
BIBLIOTECA NAZIONALE
VITTORIO EMANUELE
6
10 B
42

Ce Livre (ou plutôt le titre, car ce n'est pas ici une nouvelle Edition) a été imprimé Lugd. Batav. ex Officina Plantiniana, apud Franc. Raphelengium 1595. avec ce titre, Pub. Virgilii Maronis Appendix, cum Supplemento multorum antehac nunquam excusorum Poëmatum veterum Poëtarum. Jos. Scaligeri Jul. Caes. filii in eandem Appendicem Castigationes et Commentarii multis in Locis aucti: curante adanteque Friderico Lindenbruch; cujus et Notae additae. On ne doit pas être surpris de voir ici un autre titre tout différent du précédent, comme étant une supercherie ordinaire aux Libraires qui achetent une Edition qu'un autre a faite: quae de hac Edit. annotavi, vide in Adversariis meis pag. 248.

CATALECTA VIRGILII

& aliorum Poëtarum Latinorum veterum

POEMATIA:

Cum Commentariis IOSEPHI SCALIGERI IVL. CAES. FIL.

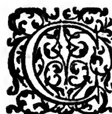
LVGDVNI BATAVORVM,
Apud Ioannem Maire,
1617.

CLARISS. VIRO IACOBO CVIACIO IVRISCOS.

IOSEPHVS SCALIGER IVLII CÆS. FIL.

S. D.

VM vna Lugduni eſſemus, Iacobe Cuiaci, vir clariſſime & eruditiſſime, & variis inter nos ſermonibus de hiſce meis in Appendicem Virgilianam lucubrationibus vltro citroq́ue inter nos agitatum eſſet: tandem eo res deducta eſt, vt propter eas, quas olim obiici mihi meminiſſem, rationes vel differenda, vel prorſus non præcipitanda earum mihi videretur editio. Tu verò ibi contra me hortari, timido calcar addere, diffidentem, ac prorſus omni ſpe deiectum erigere, denique illa tua, qua ante omnes mortales plurimum apud me potes, auctoritate confirmare. Quibus rationibus hanc editionis neceſſitatem à me deprecatus ſim, quibus tu contra machinis de illa animi pertinacia, quo tanquam vnico ſubru-

ſtici pudoris mei præſidio fretus eram, me deieceris, non alienus hic diſſerendi locus videbatur: quod honeſta ratio eſſet, cum ei ſententiæ ſubſcribere mihi neceſſe eſſet, cuius tu auctoritatem non defugeres, in auctore meo laudando eas potiſſimum cauſas adferre, quæ fidem apud homines facerent, illa exhortatione tua propoſitum potius meum expugnatum, quam modeſtiam oppugnatam fuiſſe. Omnibus enim ſane teſtatum volo, quanti te faciam, cum aduerſus iudicium meum tibi hac in re paruerim. Neminem tamen ignorare volo, quantum tenuitatis meæ mihi conſcius ſim, qui me hoc libello traducere veritus ſim. Diuerſi enim, vt ſcis, iudiciorum & ingeniorum guſtus, proinde vt & varii diſciplinarum ſapores. Neque enim omnibus Poëtica placent, ſiue id naturæ adſcribendum putes, quod ab omni literarum cultu refugiant ſordida & obſoleta ingenia: ſiue infelicitati cuidam, quia ſero ad eas diſciplinas ſe contulerit caſtigatus ac moderatus animus. Neque omnes libertatem Poëtarum in argumentis, petulantiam in verbis ferunt. ſi propter improbitatis odium, laudo. ſi, vt præſentes hominum mores, ex moribus Veterum iudicent, ac vt noſtros carpant, ſuos iactitent, næ infelices homines, qui aut

ea

ea ſcripta culpent, quæ ipſi non intelligunt: aut de iis rebus palam contendere audeant, quas ſapienter diſſimulaſſe melius fuit, quam inepte, ac inutiliter notauiſſe. Hæc pluribus verbis mihi præfanda erant: plena de his inſtituenda fuit defenſio. idque vt facerem, non alia, quam ea, de qua modo indicaui, cauſſa præcipua fuit: pudor primum, cuius integram exiſtimationem aduerſus publicationem quorundam Poëmatum, quæ in horum Catalectorum cenſu conſcripta caſtorum hominum ingenuas aures violare poſſent, integram, ac ſaluam conſtare mihi volo: deinde modeſtia, cum omnium veterum codicum ope deſtitutus tot deſperatis veterum Poëtarum vulneribus aliquid opis me adferre confiſus ſim. Sed ſi quos offendit obſcænitas, proponant ſibi paupertinam Latini ſermonis ſupellectilem: mirentur malas linguas aliquando bene dicere. Sin vero eos offendit labor, ac conatus noſter, ii, non ſi aliquid à me non bene dictum ſit, culpent, ſed ſe melius dicere poſſe ex eo cognoſcant, quod me male dixiſſe prius deprehenderint. Cum hæc omnia, doctiſſime Cuiaci, quod tacite pertentarent conſcium pudorem meum, palam vero diffidentiam non ſine aliquo mentis motu proderent, fuſius, & apertius teſtanda

mihi esse apud omnes censerem: eius rei mihi copiam interceptam, & instituti mei exponendi occasionem mihi ereptam esse doleo. Scis enim, vt hodie repentino nuncio in Germaniam proficiscendi mihi necessitas imposita sit. Quo facto, magis huius infelicissimi libri solitudinem deplorem, quem ab omni defensione nudum, ac destitutum relinquo: an absentiam tuam conquerar, quæ me omnibus suauissimi congressus tui fructibus priuauit, nescio. Certè siue hæc, siue illa dolendi caussa est, vtraque ex absentia tua nata est. Neque quidquam aliud mihi acerbius contigisse certo scio, quam hoc discidium nostrum. Accipe igitur hunc librum, qui te solum spectat, te solum intuetur, in te vno omnes spes innocentiæ suæ sitas ac collocatas habet. Ne grauare si tuis auspiciis se tollere audet, si te auctorem laudat; si te patronum, si defensorem parat. te enim auspice, te auctore, te hortatore in lucem prodit. Esto hoc pignus mei in te amoris, & obseruantiæ: esto absentiæ nostræ præsentia, remotissimorum corporum fidissima coniunctio, dum interim ego tui desiderium ferre non possum. Vale, Lugduni. XI. KAL. Septembris.

NO-

NOMENCLATVRA POETARVM,

EX

QVIBVS HÆC CATALECTA

DIGESTA SVNT.

Q. *Ennius.*
M. Teren. Varro.
P. Teren. Varro Atacinus.
Pappius.
M. Actius Plautus Sarsinas.
C. Nevius.
M. Pacuuius.
Domitius Marsus.
C. Cesar Germanicus.
M. Tul. Cicero.
Q. Cicero.
Pub. Virgilius Maro.
Furius Bibaculus.
C. Petronius Arbiter Afranius.
C. Laberius.
Porphyrius Poëta.
Porcius Licinius.
Q. Catulus.
L. Apuleius.

Galie-

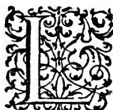
Galienus Imp.
Val. Ædituus.
C. Plinius Cæcilius Secundus.
C. Cæsar Octauianus Aug.
Laurea Tullius.
M. Val. Martialis.
C. Heluius Cinna.
P. Syrus Mimus.
L. Pomponius.
L. Manilius.
Ablabius Cos.
Iul. Florus.
Adr. Imp.
C. Iulius Cæsar Dictator.
C. Silo poëta.
C. Caßius Seuerus Parmensis.
Val. Catullus.
A. Septimius Serenus Faliscus.
C. Volcatius Sedigitus.
Sentius Augurinus.
Pollux.
Citerius Sidonius.
C. Iulius Solinus.
Sulpitia Romana Sappho.
Innominati Poëta. Quorum potior pars est in hisce Catalectis.

PVB.

PVB. VIRGILII MARONIS CVLEX,

AD OCTAVIVM.

LVSIMVS, *Octaui, gracili modulante Thaleia:*
Atque vt araneoli tenuem formauimus orſum.
Luſimus: hæc propter Culicis ſint carmina dicta,
Omnis & hiſtoriæ per ludum conſonet ordo,
Notitiæque Ducum voces: licet inuidus adſit,
Quiſquis erit culpare iocos, Muſamque paratus:
Pondere vel Culicis leuior, famaque feretur.
Poſterius grauiore ſono tibi Muſa loquetur
Noſtra: dabunt cum ſecuros mihi tempora fructus:
Vt tibi digna tuo poliantur carmina ſenſu.
Latonæ, magnique decus Iouis, aurea proles
Phœbus erit noſtri princeps, & carminis auctor,
Et recinente lyra fautor: ſiue educat illum
Alma Chimæræo Xanthus perfuſa liquore,
Seu nemus Aſteriæ, ſeu qua Parnaſsia rupes
Hinc, atque hinc patula præpandit cornua fronte,
Caſtaliæque ſonans liquido pede labitur vnda.
Quare Pieriÿ laticis decus ite ſorores
Naiades, & celebrate Deum plaudente chorea.
Et tibi ſancta Pales, ad quam ventura recurrit
Agreſtum bona cura, ſequi ſit cura tenentis
Aereos nemorum tractus, ſiluaſque virenteis.

 Te cul-

Te cultrice vagus saltus feror inter, & astra.
At tu, cui meritis oritur fiducia chartis,
Octaui venerande, meis allabere cœptis.
Sancte puer: tibi nanque canit non pagina bellum,
Phlegra Giganteo sparsa est quo sanguine tellus:
Nec Centaureos Lapithas compellit in enseis:
Vrit Erichthonias Oriens non ignibus arces.
Non perfossus Athos, nec magno vincula Ponto
Iacta, meo quærent iam sera volumine famam:
Non Hellespontus pedibus pulsatus equorum,
Græcia cum timuit venienteis vndique Persas:
Mollia sed tenui pede currere carmina versu
Viribus apta suis Phœbo duce ludere gaudet.
Et tu sancte puer venerabilis, & tibi certet
Gloria perpetuum lucis mansura per æuum:
Et tibi sede pia maneat locus, & tibi sospes
Debita feliceis memoretur vita per annos,
Grata bonis lucens. sed nos ad cœpta feramur.
Igneus æthereas iam Sol penetrarat in arceis,
Candidaque aurato quatiebat lumina curru,
Crinibus & roseis tenebras Aurora fugarat.
Propulit e stabulis ad pabula læta capellas
Pastor, & excelsi montis iuga summa petiuit:
Lurida qua patulos velabant gramina colleis.
Iam siluis, dumisque vagæ, iam vallibus abdunt
Corpora: iamque omni celeres e parte vagantes
Scrupea deserta perrepunt ad caua rupis.
Tondentur tenero viridantia gramina morsu,
Pendula proiectis carpuntur & arbuta ramis,
Densaque virgultis auide labrusca petuntur.
Hæc suspensa rapit carpente cacumina morsu
Vel salicis lentæ, vel quæ noua nascitur alnus:

Hæc

Hæc teneras fruticum sentes rimatur: at illa
Imminet in riui præstantis imaginis vndam.
O bona pastoris, si quis non pauperis vsum
Mente prius docta fastidiat, & probet illis
Omnia luxuriæ pretiis incognita curis,
Quæ lacerant auidas inimico pectore menteis.
Si non Assyrio fuerint bis lauta colore
Attalicis opibus data vellera: si nitor auri
Sublaqueare domus animum non tangit auarum:
Picturæque decus, lapidum nec fulgor in vlla
Cognitus vtilitate manet: nec pocula gratum
Alconis referent, Bœtique toreuma: nec Indi
Conchea bacca maris pretio est: at pectore puro
Sæpe super tenero prosternit gramine corpus:
Florida cum tellus gemmanteis picta per herbas
Vere notat dulci distincta coloribus arua:
Atque illum calamo lætum recinente palustri,
Otiaque inuidia degentem, ac fraude remota,
Pollentemque sibi viridi cum palmite lucens
Vitea pampineo subter coma velat amictu.
Illi sunt grata rorantes lacte capellæ,
Et nemus, & fœcunda Pales, & vallibus imis
Semper opaca nouis manantia fontibus antra.
Quis magis optato queat esse beatior æuo,
Quam qui mente procul pura, sensuque probando
Non auidas agnouit opes, non tristia bella,
Nec funesta timet validæ certamina classis?
Non, spoliis dum sancta Deum fulgentibus ornet
Templa, vel euectus finem transcendat habendi,
Aduersum sæuis vltro caput hostibus offert.
Illi falce Deus colitur, non arte politus:
Ille colit lucos: illi Panchaica thura,

Floribus agrestes herbæ variantibus adsunt:
Illi dulcis adest requies, & pura voluptas,
Libera simplicibus curis; huc imminet, omneis
Dirigit huc sensus: hæc cura est subdita cordi,
Quolibet vt requie victu contentus abundet,
Iucundoque locet languentia corpora somno.
O pecudes, o Panes, & o gratissima Tempe
Fontis Hamadryadum: quarum non diuite cultu
Aemulus Ascræo pastor sibi quisque poetæ
Securam placido traducit pectore vitam.
Talibus in studiis baculo dum nixus apricas
Pastor agit curas, & dum non arte canora
Compacta solidum modulatur arundine carmen:
Tendit ineuectus radios Hyperionis ardor,
Lucidaque æthereo ponit discrimina mundo,
Qua iacit Oceanum flammas in vtrunque rapaces.
Et iam compellente vagæ pastore capellæ
Ima susurrantis repetebant ad vada lymphæ,
Quæ subter viridem residebant cærula muscum.
Iam medias operum parteis euectus erat Sol,
Cum densas pastor pecudes cogebat in vmbras:
Vt procul adspexit luco residere virenti,
Delia Diua, tuo: quo quondam victa furore
Venit Nyctileum fugiens Cadmæis Agaue
Infandas scelerata manus e cæde cruenta:
Quæ gelidis bacchata iugis requieuit in antro,
Posterius pœnam gnati se morte futuram.
Hic etiam viridi ludentes Panes in herba,
Et Satyri Dryadesque choros egere puellæ,
Naiadum cœtu. tantum non Orpheus Hebrum
Restantem tenuit ripis, siluasque canendo:
Quantum te Peneu remorantem dia chorea,

Multa

Multa tibi læto fundentes gaudia vultu.
Ipsa loci natura domum resonante susurro
Queis dabat, & dulci fessas refouebat in vmbra.
Nam primum prona surgebant valle patentes
Aereæ platanus: inter quas impia Lotos,
Impia, quæ socios Ithaci mærentis abegit,
Hospita dum nimia tenuit dulcedine captos.
At quibus insigni curru proiectus equorum
Ambustos Phaethon luctu mutauerat artus:
Heliades teneris amplexæ brachia truncis
Candida fundebant tentis velamina ramis.
Posterius cui Demophoon æterna reliquit
Perfidiam lamentandi mala perfida multis.
Quam comitabantur fatalia carmina quercus:
Quercus ante datæ Cereris quam semina, vitæ:
Illas Triptolemi mutauit sulcus aristis.
Hic magnum Argoæ naui decus edita pinus
Proceras decorat siluas hirsuta per artus.
Appetit aereis contingere montibus astra
Ilicis & nigræ species, & læta cupressus:
Vmbrosæque manent fagus, ederaque ligantis
Brachia, fraternos plangat ne populus ictus:
Ipsæque excedunt ad summa cacumina lentæ,
Pinguntque aureolos viridi pallore corymbos:
Queis aderat veteris myrtus non nescia fati.
At volucres patulis residentes dulcia ramis
Carmina per varios edunt resonantia cantus.
His suberat gelidis manans e fontibus vnda:
Quæ leuibus placidum riuis sonat orta liquorem.
Et quanquam geminas auium vox obstrepit aureis,
Hanc querulæ referunt voces, queis nantia limo
Corpora lympha fouet: sonitus alit aeris Echo:

Argutis & cuncta fremunt ardore cicadis.
At circa paßim fessæ cubuere capellæ,
Excelsisque super dumis: quos leniter adflans
Aura susurrantis poßit confundere venti.
Pastor, vt ad fontem densa requieuit in vmbra,
Mitem concepit proiectus membra soporem,
Anxius insidiis nullis: sed lentus in herbis
Securo pressos somno mandauerat artus.
Stratus humi dulcem capiebat corde quietem:
Ni fors incertos iußisset ducere casus.
Nam solitum voluens ad tempus tractibus iisdem
Immanis vario maculatus corpore serpens,
Mersus vt in limo magno subsideret æstu,
Obuia vibranti carpens grauis aëra lingua,
Squamosos late torquebat motibus orbeis.
Tollebant auræ venientis ad omnia visus.
Iam magis atque magis corpus reuolubile voluens
Attollit nitidis pectus fulgoribus, & se
Sublimi ceruice rapit: cui crista superne
Edita purpureo lucens maculatur amictu,
Adspectuque micant flammantia lumina toruo.
Metabat sese circum loca, cum videt ingens
Aduersum recubare ducem gregis. acrior instat
Lumina diffundens intendere, & obuia toruo
Sæpius arripiens infringere, quod sua quisquam
Ad vada venisset: naturæ comparat arma:
Ardet mente: furit stridoribus: intonat ore:
Flexibus euersis torquetur corporis orbis:
Manant sanguineæ per tractus vndique guttæ:
Spiritibus rumpit fauces: cui cuncta paranti
Paruulus hunc prior humoris conterret alumnus,
Et mortem vitare monet per acumina. nanque

Qua

Quæ diducta genas pandebant lumina gemmis,
Hac leuioris erat naturæ pupula telo
Icta leui. tum prosiluit furibundus, & illum
Obtritum morti misit: cui dißitus omnis
Spiritus excesit sensus. tum torua tenentem
Lumina respexit serpentem cominus: inde
Impiger, exanimis, vix compos mente refugit,
Et validum dextra truncum detraxit ab orno:
Qui casus sociaret opem, numenve Deorum.
Nanque ille dederitne viam casusve, Deusve,
Prodere sit dubium: voluit sed vincere taleis.
Horrida squamosi voluentia membra draconis,
Atque reluctantis crebris, fœdeque petentis
Ictibus ossa ferit, cingunt qua tempora cristam:
Et quod erat tardus, omni languore remoto,
Nescius adspiciens timor obcæcauerat artus:
Hoc minus implicuit dira formidine mentem.
Quem postquam vidit cæsum languescere, sedit.
Iam quatit, & biiuges oriens Erebo cit equos nox,
Et piger aurato procedit Vesper ab OEta,
Cum grege compulso pastor duplicantibus vmbris
Vadit, & in fessos requiem dare comparat artus:
Cuius vt intrauit leuior per corpora somnus,
Languidaque effuso requierunt membra sopore:
Effigies ad eum Culicis deuenit, & illi
Tristis ab euentu cecinit conuitia mortis.
Inquit, quid meritus, ad quæ delatus acerbas
Cogor adire vices? tua dum mihi carior ipsa
Vita fuit vita, rapior per inania ventis:
Tu lentus refoues iucunda membra quiete
Ereptus tetris e cladibus: at mea Manes
Viscera Lethæas cogunt transnare per vndas:

Præda Charontis agor. viden' vt flagrantia tedis
Lumina collucent infestis omnia templis?
Obuia Tisiphone, serpentibus vndique compta,
Et flammas, & sæua quatit mihi verbera pœnæ:
Cerberus, & diris flagrant latratibus ora:
Anguibus hinc atque hinc horrent cui colla reflexis,
Sanguineique micant ardorem luminis orbes.
Heu quid ab officio digressa est gratia, cum te
Restitui superis lethi iam limine ab ipso?
Præmia sunt pietatis vbi? pietatis honores
In vanas abiere vices: & rure recessit
Iustitiæ prior illa fides: instantia vidi
Alterius, sine respectu mea fata relinquens.
Ad parileis agor euentus: sit pœna merenti,
Pœna sit exitium: modo sit dum grata voluntas,
Existat par officium. feror auia carpens,
Auia Cimmerios inter distantia lucos:
Quem circa tristes densentur in omnia pœnæ.
Nam vinctus sedet immanis serpentibus Otos,
Deuictum mæstus procul adspiciens Ephialten,
Conati quondam cum sint incendere mundum:
Et Tityos Latona tuæ memor anxius iræ,
Implacabilis ira nimis, iacet alitis esca.
Terreor a tantis insistere, terreor Vmbris
Ad Stygias reuocatus aquas. vix vltimus amni
Restat, nectareas Diuum qui prodidit escas,
Gutturis arenti reuolutus in omnia sensu.
Quid, saxum procul aduerso qui monte reuoluit,
Contempsisse dolor quem Numina vincit acerbus,
Otia quærentem frustra? vos ite puellæ.
Ite, quibus tedas accendit tristis Erinnis,
Sicut Hymen præfata dedit connubia mortis:

Atque

Atque alias alio densat super agmine turmas,
Impietate fera vecordem Colchida matrem
Anxia sollicitis meditantem vulnera gnatis:
Iam Pandionias miseranda prole puellas,
Quarum vox Ityn, & Ityn, quod Bistonius Rex,
Orbus Epops maeret volucreis euectus in auras.
At discordantes Cadmaeo sanguine fratres
Iam truculenta ferunt, infestaque vulnera corpus
Alter in alterius: iamque aduersatus vterque
Impia germani manat quod sanguine dextra.
Eheu, mutandus nunquam labor: auferor vltra
In diuersa magis: distantia Numina cerno:
Elysiam tranandus agor delatus ad vndam.
Obuia Persephone comites Heroidas vrget
Aduersas perferre faces: Alcestis ab omni
Inuiolata vacat cura, quod saeua mariti
Ipsa suis fatis Admeti fata morata est.
Ecce Ithaci coniux semper decus Icariotis
Femineum incorrupta decus manet, & procul illam
Turba ferox iuuenum telis confixa procorum.
Quin misera Eurydice tanto maerore recessit,
Poenaque respectus, & nunc manet Orpheus in te.
Audax ille quidem, qui mitem Cerberon vnquam
Credidit, aut vlli Ditis placabile numen:
Nec timuit Phlegethonta furentem ardentibus vndis,
Nec maesta obtentu diro, & ferrugine regna
Defossasque domos, ac Tartara nocte cruenta
Obsita, nec faciles Ditis sine iudice sedes,
Iudice, qui vitae post mortem vindicat acta:
Sed fortuna valens audacem fecerat Orphea.
Iam rapidi steterant amnes, & turba ferarum
Blanda voce sequax regionem insederat Orphei:

Iamque imam viridi radicem mouerat alte
Quercus humo, steterantque amnes, siluæque sonoræ
Sponte sua cantus rapiebant cortice amara.
Labentes biiuges etiam per sidera Lunæ
Pressit equos: & tu currenteis menstrua virgo
Auditura lyram tenuisti nocte relicta.
Hæc eadem potuit Ditis te vincere coniux,
Eurydicenque vltro ducendam reddere: non fas,
Non erat in vitam Diuæ exorabile numen.
Illa quidem nimium Manes experta seueros
Præceptum signabat iter: nec rettulit intus
Lumina, nec Diuæ corrupit munera lingua.
Sed tu crudelis, crudelis tu magis Orpheu,
Oscula cara petens rupisti iussa Deorum.
Dignus amor venia, paruum si Tartara nossent
Peccatum ignouisse: sed & vos sede piorum,
Vos manet Heroum contra manus: hic & vterque
AEacides. Peleus nanque, & Telamonia virtus
Per secura patris lætantur numina, quorum
Connubiis Venus, & virtus iniunxit honorem.
Hunc rapuit serua: ast illum Nereis amauit.
Assidet hac iuuenis, sociat quem gloria, fortis,
Acer, inexcussus, referens a nauibus igneis
Argolicis Phrygios torua feritate repulsos.
O quis non referat talis diuortia belli,
Quæ Troiæ videre viri, videreque Graij?
Teucria cum magno manaret sanguine tellus,
Et Simois, Xanthique liquor, Sigæaque præter
Litora, cum Troes sæui vos Hectoris ira
Videre in classeis inimica mente Pelasgas
Vulnera, tela, neces, igneis inferre paratos.
Ipsa iugis nanque Ida potens feritatis, & ipsa

AEqua faces altrix cupidis præbebat alumnis,
Omnis vt in cineres Rhœtei litoris ora
Claßibus ambuſtis flamma ſuperante daretur.
Hinc erat oppoſitus contra Telamonius heros,
Obiectoque dabat clypeo certamina: & illinc
Hector erat Troiæ ſummum decus acer vterque,
Fulminibus cælo veluti fragor editus alto:
Ignibus hic teliſque ſuper, ſi claßibus Argos
Eripiat reditus: ille vt Vulcania ferro
Vulnera protectus depellere nauibus inſtet.
Hoc erat AEacides alter lætatus honore:
Dardaniaque alter fuſo quod ſanguine campis
Hector eo victor luſtrauit corpore Troiam.
Rurſus acerba fremunt, Paris hunc quod lethat, & huius
Alma dolis Ithaci virtus quod concidit icta,
Huic gerit auerſos proles Laertia vultus,
Et iam Strymonij Rheſi, victorque Dolonis
Pallade iam lætatur ouans, rurſuſque tremiſcit
Iam Ciconas, iam iamque horrent Læſtrigonas atros.
Illum Scylla rapax canibus ſuccincta Moloßis,
AEtnæuſque Cyclops: illum metuenda Charybdis,
Pallenteſque lacus, & ſqualida Tartara terrent.
Hic & Tantalei generis decus amplus Atrides
Aßidet, Argiuum lumen: quo flamma regente
Doris Erichthonias proſtrauit funditus arces.
Reddidit heu, grauius pœnas tibi Troia ruenti,
Helleſpontiacis obiturus reddidit vndis.
Illa vices hominum teſtata eſt copia quondam,
Ne quiſquam propriæ fortunæ munere diues
Iret ineuectus cælum ſuper omne: propinquo
Frangitur inuidiæ telo decus. ibat in altum
Vis Argoa petens patriam, ditataque præda

Arcis

Iamque imam viridi radicem mouerat alte
Quercus humo, steterantque amnes, siluæque sonoræ
Sponte sua cantus rapiebant cortice amara.
Labentes biiuges etiam per sidera Luna
Pressit equos: & tu currenteis menstrua virgo
Auditura lyram tenuisti nocte relicta.
Hæc eadem potuit Ditis te vincere coniux,
Eurydicenque vltro ducendam reddere: non fas,
Non erat in vitam Diuæ exorabile numen.
Illa quidem nimium Manes experta seueros
Præceptum signabat iter: nec rettulit intus
Lumina, nec Diuæ corrupit munera lingua.
Sed tu crudelis, crudelis tu magis Orpheu,
Oscula cara petens rupisti iussa Deorum.
Dignus amor venia, paruum si Tartara nossent
Peccatum ignouisse: sed & vos sede piorum,
Vos manet Heroum contra manus: hic & vterque
AEacides. Peleus nanque, & Telamonia virtus
Per secura patris lætantur numina, quorum
Connubiis Venus, & virtus iniunxit honorem.
Hunc rapuit serua: ast illum Nereis amauit.
Assidet hac iuuenis, sociat quem gloria, fortis,
Acer, inexcussus, referens a nauibus igneis
Argolicis Phrygios torua feritate repulsos.
O quis non referat talis diuortia belli,
Quæ Troiæ videre viri, videreque Graij?
Teucria cum magno manaret sanguine tellus,
Et Simois, Xanthique liquor, Sigæaque præter
Litora, cum Troes sæui vos Hectoris ira
Videre in classeis inimica mente Pelasgas
Vulnera, tela, neces, igneis inferre paratos.
Ipsa iugis nanque Ida potens feritatis, & ipsa

AEqua

AEqua faces altrix cupidis præbebat alumnis,
Omnis vt in cineres Rhœtei litoris ora
Claßibus ambuſtis flamma ſuperante daretur.
Hinc erat oppoſitus contra Telamonius heros,
Obiectoque dabat clypeo certamina: & illinc
Hector erat Troiæ ſummum decus: acer vterque,
Fulminibus cælo veluti fragor editus alto:
Ignibus hic teliſque ſuper, ſi claßibus Argos
Eripiat reditus: ille vt Vulcania ferro
Vulnera protectus depellere nauibus inſtet.
Hoc erat AEacides alter lætatus honore:
Dardaniaque alter fuſo quod ſanguine campis
Hector eo victor luſtrauit corpore Troiam.
Rurſus acerba fremunt, Paris hunc quod lethat, & huius
Alma dolis Ithaci virtus quod concidit icta,
Huic gerit auerſos proles Laertia vultus,
Et iam Strymonij Rheſi, victorque Dolonis
Pallade iam lætatur ouans, rurſuſque tremiſcit
Iam Ciconas, iam iamque horrent Læſtrigonas atros.
Illum Scylla rapax canibus ſuccincta Moloßis,
AEtnæuſque Cyclops: illum metuenda Charybdis,
Pallenteſque lacus, & ſqualida Tartara terrent.
Hic & Tantalei generis decus amplus Atrides
Aßidet, Argiuum lumen: quo flamma regente
Doris Erichthonias proſtrauit funditus arces.
Reddidit heu, grauius pœnas tibi Troia ruenti,
Helleſpontiacis obiturus reddidit vndis.
Illa vices hominum teſtata eſt copia quondam,
Ne quiſquam propriæ fortunæ munere diues
Iret ineuectus cælum ſuper omne: propinquo
Frangitur inuidiæ telo decus. ibat in altum
Vis Argoa petens patriam, ditataque præda

Arcis

Arcis Erichthoniæ: comes huic erat aura secundæ
Per placidum cursu pelagus: Nereis ad vndas
Signa dabat: pars inflexis super acta carinis,
Cum seu cælesti fato, seu sideris ortu
Vndique mutatur cæli nitor: omnia ventis,
Omnia turbinibus sunt anxia. iam maris vndæ
Sideribus certat consurgere: iamque superne
Corruere & Sol iis, & sidera cuncta minantur,
Ac venit in terras cæli fragor. hoc modo lætam
Copia nunc miseris circundatur anxia fatis,
Immoriturque super fluctus, & saxa Caphareī,
Euboicas & per cautes Heræaque late
Litora, cum Phrygiæ paßim vaga præda perempta
Fluctuat omnis in æquoreo iam naufraga tractu.
Hic alij sidunt pariles virtutis honore
Heroes, mediisque siti sunt sedibus omnes,
Omneis Romæ decus magni quos suscipit orbis.
Hic Fabij, Deciique: hic est & Horatia virtus:
Hic & fama vetus nunquam moritura. Camilli:
Curtius & mediis quem quondam sedibus vrbis
Deuotum bellis consumsit gurgitis haustus:
Mucius & prudens ardorem corpore passus,
Legitime ceßit cui fracta potentia Regis.
Hic Curius claræ socius virtutis, & ille
Flaminius, deuota dedit qui corpora flammæ.
Iure igitur talis sedes pietatis honorat.
Illi Scipiadæque Duces: deuota triumphis
Mœnia quos rapidos Libycæ Carthaginis horrent.
Illi laude sua vigeant: ego Ditis opacos
Cogor adire lacus, viduos a lumine Phœbi,
Et vastum Phlegethonta pati: quo Maxima Minos
Conscelerata pia discernit vincula sede.

Ergo

rgo iam caussam mortis me dicere vinctæ
erberibus sæuo cogunt ab iudice pœnæ:
um mihi tu sis caussa mali, nec conscius adsis,
ec tolerabilibus curis hæc immemor audis:
uæ tamen, vt vanis dimittens omnia ventis,
gredior nunquam rediturus: tu cole fonteis,
virideis nemorum siluas, & pascua lætus:
mea diffusas rapiantur dicta per auras.
xit, & extrema tristis cum voce recessit.
Hunc vbi sollicitum dimisit inertia vitæ,
terius grauiter mentem æger: nec tulit vltra
nsibus infusum Culicis de morte dolorem,
uantumcunque sibi vires tribuere seniles,
eis tamen infestum pugnans deuicerat hostem:
uum propter aquæ viridi sub fronde latentem,
nformare locum capit impiger: hunc & in orbem
stinat, ac ferri capulum repetiuit in vsum,
amineam vt viridi foderet de cespite terram.
n memor inceptum peragens sibi cura laborem
ugestum cumulauit opus, atque aggere multo
iuris tumulus formatum creuit in orbem:
em circum lapidem læui de marmore formans
nserit assiduæ curæ memor. hic & acanthus,
osa purpureo crescit rubicunda colore,
violæ omne genus: hic est & Spartica myrtus,
ue hyacinthus: & hic Cilici crocus editus aruo,
urus item Phœbi surgens decus: hic rhododaphne,
aque, & roris non auia cura marini,
baque thuris opes priscis imitata Sabina,
ysanthusque, ederæque nitor, pallente corymbo,
occhus Libyæ Regis memor: hic amaranthus,
bthalmusque virens, & semper florida Picris.

Non

Non illinc Narcissus abest: cui gloria formæ
Igne Cupidineo proprios exarsit in artus,
Et quoscunque nouant vernantia tempora flores.
His tumulus super inseritur: tum fronte locatur
Elogium, tacita format quod littera voce:
Parue Culex, pecudum custos tibi tale merenti
Funeris officium vitæ pro munere reddit.

PVB. VIRGILII MARONIS CEIRIS, AD MESSALLAM.

ETSI *me vario iactatum laudis amore,*
Irritaque expertum fallacis præmia vulgi,
Cecropius suaueis exspirans Hortulus auras
Florentis viridi sophiæ complectitur vmbra:
Num mea quæret eo dignum sibi quærere carmen?
Longe aliud studium, atque alios accincta labores,
Altius ad magni suspendit sidera mundi,
Et placitum paucis ausa est ascendere collem.
Non tamen absistam cœptum detexere munus:
In quo iure meas vtinam requiescere Musas,
Et leuiter blandum liceat deponere morem.
Quod si mirificum proferre valent genus omnes
Mirificum sæcli, modo sit tibi velle libido,
Si me iam summa sapientia pangeret arce,
Quatuor antiquis quæ hæredibus est data consors,
Vnde hominum errores longe, lateque per orbem
Despicere, atque humileis possem contemnere curas:
Non ego te talem venerarer munere tali.
Non equidem: quamuis interdum ludere nobis,
Et gracilem molli liceat pede claudere versum.

Sed

Sed magno intexens, si fas est dicere, peplo,
Qualis Erichtheis olim portatur Athenis,
Debita cum castæ soluuntur vota Mineruæ,
Tardave confecto redeunt Quinquennia lustro,
Cum leuis alterno Zephyrus concrebuit Euro,
Et prono grauidum prouexit pondere cursum.
Felix ille dies, felix & dicitur annus:
Felices qui talem annum videre, diemque.
Ergo Palladiæ texuntur in ordine pugnæ:
Magna Giganteis ornantur pepla tropæis:
Horrida sanguineo pinguntur prælia cocco.
Additur aurata deiectus cuspide Typho,
Qui prius Ossæis consternens æthera saxis,
Emathio celsum duplicabat vertice Olympum.
Tale Deæ velum solenni in tempore portant:
Tali te vellem iuuenum doctissime ritu
Purpureos inter Soles, & candida Lunæ
Sidera, cæruleis orbem pulsantia bigis,
Naturæ rerum magnis intexere chartis:
Æternum sophiæ coniunctum carmine nomen
Nostra tuum senibus loqueretur pagina seclis.
Sed quoniam ad tantas nunc primum nascimur artes:
Nunc primum teneros firmamus robore neruos.
Hæc tamen interea quæ possumus, in quibus æui
Prima rudimenta, & primos exegimus annos:
Accipe dona meo multum vigilata labore,
t præmissa tuis non magna exordia rebus.
mpia prodigiis vt quondam exterruit amplis
cylla nouosque auium sublimis in aere cœtus
iderit: & tenui conscendens sidera penna
æruleis sua tecta superuolitauerit alis.
anc pro purpureo pœnam scelerata capillo,

Proque

Proque patris soluens excisa funditus vrbe.
Complures illam, & magni Messalla poetæ
(Nam verum fateamur: amat Polymneia verum)
Longe alta perhibent mutatam membra figura,
Scyllæum monstra in saxum conuersa vocari.
Illam esse ærumnis quam sæpe legamus Vlyßi
Candida succinctam latrantibus inguina monstris,
Dulichias vexasse rates, & gurgite in alto
Deprensos nautas canibus lacerasse marinis.
Sed neque Mæoniæ hæc patiuntur credere chartæ,
Nec malus istorum dubiis erroribus auctor.
Nanque alias alij vulgo finxere puellas:
Quæ Colophoniaco Scyllæ dicuntur Homero.
Ipsi seu Lamiæ mater sit, siue Cratais,
Siue illam monstro genuit Persæa biformi,
Siue est neutra parens, atque hoc in carmine toto,
Inguinis est vitium, & Veneris descripta libido:
Siue etiam exactis speciem mutata venenis
Infelix virgo. quid enim commiserat illa?
Ipse pater timidam sæua complexus arena
Coniugium caræ violauerat Amphitrites:
Attamen exegit longo post tempore pœnas:
Vt cum cura sui veheretur coniugis alto,
Ipsa trucem multo misceret sanguine pontum.
Seu vero, vt perhibent, forma cum vinceret omneis,
Et cupidos quæstu paßim spoliaret amanteis:
Piscibus, & canibus rabidis vallata repente,
Horribileis circum vidit sibi sistere formas.
Heu quoties mirata nouos expalluit artus!
Ipsa suos quoties heu pertimuit latratus!
Ausa quod est mulier numen fraudare Deorum,
Et dictam Veneri votorum vertere pœnam:

Quam

Quam mala multiplici iuuenum quod septa caterua
Dixerat atque animo meretrix iactata ferarum,
Infamem tali meritorum more fuisse,
Docta Palaphatia testatur voce papyrus.
Quicquid, & vt quisquis tali de clade locutus,
Omnia sint: potius liceat notescere Cirin:
Atque vnam ex multis Scyllam non esse puellis:
Quare & qua cantus meditanti mittere certos,
Magna mihi cupido tribuistis præmia Diuæ
Pierides: quarum castos altaria postes
Munere sæpe meo inficiunt, foribusque hyacinthi
Deponunt flores: aut suaue rubens narcissus,
Aut crocus alterna coniungens lilia caltha,
Sparsaque liminibus floret rosa. nunc age Diuæ
Præcipue nostro nunc adspirate labori:
Atque nouum æterno prætexite honore volumen.
Sunt Pandioniis vicinæ sedibus vrbes,
Actæos inter colleis, & candida Thesei
Purpureis late ridentia litora conchis:
Quarum non vlli fama concedere digna
Stat Megara, Actæi quondam munita labore
Alchatoi, Phœbique, Deus namque adfuit illi:
Vnde etiam citharæ voces imitantur acutas:
Sæpe lapis recrepat Cyllenia munera pulsus,
Et veterem sonitu Phœbi testatur honorem.
Hanc vrbem, ante alios, qui tum florebat in armis,
Fecerat infestam populator remige Minos:
Hospitioque seni fuit hippolydosaque victo,
Carpathium fugiens, & flumina Ceratea
Texerat. hunc bello repetens Gortynius Heros
Attica Cretæa sternebat rura sagitta.
Sed neque tunc ciues, neque tunc Rex ipse veretur

Infesto ad muros volitanteis agmine turmas
Ducere, & indomita virtute retundere menteis:
Responsum quoniam satis est meminisse Deorum.
Nam capite a summo Regis, mirabile dictu,
Candida cæsaries, florebant tempora lauro,
Et roseus medio fulgebat vertice crinis:
Cuius quam seruata diu natura fuisset,
Tam patriam incolumem Nisi regnumque futurum,
Concordes stabili firmarunt numine Parcæ.
Ergo omnis caro residebat cura capillo:
Aurea solenni comptum quoque fibula ritu
Mopsopio, tereti nectebat dente cicadæ.
Nec vero hæc vobis custodia vana fuisset,
Nec fuerat: nisi Scylla nouo concepta furore
Scylla patris miseri, patriæque inuenta sepulcrum.
O nimium cupidis si non inhiasset ocellis.
Sed malus ille puer, quem nec sua flectere mater
Iratum potuit, quem nec pater, atque auus idem
Iupiter. ille etiam Pœnos domitare leones,
Et validas docuit vires mansuescere tigris.
Ille etiam Diuos, homines, sed dicere magnum est.
Idem tum superis acuebat paruulus iras
Iunonis magnæ, cuius periuria Diuæ
Olim se meminisse diu per iura puella
Non vlli liceat: violauerat inscia sedem,
Dum sacris operata Deæ lasciuit, & extra
Procedit longe matrum, comitumque cateruam,
Suspensam gaudens in corpore ludere vestem,
Et tumidos agitante sinus Aquilone relaxans.
Nec dum etiam castos agitauerat ignis honores,
Nec dum sollenni lympha perfusa sacerdos
Pallentis foliis caput exornarat oliuæ,

Cum

Cum lapsa e manibus fugit pila, cumque relapsa
Procurrit virgo: quo vtinam ne prodita ludo
Aurea tam gracili soluisset corpora palla
Omnia, quæ retinere gradum, cursumque morari
Possent, vt tecum vellem tua semper haberes:
Non vnquam violata manu satraria Diuæ,
Iurando infelix nequidquam iura piasses.
Et si quis nocuisse tibi periuria credat,
Caussa pia est: timuit fratri te ostendere Iuno.
At leuis ille Deus, cui semper ad vlciscendum
Quæritur ex omni verborum iniuria dicto:
Aurea fulgenti depromens tela pharetra,
Heu nimium tereti, nimium Tirynthia visu
Virginis in tenera defixerat omnia mente:
Quæ simul ac venis hausit sitientibus ignem,
Et validum penitus concepit in ossa furorem:
Sæua velut gelidis Ciconum Bistonis in oris,
Ictave barbarico Cybeles antistita buxo,
Infelix virgo tota bacchatur in vrbe.
Non storace Idæo flagranteis picta capillos,
Cognita, non teneris pedibus Sicyonia seruans,
Non niueo retinens bacchata monilia collo.
Multum illi incerto trepidant vestigia cursu.
Sæpe redit patrios ascendere prodita muros:
Aeriasque facit caussam se visere turreis.
Sæpe etiam tristeis voluens in nocte querelas,
Sedibus ex altis cæli speculatur amorem:
Castraque prospectat crebris lucentia flammis.
Nulla colum nouit: carum nec respicit aurum.
Non arguta sonant tenui psalteria chorda:
Non Libyco molles plauduntur pectine telæ.
Nullus in ore rubor. vbi enim rubor, obstat amori.

Atque vbi nulla malis reperit solatia tantis:
Tabidulamque videt labi per viscera mortem:
Quo vocat ire dolor, subigunt quo tendere fata,
Fertur: & horribili præceps impellitur æstro:
Vt patris ab demens crinem de vertice ferret
Furtim, atque arguto detonsum mitteret hosti.
Nanque hæc conditio miseræ proponitur vna.
Siue illa ignorans: quis non bonus omnia malit
Credere, quam scelere tanto damnare puellam?
Heu tamen infelix (quid enim imprudentia prodest?)
Nise pater: cui direpta crudeliter vrbe,
Vix erit vna super sedes in turribus altis,
Fessus vbi extructo possis considere nido.
Tu quoque auis moriere: dabit tibi filia pœnas.
Gaudete o celeres subnixæ nubibus altis.
Quæ mare, quæ virides siluas, lucosque sonanteis
Incolitis: gaudete vagæ, blandæque volucres,
Vosque adeo humani mutatæ corporis artus.
Vos o crudeli fatorum lege puellæ
Dauliades (crudele) venit carissima vobis
Cognatos augens reges, numerumque suorum
Ciris, & ipse pater: vos o pulcherrima quondam
Corpora, cæruleas præuertite in æthera nubes,
Qua nouus ad superum sedes Calcheius, & qua
Candida concessos ascendat Ceiris honores.
Iamque adeo dulci deuinctus lumina somno
Nisus erat: vigilumque procul custodia primis
Excubias foribus studio iactabat inani:
Cum furtim tacito descendens Scylla cubili
Auribus arrectis nocturna silentia tentat:
Et pressis tenuem singultibus aëra captat.
Tum suspensa leuans digitis vestigia primis

Egreditur: ferroque manus armata bidenti
Euolat: at dempta subita in formidine vires,
Caeruleas sua furta prius testantur ad vmbras.
Nam qua se ad patrium tendebat semita limen,
Vestibulo in thalami paulum remoratur; & altum
Suspicit ad culti nutantia sidera mundi,
Non accepta piis promittens munera Diuis.
Quam simul Ogygij Phoenicis filia Charme
Surgere sensit anus (sonitum nam fecerat illi
Marmoreo aeratus stridens in limine cardo)
Corripit extemplo fessam languore puellam:
Et simul, o nobis sacrum caput, inquit alumna:
Non tibi ne quidquam viridis per viscera pallor
Aegrotas tenui suffudit sanguine venas.
Nec leuis hanc faciem (neque enim pote) cura subegit:
Haud fallor, quod te potius Rhamnusia fallit.
Nam qua te caussa nec dulcia pocula Bacchi,
Nec grauidas Cereris dicam contingere fetus?
Qua caussa ad patrium solam vigilare cubile?
Tempore quo fessas mortalia pectora curas,
Quo rapidos etiam requiescunt flumina cursus?
Dic age nunc misera saltem, quod saepe petenti
Iurabas nihil esse mihi, cum maesta parentis
Formosos circum virgo morerere capillos?
Hei mihi, ne furor ille tuos inuaserit artus,
lle Arabis Myrrhae quondam qui coepit ocellos,
't scelere infando, quod nec finit Adrastia,
adere vtrunque vno studeas errore parentem.
uod si alio quouis animo iactaris amore,
am te iactari, non est Amathusia nostri
m rudis, vt nullo possim cognoscere signo:
n concessus amor noto te macerat igne,

Per tibi Dictynnæ præsentia numina iuro,
Prima Deum quæ te mihi dulcem donat alumnam,
Omnia me potius digna, atque indigna laborum
Millia visuram, quam te tam tristibus istis
Sordibus, & scoria patiar tabescere tali.
Hæc loquitur: mollique vt se velauit amictu,
Frigidulam iniecta circumdat veste puellam,
Quæ prius in tenui steterat succincta corona.
Dulcia deinde genis rorantibus oscula figens,
Persequitur miseræ caussas exquirere taleis.
Nec tamen ante vllas patitur sibi reddere voces,
Marmoreum tremebunda pedem quam rettulit intra.
Illa autem, quid nunc me, inquit, nutricula torques?
Quid tantum properas nostros nouisse furores?
Non ego consueto mortalibus vror amore,
Nec mihi notorum deflectunt lumina vultus,
Nec genitor cordi est: vltro namque odimus omneis.
Nil amat hic animus, nutrix, quod oportet amari,
In quo falsa tamen lateat pietatis imago:
Sed media ex acie, mediis ex hostibus. eheu,
Quid dicam? quove ipsa malum hoc exordiar ore?
Dicam equidem: quoniam quid tu tibi dicere nutrix
Non sinis? extremum hoc munus morientis habeto.
Ille vides, nostris qui mœnibus assidet hostis,
Quem pater ipse Deum sceptri donauit honore,
Cui Parcæ tribuere nec vllo vulnere lædi:
Dicendum est, frustra circumuehor omnia verbis.
Ille mea, ille idem oppugnat præcordia Minos.
Quod te per Diuum crebros obtestor amores,
Perque tuum memoris haustum mihi pectus alumnæ,
Vt me si seruare potes, ne perdere malis.
Sin autem optatæ spes est incisa salutis,

Ve mihi,quam merui inuideas nutricula mortem.
Nam nisi te nobis malus,o malus optima Charme,
Inte hunc conspectum casusve,Deusve tulisset:
Aut ferro hoc (aperit ferrum quod veste latebat)
Purpureum patris dempsissem vertice crinem,
Aut mihi præsenti peperissem vulnere lethum.
Vix hæc ediderat,cum clade exterrita tristi
ntonsos multo deturpat puluere crineis,
t grauiter questu Charme complorat anili.
mihi nunc iterum crudelis reddite Minos,
iterum nostræ Minos inimice senectæ
emper: & aut olim nata o te propter eundem,
ut amor insanæ luctum portauit alumnæ.
ene ego tam longe capta atque auecta nequiui,
am graue seruitium,tam duros passa labores,
ffugere,vt sistam exitium crudele meorum?
m iam nec nobis ea quæ senioribus,vllum
pia viuendi vitæ genus. vt quid ego amens
e erepta o Britomarti, mea spes vna salutis,
e Britomarti diem potui producere vitæ?
tque vtinam Cereri,nec tantum grata Dianæ
eratus esses virgo sectata virorum,
nossia neu Partho contendens spicula cornu
icteas ageres ad gramina nota capellas:
unquam tam obnixe fugiens Minois amores,
ræceps aereis specula de montibus isses:
nde alij fugisse ferunt,& numina Phocæ
irginis aßignant: alij quo notior esses,
ictynnam dixere tuo de nomine lunam.
nt hæc vera velim: mihi certe gnata peristi.
unquam ego te summo volitantem in vertice montis
yrcanos inter comites,agmenque ferarum

Conſpiciam, nec te redeuntem amplexa tenebo.
Verum hæc tum nobis grauia, atque indigna fuere,
Tum mea alumna, tui cum ſpes integra maneret:
Et vox iſta meas nondum violauerat aureis.
Tene etiam fortuna mihi crudelis ademit?
Tene o ſola mea viuendi cauſſa ſenecta?
Sæpe tuo dulci nequidquam capta ſopore,
Cum premeret natura, mori me velle negaui,
Vt tibi Corycio glomerarem flamea luto.
Quo nunc me infelix, aut quæ me Numina ſeruant?
An neſcis qua lege patris de vertice ſummo
Edita candenteis prætexat purpura canos?
Quæ tenui patriæ ſpes ſit ſuſpenſa capillo?
Si neſcis, aliquam poſſum ſperare ſalutem:
Inſcia quandoquidem ſcelus es conata nefandum.
Sin eſt, quod metuo: per me, mea alumna, tuumque
Expertum multis miſeræ mihi rebus amorem,
Per me, & ſacra precor per flumina Ilithyiæ,
Ne tantum in facinus tam nulla mente ſequaris.
Non ego te incepto, fieri quod non pote, conor
Flectere Amor: neque ſit cum Diis contendere noſtrum:
Sed patris incolumi potius te nubere regno,
Atque aliquos tamen eſſe velis tibi, alumna, Penateis.
Hoc vnum exitio docta, atque experta monebo.
Quod ſi non alia poteris ratione parentem
Flectere: ſed poteris (quid enim non vnica poßis?)
Tunc potius tamen ipſa, pio cum iure licebit,
Cum facti cauſſam, tempuſque doloris habebis:
Tunc potius conata tua, atque incepta referto.
Meque, Deoſque tibi comites, mea alumna, futuros,
Polliceor: nihil eſt quod texas ordine longum.
His vbi ſollicitos animi releuauerat æſtus

Vocibus,

Vocibus, & blanda pectus spe vicerat ægrum:
Paullatim tremebunda genis obducere vestem
Virginis & placidam tenebris captare quietem,
Inuerso bibulum restinguens lumen oliuo,
Incipit ad crebros insani pectoris ictus
Ferre manum, aßiduis mulcens præcordia palmis,
Noctem illam sic mæsta super morientis alumnæ
Frigidulos cubito subnixa pependit ocellos.
Postera lux vbi læta diem mortalibus almum,
Et gelido veniens mani quatiebat ab OEta,
Quem pauidæ alternis fugitant, optantque puellæ:
Hesperium vitant, optant ardescere Solem.
Præceptis paret virgo nutricis, & omneis
Vndique conquirit nubendi sedula caussas.
Tentantur patriæ summißis vocibus aures,
Laudanturque bonæ pacis bona: multus inepta
Virginis insolito sermo nouus errat in ore.
Nunc tremere instantis belli certamina dicit,
Communemque timere Deum: nunc Regis amicos,
(Nanque ipso verita est orbari mæsta parente)
Cum Ioue communeis qui quondam habuere nepotes.
Nunc etiam conficta dolo mendacia turpi
Inuenit, & Diuum terret formidine ciueis:
Nunc alia ex aliis, nec desunt, omina quærit:
Quinetiam castos ausa est corrumpere vates:
Vt, cum cæsa pio cecidisset victima ferro,
Essent, qui generum Minoa auctoribus extis
Iungere, & ancipites suaderent tollere pugnas.
At nutrix patula componens sulfura testa,
Narcissum, casiamque herbas incendit olenteis:
Terque nouena ligat triplici diuersa colore
Fila: ter in gremium mecum, inquit, despue virgo,

Despue ter virgo. numero Deus impare gaudet.
Hinc magno generata Ioui frigidula sacra,
Sacra nec Idæis senibus, nec cognita Graiis.
Pergit Amyclæo spargens altaria thallo,
Regis Iolchiaci animum defigere votis.
Verum vbi nulla mouet stabilem fallacia Nisum,
Nec possunt homines, nec possunt flectere Diui:
Tanta est in paruo fiducia crine cauendi:
Rursus ad inceptum sociam se adiungit alumna,
Purpureumque parat rursus tondere capillum,
Cum longo quod iam captat succurrere amori,
Non minus illa tamen reuehi, quod mœnia crescant,
Gaudeat: & cineri patriæ est iucunda sepulto.
Ergo metu capiti Scylla est inimica paterno,
Tum coma Sidonio florens succiditur ostro:
Tum capitur Megara, & diuum responsa probantur:
Tum suspensa nouo ritu de nauibus altis,
Per mare cæruleum trahitur Neseia virgo.
Complures illam Nymphæ mirantur in vndis:
Miratur pater Oceanus, & candida Tethys,
Et cupidas secum rapiens Galatea sorores:
Illa etiam, iunctis magnum quæ piscibus æquor,
Et glauco bipedum curru metitur equorum,
Leucothoe, paruusque Dea cum matre Palæmon.
Illi etiam alternas sortiti viuere luces,
Cara Iouis soboles, magnum Iouis incrementum,
Tyndaridæ niueos mirantur virginis artus.
Has adeo voces, atque hæc lamenta per auras
Fluctibus in mediis questu voluebat inani,
Ad cælum infelix ardentia lumina tollens,
Lumina: nam teneras arcebant vincula palmas.
Supprimite o paullum turbati flamina venti,

Dum

Dum queror: & Diuos, quanquam nil testibus illis
Profeci, extrema moriens tamen alloquor hora.
Vos ego, vos adeo venti testabar, & auræ:
Vos Numantina si qui de gente venitis,
Cernitis. illa ego sum cognato sanguine vobis
Scylla, quod ah salua liceat te dicere Procne.
Illa ego sum Nisi pollentis filia quondam:
Certatim ex omni petiit quam Græcia regno,
Qua curuus terras amplectitur Hellespontus:
Illa ego sum Minos, sacrato fœdere coniux
Dicta tibi: tamen hæc, & si non accipis audis.
Vinctane tam magni tranabo gurgitis vndas?
Vincta tot aßiduas pendebo ex ordine luces?
Non equidem me alio possum contendere dignam
Supplicio: quod sic patriam carosque Penateis
Hostibus immitique addixi ignara tyranno.
Verum est hoc, Minos. illos scelerata putaui,
Si nostra ante aliquis nudasset fœdera casus,
Facturos: quorum direptis mœnibus vrbis,
O ego crudelis flamma delubra petiui:
Te vero victore prius vel sidera cursus
Mutatura suos, quam te mihi talia captæ
Facturum metui: iam iam scelus omnia vincit.
Ten' ego plus patrio dilexi perdita regno?
Ten' ego? nec mirum, vultu decepta puella
Vt vidi, vt perij! vt me malus abstulit error!
Non equidem ex isto speraui corpore posse
Tale malum nasci: forma, vel sidere fallor.
Non me deliciis commouit regia diues,
Diues coralio fragili, & lacrymoso electro,
Me non florentes æquali corpore Nymphæ,
Non metus incensam potuit retinere Deorum.

OMNIA

OMNIA vincit amor. quid enim non vinceret ille?
Nec mihi iam pingui sudabunt tempora myrrha,
Pronuba nec castos accendet pinus odores,
Nec Libys Assyrio sternetur lectulus ostro.
Magna queror. nec & illa quidem communis alumna
Omnibus iniecta tellus tumulauit arena.
Mene inter comites, ancillarumque cateruas,
Mene alias inter famularum munere fungi,
Coniugis atque tuæ, quæcunque erit illa, beatæ
Non licuit grauidos penso deuoluere fusos?
At belli saltem captiuam lege necasses.
Iam fessæ tandem fugiunt de corpore vires,
Et caput inflexa lentum ceruice recumbit.
Marmorea adductis labascunt brachia nodis.
Æquorei pisces, immania corpora Ponti,
Vndique conueniunt, & glauco in gurgite circum
Verbere caudarum, atque oris minitantur hiatu.
Iam tandem casus hominum, iam respice Minos,
Sit satis hoc, tantum solam vidisse malorum:
Vel fato fuerit nobis hæc debita pestis,
Vel casu incepto, merita vel denique culpa.
Omnia nam potius, quam te læsisse putabo.
Labitur interea reuoluta ab litore classis,
Magna repentino sinuantur lintea Coro,
Flectitur in viridi remus sale, languida fessæ
Virginis in cursu moritur querimonia longo.
Deserit angustis inclusum faucibus Isthmon,
Cypselidæ magni florentia regna Corinthi,
Præterit abruptas Scironis protinus arceis,
Infestumque suis diræ testudinis exit
Spelæum, multoque cruentas hospite cautes.
Iamque adeo tutum longe Piraea cernit,

Et

Et notas secum heu frustra, respectat Athenas.
Iam procul e fluctu Minoia respicit arua,
Florenteisque videt iam Cycladas hinc Strophadasque.
Hinc sinus, hinc statio contra patet Hermiona.
Linquitur ante alias longe gratissima Delos
Nereidum matri, & Neptuno Ægæo.
Prospicit incinctam spumanti litore Cythnon,
Marmoreamque Paron, viridemque allapsa Donysam,
Æginamque simul, sementiferamque Seriphum.
Fertur, & incertis iactatur ad omnia ventis.
Cymba velut magnas sequitur cum paruula classeis,
Afer & hiberno bacchatur in æquore turbo:
Donec tale decus formæ vexauit, & ægros
Non tulit, & miseros mutauit virginis artus,
Cæruleo pollens coniunx Neptunia regno.
Sed tamen externam squamis vestire puellam,
Infidosque inter teneram committere pisceis
Non statuit. nimium est auidum pecus Amphitrites.
Aereis potius sublimem sustulit alis,
Esset vt in terris facti de nomine Ciris,
Ciris Amyclæo formosior ansere Ledæ.
Ac velut in niueo teneræ cum primitus ouo,
Effigies animantis & internodia membris
Imperfecta nouo fluitant concreta calore:
Sic liquido Scyllæ circumfusum æquore corpus
Semiferi incertis etiam nunc partibus artus
Vndique mutabant, atque vndique mutabantur.
Oris honos primum, & multis optata labella,
Et patulæ frontis species concrescere in vnum
Cœpere, & gracili mentum producere rostro.
Tum qua se medium capitis discrimen agebat,
Ecce repente velut patrios imitatus honores

Pur-

Purpuream concussit apex in vertice cristam.
At mollis varios intexens pluma colores
Marmoreum volucri vestiuit tegmine corpus,
Lentaque perpetuas fuderunt brachia pennas,
Inde alias parteis, minioque infecta rubenti
Crura nouamque aciem obduxit squalida pellis,
Et pedibus teneris vngues confixit acutos:
Et tamen hoc demum misera succurrere pacto
Vix fuerat placida Neptuni coniuge dignum.
Nunquam illam posthac oculi videre suorum
Purpureas flauo retinentem vertice vittas:
Non thalamus Tyrio fragrans accepit amomo,
Nulla illam sedes. quid enim iam sedibus illis?
Quæ simul vt sese cano de gurgite velox
Cum sonitu ad cælum stridentibus extulit alis,
Et multum late dispersit in æquore rorem:
Infelix virgo nequidquam morte recepta
Incultum solis in rupibus exigit æuum,
Rupibus, & scopulis, & litoribus desertis.
Nec tamen hoc iterum pœna sine. namque Deum Rex
Omnia qui imperio terrarum millia versat,
Commotus talem ad Superos volitare puellam,
Cum pater extinctus cæca sub nocte lateret:
Illi pro pietate sua (nam sæpe tepenti
Sanguine taurorum supplex resperserat aras:
Sæpe Deum largo decorarat munere sedes)
Reddidit optatam mutato corpore vitam,
Fecit & in terris Haliaetus ales vt esset.
Quippe aquilis semper gaudet Deus ille coruscus.
Huic vero miseræ, quoniam damnata Deorum
Iudicio gnatique & coniugis ante fuisset,
Infesti apposuitque odium crudele parentis.

Nanque vt in æthereo signorum munere præstans,
Vnum quem duplici stellarum sidere vidi,
Scorpius alternis clarum fugat Oriona:
Sic inter sese tristeis Haliæetus iras,
Et Ciris memori seruant ad secula fato.
Quacunque illa leuem fugiens secat æthera pennis,
Ecce inimicus atrox magno stridore per auras
Insequitur Nisus: qua se fert Nisus ad auras,
Illa leuem fugiens raptim secat æthera pennis.

ÆTNA
CORNELII SEVERI.

AETNA *mihi, ruptique cauis fornacibus igneis,*
Et quæ tam fortes voluant incendia caussæ:
Quod fremat imperium, quid raucos torqueat æstus,
Carmen erit: dexter venias mihi carminis auctor:
Seu te Cynthos habet, seu Delos gratior illa,
Seu tibi Dodone potior: tecumque fauentes
In noua Pierio properent a fonte sorores
Vota: per insolitum Phœbo duce tutius itur.
Aurea securi quis nescit secula regis?
Cum domitis nemo Cererem iactaret in aruis,
Venturisque malas prohiberet frugibus herbas,
Annua sed saturæ complerent horrea messes,
Ipse suo flueret Bacchus pede, mellaque lentis
Penderent foliis, & pingui Pallas oliua,
Secretos amneis ageret cum gratia ruris.
Non cessit cuiquam melius sua tempora nosse.
Vltima quis tacuit iuuenum certamina Colchos?
Quis non Argolico defleuit Pergamon igni
Impositam, & tristem gnatorum funere matrem,
Aduersumve diem sparsumve in semine dentem?

Quis non periuræ doluit mendacia puppis,
Desertam vacuo Minoida litore questus?
Quidquid in antiquum iactata est fabula carmen,
Fortius ignotas molimur pectore curas:
Qui tanto motus operi, quæ caussa perenneis
Explicet in densum flammas, & ructet ab imo
Ingenti sonitu moles, & proxima quæque
Ignibus irriguis vrat. mens carminis hæc est.
Principio, ne quem capiat fallaria vatum,
Sedes esse Dei, tumidisque e faucibus ignem
Vulcani ruere, & clausis resonare cauernis
Festinantis opus. non est tam sordida Diuis
Cura, neque extremas ius est dimittere in arteis
Sidera: subducto regnant sublimia cælo
Illa, neque artificum curant tractare laborem.
Discrepat a prima facies hæc altera vatum.
Illis Cyclopas memorant fornacibus vsos,
Cum super incudem numerosa in verbera fortes,
Horrendum magno quaterent sub pondere fulmen,
Armarentque Iouem. turpe est sine pignore carmen.
Proxima viuaces Ætnæi verticis igneis
Impia sollicitat Phlegræis fabula castris.
Tentauere, nefas olim detrudere mundo
Sidera, captiuique Iouis transferre Gigantes
Imperium, & victo leges imponere cælo.
His natura sua est aluo tenus: ima per orbeis
Squameus intortos sinuat vestigia serpens.
Construitur magnis ad prœlia montibus agger:
Pelion ossa terit: summus premit Ossan Olympus,
Iam coaceruatas nituntur scandere moles:
Impius & miles metuentia cominus astra
Prouocat infestus cunctos ad prœlia Diuos.

Pro-

Prouocat e admotis.
Iupiter e cælo metuit: dextramque corusca
Armatus flamma remouet caligine mundum.
Incursant vasto primum clamore Gigantes.
Hic magno tonat ore pater, geminatque fauenteis
Vndique discordes comitum simul agmine ventos.
Densa per attonitas funduntur fulmina nubes:
Quin & in arma ruit quæcunque potentia Diuum:
Et Mars sæuus erat, iam cetera turba Deorum.
Stant vtrinque metus. validos tum Iupiter igneis
Increpat, & iacto proturbat fulmine monteis.
Illinc deuicta verterunt terga ruinæ,
Infesta Diuis acies, atque impius hostis
Præceps cum castris agitur, materque iacenteis
Impellens victos. tum pax est reddita mundo:
Tum Liber celsa venit per sidera cæli.
Defensique decus mundi nunc redditur astris.
Gurgite Trinacrio morientem Iupiter Ætna
Obruit Enceladum: vasti qui pondere montis
Æstuat, & patulis exspirat faucibus igneis.
Hæc est mendosæ vulgata licentia famæ.
Vatibus ingenium est: hinc audit nobile carmen,
Plurima pars scenæ, verum est fallacia. vates
Sub terris nigros viderunt carmine Maneis,
Atque inter cineres Ditis pallentia regna:
Mentiti vates Stygias vndasque canesque.
Hi Tytion septem strauere in iugera fœdum.
Sollicitant magna te circum Tantale pœna,
Sollicitantque Scinim. Minos tuaque Æace in vmbris
Iura canunt, iidemque rotant Ixionis orbem,
Quicquid & interius falsi sibi conscia terra est.
Non est terra satis. speculantur numina Diuum:

Nec metuunt oculos alieno admittere cælo.
Norunt bella Deum: norunt abscondita nobis
Coniugia, & falsa quoties sub imagine peccent.
Taurus in Europen, in Ledam candidus ales:
Iupiter vt Danae pretiosus fluxerit imber,
Debita carminibus libertas ista: sed omnis
In vero mihi cura. canam quo feruida motu
Æstuet Ætna, nouosque rapax sibi congerat igneis.
Quacunque immensus terra se porrigit orbis,
Extremique maris curuis incingitur vndis:
Non totum est solidum. desit namque omnis hiatu.
Secta est omnis humus penitusque cauata latebris,
Exiles suspensa vias agit, vtque animantis
Per tota errantes percurrunt corpora venæ,
Ad vitam sanguisque omnis qua commeat idem,
Terra voraginibus conceptas digerit auras.
Scilicet aut olim diuiso corpore mundi
In maria, ac terras & sidera, sors data cælo
Prima: secuta maris deseditque infima tellus:
Sed totis rimosa cauis, & qualis aceruus
Exsilit imparibus iactis ex tempore saxis,
Vt crebro introrsus spatio vacuata corymbos
Pendeat in sese: simili quoque terra figura
In tenueis laxata vias, non omnis in arctum
Nec stipata coit. siue illi caussa vetusta est,
Nec nata est facies: seu liber spiritus intra
Effugiens mollitur iter, seu lympha perenni
Edit humum limo, furtimque obstantia mollit.
Aut etiam inclusi solidum exedere vapores,
Atque igni quæsita via est, siue omnia certis
Pugnauere locis, non est hic caussa docendi,
Dum stet opus caussæ. quis enim non credat inaneis

Esse sinus penitus, tantos emergere fonteis
Cum videt, ac torrentem imo se emergere hiatu?
Non ille ex tenui, vocemque agat acta necesse est,
Cum fluit: errantes arcessant vndique & vndas,
Et trahat ex pleno quod fontem contrahat amne.
Flumina quinetiam latis currentia riuis
Occasus habuere suos: aut illa vorago
Direpta in præceps fatali condidit ore:
Aut occulta fluunt tectis adoperta cauernis,
Atque inopinatos referunt procul edita cursus.
Quod si diuersos emittat terra canaleis
Hospitium fluuiorum: aut semita nulla profecto
Fontibus, & riuis constet via; pigraque tellus
Conferta in solidum segnis sub pondere cesset.
Quod si præcipiti conduntur flumina terræ,
Condita si redeunt si qua ante incognita surgunt:
Haud mirum clausis etiam si libera ventis
Spiramenta latent. certis tibi pignora rebus,
Atque oculis hæsura vias dabit ordine tellus.
Immensos plerumque sinus, & iugera pessum
Intercepta leges, densaque abscondita nocti.
Prospectare procul Chaos ac sine fine ruinæ
Cernis & in siluis spatiosa cubilia retro,
Antraque demissis pedibus fodisse latebris.
Incomperta via est operum: tantum influit intra.
Argumenta dabunt ignoti vera profundi.
Tu modo subtileis animo duce percipe curas,
Occultamque fidem manifestis adstrue rebus.
Nam quo liberior, quoque est animosior ignis,
Semper & inclusus, nec vectus sæuior ira est
Sub terra penitusque mouens: hoc plura necesse est
Vincla magis soluant, magis hoc obstantia pellant.

Nec tamen in rigidos exit contenta canaleis
Vis animæ: flamma auertit quæ proxima cedunt:
Obliquumque secat, qua visa tenerrima caussa est.
Hinc terræ tremor, hinc motus, vbi densus hiatu
Spiritus exagitat venas, cessantiaque vrget.
Quod si spissa foret, solidoque instaret inani;
Nulla daret miranda sui spectacula tellus:
Pigraque, & in pondus confestim mobilis esset.
Sed summis si forte putas concredere caussis
Tantum opus, & summis alimentum viribus oris,
Quæ valida in promptu cernis, validosque recessus,
Fallere: sed nondum tibi certa hæc lumine recto.
Nanque illud quodcunque vacat specus omnis hiatu,
Et res introitu soluunt, adituque patenti
Conuersæ languent vires, animosque remittunt.
Quippe vbi contineat ventos, quæ quique morantes
In vacuo desint, cessat, tantumque profundi
Explicat erranteis & in ipso limine tardat.
Angustis opus est turbare in faucibus illos.
Feruet opus, densique fremunt, premiturque ruina
Hinc furtim Borea, atque Noto: nunc vnus vterque.
Hinc venti rabies, hinc sæuo quassat hiatu.
Fundamenta solo trepidant, vrbesque caducæ.
Inde, neque est aliud, si fas est credere, mundo
Venturam antiquam faciem, veracius omen.
Hæc primo species rerum, naturaque terræ,
Introrsus cessante solo trahit vndique venas.
Ætna sui manifesta fides, & proxima vero est:
Non illic, duce me, occultas scrutabere caussas:
Occurrent oculis ipsa, cogentque fateri.
Plurima nanque patent illi miracula monti.
Hinc vasti terrent aditus, merguntque profundo:

Corri-

Corrigit hinc arctus, penitusque quod exigit vltra.
Hinc spissæ rupes obstant, discordiaque ingens
Inter opus: nectunt varium, mediumque coercent:
Pars igni domitæ, pars ignes ferre coactæ,
Vt maior species Ætnæ succurrat inanis.
Hæc illis sedes, tantarumque area rerum est.
Nunc opus artificem incendit caussamque reposcit,
Non illam parui, aut tenuis discriminis ignes
Mille sub exiguo ponent tibi tempore veras
Res, oculique docent: res ipsa credere cogunt.
Quin etiam tactu moneant contingere toto,
Si liceat: prohibent flammæ, custodiaque ignis
Illi operum est: arcent aditu diuinaque rerum.
Vt maior species Ætnæ succurrat inanis,
Cura sine arbitrio est: eadem procul omnia cernis.
Nec tamen est dubium penitus quis torqueat Ætnam,
Aut qui mirandus tantæ faber imperet arti.
Pellitur exustæ glomeratus nimbus arenæ:
Flagrantes properant moles: voluuntur ab imo
Fundamenta: fragor tota nunc rumpitur Ætna:
Nunc fusca pallent incendia mista ruina.
Ipse procul magnos miratur Iupiter igneis,
Neve sepulta noui surgant in bella Gigantes,
Neu Ditem regni pudeat, neu Tartara cælo
Vertat: in occulto tantum premit omnia dextra
Congeries operis, saxorum, & putris arena
(Quæ nec sponte sua faciunt, nec corporis vlli
Sustentata cadunt robustis viribus) omnis
Exigitur: vertit vasa omnia vertice sæuo:
In densum congesta rotant, voluuntque profundo.
Hac caussa expectata ruunt incendia montis.
Spiritus inflatis nomen languentibus aer.

Nam prope natura par est violentia semper.
Ingenium velox illi motusque perennis.
Verum opus auxilio est, vt pellat corpore: nullus
Impetus est ipsi: qua spiritus imperat, audit.
Nunc princeps, magnusque sub hoc duce militat ignis.
Nunc quoniam in promptu est operis natura, solique,
Vna ipsi venti: quæ res incendia pascit,
Cum subito cohibetur: inest quæ caussa silenti,
Subsequar. immensus labor est, sed fertilis idem:
Digna laborantis respondent præmia curis.
Non oculis solum pecudum miranda fuere
More nec effusis in humum graue pascere corpus:
Nosse fidem rebus, dubiasque exquirere caussas
Sacra perurgentem, capitique attollere cælum:
Scire quot, & quæ sint: cur magno talia mundo
Principia occasus metuunt, ad sæcula pergunt:
Et firma æterno religata est machina mundo.
Solis scire modum, & quanto minor orbita lunæ est:
Cur illi breuior, cur isti peruolet orbis
Annuus: ille monet, quæ certo sidera currant
Ordine, quæve sua careant incondita cura.
Scire vices etiam signorum & tradita iura:
Nubila cur cælo terræ denuntiet imbres,
Quo rubeat Phœbe, quo frater palleat igni:
Tempora cur variant anni, primaque iuuenta
Ver præit æstatem: cur æstas ipsa senescit,
Autumnoque obrepit hiems, & in orbe recurrit,
Axem scire Helices, & tristem nosse cometen:
Lucifer vnde micet, quave Hesperus, vnde Bootes:
Saturni cur stella tenax, cur Martia pugnax:
Quo rapiant nautæ quo sidere lintea tendant.
Scire vias maris, & cæli prædicere cursus.
Quo volet Orion, quo Seirius incubet index,

Et quæcunque iacent tanto miracula mundo.
Non digeſta pati,nec aceruo condita rerum,
Sed manifeſta notis certa diſponere ſede
Singula: diuini eſt animi,ac iucunda voluptas.
Sed prior hæc hominis cura eſt cognoſcere terram,
Et quæ nunc miranda tulit natura notare:
Hæc nobis magna affinis cœleſtibus aſtris.
Nam quæ,mortales, ſpes eſt,quæ amentia maior,
In Iouis errantem regno perquirere velle:
Tantum opus ante pedes tranſire & perdere ſegneis?
Torquemur miſeri in paruis, premimurque labantes,
Dum ſeſe pretio redimant: verumque profeſſæ,
Tum demum viles taceant,inopeſque relictæ,
Noctes atque dies feſtinant arua coloni:
Callent rure manus: glebarum vſu experiuntur.
Fertilis hæc: ſegetiſque feracior,altera vitis:
Hæc platanis humus,hæc herbis digniſſima tellus:
Hæc diti melior pecori, ſiluiſque fidelis.
Aridiora tenent oleæ: ſuccoſior vlmis
Grata. leues cruciant animos,& corpora cauſſæ,
Horrea vti ſaturent,tumeant & dolia muſto,
Plenaque defecto ſurgant fenilia campo.
Sic auidi ſemper, quà viſum eſt carius iſtis,
Implendus ſibi quiſque bonis eſt artibus. illæ
Sunt animi fruges: hæc rerum maxima merces,
Scire quid occulto naturæ terra coercet:
Nullum fallere opus,non multos cernere ſacros
Ætnæi montis fremitus,animumque furentis:
Non ſubito pallere ſono,non credere, ſubter
Scrutamur rimas,euertimus omne profundum.
Quæritur argenti ſemen, nunc aurea vena,
Torquentur flamma terræ, ferroque domantur,

Calesteis migrasse minas ad Tartara mundi.
Nosse quid impediat ventos, quid nutriat igneis:
Vnde repente quies, & multo fœdere pax sit.
Concrescant animi penitus: seu forte cauernæ,
Introitusque ipsi feruent: seu terra minutis
Rara foraminibus, ne venis abstrahat auras.
Plenius hoc etiam rigido qua vertice surgit,
Illinc infestus, atque hinc obnoxius, intus
Vndique diuersas admittere cogitat auras,
Et coniuratis addit concordia vires:
Siue introrsus agunt nubes, & nubilus Auster:
Seu forsan flexere caput, tergoque feruntur.
Præcipiti delata sono premit vna, fugatque
Torrenteis curas, pulsataque corpora densat.
Nam veluti resonante diu Tritone canoro,
Pellit opes collectus aquæ, victusque mouere
Spiritus, & longas emugit buccina voces,
Carmineque irriguo magni cortina theatri
Imparibus numerosa modis canit arte regentis,
Quæ tenuem impellens animam subremigat vndam:
Haud aliter submota furens torrentibus aura
Pugnat in angusto, & magnum commurmurat Ætna.
Credendum est etiam ventorum existere caussas
Sub terris simileis harum quas cernimus extra.
Vt cum densa cremant inter se corpora turba
Elisa in vacuum fugiant: & proxima secum
Nomina tota trahunt, tutaque in sede resistunt.
Quod si forte mihi quædam discordia tecum est,
Principiisque aliis credas consurgere ventos:
Non dubium rupes aliquas, penitusque cauernas
Proruere ingenti sonitu, casuque propinquas
Diffugere impellique animas: hinc cernere ventos,

Aut

Aut humore etiam nebulas effundere largo:
Vt campis,agrisque solent,quos obruit amnis.
Vallibus exoriens caligat nubilus aer.
Flumina parua ferunt auras: vis proxima vento est.
Eminus adspirat fortis,& verberat humor,
Atque hac in vacuo si tanta potentia rerum est,
Hoc plura efficiant infra clausique necesse est.
His agitur caussis extra, penitusque coactis
Exagitant ventos, pugnant in faucibus arcte.
Pugnantes suffocant intus. vt vnda profundo
Terque quaterque exhausta graueis vbi perbibit Euros,
Ingeminat fluctus,& primos vltimus vrget:
Haud secus adstrictus certamine tangitur ictu
Spiritus,inuoluensque suo sibi pondere vires,
Densa per ardenteis exercet corpora venas,
Et quacunque iter est properat,transitque morantem,
Donec confluuio reuolutis æstibus amnis
Exsilit,atque furens tota vomit igneus Ætna.
Quod si forte putas iisdem decurrere ventos
Faucibus,atque iisdem pulsis remeare: notandas
Res oculis locus ipse dabit,cogetque negare.
Quamuis cæruleo siccus sic frigeat æther,
Purpureoque rubens surgat iubar aureus ostro,
Illinc obscura semper caligine nubes,
Pigraque defuso circumstupet humida vultu:
Prospectat sublimis opus, vastosque recessus.
Non illam videt Ætna,nec vllo intercipit æstu:
Obsequitur quacunque iubet leuis aura reditque
Placanteis etiam cælestia Numina thure,
Summo cerne iugo vel qua liberrimus Ætna
In prospectus hiat,tantarum semina rerum,
Si nihil irritet flammas, stupeatque profundum.

Huic igitur credis, torrens vt spiritus ille,
Qui rupes terramque vorat, qui fulminat igneis,
Cur egit vires & præceps flexit habenas.
Præsertim ipsa suo decliuia pondere nunquam
Corpora diripiant: validoque absolueret arcu.
Quod, nisi fallor, adest species: tantusque ruinis
Impetus attentos oculorum transfugit ictus.
Nec leuitas tantos igitur ferit aura, mouetque,
Sparsa liquore manus sacros vbi ventilat igneis?
Verberat ore tamen, pulsataque corpora nostra
Incursant: adeo tenuis vim caussa repellit,
Non cinerem stipulamve leuem, non arida sorbet
Gramina: non tenuis plantis liquor exit iisdem.
Surgit adoratis sublimis fumus ab aris,
Tanta quies illi est & pax innoxia parti.
Siue peregrinis igitur propriisve potentes
Coniurant animæ caussis: ille impetus ignis
Et montis parteis atras subuertit arena,
Vastaque concursu trepidantia saxa fragoris,
Ardenteisque simul flammas, ac fulmina rumpunt.
Haud aliter, quam cum prono iacuere sub Austro,
Aut Aquilone fremunt siluæ, dant brachia nodo
Implicita, hæc serpunt iunctis incendia ramis.
Nec te decipiant stolidi mendacia vulgi,
Exhaustos cessare sinus: dare tempora rursus,
Vt rapiant vires, repetantque in prælia victi:
Pelle nefas animo, mendacemque exue famam.
Non est diuinis tam sordida rebus egestas:
Nec paruas mendicat opes, nec corrogat auras.
Præsto sunt operi ventorum examina semper,
Caussa latet, quærunt pariter, coguntque morari.
Sæpe premit fauces magnis exstructa ruinis

Congeries clauditque vias luctamine ab imo.
Et scisso veluti tecto sub pondere praesto est:
Haud secus ac teneros cum secum frigida monti
Desidia est,tutoque licet discedere monteis:
Post vbi continuere moram,velocius vrgent,
Pellunt oppositas moles,ac vincula rumpunt.
Quicquid in obliquum est frangunt iter: acrior ictu
Impetus exoritur: magnis operata rapinis
Flamma micat, latosque ruens exundat in agros:
Si cessant a rure, ferunt spectacula venti:
Nunc superant quacunque regunt incendia siluae,
Quae flammas alimenta vocent,quid nutriat Ætna,
Incendi poterunt illis vernacula caussis
Materia oppositumque igni genus vtile terrent.
Vritur assidue calidus nunc sulfuris humor,
Nunc spissus crebro praebetur vimine succus:
Pingue bitumen adest,& quidquid comminus atras
Irritat flammas: illius corporis Ætna est.
Atque hanc materiam penitus discurrere fontes,
Infecta erumpunt & aqua radice sub ipsa.
Pars oculis manifesta iacet: quae corpore dura est,
Ac lapis: in pingui feruent incendia succo.
Quin etiam varie quaedam sine nomine saxa
Toto monte liquant: illis custodia flamma
Vera,tenaxque data est: sed maxima caussa molaris
Illius incendi lapidis sic vindicat Ætnam.
Quem si forte manu teneas,& robore cernas,
Nec seruare putes ignem,nec spargere posse.
Sed simul ac ferro quaeras,respondet & ictu
Scintillat calor. hunc multis circundare flammis,
Et potes extorquere animos. atque exue robur,
Fundetur ferro citius. nam mobilis illi,

Et metuens natura mali est, vbi cogitur igni.
Sed simul atque hausit flammas, non tutior haustu
Vlla domus seruans aciem, duramque tenaci
Sæpta fides: tutum est illi, patientia victo,
Vix vnquam redit in vires, atque euomit ignem.
Totus enim denso stipatur robore: tarda
Per tenuis admissa vias incendia nutrit,
Cunctanterque eadem, pigreque accepta remittit,
Nec tamen hoc vno quod montis plurima pars est,
Vincit, & incendi caussam tenet: illa profecto
Miranda est lapidum viuax, animosaque virtus.
Cætera materies, quæcunque est fertilis igni,
Vt semel accensa est, moritur: nec restat in illa,
Quod repetas: tantum cinis, & sine semine terra est.
Hic semel atque iterum patiens, ac mille perhaustis
Ignibus instaurat vires: nec desinit ante,
Quam leuis excocto defecit robore pumex.
In cinerem, putreisque iacet delapsus arenas.
Cerne locis etiam similes arsisse cateruas.
Illic materiæ nascentis copia maior:
Sed genus hoc lapidis certißima signa coloris,
Quod nullas adiunxit opes, & languit ignis.
Dicitur insidiis flagrans Ænaria quondam
Nunc extincta super: tectisque Neapolin inter
Et Cumas locus est, multis iam frigidus annis:
Quamuis æternum pinguescat ab vbere sulfur,
In mercem legitur, tanto est fecundior Ætna
Insula, cui nomen facies dedit ipsa rotunda.
Sulfur enim solum nec obesa cacumine terra est,
Et lapis accretus regerendis ignibus aptus.
Sed raro fumat, qui vix, si accenditur, ardet:
In breue mortaleis flammas quod copia nutrit,

Insula

Insula durata Volcani nomine sacra.
Pars tamen incendi maior refrixit, & alto
Iactatas recipit classeis, portuque tuetur.
Quæ restat, minor & diues satis vbere terra est:
Sed non, Ætnæis vires quas conferat, illi.
Atque hæc ipsa tamen iam quondam extincta fuisset,
Ni furtim aggeneret secretis callibus humor
Materiam, siluamque suam, pressoque canali
Huc illuc ageret ventos, & pasceret igneis.
Sed melius res nota ipsa est spectataque veris
Occurrit signis: nec tentat fallere pestem,
Nam circa latera, atque imis radicibus Ætna
Candenteis efflat lapides, disiectaque saxa
Intereunt venis, manifesto, vt credere possis
Pabula, & ardenti caussam lapidem esse molarem:
Cuius defectus ieiunus colligit ignis.
Ille, vbi collegit flammas, iacit & simul ictu
Materiam accendit, cogitque liquescere secum.
Haud equidem mirum factu, quod cernimus extra.
Si lenitur opus, restat magis: vritur illic,
Sollicitatque magis vicina incendia saxum,
Certaque venturæ præmittit pignora flammæ.
Nam simul atque mouet curis, turbamque minutus
Diffugit: extemploque solum trahit ictaque ramis,
Et graue sub terra murmur demonstrat, & igneis.
Tum pauidum fugere, & sacris tum credere rebus,
Parere & tuto speculaberis omnia colli.
Nam subito efferuent onerosa incendia raptis:
Accensæ subeunt moles, truncæque ruinæ:
Prouoluunt, atque atra sonant examina arenæ:
Nec recipit flammas mons, hic defessus anhelat,
Atque aperit se hostis, decrescit spiritus illic.

Haud

Haud aliter, quam cum læto deuicta tropæo
Prona iacet campis acies, & castra sub ipsa.
Tum si quis lapidum summo pertabuit igni:
Asperior sopita, & quædam sordida fax est:
Qualem purgato cernes discedere ferro.
Verum vbi paullatim exsiluit sublata caducis
Congeries saxis, angusto vertice surgunt.
Sic veluti in fornace lapis torretur, & omnis
Exuitur penitus venis, subit altius humor
Amißis opibus, leuis sine pondere pumex
Excoquitur: liquor ille magis seruare magisque
Fulminis in speciem mitis procedere tandem
Incipit, & primis demittit collibus vndas:
Illæ paullatim bis sena in millia pergunt.
Quippe nihil reuocat, curtis nihil ignibus obstat
Nulla tenet frustra moles: simul omnia pugnant.
Nunc siluas, rupesque vorant hæc tela, solumque.
Ipsa adiutat opes, facileisque sibi induit annos.
Quod si forte cauis cunctatus vasibus hæsit,
Vtpote inæqualeis voluens perpascitur agros,
Ingeminat fluctus, & stantibus increpat vndis.
Sicut cum curuo rapidum mare cernitur æstu,
Ac primum tenuis sinus agit vlteriores
Progrediens late diffunditur, & succernens.
Flumina consistunt ripis, ac frigore durant,
Paullatimque ignes coeunt, ac flammea meßis.
Exuritur facies tunc prima: vt quæque rigescit,
Effumat moles, atque ipso pondere tracta
Voluitur ingenti strepitu præcepsque sonanti,
Cum solido inflexa est, pulsanteis dißipat ictus,
Et qua disclusa est, candenti robore fulget,
Et micat examen plagis ardentia saxa.

Scin-

Scintillat procul esse fide, procul esse Truentes.
Incolumi feruore cadunt. verum impetus ignes
Si sumant quondam vt ripas traiecerit amnis:
Vix cunctis quisquam fixo dimouerit illas.
Vicenos persæpe dies iacet obruta moles,
Sed frustra certis disponere singula caussis
Tentamus, si firma manet tibi fabula mendax,
Materiam vt credas aliam, furere igne fauillam,
Plurima proprietate simul concrescere: sicque
Commistum vento flagrare bitumine sulfur.
Nam post exhaustam cretam quoque robora fundit:
Et figulos huic esse fidem dein frigoris vsu
Duritiem reuocare suam, & constringere venas.
Sed signum commune leue est, atque irrita caussa,
Quæ trepidat: verum vbi certo pignore constat.
Nam velut arguti natura est æris & ignis,
Cum domitum constat, eademque & robore saluo,
Vtranque vt possis æris cognoscere portam:
Haud aliter lapis ille tenet seu forte madenteis
Effluit in flammas, seu sit securus ab illis:
Conseruatque notas, nec vultu perdidit igneis.
Quin etiam externam multis color ipse resoluit,
Non odor aut leuitas putris magis ille magisque
Vna operis facies, eadem perque omnia terra est.
Nec tamen inficior lapides ardescere certos,
Interius furere accensos: hæc propria virtus.
Quin ipsis quædam Siculi cognomina saxis
Imposuere: Fricas etiam ipso nomine signant
Fusilium esse notas: nunquam tamen illa liquescunt,
Quamuis materies foueat succosior intus,
Nec penitus venæ fuerint commissa molari.
Quod si quis lapidis miratur fusile robur:

Cogitet

Cogitet obscuri verissima dicta libelli
Heracleiti, & ibi nihil insuperabile gigni,
Omnia quæ rerum natura semina iacta.
Sed nimium hoc mirum: densissima corpora sæpe,
Et solido vicina, tamen compescimus igni.
Non animos æris flammis succumbere cernis?
Lentitiem plumbi? non exuit? ipsaque ferri
Materies prædura, tamen subuertitur igni,
Spissaque suspensis fornacibus aurea saxa
Exsudant pretium. quædam fortasse profundo
Incomperta iacent similique obnoxia sorti.
Nec locus ingenio est: oculi te iudice vincent.
Nec lapis ille riget perculsus: & ignibus obstat,
Si paruis torrere velis: cæloque patenti
Candentem, pressumque agedum fornace coerce:
Nec sufferre potest, nec sæuum durat in hostem:
Vincitur, & soluit vires, captusque liquescit.
Quæ maiora putas autem tormenta moueri
Posse manu? quæ tanta putas incendia nostris
Sustentari opibus, quantis fornacibus Ætna
Vritur, a sacro nunquam non fertilis igne?
Sed non qui nostro feruet moderatior vsu,
Sed cælo propior: vel quali Iupiter ipse
Armatus flamma est, his viribus additus ingens
Spiritus, adstrictis elisus faucibus: vt cum
Fabriles operæ rudibus contendere massis
Festinant, igneis quatiunt, folleisque trementeis
Exanimant, pressosque instigant agmine ventos.
Hæc operis fama est. sic nobilis vritur Ætna.
Terra foraminibus vires trahit, vrget in arctum,
Spiritus incendi viuit per maxima saxa.
Magnificas laudes, operosaque visere templa

Diui-

Diuitiis hominum aut sacra memorare vetusta
Traduce materia, & tetris per proxima fatis
Currimus, atque auidi veteris mendacia famæ
Eruimus, cunctasque libet percurrere genteis.
Nunc iuuat Ogygiis circundata mœnia Thebis,
Cernereque & fratres: ille impiger, ille canorus
Condere felices alieno interserit æuo.
Inuitata pio nunc carmine saxa lyraque,
Nunc gemina ex uno fumantia saxa vapore
Miramur, septemque Duces, raptumque profundo.
Detinet Eurotas illic & sparsa Lycurgi,
Et sacer in bellum numerus sua turba recenti.
Nunc hic Cecropiæ variis spectantur Athenæ
Carminibus, gaudentque sua victrice Minerua.
Excidit hic reduci quondam tibi perfide Theseu
Candida sollicito permittere vela parenti.
Tu quoque Athenarum carmen tam nobile sidus
Erigone: sedes vestra en Philomela canoris
Euocat in siluis, & tu soror hospita tectis
Acciperis: solis Tereus ferus exulat agris.
Miramur Troiæ cineres, & flebile victis
Pergamon, exstinctosque suos Phrygas: Hectora primum.
Conspicimus magni tumulum Ducis. hic & Achilles
Impiger, & victus magni iacet Hectoris vltor.
Quin etiam Graiæ fixos tenuere tabellæ,
Signaue nunc Paphiæ rorantes parte capilli,
Sub truce nunc parui ludentes Colchide gnati,
Nunc tristes circa subiectæ altaria ceruæ,
Velatusque pater, nunc gloria viua Myronis:
Quin etiam illa manus operum, turbaque morantem.
Hæc visenda putas terræ dubiusque, marisque?
Artificis naturæ ingens opus adspice. nulla

Cum tanta humanis Phœbus ſpectacula cernes
Præcipueque vigil, feruens, cum Seirius ardens.
Inſequitur miranda tamen ſua fabula montem:
Nec minus ille pius, quanquam ſors nobilis ignis.
Nam quando ruptis excanduit Aetna cauernis,
Et velut euerſis penitus fornacibus ignes,
Et vecta in longum rapidis feruoribus vnda:
Haud aliter ſæuo quam cum Ioue fulgurat æther,
Et nitidum obſcura cælum caligine torquet,
Ardebant aruis ſegetes, & mollia culta
Iugera cum dominis, ſiluæ, colleſque virentes.
Vix dum caſtra putant hoſtem mouiſſe, tremebant:
Et iam finitimæ portas euaſerat vrbis.
Tum vero vt cuique eſt animus vireſque, rapina
Tutari conantur opes. gemit ille ſub auro:
Colligit ille arma, & ſtulta ceruice reponit.
Defectum raptis illum ſua carmina tardant.
Hic velox nimium properat ſub pondere pauper:
Et quod cuique fuit cari fugit ipſe ſub illo.
Sed non incolumis dominum ſua præda ſecuta eſt.
Cunctanteis vorat ignis, & vndique torret auaros,
Conſequitur fugiſſe ratos, & præmia captis
Concrepat ac nullis parſura incendia paſcunt,
Vel ſolis parſura piis. nanque optima proles
Amphinomus fraterque pari ſub munere fortes,
Cum iam vicinis ſtreperent incendia tectis,
Adſpiciunt pigrumque patrem, matremque ſenemque,
Eheu defeſſos poſuiſſe in limine membra.
Parcite auara manus, dites attollite prædas:
Illis diuitiæ ſolæ, materque paterque:
Hanc rapiunt prædam, mediumque exire per ignem
Ipſo dante fidem properant, ô maxima rerum,

Et merito pietas, homini tutißima virtus.
Erubuere pios iuuenes attingere flammæ:
Et quacunque ferunt illi vestigia cedunt.
Felix illa dies, illa est innoxia terræ.
Dextra sæua tenent, læuaque incendia feruent.
Ille per obliquos igneis, fraterque triumphans,
Tutus vterque pio sub pondere sufficit illa:
Et circa geminos auidus sibi temperat ignis.
Incolumes abeunt tandem, & sua numina secum
Salua ferunt: illos mirantur carmina vatum.
Illeque se posuit claro sub nomine Ditis.
Nec sanctos iuueneis attingunt sordida fata:
Sed vere cessere domus, & iura piorum.

EIVSDEM COR. SEVERI

CARMEN IN OBITVM M. T. CICERONIS, ex libris de bello Ciuili.

ORaque magnanimum spirantia pene virorum
In Rostris iacuere suis: sed enim abstulit omnes
Tanquam sola foret rapti Ciceronis imago.
Tunc redeunt animis ingentia Consulis acta,
Iuratæque manus deprensaque fœdera noxæ:
?atritiumque nefas etiam tum, vt pœna Cethegi,
)eiectusque redit votis Catilina nefandis.
)uid fauor aut cœtus, pleni quid honoribus anni
rofuerunt, sacris & vita quid artibus acta?
bstulit vna dies æui decus, ictaque luctu
onticuit Latiæ tristis facundia linguæ,
nica sollicitis quondam tutela, salusque,
regium semper patriæ caput: ille senatus
ndex, ille fori, legum, ritusque, togæque.

Publica vox sæuis æternum obmutuit armis.
Informes vultus, sparsamque cruore nefando
Caniciem, sacrasque manus, operumque ministras
Tantorum, pedibus ciuis proiecta superbis
Proculcauit ouans: nec lubrica fata, Deosque
Respexit. nullo luet hoc Antonius æuo.
Hæc nec in Emathio mitis victoria Perse,
Nec te dire Syphax, non fecit in hoste Philippo.
Inque triumphato ludibria cuncta Iugurtha
Absuerant: nostraque cadens ferus Annibal ira
Membra tamen Stygias tulit inuiolata sub vmbras.

MORETVM

INCERTI AVCTORIS.

IAM *nox hibernas bis quinque peregerat horas,*
Excubitorque diem cantu prædixerat ales,
Simulus exigui cultor cum rusticus horti,
Tristia venturæ metuens ieiunia lucis,
Membra leuat sensim vili demissa grabato,
Sollicitaque manu tenebras explorat inerteis,
Vestigatque focum: læsus quem denique sensit.
Paruulus exusto remanebat stipite fumus,
Et cinis obductæ celabat lumina prunæ:
Admouet his pronam summissa fronte lucernam,
Et producit acu stupas humore carenteis,
Excitat & crebris languentem flatibus ignem.
Tandem concepto tenebræ fulgore recedunt,
Oppositaque manu lumen defendit ab aura,
Et reserat clausa, quæ prauidet, ostia claui.
Fusus erat terra frumenti pauper aceruus:
Hinc sibi depromit quantum mensura petebat,

Quæ

Quæ bis in octonas excurrit pondere libras.
Inde abit aßistitque molæ: paruaque tabella,
Quam fixam paries illos seruabat in vsus,
Lumina fida locat. geminos tunc veste lacertos
Liberat, & cinctus villosæ tegmine capræ
Peruerrit cauda silices gremiumque molarum.
Admouet inde manus operi, partitus vtranque:
Laua ministerio, dextra est intenta labori.
Hæc rotat aßiduis gyris, & concitat orbem.
Trita Ceres silicum rapido decurrit ab ictu.
Interdum fessæ succedit læua sorori
Alternatque vices: modo rustica carmina cantat,
Agrestique suum solatur voce laborem.
Interea clamat Cybale: hæc erat vnica custos,
Afra genus, tota patriam testante figura,
Torta comam, labroque tumens, & fusca colore:
Pectore lata iacens mammis compreßior aluo,
Cruribus exilis, spatiosa prodiga planta:
Continuis rimis calcanea scissa rigebant.
Hanc vocat, atque arsura focis imponere ligna
Imperat, & flamma gelidos adolere liquores:
Postquam impleuit opus iustum versatile finem:
Transfert inde manu fusas in cribra farinas,
Et quatit, ac remanent summo purgamina dorso:
Subsidit sincera foraminibusque liquatur
Emundata Ceres. læui tum protinus illam
Componit tabula, tepidas superingerit vndas:
Contrahit admistos tum fonteis, atque farinas
Transuersat durata manu, liquidoque coacto
Interdum grumos spargit sale, iamque subactum
Format opus, palmisque suum dilatat in orbem,
Et notat impreßis æquo discrimine quadris.

Infert inde foco (Cybale mundauerat aptum
Ante locum) testisque tegens superaggerat igneis.
Dumque suas peragit Vulcanus, testaque parteis,
Simulus interea vacua non cessat in hora;
Verum aliam sibi quærit opem: neu sola palato
Sit non grata Ceres, quas iungat, comparat escas:
Non illi suspensa focum carnaria iuxta,
Durati sale terga suis, truncique vacabant:
Traiectus medium sparto sed caseus orbem,
Et vetus adstricti fascis pendebat anethi:
Ergo aliam molitur opem sibi prouidus heros.
Hortus erat iunctus casulæ, quem vimina pauca,
Et calamo redimita leui munibat arundo:
Exiguus spatio, variis sed fertilis herbis.
Non illi deerat quod pauperis exigit vsus.
Interdum locuples a paupere plura petebat.
Nec sumptus erat illud opus, sed regula curæ.
Siquando vacuum casula, pluuiaue tenebant,
Festave lux, si forte labor cessabat aratri,
Horti opus illud erat. varias disponere plantas.
Norat, & occultæ committere semina terræ,
Vicinosque apte cura summittere riuos.
Hic olus, hic late fundentes brachia betæ,
Fæcundusque rumex, maluæque inulæque virebant.
Hic cicer, & capiti nomen debentia cæpe.
Hic etiam nocuum capiti, gelidumque papauer,
Grataque nobilium requies lactuca ciborum,
Et grauis in latum demissa cucurbita ventrem.
Verum hic non domini (quis enim contractior illo?)
Sed populi prouentus erat, certisque diebus
Venaleis olerum fasceis portabat in vrbem:
Inde domum ceruice leuis, grauis ære redibat,

Vix vnquam vrbani comitatus merce macelli.
Cæpa rubens, sectique famem domat area porri,
Quæque trahunt acri vultus nasturtia morsu,
Intubaque, & Venerem reuocans eruca morantem.
Tunc quoque tale aliquid meditans intrauerat hortum:
Ac primum leuiter digitis tellure refossa,
Quatuor educit cum spißis halia fibris.
Inde comas apij graciles, rutamque virentem
Vellit, & exiguo coriandra trementia filo.
Hæc vbi collegit, lætum consedit ad ignem:
Et clara famulam poscit mortaria voce.
Singula tum capitum numerosa cortice nudat,
Et summis spoliat coriis, contemptaque paßim
Spargit humi, atque abicit: seruatum gramine bulbum
Tingit aqua, lapidisque cauum demittit in orbem.
Hinc salis inspergit micas, sale durus adeso
Caseus adiicitur, dictas superingerit herbas,
Et læua vestem setosa sub inguina fulcit.
Dextera pistillo primum fragrantia mollit
Halia: tum pariter misto terit omnia succo.
It manus in gyrum: paullatim singula vires
Deperdunt proprias, color est è pluribus vnus.
Nec totus viridis, quia lactea frusta repugnant:
Nec de lacte nitens, quia tot variatur ab herbis.
Sæpe viri nares acer iaculatur apertas
Spiritus, & simo damnat sua prandia vultu.
Sæpe manu summa lacrymantia lumina tergit,
Immeritoque furens dicit conuitia fumo.
Procedebat opus, non iam salebrosus, vt ante,
Sed grauior lentos ibat pistillus in orbeis,
Ergo Palladij guttas instillat oliui,
Exiguique super vires infundit aceti,

Atque iterum commiſcet opus, miſtumque retractat.
Tum demum digitis mortaria tota duobus
Circuit, inque globum diſtantia contrahit vnum:
Conſtet vt effecti ſpecies, nomenque moreti.
Eruit interea Cybale quoque ſedula panem:
Quem lotis recipit manibus, pulſoque timore
Iam famis, inque diem ſecurus Simulus illam,
Ambit crura ocreis paribus, tectuſque galero
Sub iuga parentes cogit lorata iuuencos,
Atque agit in ſegetes, & terræ condit aratrum.

DIRÆ.

VALERII CATONIS.

BAttare cycneas repetamus carmine voces:
Diuiſas iterum ſedes, & rura canamus,
Rura, quibus diras indiximus, impia vota.
Ante lupos rapient hædi, vituli ante leones,
Delphini fugient piſceis, aquilæ ante columbas,
Et conuerſa retro rerum diſcordia gliſcet
Multa prius, fuerit quam non mea libera auena.
Montibus, & ſiluis dicam tua facta, Lycurge,
Impia Trinacriæ ſterileſcant gaudia nobis,
Nec fecunda ſenis noſtri, felicia rura,
Semina parturiant ſegetes, non paſcua colles,
Non arbuſta nouas fruges, non pampinus vuas.
Ipſæ non ſiluæ frondes, non flumina montes.
Rurſus, & hoc iterum repetamus Battare carmen.
Effetas Cereris ſulci condatis auenas:
Pallida flaueſcant æſtu ſitientia prata:
Immatura cadant ramis pendentia mala:
Deſint & ſiluis frondes & fontibus humor:

Nec

Nec desit nostris deuotum carmen auenis.
Hæc Veneris vario florentia serta decore,
Purpureo campos quæ pingit auena colore.
Hinc auræ dulces, hinc suauis spiritus agri
Mittant pestiferos æstus, & tetra venena.
Dulcia non oculis, non auribus vlla ferantur.
Sic precor: & nostris superent hæc carmina votis.
Ludimus, & multum nostris cantata libellis
Optima siluarum, formosis densa viretis
Tondemus virideis vmbras, nec læta comanteis
Iactabis molleis ramos inflantibus auris,
Nec mihi sæpe meum resonabit Battare carmen.
Militis impia cum succedet dextera ferro,
Formosæque cadent vmbræ, formosior illis
Ipsa cades. veteris domini felicia ligna
Nequidquam nostris toties deuota libellis:
Ignibus æthereis flagrabunt. Iupiter ipse,
Iupiter hanc aluit: cinis hæc tibi fiat, oportet.
Thracis tum Boreæ spirent immania vires:
Eurus agat mistam fulua caligine nubem:
Africus immineat nimbis minitantibus imbrem:
Cum tua cyaneo resplendens æthere silua
Noscet iter, ducens Erebo tua Lydia Ditis.
Vicinæ flammæ rapiant ex ordine viteis:
Pascantur segetes, diffusis ignibus aura
Transuolet arboribus, coniungat & arbor aristas.
Pertica quæ nostros metata est impia agellos,
Qua nostri fines olim: cinis omnia fiant.
Sic precor, & nostris superent hæc carmina votis.
Vndæ, quæ vestris pulsatis litora lymphis,
Litora, quæ dulceis auras diffunditis agris,
Accipite has voces: migret Neptunus in arua

Fluctibus, & spissa campos perfundat arena.
Qua Vulcanus agros pastor Iouis ignibus arcet,
Barbara dicatur Libyce soror altera Syrtis.
Tristius hoc memini reuocasti Battare carmen.
Nigro multa mari dicunt portenta natare,
Monstra repentinis terrentia sæpe figuris;
Cum subito emersere furenti corpora Ponto.
Hæc agat infesto Neptunus cæca tridenti,
Atrum conuertens æstum maris vndique ventis.
Et fuscum cinerem canis exhauriat vndis.
Dicantur mea rura ferum mare, nauta caueto
Rura quibus diras indiximus impia vota.
Si minus, heu Neptune tuis infundimus aris,
Battare fluminibus tu nostros trade dolores.
Nam tibi sunt fontes, tibi flumina semper amica.
Nil est quod perdam vlterius merita omnia, dixi.
Flectite currenteis lymphas vaga flumina retro,
Flectite, & aduersis rursum diffundite campis.
Incurrant amnes passim remeantibus vndis,
Nec nostros seruire sinant erroribus agros.
Dulcius hoc, memini, reuocasti Battare carmen.
Emanent subito sicca tellure paludes,
Et metat hic iuncos, spicas vbi legimus olim:
Occupet arguti grylli caua garrula rana.
Tristius hoc rursum dicat mea fistula carmen,
Præcipitent altis spumantes montibus imbres,
Et late teneant diffuso gurgite campos:
Queis dominis infesta minantes stagna relinquant,
Vnde relapsa meos agros peruenerit vnda.
Piscetur nostris in finibus aduena arator:
Aduena ciuili qui semper crimine creuit.
O male deuoti prætorum crimine agelli,

Tuque

Tuque inimica tui ſemper diſcordia ciuis.
Exſul ego, indemnatus, egens mea rura reliqui,
Miles vt accipiat funeſti præmia belli.
Hinc ego de tumulo mea rura nouiſſima viſam:
Hinc ibo in ſiluas: obſtabunt iam mihi colles:
Obſtabunt montes, campos nec adire licebit.
Dulcia rura valete, & Lydia dulcior illis,
Et caſti fontes, & felix nomen agelli.
Tardius, ah, miſeræ deſcendite monte capellæ:
Mollia non iterum carpetis pabula nota.
Tuque reſiſte pater: en prima, nouiſſima nobis
Intueor campos: longum manet hoſtis in illis.
Rura valete iterum; tuque optima Lydia ſalue:
Siue eris, & ſi non, mecum morieris, vtrunque
Extremum carmen reuocemus Battare auena.
Dulcia amara prius fient, & mollia dura:
Candida nigra oculi cernent, & dextera laua:
Migrabunt caſus aliena in corpora rerum,
Quam tua de noſtris emigret cura medullis.
Quamuis ignis eris, quamuis aqua, ſemper amabo.
Gaudia ſemper enim tua me meminiſſe iuuabit.
Inuideo vobis agri, formoſaque prata:
Hoc formoſa magis, mea quo formoſa puella
Eſt vobis. tacite veſtrum ſuſpirat amorem.
Vos nunc illa videt, vobis mea Lydia ludit.
Vos nunc alloquitur, vos nunc arridet ocellis,
Et mea ſummiſſa meditatur carmina voce,
Cantat, & interea, mihi quæ cantabat in aurem.
Inuideo vobis agri: diſcetis amare.
O fortunati nimium, multumque beati,
In quibus illa pedis niuei veſtigia ponet:
Aut roſeis digitis viridem decerpſerit vuam,

(Dulci

(Dulci nanque tumet nondum viticula Baccho)
Aut inter varios Veneris ſtipendia flores
Membra reclinarit, teneramque illiſerit herbam,
Et ſecreta meos furtim narrabit amores.
Gaudebunt ſiluæ, gaudebunt mollia prata,
Et gelidi fontes, auiumque ſilentia fient.
Tardabunt riui labentes currere lymphæ,
Dum mea iucundas exponat cura querelas.
Inuideo vobis agri: mea gaudia habetis.
Et vobis nunc eſt, mea quæ fuit ante, voluptas.
At mihi tabeſcunt morientia membra dolore,
Et calor infuſo decedit frigore mortis,
Quod mea non mecum domina eſt. non vlla puella
Doctior in terris fuit, aut formoſior: ac ſi
Fabula non vana eſt, tauro Ioue digna, vel auro,
Iupiter auertas aureis: mea ſola puella eſt.
Felix taure pater magni gregis, & decus: a te
Vaccula non vnquam ſecreta cubilia captans,
Fruſtra te patitur ſiluis mugire dolore.
Et pater hædorum felix, ſemperque beate:
Siue petis monteis præruptos ſaxa pererrans:
Siue tibi ſiluis noua pabula faſtidire:
Siue libet campis: tecum tua læta capella eſt.
Et mas quocunque eſt illi ſua femina iuncta,
Interpellatos nunquam plorauit amores.
Cur non & nobis facilis natura fuiſſet?
Cur ego crudelem patior tam ſæpe dolorem?
Sidera per viridem redeunt cum pallida mundum,
Inque vicem Phœbe excurrens, atque aureus orbis
Luna tua eſt tecum: cur non eſt & mea mecum?
Luna dolor noſti quid ſit, miſerere dolentis.
Phœbe gerens in te laurus celebrauit amorem,

Et

Et quem pompa Deum, non siluis fama locuta est.
Omnia vos estis: secum sua gaudia gestat,
Aut inspersa videt mundo quæ dicere longum est.
Aurea quin etiam cum sæcula voluebantur,
Conditio similis fuerat mortalibus illis.
Hæc quoque prætereo, notum Minoidos astrum,
Quæque virum virgo, sicut captiua secuta est.
Lædere Cælicolæ potuit vos nostra quid ætas?
Conditio nobis vitæ quo durior esset?
Ausus egon' primus castos violare pudores?
Sacratamque meæ vitam tentare puellæ?
Immatura meæ quoque noxæ soluere fata?
Istius atque vtinam facti mea culpa magistra
Prima foret: lethum vita mihi dulcius esset.
Non mea, non vllo moreretur tempore fama,
Dulcia cum Veneris furatus gaudia primus
Dicerer, atque ex me dulcis foret orta voluptas.
Nam mihi non tantum tribuerunt inpia vota,
Auctor vt occulti noster foret error amoris.
Iupiter ante sui semper mendacia furti
Cum Iunone prius coniux quam dictus vterque est,
Gaudia libauit dulcem furatus amorem:
Et mecum tenera gauisa est ludere in herba,
Purpureos flores, quos insuper accumbebat,
Candida formoso supponens brachia collo.
Tum credo, fuerat Mauors distentus in armis,
Nam certe Volcanus opus faciebat, & illi
Tristi, turpabatque mala fuligine barbam.
Non aurora nouos etiam plorauit amores,
Atque rubens oculos roseo cælauit amictu?
Talia Cælicolæ. nunquid minus aurea promo?
Ergo quod Deus, atque Heros, cur non minor ætas?

Infelix

Infelix ego, non illo qui tempore natus,
Quo facilis natura fuit sors o mea læua
Nascendi, miserumque genus, & fera libido
Tanta meæ vitæ cordis fecere rapinam,
Vt maneam, quod vix oculis cognoscere poßis.

DIVERSORVM POETARVM
IN PRIAPVM LVSVS.

Ad Lectorem.

Carminis incompti lusus lecture procaces,
Conueniens Latio pone supercilium.
Non soror hoc habitat Phœbi, non Vesta sacello,
Nec quæ de patrio vertice nata Dea est:
Sed ruber hortorum custos membrosior æquo,
Qui tectum nullis vestibus inguen habet.
Aut igitur tunicam parti prætende tegendæ,
Aut quibus hanc oculis adspicis, ista lege.

Ad Priapum.

Ludens hæc ego teste te, Priape,
Horto carmina digna, non libello,
Scripsi non nimium laboriose.
Nec Musas tamen, vt solent poëtæ,
Ad non virgineum locum vocaui.
Nam sensus mihi corque defuisset,
Castas Pieridum chorum sorores
Auso ducere mentulam ad Priapi.
Ergo quidquid id est, quod otiosus
Templi parietibus tui notaui,
In partem accipias bonam rogamus.

Priapus.

Obscure poteram tibi dicere, da mihi, quod tu

Des

Des licet aßidue, nil tamen inde perit.
Da mihi quod cupies frustra dare forsitan olim,
Cum teget obsessas inuida barba genas,
Quodque Ioui dederat, qui raptus ab alite sacra,
Miscet amatori pocula grata suo:
Quod virgo prima cupido dat nocte marito,
Dum timet alterius vulnus inepta loci.
Simplicius multo est, da pædicare Latine
Dicere, quid faciam? crassa Minerua mea est.

Ad Priapum.

Obscenas rigido Deo tabellas
Ducens ex Elephantidos libellis
Dat donum Lalage, rogatque tentes,
Si pictas opus edat ad figuras.

De Priapo.

Quam puero legem fertur dixisse Priapus,
Versibus hic infra scripta duobus erit.
Quod meus hortus habet, sumas impune licebit:
Si dederis nobis quod tuus hortus habet.

Priapus.

Quod sim ligneus, vt vides, Priapus,
Et fax lignea, ligneusque penis:
Prendam te tamen, & tenebo prensam.
Totamque hanc sine fraude, quantacunque est,
Tormento, citharaque tensiorem,
Ad costam tibi septimam recondam.

Priapus.

Cum loquor, vna mihi peccatur littera: nam præ,
Pæ, dico semper, blæsaque lingua mea est.

Priapus.

Matronæ procul hinc abite castæ:
Turpe est vos legere impudica verba.

Non aßis faciunt, euntque recta.
Nimirum sapiunt, videntque magnam
Matronæ quoque mentulam libenter.

Priapus.

Cur obscena mihi pars sit sine veste, requiris.
Quæro, tegat nullus cur sua tela Deus.
Fulmen habet mundi dominus, tenet illud aperte:
Nec datur æquoreo fuscina tecta Deo.
Nec Mauors illum per quem valet, occulit ensem:
Nec latet in tepido Palladis hasta sinu.
Num pudet auratas Phœbum portare sagittas?
Clamne solet pharetram ferre Diana suam?
Num tegit Alceides nodosæ robora clauæ?
Sub tunica virgam num Deus ales habet?
Quis Bacchum gracili vestem prætendere thyrso,
Quis te cælata cum face vidit Amor?
Nec mihi sit crimen, quod mentula semper aperta est.
Hoc mihi si telum desit, inermis ero.

Priapus.

Insulsißima quid puella rides?
Non me Praxiteles, Scopasue fecit:
Nec sum Pheidiaca manu politus:
Sed lignum rude villicus dolauit:
Et dixit mihi, Tu Priapus esto.
Spectas me tamen, & subinde rides.
Nimirum tibi salsa res videtur,
Adstans inguinibus columna nostris.

Priapus.

Ne prensere caue: prenso nec fuste nocebo,
Sæua nec incurua vulnera falce dabo:
Traiectus conto sic extendere pedali:
Vt culum rugas non habuisse putes.

Priapus.

Quædam senior Hectoris parente,
Cumææ soror, vt puto, Sibyllæ,
Aequalis tibi quam domum reuertens
Theseus repperit in rogo iacentem,
Infirmo solet huc gradu venire:
Rugosasque manus ad astra tollens,
Ne desit sibi mentulam rogare.
Hesterna quoque luce, dum precatur,
Dentem de tribus excreauit vnum.
Tolle, inquam, procul, ac iube latere
Scissa sub tunica, stolaque rufa,
Vt semper solet, & timere lucem,
Qui tanto patet indecens hiatu,
Barbato macer eminente naso,
Vt credas Epicuron oscitari.

Priapus.

Pædicere puer, moneo: futuere puella:
Barbatum furem tertia pœna manet.

Priapus.

Huc huc, quisquis es, in Dei salacis
Diuerti graue ne puta sacellum:
Et si nocte fuit puella tecum,
Hac re quod metuas adire, non est,
Istuc Cælitibus datur seueris.
Nos vappæ sumus, & pusilla culti
Ruris numina: nos pudore pulso
Stamus sub Ioue coleis apertis.
Ergo quilibet huc licebit intret,
Nigra fornicis oblitus fauilla.

Priapus.

Commisso mihi non satis modestas

Quicunqne attulerit manus agello:
Is me sentiet esse non spadonem.
Hic inter frutices loco remoto
Dicat forsitan hæc sibi ipse nemo
Præcisum sciet esse me. sed errat.
Magnis testibus ista res agetur.

Ad Priapum.

Qualibus Hippomanes rapuit Schœneida pomis,
Qualibus Hesperidum nobilis hortus erat:
Qualia credibile est spatiantem rure paterno
Nausicaam pleno sæpe tulisse sinu:
Quale fuit malum, quod littera pinxit Aconti,
Qua lecta, cupido pacta puella viro est:
Taliacunque puer dominus florentis agelli
Imposuit mensæ nude Priape tuæ.

Priapus.

Quid mecum tibi circitor moleste?
Ad me quid prohibes venire furem?
Accedat sine, laxior redibit.

Priapus.

Commoditas hæc est in nostro maxima pene,
Laxa quòd esse mihi femina nulla potest.

Ad Priapum.

Hic quando Theletusa circulatrix,
Quæ clunem tunica tegente nulla
Extis aptius, altiusque motat
Crissabit tibi fluctuante lumbo?
Sic vt non modò te Priape posset,
Priuignum quoque sed mouere Phædræ.

Priapus.

Fulmina sub Ioue sunt Neptuni fuscina telum:
Ense potens Mars est: hasta Minerua tua est.

Sutilibus

Sutilibus Liber committit prælia thyrsis:
Fertur Apollinea missa sagitta manu.
Herculis armata est inuicta dextera claua:
At me terribilem mentula tenta facit.

Ad Priapum.

Copia me perdit: tu suffragare rogatus,
Indicio nec me prode, Priape, tuo.
Hæc quæcunque tibi posui veruacula poma,
De sacra nulli dixeris esse via.

Priapus.

Femina si furtum faciet mihi, virque, puerque:
Hæc cunnum, caput hic præbeat, ille nates.

Priapus.

Quicunque hic violam, rosamve carpet,
Furtiuumve olus, aut inempta poma:
Defectus pueroque feminaque,
Hac tentigine, quam videtis in me,
Rumpatur precor vsque, mentulaque
Nequidquam sibi pulset vmbilicum.

Priapus.

Hic me custodem fecundi villicus horti
Mandati curam iussit habere loci.
Fur habeas pœnam, licet indignere, feramque
Propter olus, dicas, hoc ego, propter olus?

Priapus.

Hoc sceptrum, quod ab arbore vt recisum est,
Nulla iam poterit virere fronde:
Sceptrum, quod pathicæ petunt puellæ:
Quod quidam cupiunt tenere Reges:
Cui dant oscula nobiles cinædi:
Intra viscera furis ibit vsque
Ad pubem, capulumque coleorum.

Priapus.

Porro (nam quis erit modus Quirites?)
Aut præcidite seminale membrum,
Quod totis mihi noctibus fatigant
Vicinæ sine fine prurientes,
Vernis passeribus salaciores:
Aut rumpar: nec habebitis Priapum.
Ipsi cernitis exfututus vt sim,
Confectusque, macerque pallidusque
Qui quondam ruber, & valens solebam
Fures cædere quamlibet valentes.
Defecit latus, & periculosam
Cum tußi miser exspuo saliuam.

Ad Priapum.

Deliciæ populi magno notißima circo
Quinctia vibratas docta mouere nates:
Cymbala cum crotalis, pruriginis arma, Priapo
Ponit, & adducta tympana pulsa manu.
Pro quibus, vt semper placeat spectantibus, orat,
Tentaque ad exemplum sit sua turba Dei.

Priapus.

Tu, qui non bene cogitas, & ægre
Carpendo tibi temperas ab horto:
Pædicabere fascino pedali.
Quod si tam gravis, & molesta pœna
Non profecerit: altiora tangam.

Ad Priapum.

Obscenis peream, Priape, si non
Vti me pudet, improbisque verbis:
Sed cum tu posito Deus pudore,
Ostendas mihi coleos patenteis,
Cum cunno mihi mentula est vocanda.

Ad

Ad Priapum.

Falce minax, & parte tui maiore Priape:
Ad fontem quæso, dic mihi qua sit iter.

Priapus.

Vade per has viteis, quarum si carpseris vuas,
Quas aliter sumas hospes habebis aquas.

Priapus.

Donec proterua nil mihi manu carpes,
Licebit ipsa sis pudicior Vesta:
Sin hæc mei te ventris arma laxabunt,
Exire vt ipsa de tuo queas culo.

Priapus.

Vuis aridior puella passis,
Buxo pallidior, nouaque cera:
Collatas sibi quæ suisque membris
Formicas facit altiles videri:
Cuius viscera non aperta Tuscus
Per pellem poterit videre haruspex:
Quæ succo caret: vt putrisque pumex,
Nemo viderit hanc vt exspuentem:
Quam pro sanguine puluerem, scobemque
In venis medici putant habere:
Ad me nocte solet venire, & affert
Pallorem, maciemque larualem
Ductor ferreus insularis, æque
Laternæ videor fricare cornu.

Priapus.

Naiadas antiqui, Dryadasque habuere Priapi:
Et, quo tenta Dei vena subiret, erat.
Nunc adeo nihil est, adeo mea plena libido:
Vt nymphas omneis interiisse putem.
Turpe quidem factu, sed ne tentigine rumpar,

Falce manu posita fiet amica manus.

Ad Priapum.

Cum sacrum fieret Deo salaci,
Conducta est pretio puella paruo,
Communis satis omnibus futura:
Quæ quot nocte viros peregit vna,
Tot verpas tibi dedicat salignas.

Priapus.

Pædicabere fur semel: sed idem
Si prensus fueris bis, irrumabo.
Quod si tertia furta molieris:
Vt pœnam patiare & hanc, & illam,
Pædicaberis, irrumaberisque.

Priapus.

Notas habemus quisque corporis formas:
Phœbus comosus, Hercules lacertosus,
Trahitque Bacchus virginis tener formam.
Minerua flauo lumine est, Venus pæto:
At fronte crinita Arcades vides Faunos.
Habet decenteis nuntius Deum plantas:
Tutela Lemni dispares mouet gressus:
Intonsa semper Aesculapio barba est:
Nemo est feroci pectorosior Marte.
Quod si quis inter hæc locus mihi restat:
Deus Priapo mentulatior non est.

Voti solutio.

Cur pictum memori sit in tabella
Membrum, quæritis, vnde procreamur.
Cum penis mihi forte læsus esset,
Chirurgique manum miser timerem:
Diis me legitimis, nimisque magnis,
Vt Phœbo puta, filioque Phœbi,

Curatum

Curatum dare mentulam verebar.
Huic dixi, fer opem Priape parti,
Cuius tu pater ipse par videris:
Qua salua sine sectione facta,
Ponetur tibi picta, quam leuaris,
Parque, consimilisque concolorque.
Promisit fore, mentulamque mouit
Pro nutu Deus, & rogata fecit.

Priapus.

Simpliciter tibi me, quodcunque est, dicere oportet:
Natura est quoniam semper aperta mihi.
Pædicare volo: tu vis decerpere poma.
Quod peto, si dederis: quod petis accipies.

Priapus.

Forma Mercurius potest placere:
Forma conspiciendus est Apollo.
Formosus quoque pingitur Lyæus:
Formosissimus omnium est Cupido.
Me pulcra fateor carere forma:
Verum mentula luculenta nostra est:
Hanc mauult sibi, quam Deos priores,
Si qua est non fatui puella cunni.

Ad Priapum.

Nota Suburanas inter Theletusa puellas,
Quæ puto de quæstu libera facta suo est:
Cingit inaurata penem tibi sancte corona:
Hunc pathicæ summi Numinis instar habent.

Priapus.

Quisquis venerit huc, poeta fiat,
Et versus mihi dedicet iocosos.
Qui non fecerit: inter eruditos
Ficosissimus ambulet poetas.

Ad Priapum.

Lætus Aristagoras natis bene villicus vuis
De cera facta dat tibi poma Deus.
At tu sacrati contentus imagine pomi,
Fac veros fructus ille, Priape, ferat.

Priapus.

Nolite omnia, quæ loquor, putare
Per lusum mihi, per iocumque dici.
Deprensos ego ter, quaterque fures
Omnes ne dubitetis, irrumabo.

Priapus.

Velle quid hanc dicas, quamuis sim ligneus hastam,
Oscula dat medio si qua puella mihi.
Augure non opus est: in me, mihi credite, dixit,
Vtetur veris vsibus hasta rudis.

Priapus.

Cum quendam rigidus Deus videret
Feruenti caput vstulare ferro,
Vt Mauræ similis foret puellæ:
Heus, inquit, tibi dicimus cinæde,
Vras te licet vsque, torqueasque:
Num tandem prior est puella, quæso,
Quam sunt, mentula quos habet, capilli?

Priapus.

O non candidior puella Mauro,
O sed mollior omnibus cinædis,
Pygmæo breuior gruem timenti,
Vrsis asperior, pilosiorque,
Medis laxior, Indicisque braccis,
Mantes hic licet, vt libenter ires.
Nam quamuis videar satis paratus,
Erucarum opus est decem maniplu,

Fossas

Fossas inguinis vtceram, dolemque
Cunni vermiculos scaturienteis.

Priapus.

Quicunque vestrum qui venitis ad cœnam,
Libare nullos sustinet mihi versus:
Illius vxor, aut amica, riualem
Lasciuiendo languidum, precor, reddat,
Et ipse longa nocte dormiat solus,
Libidinosis incitatus erucis.

Priapus.

Quod partem madidam mei videtis,
Per quam significor Priapus esse:
Non ros est, mihi crede, nec pruina:
Sed quod sponte sua solet remitti,
Cum mens est pathicæ memor puellæ.

Priapus.

Tu quicunque vides circa tentoria nostra
Non nimium casti carmina plena ioci:
Versibus obscenis offendi desine: non est
Mentula subducti nostra supercilij.

Ad Priapum.

Quædam, si placet hoc tibi, Priape,
Ficosissima me puella ludit,
Et non dat mihi, nec negat daturam,
Caussasque inuenit vsque differendi.
Quæ si contigerit fruenda nobis:
Totam comparibus Priape nostris
Cingemus tibi mentulam coronis.

Priapus.

Quid hoc negotij est, quave suspicer caussa
Venire in hortum plurimos meum fures:
Cum quisquis in nos incidit, luat pœnas,

Et vsque curuos excauetur ad lumbos?
Non ficus hic est præferenda vicina,
Vuæque, quales flaua legit Arete:
Non mala truncis afferenda Picenis,
Pyrumve tanto quod periculo captes:
Magisque cera luteum noua prunum,
Sorbumve ventres lubricos moraturum.
Præsigne rami nec mei ferunt morum,
Nucemve longam, quam vocant auellanam,
Amygdalumve flore purpureo fulgens.
Non braßica fero gulosior caules,
Betasve, quantas hortus educat nullus,
Crescensve semper in suum caput porrum.
Nec seminosas ad cucurbitas quenquam,
Ad ocymumve, cucumeresve humi fusos
Venire credo, seßileisue lactucas:
Nec vt salaces nocte tollat erucas,
Menthamque olentem, cum salubribus rutis,
Acreisque capas, baliumque furatum.
Quæ cuncta quamuis nostro habemus in septo,
Non pauciora proximi ferunt horti,
Quibus relictis, in mihi laboratum
Locum venitis improbißimi fures,
Nimirum apertam conuolatis ad pœnam,
Et vos hoc ipsum quod minamur, inuitat.

Priapus.

Heus tu, non bene qui manum rapacem
Mandato mihi contines ab horto:
Iam primum stator hic libidinosus
Alternis incundo, & exeundo,
Porta te faciet patentiorem.
Accedent duo qui latus tuentur,

Pulcre

Pulcre pensilibus peculiati.
Qui cum te male foderint iacentem:
Ad partem veniet salax asellus,
Nihil deterius mutoniatus.
Quare qui sapiet, malum cauebit,
Cum tantum hic sciet esse mentularum.

Ad Priapum.

Contentus modico Bacchus solet esse racemo:
Cum capiant alti vix sua musta lacus.
Magnaque fœcundis cum meßibus area desit,
In Cereris crineis vna corona datur.
Tu quoque Diue minor maiorum exempla secutus,
Quamuis pauca damus, consule poma boni.

Priapus.

E, D, si scribas, temonemque insuper addas,
Qui medium vult D scindere, pictus erit.

Priapus.

Credere quis posset, falcem quoque, turpe fateri,
De digitis fures surripuisse meis?
Nec mouet amißi tam me iactura, pudorque,
Quam præbent iustos altera tela metus.
Quæ si perdidero patria multabor, & olim,
Ille tuus ciuis, Lampsace, Gallus ero.

Priapus.

Derides quoque fur, & impudicum
Ostendis digitum mihi minanti,
E heu me miserum quid ista lignum est,
Quæ me terribilem facit videri?
Mandabo domino tamen salaci,
Vt pro me velit irrumare fures.

Priapus.

Cornix, & caries, vetusque bustum,

Turba

Turba & putrida facta sæculorum,
Quæ forsan potuisset esse nutrix
Tithoni, Priamique, Nestorisque,
Illis ni pueris anus fuisset.
Ne desit sibi, me rogat, fututor.
Quid si nunc roget, vt puella fiat?
Si nummos tamen hæc habet, puella est.

Priapus.

Quicunque fur fefellerit fidem nostram,
Effeminato marceat procul culo.
Quæque hæc proterua carpserit manu poma
Puella, nullum inueniat fututorem.

Priapus.

Prædictum tibi, ne negare possis,
Si fur veneris, impudicus ibis.

Ad Priapum.

Si quot habes versus, tot haberes poma, Priape:
Esses antiquo ditior Alcinoo.

Malus.

Quid frustra quereris, colone, mecum,
Quod quondam bene fructuosa malus,
Autumnis sterilis duobus adstem?
Non me prægrauat, vt putas, senectus,
Nec sum grandine verberata dura,
Nec gemmas modo germine exeunteis
Seri frigoris vstulauit aura,
Nec venti, pluuiæve, siccitasve,
Quod de se quererer, malum dederunt:
Non sturnus mihi graculusve raptor,
Aut cornix anus, aut aquosus anser,
Aut coruus nocuit siticulosus:
Sed quod carmina pessimi poetæ

Ramis

Ramis ſuſtineo laborioſis.

Priapus.

Securi dormite canes, cuſtodiet hortum
Cum ſibi dilecta Seirius Erigone.

Priapus.

Parum eſt, miſer quod hic fixi ſedem,
Agente terra per Caniculam rimas,
Siticuloſam ſuſtinens diu æſtatem.
Parum, quod imi perfluunt ſinus imbres,
Et in capillos grandines cadunt noſtros,
Rigetque dura barba iuncta cryſtallo:
Parum, quod acta ſub laboribus luce,
Parem diebus peruigil traho noctem.
Huc adde, quod me terribilem Deum fuſſe
Manus ſine arte ruſticæ dolauerunt,
Interque cunctos vilius Deos numen,
Cucurbitarum ligneus vocor cuſtos.
Accedit iſtis impudentiæ ſignum,
Libidinoſo tenta pyramis neruo:
Ad hanc puella, pæne nomen adieci,
Solet venire cum ſuo fututore.
Quæ tot figuris, quot Philenis enarrat,
Non inuentis, pruriginoſa diſcedit.

Priapus.

Quidam mollior anſeris medulla,
Furatum venit huc amore pœnæ.
Furetur licet vſque non videbo.

Ad Priapum.

Hic tibi, qui roſtro creſcentia lilia merſit,
Cæditur e tepida victima porcus hara.
Ne tamen exanimum facias pecus omne, Priape:
Horti ſit facias ianua clauſa tui.

Priapus.

Priapus.

Tu quæ, ne videas notam virilem,
Hinc auerteris, vt decet pudicam:
Nimirum, nisi quod times videre,
Intra viscera habere concupiscis.

Priapus.

Penelopes primam, Didonis prima sequatur,
Et primam Cani, syllaba prima Remi,
Quodque fit ex illis, mihi tu deprensus in horto
Fur dabis: hac pœna culpa luenda tua est.

Priapus.

Rusticus indocte si quid dixisse videbor,
Da veniam: libros non lego, poma lego.
Sed rudis hic dominum toties audire legentem
Constiti, Homeriacas edidicique notas.
Psoleon ille vocat, quod nos Psoloenta vocamus:
Id quod nos culum, coleon ille vocat.
Smerdaleos certe nisi res non munda vocatur,
Et pædiconum mentula smerdalea est.

Priapus.

Quid nisi Tænario placuisset Troica cunno
Mentula, quod caneret, non habuisset opus.
Mentula Tantalidæ bene si non nota fuisset,
Nil, senior Chryses quod quereretur, erat.
Hæc eadem socium tenera spoliauit amica,
Quæque erat Aeacidæ, maluit esse suam.
Ille Pelethroniam cecinit miserabile carmen
Ad citharam: cithara tensior ipse sua.
Nobilis hinc nata nempe incipit Ilias ira:
Principium sacri carminis illa fuit.
Altera materia est error fallentis Vlyssei,
Si verum quæras, hunc quoque mouit amor.

Hinc

Hinc legitur radix, de qua flos aureus exit:
Quem cum moly vocat, mentula moly fuit.
Hinc legimus Circen, Atlantiademque Calypso
Grandia Dulichij iussa tulisse viri.
Huius & Alcinoi mirata est filia membrum
Frondenti ramo vix potuisse tegi.
Ad vetulam tamen ille suam properabat, & omnis
Mens erat in cunno Penelopea tuo.
Quæ sic casta manes, vt iam conuiuia visas,
Atque fututorum sit tua plena domus,
E quibus vt scires quicunque valentior esset,
Hæc es ad arrectos verba locuta procos:
Nemo meo melius neruum tendebat Vlysse,
Siue illi laterum, seu fuit artis opus.
Qui quoniam periit, modo vos intendite: qualem
Esse virum sciero, vir sit vt ille meus.
Hac ego Penelope potui tibi lege placere:
Illo sed nondum tempore factus eram.

Priapus.

Cum fici tibi suauitas subibit,
Et iam porrigere huc manum libebit:
Ad me respice fur, & æstimato,
Quot pondo tibi mentula est cacanda.

Priapus.

Illusit mihi pauper inquilinus,
Qui libum dederat, molaque fusa,
Quare partibus additis in ignem
Sacro protinus hinc abit peracto.
Vicini canis huc subinde venit,
Nidorem puto prosecuta fumi:
Quæ libamine mentulæ comeso,
Tota nocte mihi litat rigendo.

At vos

At vos amplius hoc loco cauete
Quidquam ponere, ne famelicorum
Ad me turba velit canum venire:
Ne dum me colitis, meumque numen,
Custodes habeatis irrumatos.

Priapus.

Si commissa mea carpes pomaria cura:
Dulcia quid doleam perdere, doctus eris.

Ad Priapum.

Cura Priape diligens pomarium:
Furi rubricato minare mutino.

Priapus

Quod monear non est: quia si furaberis ipse
Grandia mala, tibi μακρὰ βραχεῖα dabo.

Priapus.

Obliquis pathicæ quid me spectatis ocellis?
Non stat in inguinibus mentula tenta meis.
Quæ tamen exanimis nunc est, & inutile lignum:
Vtilis hæc, aram si dederitis, erit.
Per medios ibit pueros, mediasque puellas
Mentula: barbatis non nisi summa petet.

Ad Priapum.

Dodona est tibi Iupiter sacrata,
Iunoni Samos, & Mycena Diti:
Vnda Tænaros æquorisque Regi.
Pallas Cecropias tuetur arces:
Delphos Pythius orbis vmbilicum:
Creten Delia, Cynthiosque colleis:
Faunus Mænalon, Arcadumque siluas.
Est tutela Rhodos beata Solis:
Gades Herculis, humidumque Tibur.
Cyllene celeri Deo niuosa:

Tardi

Tardo gratior æstuosa Lemnos.
Ennææ Cererem nurus frequentant:
Raptam Cyzicos ostreosa Diuam:
Formosam Venerem Cnidos, Paphosque.
Mortales tibi Lampsacum dicarunt.

Priapus.

Quod sim iam senior, meumque canis
Cum barba caput albicet capillis:
Deprensos ego perforare possum
Tithonum, Priamumque, Nestoremque.
Immanem stomachum mihi videtis,
Qui densam facitis subinde sæpem,
Et fures prohibetis huc adire.
Hoc est lædere, dum iuuatis: hoc est
Non admittere ad aucupem volucres.
Obstructa est via: nec licet iacenti
Iactura natis expiare culpam.
Ergo qui prius vsque, & vsque, & vsque
Furum scindere podices solebam,
Per noctes aliquot, diesque cesso:
Pœnas do quoque, quod satis, superque est,
In semenque abeo, salaxque quondam
Non vitam perago. quis hoc putaret,
Vt lusu citharœdus abstineret?
At vos, ne peream situ senili,
Quæso desinite esse diligentes,
Neue imponite fibulam Priapo.

Priapus.

At Dij, Deæque dentibus tuis escas
Negent amicas cunnilinge vicine:
Per quem puella fortis ante, nec mendax,
Et quæ solebat impigro celer passu

Ad nos venire: nunc misella Landace
Vix posse iurat ambulare præ fossis.

Ad Priapum.

Priape, quod sis fascino grauis tento,
Quod exprobrauit hic tibi suo versu
Poëta noster, erubescere hoc noli.
Non est poëta fascinosior nostro.

Ad Priapum.

At non longa satis, non stat bene mentula crassa,
Et quam si tractes, crescere posse putes.
Me miserum, cupidas fallit mensura puellas.
Non habet hæc aliud mentula maius eo.
Vtilior Tydeus, qui si quid credis Homero,
Ingenio pugnax, corpore paruus erat.
Sed potuit damno nobis nouitasque, pudorque
Esse: repellendus sæpius iste mihi.
Dum viuis, sperare decet: tu rustice custos
Huc ades, & neruis tente Priape faue.

Ad Priapum.

Ærati quondam custos, nunc cultor agelli,
Hæc tibi perspectus templa, Priape, dico.
Pro quibus officiis si fas est sancte paciscor,
Assiduus custos ruris vt esse velis:
Improbus vt si quis nostrum violarit agellum:
Hunc tu; sed taceo scis puto, quod sequitur.

ALB. TIBVLLI AD PRIAPVM de inertia inguinis.

QVID *hoc noui est? quid ira nuntiat Deum?*
Silente nocte candidus mihi puer
Tepente cum iaceret abditus sinu,

Venus

Venus fuit quieta, nec viriliter
Iners senile penis extulit caput.
Placet Priape, qui sub arboris coma
Soles sacrum reuinctus pampino caput
Ruber sedere cum rubente fascino.
At o Priape sæpe floribus nouis
Tuas sine arte deligauimus comas,
Abegimusque voce sæpe, cum tibi
Senexve coruus, impigerve graculus
Sacrum feriret ore corneo caput.
Vale nefande destitutor inguinum,
Vale Priape: debeo tibi nihil.
Iacebis inter arua squalidus situ:
Canis aut tibi sæuus vsque bene.
Lutosa sus fricabit oblitum latus.
Scelestε penis, o cui meum malum
Licet querare: nec tibi tener puer
Parebit vllus: imminente qui toro
Iuuante verset arte mobilem natem.
Puella nec iocosa te leui manu
Fouebit, apprimetve lucidum femur.
Bidens amica Romuli senis memor
Pallatur: inter atra cuius inguina
Vacuaque pelle tectus inguinum gelu
Araneosus obsidet fores situs.
Tibi hæc paratur, vt tuum ter, aut quater
Voret profunda fossa lubricum caput.
Licebit æger, aut languentior cubes,
Tereris vsque, donec ah miser, miser
Triplexque, quadruplexque compleas specum.
Superbia ista proderit nihil, simul
Vagum sonante merseris caput luto.

Quid eſt iners? pigetne lentitudinis?
Licebit hoc inultus auferas ſemel:
Sed ille cum redibit aureus puer,
Simul ſonante ſenſeris iter pede:
Repente neruos excitet libidine
Et inquietus inguina arrigat tumor:
Neque mutare poßit, vſque dum mihi
Venus iocoſa molle ruperit latus.

Priapus.

Vere roſa, autumno pomis, æſtate frequentor
Spicis: vna mihi eſt horrida peſtis hiems.
Nam frigus metuo, & vereor ne ligneus ignem
Hac Deus ignaris præbeat agricolis.

C. VALERII CATVLLI

Priapus.

E G O *hac, ego arte fabricata ruſtica,*
Ego arida, o viator, ecce populus
Agellulum hunc, ſiniſtra, tute quem vides,
Herique villulam, hortulumque pauperis
Tuor, malaſque furis arceo manus.
Mihi corolla picta vere ponitur,
Mihi rubens ariſta ſole feruido,
Mihi virente dulcis vua pampino,
Mihique glauca duro oliua frigore,
Meis capella delicata paſcuis
In vrbem adulta lacte portat vbera,
Meiſque pinguis agnus ex ouilibus
Grauem domum remittit are dexteram.
Tenerque matre mugiente, vaccula
Deum profundit ante templa ſanguinem.
Proin' viator hunc Deum vereberis,
Manumque ſorſum habebis: hoc tibi expedit.

Para-

Parata nanque crux sine arte mentula.
Velim pol, inquis. at pol ecce, villicus
Venit: valente cui reuulsa brachio
Fit ista mentula, apta claua dextera.

EIVSDEM.

Priapus.

HVNC *ego iuuenes locum, villulamque palustrem,*
Tectam vimine iunceo, caricisque maniplis,
Quercus arida, rustica conformata securi
Nutriui: magis, & magis vt beata quotannis.
Huius nam domini colunt me, Deumque salutant,
Pauperis tugurij pater, filiusque
Alter assidua colens diligentia, vt herba
Dumosa, asperaque a meo sit remota sacello:
Alter parua ferens manu semper munera larga,
Florido mihi ponitur picta vere corolla
Primitu, & tenera virens spica mollis arista:
Lutea violæ mihi, luteumque papauer,
Pallentesque cucurbitæ, & suaue olentia mala,
Vua pampinea rubens educata sub vmbra.
Sanguine hanc etiam mihi, sed iacebitis, aram
Barbatus linit hirculus, cornipesque capella,
Pro queis omnia honoribus hæc necesse Priapo
Prastare, & domini hortulum, vineamque tueri.
Quare hinc o pueri malas abstinete rapinas.
Vicinus prope diues est, negligensque Priapus.
Inde sumite. semita hæc deinde vos feret ipsa.

Eiusdem ad Priapum.

Hunc lucum tibi dedico consecroque Priape,
Qua domus tua Lampsaci est, quaque silua Priape.
Nam te præcipue in suis vrbibus colit ora
Hellespontia, ceteris ostreosior oris.

PVBLII VIRGILII MARONIS
CATALECTA.

De qua Tucca tibi venit, ſed ſæpe videre
Non licet occulitur limine clauſa viri.
De qua ſæpe tibi, non venit adhuc mihi, nanque
Si occulitur longe eſt tangere, quod nequeas.
Venerit aut tibi, ſed iam iam mihi nuntius iſte
Quid prodeſt? illi dicite, quæ rediit.

*

Corinthiorum amator iſte verborum
Iſte iſte rhetor. nanque quatenus totus
Thucydides tyrannus Atticæ febris
Tau Gallicum ſpinæ ipſemet male illiſit,
Iſta omnia, iſta verba miſcuit fratri.

*

Socer beate, nec tibi, nec alteri,
Generque Noctuine putidum caput,
Tuque nunc puella talis, & tuo
Stupore preſſa rus abibit, & mihi
Vt ille verſus vſquequaque pertinet.
Gener, ſocerque perdidiſtis omnia.

*

Superbe Noctuine putidum caput,
Datur tibi puella, quam petis, datur,
Datur ſuperbe Noctuine, quam petis.
Sed o ſuperbe Noctuine, non vides
Duas habere filias Atilium,
Duas, & hanc, & alteram tibi dari.
Adeſte nunc, adeſte, ducit vt decet,
Superbus ecce Noctuinus hirneam.

*

Iacere

Iacere me, quod alta non poßim, putas,
Vt ante vectari freta:
Nec ferre durum frigus, aut æstum pati,
Neque arma victoris sequi.
Valent, valent mihi ira, & antiquus furor:
Et lingua, qua adsim tibi,
Et prostitutæ turpe contubernium
Sororis. o quid me incitas?
Quid impudice, & improbande Cæsari?
Sed furta dicantur tua,
Et heluato sera patrimonia
In fratre parsimonia:
Vel acta puero cum viris conuiuia,
Vdaque per somnum nates.
Et inscio repente clamatum semper,
Thalaßio, Thalaßio.
Quid palluisti femina? an ioci dolent?
An facta cognoscis tua?
Non me vocabis pulcra per Cotyttia
Ad feriatos fascinos.
Nec dein mouere lumbos in crocotulam
Prensis videbo altaribus,
Flauum probe Thybrim & olentis nauticum
Vocare: vbi appulsæ rates
Stant in vadis cœno retentæ sordido,
Macraque luctantes aqua.
Neque in culinam, & vncta compitalia,
Dapesque ducis sordidas:
Quibus repletus vt saliuosis aquis
Obesam ad vxorem redis,
Et æstuanteis docte soluis pantices,
Os vsque lambis sauiis.

Nunc lade, nunc lacesse, si quidquam vales:
Et nomen adscribo tuum.
Cinade Luci, an te reliquerunt opes?
Fameque genuini crepant?
Videbo habentem præter ignauos nihil
Fratres, & iratum Iouem,
Scissumque ventrem, & herniosi patrui
Pedes inedia turgidos.

Ad Venerem.

Si mihi susceptum fuerit decurrere munus,
O Paphon, o sedes quæ colis Idalias:
Troïus Æneas Romana per oppida digno
Iam tandem vt tecum carmine vectus eat:
Non ego thure modo, aut picta tua templa tabella
Ornabo, & puris serta feram manibus.
Corniger hos aries humilis, & maxima taurus
Victima sacratos tinget honore focos.
Marmoreusque tibi, aut digne coloribus ales
In morem picta stabit amor pharetra.
Adsis o Cytherea: tuus te Cæsar Olympo,
Et Surentini litoris ora vocat.

*

Ite hinc inanes rhetorum manipli,
Inflata rore non Achaico verba,
Et vos Sile, Albuti, Arquitique, Varroque,
Scholasticorum natio madens pingui.
Ite hinc inanis cymbalon iuuentutis,
Tuque o mearum cura Sexte curarum
Vale Sabine: iam valete formosi.
Nos ad beatos vela mittimus portus,
Magni petentes docta dicta Scironis,

Vitam-

Vitamque ab omni vindicabimus cura,
Ite hinc Camenæ vos quoque limitê sæuæ,
Dulces Camenæ: nam fatebimur verum,
Dulces fuistis: & tamen meas chartas
Reuisitote: sed pudenter, & raro.

De Sabino.

Sabinus ille, quem videtis hospites,
Ait fuisse mulio celerrimus:
Neque vllius volantis impetum Cisi
Nequisse præterire: siue Mantuam
Opus foret volare, siue Brixiam.
Neque hoc negat Triphonis æmuli domus
Negare nobilem, insulamve cæruli:
Vbi iste post Sabinus; ante Quinctio
Bidente dicit attondisse forcipe
Comata colla, ne qua sordidum iugo
Premente dura vulnus ederet iuba.
Cremona frigida, & lutosa Gallia
Tibi hæc fuisse, & esse cognitissima
Ait Sabinus, vltima ex origine.
Tua stetisse dicit in voragine,
Tua in palude deposuisse sarcinas,
Et inde tot per orbitosa millia
Iugum tulisse: læua, siue dextera
Stringere mulas, siue vtrunque cœperat.
Neque vlla vota semitalibus Deis
Sibi esse facta, propter hoc nouissimum
Paterna lora, proximumque pectinem.
Sed hæc prius fuere, nunc eburnea
Sedetque sede, seque dedicat tibi
Gemelle Castor, & Gemelle Castoris.

Ad Varium.

Scilicet hoc sine fraude, Vari dulcissime, dicam:
Dispeream, nisi me perdidit iste potus.
Sin autem præcepta vetant me dicere: sane,
Non dicam. sed me perdidit iste puer.

Ad villam Scironis.

Villula, quæ Scironis eras, & pauper agelle,
Verum illi domino tu quoque diuitiæ:
Me tibi, & hos vna mecum, quos semper amaui:
Si quid de patria tristius audiero,
Commendo, in primisque patrem. tu nunc eris illi,
Mantua quod fuerat, quodque Cremona prius.

*

Pauca mihi, niueo sed non incognita Phœbo,
Pauca mihi doctæ dicite Pegasides.
Victor adest magni, magnum decus ecce triumphi.
Victor qua terræ, quaque patent maria:
Horrida Barbaricæ portans insignia pugnæ,
Magnus vt Æneides, vtque superbus Eryx.
Nec minus iccirco nostros expromere cantus
Maximus, & sanctos dignus inire choros.
Hoc itaque insuetis iactor magis optime curis:
Quid de te possim scribere, quidve tibi.
Nanque, fatebor enim, quæ maxima deterrendi
Debuit, hortandi maxima caussa fuit.
Pauca tua in nostras venerunt carmina chartas,
Carmina cum lingua, tum sale Cecropio.
Carmina, quæ Pylium sæclis accepta futuris,
Carmina, quæ Pylium vincere digna senem.
Molliter hic viridi patulæ sub tegmine quercus
Mœris pastores & Melibœus erant.

Dulcia iactantes alterno carmina versu,
Qualia Trinacriæ doctus amat iuuenis.
Certatim ornabant omnes Heroida Diuæ:
Certatim Diuæ munere quæque suo.
Felicem ante alias tanto scriptore puellam:
Alter non famam dixerit ipse prior.
Non illa, Hesperidum ni munere capta fuisset,
Quæ volucrem cursu vicerat Hippomanem:
Candida cycneo non edita Tyndaris ouo,
Non supero fulgens Cassiopeia polo.
Non defensa diu volucrum certamine equorum,
Optabant Graiæ quam sibi quæque manus.
Sæpe animam generi pro qua pater impius hausit:
Sæpe rubro Eleis sanguine fluxit humus.
Regia non Semele, non Inachis Acrisione,
Immitti exspectant fulmine, & Imbre Iouem.
Cuius & ob raptum pulsi liquere Penates
Tarquini patrios, filius, atque pater.
Illo, quo primum dominatus Roma superbos,
Mutauit placidis tempore Consulibus.
Multa neque immeritis donauit præmia alumnis:
Præmia Messalis maxima Poplicolis.
Nam quid ego immensi memorem studia ista laboris?
Horrida quid duræ tempora militiæ?
Castra foro solitos vrbi præponere castra
Tam procul hoc nato, tam procul hac patria?
Immoderata pati nunc frigora, nuncque calores?
Sternere vel dura posse super silice?
Sæpe trucem aduerso perlabi sidere Pontum?
Sæpe audendo mare vincere, sæpe hiemem?
Sæpe etiam densos immittere corpus in hosteis:
Communem belli nec timuisse Deum?

Nunc

Nunc celereis Afros, perituraque millia gentis,
Aurea nunc rapidi flumina adire Tagi?
Nunc aliam ex alia bellando quærere gentem?
Vincere & Oceani finibus vlterius?
Non nostrum est, inquam, tantas attingere laudes:
Quin ausim hoc etiam dicere, vix hominum est.
Ipsa, hæc ipsa ferent rerum monumenta per orbem:
Ipsa sibi egregium facta decus parient.
Nos ea, quæ tecum finxerunt carmina Diui
Cynthius, & Musæ, Bacchus, & Aglaïe.
Si laudes adspirem, humili sed adire Camena:
Si patrio Graios carmine adire sales
Possumus: optatis plus iam procedimus ipsis.
Hoc satis est, pingui nil mihi cum populo.

*

Adspice quem valido subnixum gloria regno
Altius & cæli sedibus extulerat.
Terrarum hic bello magnum concusserat orbem:
Hic Reges, Asiæ fregerat, & populos.
Hic graue seruitium tibi, iam tibi Roma ferebat.
Cetera nanque viri cuspide conciderant:
Cum subito in medio rerum certamine præceps
Corruit, e patria pulsus in exilium.
Tale Deæ numen, tali mortalia nutu
Fallax momento temporis hora dedit.

*

Quocunque ire ferunt variæ nos tempora vitæ,
Tangere quas terras, quosque videre homines:
Dispeream, si te fuerit mihi carior alter.
Alter enim quis te dulcior esse potest?
Cui Venus ante alios, Diui, Diuumque sorores
Cuncta neque indigno, Musa, debere bona,

Cuncta,

Cuncta quibus gaudet Phœbus, chorus ipſeque Phœbi
Doctior o quis te Muſa fuiſſe poteſt?
O quis te in terris loquitur iucundior vno?
Cleio nam certe candida non loquitur.
Quare illud ſatis eſt ſi te permittis amari:
Non contra vt ſit amor mutuus inde mihi.
Quis Deus Octaui te nobis abſtulit? an quæ
Dicunt, ab nimio pocula dura mero?
Vobis ſi culpa eſt bilis: ſua quemque ſequuntur
Fata: quod immeriti crimen habent cyathi.
Scripta quidem tua nos multum mirabimur, & te
Raptum, & Romanam flebimus hiſtoriam.
Sed tu nullus eris. peruerſi dicite Manes,
Hunc ſupereſſe patri quæ fuit inuidia?

COPA

INCERTI AVCTORIS.

COPA *Syriſca caput Graia redimita mitella,*
Criſpum ſub crotalo docta mouere latus:
Ebria famoſa ſaltat laſciua taberna:
Ad cubitum raucos excutiens calamos.
Quid iuuat æſtiuo defeſſum puluere abeſſe,
Quam potius bibulo decubuiſſe toro?
Sunt cupæ, calices, cyathi, roſa, tibia, chordæ,
Et trichila vmbriferis frigida arundinibus.
Eſt & Mænalio quæ garrit dulce ſub antro,
Ruſtica paſtoris fiſtula in ore ſonans.
Eſt & vappa cado nuper diffuſa picato:
Eſt ſtrepitans rauco murmure riuus aquæ.
Sunt etiam croceo violæ de flore corollæ,
Sertaque purpurea lutea miſta roſa:
Et quæ virgineo libata Achelois ab amne

Lilia

Lilia vimineis attulit in calathis.
Sunt & caseoli, quos iuncea fiscina siccat:
Sunt autumnali cerea pruna die,
Castaneæque nuces, & suaue rubentia mala:
Est hic munda Ceres, est Amor, est Bromius.
Sunt & mora cruenta & lentis vua racemis:
Est pendens iunco cæruleus cucumis.
Et tuguri custos armatus falce saligna:
Sed non & vasto est inguine terribilis:
Huc Alibida veni: fessus iam sudat asellus:
Parce illi: vestrum delicium est asinus.
Nunc cantu crebro rumpunt arbusta cicadæ:
Nunc etiam in gelida sede lacerta latet.
Si sapis æstiuo recubans nunc prolue vitro,
Seu vis crystallo ferre nouos calices.
Eia age pampinea fessus requiesce sub vmbra,
Et grauidum roseo necte caput strophio.
Candida formosæ decerpes ora puellæ,
Ah pereat, cui sunt prisca supercilia.
Quid cineri ingrato seruas bene olentia serta?
Anne coronato vis lapide ista legi?
Pone merum, & talos: pereat, qui crastina curat.
Mors aurem vellens, viuite, ait, venio.

C. PEDONIS ALBINOVANI IN MAECENATIS OBITVM Elegeia.

DEFLERAM *iuuenis tristi modo carmine fata:*
Sunt etiam merito carmina danda seni.
Vt iuuenis deflendus erat tam candidus, & tam
Longius annoso viuere dignus auo.

Irreli-

Irreligata ratis nunquam defessa carina,
It, redit in vastos semper onusta lacus.
Illa rapit iuuenes prima florente iuuenta:
Non oblita rapit sed tamen illa senes.
Nec mihi Mæcenas tecum fuit vsus amici:
Lollius hoc ergo conciliauit opus.
Fidus erat nobis nam propter Cæsaris arma,
Cæsaris & similem propter in arma fidem.
Regis eras genus Etrusci : tu Cæsaris almi
Dextera, Romanæ tu vigil vrbis eras.
Omnia cum posses tanto tam carus amico:
Te sensit nemo posse nocere tamen.
Pallade cum docta Phœbus donauerat arteis.
Tu decus, & laudes huius & huius eras.
Vincit vulgareis, vincit Beryllus arenas,
Litore in extremo quas simul vnda mouet.
Quod discinctus eras animo quoque, carpitur vnum:
Diluitur nimia simplicitate tua.
Sic illi vixere, quibus fuit aurea virgo:
Quæ bene præcinctos postmodo pulsa fugit.
Inuide, quid tandem tunicæ nocuere solutæ?
Aut tibi ventosi quid nocuere sinus?
Num minus vrbis erat custos, & Cæsaris hospes?
Num tibi num tutas fecit in vrbe vias?
Nocte sub obscura quis te spoliauit amantem?
Quis tetigit ferro durior ipse latus?
Maius erat potuisse tamen, nec velle triumphos:
Maior res, magnis abstinuisse, fuit.
Maluit vmbrosam quercum, Nymphasque canenteis,
Paucaque pomosi iugera certa soli.
Pieridas, Phœbumque colens in mollibus hortis,
Sed erat argutas garrulus inter aueis.

Marmora

Marmora Mœonij vincunt monumenta libelli:
Viuitur ingenio: cetera mortis erunt.
Quid faceret? defunctus erat, comes impiger idem,
Miles & Augusti fortis, & vsque pius.
Illum piscosi viderunt saxa Pelori
Ignibus hostilis reddere ligna ratis.
Puluere in Emathio fortem videre Philippi.
Quam tunc ille tener! quam grauis hostis erat!
Cum freta Niliacæ texerunt lata carinæ,
Fortis erat circum, fortis & ante Ducem.
Militis Eoï fugientis terga secutus,
Territus ad Nili dum fugit ille caput,
Pax erat, hæc illos laxarunt otia cultus.
Omnia victores Marte sedente decent.
Accius ipse lyram plectro percussit eburno,
Postquam victrices conticuere tubæ.
Hic modo miles erat, ne posset femina Romam
Dotalem stupri turpis habere sui.
Hic tela in profugos (tantum curuauerat arcum)
Misit ad extremos exorientis equos.
Bacche, coloratos postquam deuicimus Indos,
Potasti galea dulce iuuante merum.
Et tibi securo tunicæ fluxere solutæ:
Te puto purpureas tunc habuisse duas.
Sum memor, & certe memini sic ducere thyrsos
Brachia purpurea candidiora niue.
Et tibi thyrsus erat gemmis ornatus & auro:
Serpentes ederæ vix habuere locum.
Argentata tuos etiam sandalia talos
Vinxerunt certe: nec, puto, Bacche negas.
Mollius es solito mecum tum multa locutus,
Et tibi consulto verba fuere noua.

Impiger

Impiger Alceide multo defuncte labore,
Sic memorant curas te posuisse tuas.
Sic te cum tenera lætum lusisse puella
Oblitum Nemeæ, iamque Erimanthe tui.
Vltra nunquid erat? torsisti pollice fusos:
Lenisti morsu læuia fila parum.
Percussit crebros te propter Lydia nodos.
Te propter dura stamina rupta manu.
Lydia te tunicas iussit lasciua fluenteis
Inter lanificas ducere sæpe suas.
Claua torosa tibi pariter cum pelle iacebat,
Quam pede suspenso percutiebat Amor.
Quis fore credebat, premeret cum iam impiger infans
Hydros ingenteis vix capiente manu?
Cumve renascentem tereret velociter Hydram?
Frangeret immaneis vel Diomedis equos?
Vel tribus aduersis communem fratribus aluum,
Et sex aduersas solus in arma manus?
Fudit Aloidas, postquam dominator Olympi,
Dicitur in nitidum procubuisse diem:
Atque aquilam misisse suam, quæ quæreret ecquis
Posset amaturo vina referre Ioui:
Valle sub Idæa dum te formose sacerdos
Inuenit, & presso molliter vngue rapit.
Sic est: victor amet, victor potiatur in vmbra,
Victor odorata dormiat inque rosa.
Victorem victus metuat: metus imperet illi,
Membra nec in strata sternere discat humo.
Tempora dispensant vsus, & tempora cultus:
Hæc homines, pecudes, hæc moderantur aueis.
Lux est, taurus arat: nox est, requiescit. arator
Liberat emerito feruida colla boui.

Conglaciantur aquæ: scopulis se condit hirundo,
Verberat egelidos garrula Vere lacus.
Cæsar amicus erat: poterat vixisse solute,
Cum iam Cæsar idem, quod cupiebat, erat:
Indulsit merito: non est temerarius ille.
Vicimus: Augusto iudice dignus erat.
Argo saxa pauens postquam Scylleia legit,
Cyaneosque metus iam religanda ratis:
Viscera dissecti mutauit in arietis agnum
Æetias, & succis omne perita suis.
His te Mæcenas iuuenescere posse decebat.
Hæc vtinam nobis Colchidos herba foret!
Redditur arboribus florens reuirentibus ætas:
Ergo non homini, quod fuit ante, redit?
Viuacesque magis ceruos decet esse pauenteis,
Si quorum in torua cornua fronte rigent?
Viuere cornices multos dicuntur in annos:
Cur nos angusta conditione sumus?
Pascitur Auroræ Tithonus nectare coniux:
Atque ita iam tremulo nulla senecta nocet.
Vt tibi vita foret semper medicamine sacro,
Te vellem Auroræ complacuisse virum.
Illius aptus eras croceo recubare cubili:
Et modo puniceo rore leuante torum:
Illius aptus eras roseas adiungere bigas,
Tu dare purpurea lora regenda manu:
Tu mulcere iubam, cum iam torsisset habenas
Procedente die respicientis equi.
Quæsiuere tori iuuenem sic Hesperon illum,
Quem nexum medio soluit in igne Venus.
Quem nunc in fuscis placida sub nocte nitentem
Luciferum contra currere cernis equis.

Hic

Hic tibi Corycium, casias hic donat olenteis:
Hic e palmiferis balsama missa iugis.
Nunc pretium candoris habes: nunc redditus vmbris.
Te sumus obliti decubuisse senem.
Ter Pylium fleuere sui, ter Nestora canum:
Dicebant tamen hunc non satis esse senem.
Nestoris annosi vixisses sæcula, si me
Dispensata tibi stamina mente forent.
Nunc ego quid possum? tellus leuis ossa teneto,
Pendula librato pondus & ipsa tuum:
Semper serta tibi dabimus, tibi semper odores:
Non vnquam sitiens, florida semper eris.
Sic est Mæcenas fato veniente locutus,
Frigidus, & iam iam cum moriturus erat.
Mene, inquit iuuenis primæui Iupiter ante
Augustam Bruti non cecidisse fidem?
Pectore maturo fuerat puer, integer æuo,
Et magnum magni Cæsaris illud opus.
Discedo: vellemque prius non omnia dixit,
Inciditque pudor, quæ prope dixit amor.
Sed manifestus erat moriens: quærebat amatæ
Coniugis amplexus, oscula, verba, manus.
Si tamen hoc satis est, vixi te Cæsare amico:
Et morior, dixit, dum moriorque, satis.
Mollibus ex oculis aliquis tibi procidet humor,
Cum dicar subita voce fuisse tibi.
Hoc mihi contingat: iaceam tellure sub æqua:
Nec tamen hoc vltra me potuisse velim.
Sed meminisse velim, viuam sermonibus: illic
Semper ero: semper si meminisse voles.
Et decet, & certe viuam tibi semper amicus:
Nec tibi qui moritur, desinit esse tuus.

Ipse ego quidquid ero cineres, interque fauillas,
Tunc ego non potero non memor esse tui.
Exemplum vixi te quoque propter molle beate:
Vnus Macenas teque ego propter eram.
Arbiter ipse fui: volui, quod contigit esse:
Pectus eram vere pectoris ipse tui.
Viue diu mi care senex: pete sidera sero.
Est opus hoc terris: te quoque velle decet.
Et tibi succrescant iuuenes bis Cæsare digni,
Et tradant porro Cæsaris vsque genus.
Sic secura tibi cum primum Liuia coniux,
Expleat amißi munera rupta gener.
Cum Deus in terris Diuis insignis auitis,
Te Venus in patrio collocet alma sinu.

EIVSDEM C. PEDONIS ALBINOVANI ELEGIA DE MORTE DRVSI Neronis.

AD LIVIAM AVGVSTAM.

VISA *diu felix mater modò dicta Neronum,*
Iam tibi dimidium nominis huius adest.
Iam legis in Drusum miserabile Liuia carmen.
Vnum, qui dicat iam tibi mater habes.
Nec tua te pietas distendit amore tuorum,
Nec posito fili nomine, dicis, Vter?
Et quisquam leges audet tibi dicere flendi?
Et quisquam lacrymas temperat ore tuas?
Hei mihi, quàm facile est, quamuis hoc contigit, omnes
Alterius luctu fortia verba loqui!

Scilicet

Scilicet exiguo percussa es fulminis ictu,
Fortior vt possis cladibus esse tuis.
Occidit exemplum iuuenis venerabile morum,
Maximus ille armis, maximus ille toga.
Ille modò eripuit latebrosas hostibus Alpes,
Et titulum belli dux duce fratre tulit.
Ille genus Sueuos acre, indomitosque Sicambros
Contudit, inque fugam barbara terga dedit.
Ignotumque tibi meruit Romane triumphum,
Protulit in terras imperiumque nouas.
Soluere vota Ioui fatorum ignara tuorum
Mater, & armiferæ soluere vota Deæ,
Gradiuumque patrem donis implere parabas,
Et quoscunque coli est iusque, piumque Deos.
Maternaque sacros agitabas mente triumphos,
Forsitan & cura iam tibi currus erat.
Funera pro sacris tibi sunt ducenda triumphis,
Et tumulus Drusum pro Iouis arce manet.
Fingebas reducem, perceptaque mente fouebas
Gaudia, & ante oculos iam tibi victor erat.
Iam veniet, iam me gratantem turba videbit.
Iam mihi pro Druso dona ferenda meo.
Obuia progrediar, felixque per oppida dicar,
Collaque, & os, oculosque illius ore premam.
Talis erit, sic occurret, sic oscula iunget,
Hoc mihi narrabit, sic prior ipsa loquar.
Gaudia magna foues, spem pone miserrima falsam,
Desine de Druso læta referre tuo.
Cæsaris illud opus veluti pars altera vestri
Occidit, indignas Liuia solue comas.
Quid tibi nunc mores prosunt, actumque pudice
Omne æuum? & tanto iam placuisse viro?

Quidque pudicitia tantum inuiolata bonorum,
Vltima sit laudes inter vt illa tuas?
Quid tenuisse animum contra sua secula rectum?
Altius & vitiis exeruisse caput?
Nec nocuisse vlli, & fortunam habuisse nocendi?
Nec quenquam neruos extimuisse tuos?
Nec vires errasse tuas campoque, foroque,
Quamque licet citra constituisse domum?
Nempe per hos etiam fortunæ iniuria mores
Regnet, & incerta est hic quoque nixa rota.
Hic quoque sentitur, nequid non improba carpat,
Sæuit, & iniustum ius sibi vbique facit.
Scilicet immunis si luctus vna fuisset
Liuia, fortunæ regna minora forent.
Quid si non habitu sic se gessisset in omni,
Vt sua non essent inuidiosa bona?
Cæsaris adde domum, quæ certè funeris expers
Debuit humanis altior esse malis.
Ille vigil summa sacer ipse locatus in arce,
Res hominum ex tuto cernere dignus erat.
Nec fleri ipse suis, nec quenquam flere suorum,
Nec quæ nos patimur vulgus, & ipse pati.
Vidimus erepta mœrentem stirpe sororis,
Luctus vt in Druso publicus ille fuit.
Condidit Agrippam, quo te Marcelle sepulcro,
Et cepit generos iam locus ille duos.
Vix posito Agrippa tumuli bene ianua clausa est;
Perficit officium funeris ecce soror.
Ecce ter ante datis iactura nouissima Drusus
A magno lachrymas Cæsare quartus habet.
Claudite iam Parcæ, nimium reserata sepulcra
Claudite, plus iusto iam domus ista patet.

Cedis,

Cedis, & incassum tua nomina Druse leuantur,
Vltima sit fati hæc summa querela tui.
Iste poteſt implere dolor vel ſecula tota,
Et magni luctus obtinuiſſe locum.
Multi in te amiſsi, nec tu tot verba bonorum,
Omnis cui virtus contigit, vnus eras.
Nec genitrice tua fœcundior vlla parentum,
Tot bona per partus quæ dedit vna duos.
Heu par illud vbi eſt totidem virtutibus æquum?
Et concors pietas, nec dubitatus amor?
Vidimus attonitum fraterna morte Neronem
Pallida promiſſa flere per ora coma.
Diſsimilemque ſui vultu profitente dolorem,
Hei mihi quam toto luctus in orbe fuit.
Tu tamen extremo moriturum tempore fratrem
Vidiſti, lacrymas vidit & ille tuas.
Affigique ſuis moriens tua pectora ſenſit,
Et tenuit vultu lumina fixa tuo.
Lumina cærulea iam iam nutantia morte,
Lumina fraternas iam ſubitura manus.
At miſeranda parens ſuprema neque oſcula fixit,
Frigida nec mouit membra tremente ſinu.
Non animam appoſito fugientem excepit hiatu,
Nec traxit cæcas per tua membra comas.
Raptus es abſenti, dum te fera bella morantur,
Vtilior patriæ quàm tibi Druſe tuæ.
Liquitur, vt quondam Zephyris, & ſolibus ictæ
Soluuntur teneræ vere tepente niues:
Te queritur, caſuſque malos, irriſaque tales,
Accuſatque annos, vt diuturna, ſuos.
Talis in vmbroſis mitis nunc denique ſyluis
Deflet Threicium Daunias ales Ityn.

Lilia vimineis attulit in calathis.
Sunt & caseoli, quos iuncea fiscina siccat:
Sunt autumnali cerea pruna die,
Castaneaque nuces, & suaue rubentia mala:
Est hic munda Ceres, est Amor, est Bromius.
Sunt & mora cruenta & lentis vua racemis:
Est pendens iunco caeruleus cucumis.
Et tuguri custos armatus falce saligna:
Sed non & vasto est inguine terribilis:
Huc Alibida veni: fessus iam sudat asellus:
Parce illi: vestrum delicium est asinus.
Nunc cantu crebro rumpunt arbusta cicadae:
Nunc etiam in gelida sede lacerta latet.
Si sapis aestiuo recubans nunc prolue vitro,
Seu vis crystallo ferre nouos calices.
Eia age pampinea fessus requiesce sub vmbra,
Et grauidum roseo necte caput strophio.
Candida formosae decerpes ora puellae,
Ah pereat, cui sunt prisca supercilia.
Quid cineri ingrato seruas bene olentia serta?
Anne coronato vis lapide ista legi?
Pone merum, & talos: pereat, qui crastina curat.
Mors aurem vellens, viuite, ait, venio.

C. PEDONIS ALBINOVANI
IN MAECENATIS OBITVM
Elegeia.

DEFLERAM *iuuenis tristi modo carmine fata:*
Sunt etiam merito carmina danda seni.
Vt iuuenis deflendus erat tam candidus, & tam
Longius annoso viuere dignus auo.

Irreli-

Irreligata ratis nunquam defessa carina,
It, redit in vastos semper onusta lacus.
Illa rapit iuuenes prima florente iuuenta:
Non oblita rapit sed tamen illa senes.
Nec mihi Mæcenas tecum fuit vsus amici:
Lollius hoc ergo conciliauit opus.
Fidus erat nobis nam propter Cæsaris arma,
Cæsaris & similem propter in arma fidem.
Regis eras genus Etrusci: tu Cæsaris almi
Dextera, Romanæ tu vigil vrbis eras.
Omnia cum posses tanto tam carus amico:
Te sensit nemo posse nocere tamen.
Pallade cum docta Phœbus donauerat arteis.
Tu decus, & laudes huius & huius eras.
Vincit vulgareis, vincit Beryllus arenas,
Litore in extremo quas simul vnda mouet.
Quod discinctus eras animo quoque, carpitur vnum:
Diluitur nimia simplicitate tua.
Sic illi vixere, quibus fuit aurea virgo:
Quæ bene præcinctos postmodo pulsa fugit.
Inuide, quid tandem tunicæ nocuere solutæ?
Aut tibi ventosi quid nocuere sinus?
Num minus vrbis erat custos, & Cæsaris hospes?
Num tibi num tutas fecit in vrbe vias?
Nocte sub obscura quis te spoliauit amantem?
Quis tetigit ferro durior ipse latus?
Maius erat potuisse tamen, nec velle triumphos:
Maior res, magnis abstinuisse, fuit.
Maluit vmbrosam quercum, Nymphasque canenteis,
Paucaque pomosi iugera certa soli.
Pieridas, Phœbumque colens in mollibus hortis,
Sed erat argutas garrulus inter aueis.

Marmora

Marmora Mœonij vincunt monumenta libelli:
Viuitur ingenio: cetera mortis erunt.
Quid faceret? defunctus erat, comes impiger idem,
Miles & Augusti fortis, & vsque pius.
Illum piscosi viderunt saxa Pelori
Ignibus hostilis reddere ligna ratis:
Puluere in Emathio fortem videre Philippi.
Quam tunc ille tener! quam grauis hostis erat!
Cum freta Niliacæ texerunt lata carinæ,
Fortis erat circum, fortis & ante Ducem.
Militis Eoï fugientis terga secutus,
Territus ad Nili dum fugit ille caput,
Pax erat, hæc illos laxarunt otia cultus.
Omnia victores Marte sedente decent.
Accius ipse lyram plectro percussit eburno,
Postquam victrices conticuere tubæ.
Hic modo miles erat, ne posset femina Romam
Dotalem stupri turpis habere sui.
Hic tela in profugos (tantum curuauerat arcum)
Misit ad extremos exorientis equos.
Bacche, coloratos postquam deuicimus Indos,
Potasti galea dulce iuuante merum.
Et tibi securo tunicæ fluxere solutæ:
Te puto purpureas tunc habuisse duas.
Sum memor, & certe memini sic ducere thyrsos
Brachia purpurea candidiora niue.
Et tibi thyrsus erat gemmis ornatus & auro:
Serpentes ederæ vix habuere locum.
Argentata tuos etiam sandalia talos
Vinxerunt certe: nec, puto, Bacche negas.
Mollius es solito mecum tum multa locutus,
Et tibi consulto verba fuere noua.

Impiger

Impiger Alceide multo defunćte labore,
Sic memorant curas te posuisse tuas.
Sic te cum tenera lætum lusisse puella
Oblitum Nemeæ, iamque Erimanthe tui.
Vltra nunquid erat? torsisti pollice fusos:
Lenisti morsu læuia fila parum.
Percussit crebros te propter Lydia nodos.
Te propter dura stamina rupta manu.
Lydia te tunicas iussit lasciua fluenteis
Inter lanificas ducere sæpe suas.
Claua torosa tibi pariter cum pelle iacebat,
Quam pede suspenso percutiebat Amor.
Quis fore credebat, premeret cum iam impiger infans
Hydros ingenteis vix capiente manu?
Cumve renascentem tereret velociter Hydram?
Frangeret immaneis vel Diomedis equos?
Vel tribus aduersis communem fratribus aluum,
Et sex aduersas solus in arma manus?
Fudit Aloidas, postquam dominator Olympi,
Dicitur in nitidum procubuisse diem:
Atque aquilam misisse suam, quæ quæreret ecquis
Posset amaturo vina referre Ioui:
Valle sub Idæa dum te formose sacerdos
Inuenit, & presso molliter vngue rapit.
Sic est: victor amet, victor potiatur in vmbra,
Victor odorata dormiat inque rosa.
Victorem victus metuat: metus imperet illi,
Membra nec in strata sternere discat humo.
Tempora dispensant vsus, & tempora cultus:
Hæc homines, pecudes, hæc moderantur aueis.
Lux est, taurus arat: nox est, requiescit. arator
Liberat emerito feruida colla boui.

Conglaciantur aquæ: scopulis se condit hirundo,
Verberat egelidos garrula Vere lacus.
Cæsar amicus erat: poterat vixisse solute,
Cum iam Cæsar idem, quod cupiebat, erat:
Indulsit merito: non est temerarius ille.
Vicimus: Augusto iudice dignus erat.
Argo saxa pauens postquam Scylleia legit,
Cyaneosque metus iam religanda ratis:
Viscera dissecti mutauit in arietis agnum
Æetias, & succis omne perita suis.
His te Mæcenas iuuenescere posse decebat.
Hæc vtinam nobis Colchidos herba foret!
Redditur arboribus florens reuirentibus ætas:
Ergo non homini, quod fuit ante, redit?
Viuacesque magis ceruos decet esse pauenteis,
Si quorum in torua cornua fronte rigent?
Viuere cornices multos dicuntur in annos:
Cur nos angusta conditione sumus?
Pascitur Auroræ Tithonus nectare coniux:
Atque ita iam tremulo nulla senecta nocet.
Vt tibi vita foret semper medicamine sacro,
Te vellem Auroræ complacuisse virum.
Illius aptus eras croceo recubare cubili:
Et modo puniceo rore leuante torum:
Illius aptus eras roseas adiungere bigas,
Tu dare purpurea lora regenda manu:
Tu mulcere iubam, cum iam torsisset habenas
Procedente die respicientis equi.
Quæsiuere tori iuuenem sic Hesperon illum,
Quem nexum medio soluit in igne Venus.
Quem nunc in fuscis placida sub nocte nitentem
Luciferum contra currere cernis equis.

Hic

Hic tibi Corycium, casias hic donat olenteis:
Hic e palmiferis balsama missa iugis.
Nunc pretium candoris habes: nunc redditus vmbris.
Te sumus obliti decubuisse senem.
Ter Pylium fleuere sui, ter Nestora canum:
Dicebant tamen hunc non satis esse senem.
Nestoris annosi vixisses sæcula, si me
Dispensata tibi stamina mente forent.
Nunc ego quid possum? tellus leuis ossa teneto,
Pendula librato pondus & ipsa tuum:
Semper serta tibi dabimus, tibi semper odores:
Non vnquam sitiens, florida semper eris.
Sic est Mæcenas fato veniente locutus,
Frigidus, & iam iam cum moriturus erat.
Mene, inquit iuuenis primæui Iupiter ante
Augustam Bruti non cecidisse fidem?
Pectore maturo fuerat puer, integer æuo,
Et magnum magni Cæsaris illud opus.
Discedo: vellemque prius non omnia dixit,
Inciditque pudor, quæ prope dixit amor.
Sed manifestus erat moriens: quærebat amatæ
Coniugis amplexus, oscula, verba, manus.
Si tamen hoc satis est, vixi te Cæsare amico:
Et morior, dixit, dum moriorque, satis.
Mollibus ex oculis aliquis tibi procidet humor,
Cum dicar subita voce fuisse tibi.
Hoc mihi contingat: iaceam tellure sub æqua:
Nec tamen hoc vltra me potuisse velim.
Sed meminisse velim, viuam sermonibus: illic
Semper ero: semper si meminisse voles.
Et decet, & certe viuam tibi semper amicus:
Nec tibi qui moritur, desinit esse tuus.

Ipse ego quidquid ero cineres, interque fauillas,
Tunc ego non potero non memor esse tui.
Exemplum vixi te quoque propter molle beate:
Vnus Mæcenas teque ego propter eram.
Arbiter ipse fui: volui, quod contigit esse:
Pectus eram vere pectoris ipse tui.
Viue diu mi care senex: pete sidera sero.
Est opus hoc terris: te quoque velle decet.
Et tibi succrescant iuuenes bis Cæsare digni,
Et tradant porro Cæsaris vsque genus.
Sic secura tibi cum primum Liuia coniux,
Expleat amißi munera rupta gener.
Cum Deus in terris Diuis insignis auitis,
Te Venus in patrio collocet alma sinu.

EIVSDEM C. PEDONIS ALBINOVANI ELEGIA DE MORTE DRVSI Neronis.

AD LIVIAM AVGVSTAM.

VISA *diu felix mater modò dicta Neronum,*
Iam tibi dimidium nominis huius adest.
Iam legis in Drusum miserabile Liuia carmen.
Vnum, qui dicat iam tibi mater habes.
Nec tua te pietas distendit amore tuorum,
Nec posito fili nomine, dicis, Vter?
Et quisquam leges audet tibi dicere flendi?
Et quisquam lacrymas temperat ore tuas?
Hei mihi, quàm facile est, quamuis hoc contigit, omnes
Alterius luctu fortia verba loqui!

Scilicet

Scilicet exiguo percussa es fulminis ictu,
Fortior vt poßis cladibus esse tuis.
Occidit exemplum iuuenis venerabile morum,
Maximus ille armis, maximus ille toga.
Ille modò eripuit latebrosas hostibus Alpes,
Et titulum belli dux duce fratre tulit.
Ille genus Sueuos acre, indomitosque Sicambros
Contudit, inque fugam barbara terga dedit.
Ignotumque tibi meruit Romane triumphum,
Protulit in terras imperiumque nouas.
Soluere vota Ioui fatorum ignara tuorum
Mater, & armiferæ soluere vota Deæ,
Gradiuumque patrem donis implere parabas,
Et quoscunque coli est iusque, piumque Deos.
Maternaque sacros agitabas mente triumphos,
Forsitan & curæ iam tibi currus erat.
Funera pro sacris tibi sunt ducenda triumphis,
Et tumulus Drusum pro Iouis arce manet.
Fingebas reducem, perceptaque mente fouebas
Gaudia, & ante oculos iam tibi victor erat.
Iam veniet, iam me gratantem turba videbit.
Iam mihi pro Druso dona ferenda meo.
Obuia progrediar, felixque per oppida dicar,
Collaque, & os, oculosque illius ore premam.
Talis erit, sic occurret, sic oscula iunget,
Hoc mihi narrabit, sic prior ipsa loquar.
Gaudia magna foues, spem pone miserrima falsam,
Desine de Druso læta referre tuo.
Cæsaris illud opus veluti pars altera vestri
Occidit, indignas Liuia solue comas.
Quid tibi nunc mores prosunt, actumque pudice
Omne æuum? & tanto iam placuisse viro?

Quidque pudicitia tantum inuiolata bonorum,
Vltima sit laudes inter vt illa tuas?
Quid tenuisse animum contra sua secula rectum?
Altius & vitiis exeruisse caput?
Nec nocuisse vlli, & fortunam habuisse nocendi?
Nec quenquam neruos extimuisse tuos?
Nec vires errasse tuas campoque, foroque,
Quamque licet citra constituisse domum?
Nempe per hos etiam fortunæ iniuria mores
Regnet, & incerta est hic quoque nixa rota.
Hic quoque sentitur, nequid non improba carpat,
Sæuit, & iniustum ius sibi vbique facit.
Scilicet immunis si luctus vna fuisset
Liuia, fortunæ regna minora forent.
Quid si non habitu sic se gessisset in omni,
Vt sua non essent inuidiosa bona?
Cæsaris adde domum, quæ certè funeris expers
Debuit humanis altior esse malis.
Ille vigil summa sacer ipse locatus in arce,
Res hominum ex tuto cernere dignus erat.
Nec fleri ipse suis, nec quenquam flere suorum,
Nec quæ nos patimur vulgus, & ipse pati.
Vidimus erepta mœrentem stirpe sororis,
Luctus vt in Druso publicus ille fuit.
Condidit Agrippam, quo te Marcelle sepulcro,
Et cepit generos iam locus ille duos.
Vix posito Agrippa tumuli bene ianua clausa est;
Perficit officium funeris ecce soror.
Ecce ter ante datis iactura nouissima Drusus
A magno lachrymas Cæsare quartus habet.
Claudite iam Parcæ, nimium reserata sepulcra
Claudite, plus iusto iam domus ista patet.

Cedis,

Cedis, & incassum tua nomina Druse leuantur,
Vltima sit fati hæc summa querela tui.
Iste potest implere dolor vel secula tota,
Et magni luctus obtinuisse locum.
Multi in te amissi, nec tu tot verba bonorum,
Omnis cui virtus contigit, vnus eras.
Nec genitrice tua fœcundior vlla parentum,
Tot bona per partus quæ dedit vna duos.
Heu par illud vbi est totidem virtutibus æquum?
Et concors pietas, nec dubitatus amor?
Vidimus attonitum fraterna morte Neronem
Pallida promissa flere per ora coma.
Dissimilemque sui vultu profitente dolorem,
Hei mihi quam toto luctus in orbe fuit.
Tu tamen extremo moriturum tempore fratrem
Vidisti, lacrymas vidit & ille tuas.
Affigique suis moriens tua pectora sensit,
Et tenuit vultu lumina fixa tuo.
Lumina cærulea iam iam nutantia morte,
Lumina fraternas iam subitura manus.
At miseranda parens suprema neque oscula fixit,
Frigida nec mouit membra tremente sinu.
Non animam apposito fugientem excepit hiatu,
Nec traxit cæcas per tua membra comas:
Raptus es absenti, dum te fera bella morantur,
Vtilior patriæ quàm tibi Druse tuæ.
Liquitur, vt quondam Zephyris, & solibus icta
Soluuntur teneræ vere tepente niues:
Te queritur, casusque malos, irrisaque tales,
Accusatque annos, vt diuturna, suos.
Talis in vmbrosis mitis nunc denique syluis
Deflet Threicium Daunias ales Ityn.

Halcyonum tales ventosa per aequora questus
Ad surdas tenui voce sonantur aquas.
Sic plumosa nouis plangentes pectora pennis
Oeniden subita concinuistis aues.
Sic fleuit Clymene, sic & Clymeneïdes altae,
Cum iuuenis patriis excidit ictus equis.
Congelat interdum lacrymas, duratque, tenetque,
Suspensasque oculis fortior ictus agit.
Erumpunt iterumque grauant gemitumque, sinusque
Effusae grauidis, vberibusque genis.
In vires abiit flendi mora, planior vnda
Defluit, exigua siqua retenta mora.
Tandem vbi per lacrymas licuit, sed flebilis orsa est,
Singultu medios impediente sonos.
Nate breuis fructus, duplicis sors altera partus,
Gloria confectae nate parentis, vbi es?
Sed neque iam duplicis, nec iam sors altera partus,
Gloria confecta nunc quoque matris, vbi es?
Heu modo tantus vbi es? tumulo portaris, & igni,
Haec sunt in reditus dona paranda tuos?
Siccine dignus eras oculis occurrere matris?
Sic ego te reducem digna videre fui?
Caesaris vxori si talia dicere fas est,
Iam dubito magnos an rear esse deos.
Nam quid ego admisi? quae non ego numina cultu,
Quos ego non potui demeruisse deos?
Hic pietatis honos? artus amplector inaneis,
Et vocat hos ipsos flamma, rogusque suus.
Tene ego sustineo positum scelerata videre?
Tene meae poterunt vngere nate manus?
Nunc ego te infelix summum teneoque, tuorque?
Affigoque manus, oraque ad ora fero?

Nunc

Nunc primum aspiceris consul victorque parenti?
  Sic mihi, sic misera nomina tanta refers?
Quo primum vidi fasces, in funere vidi:
  Et vidi euersos, indiciumque mali.
Quis credat? matri lux hæc charißima venit,
  Qua natum in summo vidit honore suum.
Iamne ego non felix? iam pars mihi rapta Neronum
  Materna celeber nomine Drusus aui?
Iamne meus non est? nec me facit ille parentem?
  Iamne fui Drusi mater, & ipse fuit?
Nec cum victorem referatur adesse Neronem,
  Dicere iam potero maior, an alter, adest?
Vltima contigimus, ius matris habemus ab vno:
  Vnius est munus quod tamen orba negor.
Me miseram extimui, frigusque per ossa cucurrit:
  Nil ego iam possum certa vocare meum.
Hic meus ecce fuit, iubet hic de fratre vereri:
  Omnia iam metuo, fortior ante fui.
Sospite te saltem moriar Nero: tu mea condas
  Lumina, & excipias hanc animam ore pio.
Atque vtinam Drusi manus altera, & altera fratris
  Formarent oculos, comprimerentque meos!
Quod licet hoc certe tumulo ponemur in vno
  Druse, neque ad veteres conditus ibis auos.
Miscebor cinerique cinis, atque oßibus ossa:
  Hanc lucem celeri turbine Parca neat.
Hæc & plura refert, lachrymæ sua verba sequuntur,
  Oraque nequicquam per modo questa fluunt.
Quinetiam corpus matri vix vixque remissum,
  Exequiis caruit Liuia pene suis.
Quippe ducem arsuris exercitus omnis in armis,
  Inter quæque ruit, ponere certus erat.

Abstulit inuitis corpus venerabile frater,
Et Drusum pruna, quod licuitque, dedit.
Funera ducuntur Romana per oppida Drusi,
(Heu facinus) per quæ victor iturus erat,
Per quæ deletis Rhætorum venerat armis.
Hei mihi, quam dispar huic fuit illud iter!
Consuluit fractis mœrentem fascibus vrbem,
Quid faceret victus, sic vbi victor init?
Mœsta domus plangore sonat, cui figere lætus
Parta sua dominus vouerat arma manu.
Vrbs gemit, & vultum miserabilis induit vnum:
Gentibus aduersis forma sit illa precor,
Incerti clauduntque domos, strepitantque per vrbem,
Hic illi pauidi clamque palamque dolent.
Iura silent, mutaque tacent sine vindice leges.
Aspicitur toto purpura nulla foro.
Diique latent templis, neque iniqua ad funera vultus
Præbent, nec poscunt tura ferenda rogo.
Obscuros delubra tenent: pudet ora colentum
Aspicere, inuidiæ quam meruere metu.
Atque aliquis de plebe pius pro paupere nato
Sustulerat timidas sydera ad alta manus:
Iamque precaturus, Quid ego iam credulus, inquit,
Suscipiam in nullos irrita vota Deos?
Liuia non illos pro Druso Liuia mouit,
Nos erimus magno maxima cura Ioui?
Dixit, & iratus vota insuscepta reliquit,
Durauitque animum, destituitque preces.
Obuia turba ruit, lacrymisque rigantibus ora,
Consulis erepti publica damna refert.
Omnibus iidem oculi, par est concordia flendi:
Funeris exequiis adsumus omnis eques:

Omnis

Omnis adest ætas: mœrent iuuenesque senesque,
Ausoniæ matres, Ausoniæque nurus.
Autorisque sui præfertur imagine mœsta,
Quæ victrix templis debita laurus erat.
Certat onus luctu generosa subire iuuentus:
Et studet officio sedula colla dare.
Et voce, & lacrymis laudasti Cæsar alumnum,
Tristia cum medius rumperet ossa dolor.
Tu letum optasti, Diis auersantibus omen,
Par tibi, si finerent te tua fata mori.
Sed tibi debetur cœlum : te fulmine pollens,
Accipiet cupidi regia magna Iouis.
Quid petiit? vult ille tibi vt sua facta placerent,
Magnaque laudatus præmia mortis habet.
Armatæque rogum celebrant de more cohortes,
Ast pedes exequias reddit, equesque duci.
Te clamore vocant iterumque iterumque supremo,
At vox aduersis collibus icta redit.
Ipse pater flauis Tyberinus abhorruit vndis,
Sustulit è medio nubilus amne caput.
Tum salice implexum, muscoque & arundine crinem,
Cæruleum magna legit ab ore manu,
Vberibusque oculis lacrymarum flumina misit,
Vix capit adiectas alueus altus aquas.
Iamque rogi flammas extinguere fluminis ictu,
Corpus & intactum tollere certus erat,
Sustentabat aquas, cursusque inhibebat equorum,
Vt posset toto proluere amne rogum.
Sed Mauors templo vicinus, & accola campi,
Tot dixit siccis verba neque ipse genis:
Quamquam amnes decet ira, tamen Tyberine quiescas:
Non tibi, non vllis vincere fata datur:

Iste

Iste meus periit, periitque arma inter, & enses,
Et dux pro patria, funere causa latet.
Quod potui tribuisse,dedi: victoria parta est:
Autor abit operis, sed tamen extat opus.
Quondam ego tentaui, Clothoque duasque sorores,
Pollice quæ certo pensa seuera trahunt:
Vt Remus Iliades, & frater conditor vrbis,
Effugerent aliqua stagna profunda via.
De tribus vna mihi partem accipe,quæ datur,inquit,
Muneris: ex istis quod petis, alter erit.
Hic tibi mox Veneri Cæsar promissus vterque,
Hos debet solos Martia Roma deos.
Sic cecinere Deæ , nec tu Tyberine repugna,
Irrita nec flammas amne morare tuo.
Nec iuuenis positi supremos destrue honores:
Vade age, & immissis labere pronus aquis.
Paret,& in longum spatiosas explicat vndas,
Strictaque pendenti pumice tecta subit.
Flamma diu cunctata caput contingere sanctum
Errauit posito lenta sibi vsque toro.
Tandem vbi complexa est syluas, alimentaque sumpsit,
Æthera subiectis lambit & astra comis.
Qualis in Herculeæ colluxit collibus Oeta,
Cum sunt imposito membra cremata Deo.
Vritur heu decor ille viri, generosaque forma,
Et facilis vultus vritur ille vigor,
Victricesque manus, facundaque principis ora,
Pectoraque ingenij magna, capaxque domus.
Spes quoque multorum flammis vruntur in iisdem,
Iste rogus miseræ viscera matris habet.
Facta ducis viuent, operosaque gloria rerum
Hæc manet, hæc auidos effugit vna rogos.

Pars

Pars erit historiæ, totoque legetur in æuo,
Seque opus ingeniis, carminibusque dabit:
Stabis & in rostris tituli speciosus honore,
Causaque dicemur nos tibi Druse necis.
At tibi ius veniæ superest Germania nullum,
Postmodo tu pœnas barbare morte dabis.
Aspiciam regum liuentia colla catenis,
Duraque per sæuas vincula nexa manus.
Et tandem trepidos vultus, inque illa ferocum
Inuitis lacrymas decidere ora genis.
Spiritus ille minax, & Drusi morte superbus
Carnifici in mœsto carcere dandus erit.
Consistam, lætisque oculis, lætusque videbo
Strata per obscœnas corpora nuda vias.
Hunc aurora diem spectacula tanta ferentem
Quamprimum croceis rosida portet equis.
Adiice Ledæos concordia sydera fratres,
Templaque Romano conspicienda foro.
Quàm paruo numeros impleuit principis æuo,
In patriam meritis occubuitque senex.
Nec sua conspiciet (miserum me) munera Drusus,
Nec sua præ templi nomina fronte leget.
Sæpe Nero in lacrymas summissa voce loquetur,
Cur adeo fratres, heu sine fratre deos?
Certus eras nunquam, nisi victor, Druse reuerti.
Hæc te debuerant tempora, victor eras.
Consule nos, duce nos, duce iam victore caremus,
Inuenit & tota mœror in vrbe locum.
At comitum squalent immissis ora capillis,
Infelix, Druso sed pia turba suo.
Quorum aliquis tendens in te sua brachia dixit,
Cur sine me? cur sic incomitatus abis?

Quid

Quid referam de te dignißima coniuge Druso?
Atque eadem Drusi digna parente nurus?
Par bene compositum, iuuenum fortißimus alter,
Altera iam forti mutua cura viro.
Fœmina tu princeps, tu filia Cæsaris illi,
Nec minor est magni coniuge iussa Iouis.
Tu concessus amor, tu solus, & vltimus illi,
Tu requies fesso grata laboris eras.
Te moriens per verba nouißima questus abesse,
Et mota in nomen frigida lingua tuum.
Infelix recipis, non quem promiserat ipse,
Nec qui missus erat, nec tuus ille redit:
Nec tibi deletos poterit narrare Sicambros,
Ensibus & Sueuos terga dedisse suis.
Fluminaque, & montes, & nomina magna locorum;
Et si quid miri vidit in orbe nouo.
Frigidus ille tibi, corpusque refertur inane,
Quemque premat sine te sternitur ecce torus.
Quo raperis laniata comas: similisque furenti?
Quo ruis? attonita quid petis ora manu?
Hoc fuit Andromache cum vir religatus ad axes
Terruit admissos sanguinolentus equos.
Hoc fuit Euadne, tunc cùm ferienda coruscis
Fulminibus Capaneus impauida ora dedit.
Quid mortem tibi mœsta rogas? amplexaque natos
Pignora de Druso sola relicta tenes?
Et modo per somnos agitaris imagine falsa?
Teque tuo Drusum credis habere sinu?
Et subito tentasque manu, sperasque receptum?
Quæris & in vacui parte priore tori?
Ille pio, si non temere hæc creduntur, in aruo
Inter honoratos excipietur auos.

Magnaque

Magnaque maternis maioribus, æqua paternis
Gloria quadriiugis aureus ibit equis.
Regalique habitu, curruque superbus eburno
Fronde triumphali tempora victus erit.
Accipient iuuenem Germanica signa ferentem
Consulis imperio, conspicuumque decus.
Gaudebuntque suæ merito cognomine gentis,
Quod solum domito victor ab hoste tulit.
Vix credent tantum rerum cœpisse tot annos
Magna viri latum quærere facta locum.
Hæc ipsum sublime ferent, hæc optima mater
Debuerant luctus attenuare tuos.
Fœmina digna illis, quos aurea condidit ætas,
Principibus natis, principe digna viro.
Quid deceat Drusi matrem, matremque Neronis
Aspice, quo surgas aspice mane toro.
Non eadem vulgusque decent, & lumina rerum,
Est quod præcipuum debeat ista domus.
Imposuit te alto fortuna, locumque tueri
Iussit honoratum, Liuia perfer onus.
Ad te oculos, auresque trahis, tua facta notamus,
Nec vox missa potest principis ore tegi.
Alta mane, supraque tuos exurge dolores,
Infragilemque animum, quo potes vsque tene.
An melius per te virtutum exempla petemus.
Quam si Romanæ principis edis opus?
Fata manent omneis, omneis expectat auarus
Portitor, & turba vix satis vna ratis.
Tendimus huc omnes, metam properamus ad vnam.
Omnia sub leges mors vocat atra suas.
Ecce necem intentam cœlo, terræque, fretoque,
Casurum triplex vaticinatur opus.

I nunc,

I nunc, & rebus tanta impendente ruina
In te solam oculos, & tua damna refer.
Maximus ille quidem iuuenum spes publica vixit,
Et qua natus erat gloria summa domus.
Sed mortalis erat, nec tu secura fuisti,
Fortia progenie bella gerente tua.
Vita data est vtenda, data est sine fœnore nobis
Mutua, nec certa persoluenda die.
Fortuna arbitriis tempus dispensat vbique,
Illa rapit iuuenes, sustulit illa senes.
Quaque ruit, furibunda ruit, totumque per orbem
Fulminat, & cæcis cæca triumphat equis.
Regna Deæ immitis parce irritare querendo,
Sollicitare animos parce potentis heræ.
Quæ tamen hoc vno tristis tibi tempore venit,
Sæpe eadem rebus fauit amica tuis.
Nata quod es alte, quod fœtibus aucta duobus,
Quodque etiam magno consociata Ioui.
Quod semper domito rediit tibi Cæsar ab orbe,
Gestat & inuicta prospera bella manu.
Quod spes implerunt maternaque vota Nerones,
Quod pulsus toties hostis vtroque duce.
Rhenus & Alpinæ valles, & sanguine nigro
Decolor infecta testis Itargus aqua.
Danubiusque capax, & Dacius orbe remoto
Appulus huic hosti per breue Pontus iter.
Armeniusque fugax, & tandem Dalmata supplex,
Summaque dispersi per iuga Pannonij.
Et modo Germani Romanus cognitus orbis,
Aspice quam meritis culpa sit vna minor.
Adde quod est absens fœtus, nec cernere nati
Semineces oculos sustinuere tibi.

Qui

Qui dolor & menti leuißimus influit ægræ,
Acciperes luctus aure coacta tuos.
Prauertitque metus per longa pericula luctum,
Tu quibus auditis anxia mentis eras.
Non ex præcipiti dolor in tua pectora venit,
Sed per mollitos ante timore gradus.
Iuppiter ante dedit fati mala signa cruenti,
Flammifera petiit cum tria templa manu,
Iunonisque graui nocte, impauidæque Mineruæ,
Sanctaque & immensi Cæsaris icta manus.
Sydera quin etiam cœlo fugisse feruntur,
Lucifer & solitas destituisse vias.
Lucifer in toto nulli comparuit orbe,
Et venit stella non præeunte dies.
Syderis hoc obitus terris instare monebat,
Et mergi Stygia nobile numen aqua.
At tu qui superes mœstæ solatia matri,
Comprecor illi ipsi conspiciare senex.
Perque annos diuturnus eas fratrisque, tuosque,
Et viuat nato cum sene mater anus.
Et ventura precor Deus excusare priora,
Dum volet, à Druso cætera læta dabit.
Tu tamen ausa potes tanto indulgere dolori,
Longius vt nolis, heu malè fortis, ali.
Vix etiam fueras paucas vitalis in horas,
Obtulit inuitæ cùm tibi Cæsar opem.
Admouitque preces, & ius immiscuit illis,
Aridaque affusa guttura tinxit aqua.
Nec minor est nato seruandæ cura parentis,
Hic adhibet blandas nec sine iure preces.
Coniugis, & nati meritum peruenit ad omnes,
Coniugis, & nati Liuia sospes ope es.

Supprime iam lacrymas, non est reuocabilis istis,
Quem semel vmbrifera nauita lyntre tulit.
Hectora tot fratres, tot defleuere sorores,
Et pater, & coniux, Astyanaxque puer,
Et longæua parens; tamen ille redemptus ad ignes,
Nullaque per Stygias vmbra renauit aquas.
Contigit hoc etiam Thetidi: populator Achilles
Iliaca ambustis ossibus arua premit.
Illi cæruleum Panope matertera crinem
Soluit, & immensas fletibus auxit aquas.
Consortesque deæ centum, longæuaque magni
Oceani coniunx, Oceanusque pater.
Et Thetis ante omnes: sed nec Thetis ipsa, neque omnes
Mutarunt auidi tristia iura Dei.
Prisca quid huc repeto? Marcellum Octauia fleuit,
Et fleuit populo Cæsar vtrunque palam.
Sed rigidum ius est, & ineuitabile mortis,
Stant rata non vlla fila tenenda manu.
Ipse tibi emissus nebulosum littus Auerni
Sic liceat, forti verba tot ore sonet.

renenda leg. monet Salmasius Not. ad Inscript. Herodis Att. p. 98.

Quid numeras annos? vixi maturior annis.
Acta senem faciunt, hæc numeranda tibi.
His æuum fuit implendum, non segnibus annis:
Hostibus eueniat longa senecta metu.
Hoc ataui monuere mei, proauique Nerones,
Fregerunt ambo Punica bella duces.
Hoc domus ista docet per te mea Cæsaris alti:
Exitus hic mater debuit esse meus.
Nec meritis quicquam illa iuuant, magis assuit illis
Mater honos, titulis nomina plena vides.
Consul & ignoti victor Germanicus orbis,
Qui fuit heu mortis publica causa, legor.

Cingor

Cingor Apollinea victricia tempora lauro,
Et sensi exequias funeris ipse mei.
Decursusque virum notos mihi, donaque regum,
Cunctaque per titulos oppida lecta suos.
Et quo me officio portauerit illa iuuentus,
Quæ fuit ante meum tam generosa torum.
Denique laudari sacrato Cæsaris ore
Et merui, lacrymas elicuique Deo.
Et cuiquam miserandus ero? iam comprime fletus,
Hoc ego, qui flendi sum tibi causa, rogo.
Hæc sentit Drusus, siquid modo sentit, in vmbra,
Nec tu de tanto crede minora viro.
Est tibi, sitque precor multorum filius instar,
Parsque tui partus sit tibi salua prior.
Est coniux tutela hominum, quo sospite vestram
Liuia funestam dedecet esse domum.

EIVSDEM PEDONIS

FRAGMENTVM DE NAVIGATIONE Drusi Germanici.

IAMPRIDEM *post terga diem, solemque relictum,*
Iampridem notis extorres fugimus oris
Per non concessas audaces ire tenebras,
Hesperij metas, extremaque littora mundi,
Nunc illum, pigris immania monstra sub vndis
Qui ferat, Oceanum: qui sæuas vndique Pristes,
Æquoreosque canes, ratibus consurgere pansis.
Accumulat fragor ipse metus: iam sidere limo
Nauigia, & rapida desertam flamine classem.
Seque feris tradunt per inertia fata marinis
Tam non felici laniandos sorte relinqui.

Atque aliquis prora se dat sublimis ab alta,
Aera pugnaci luctatus rumpere nisu.
Vt nihil erepto valuit dignoscere mundo,
Obstructo tales effundit pectore voces:
Quo ferimur? ruit ipse dies, orbemque relictum
Vltima perpetuis claudit Natura tenebris.
Anne alio positas vltra sub cardine gentes:
Atque alium libris intactum quærimus orbem?
Dij reuocant, rerumque vetant cognoscere finem
Mortales oculos, aliena quid æquora remis,
Et sacras violamus aquas, Diuumque quietas
Turbamus sedes?

M. ANNÆI LVCANI

AD CALPVRNIVM PISONEM Panegyricum.

VNDE *prius cœpti surgat mihi carminis ordo,*
Quosve canam titulos, dubius feror. hinc tua, Piso,
Nobilitas, veterisque citant sublimia Calpi
Nomina, Romanas inter fulgentia gentes:
Hinc tua me virtus rapit, & miranda per omnes
Vita modos: quæ, si deesset tibi forte creato
Nobilitas, eadem pro nobilitate fuisset.
Nam quid imaginibus, quid auitis fulta triumphis
Atria, quid pleni numeroso Consule fasti,
Profuerint, cui vita labat? perit omnis in illo
Nobilitas, cuius laus est in origine sola.
Felix, qui tantis animum natalibus æquas,
Et partem tituli non summam ponis in illis.
Ipse canendus eris: nam quid memorare necesse est,
Vt domus a Calpo nomen Calpurnia ducat?

Claraque

Claraque Pisonis tulerit cognomina prima,
Humida callosa cùm pinseret hordea dextra?
Nec si cuncta velim, breuiter decurrere possim:
Et prius æthereæ moles circumuaga flammæ
Annua bissenis reuocabit mensibus astra,
Quam mihi priscorum titulos, operosaque bella
Contigerit memorare: manus sed bellica patrum
Armorumque labor, veteres docuere Quirites,
Atque illos cecinere sui per carmina vates.
Nos quoque pacata Pisonem laude nitentem,
Exæquamus auis. tamen etsi bella quierunt,
Non periit virtus: licet exercere togatæ
Munera militiæ: licet & sine sanguinis haustu
Mitia legitimo sub iudice bella mouere.
Hinc quoque seruati contingit gloria ciuis,
Altaque victrices intexunt limina palmæ.
Quin age maiorum iuuenis facunde tuorum,
Scande super titulos, & auitæ laudis honores,
Armorumque decus præcede forensibus actis.
Sic etiam magno iam tunc Cicerone vigente
Laurea facundis cesserunt arma togatis.
Quæque patrum claros quondam visura triumphos
Olim turba vias impleuerat agmine denso,
Ardua nunc eadem stipat fora, cum tua mœstos
Defensura reos vocem facundia mittit:
Seu trepidos ad iura decem citat hasta virorum,
Et firmare iubet centeno iudice caussas:
Seu capitale nefas operosa diluis arte,
Laudibus ipsa tuis resonant fora. tu quoque Piso
Iudicis affectum, possessaque pectora ducis
Victor, sponte sua sequitur quocunque vocasti:
Flet, si flere iubes: gaudet gaudere coactus:

Et te dante capit iudex, quam non habet, iram.
Sic auriga solet feruentia Thessalus ora
Mobilibus frenis in aperto flectere campo,
Qui modo non solum rapido permittit habenas
Quadrupedi, sed calce citat, modo torquet in auras
Flexibiles rictus, & nunc ceruice rotata
Incipit effusos in gyrum carpere cursus.
Quis non attonitus iudex tua respicit ora?
Quis regit ipse suam, nisi per tua pondera, mentem?
Nam tu, siue libet pariter cum grandine nimbos,
Densaque vibrata iaculari fulmina lingua,
Seu iuuat adstrictas in nodum cogere voces,
Et dare subtili vinacia verba catenæ,
Vim Laertiadæ, breuitatem vincis Atridæ.
Dulcia seu mauis, liquidoque fluentia cursu
Verba, nec incluso, sed aperto pingere flore,
Inclyta Nestorei cedit tibi gratia mellis.
Nec te Piso tamen populo sub iudice sola
Mirantur fora, sed numerosa laude Senatus
Excipit, & meritas reddit tibi curia voces.
Quis dignè referat, qualis tibi luce sub illa
Gloria contigerit, qua tu, reticente Senatu,
Cum tua bissenos numeraret purpura fasceis,
Cæsareum grato cecinisti pectore numen?
Huc etiam tota concurrit ab vrbe iuuentus,
Auditura virum, si quando iudice fesso
Turbida prelatis tacuerunt iurgia rebus:
Tunc etenim leuibus veluti proludit in armis,
Compositisque suas exercet litibus artes.
Quinetiam facilis Romano profluit ore
Græcia, Cecropiæque sonat grauis æmulus vrbi.
Testis Acidalia quæ condidit alite muros,

Euboicam referens fecunda Neapolis arcem.
Qualis iô Superi, qualis nitor oris amœnis
Vocibus? hinc solido fulgore micantia verba
Impleuere locos: hinc exornata figuris
Aduolat, excusso velox sententia torno.
Magna quidem virtus erat, & si sola fuisset,
Eloquio sanctum modò permulcere Senatum,
Exonerare pios modo, nunc onerare nocentes:
Sed super ista mouet plenus grauitate serena
Vultus, & insigni præstringit imagine visus.
Talis inest habitus, qualem nec dicere. mæstum,
Nec fluidum, læta sed tetricitate decorum
Possumus: ingenitæ stat nobilitatis in illo.
Pulcer honos, & digna suis natalibus ora.
Additur huc & iusta fides, & plena pudoris
Libertas, animusquè mala ferrugine purus:
Ipsaque possesso mens est opulentior auro.
Quis tua cultorum iuuenis facunde tuorum
Limina pauper adit, quem non animosa beatum
Excipit, & subito iuuat indulgentia censu?
Quodque magis dono fuerit preciosius omni,
Diligis ex æquo: nec te fortuna clientum,
Natalesve mouent: probitas spectatur in illis.
Nulla superborum patiuntur dicta iocorum:
Nullius subitos adfert iniuria risus.
Vnus amicitiæ summos tenor ambit, & imos.
Rara domus tenuem non aspernatur amicum,
Raraque non humilem calcat fastosa clientem:
Illic casta licet mens, & sine crimine constet
Vita, tamen probitas cum paupertate iacebit.
Sed lateri nullus comitem circundare quærit,
Quem dat purus amor, sed quem tulit impia merces,

Nec quisquam vero precium largitur amico,
Quem regat ex æquo, vicibusque regatur ab illo:
Sed miserum parua stipe munerat, vt pudibundos
Exercere sales inter conuiuia possit.
Ista procul labes, procul hæc Fortuna refugit
Piso tuam venerande domum, tu mitis, & acri
Asperitate carens, positoque per omnia fastu,
Inter vt æquales vnus numeraris amicos:
Obsequiumque doces, & amorem quæris amando.
Cuncta domus varia cultorum personat arte,
Cuncta mouet studium. nec enim tibi dura clientum
Turba, rudisve placet, misero quæ freta labore
Nil nisi summoto nouit præcedere vulgo:
Sed virtus numerosa iuuat. tu pronus in omne
Pectora ducis opus, seu te grauiora vocarunt,
Seu leuiora iuuant, nec enim facundia semper
Adducta cum fronte placet: nec semper in armis
Bellica turba manet: nec tota clasicus horror
Nocte dieque gemit: nec semper Gnosius arcu
Destinat, excmto sed laxat cornua neruo.
Et galea miles caput, & latus ense resoluit.
Ipsa vices natura subit, variataque cursus
Ordinat, inuersis & frondibus explicat annum.
Non semper fluidis adopertus nubibus æther
Aurea terrificis obcæcat sidera nimbis.
Cessat hiems, madidos & siccat vere capillos:
Ver fugit æstates: æstatum terga lacessit
Pomifer autumnus, nimbis cessurus & vndis.
Ignea quinetiam Superum pater arma recondit,
Et Ganymedeæ repetens conuiuia mensæ,
Pocula sumit ea, qua gessit fulmina, dextra.
Temporibus seruire decet: qui tempora certis

Ponde-

Ponderibus pensauit, eum si bella vocabunt,
Miles erit: si pax, positis toga gestiet armis.
Hunc fora pacatum, bellantem castra decebunt.
Felix illa dies, totumque canenda per orbem,
Quæ tibi, vitales cum primum traderet auras,
Contulit innumeras intra tua pectora dotes.
Mira subest grauitas inter fora: mirus omissa
Paulisper grauitate lepos. si carmina forte
Nectere ludenti iuuit fluitantia versu,
Aonium facilis deducit pagina carmen.
Siue chelyn digitis, & eburno verbere pulsas,
Dulcis Apollinea sequitur testudine cantus,
Et te credibile est Phœbo didicisse magistro.
Nec pudeat pepulisse lyram, cum pace serena
Publica securis exultent otia terris.
Nec pudeat Phœbea chelys, si creditur illis
Pulsari manibus, quibus & contenditur arcus.
Ipse fidem mouisse ferox narratur Achilles,
Quamuis mille rates Priameius vreret heros,
Et grauis obstreperet modulatis buccina neruis.
Illo dulce melos Nereïus extudit heros
Pollice, terribilis quo Pelias ibat in hostem.
Arma tuis etiam si forte rotare lacertis,
Inque gradum clausis libuit consistere membris,
Et vitare simul, simul & captare petentem:
Mobilitate pedum celeres super orbibus orbes
Flectis, & obliquis fugientem cursibus vrges,
Et nunc viuaci scrutaris pectora dextra,
Nunc latus aduersum nec opino percutis ictu.
Nec tibi mobilitas minor est, si forte volantem
Aut geminare pilam iuuat, aut reuocare cadentem,
Et non sperato fugientem reddere gestu.

Hæret in hæc populus spectacula, totaque ludos
Turba repente suos iam sudabunda relinquit.
Te si forte iuuat studiorum pondere fessum,
Non languere tamen, lususque mouere per artem,
Callidiore modo tabula variatur aperta
Calculus, & vitreo peraguntur milite bella,
Vt niueus nigros, nunc & niger alliget albos.
Sed tibi quis non terga dedit? quis te Duce cessit
Calculus? aut quis non periturus perdidit hostem?
Mille modis acies tua dimicat, ille petentem
Dum fugit, ipse rapit: longo venit ille recessu,
Qui stetit in speculis, hic se committere rixæ
Audet, & in prædam venientem decipit hostem.
Ancipites subit ille moras, similisque ligato
Obligat ipse duos: hic ad maiora mouetur,
Vt citus & fracta prorumpat in agmina mandra,
Clausaque deiecto populetur mœnia vallo.
Interea sectis, quamuis acerrima surgant
Prælia, militibus, plena tamen ipse phalange,
Aut etiam pauco spoliata milite vincis,
Et tibi captiua resonat manus vtraque turba.
Sed prius emenso Titan versetur Olympo,
Quam mea tot laudes decurrere carmina possint.
Felix, & longa iuuenis dignissime vita,
Eximiumque tuæ gentis decus, accipe nostri
Certus, & hoc veri complectere pignus amoris.
Quod si digna tua minus est mea pagina laude,
At voluisse sat est: animum, non carmina iacto.
Tu modo lætus ades, forsan meliora tenemus:
Et vires dabit ipse fauor, dabit ipsa feracem
Spes animum: dignare tuos aperire Penateïs.
Hoc solum petimus: nec enim me diuitis auri

Imperiosa

Imperiosa fames, & habendi sæua libido
Impulerit, sed laudis amor. iuuat, optime, tecum
Degere, cumque tuis virtutibus omne per æuum
Carminibus certare meis. sublimior ibo,
Si famæ mihi pandis iter, si detrahis vmbram.
Abdita quid prodest generosi vena metalli,
Si cultore caret? quid inertis condita portu,
Si ductoris eget, ratis efficit, omnia quamuis
Armamenta ferat, teretique fluentia malo
Poßit & excusso dimittere vela rudente?
Ipse per Ausonias Æneïa carmina genteis
Qui sonat, ingenti qui nomine pulsat Olympum,
Mæoniumque senem Romano prouocat ore,
Forsitan illius nemoris latuisset in vmbra,
Quod canit, & sterili tantum cantasset auena,
Ignotus populis, si Mæcenate careret.
Qui tamen haud vni patefecit limina vati,
Nec sua Virgilio permisit nomina soli.
Mæcenas Tragico quatientem pulpita gestu
Euexit Varium. Mæcenas alta Toantis
Eruit, & populis ostendit nomina Graiis.
Carmina Romanis etiam resonantia chordis,
Ausoniamque chelyn gracilis patefecit Horati.
O decus, & toto meritò venerabilis æuo
Pierij tutela chori, quo præside tuti
Non vnquam vates inopi timuere senectæ.
Quod si quis nostris precibus locus, & mea vota
Si mentem subiere tuam, memorabilis olim
Tu mihi Mæcenas tereti cantabere versu.
Possumus æternæ nomen committere famæ:
Si tamen hoc vlli de se promittere fas est,
Et Deus vltor abest: superest animosa voluntas,

Ipsaque

Ipsaque nescio quid mens excellentius audet.
Tu nanti protende manum: tu Piso latentem
Exere. nos humilis domus & sincera parentum,
Sed tenuis Fortuna sua caligine celat.
Possumus impositis caput exonerare tenebris,
Et lucem spectare nouam, si quid modo lætus
Annuis, & nostris subscribis, candide, votis.
Est mihi, crede, meis animus constantior annis,
Quamuis nunc iuuenile decus mihi pingere malas
Cœperit, & nondum vicesima venerit æstas.
Quod si tam validæ mihi robur mentis inesset,
Et solidus primos impleret spiritus annos,
Auderem voces per carmina nostra referre
Piso tuas: sed fessa labat mihi pondere ceruix,
Et tremefacta cadunt succiso poplite membra.
Sed nec olorinos audet Pandionis ales
Parua referre sonos, nec, si velit improba, possit.
Sic & Aëdonia superantur voce cicadæ,
Stridula cum rapido faciunt conuicia soli.
Quare age Calliope, posita grauitate forensi,
Limina Pisonis mecum pete: plura supersunt,
Quæ laudare velis inuenta Penatibus ipsis.

C. PE-

C. PETRONII ARBITRI DE MVTATIONE REIPVBLICÆ ROMANÆ.

ORBEM iam totum victor Romanus habebat,
Qua mare,qua terræ, qua sidus currit vtrunque.
Nec satiatus erat. Grauidis freta pulsa carinis
Iam peragrabantur. si quis sinus abditus vltra,
Si qua foret Tellus,quæ fuluum mitteret aurum,
Hostis erat: fatisque in tristia bella paratis
Quærebantur opes. non vulgo nota placebant
Gaudia: non vsu plebeio trita voluptas.
Assyria concham laudabat miles in vnda.
Quæsitus tellure nitor certauerat ostro.
Hinc Numidæ crustas, illinc noua vellera Seres.
Atque Arabum populus sua despoliauerat arua.
Ecce aliæ clades , elisæ vulnera pacis.
Quæritur in siluis Mauri fera: & vltimus Ammon
Afrorum excutitur, ne desit bellua dente
Ad mortes preciosa suas. premit aduena classes
Tigris, & aurata gradiens vectatur in aula,
Vt bibat humanum populo plaudente cruorem.
Heu pudet effari, perituraque prodere fata.
Persarum ritu male pubescentibus annis
Surripuere viros: exectaque viscera ferro
In Venerem fregere: atque vt fuga mobilis æui
Circunscripta mora properantes differat annos.
Quære se natam non inuenit, omnibus ergo
Scorta placent, fractique enerui corpore gressus,
Et laxi crines,& tot noua nomina vestis,
Quæque virum quærunt. Ecce Afris eruta terris

Citrea

Citrea mensa : greges seruorum: ostrumque renidens
Ponitur, ac maculis imitatur vilibus aurum,
Quæ sensum turbant. hostile, ac mobile lignum
Turba sepulta mero circumuenit: omniaque orbis
Præmia correptis miles vagus extruit armis.
Ingeniosa gula est. Siculo scarus æquore mersus
Ad mensam viuus perducitur: atque Lucrinis
Eruta litoribus vendunt conchylia cœnas,
Vt renouent per damna famem. iam Phasidis vnda
Orbata est auibus : mutoque in litore tantum
Solæ desertis adspirant frondibus auræ.
Nec minor in campo furor est, emptique Quirites
Ad prædam, strepitumque lucri suffragia vertunt.
Venalis populus, venalis curia Patrum.
Est fauor in precio: senibus quoque libera virtus
Exciderat, sparsisque opibus conuersa potestas:
Ipsaque maiestas auro corrupta iacebat.
Pellitur a populo victus Cato: tristior ille est
Qui vicit, fascesque pudet rapuisse Catoni.
Namque hoc dedecus est populi, morumque ruina.
Non homo pulsus erat: sed in vno victa potestas
Romanumque decus. quare iam perdita Roma
Ipsa sui merces erat, & sine vindice præda.
Porro tergemino deprensam gurgite pridem
Funeris illuuies, vsusque exederat æris.
Nulla est certa domus, nullum sine pignore corpus.
Sed veluti tabes tacitis concepta medullis
Intra membra furens curis latrantibus errat.
Arma placent miseris, detritaque commoda luxu
Vulneribus reparantur. inops audacia tuta est.
Hoc mersam cœno Romam, somnoque iacentem
Quæ poterant artes sana ratione mouere,

Ni furor, & bellum, ferroque excita libido?
Tres tulerat Fortuna duces: quos obruit omnes
Armorum strue diuersa feralis Enyo.
Crassum Parthus habet: Libyco iacet æquore Magnus.
Iulius ingratam perfudit sanguine Romam.
Et, quasi non posset tot Tellus ferre sepulcra,
Diuisit cineres. hos gloria reddit honores.
Est locus exciso penitus demersus hiatu,
Parthenopen inter, magnæque Dicarchidos arua,
Cocyta perfusus aqua. nam spiritus, extra
Qui furit effusus, funesto spargitur æstu.
Non hac autumno Tellus viret, aut alit herbas
Cespite lætus ager: non verno persona cantu
Mollia discordi strepitu virgulta loquuntur:
Sed chaos, & nigro squallentia pumice saxa
Gaudent ferali circumtumulata cupressu.
Has inter sedes Ditis pater extulit ora,
Bustorum flamis, & cana sparsa fauilla.
Ac tali volucrem Fortunam voce lacessit.
Rerum humanarum, diuinarumque potestas,
Quæ noua semper amas, & mox possessa relinquis,
Ecquid Romano sentis te pondere victam?
Nec posse vlterius perituram extollere molem?
Ipsa suas vires odit Romana iuuentus,
Et quas struxit opes, male sustinet. aspice late
Luxuriam spoliorum, & censum in damna furentem.
Ædificant auro, sedesque ad sidera mittunt.
Expelluntur aquæ saxis: mare nascitur aruis:
Et permutata rerum statione rebellant.
En etiam mea regna petunt. perfossa dehiscit
Molibus insanis Tellus. iam montibus haustis
Antra gemunt: & dum varius lapis inuenit vsum,

Inferni

Inferni manes cælum sperare fatentur.
Quare age Fors, muta pacatum in prælia vultum,
Romanosque cie: ac nostris da funera regnis.
Iampridem nullo perfundimus ora cruore.
Nec mea Tisiphone sitientes perluit artus,
Ex quo Sullanus bibit ensis: & horrida Tellus
Extulit in lucem nutritas sanguine fruges.
Hæc vbi dicta dedit, dextra coniungere dextram
Conatus, rupto tellurem soluit hiatu.
Tunc Fortuna leui desudit pectore voces:
O Genitor, cui Cocyti penetralia parent,
Si modo vera mihi fas est impune profari,
Vota mihi cedunt, nec enim minor ira rebellat
Pectore in hoc, leuiorque exurit flamma medullas.
Omnia, quæ tribui Romanis arcibus, odi:
Muneribusque meis irascor. destruat istas
Idem, qui posuit, moles Deus. & mihi cordi
Quippe cremare viros, & sanguine pascere luxum.
Cerno equidem gemino iam strictos Marte Philippos,
Thessaliæque rogos, & funera gentis Iberæ.
Iam fragor armorum trepidantes personat aures.
Et Libye cerno, & tua Nile gementia castra:
Actiacosque sinus, & Apollinis arma trementes.
Pande age terrarum sitientia regna tuarum:
Atque animas arcesse nouas. Vix nauita porthmeus
Sufficiet simulacra virum traducere cymba.
Classe opus est. tuque ingenti satiare ruina
Pallida Tisiphone, concisaque vulnera mande.
Ad Stygios manes laceratus ducitur orbis.
Vix dum finierat, quum fulgure rupta corusco
Intremuit nubes, elisosque abscidit ignes.
Subsedit pater vmbrarum, gremioque reductus

Telluris

Telluris, pauitans fraternos palluit ictus.
Continuo clades hominum venturaque damna
Auspiciis patuere Deum. nanque ore cruento
Deformis Titan vultus caligine texit.
Ciuiles acies iam tum spirare putares.
Parte alia plenos extinxit Cynthia vultus,
Et lucem sceleri subduxit. rupta tonabant
Verticibus lapsis montis iuga. nec vaga passim
Flumina per notas ibant morientia ripas.
Armorum strepitu cælum furit, & tuba mortem
Sideribus transmissa ciet. iamque Aetna voratur
Ignibus insolitis, & in æthera fulmina mittit.
Ecce inter tumulos, atque ossa arentia bustis
Vmbrarum facies diro stridore minatur.
Fax stellis comitata nouis incendia ducit:
Sanguineoque recens descendit Iuppiter imbre.
Hæc ostenta breui soluit Deus. Exuit omnes
Quippe moras Cæsar, vindictæque actus amore
Gallica proiecit, ciuilia sustulit arma.
Alpibus aeriis, vbi Graio nomine pulsa
Descendunt rupes, & se patiuntur adiri,
Est locus Herculeis aris sacer. hunc niue dura
Claudit hyems, canoque ad sidera vertice tollit.
Cælum illinc cecidisse putes: non solis adulti
Mansuescunt radij: non verni temporis aura:
Sed glacie concreta rigens, hyemisque pruinis
Totum ferre potest humeris minitantibus orbem.
Hæc vbi calcauit Cæsar iuga milite læto,
Optauitque locum: summo de vertice montis
Hesperiæ campos late prospexit, & ambas
Intentans cum voce manus ad sidera, dixit:
Iuppiter omnipotens, & tu Saturnia Tellus

Armis læta meis, olimque onerata triumphis:
Testor ad has acies, inuitum arcessere Martem,
Inuitas me ferre manus, sed vulnere cogor,
Pulsus ab vrbe mea, dum Rhenum sanguine vinco.
Dum Gallos iterum Capitolia nostra petentes
Alpibus excludo. vincendo, certior exul:
Sanguine Germano, sexagintaque triumphis,
Esse nocens capi. quanquam quos gloria terret,
Aut qui sunt, qui bella vident? mercedibus emptæ,
Ac viles operæ: quorum est mea Roma nouerca,
Vt reor. haud impune, neque hanc sine vindice dextram
Incidet ignauus. victores ite ferentes
Ite mei comites, & caussam dicite ferro.
Namque omnes vnum crimen vocat. omnibus vna
Impendet clades. reddenda est gratia vobis.
Non solus vici. quare? quia pœna trophæis
Imminet, & sordes meruit victoria nostra.
Iudice fortuna cadat alea. sumite bellum,
Et tentate manus. certe mea caussa peracta est,
Inter tot fortes armatus nescio vinci.
Hæc vbi personuit, de cælo Delphicus ales
Omina læta dedit, pepulitque e montibus auras.
Nec non horrendi nemoris de parte sinistra
Insolitæ voces flama sonuere sequente.
Ipse nitor Phœbi vulgato latior orbe
Creuit, & aurato præcinxit fulgure vultus.
Fortior ominibus mouit Mauortia signa
Cæsar: & insolito gressu prior occupat ausus.
Prima quidem glacies, & cana iuncta pruina
Non pugnauit humus, mitique quieuit honore.
Sed postquam turmæ nimbos fregere ligatos,
Et pauidus quadrupes vndarum vincula rupit:
Incaluere

Incaluere niues, mox flumina montibus altis
Vndabant modo nata. sed hæc quoque missa putares.
Stantibus at victa fluctus stupuere pruina:
Et paulo ante lues iam concidenda iacebat.
Tum vero malefida prius vestigia lusit,
Decepitque pedes. paßim turmæque, virique,
Armaque congesta strue deplorata iacebant.
Ecce etiam rigido concussa flamine nubes
Exonerabantur, nec rupti turbine venti
Deerant: ac tumida confractum grandine cælum:
Ipsa iam nubes rupta super arma cadebant,
Et concreta gelu Ponti velut vnda ruebat.
Victa erat ingenti Tellus niue: victaque cæli
Sidera: victa suis hærentia flumina ripis:
Nondum Cæsar erat, sed magnam nixus in hastam
Horrida securis frangebat greßibus arua.
Qualis Caucasea decurrens arduus arce
Amphitryoniades: aut toruo Iuppiter ore,
Quum se verticibus magni demisit Olympi,
Et periturorum deiecit tela Gigantum.
Dum Cæsar tumidas iratus deprimit arces:
Interea volucer motis conterrita pennis
Fama volat, summique petit iuga celsa palati:
Atque hæc Romano attonito fert omnia signa:
Iam classes fluitare mari, totasque per Alpes
Feruere Germano perfusas sanguine turmas.
Arma, cruor, cædes, incendia, totaque bella
Ante oculos volitant. ergo pulsata tumultu
Pectora per dubias scinduntur territa caussas.
Huic fuga per terras, illi magis vnda probatur:
Et patria est Pontus iam tutior. est magis, arma
Qui tentata velit: fatisque iubentibus actus,

Quantum quisque timet, tantum fugit. ocior ipse
Hos inter motus populus, miserabile visu,
Quo mens icta iubet, deserta ducitur vrbe.
Gaudet Roma fuga, debellatique Quirites
Rumoris sonitu mœrentia tecta relinquunt,
Ille manu trepida natos tenet: ille penates
Occultat gremio, deploratumque relinquit
Limen, & absentem votis interficit hostem.
Sunt qui coniugibus mœrentia pectora iungant,
Grandæuosque patres oneris non gnara iuuentus
Id, pro quo metuit, tantum trahit: omnia secum
Hinc vehit imprudens, prædamque in prælia ducit.
Ac velut ex alto quum magnus inhorruit Auster,
Et pulsas euertit aquas, non arma ministris,
Non regimen prodest: ligat alter pondera pinus:
Alter tuta sinu, tranquillaque littora quærit:
Hic dat vela fugæ, Fortunæque omnia credit.
Quid tam parua queror? gemino cum Consule Magnus
Ille tremor Ponti, sæui quoque terror Hydaspis,
Et piratarum scopulus: modo quem ter ouantem
Iuppiter horruerat: quem fracto gurgite Pontus,
Et veneratus erat submissa Bosporus vnda,
Pro pudor, Imperij deserto nomine fugit,
Vt Fortuna leuis Magni quoque terga videret.
Ergo tanta lues Diuum quoque numina vidit:
Consensitque fugæ cæli timor. ecce per orbem
Mitis turba Deum, terras exosa furentes
Deserit: atque hominum damnatum auertitur agmen.
Pax prima ante alias, niueos pulsata lacertos
Abscondit galea victum caput: atque relicto
Orbe fugax, Ditis petit implacabile regnum.
Huic comes it sincera Fides, & crine soluto

Iustitia,

Iustitia, & lacera mœrens Concordia palla.
At contra, sedes Erebi qua rupta dehiscit,
Emergit late Ditis chorus, horrida Erinnys,
Et Bellona minax, facibusque armata Megæra:
Letumque, insidiæque, & lurida mortis imago.
Quas inter furor, abruptis ceu liber habenis,
Sanguineum late tollit caput, oraque mille
Vulneribus confossa cruenta casside velat.
Hæret detritus læuæ Mauortius vmbo,
Innumerabilibus telis grauis: atque flagranti
Stipite dextra minax terris incendia portat.
Sentit terra Deos, mutataque sidera pondus
Quæsiuere suum. nanque omnis Regia cæli
In partes diducta ruit: primumque Dione
Cæsaris acta sui ducit. comes additur illi
Pallas, & ingentem quatiens Mauortius hastam:
Magnaque cum Phœbo soror, & Cyllenia proles
Excipit, ac totis similis Tirynthius actis.
Infremuere tubæ, ac scisso discordia crine
Extulit ad superos Stygium caput. huius in ore
Concretus sanguis, contusaque lumina flebant:
Stabant irati scabra rubigine dentes:
Tabo lingua fluens, obsessa draconibus ora,
Atque inter toto laceratam pectore vestem
Sanguineam tremula quatiebat lampada dextra.
Hæc vt Cocyti tenebras, & Tartara liquit,
Alta petit gradiens iuga nobilis Apenini,
Vnde omnes terras, atque omnia litora posset
Aspicere, ac toto fluitantes orbe cateruas:
Atque has erupit furibundo pectore voces.
Sumite nunc gentes accensis mentibus arma,
Sumite, & in medias immittite lampadas vrbes.

 Vincetur,

Vincetur, quicunque latet. non fœmina cesset,
Non puer, aut æuo iam desolata senectus.
Ipsa tremat Tellus, lacerataque tecta rebellent.
Tu legem Marcelle tene: tu concute plebem
Curio: tu fortem ne supprime Lentule Martem.
Quid porro tu die tuis cunctaris in armis?
Non frangis portas? non muris oppida soluis,
Thesaurosque rapis? nescis tu Magne tueri
Romanas acies? Epidauria mœnia quære,
Thessalicosque sinus humano sanguine tinge.
Factum est in terris, quicquid discordia iussit.

VARIO-

VARIORVM POETARVM IN P. VIRGILII MARONIS Opera & vitam, PRÆCONIA,

Cum maiore, quam antehac accessione.

IOSEPHVS SCALIGER IVLI CÆS. F.

AVXI, SVPPLEVI, RECENSVI.

P. VIRGILII MARONI VITA,

A FOCA GRAMMATICO vrbis Romæ, versibus edita.

PRÆFATIO.

O VETVSTATIS *memoranda custos*
Regios actus simul, & fugaces
Temporum cursus docilis referre
Aurea Clio.
Tu nihil magnum sinis interire:
Nil mori clarum pateris, reseruans
Posteris prisci monimenta sæcli
Condita libris.

Sola fucatis variare dictis
Paginas neſcis : ſed aperta quicquid
Veritas prodit, recinis per æuum
Simplice lingua.
Tu ſeneſcentes titulos laborum
Flore durantis reparas iuuentæ:
Militat Virtus tibi. te notante
Crimina pallent.
Tu fori turbas, ſtrepituſque litis
Effugis dulci moderata cantu.
Nec retardari pateris loquelas
Compede metri.
Hic faue dictis. retegenda vita eſt,
Vatis Hetruſci, modo qui perenne
Romulæ voti decus adrogauit
Carmine ſacro.

Mæonij ſpecimen vatũ venerãda Maronem
Mantua Romuleæ generauit flumina linguæ.
Quis fœcunda tuos toleraret Græcia faſtus?
Quis tantum eloquij potuiſſet ferre tumorem,
Æmula Virgilium tellus niſi Tuſca dediſſet?
Huic genitor figulus Maro nomine, cultor agelli,
Vt referant alij, tenui mercede locatus.
Sed plures figulum. Quis non miracula rerum
Hæc ſtupeat? Diues partus de paupere vena
Enituit: figuli ſoboles noua carmina finxit.
Mater Polla fuit Magij non infima proles.
Quem ſocerum probitas fecit iam data Maroni.
Hæc cum maturo promeretur pondere ventris,
Vt ſolet, in ſomnis animus ventura repingens
Anxius &, vigili præſumere gaudia cura

Phœbei

Phœbei nemoris ramum fudisse putauit.
O sopor indicium veri, nil certius vnquam
Cornea porta tulit. facta est interprete lauro
Certa parens, onerisque sui cognouerat artem.
Consule Pompeio vitalibus editus auris,
Et Crasso, tetigit terra, quo tempore Chelas
Iam mitis Phaethon post Virginis ora receptus.
Infantem vagisse negant: nam fronte serena
Conspexit mundum, cui commoda tanta ferebat.
Ipse puerperiis adrisit lætior orbis:
Terra ministrauit flores, & munere verno
Herbida suppsuit puero fulmenta virescens.
Præterea, si vera fides, sed vera probatur,
Læta cohors apium subito per rura, iacentis
Labra fauis texit, dulces fusura loquelas.
Hoc quondam in sacro tantum mirata Platone
Indicium linguæ memorat famosa Vetustas.
Sed Natura parens properans extollere Romam
Et Latio dedit hoc, ne quid concederet vni.
Insuper his, Genitor, nati dum fata requirit,
Populeam sterili virgam mandauit arenæ:
Tempore quæ nutrita breui, dum crescit, in omne
Altior emicuit cunctis, quas auxerat ætas.
Hæc propter placuit puerum committere Musis,
Et monstrare viam venturæ in sæcula famæ.
Tum Ballista rudem lingua titubante receptum
Instituit primum: quem nox armabat, in vmbris
Grassari solitum. Crimen doctrina tegebat.
Mox patefacta viri pressa est audacia saxis.
Incidit titulum iuuenis, quo pignora vatis
Edidit. auspiciis suffecit pœna Magistri.

Monte sub hoc lapidum tegitur Ballista sepultus.
 Nocte die tutum carpe viator iter.
Nos tamen hoc breuius si fas simulare Maronem,
Ballistam sua pœna tegit, via tuta per auras
Hic Ballista iacet. certo pede perge viator.
Carcere montoso clausus Ballista tenetur,
 Securi fraudis pergite nocte viri.
Quid trepidas tandem gressu pauitante viator?
 Nocturnum furem saxeus imber habet.
Ballistæ vitam rapuit lapis. ipse sepulcrum
 Intulit. vmbra nocens pendula saxa tremit.
Crimina latronis dignissima pœna coercet.
 Duritiam mentis damnat vbique lapis.
Hinc culicis tenui prælusit funera versu:
 Parue culex, pecorum custos tibi tale merenti
 Funeris officium vitæ pro munere reddit.
Tum tibi Sironem, Maro, contulit ipsa magistrum
Roma potens, proceresque suos tibi iunxit amicos.
Pollio, Mæcenas, Varius, Cornelius ardent.
Et sibi quisque rapit per te victurus in æuum.
Musa refer, quæ caussa fuit componere libros.
Sumpserat Augustus rerum moderamina princeps.
Iam necis vltor erat patriæ: iam cæde piorum
Perfusus. acies legitur visura Philippos.
Caßius hic Magni vindex, & Brutus in armis
Intereunt. victor nondum contentus opimis
Emeritas belli spoliis ditasse cohortis,
Proscripsit miseræ florentia rura Cremonæ:
Totaque militibus precium concessa laborum
Præda fuit. violenta manus bacchata per agros.
Non flatus, non tela Iouis, non spumeus amnis,
Non imbres rapidi, quantum manus impia vastat.

Mantua

Mantua tu coniuncta loco, sociata periclis,
Non tamen ob meritum miseram vicinia fecit.
Iam Maro pulsus erat. sed viribus obuius ibat
Fretus amicorum clipeo: cum pene nefando
Ense perit. quid dextra furis? quid viscera Romæ.
Sacrilego mucrone petis? tua bella tacebit
Posteritas, ipsumque ducem, nisi Mantua dicat.
Non tulit hanc rabiem doctissima turba potentum.
Itur ad auctorem rerum. quid Martius horror
Egerit, ostendunt. quid tunc miseranda tulisset
Cæsaris hic placido nutu repetuntur agelli.
His auctus meritis cum digna rependere vellet,
Inuenit carmen, quo munera vincere posset.
Prædia dat Cæsar, quorum breuis vsus habendi
Obtulit hic laudes, quas secula nulla silescant.
Pastores cecinit primos, hoc carmine Consul
Pollio laudatur terræ reuocantibus annis
Composito. post hæc ruris præcepta colendi
Quatuor exposuit libris, & commoda terræ
Edocuit geminis anno minus omnia lustris.
Inde cothurnato Teucrorum prælia versu
Et Rutulum tonuit. bissena volumina sacrum
Formauit donata Duci, trieteride quarta.
Sed loca, quæ vulgi memorauit tradita fama
Æquoris, & terræ, statuit percurrere Vates,
Certius vt libris oculo dictante notaret.
Pergitur: vt Calabros tetigit, liuore nocenti
Parcarum, vehemens luxauit corpora morbus.
Hic vbi languores, & fata micantia sensit.

* * *

Cætera deerant in exemplari.

DE OPERIBVS VIRGILIANIS INCERTI AVTORIS.

Mæonivm quisquis Romanus nescit Homerum,
Me legat, & lectum credat vtrunque sibi.
Illius immensos miratur Græcia campos:
Ast minor est nobis, sed bene cultus ager.
Hic tibi nec pastor, nec curuus deerit arator:
Hæc Graiis constant singula, trina mihi.

ALCINOI DE VIRGILIO.

De numero vatum siquis seponat Homerum,
Proximus à primo tum Maro primus erit.
Et si post primum Maro seponatur Homerum:
Longe erit à primo quisque secundus erit.

C. SVLPITII APOLLINARIS GRAMMATICI in Æneidem Virgilianam.

Ivsserat hæc rapidis aboleri carmina flammis
Virgilius, Phrygium quæ cecinere ducem.
Tucca vetat, Varusque simul, tu maxime Cæsar
Non finis, & Latiæ consulis historiæ.
Infelix alio cecidit prope Pergamon igni,
Et pene est alio Troia cremata rogo.

IMITATIO EIVSDEM, PHOCÆ GRAMMATICI, ex fragmento vitæ Virgilii. versus planè grammaticales.

Carmina Virgilius Phrygium prodentia Martem
Secum fatali iusserat igne mori.
Tucca negat. Varus prohibet: superaddito Cæsar
Nomen, in Ænea non finis esse nefas.

O quam

O quam pene iterum geminasti funere funus,
Troia bis interitus caussa futura tui.

DE EADEM RE VERSVS ATTRIBVTI Cor. Gallo: Scholastici poëtæ, vt apparet; imitati ex eodem Sulpitio Carthaginensi.

TEMPORIBVS *lætis tristamur, maxime Cæsar,*
Hoc vno amisso, quem fleo Virgilium.
Sed vetuit relegi si tu patiere, libellos,
In quibus Æneam condidit ore sacro.
Roma rogat: precibus totus tibi supplicat orbis,
Ne pereant flammis tot monimenta ducum.
Atque iterum Troiam, sed maior, flamma cremabit.
Fac laudes Italum, fac tua facta legi.
Æneamque suum fac maior nuncius ornet.
Plus fatis possunt Cæsaris ora Dei.

DE EADEM RE, VETERIS SCHOLASTICI POETÆ versus, sub nomine Augusti Cæsaris.

ERGONE *supremis potuit vox improba verbis*
Tam dirum mandare nefas? ergo ibit in ignes,
Magnaque doctiloqui morietur Musa Maronis?
Ah scelus indignum. soluetur litera diues?
Et poterunt spectare oculi? nec parcere honori
Flammia suo? dignumque operi seruare decorem?
Noster Apollo veta. Musæ prohibete Latinæ.
Liber, & alma Ceres sucurrite. vester in armis
Miles erat: vester docilis per rura colonus.
Nam docuit, quid Ver ageret, quid cogeret Æstas:
Quid daret Autumnus, quid Bruma nouissima ferret.
Arua reformauit: sociauit vitibus vlmos:
Curauit pecudes: apibus sua castra dicauit.
Hæc dedit, vt pereant? ipsum si dicere fas est.

Sed legum est seruanda fides. suprema voluntas
Quod mandat, fierique iubet, parere necesse est.
Frangatur potius legum veneranda potestas,
Quam tot congestos noctesque diesque labores
Hauserit vna dies, supremaque iussa parentis
Amittant vigilasse suum. si forte furenti
Errauit in morte dolor: si lingua locuta est
Nescio quid titubante animo, non sponte, sed altis
Expugnata malis, odio languoris iniqui:
Si mens cæca fuit: iterum sentire ruinas
Troia suas, iterum cogetur reddere voces?
Ardebit misera post vulnera vulnus Elisæ?
Hoc opus æternum ruet? & tot bella, tot enses
In cineres dabit hora nocens, & perfidus error?
Huc huc Pierides nemorum per lustra loquaces
Tendite: & ardentes ignes fluuialibus vndis
Mergite: ne pereat tam clari Musa poëtæ,
Flammaque vanescat. viuat Maro clarus in orbe,
Ingratusque sibi. sed quod male iusserat ipse,
Sit vetuisse meum. sacer est post tempora vitæ.
Sicque erit æternum tota resonante camœna
Carmen, & imperij diui sub nomine viuat.
Laudetur, placeat, vigeat, relegatur, ametur.

EORVNDEM VERSVVM SCHOLASTICA imitatio, per Focam Grammaticum ex vita Virgilii. Fragmentum.

* * * *

NESCIO *quid, fugiente anima, non sponte, sed altis*
Expugnata malis, odio languoris iniqui,
Infertur Tyriæ post vulnera vulnus Elisæ:
Sentiet applicitos turbata Sibylla vapores
Eiurata mori? nec cingula reddet Amazon?

Dij meliora date, ac sensum reuocate nocentem.
Pace vini liceat tanti. nec commoda linguæ
Diuitis intereant: per quam Romana iuuentus
Æternum floret. verum, quod iusserat ille,
Sit vetuisse meum. nam post sua tempora vitæ
Non taceat. imo æternum resonante camœna
Laudetur, placeat, viuat, relegatur, ametur.

ALIVS CVIVSDAM SCHOLASTICI POETÆ ARGVMENTA IN ÆNEIDEM, sub nomine Ouidii.

PRÆFATIO.

VIRGILIVS *magno quantum concessit Homero,*
Tantum ego Virgilio Naso poëta meo.
Nec me prælatum cupio tibi ferre poëta.
Ingenio tantum si sequor, hoc satis est.
Argumenta quidem librorum prima notaui,
Errorem ignarus nequis habere queat.
Bis quinos legerent, feci, quos carmine, versus,
Æneidos totum corpus vt esse putent.
Adfirmo grauitate mea me carmine nullum
Liuoris titulum præposuisse tibi.

PRIMI LIBRI.

Vir magnus bello, nulli pietate secundus
Æneas odiis Iunonis pressus iniquæ,
Italiam quærens Siculis errauit in vndis.
Iactatus tandem Libyæ peruenit ad oras;
Ignarusque loci, fido comitatus Achate
Indicio matris regnum cognouit Elisæ.
Quinetiam nebula septus peruenit ad vrbem,
Arreptosque vndis socios cum classe recepit.

Hospitio-

Hospitioque vsus Didonis, cuncta benigne
Excidium Troiæ iussus narrare parabat.

SECVNDI.

Conticuere omnes. tunc sic fortissimus heros
Fata recensebat Troiæ, casusque suorum:
Fallaces Graios: simulataque dona Mineruæ:
Laucontis pœnam, laxantem claustra Sinonem:
Somnum, quo monitus acceperat Hectoris, atrum:
Iam flammas cæli Troum, patriæque ruinas
Et regis Priami fatum miserabile semper:
Impositumque patrem collo: dextraque prehensum
Ascanium, frustra a tergo comitante Creusa:
Ereptam hanc fato: socios in monte receptos.

TERTII.

Post euersa Phrygum regna, vt fuga cœpta mouerit:
Vtque sit in Thracem primo deuectus: ibique
Mœnia condiderit, Polydori cæde piata.
Regis & hospitium, vt Phœbi responsa canebant.
Ceptum iter in Cretam: rursus noua fata reperta.
Naufragus vt fuerit Strophadas compulsus ad vndas.
Inde fugam, atque iterum enarrat præcepta Celæno.
Liquerit vtque Helenum perceptis ordine fatis.
Supplicem Achæmenidem Polyphemo vrgente recepit.
Amissumque patrem Drepani, atque hinc inde quieuit.

QVARTI.

At regina graui Veneris iam carpitur igni.
Consulitur soror Anna: placet succumbere amori:
Fiunt sacra Deis: onerantur numina donis.
Itur venatum. Veneris clam fœdera iungunt.
Facti fama volat. monitus tunc numine diuum
Æneas classemque fugæ, sociosque parabat.

Sensit

Sensit amans Dido, precibus conata morari.
Postquam fata iubent, nec iam datur vlla facultas,
Conscenditque pyram, dixitque nouissima verba,
Et vitam infelix multo cum sanguine fudit.

QVINTI.

Nauigat Æneas: Siculas defertur ad oras.
Hic manes celebrat patrios: vna hospes Acestes
Ludos ad tumulum faciunt: certamina ponunt.
Prodigium est cunctis ardens delapsa sagitta.
Iris anum Beroen habitu mentita senili
Incendit naues, subitus quas vindicat imber.
In somnis pater Anchises, quæ bella gerenda,
Quoque duce ad manes possit descendere, monstrat.
Transcribit matres vrbi, populumque volentem.
Et placitum Æneas Palinurum quærit in vndis.

SEXTI.

Cumas deinde venit. fert hinc responsa Sibyllæ.
Misenum sepelit. mons seruat nomen humati.
Ramum etiam ante Deum, placato numine, portat.
Et vates longæua vna descendit Auernum.
Agnoscit Palinurum, & ibi solatur Elisam.
Deiphobumque videt lacerum crudeliter ora.
Vmbrarum pœnas discit narrante Sibylla.
Conuenit Anchisen: penitusque in valle virenti
Agnoscitque suam prolem monstrante parente.
Hæc vbi percepit, graditur, sociosque reuisit.

SEPTIMI.

Hic quoque Caietam sepelit. tum deinde profectus
Laurentum venit. hanc verbis cognouit Iuli
Fatalem terram. mensis en vescimur, inquit.
Centum oratores veniam, pacemque petentes

Ad regem mittit, lectos tum forte Latinum:
Qui cum pace etiam nata connubia pactus.
Hoc forte Alecto Iunonis dißipat ira.
Concurrunt dictis; quamuis pia facta repugnant.
Belli caussa fuit violatus vulnere ceruus.
Tum gentes socia arma parant. fremit arma iuuentus.

OCTAVI.

Dat belli signum Laurenti Turnus ab arce.
Mittitur & magni Venulus Diomedis ad vrbem,
Qui petat auxilium, & doceat quæ caussa petendi.
Æneas Diuum monitis adit Arcada regem
Euandrum, Arcadia profugum, noua regna petentem.
Accipit auxilium. huic natum, & socia agmina iungit
Euander. Pallas fatis comes ibat iniquis.
Iamque habilis bello, & maternis lætus in armis,
Fataque, fortunasque ducum, casusque suorum
Sortitus clipeo, diuina intentus in arte est.

NONI.

Atque ea diuersa penitus dum parte geruntur,
Iunonis monitu Turnus festinat in hostem.
Teucrorum naues Rutulis iaculantibus ignem,
Nympharum in speciem diuino numine versæ:
Euryali, & Nisi cœptis fuit exitus impar.
Pugnatur. castra Æneadæ, vallumque tuentur.
Audacem Rutulum dat leto pulcher Iulus.
Fit via vi. Turnus Bitian, & Pandaron altum
Deiicit, & totis victor dat funera castris.
Iamque fatigatus recipit se in castra suorum.

DECIMI.

Consilium Diuis hominum de rebus habetur.
Interea Rutuli portis circum omnibus instant.
Aduenit Æneas multis cum millibus heros.

Mars

Mars vocat, & totis in pugnam viribus itur.
Interimit Pallanta potens in prælia Turnus.
Cæduntúrque duces. cadit & sine nomine vulgus.
Subtrahitur pugnæ Iunonis numine Turnus.
Æneas perstat Mezenti cæde piata:
Et Lausum inuicta perimit per vulnera dextra.
Mox vltor nati Mezentius occidit ipse.

VNDECIMI.

Constituit Marti spoliorum ex hoste trophæum.
Exanimumque patri natum Pallanta remittit.
Iura sepulturæ tribuit, tempúsque Latinis.
Euander patrios affectus edit in vrbe.
Corpora cæsa virum passim digesta cremantur.
Legati referunt Diomeden arma negasse.
Drances, & Turnus, leges æquante Latino
Concurrunt dictis. Æneas imminet vrbi.
Pugnatur. vincunt Troes. cadit icta Camilla.
Deinde duces castris, donec cessere, minantur.

DVODECIMI.

Turnus iam fractis aduerso Marte Latinis
Semet in arma parat, pacem cupiente Latino.
Fœdus percutitur passuris omnia victis.
Hoc Turni Iuturna soror confundit: & ambos
In pugnam populos agit, ementita Camertem.
Æneas volucri tardatur membra sagitta.
Anxia pro nato seruauit cura parentis.
Vrbs capitur. vitam laqueo sibi finit Amata.
Æneas Turnum campo congressus, vtrinque
Circumfusa acie, vita spoliauit, & armis.

EADEM ARGVMENTA MONOSTICHIS
per eundem Auctorem.

Æneas primo Libyes appellitur oris.

Funera Dardaniæ narrat fletuſque ſecundo.
Tertius errores canit, amiſſumque parentem.
Vritur in quarto Dido, flammaſque fatetur.
Quintus habet ludos, & claſſem corripit ignis.
Quæruntur ſexto Manes, & Tartara Ditis.
Septimus Ænean reddit fatalibus aruis.
Præparat octauo bellum, quos mittat in hoſtes.
Nonus habet pugnas, nec adeſt dux ipſe tumultus.
Occidit Æneæ decimo Mezentius ira.
Vndecimo victa eſt non æquo Marte Camilla.
Duodecimo Turnus diuinis occidit armis.

ARGVMENTVM OMNIVM OPERVM VIRGILIANORVM.

PASTORVM *Muſam vario certamine promit,*
Ruris item docilis culturam carmine monſtrat.
Arboribus vitem, prolem quoque iungit oliuæ,
Paſtorumque Palen, & curam tradit equorum.
Tunc apium ſeriem, & quæ mellis dona, recenſet.
Æneas profugus intrat Carthaginis oras.
Conuiuis ſeries narratur Troica belli.
Tertius at complet narrantis in ordine geſta.
Ardet amans Dido fatum ſortita ſupremum.
Quintus habet varia tumuli ſpectacula patris.
Infernos Ditis Manes, & regna pererrat.
In Latium Æneas, Italas ſimul intrat in oras.
Intonat hinc bellum tecti de culmine Turnus.
Euryalum, & Niſum deflet cum matre iuuentus.
Mezenti interitus canitur, poſt funera Lauſi.
Vltaque dehinc fertur telo mactata Camilla.
Turni vita fugit infernas mœſta ſub vmbras.

ITEM ARGVMENTA IN ÆNEIDEM per Hexasticha.

PRIMI LIBRI.

ARMA *virumque canit vates, Iunonis ob iram,*
Et totum Aeolijs turbatum fluctibus aequor.
Disiectas classes submersaque corpora Ponto.
Hospitium Didus, casus quo gentis & annos
Æneas Troiae, fatumque & bella referret,
Quorum pars terrae, pelago pars addita famae est.

SECVNDI.

Conticuere omnes, intentique ore loquentis
Ora tenent. ac tum dolus introducitur hostis,
Et fallacis equi damnosum munus in armis,
Perfidia notusque Sinon, amissaque coniunx.
Per medios ignes allatus sanaque tela
Anchises, oneri facilis pietate ferentis.

TERTII.

Postquam res Asiae, disiectaque moenia Troiae:
Dant pelago classes, Polydori funera discunt,
Atque Eleni praecepta, fidem cui fecerat vsus.
* * * * *

Reliqua desiderantur.

IN ÆNEIDEM MONOSTICHA BASILII.

PRIMVS *habet, Libycam veniant vt Troes in vrbem.*
Edocet excidium Troiae, cladem que secundus.
Tertius a Troia vectos canit aequore Teucros.
Quartus item miserae duo vulnera narrat Elisae.
Manibus ad tumulum Quinto celebrantur honores.
Æneam memorat visentem Tartara Sextus.
In Phrygas Italiam bello iam Septimus armat.
Dat simul Æneae socios Octauus, & arma.

Daunius expugnat Nono noua mœnia Troiæ.
Exponit Decimus Thuscorum in litore pugnas.
Vndecimo Rutuli superantur morte Camillæ.
Vltimus imponit bello Turni nece finem.

IN BVCOLICA FRAGMENTVM EX QVODAM POETA.

TITYRVS *agresti modo lætus carmine ruris*
Formosum per quod Corydon ardebat Alexin.
Silenumque senem sertisque meroque ligauit.
Pastorumque sonos faciles duxere cicutæ.

INCERTI POETÆ TETRASTICHA IN GEORGICA.

PRÆFATIO.

QVALIS *Bucolicis: quantus tellure domanda*
Vitibus, arboribusque, apibus, pecorique, satisque
Æneadum fuerit vates, Tetrasticha dicent.
Contineat quæ quisque liber, lege carmina nostra.

PRIMI.

Quid faciat lætas segetes: quæ sidera seruet
Agricola, vt facilem terram proscindat aratris,
Semina quo iacienda modo, cultusque locorum,
Et messes docuit magno olim fœnore reddi.

SECVNDI.

Hactenus aruorum cultus, & sidera cæli:
Pampineas canit inde comas, collesque virentes,
Descriptasque locis vites, & dona Lyæi.
Atque oleæ ramos pomorum ex ordine lectos.

TERTII.

Teque Pales, & te pastor memorande per orbem,
Et pecorum cultus, & gramine pascua læta.
Quis habitent armenta locis, stabulentur & agni,

Omnia

Omnia diuino monstrauit carmine vates.

QVARTI.

Protinus aërij mellis redolentia regna,
Hyblaas & apes, aluorum cerea tecta.
Quique apibus flores, examina quaeque legenda
Indicat, humentesque fauos caelestia dona.

DVODECIM SCHOLASTICORVM POETARVM ARGVMENTA in Æneidem.

LIBRI PRIMI.

VOMANVS I.

AEOLVS *immittit ventos, Iunone precante,*
Troianosque vagos Libycas expellit in oras.
Solatur Venerem dictu pater ipse dolentem.
Æneam recipit pulchra Carthagine Dido.
Cui Venus Ascanij sub imagine mittit amorem.

SECVNDI.

EVFORBVS II.

Cogitur Æneas bellorum exponere casus,
Graiorumque dolos, & equum, fraudemque Sinonis,
Excisamque vrbem, Priamique miserrima fata,
Vtque patrem impositum forti ceruice per ignes
Extulerit, caramque amiserit ipse Creusam.

TERTII.

IVLIANVS III.

Post casum Troiae fabricata classe superstes,
Vela dat Æneas, vrbemque in litore Thracum,
Mox aliam pulsus Cretes condidit oris.
Cedit & hinc, Helenumque videt, praeceptaque discit,
Ætneum Cyclopa fugit, sepelitque parentem.

QVARTI.

HILASIVS IIII.

Ardet amore graui Dido, soror Anna suadet
Nubere. iunguntur, nimbo cogente, sub antro.
Incusat precibus patrem contemptus Iarbas.
Nauigat Æneas iussu Iouis. illa dolore
Impatiens, & amore, necem sibi protinus infert.

QVINTI.

PALLADIVS V.

In Siculas iterum terras Fortuna reducit
Æneam, tumuloque patris persoluit honorem.
Tum cogit naues incendere Troadas Iris.
Troes ibi linquunt socios. Venus anxia placat
Neptunum. Somnus Palinurum mergit in vndis.

SEXTI.

ASCLEPIADIVS VI.

Sacratam Phœbo Cumarum fertur in vrbem
Rex Phrygius, vatisque petit responsa Sibyllæ.
Misenum sepelit. post hæc adit infera regna.
Congressusque patri, discit genus omne suorum,
Quoque modo casus valeat superare futuros.

SEPTIMI.

EVSTHENIVS VII.

Tandem deueniunt Laurentia Troes in arua:
Et pace accepta læti noua mœnia condunt.
Nocte satam Iuno Furiam euocat. illa Latinos
Inter, & Æneadas bellum serit, & ciet arma.
Protinus auxiliis terra instruit Itala turmas.

OCTAVI.

POMPEIANVS VIII.

Vidit vt Æneas summa vi bella parari:
Arcadas, Euandrumque senem sibi fœdere iungit.

Dardanio-

Dardanioque duci sociatur Hetruria tota.
Arma petit genitrix, dat Mulciber: in clipeoque
Res pingit Latias, & fortia facta nepotum.

NONI.

MAXIMIANVS IX.

Ad Turnum propere Iunonia mittitur Iris,
Instigatque animos. acies mouet ille Phrygasque
Obsidet. in Nymphas versa est Æneia classis.
Euryalus, Nisusque luunt nece prælia noctis.
Vi Turnus potitur castris. impellitur inde.

DECIMI.

VITALIS X.

Placat & vxoris dictis, & iurgia natæ
Iuppiter. auxiliis instructus Troius heros
Aduenit. occurrunt Rutuli, atque in litore pugnant.
Occidit a Turno Pallas: victorque superbus
Ænea eripitur. Mezentius interit acer.

VNDECIMI.

BASILIVS XI.

Occisis proprium pars vtraque reddit honorem.
Supplicibus Calydone satus negat arma Latinis.
Cum Drance alterno iurgat certamine Turnus.
Æneas equitem præmittit, & obuia virgo
Excipit. extincta Rutuli dant terga, Camilla.

DVODECIMI.

ASMENVS XII.

Troianis, Rutulisque placet coniungere fœdus.
Id Rutuli rumpunt. gnato Venus alma medetur
Dictamno, Rutulique luunt periuria victi.
Cogitur Ænea Dauni concurrere proles.
Pallantea necem misero dant cingula Turno.

EORVNDEM DVODECIM SCHOLASTICORVM EPITAPHIA P. Virgilii Maronis, per Tetrasticha.

VITALIS I.

PRIMA mihi Musa est sub fagi Tityrus vmbra.
Ad mea nanus humum iussa colonus arat.
Præliaque expertos cecini Troiana Latinos.
Fertque meos cineres inclyta Parthenope.

BASILIVS II.

Hoc iacet in tumulo vates imitator Homeri,
Qui canit Ausonio carmine primus oues.
Ad cultos hinc transit agros. Æneidos autem
Non emendatum morte reliquit opus.

ASMENVS III.

Bucolica Ausonio primus qui carmine feci,
Mox præcepta dedi versibus agricolæ.
Idem cum Phrygibus Rutulorum bella peregi.
Hunc mihi defuncto fata dedere locum.

VOMANVS IIII.

Tityre te Latio cecinit mea fistula versu:
Præceptisque meis Rusticus arua colit.
Ac, ne Musa carens vitiis Æneidis esset,
Perfida me celeri fata tulere nece.

EVPHORBVS V.

Romuleum Sicula qui fingit carmen auena,
Ruricolasque docet qua ratione ferant:
Quique Latinorum memorat fera bella, Phrygasque,
Hic cubat; hic meruit perpetuam requiem.

IVLIANVS VI.

Qui pastorali peragrauit Mænala Musa,
Ruraque, & Æneæ concinit arma Maro,

Ille,

Ille, decem lustris geminos postquam addidit annos,
Concessit fatis: & situs hoc tumulo est.

HILASIVS VII.

Hæc tibi Virgilius, domus est æterna sepulto,
Qui mortis tenebras effugis ingenio.
Mænalium carmen qui profers ore Latino,
Et cultus segetum, bellaque sæua ducum.

PALLADIVS VIII.

Primus ego Ausonio pastorum carmina versu
Composui, & quo sint rura colenda modo.
Post, quibus Æneas Rutulos superauerit armis.
Vatis relliquias hæc pia terra fouet.

ASCLEPIADIVS IX.

Sicanius vates siluis, Ascræus in aruis,
Mæonius bellis ipse poëta fui.
Mantua se vita præclari iactat alumni.
Parthenope famam morte Maronis habet.

EVSTHENIVS X.

Quisquis es, extremi titulum lege carminis, Hospes,
Hac ego Virgilius sum tumulatus humo.
Qui pecudum pariter, qui cultum fertilis agri,
Mox Anchisiadæ bella Ducis cecini.

POMPEIANVS XI.

Virgilio mihi nomen erat, quem Mantua felix
Edidit. hic cineres vatis, & ossa iacent.
Cuius in æternum pastoria fistula viuet
Rustica: mox eadem Martia Calliope.

MAXIMIANVS XII.

Carmine bucolico nitui: cultoribus agri
Iura dedi. cecini bella Latina simul.
Iamque ad lustra decem Titan accesserat alter,
Cum tibi me rapuit, Mantua, Parthenope.

ITEM

ITEM PER DISTICHA EORVNDEM.

Ex Argumento Virgiliani Diſtichi.

MANTVA *me genuit, Calabri rapuere: tenet nunc*
Parthenope. cecini paſcua, rura, duces.

ASCLEPIADIVS I.

Tityron, ac ſegetes cecini Maro, & arma, virumque.
Mantua me genuit, Parthenope ſepelit.

EVSTHENIVS II.

Virgilius iacet hic, qui paſcua verſibus edit,
Et ruris cultus, & Phrygis arma viri.

POMPEIANVS III.

Qui pecudes, qui rura canit, qui prælia vates,
In Calabris moriens hac requieſcit humo.

MAXIMIANVS IIII.

Carminibus pecudes, & rus, & bella canendo
Nomen inextinctum Virgilius meruit.

VITALIS V.

Mantua mi patria eſt: nomen Maro: carmina ſiluæ:
Ruraque cum bellis: Parthenope tumulus.

BASILIVS VI.

Qui ſiluas, & agros, & prælia verſibus ornat,
Mole ſub hac ſitus eſt ecce poëta Maro.

ASMENVS VII.

Paſtorum vates ego ſum: cui rura, duceſque
Carmina ſunt. hic me preßit acerba quies.

VOMANVS VIII.

A ſiluis ad agros, ab agris ad prælia venit
Muſa Maronæo nobilis ingenio.

EVPHOR-

EVPHORBVS IX.

Bucolica expreßi, & ruris præcepta colendi.
Mox cecini pugnas. mortuus hic habito.

IVLIANVS X.

Hic data Virgilio requies, qui carmine dulci
Et Pana, & segetes, & fera bella canit.

HILASIVS XI.

Pastoros cecini: docui qui cultus in agris.
Prælia descripsi, contegor hoc tumulo.

PALLADIVS XII.

Conditus hic ego sum, cuius modo rustica Musa
Per siluas, per rus venit ad arma virum.

EORVNDEM CICERONIS TVMVLVS, VERSIBVS PLANE Scholasticis.

EVPHORBVS I.

Hic iacet Arpinas manibus tumulatus amicis,
Qui fuit orator summus, & eximius.
Quem nece crudeli mactauit ciuis, & hostis.
Nil agis Antoni: scripta diserta manent.
Vulnere nempe vno Ciceronem conficis: at te
Tullius æternis vulneribus lacerat.

IVLIANVS II.

Corpus in hoc tumulo magni Ciceronis humatum
Contegitur, claro qui fuit ingenio.
Quique malis grauis hostis erat, tutorque bonorum,
Quo pene indigne Consule Roma periit.
Sed vigili cura detectis hostibus, vrbem,
Supplicioque datis, præstitit incolumem.

HILASIVS III.

Vnicus orator, lumenque decusque Senatus,
Seruator patriæ, conditor eloquij:

Cuius-

Cuius ab ingenio tandem illustrata perenni
Lumine præclaro lingua Latina vocet:
Occidit insane manibus laceratus iniquis
Tullius: ac tumulo subditus exiguo est.

PALLADIVS IIII.

Quicunque in libris nomen Ciceronis adoras,
Aspice quo iaceat conditus ille loco.
Ille vel orator, vel ciuis maximus: idem
Clarus erat factis, clarior eloquio.
Ac, ne quid Fortuna viro nocuisse putetur,
Viuus in æternum docta per ora volat.

ASCLEPIADIVS V.

Marcus erat Cicero toto notißimus orbe,
Cuius relliquias occulit vrna breuis.
Dextera me patriæ nuper ciuilis ademit,
Eripui patriam qui prius exitio.
Siquis in hoc saxo Tulli legis aduena nomen,
Non dedigneris dicere, Marce vale.

EVSTHENIVS VI.

Tullius Arpinas ex ordine natus equestri,
Sed virtute sua Consul in vrbe fuit.
Quem Catilina malus, coniuratique nocentes
Senserunt vigilem ciuibus esse suis.
Hunc tamen, o pietas, tres occidere tyranni:
At Lamia ille pio supposuit titulo.

POMPEIANVS VII.

Qui tenet eloquij fastigia summa Latini:
Qui Consul patriam cædibus eripuit:
Quique trium sæuo vitam dedit ense virorum,
Tullius est in hac ipse sepultus humo.
Sed vitæ breuitas pensatur laude perenni.
Quod mors eripuit, gloria restituit.

MAXIMIANVS VIII.

Tullius hic ſitus eſt, venerabile nomen in æuum.
Clarus honore ſimul, clarus & ingenio.
Quem ſcelerata neci crudeliter arma dederunt,
Quod patriæ vindex ille fidelis erat.
Sed nihil infanda profecit cæde tyrannus.
Ingenium viuit: corpus inane periit.

VITALIS IX.

Romani princeps populi, decus ordinis ampli,
Maximus orator, ciuis & egregius:
Coniuratorum vindex, hoſtiſque malorum,
Proſcriptus periit a tribus ille viris.
Qui cæſus grauiter, qui detruncatus acerbe,
Hoc Lamiæ debet, quod iacet in tumulo.

VOMANVS X.

Doctrinæ antiſtes, rerum mirabilis auctor
Tullius, exiſtens nobilis ex humili:
Cui dedit excellens ars oratoria nomen:
Virtute ingenij venit in aſtra ſui.
Sed Fortuna nocens miſerando funere raptum
Carpſit: & hoc voluit membra iacere loco.

ASMENVS XI.

Eloquij princeps, magnis memorabilis actis,
Tullius indigna cæde peremptus obiit.
Sed terras omnes impleuit nomine claro.
Ingenium, cæſo corpore, morte caret.
Viuit, & ingenti pollet cum laude per orbem.
Cuius in hoc tumulo membra ſepulta iacent.

BASILIVS XII.

Inclytus hic Cicero eſt Lamiæ pietate ſepultus,
Quem Fortuna neci tradidit immerita:
Maximus eloquio: ciuis bonus: vrbis amator:

Pernicieſ-

Perniciesque malis: perfugiumque bonis.
Qui sexaginta completis, ac tribus annis
Seruitio pressam destituit patriam.

EORVNDEM DESCRIPTIO QVATVOR TEMPESTATVM ANNI.

Argumentum est ex his Ouidianis.

VERQVE *nouum stabat cinctum florente corona.*
Stabat nuda Æstas, & spicea serta gerebat.
Stabat & Autumnus calcatis sordidus uuis.
Et glacialis Hyems, canos hirsuta capillos.

BASILIVS I.

Vere sinum Tellus aperit, floresque ministrat.
Tempore solis aget messes fert pinguis opimas.
Fœcundos Autumne lacus de vitibus imples.
Vis Hiemis glacie currentes alligat vndas.

ASMENVS II.

Frigoribus pulsis nitidum ver æthera mulcet.
Scindit agros Æstas Phœbeis ignibus ardens.
Autumno dat Hiems mistum vicina teporem.
Albentes hæc durat aquas, & flumina nectit.

VOMANVS III.

Ver pingit vario gemmantia prata colore.
Ignea vestit agros culmis Cerealibus Æstas,
Vitibus Autumnus turgentes detrahit vuas.
Frigore at hiberna est grauidus niue nubilus æther.

EVPHORBVS IIII.

Vere Venus gaudet florentibus aurea sertis.
Flaua Ceres Æstatis habet sua tempore regna.
Vinifero Autumno summa est tibi Bacche potestas.
Imperium sæuis hiberno tempore ventis.

IVLIA-

IVLIANVS V.

Vere grauis fundit Tellus cum floribus herbas.
Frugiferas aruis fert Æstas torrida messes.
Pomifer Autumnus tenero dat palmite fructum.
Mox humus hibernis albescit operta pruinis.

HILASIVS VI.

Vere nouo lætis decorantur floribus arua.
Ac riget æstiuis hirsutus campus aristis.
Labra per Autumnum musto spumantia feruent.
Deponunt frondes hiemali frigore siluæ.

PALLADIVS VII.

Ver placidum vario nectit de flore corollas.
Spicea serta gerit calidissima solibus Æstas.
Temporaque Autumni cingunt tua, Bacche, racemi.
Tristis hiems montes niueo velamine vestit.

ASCLEPIADIVS VIII.

Ver agrum gemmis nitidum stellantibus ornat.
At feruens Æstas pinguissima frugibus arua.
Mox Autumnali redolet vindemia fœtu.
Fronde nemus male nudat Hiems, amnesque rigescunt.

EVSTHENIVS IX.

Purpureos flores humus effert vere comanti.
Ac Cereris donis horrescunt arua per æstum.
Bacche tuo tempus fluit autumnale liquore.
Obtegitur tellus per frigora veste niuali.

POMPEIANVS X.

Vere tepet picto Zephyris spirantibus aër.
Decrescunt celeres æstiuis ignibus amnes.
Temperies, Autumne, fluit tua nectare dulci.
Perque Hiemem lentus cælo niuis aduolat imber.

MAXIMIANVS XI.

Veris honos tepidi floret, vere omnia rident.

Arua sub æstiuis vndant horrentia flabris.
Vite coronatas Autumnus degrauat vlmos.
Decutit ipse rigor siluis hiemalis honorem.

VITALIS. XII.

Flore solum vario depingit odoriferum ver.
Falciferamque Deam falces remorantur in æstu.
Dat musto grauidas Autumnus pomifer vuas.
Sithonia glacialis Hiems niue cana senescit.

EORVNDEM DE SIGNIS CÆLESTIBVS.

IVLIANVS I.

PRIMVS *adest Aries, Taurusque insignibus auro*
Cornibus, & Fratres, & Cancer aquatile signum.
Tum Leo terribilis Nemees, atque innuba virgo.
Libra subit, caudaque animal quod dirigit ictum.
Armatusque arcu Chiron, & corniger Hircus.
Fusor aquæ simul, & fulgenti lumine Pisces.

HILASIVS II.

Proditor est Helles, & proditor Europæus.
Et Gemini iuuenes, & pressus ab Hercule Cancer.
Horrendusque Leo sequitur cum virgine sancta.
Libraque lance pari, & violentus acumine caudæ.
Inde Sagittiferi facies senis, & Capricornus,
Et qui portat aquam puer vrniger, & duo Pisces.

PALLADIVS III.

Signorum princeps Aries, & Taurus, & vna
Tyndaridæ Iuuenes, & feruida brachia Cancri,
Herculeusque Leo Nemeæ pauor: almaque virgo.
Libra iugo æquali pendens, & Scorpius acer,
Centaurusque senex Chiron, & cornua Capri.
Et Iuuenis gestator aquæ, Piscesque supremi.

ASCLEPIADIVS IIII.

Corniger astrorum ductor, Taurusque secundus.
Tum sidus Geminum, & Cancri gemmantis imago.
Truxque Leo, & virgo, quæ spicea munera gestat,
Et Libram, quam Cæsar habet: Chelæque minaces,
Atque arcu pollens; & salsi gurgitis Hircus.
Vrnaque Nimbiferi, Piscesque nouissima forma.

EVSTHENIVS V.

Dux Aries, & frons Tauri metuenda minatis,
Et Ledæ soboles, & Cancri torridus ignis.
Terribilisque Leo, species quoque Virginis almæ,
Momentumque sequens, caudaque timendus adunca:
Hinc tendens arcum: liquidi Caper æquoris inde.
Troianusque puer, geminique sub æthere Pisces.

MAXIMIANVS VI.

Nubigenæ iuuenis vector, Taurique trucis frons,
Et proles duplex Iouis, & Nepa torrida flammis.
Æstifer inde Leo iusta cum Virgine fulgens.
Quam sequitur Libra, & violenta cuspide sæuis.
Semifer Arcipotens subit, & Capricornus aquosus,
Et cui nomen aquæ faciunt, Piscesque gemelli.

VITALIS VII.

Corniger imprimis Aries, & Corniger alter
Taurus. item Gemini. sequitur quos Cancer adustus,
Terribilisque feræ species, & iusta puella.
Libra simul, nigrumque gerens in acumine virus.
Centaurusque biformis adest, pelagique procella.
Atque amnem fundens, & Pisces sidus aquosum.

BASILIVS VIII.

Cornigeri ductor gregis, Europæ quoque vector,
Et duo Tyndaridæ: tum Cancer sole perustus:
Herculeaque manu pressus Leo, & optima Virgo.

Hinc Trutinæ species venit, armatusque veneno
Scorpius, atque Sagittifer, æquoreique Capri frons.
Quique vrnam gerit, & Pisces duo signa sub vno.

ASMENVS IX.

Principium signis ouium sator. inde Iuuencus,
Progenies duplex, & aquarum Cancer alumnus,
Pressa sub Herculeis manibus fera, iustaque Virgo.
Libra subest, caudaque ferens lethale venenum.
Tum geminus Chiron, & corniger æquoris alti,
Dilectusque Ioui puer, & duo sidera Pisces.

VOMANVS X.

Dux gregis, & placidum pandens subit æthera Taurus,
Germanique pares, & Cancro iam comes æstus,
Atque Leo primus labor Herculis, & pia Virgo.
Libra comes sequitur, minitans & Scorpius ictu.
Et qui tela gerit Centaurus, & æquoris Hircus.
Deucalionis aquæ, & Pisces postrema figura.

EVPHORBVS XI.

Velleris aurati fulget pecus aurea cælo.
Zethus & Amphion, Cancrique figura calentis.
Insequitur Leo sæuus, & almæ Virginis astrum.
Hinc æquale iugum, caudaque venenifer vnca.
Centaurusque minax arcu, & Neptunia proles.
Quique refundit aquas, & Pisces vltimus ordo.

POMPEIANVS.

* * * * *

Deerant in exemplari.

EORVN-

EORVNDEM IRIS.

MAXIMIANVS I.

THAVMANTIS *proles varianti veste figuras,*
Multicolor picto per nubila deuolat arcu:
Cum Sol ardentes radios in nubila iecit.

VITALIS II.

Cum Sol horrifico nimbos fulgore repleuit,
Apparet varij radiis distincta coloris
Iris, & insigni decorat curuamine cælum.

BASILIVS III.

Clara sub ætheriis fulgens Thaumantia proles
Nubibus, vt radiis pluuium Sol attigit imbrem,
Et picturato cælum velamine cingit.

ASMENVS IIII.

Discolor ætheriis apparet nubibus Iris,
Postquam flammiferi rapuerunt lumina Solis,
Et cælum variis miranda coloribus ornat.

VOMANVS V.

Imbriferas nubes radiis vbi contigerit Sol:
Luce sub aduersa varios iacit vnda colores.
Dicitur hæc Iris picto spectantibus arcu.

EVPHORBVS VI.

Cum tetigit nubes radiis fulgentibus atras
Phœbus, & aduerso lumen resplenduit imbri,
Tunc Iris vario circundat nubila cinctu.

IVLIANVS VII.

Mirifico nubes ambit Thaumante creata:
Quas cum ex aduerso tetigit rota fulgida Solis,
Tum iacit insignes per nubila densa colores.

HILASIVS VIII.

Nuncia Iunonis vario decorata colore,
Æthera nubificum complectitur orbe decoro:

Cum Phœbus radios in nubem iecit aquosam.

PALLADIVS IX.

Nubila cum Phœbus perfudit lumine claro:
Tum fit, vt humor aquæ suffulgeat, atque colores
Sub varia specie iaciat mirabilis arcus.

ASCLEPIADIVS X.

Cum radiis imbres, & aquarum pendulus humor
Frangitur, apparet, quam Græcia nominat, Iris,
Multorum insignis vario splendore colorum.

EVSTHENIVS XI.

Iris habet varios subiecta luce colores.
Quam Sol imbrifera fulgens de luce creauit,
Cum pepulit radiis obstantia nubila claris.

POMPEIANVS. XII.

Luce repentina cum Sol impleuit aquosas
Aduersus nubes: effulget protinus Iris
Picta veste decens, & multicoloribus alis.

EORVNDEM IMAGO IN VNDA.

HILASIVS I.

REDDITVR *effigies liquida spectantis in vnda:*
Qualis in aduerso speculorum cernitur orbe.

POMPEIANVS II.

Formas pura refert oculis spectantibus vnda,
Obiecto quales speculi fulgore videntur.

MAXIMIANVS III.

Fontis aquæ reddunt simulacra imitantia verum,
Qualia læue refert speculi, cum cernimus, æquor.

VITALIS IIII.

Exprimit oppositas immobilis vnda figuras:
Lauati quales speculi nitor ipse remittit.

BASI-

BASILIVS V.

Apparet mendax illimi fonte figura,
Qualem reiectat speculi nitidissimus orbis.

ASCLEPIADIVS VI.

Vnda quieta refert alto de gurgite formas:
Ac veluti speculum nitido splendore coruscat.

EVPHORBVS VII.

Forma repercussus liquidarum fingit aquarum,
Quales purifico speculorum ex orbe reducit.

VOMANVS VIII.

Spectantis faciem mundissimus assimilat fons,
Sicut in opposito speculi solet æquore cerni.

IVLIANVS IX.

Fontibus in liquidis simplex generatur imago,
Vt solet à speculo facies splendente referri.

PALLADIVS X.

Effigies liquido respondet ab æquore fontis,
Qualis & a speculo simulatrix vnda resultat.

EVSTHENIVS XI.

Effingit species purissimus humor aquarum,
Plana velut speculi viuas imitantia formas.

ASMENVS XII.

Fonte repulsatur depicta tuentis imago,
Ceu læui in speculo solet apparere figura.

EORVNDEM AMNIS GLACIE CONCRETVS.

POMPEIANVS. I.

QVA ratis egit iter iuncto boue plaustra trahuntur:
Postquam tristis hyems frigore iunxit aquas.

MAXIMIANVS II.

Sustinet vnda rotam patulæ modo peruia puppi:

Vt concreta gelu marmoris instar habet.

VITALIS III.

Quas modo plaustra premunt vndas, ratis ante secabat,
Postquam brumali diriguere gelu.

BASILIVS IIII.

Vnda rotam patitur, celerem modo passa carinam,
In glaciem solidam versus vt amnis abiit.

ASMENVS V.

Quæ solita est ferre vnda rates, fit peruia plaustris,
Vt stetit in glaciem marmore versa nouo.

VOMANVS VI.

Semita fit plaustro, qua puppis adunca cucurrit,
Postquam frigoribus bruma coegit aquas.

EVSTHENIVS VII.

Orbita signat iter, modo qua cauus alueus exiit,
Strinxit aquas tenues vt glacialis hyems.

HILASIVS VIII.

Amnis iter plaustro dat, qui dedit ante carinæ:
Duruit vt ventis vnda, fit apta rotis.

PALLADIVS IX.

Plaustra boues ducunt, qua remis acta carina est,
Postquam diriguit crassus in amne liquor.

ASCLEPIADIVS X.

Vnda capax ratium, plaustris iter algida præbet,
Frigoribus sæuis vt stetit amnis iners.

EVPHORBVS XI.

Plaustra viam carpunt qua puppes ire solebant:
Frigidus vt Boreas obstupefecit aquas.

IVLIANVS XII.

Qua puppes ibant, adducunt plaustra iuuenci,
Figrior vt cano constitit vnda gelu.

EORVN-

EORVNDEM DE ORTV SOLIS.

ASMENVS I.

AVRORA *Oceanum croceo velamine fulgens*
Liquerat, & biiugis vecta rubebat equis.
Luce polum nitida perfudit candidus orbis,
Et clarum emicuit Sole oriente iubar.

VOMANVS II.

Roscida puniceo Pallantias exit amictu,
Astriferum inficiens luce oriente polum.
Sol insigne caput radiorum ardente corona,
Promit ab aequoreis Tethyos ortus equis.

EVPHORBVS III.

Extulit Oceano caput aureus igniferum Sol.
Fugerunt toto protinus astra polo.
Concessere Deo tenebrae, rebusque colores
Lux iterum cunctis reddidit alma suos.

IVLIANVS IIII.

Tithoni coniunx roseo sub limine terras
Inficit, & caelum lutea sidereum.
Cum Sol igniferos currus e gurgite magno
Sustulit, & claris astra fugauit equis.

HILASIVS V.

Nox abit astrifero velamine cincta micanti,
Et redigit stellas, exoriturque dies.
Emicat Oceano Phoebi rota clara relicto.
Illustrata nitent lumine cuncta suo.

PALLADIVS VI.

Aurea fulgebat roseis Aurora capillis,
Et matutino rore madebat humus.

Tethyos vndiuaga cum prosilit æquore Titan,
Flammiferos vultus ore micante ferens.

ASCLEPIADIVS VII.

Exoritur Phœbus perfundens luce nitenti
Et maria, & terras, stelliferumque polum.
Astraque cesserunt fulgentia crinibus aureis;
Et nox sidereas occulit atra faces.

EVSTHENIVS VIII.

Sol oriens, currusque suos e gurgite tollens
Oceano, claro reddidit orbe diem.
Flammiferumque iubar terræque poloque reduxit,
Et pepulit radiis astra repente suis.

POMPEIANVS IX.

Memnonis vt genitrix infecerat humida cælum,
Et roseis manibus sidera dispulerat:
Phœbus Atlanteis è fluctibus aureus orbem
Sustulit igniferum: luxque repente rediit.

MAXIMIANVS X.

Præuia flammiferi cursus Aurora sedebat:
Extuleratque alto gurgite Phœbus equos.
Noctiuagosque simul radiis flagrantibus ignes
Depulerat cælo, reddideratque diem.

VITALIS XI.

Vix Aurora suo rubefecerat æthera curru,
Summaque canebat roribus herba nouis:
Prosilit e mediis candens rota Tethyos vndis,
Et vaga cesserunt sidera Solis equis.

BASILIVS XII.

Surgit ab Oceano Tithoni fulgida coniunx,
Et veste ab rosea subruit ipsa pedes.
Tum Phœbus radiis rutilum fulgentibus orbem
Depulit e tenebris: noxque peracta fuit.

EORVNDEM SINGVLI VERSVS SENIS VERBIS ET LITERIS, de ratione Tabulæ.

PALLADIVS I.
Sperne lucrum: vexat mentes vesana libido.

ASCLEPIADIVS II.
Fraude carete graues: ignari credite doctis.

EVSTHENIVS III.
Lusuri numos, animos quoque ponere debent.

POMPEIANVS IIII.
Irasci victos minime placet, optime frater.

MAXIMIANVS V.
Ludite securi, quibus æs est semper in arca.

VITALIS VI.
Si quis habet numos veniens, exibit inanis.

BASILIVS VII.
Lusori cupido semper grauis exitus instat.

ASMENVS VIII.
Sancta probis pax est: irasci desine victus.

VOMANVS IX.
Nullus vbique potest felici ludere dextra.

EVPHORBVS X.
Inito Furias. ego sum tribus addita quarta.

IVLIANVS XI.
Flecte truces animos, vt vere ludere poßis.

HILASIVS XII.
Ponite mature bellum, precor, iraque cesset.

EORVNDEM, DVODECIM LABORES HERCVLIS.

HILASIVS I.
Compreßit Nemeæ primum virtute Leonem.

* * II.

Extincta est anguis quæ pullulat, Hydra secundo.

* * III.

Tertius euictus sus est Erymanthius ingens.

* * IIII.

Cornibus auratis ceruum necat ordine quarto.

* * V.

Deiicit horrisono, quinto, Stymphalidas arcu.

* * VI.

Abstulit Hippolytæ, sexto, sua vincula victæ.

* * VII.

Septimus Augiæ stabulum labor egerit vndis.

* * VIII.

Octauo, domuit magno luctamine Taurum.

* * IX.

Tum Diomedis equos, nono, cum rege peremit.

* * X.

Geryonem, decimo, triplici cum corpore vicit.

* * XI.

Vndecimo, abstractus vidit noua Cerberus astra.

* * XII.

Postremo Hesperidum victor tulit aurea mala.

DE DIE NATALI ASMENI.

CLARVS *inoffenso procedat lumine Titan,*
Lætificusque dies eat omnibus æthere puro.
Vosque simul iuuenes animis, & voce fauentes
Concelebrate diem votis felicibus almum:
Prosper vt is semper redeat, vatique quotannis
Asmenidæ referant alacres sua munera nati.

DE

DE MVSARVM INVENTIS,

D. AVSONII MAGNI Burdigalensis.

Clio gesta canens transactis tempora reddit.
Melpomene Tragico proclamat mœsta boatu.
Comica lasciuo gaudet sermone Thalia.
Dulciloquis calamos Euterpe flatibus vrget.
Terpsichore affectus citharis mouet, imperat, auget.
Plectra gerens Erato saltat pede, carmine, vultu.
Carmina Calliope libris heroica mandat.
Vranie cæli motus scrutatur, & astra.
Signat cuncta manu, loquitur Polyhymnia gestu.
Mentis Apollineæ vis has mouet vndique Musas.
In medio residens complectitur omnia Phœbus.

SIRENVM ALLEGORIA IVLIANI.

Sirenes varios cantus Acheloia proles,
Et solitæ miseros ore ciere modos:
Illarum voces, illarum Musa mouebat
Omnia, quæ Thymele carmina dulcis amat.
Quod tuba, quod litui, quod cornua rauca queruntur,
Quodque foraminibus tibia mille sonat:
Quodque leues calami, quod suauis cantat aedon:
Quod lyra, quod citharæ, quod moribundus olor:
Illectos nautas dulci modulamine vocis
Mergebant auidæ fluctibus Ioniis.
Sanguine Sisyphio generatus magnus Vlysses,
Hac tutos sola præstitit arte suos.
Illeuit cera sociorum callidus aures,
Atque suas vinclis præbuit ipse manus.

Transiliit

Transiliit scopulos, & inhospita litora classis:
Illæ præcipites desiliere freto.
Sic blandas vocisque notas, & carmina vicit.
Sic tandem exitio monstra canora dedit.

PALLADII ORPHEI ALLEGORIA.

Threicius quondam vates fide creditur canora
Mouisse sensus acrium ferarum;
*Atque amnes tenuisse vagos, **
Et surda cantu concitasse saxa,
Suauisonosque modos testudinis arbores secutæ
Vmbram feruntur præbuisse vati.
Sed placidis hominum dictis fera corda mitigauit.
Doctaque vitam voce temperauit.
Iustitiam docuit. cœtu quoque congregauit vno,
Moresque agrestes expoliuit Orpheus.

BASILII DE VENERE ET VINO.

Nec Veneris, nec tu vini capiaris amore.
Vno nanque modo vina, Venusque nocent.
Vt Venus eneruat vires, sic copia vini.
Et tentat gressus, debilitaque pedes.
Multos cæcus amor cogit secreta fateri.
Arcanum demens detegit ebrietas.
Bellum sæpe parit ferus exitiale Cupido.
Sæpe manus itidem Bacchus ad arma vocat.
Perdidit horrendo Troiam Venus improba bello.
At Lapithas bello perdis Iacche graui.
Denique cum mentes hominum furiarit vterque,
Et pudor, & probitas, & metus omnis abest.
Compedibus Venerem, vinclis constringe Lyæum:
Ne te muneribus lædat vterque suis.

Vina

Vina sitim sedent: natis Venus alma creandis
Seruiat. hos fines transiliisse nocet.

DE FORTVNA, ASCLEPII.

O FORTVNA *potens, ac nimium leuis,*
Tantum iuris atrox quæ tibi vindicas,
Euertisque bonos, eligis improbos.
Nec seruare potes muneribus fidem.
Fortuna immeritos auget honoribus:
Fortuna innocuos cladibus afficit.
Iustos illa viros pauperie grauat;
Indignos eadem diuitiis beat.
Hæc aufert iuuenes, & retinet senes,
Iniusto arbitrio tempora diuidens.
Quod dignis adimit, transit ad impios.
Nec discrimen habet, rectave iudicat,
Inconstans, fragilis, perfida, lubrica.
Nec quos clarificat, perpetuo fouet:
Nec quos deseruit, perpetuo premit.

EVPHORBII, DE LIVORE.

Liuor, tabificum malis venenum,
Intactis vorat oßibus medullas,
Et totum bibit artubus cruorem.
Quod quisquis furit, inuidetque forti,
Vt debet, sibi pœna semper ipse est.
Testatur gemitu graues dolores:
Suspirat, fremit, incutitque dentes.
Sudat frigidus intuens quod odit.
Effundit mala lingua virus atrum.
Pallor terribilis genas colorat.
Infelix macies renudat ossa.

Cum Phœbus radios in nubem iecit aquosam.

PALLADIVS IX.

Nubila cum Phœbus perfudit lumine claro:
Tum fit, vt humor aquæ suffulgeat, atque colores
Sub varia specie iaciat mirabilis arcus.

ASCLEPIADIVS X.

Cum radiis imbres, & aquarum pendulus humor
Frangitur, apparet, quam Græcia nominat, Iris,
Multorum insignis vario splendore colorum.

EVSTHENIVS XI.

Iris habet varios subiecta luce colores.
Quam Sol imbrifera fulgens de luce creauit,
Cum pepulit radiis obstantia nubila claris.

POMPEIANVS. XII.

Luce repentina cum Sol impleuit aquosas
Aduersus nubes: effulget protinus Iris
Picta veste decens, & multicoloribus alis.

EORVNDEM IMAGO IN VNDA.

HILASIVS I.

REDDITVR *effigies liquida spectantis in vnda:*
Qualis in aduerso speculorum cernitur orbe.

POMPEIANVS II.

Formas pura refert oculis spectantibus vnda,
Obiecto quales speculi fulgore videntur.

MAXIMIANVS III.

Fontis aquæ reddunt simulacra imitantia verum,
Qualia læue refert speculi, cum cernimus, æquor.

VITALIS IIII.

Exprimit oppositas immobilis vnda figuras:
Lauati quales speculi nitor ipse remittit.

I

BASI-

BASILIVS V.

Apparet mendax illimi fonte figura,
Qualem reiectat speculi nitidissimus orbis.

ASCLEPIADIVS VI.

Vnda quieta refert alto de gurgite formas:
Ac veluti speculum nitido splendore coruscat.

EVPHORBVS VII.

Forma repercussus liquidarum fingit aquarum,
Quales purifico speculorum ex orbe reducit.

VOMANVS VIII.

Spectantis faciem mundissimus assimilat fons,
Sicut in opposito speculi solet æquore cerni.

IVLIANVS IX.

Fontibus in liquidis simplex generatur imago,
Vt solet à speculo facies splendente referri.

PALLADIVS X.

Effigies liquido respondet ab æquore fontis,
Qualis & a speculo simulatrix vnda resultat.

EVSTHENIVS XI.

Effingit species purissimus humor aquarum,
Plana velut speculi viuas imitantia formas.

ASMENVS XII.

Fonte repulsatur depicta tuentis imago,
Ceu læui in speculo solet apparere figura.

EORVNDEM AMNIS GLACIE CONCRETVS.

POMPEIANVS. I.

QVA ratis egit iter iuncto boue plaustra trahuntur:
Postquam tristis hyems frigore iunxit aquas.

MAXIMIANVS II.

Sustinet vnda rotam patulæ modo peruia puppi:

Vt concretã gelu marmoris inſtar habet.

VITALIS III.

Quas modo plauſtra premunt vndas, ratis ante ſecabat,
Poſtquam brumali diriguere gelu.

BASILIVS IIII.

Vnda rotam patitur, celerem modo paſſa carinam,
In glaciem ſolidam verſus vt amnis abiit.

ASMENVS V.

Quæ ſolita eſt ferre vnda rates, fit peruia plauſtris,
Vt ſtetit in glaciem marmore verſa nouo.

VOMANVS VI.

Semita fit plauſtro, qua puppis adunca cucurrit,
Poſtquam frigoribus bruma coegit aquas.

EVSTHENIVS VII.

Orbita ſignat iter, modo qua cauus alueus exiit,
Strinxit aquas tenues vt glacialis hyems.

HILASIVS VIII.

Amnis iter plauſtro dat, qui dedit ante carinæ:
Duruit vt ventis vnda, fit apta rotis.

PALLADIVS IX.

Plauſtra boues ducunt, qua remis acta carina eſt,
Poſtquam diriguit craſſus in amne liquor.

ASCLEPIADIVS X.

Vnda capax ratium, plauſtris iter algida præbet,
Frigoribus ſæuis vt ſtetit amnis iners.

EVPHORBVS XI.

Plauſtra viam carpunt qua puppes ire ſolebant:
Frigidus vt Boreas obſtupeſecit aquas.

IVLIANVS XII.

Qua puppes ibant, adducunt plauſtra iuuenci,
Pigrior vt cano conſtitit vnda gelu.

EORVN-

EORVNDEM DE ORTV SOLIS.

ASMENVS I.

AVRORA *Oceanum croceo velamine fulgens*
Liquerat, & biiugis vecta rubebat equis.
Luce polum nitida perfudit candidus orbis,
Et clarum emicuit Sole oriente iubar.

VOMANVS II.

Roscida puniceo Pallantias exit amictu,
Astriferum inficiens luce oriente polum.
Sol insigne caput radiorum ardente corona,
Promit ab aequoreis Tethyos ortus equis.

EVPHORBVS III.

Extulit Oceano caput aureus igniferum Sol.
Fugerunt toto protinus astra polo.
Concessere Deo tenebrae, rebusque colores
Lux iterum cunctis reddidit alma suos.

IVLIANVS IIII.

Tithoni coniunx roseo sub limine terras
Inficit, & caelum lutea sidereum.
Cum Sol igniferos currus e gurgite magno
Sustulit, & claris astra fugauit equis.

HILASIVS V.

Nox abit astrifero velamine cincta micanti,
Et redigit stellas, exoriturque dies.
Emicat Oceano Phoebi rota clara relicto.
Illustrata nitent lumine cuncta suo.

PALLADIVS VI.

Aurea fulgebat roseis Aurora capillis,
Et matutino rore madebat humus.

Tethyos vndiuaga cum prosilit æquore Titan,
Flammiferos vultus ore micante ferens.

ASCLEPIADIVS VII.

Exoritur Phœbus perfundens luce nitenti
Et maria, & terras, stelliferumque polum.
Astraque cesserunt fulgentia crinibus aureis;
Et nox sidereas occuluit atra faces.

EVSTHENIVS VIII.

Sol oriens, currusque suos e gurgite tollens
Oceano, claro reddidit orbe diem.
Flammiferumque iubar terræque poloque reduxit,
Et pepulit radiis astra repente suis.

POMPEIANVS IX.

Memnonis vt genitrix infecerat humida cælum,
Et roseis manibus sidera dispulerat:
Phœbus Atlanteis è fluctibus aureus orbem
Sustulit igniferum: luxque repente rediit.

MAXIMIANVS X.

Præuia flammiferi cursus Aurora sedebat:
Extuleratque alto gurgite Phœbus equos.
Noctiuagosque simul radiis flagrantibus ignes
Depulerat cælo, reddideratque diem.

VITALIS XI.

Vix Aurora suo rubefecerat æthera curru,
Summaque canebat roribus herba nouis:
Prosilit e mediis candens rota Tethyos vndis,
Et vaga cesserunt sidera Solis equis.

BASILIVS XII.

Surgit ab Oceano Tithoni fulgida coniunx,
Et veste ab rosea subruit ipsa pedes.
Tum Phœbus radiis rutilum fulgentibus orbem
Depulit e tenebris: noxque peracta fuit.

EORVNDEM SINGVLI VERSVS SENIS VERBIS ET LITERIS, de ratione Tabulæ.

PALLADIVS I.

Sperne lucrum: vexat mentes vesana libido.

ASCLEPIADIVS II.

Fraude carete graues: ignari credite doctis.

EVSTHENIVS III.

Lusuri numos, animos quoque ponere debent.

POMPEIANVS IIII.

Irasci victos minime placet, optime frater.

MAXIMIANVS V.

Ludite securi, quibus æs est semper in arca.

VITALIS VI.

Si quis habet numos veniens, exibit inanis.

BASILIVS VII.

Lusori cupido semper grauis exitus instat.

ASMENVS VIII.

Sancta probis pax est: irasci desine victus.

VOMANVS IX.

Nullus vbique potest felici ludere dextra.

EVPHORBVS X.

Inito Furias. ego sum tribus addita quarta.

IVLIANVS XI.

Flecte truces animos, vt vere ludere possis.

HILASIVS XII.

Ponite mature bellum, precor, iraque cesset.

EORVNDEM, DVODECIM LABORES HERCVLIS.

HILASIVS I.

Compreßit Nemeæ primum virtute Leonem.

* * II.

Extincta est anguis quæ pullulat, Hydra secundo.

* * III.

Tertius euictus sus est Erymanthius ingens.

* * IIII.

Cornibus auratis ceruum necat ordine quarto.

* * V.

Deiicit horrisono, quinto, Stymphalidas arcu.

* * VI.

Abstulit Hippolytæ, sexto, sua vincula victæ.

* * VII.

Septimus Augiæ stabulum labor egerit vndis.

* * VIII.

Octauo, domuit magno luctamine Taurum.

* * IX.

Tum Diomedis equos, nono, cum rege peremit.

* * X.

Geryonem, decimo, triplici cum corpore vicit.

* * XI.

Vndecimo, abstractus vidit noua Cerberus astra.

* * XII.

Postremo Hesperidum victor tulit aurea mala.

DE DIE NATALI ASMENI.

CLARVS *inoffenso procedat lumine Titan,*
Lætificusque dies eat omnibus æthere puro.
Vosque simul iuuenes animis, & voce fauentes
Concelebrate diem votis felicibus almum:
Prosper vt is semper redeat, vatique quotannis
Asmenidæ referant alacres sua munera nati.

DE

DE MVSARVM INVENTIS,

D. AVSONII MAGNI Burdigalensis.

Clio gesta canens transactis tempora reddit.
Melpomene Tragico proclamat mœsta boatu.
Comica lasciuo gaudet sermone Thalia.
Dulciloquis calamos Euterpe flatibus vrget.
Terpsichore affectus citharis mouet, imperat, auget.
Plectra gerens Erato saltat pede, carmine, vultu.
Carmina Calliope libris heroica mandat.
Vranie cæli motus scrutatur, & astra.
Signat cuncta manu, loquitur Polyhymnia gestu.
Mentis Apollineæ vis has mouet vndique Musas.
In medio residens complectitur omnia Phœbus.

SIRENVM ALLEGORIA IVLIANI.

Sirenes varios cantus Acheloia proles,
Et solitæ miseros ore ciere modos:
Illarum voces, illarum Musa mouebat
Omnia, quæ Thymele carmina dulcis amat.
Quod tuba, quod litui, quod cornua rauca queruntur,
Quodque foraminibus tibia mille sonat:
Quodque leues calami, quod suauis cantat aedon:
Quod lyra, quod cithara, quod moribundus olor:
Illectos nautas dulci modulamine vocis
Mergebant auidæ fluctibus Ioniis.
Sanguine Sisyphio generatus magnus Vlysses,
Hac tutos sola præstitit arte suos.
Illeuit cera sociorum callidus aures,
Atque suas vinclis præbuit ipse manus.

Transiliit scopulos, & inhospita litora classis.
Illæ præcipites desiliere freto.
Sic blandas vocisque notas, & carmina vicit.
Sic tandem exitio monstra canora dedit.

PALLADII ORPHEI ALLEGORIA.

Threicius quondam vates fide creditur canora
Mouisse sensus acrium ferarum;
Atque amnes tenuisse vagos, *
Et surda cantu concitasse saxa,
Suauisonosque modos testudinis arbores secutæ
Vmbram feruntur præbuisse vati.
Sed placidis hominum dictis fera corda mitigauit.
Doctaque vitam voce temperauit.
Iustitiam docuit. cœtu quoque congregauit vno,
Moresque agrestes expoliuit Orpheus.

BASILII DE VENERE ET VINO.

Nec Veneris, nec tu vini capiaris amore.
Vno namque modo vina, Venusque nocent.
Vt Venus eneruat vires, sic copia vini.
Et tentat gressus, debilitaque pedes.
Multos cæcus amor cogit secreta fateri.
Arcanum demens detegit ebrietas.
Bellum sæpe parit ferus exitiale Cupido.
Sæpe manus itidem Bacchus ad arma vocat.
Perdidit horrendo Troiam Venus improba bello.
At Lapithas bello perdis Iacche graui.
Denique cum mentes hominum furiarit vterque,
Et pudor, & probitas, & metus omnis abest.
Compedibus Venerem, vinclis constringe Lyæum:
Ne te muneribus lædat vterque suis.

Vina sitim sedent: natis Venus alma creandis
Seruiat. hos fines transiliisse nocet.

DE FORTVNA, ASCLEPII.

O FORTVNA *potens, ac nimium leuis,*
Tantum iuris atrox qua tibi vindicas,
Euertisque bonos, eligis improbos.
Nec seruare potes muneribus fidem.
Fortuna immeritos auget honoribus:
Fortuna innocuos cladibus afficit.
Iustos illa viros pauperie grauat;
Indignos eadem diuitiis beat.
Hæc aufert iuuenes, & retinet senes,
Iniusto arbitrio tempora diuidens.
Quod dignis adimit, transit ad impios.
Nec discrimen habet, rectave iudicat,
Inconstans, fragilis, perfida, lubrica.
Nec quos clarificat, perpetuo fouet:
Nec quos deseruit, perpetuo premit.

EVPHORBII, DE LIVORE.

Liuor, tabificum malis venenum,
Intactis vorat ossibus medullas,
Et totum bibit artubus cruorem.
Quod quisquis furit, inuidetque forti,
Vt debet, sibi pœna semper ipse est.
Testatur gemitu graues dolores:
Suspirat, fremit, incutitque dentes.
Sudat frigidus intuens quod odit.
Effundit mala lingua virus atrum.
Pallor terribilis genas colorat.
Infelix macies renudat ossa.

Non

Non lux, non cibus est ſuauis illi:
Nec potus iuuat, aut ſapor Lyæi.
Nec ſi pocula Iuppiter propinet:
Aut hæc porrigat, & miniſtret Hebe,
Aut tradat Ganymedes ipſe nectar.
Non ſomnum capit, aut quieſcit vnquam.
Torquet viſcera carnifex cruentus.
Veſanos tacite mouet furores,
Intentans animo faces Erinnys
Letalis, Tityique vultur intus,
Qui ſemper lacerat, comeſtque mentem.
Viuit pectore ſub dolente vulnus:
Quod Chironia nec manus leuarit,
Nec Phœbus, ſoboliſve clara Phœbi.

DE LAVDIBVS HORTVLI VOMANI.

ADESTE *Muſæ, maximi proles Iouis.*
Laudes feracis prædicemus hortuli.
Hortus ſalubres corpori præbet cibos:
Varioſque cultus ſæpe cultori refert:
Olus ſuaue, multiplex herbæ genus:
Vuas nitentes atque fœtus arborum.
Non deſit hortis & voluptas maxima:
Multiſque miſta commodis iucunditas.
Aquæ ſtrepentis vitreus lambit liquor:
Sulcoque ductus irrigat riuus ſata.
Flores niteſcunt diſcolore gramine,
Pinguntque terras gemmeis honoribus.
Apes ſuſurro murmurant grata leui,
Cum ſumma florum, vel nouos rores legunt.

Fœcunda vitis coniuges vlmos grauat,
Textasque inumbrat pampinis arundines.
Opaca præbent arbores vmbracula,
Prohibentque densis feruidum Solem comis.
Aues canoros garrulæ fundunt sonos:
Et semper aures cantibus mulcent suis.
Oblectat hortus, aduocat, pascit, tenet,
Animoque mœsto demit angores graues.
Membris vigorem reddit, & visum capit.
Refert labori pleniorem gratiam.
Tribuit colenti multiforme gaudium.

DVODECIM ÆRVMNÆ HERCVLIS.

Prima Cleonei tolerata ærumna leonis.
Proxima Lernæam ferro & face contudit Hydram.
Mox Erymantheum vis tertia perculit aprum.
Æripedis quarto tulit aurea cornua cerui.
Stymphalidas pepulit volucres discrimine quinto.
Threiciam sexto spoliauit Amazona balteo.
Septima in Augiæ stabulis impensa laboris.
Octaua expulso numeratur adorea tauro.
In Diomedeis victoria nona quadrigis.
Geryone extincto decimam dat Iberia palmam.
Vndecimum mala Hesperidum distracta triumphum.
Cerberus extremi suprema est meta laboris.

IN PVERVM FORMOSVM.

ATTRIBVITVR VIRGILIO, ITEM AVSONIO.

DVM *dubitat Natura marem, faceretne puellam,*
Factus es, ô pulcher pene puella puer.

INCERTI AVCTORIS POETÆ CHRISTIANI.

Litera rem gestam loquitur: res ipsa medullam
Verbi, quam viuax mens videt, intus habet.

MORS TRIVM.

Sus, iuuenis, serpens casum venere sub vnum.
Sus iacet ex ictu, pede serpens, ille veneno.

ITEM.

Anguis, aper, iuuenis pereunt vi, vulnere, morsu.
Hic fremit, ille gemit, sibilat hic moriens.

ITEM.

Sus, serpens, iuuenis pariter periere vicissim.
Dente perit iuuenis, pede serpens, porcus ab ictu.

TVMVLVS HECTORIS, PENTADII POETÆ.

Defensor patriæ, iuuenum fortissimus Hector,
Qui murus miseris ciuibus alter erat,
Occubuit telo violenti victus Achillis.
Occubuere simul spesque, salusque Phrygum.
Hunc ferus Æacides circum sua mœnia traxit,
Quæ iuuenis manibus texerat ante suis.
O quantos Priamo lux attulit illa dolores!
Quos fletus Hecube, quos dedit Andromache!
Sed raptum pater infelix, auroque repensum
Condidit, & moerens hac tumulauit humo.

EIVSDEM, TVMVLVS ACHILLIS.

Pelides ego sum, Thetidis notissima proles,
Cui virtus clarum nomen habere dedit:

Qui

Qui straui toties armis victricibus hostes:
Inque fugam solus millia multa dedi.
Hectore sub magno summa est mihi gloria caeso,
Qui saepe Argolicas debilitauit opes.
Ille interfectus subiit me vindice poenas.
Pergama tunc ferro procubuere meo.
Laudibus immensis victor super astra ferebar.
Hostilem pressi fraude peremptus humum.

EIVSDEM, ACIS TVMVLVS.

Acidos hac cernis montana cacumina busti,
Aequor & ex imis fluminis ire iugis.
Ista Cyclopei durant monumenta furoris.
Hic amor, hic dolor est, candida Nimpha, tuus.
Sed bene, si periit, iacet hac sub mole sepultus,
Nomen & exultans vnde perenne vehit.
Sic manet ille quidem, nec mortuus esse feretur.
Vitaque per liquidas caerula manat aquas.

EIVSDEM DE NARCISSO.

Hic est ille, suis nimium qui credidit vndis,
Narcissus vero dignus amore puer.
Cernis ab irriguo repetentem gramine ripam:
Vt per quas periit, crescere possit aquas.

EIVSDEM DE EODEM.

Se Narcissus amat captus lenonibus vndis.
Cui si tollis aquas, non est vbi saeuiat ignis.

REGIANI.

Ante bonam Venerem gelidae per litora Baiae
Illa natare lacus cum lampade iussit Amorem.
Dum natat, algentes cecidit scintilla per vndas.
Hinc vapor vssit aquas: quicunque natauit, amauit.

DE SCÆVOLA.

Lictorem pro Rege necans nunc Mutius vltro
Sacrifico propriam concremat igne manum.
Miratur Porſenna virum, pœnamque relaxans
Maxima cum obſeßis fœdera victor init.
Plus flammis patriæ confert, quam fortibus armis,
Vna domans bellum funere dextra ſuo.

DE LITERARVM ÆTERNITATE

IMITATVM EX PROPERTII III. ELEG. I. IN FINE.

HÆC, vrbem circa, ſtulti monimenta laboris,
Quaſque vides moles, Appia, marmoreas:
Pyramidaſque auſas vicinum attingere cœlum:
Pyramidas, medio quas fugit vmbra die:
Et Mauſoleum miſeræ ſolatia mortis,
Intulit æternum quo Cleopatra virum:
Concutiet, ſternetque dies: quoque altius extat
Quodque opus, hoc illud carpet, edetque magis.
Carmina ſola carent fato, mortemque repellunt.
Carminibus viues ſemper, Homere, tuis.
Nullum opus exurgit, quod non annoſa vetuſtas
Expugnet, quod non vertat iniqua dies:
Tu licet extollas magnos ad ſidera montes,
Et calidas æques marmore Pyramidas:
Ingenio mors nulla iacet, vacat vndique tutum
Inlæſum ſemper carmina nomen habent.

TVMVLVS LVCRETIÆ.

Cum foderet ferro caſtum Lucretia pectus,
Sanguinis vt torrens egrederetur, ait:

Teſte-

Testetur cunctis me non violasse pudorem
Ante virum sanguis, spiritus ante Deos.
Quam bene producti pro me post fata loquentur
Alter apud manes, alter apud superos.

SVBSCRIPTVM IMAGINI VIRGILIANÆ.

HILASIVS.

SVBDVXIT *morti viuax pictura Maronem.*
Et quem Parca tulit, reddit imago virum.

IDEM EIVSDEM.

Lucis damna nihil tanto nocuere poëtæ,
Quem præsentat honos carminis, & plutei.

IN VIRGILIVM, INCERTI AVCTORIS.

Tristia fata tui dum fles in Daphnide Flacci
Docte Maro, fratrem Diis immortalibus æquas.

IN EVNDEM. PENTADII.

Pastor, arator, eques, paui, colui, superaui,
Capras, rus, hostes, fronde, ligone, manu.

ΧΡΙΣΤΟΔΩΡΟΥ.

Καὶ φίλος αὐσονίοισι λιγύθροος ἔπρεπε κύκνος
Πλείως εὐεπίης Βιργίλλιος. ὅν ποτε ῥώμης
Θυμβρειὰς ἄλλον ὅμηρον ἀνέτρεφε πάτριος ἠχώ.

P. OVIDII NASONIS
DE ÆNEIDE VIRGILII.

ET *profugum Ænean altæ primordia Romæ,*
Quo nullum Latio clarius extat opus.

EIVSDEM AD AVGVSTVM.

Et tamen ille tuæ felix Æneidos auctor
Contulit in Tyrios arma, virumque toros.
Phyllidis hic idem, teneræque Amaryllidis ignes
Bucolicis iuuenis luserat ante modis.

SEX. AVRELII PROPERTII.

Actia Virgilium custodis litora Phœbi,
Cæsaris & fortes dicere posse rates.
Qui nunc Æneæ Troiani suscitat arma:
Iactaque Lauinis mœnia litoribus.
Cedite Romani scriptores, cedite Graij.
Nescio quid maius nascitur Iliade.
Tu canis vmbrosi subter pineta Galesi
Thyrsin, & attritis Daphnin arundinibus.
Vtque decem poßint corrumpere mala puellam:
Missus & impreßis hœdus ab vberibus.
Felix, qui viles pomis mercaris amores,
Huic licet ingratæ Tityrus ipse canat.
Felix, intactum Corydon qui tentat Alexin
Agricolæ domini carpere delitias.
Quanuis ille sua lassus requiescat auena,
Laudatur faciles inter Hamadryadas.
Tu canis Ascræi veteris præcepta poëtæ,
Quo seges in campo, quo viret herba loco.
Tale facis carmen docta testudine, quale
Cynthius impoßitis temperat articulis.

VETE-

VETERVM POETARVM CATALECTORVM LIBRI DVO.

IOSEPHVS SCALIGER IVLI CÆS. F.

Digeßi, recenſui, ac nunc primum publicaui.

IN VIROS ILLVSTRES, EORVMQVE EPITAPHIA.

TITVLVS I.

DE CATONE.

INVICTVS *victis in partibus omnia Cæſar*
Vincere qui potuit, te, Cato, non potuit.

ITEM.

Ictu non potuit primo Cato ſoluere vitam:
Defecit tanto vulnere victa manus.
Altius inſeruit digitos. qua ſpiritus ingens
Exiret, magnum dextera fecit iter.
Oppoſuit Fortuna moram, inuoluitque Catonis,
Scires vt ferro plus valuiſſe, manum.

ITEM.

Iuſſa manus ſacri pectus violare Catonis,
Hæſit: & inceptum victa reliquit opus.
Ille ait, infeſto contra ſua vulnera vultu:
Eſtne aliquid, magnus quod Cato non potuit?

ITEM.

Dextera quid dubitas? durum eſt iugulare Catonem.
Sed modo liber erit. iam puto non dubitas.

Fas non est viuo quenquam seruire Catone:
Nedum ipsum vincit nunc Cato, si moritur.

EPITAPHIVM POMPEIORVM.

Magne premis Libyam, fortes tua pignora nati
Europam, atque Asiam. nomina quanta iacent?

ITEM.

Quam late vestros duxit Fortuna triumphos,
Tam late sparsit funera, Magne, tua.

ITEM.

Pompeius totum victor lustrauerat orbem.
At rursus toto victor in orbe iacet.

ITEM.

Membra pater Libyco posuit male tecta sepulcro.
Filius Hispana est vix adopertus humo.
Sexte Asiam sortite tenes: diuisa ruina est.
Vno non potuit tanta iacere solo.

ITEM.

Aut Asia, aut Europa tegit, aut Africa Magnum.
Quanta domus, toto quae iacet orbe, ruit?

ITEM.

Maxima ciuilis belli iactura sub ipso est.
Quantus quam paruo vix tegeris tumulo?

DE SACRIS AD EVOCANDVM MANES POMPEII.

FATA per humanas solitus pernoscere fibras
Impius infanda relligionis aper:
Pectoris ingenui salientia viscera flammis
Imposuit. magico carmine rupit humum:
Ausus ab Elysiis Pompeium ducere campis:
Proh pudor, hoc sacrum Magnus vt aspiceret.
Stulte, quid infernis Pompeium quaeris in vmbris?
Non potuit terris spiritus ille premi.

ITEM.

ITEM DE POMPEIIS.

P. TERENTII VARRONIS ATACINI.

Litore diuerso Libyæ clarissima longe
Nomina vix vllo condita sunt tumulo,
Magnus, & humano maior Cato, qui procul a te
Aspicit heu cineres, Roma, iacere suos.
Marmoreo Licinus tumulo iacet. at Cato paruo:
Pompeius nullo. Credimus esse Deos?

DE SEPVLCRO CATONIS.

Ne mirere sacri deformia busta Catonis.
Visuntur magni parua sepulcra Iouis.

ITEM TVMVLVS POMPEIORVM.

Alter Niliaco tumulo iacet, alter Ibero.
Tertius Eois partibus occubuit.
Omnis habet Magnos mundi plaga. Dis ita visum est.
Partem quisque suam nunc quoque victus habet.

ITEM.

Patria diuersos terrarum litore Magnos
Spectas compositos heu sine nominibus,
Europaque, Asiaque simul, Libyaque sepultos.
Victores victa nunc potiuntur humo.

ITEM.

Diuersis iuuenes Asia, atque Europa sepulcris
Distinet. infida Magne iaces Libya.
Distribuit Magnos mundo Fortuna sepultos,
Ne sine Pompeio terra sit vlla suo.

DE MÆVIO, QVI FRATREM IGNARVS INTERFECIT.

Venerat Eoum quatiens Antonius orbem,
Et coniuncta suis Parthica bella gerens,
Dotalemque petens Romam Cleopatra Canopo:
Hinc Capitolino sistra minata Ioui.

Hinc inuicta Deo fidebat Cæsare Roma:
Quæ tunc pene suo pondere lapsa fuit.
Deserta est tellus. classis contexerat æquor.
Omnia permisti plena furoris erant.
Fratribus heu fratres, patribus concurrere natos
Impia sors belli, fataque sæua iubent.
Hic generum, socerumque petit. minimeque cruentus
Qui fuit, hic sparsus sanguine ciuis erit.
Mauius a castris miles melioribus ausus
Hostilem saltu præcipitare ratem
In damnum, felix, & victor, vt impius esset
Nescius, occiso fratre superbus erat.
Dum legit exuuias, hostiliaque arma reuellit,
Fraternos vultus, oraque mœsta videt.
Quod fuerat virtus, factum est scelus. hæret in hoste
Miles: & è manibus mittere tela timet.
Ille ferox, Quid, lenta manus, nunc denique cessem?
Iustius hoste tibi qui moriatur adest.
Fraternam res nulla potest defendere cædem.
Mors tua sola potest. morte leuanda tua est.
Scilicet ad patrios referens spolia ampla penates
Ad patrem victor non potes ire tuum.
Sed potes ad fratrem. nunc fortiter vtere telo.
Impius hoc telo es. hoc potes esse pius.
Viuere sic poteris? potuisti occidere fratrem.
Nescisti. sed scis. hæc mora culpa tua est.
Viximus aduersis, iaceamus partibus iisdem.
Dixit: & in dubio est, vtrius ense cadat.
Ense meo moriar maculatus cæde nefanda?
Cui moreris, ferrum, quo moriare, dabit.
Dixit, & in fratrem fraterno concidit ense.
Victorem, & victum condidit vna manus.

ITEM.

ITEM.

Siccine componis populos, Fortuna. furentes?
Vt vinci leuius, vincere ſit grauius?
Occiſum credens gaudebat Mæuius hoſtem.
Infelix, fratris ſanguine lætus erat.
Nec licuit non noſſe. ſenex dum membra cruenta
Nudat, in exuuias incidit ipſe ſuas.
Et ſcelus, & fratrem pariter cognouit: & amens
Hoc age, ait. maius nuncubi reſtat opus?
Vincere victorem debes, defendere fratrem.
Ceſſas? ad facinus quam modo fortis eras?
Terram, iura, Deos bellum iam polluit ipſum.
Quod ciuile fuit, ſit quoque culpa grauis.
His manibus patriæ tu tam pia ſigna requiris
Miles, in Antonij dignior ire rates?
Eripuit virtus pietatem. reddere virtus
Debet. qua rapuit, hac reparanda via eſt.
Quid moror? abſolui, dixit: gladioque cruento
Incubuit, iungens fratris ad ora, ſua.
Sic, Fortuna, regas ſemper ciuilia bella,
Vt victor victo non ſupereſſe velit.

P. SCIPIONIS AFRICANI EPITAPHIVM.

Q. ENNIVS.

Heic eſt ille ſitus, quoi nemo ciui' neque hoſtis
Quibit pro factis reddere operæ precium.

EIVSDEM.

Q. ENNIVS.

A Sole exoriente ſupra Mæoti' paludes
Nemo eſt, qui factis me æquiparare queat.
Si fas endo plagas cæleſtum ſcandere quoiquam,
Mi ſolei cælei maxuma porta patet.

ATTI-

ATTILII CALATINI.

Heic situs, vnei quoi plurimæ consentiunt
Gentes, fuisse virum populei primariom.

RVFI VERGINII.

Hic situs est Rufus, pulso qui Vindice quondam
Imperium asseruit non sibi, sed patriæ.

MENIPPI CYNICI.

M. TERRENTIVS VARRO.

Menippos ille, nobilis quondam Canes
Heic liquit omnes homines in terra pila.

PVPPII POETÆ.

Flebunt amici, & bene noti morte in mea.
Nam populus etiam viuo me lacrumatus est.

M. ATTII PLAVTI SARSINATIS.

Postquam est morte datus Plautus, Comœdia luget:
Scena est deserta. hinc ludus, risusque, iocusque,
Et numeri innumeri simul omnes collacrumarunt.

Q. ENNII RVDINI.

Adspicite, o ciueis senis Enni imagini formam.
Hic vostrum panxit maxuma facta patrum.
Nemo me lacrumeis decoret, neque funera fletum
Facsit. quom volito viuu' per ora virum.

M. PACVVII.

Adolescens, tametsi properas, te hoc saxom rogat,
Vti se adspicias: deinde quod quod scriptust, legas.
Heic sunt poëtæ Marcei Pacuuei sita
Ossa. hoc volebam, nescius ne esses. vale.

CN. NÆVII.

Mortales immortales flere si foret fas,
Flerent diuæ Camœnæ Næuiom Poëtam.

Itaque

Itaque postquam est Orcino traditus thesauro,
Oblitei sunt Romæ loquier lingua Latina.

ALBII TIBVLLI, EQVITIS RO.

DOMITIVS MARSVS.

Te quoque Virgilio comitem non æqua Tibulle
Mors iuuenem campos misit ad Elysios.
Ne foret aut elego molles qui fleret amores:
Aut caneret forti regia bella pede.

METROPHANIS LVCILLI SERVI.

L. LVCILLIVS.

Seruo' neque infidus domino, neque inutili' quoiquam
Lucilli columella hic situ' Metrophanes.

Q. HORATI FLACCI.

C. MÆCENAS CILNIVS EQVES RO.

Lugent, o mea vita, te smaragdus,
Beryllus quoque, Flacce: nec nitentes
Nuper, candida margarita, quæro,
Nec quos Thynica lima perpoliuit
Anellos, nec Iaspios lapillos.

* * * *

C. CÆSAR GERMANICVS.

Thrax puer adstricto glacie dum ludit in Hebro
Frigore concretas pondere rupit aquas.
Dumque imæ partes rapido traherentur ab amni,
Abscidit tenerum lubrica testa caput.
Orba quod inuentum mater dum conderet vrna,
Hoc peperi flammis, cætera, dixit, aquis.

IN FRATRES CASCAS.

Occidere simul Cascæ, simul occubuere:
Dextra quisque sua, qua scelus ausus erat.
Castra eadem fouere. locus quoque vulneris idem.
Partibus afflictis victus vterque latet.

Quanta

Quanta fuit mentis, tanta eſt concordia fati.
Et tumulus cinerem paruus vtrumque tegit:
Par fratrum multo celebrandum carmine vatum,
Vna ſi fierent parte minus gemini.

DE VITA TRANQVILLA.

TITVLVS II.

EST *mihi rus paruum, fœnus ſine crimine paruum:*
Sed facit hæc nobis vtraque magna, quies.
Pacem animus nulla trepidus formidine ſeruans
Non timet ignauæ crimina deſidiæ.
Caſtra alios operoſa vocent, ſillæque rurales
Et quicquid vana gaudia mente mouet.
Pars ego ſim plebis nullo conſpectus honore,
Dum viuam dominus temporis ipſe mei.

ITEM.

DE NAVIGATIONE.

Ante rate è Siculo diſcurrent æquore piſces,
Et deerit Libycis putris arena vadis:
Ante niues calidis demittent fontibus amnes,
Et Rodanus nullas in mare ducet aquas:
Ante mari gemino ſemper pulſata Corinthos
Confundet fluctus peruia facta duos:
Ante feri ceruis ſubmittent corda Leones:
Sæuaque dediſcet prælia toruus aper:
Medus pila geret, pharetras Romana iuuentus:
Fulgebit nitidis India nigra crocis:
Quam mihi diſpliceat vita fortuna quietæ:
Aut credat dubiis ſe mea puppis aquis.

ITEM.

Viue, & amicitias Regum fuge. pauca monebas.
Maximus hic ſcopulus, non tamen vnus erat.

Viue,

Viue, & amicitias nimio ſplendore nitentes,
Et quicquid colitur perſpicuum, fugito.

ITEM.

Ingentes dominos, & famæ nomina claræ,
Illuſtrique graues nobilitate domos,
Deuita, & longe viuus cole. contrahe vela:
Et te litoribus cymba propinqua vehat.

ITEM.

In plano tua ſit ſemper fortuna, pareſque
Noueris. Ex alto magna ruina venit.

ITEM.

Non bene cum paruis iunguntur grandia rebus.
Stantia nanque premunt: præcipitata ruunt.

ITEM.

Viue, & amicitias omnes cole: verius hoc eſt,
Quam, Regum ſolas effuge amicitias.
Eſt mea mors teſtis. maior me afflixit amicus,
Deſeruitque minor, turba cauenda ſimul.
Nam quicunque pares fuerant, fugere fragorem:
Nec dum collapſam deſeruere domum.
Nunc & non Reges tantum fuge. viuere doctus
Vni viue tibi. nam moriere tibi.

ITEM.

Quod tua mille domus ſolidas habet alta columnas:
Quod tua marmoreo ianua poſte nitet:
Aurea quod ſummo ſplendent laquearia tecto:
Imum cruſta tegit quod precioſa locum:
Atria quod circa diues tegit omnia cultus:
Hoc animos tollit nempe batate tuos.
Ædibus in totis gemmæ licet omnia claudant:
Turpe eſt, nil domino turpius eſſe ſuo.

ITEM.

Non est, falleris, hæc beata, non est:
Quod vos creditis esse, vita non est.
Fulgentes manibus videre gemmas,
Aut testudineo iacere lecto,
Aut pluma latus abdidisse molli,
Aut auro bibere, & cubare cocco:
Regales dapibus grauare mensas:
Et quicquid Libyco secatur auro,
Non vna positum tenere cella.
Sed nullos trepidum timere casus,
Nec vano populi fauore tangi,
Et stricto nihil æstuare ferro.
Hoc quisquis poterit, licebit illi
Fortunam moueat loco superbus.

ITEM.

DE NAVIGATIONE.

O litus vita mihi dulcius: o mare: felix,
Cui licet ad terras ire subinde meas.
O formosa dies. hac quondam rure solebam
Iliadas armatas sollicitare manus.
Hic fontis lacus est: illic sinus egerit algas.
Hic statio est, tacitis victa Cupidinibus.
Peruixi. neque enim fortuna malignior vnquam
Eripiet nobis, quod prior hora dedit.
Illic alternis depugnat Pontus, & aër.
Hic riuo tenui peruia ridet humus.
Illic diuisas complorat nauita puppes.
Hic pastor mitis perluit omne pecus.
Illic immanes mors obsita soluit hiatus.
Hic gaudet curua falce recissa Ceres.

Illic inter aquas vrit sitis arida fauces.
Hic dat periuro basia multa viro.
Nauiget, & fluctus lasset mendicus Vlysses,
In terris viuet candida Penelope.

DE EODEM.

Qui mauult pro parte mori: nec cogere Fata
Mollia præcipiti rumpere fila manu:
Hactenus iratum mare nouerit. ecce refuso
Gurgite securos abluit vnda pedes.
Ecce inter virides iactatur Myrtilus algas,
Et rauco trahitur lubrica concha sinu.
Ecce recurrentes qua versat fluctus arenas,
Discolor attrita calculus exit humo.
Hæc quisquis calcare potest, in litore tuto
Ludat: & hoc solum iudicet esse mare.

ITEM.

Paruula securo tegitur mihi culmine sedes,
Vuaque plena mero fœcunda pendet ab vlmo.
Dant rami cerasos: dant mala rubentia siluæ.
Palladiumque nemus pingui se vertice frangit.
Iam qua deductos potat leuis area fontes,
Corycium mihi surgit olus, maluaque supinæ,
Et non sollicitos missura papauera somnos.
Si vero alitibus fraudem contexere præterea,
Seu magis imbelles libuit circundare ceruos,
Aut tereti lino pauidum subducere piscem:
Hos tantum nouere dolos mea sordida rura.
In ē & vitæ fugiendis tempora vende
Diuitibus cœnis. me, si manet exitus idem,
Hic precor inueniat, consumptaque tempora poscat.

IN TENVIS FORTVNÆ HOMINES.

TITVLVS III.

M. T. CICERONIS VEL LAVREÆ TVLLII.

FVNDVM *Varro vocat, quem poßim mittere funda,*
Ni tamen exciderit, qua caua funda patet.
Extractam puteo situlam cum ponit in horto,
Vlterius standi non habet ille locum.

PVB. VIRGILII MARONIS.

Arretine calix mensis decorate paternis,
*Ante * man medici, quam bene sanus eras.*

FVRII BIBACVLI.

Si quis forte mei domum Catonis,
Depictas minio assulas, & illos
Custodes videt hortuli Priapos:
Miratur, quibus ille disciplinis
Tantam sit sapientiam assecutus.
Quem tres coliculi, selibra farris,
Racemi duo tegula sub vna
Ad summam prope nutriant senectam.

EIVSDEM.

Catonis modo, Galle, Tusculanum
Tota creditor vrbe venditabat.
Mirati sumus vnicum magistrum,
Summum Grammaticum, optimum poetam
Omnes soluere posse quæstiones:
Vnum difficile expedire nomen.
En cor Zenodoti, en iecur Cratetis.

C. PE-

C. PETRONII ARBITRI.

Indum non fulgebat ebur, quod inhæserat auro,
Nec iam calcato radiabat marmore terra,
Muneribus delusa suis: sed crate saligna
Impositum Cereris vacua nemus: & noua terræ
Pocula, quæ facili vilis rota finxerat astu.
Hinc molli stilla latus: & de caudice lento
Viminea lances, maculataque testa Lyæo.
Et paries circa palea satiatus inani,
Fortuitoq; luto. clauus numerabat agrestes.
Et viridi iunco gracilis pendebat arundo:
Conseruabat opes humilis casa: mitia sorba
Præterea quæ fumoso suspensa tigillo
Inter odoratas pendebant exta corollas.
Et Thymbræ veteres, & passis uua racemis,
Qualis in Actæa quondam fuit hospita terra
Digna sacris Hecale. quam Musa loquentibus annis
Battiadæ veteris viuendo tradidit æuo.

EIVSDEM PETRONII.

Qui pelago credit, magno se fœnore tollit.
Qui pugnas, & castra petit, præcingitur auro.
Vilis adulator picto iacet ebrius ostro.
Et qui sollicitat nuptas ad præmia, peccat.
Sola pruinosis horret facundia pannis,
Atque inopi lingua disertas inuocat artes.

OMNIVM RERVM VICISSITVDO.

TITVLVS IIII.

C. LABERII.

Non possunt primi esse omnes omni in tempore.
Summum ad gradum quum claritatis veneris,

Fas non est viuo quenquam seruire Catone:
Nedum ipsum vincit nunc Cato, si moritur.

EPITAPHIVM POMPEIORVM.

Magne premis Libyam, fortes tua pignora nati
Europam, atque Asiam. nomina quanta iacent?

ITEM.

Quam late vestros duxit Fortuna triumphos,
Tam late sparsit funera, Magne, tua.

ITEM.

Pompeius totum victor lustrauerat orbem.
At rursus toto victor in orbe iacet.

ITEM.

Membra pater Libyco posuit male tecta sepulcro.
Filius Hispana est vix adopertus humo.
Sexte Asiam sortite tenes: diuisa ruina est.
Vno non potuit tanta iacere solo.

ITEM.

Aut Asia, aut Europa tegit, aut Africa Magnum.
Quanta domus, toto quæ iacet orbe, ruit?

ITEM.

Maxima ciuilis belli iactura sub ipso est.
Quantus quam paruo vix tegeris tumulo?

DE SACRIS AD EVOCANDVM MANES POMPEII.

F*ATA per humanas solitus pernoscere fibras*
Impius infanda relligionis aper:
Pectoris ingenui salientia viscera flammis
Imposuit. magico carmine rupit humum:
Ausus ab Elysiis Pompeium ducere campis:
Proh pudor, hoc sacrum Magnus vt aspiceret.
Stulte, quid infernis Pompeium quæris in vmbris?
Non potuit terris spiritus ille premi.

ITEM.

ITEM DE POMPEIIS.

P. TERENTII VARRONIS ATACINI.

LITORE diuerso Libyæ clarissima longe
Nomina vix vllo condita sunt tumulo,
Magnus, & humano maior Cato, qui procul a te
Aspicit heu cineres, Roma, iacere suos.
Marmoreo Licinus tumulo iacet. at Cato paruo:
Pompeius nullo. Credimus esse Deos?

DE SEPVLCRO CATONIS.

Ne mirere sacri deformia busta Catonis.
Visuntur magni parua sepulcra Iouis.

ITEM TVMVLVS POMPEIORVM.

Alter Niliaco tumulo iacet, alter Ibero.
Tertius Eois partibus occubuit.
Omnis habet Magnos mundi plaga. Dis ita visum est.
Partem quisque suam nunc quoque victus habet.

ITEM.

Patria diuersos terrarum litore Magnos
Spectas compositos heu sine nominibus,
Europaque, Asiaque simul, Libyaque sepultos.
Victores victa nunc potiuntur humo.

ITEM.

Diuersis iuuenes Asia, atque Europa sepulcris
Distinet. infida Magne iaces Libya.
Distribuit Magnos mundo Fortuna sepultos,
Ne sine Pompeio terra sit vlla suo.

DE MÆVIO, QVI FRATREM IGNARVS INTERFECIT.

VENERAT Eoum quatiens Antonius orbem,
Et coniuncta suis Parthica bella gerens,
Dotalemque petens Romam Cleopatra Canopo:
Hinc Capitolino sistra minata Ioui.

Hinc inuicta Deo fidebat Cæsare Roma:
Quæ tunc pene suo pondere lapsa fuit.
Deserta est tellus. claßis contexerat æquor.
Omnia permisti plena furoris erant.
Fratribus heu fratres, patribus concurrere natos
Impia sors belli, fataque sæua iubent.
Hic generum, socerumque petit. minimeque cruentus
Qui fuit, hic sparsus sanguine ciuis erit.
Mauius a castris miles melioribus ausus
Hostilem saltu præcipitare ratem
In damnum, felix, & victor, vt impius esset
Nescius, occiso fratre superbus erat.
Dum legit exuuias, hostiliaque arma reuellit,
Fraternos vultus, oraque mœsta videt.
Quod fuerat virtus, factum est scelus. hæret in hoste
Miles: & è manibus mittere tela timet.
Ille ferox, Quid, lenta manus, nunc denique cessem?
Iustius hoste tibi qui moriatur adest.
Fraternam res nulla potest defendere cædem.
Mors tua sola potest. morte leuanda tua est.
Scilicet ad patrios referens spolia ampla penates
Ad patrem victor non potes ire tuum.
Sed potes ad fratrem. nunc fortiter vtere telo.
Impius hoc telo es. hoc potes esse pius.
Viuere sic poteris? potuisti occidere fratrem.
Nescisti. sed scis. hæc mora culpa tua est.
Viximus aduersis, iaceamus partibus iisdem.
Dixit: & in dubio est, vtrius ense cadat.
Ense meo moriar maculatus cæde nefanda?
Cui moreris, ferrum, quo moriare, dabit.
Dixit, & in fratrem fraterno concidit ense.
Victorem, & victum condidit vna manus.

ITEM.

ITEM.

Siccine componis populos, Fortuna. furentes?
Vt vinci leuius, vincere sit grauius?
Occisum credens gaudebat Mauius hostem.
Infelix, fratris sanguine lætus erat.
Nec licuit non nosse. senex dum membra cruenta
Nudat, in exuuias incidit ipse suas.
Et scelus, & fratrem pariter cognouit: & amens
Hoc age, ait. maius nuncubi restat opus?
Vincere victorem debes, defendere fratrem.
Cessas? ad facinus quam modo fortis eras?
Terram, iura, Deos bellum iam polluit ipsum.
Quod ciuile fuit, sit quoque culpa grauis.
His manibus patriæ tu tam pia signa requiris
Miles, in Antonij dignior ire rates?
Eripuit virtus pietatem. reddere virtus
Debet. qua rapuit, hac reparanda via est.
Quid moror? absolui, dixit: gladioque cruento
Incubuit, iungens fratris ad ora, sua.
Sic, Fortuna, regas semper ciuilia bella,
Vt victor victo non superesse velit.

P. SCIPIONIS AFRICANI EPITAPHIVM.

Q. ENNIVS.

Heic est ille situs, quoi nemo ciui' neque hostis
Quibit pro factis reddere operæ precium.

EIVSDEM.

Q. ENNIVS.

A Sole exoriente supra Mœoti' paludes
Nemo est, qui factis me æquiparare queat.
Si fas endo plagas cælestum scandere quoiquam,
Mi solei cælei maxuma porta patet.

ATTI-

ATTILII CALATINI.

Heic situs, vnei quoi plurimæ consentiunt
Gentes, fuisse virum populei primariom.

RVFI VERGINII.

Hic situs est Rufus, pulso qui Vindice quondam
Imperium asseruit non sibi, sed patriæ.

MENIPPI CYNICI.

M. TERRENTIVS VARRO.

Menippos ille, nobilis quondam Canes
Heic liquit omnes homines in terræ pila.

PVPPII POETÆ.

Flebunt amici, & bene noti morte in mea.
Nam populus etiam viuo me lacrumatus est.

M. ATTII PLAVTI SARSINATIS.

Postquam est morte datus Plautus, Comœdia luget:
Scena est deserta. hinc ludus, risusque, iocusque,
Et numeri innumeri simul omnes collacrumarunt.

Q. ENNII RVDINI.

Adspicite, o ciueis senis Enni imagini formam.
Hic vostrum panxit maxuma facta patrum.
Nemo me lacrumeis decoret, neque funera fletum
Facsit. quom volito viuu' per ora virum.

M. PACVVII.

Adolescens, tametsi properas, te hoc saxom rogat,
Vti se adspicias: deinde quod quod scriptust, legas.
Heic sunt poëtæ Marcei Pacuuei sita
Ossa. hoc volebam, nescius ne esses. vale.

CN. NÆVII.

Mortales immortales flere si foret fas,
Flerent diuæ Camœnæ Næuiom Poëtam.

Itaque

Itaque postquam est Orcino traditus thesauro,
Oblitei sunt Romæ loquier lingua Latina.

ALBII TIBVLLI, EQVITIS RO.

DOMITIVS MARSVS.

Te quoque Virgilio comitem non æqua Tibulle
Mors iuuenem campos misit ad Elysios.
Ne foret aut elego molles qui fleret amores:
Aut caneret forti regia bella pede.

METROPHANIS LVCILLI SERVI.

L. LVCILLIVS.

Seruo' neque infidus domino, neque inutili' quoiquam
Lucilli columella hic situ' Metrophanes.

Q. HORATI FLACCI.

C. MÆCENAS CILNIVS EQVES RO.

Lugent, o mea vita, te smaragdus,
Beryllus quoque, Flacce: nec nitentes
Nuper, candida margarita, quæro,
Nec quos Thynica lima perpoliuit
Anellos, nec Iaspios lapillos.

* * * *

C. CÆSAR GERMANICVS.

Thrax puer adstricto glacie dum ludit in Hebro
Frigore concretas pondere rupit aquas.
Dumque imæ partes rapido traherentur ab amni,
Abscidit tenerum lubrica testa caput.
Orba quod inuentum mater dum conderet vrna,
Hoc peperi flammis, cætera, dixit, aquis.

IN FRATRES CASCAS.

Occidere simul Cascæ, simul occubuere:
Dextra quisque sua, qua scelus ausus erat.
Castra eadem fouere. locus quoque vulneris idem.
Partibus afflictis victus vterque latet.

Quanta

Quanta fuit mentis, tanta eſt concordia fati.
Et tumulus cinerem paruus vtrumque tegit:
Par fratrum multo celebrandum carmine vatum,
Vna ſi fierent parte minus gemini.

DE VITA TRANQVILLA.

TITVLVS II.

EST mihi rus paruum, fœnus ſine crimine paruum.
Sed facit hæc nobis vtraque magna, quies.
Pacem animus nulla trepidus formidine ſeruans
Non timet ignauæ crimina deſidiæ.
Caſtra alios operoſa vocent, ſillæque rurales
Et quicquid vana gaudia mente mouet.
Pars ego ſim plebis nullo conſpectus honore,
Dum viuam dominus temporis ipſe mei.

ITEM.

DE NAVIGATIONE.

Ante rate è Siculo diſcurrent æquore piſces,
Et deerit Libycis putris arena vadis:
Ante niues calidis demittent fontibus amnes,
Et Rodanus nullas in mare ducet aquas:
Ante mari gemino ſemper pulſata Corinthos
Confundet fluctus peruia facta duos:
Ante feri ceruis ſubmittent corda Leones:
Sæuaque dediſcet prælia toruus aper:
Medus pila geret, pharetras Romana iuuentus:
Fulgebit nitidis India nigra crocis:
Quam mihi diſpliceat vitæ fortuna quietæ:
Aut credat dubiis ſe mea puppis aquis.

ITEM.

Viue, & amicitias Regum fuge. pauca monebas.
Maximus hic ſcopulus, non tamen vnus erat.

Viue,

Viue, & amicitias nimio ſpendore nitentes,
Et quicquid colitur perſpicuum, fugito.

ITEM.

Ingentes dominos, & famæ nomina claræ,
Illuſtrique graues nobilitate domos,
Deuita, & longe viuus cole. contrahe vela:
Et te litoribus cymba propinqua vehat.

ITEM.

In plano tua ſit ſemper fortuna, pareſque
Noueris. Ex alto magna ruina venit.

ITEM.

Non bene cum paruis iunguntur grandia rebus.
Stantia nanque premunt: præcipitata ruunt.

ITEM.

Viue, & amicitias omnes cole: verius hoc eſt,
Quam, Regum ſolas effuge amicitias.
Eſt mea mors teſtis. maior me afflixit amicus,
Deſeruitque minor, turba cauenda ſimul.
Nam quicunque pares fuerant, fugere fragorem:
Nec dum collapſam deſeruere domum.
Nunc & non Reges tantum fuge. viuere doctus
Vni viue tibi. nam moriere tibi.

ITEM.

Quod tua mille domus ſolidas habet alta columnas:
Quod tua marmoreo ianua poſte nitet:
Aurea quod ſummo ſplendent laquearia tecto:
Imum cruſta tegit quod precioſa locum:
Atria quod circa diues tegit omnia cultus:
Hoc animos tollit nempe batate tuos.
Ædibus in totis gemmæ licet omnia claudant:
Turpe eſt, nil domino turpius eſſe ſuo.

ITEM.

ITEM.

Non est, falleris, hæc beata, non est:
Quod vos creditis esse, vita non est.
Fulgentes manibus videre gemmas,
Aut testudineo iacere lecto,
Aut pluma latus abdidisse molli,
Aut auro bibere, & cubare cocco:
Regales dapibus grauare mensas:
Et quicquid Libyco secatur auro,
Non vna positum tenere cella.
Sed nullos trepidum timere casus,
Nec vano populi fauore tangi,
Et stricto nihil æstuare ferro.
Hoc quisquis poterit, licebit illi
Fortunam moueat loco superbus.

ITEM.

DE NAVIGATIONE.

O litus vita mihi dulcius: o mare: felix,
Cui licet ad terras ire subinde meas.
O formosa dies. hac quondam rure solebam
Iliadas armatas sollicitare manus.
Hic fontis lacus est: illic sinus egerit algas.
Hic statio est, tacitis victa Cupidinibus.
Peruixi. neque enim fortuna malignior vnquam
Eripiet nobis, quod prior hora dedit.
Illic alternis depugnat Pontus, & aër.
Hic riuo tenui peruia ridet humus.
Illic diuisas complorat nauita puppes.
Hic pastor mitis perluit omne pecus.
Illic immanes mors obsita soluit hiatus.
Hic gaudet curua falce recissa Ceres.

Illic inter aquas vrit sitis arida fauces.
Hic dat periuro basia multa viro.
Nauiget, & fluctus lasset mendicus Vlysses,
In terris viuet candida Penelope.

DE EODEM.

Qui mauult pro parte mori: nec cogere Fata
Mollia præcipiti rumpere fila manu:
Hactenus iratum mare nouerit. ecce refuso
Gurgite securos abluit vnda pedes.
Ecce inter virides iactatur Myrtilus algas,
Et rauco trahitur lubrica concha sinu.
Ecce recurrentes qua versat fluctus arenas,
Discolor attrita calculus exit humo.
Hæc quisquis calcare potest, in litore tuto
Ludat: & hoc solum iudicet esse mare.

ITEM.

Paruula securo tegitur mihi culmine sedes,
Vuaque plena mero fœcunda pendet ab vlmo.
Dant rami cerasos: dant mala rubentia siluæ.
Palladiumque nemus pingui se vertice frangit.
Iam qua deductos potat leuis area fontes,
Corycium mihi surgit olus, maluæque supinæ,
Et non sollicitos missura papauera somnos.
Si vero alitibus fraudem contexere præterea,
Seu magis imbelles libuit circundare ceruos,
Aut tereti lino pauidum subducere piscem:
Hos tantum nouere dolos mea sordida rura.
In ē & vitæ fugiendis tempora vende
Diuitibus cœnis. me, si manet exitus idem,
Hic precor inueniat, consumptaque tempora poscat.

C. PETRONII ARBITRI.

Indum non fulgebat ebur, quod inhæserat auro,
Nec iam calcato radiabat marmore terra,
Muneribus delusa suis: sed crate saligna
Impositum Cereris vacuæ nemus: & noua terræ
Pocula, quæ facili vilis rota finxerat astu.
Hinc molli stilla latus: & de caudice lento
Vimineæ lances, maculataque testa Lyæo.
Et paries circa palea satiatus inani,
Fortuitoq; luto. clauus numerabat agrestes.
Et viridi iunco gracilis pendebat arundo:
Conseruabat opes humilis casa: mitia sorba
Præterea quæ fumoso suspensa tigillo
Inter odoratas pendebant exta corollas.
Et Thymbræ veteres, & paßis uua racemis,
Qualis in Actæa quondam fuit hospita terra
Digna sacris Hecale. quam Musa loquentibus annis
Battiadæ veteris viuendo tradidit æuo.

EIVSDEM PETRONII.

Qui pelago credit, magno se fœnore tollit.
Qui pugnas, & castra petit, præcingitur auro.
Vilis adulator picto iacet ebrius ostro.
Et qui sollicitat nuptas ad præmia, peccat.
Sola pruinosis horret facundia pannis,
Atque inopi lingua disertas inuocat artes.

OMNIVM RERVM VICISSITVDO.

TITVLVS IIII.

C. LABERII.

Non possunt primi esse omnes omni in tempore.
Summum ad gradum quum claritatis veneris,

Consistes ægre, & citius quam ascendis, decides.
Cecidi ego: cadet, qui sequitur, laus est publica.

IN ATHENAS, ET ALIAS VRBES.

Quisquis Cecropias hospes cognoscis Athenas:
Quæ veteris famæ vix tibi signa dabunt:
Hasne Dei, dices, cælo petiere relicto?
Regnaque partitis hæc fuit vna Deis?
Idem, Agamemnonias, dices, quum videris arces:
Heu victrix victa vastior vrbe iaces.
Hæc sunt quas merito quondam est mirata Vetustas.
Magnarum rerum magna sepulcra vides.

IN MAGNOS DVCES.

Quisquis adhuc nondum Fortunæ mobile regnum,
Nec sortem varias credis habere vices:
Aspice Alexandri positum memorabile corpus:
Abscondit tantum putris arena virum.
Iunxit magnorum casus Fortuna virorum.
Hic paruo: nullo conditus ille loco est.
Ite: nouas toto terras conquirite mundo.
Nempe manet magnos paruula terra Duces.

IN GRAECIÆ RVINAM.

Græcia bellorum longa succussa ruina
Concidit, immodice viribus vsa suis.
Fama manet: fortuna periit .cinis ipse iacentis
Visitur: & tumulo est nunc quoque sacra suo.
Exigua ingentis retinet vestigia famæ:
Et magnum infelix nil, nisi nomen habet.

M. TERENTII VARRONIS.

Nemini Fortuna currum a carcere vltimo leue
Missum, inoffensum per æquor candidum ad calcē subit.

POR-

PORPHYRII POETAE.

Pauxillo Fortuna tibi res perfida, Quinte,
Extulit in fronte grande supercilium.
Nam, ne aliud credam, puteum puto te quoque, Quinte.
Quanto altus magis es, tam mage despiceris.

C. PETRONII ARBITRI.

Infelix modo crinibus nitebas
Phœbo pulchrior, & sorore Phœbi.
At nunc læuior ære, vel rotundo
Horti tubere, quod creauit vnda,
Ridentes fugis, & times puellas.
Vt mortem citius venire credas,
Scito iam capitis perisse partem.

EIVSDEM.

Quod solum formæ decus est, cecidere capilli,
Vernantesque comas tristis abegit hiems:
Nunc vmbra nudata sua iam tempora mœrent,
Areaque attritis ridet adusta pilis.
O fallax natura Deûm: quæ prima dedisti
Aetati nostræ gaudia, prima rapis.

IN EXVLES, ET MISEROS.

TITVLVS V.

AD CORDVBAM.

Corduba solue comas, & tristes indue vultus.
Inlacrymans cineri munera mitte meo.
Nunc longinqua tuum deplora, Corduba, vatem.
Corduba, non alio tempore mœsta magis.
Tempore non alio quo versis viribus orbis
Incubuit belli tota ruina tibi.
Cum geminis oppressa malis vtrinque peribas:
Et tibi Pompeius, Cæsar & hostis erat.

Tempore non alio, quo ter tibi funera centũm
Heu nox vna dedit, quæ tibi ſumma fuit.
Non, Luſitanus quateret cum mœnia latro,
Figeret & portas lancea torta tuas.
Ille tuus quondam magnus, tua gloria, ciuis
Inſigar ſcopulo. Corduba ſolue comas.
Et gratare tibi, quod te Natura ſupremo
Alluit Oceano. tardius iſta doles.

AD CORSICAM.

Corſica Phocaio tellus habitata colono:
Corſica, quæ Graio nomine Cyrnus eras.
Corſica Sardinia breuior, porrectior Ilua.
Corſica piſcoſis peruia fluminibus.
Corſica terribilis, cum primum incanduit æſtus.
Sæuior, oſtendit cum ferus ora Canis.
Parce relegatis. hoc eſt, iam parce ſepultis.
Viuorum cineri ſit tua terra leuis.

ITEM.

Barbara præruptis incluſa eſt Corſica ſaxis:
Horrida, deſertis vndique vaſta locis.
Non poma Autumnus, ſegetes non educat Aeſtas:
Canaque Palladio munere Bruma caret:
Vmbrarum nullo Ver eſt lætabile fœtu.
Nullaque in infauſto naſcitur herba ſolo.
Non panis, non hauſtus aquæ, non vltimus ignis.
Hic ſola hæc duo ſunt, exul, & exilium.

EIVSDEM EXVLIS QVERELA.

Occiſi iugulum quiſquis ſcrutaris amici,
Tu miſerum necdam me ſatis eſſe putas.
Deſere confoſſum. victori vulnus iniquo
Mortiferum impreſſit mortua ſæpe manus.

EIVSDEM AD AMICVM.

Crispe, meæ vires, lassarumque anchora rerum.
Crispe vel antiquo conspiciende foro:
Crispe potens nunquam, nisi cum prodesse volebas:
Naufrgio litus, tutaque terra meo:
Solus honor nobis: arx & tutißima nobis:
Et nunc afflicto sola quies animo:
Crispe fides dulcis, placidique acerrima virtus:
Cuius Cecropio pectora melle madent:
Maxima facundo vel auo, vel gloria patri:
Quo solo careat siquis, in exilio est.
An tu cui iaceo saxis telluris adhærens
Mens tecum est, nulla quæ cohibetur humo?

EIVSDEM QVERELA.

Quisquis es, (& nomen dicam? dolor omnia cogit)
Qui nostrum cinerem nunc, inimice, premis:
Et non contentus tantis, subitisque ruinis
Stringis in extinctum tela cruenta caput:
Crede mihi, vires aliquas Natura sepulcris
Attribuit. tumulos vindicat vmbra suos.
Ipsos crede Deos hoc nunc tibi dicere, Liuor,
Hoc tibi nunc manes dicere crede meos.
Res est atra, miser. noli mea tangere fata.
Sacrilegæ bustis abstinuere manus.

EIVSDEM QVERELA IN EVNDEM.

Carmina mortifero tua sunt suffusa veneno,
Et sunt criminibus pectora nigra magis.
Nemo tuos fugiat, non vir, non fœmina dentes.
Haud puer, haud ætas vndique tuta senis.
Vtque Furens totas immittit saxa per vrbes
In populum: sic tu verba maligna iacis.

Sed ſolet inſanos populus compeſcere ſanus:
Et repetunt motum ſaxa remiſſa caput.
In te nunc ſtringit nullus non carmina vates,
Inque tuam rabiem publica Muſa furit.
Dum ſua compoſitus nondum bene concutit arma
Miles, & è noſtra lancea torta manu:
Bellus homo, & validè capitalia crimina ludis:
Deque tuis manant atra venena iocis.
Sed tu perque iocum dicis, vinumque quid ad rem,
Si plorem, riſus ſi tuus iſta facit?
Quare tolle iocos. non eſt iocus, eſſe malignum.
Nunquam ſunt grati, qui nocuere, ſales.

C. PETRONII.

Nomen amicitiæ, ſi quatenus expedit, hæret,
Calculus in tabula mobile ducit opus.
Quum fortuna manet, vultum ſeruatis amici:
Cum cecidit, turpi vertitis ora fuga.
Grex agit in ſcena mimum. pater ille vocatur:
Filius hic.nomen diuitis ille tenet.
Mox vbi ridendas incluſit pagina partes,
Vera redit facies, diſſimulata perit.

LASCIVA, ET AMATORIA.

TITVLVS VI.

Iam libet ad luſus, laſciuaque furta reuerti.
Ludere, Muſa, iuuat. Muſa ſeuera vale.
Nunc mihi narretur tumidis Arethuſa capillis,
Nunc adſtricta comas,nunc reſoluta comas:
Et modo nocturno pulſans mea limina ſigno,
Intrepidos tenebris ponere docta pedes.
Nunc collo molles circum diffuſa lacertos,
Et flectat niueum ſemiſupina latus.

Inque

Inque modos omnes dulces imitata tabellas
Transeat, & lecto pendeat illa meo.
Nec pudeat quicquam. sed me quoque nequior ipso
Exultet toto non requieta toro.
Non deerit, Priamum qui defleat, Hectora narret.
Ludere, Musa, iuuat. Musa seuera vale.

ITEM EXCVSATIO SEVERIORIS MATERIAE.

Esse tibi videor demens, quod crimina nolim
Scribere, patricio digna supercilio:
Quod Telamoniaden non æquo iudice victum
Prætercam, & pugnas, Pentesilea, tuas.
Quod non aut magni scribam primordia mundi,
Aut Pelopis currus, aut Diomedis equos.
Aut vt Achilleis infelix Troia lacertis
Quassata Hectoreo vulnere conciderit.
Vos mare tentetis. vos detis lintea ventis.
Me vehat in tutos parua carina lacus.

ITEM.

Insanus vobis videor, nec deprecor ipse,
Quominus hoc videar. Cur tamen hoc videor,
Dicite nunc: Quod semper amas, quod semper amasti:
Hic furor? hic, superi, sit mihi perpetuum.

DE EA QVAM AMAT.

Quædam me, si credis, amat. sed dissilit, ardet,
Non sic, non leuiter: sed perit, & moritur.
Dum fugiet gratis quædam simul, atque rogabit,
Ostendam, quam non semper amatus amem.

AD GALLAM.

Iratum tibi me cogis promittere, Galla.
Ne narrem, iura rursus, & ipsa mihi.

Ne cui tu dicas (nimium est lex dura) remittam,
Præterquam, si vis dicere, Galla, viro.

DE DISSIDIO.

Nescio quo stimulante malo pia fœdera rupi.
Non capiunt vires crimina tanta mea.
Institit, & stimulis ardentibus impulit actu,
Siue fuit Fatum, seu fuit ille Deus.
Arguimus quid vana Deos? vis, Delia, verum?
Qui tibi me dederat, idem & ademit Amor.

* DE TINNITV AVRIS.

Garrula quid totis resonas mihi noctibus, Auris?
Nescio quem dicis nunc meminisse mei.
Hic quis sit, quæris? resonant tibi noctibus aures,
Et resonant totis. Delia te loquitur.
Non dubie loquitur mea Delia. mollior aura
Venit, & exili murmure dulce fremit.
Delia non aliter secreta silentia noctis
Submissa, at tenui rumpere voce solet:
Non aliter teneris collum complexa lacertis
Auribus admotis condita verba dare.

ITEM.

Agnoui. veræ venit mihi vocis imago.
Blandior arguta tinnit in aure sonus.
* * *
Ne cessate precor longos gestare susurros.
*Dum loquor, hæc iam vos obticuisse * si cu ra.*

LVSVS AMATORIVS.

Sic me custodi Cosconia: neve ligata
Vincula sint nimium, neue soluta nimis.
Effugiam laxata nimis: nimis aspera rumpam.
Sed neutrum faciam, commoda si fueris.

IN MVN-

IN MVNDITIAS.

Semper munditias semper, Basilissa, decores,
Semper compositas arte decente comas,
Et comptos semper cultus, vnguentaque semper,
Omnia solicita compta videre manu?
Non amo neglectim. mihi se quæ comit amica,
Sed & ornate simplicitate valet.
Vincula nec cures capitis discussa soluti:
Et coram faciem mel habet illa suum.
Fingere se semper, non est confidere amori.
Quid, quod sæpe decor, cum prohibetur, adest?

IN RECVSANTEM.

Ante dies multos nisi te, Basilissa, rogaui:
Et nisi præmonui, te dare posse negas.
Vt subito creuere, solent ex tempore multæ,
Quam scriptæ, melius cedere deliciæ.

IDEM.

Cur differs, mea lux, rogata semper?
Cur longam petis aduocationem?
Primum hoc artificis scelus puellæ est.
Deinde est difficile, & laboriosum
In tentigine tam diu morari.
Nil est præterea puella, nil est.
Deprensa mel * * *

C. PETRONII.

Non est forma satis, nec, quæ vult bella videri,
Debet vulgari more placere sibi.
Dicta, sales, lusus, sermonis gratia, risus
Vincunt naturæ candidioris opus.
Condit enim formam, quicquid consumitur artis.
Et, nisi velle subest, gratia tota perit.

DE

DE AMORE FOEMINARVM.

Crede ratem ventis, animum nec crede puellis.
Nanque est fœminea tutior vnda fide.
Fœmina nulla bona est: & si bona contigit vna,
Nescio quo fato res mala, facta bona.

QVOMODO POTIVNDVM.

C. PETRONII ARBITRI.

Nolo, quod cupio, statim tenere.
Nec victoria mi placet parata.

DE PVERI AMORE.

Quid sæuis Sybari? domiti modo terga iuuenci
Quid premis, & tenerum currere cogis equum?
Dum stupet, ac nouus est, & adhuc non nouit amorem,
Parce: premendus erit, cum veteranus erit.

DE PVERO AMATO.

O sacros vultus Baccho, vel Apolline dignos:
Quos vir, quos tutò fœmina nulla videt.
O digitos quales pueri, vel virginis esse,
Vel potius credas virginis esse Deæ.
Felix, siqua tuum corrodit fœmina collum.
Felix, quæ labris liuida labra facit.
Quæque puella tuo cum pectore pectora ponit:
Et linguam tenero lassat in ore suam.

PORCI LICINI.

Custodes ouium, teneræque propaginis agnum,
Quæritis ignem? ite huc. quæritis? ignis homo est.
Si digito attigero, incendam siluam simul omnem.
Omne pecus, flamma est, omnia, quæ video.

C. PETRONII ARBITRI.

Qualis nox fuit illa, Dii Deæque,
Quam mollis torus: hæsimus calentes,

Et trans-

Et transfudimus hinc, & hinc labellis
Errantes animas. valete curæ
Mortales. ego sic perire cœpi.

Q. CATVLI.

Constiteram exorientem Auroram forte salutans:
Quom subito a læua Roscius exoritur.
Pace mihi liceat, Cælestes, dicere vostra:
Mortalis visus pulchrior esse Deo.

L. APVLEI.

Et Critias mea delitia, & Sol alme Charine,
Par in amore meo, vita tibi remanet.
Ne metuas, ne me ignis, & ignis torreat, vt volt,
Hasce duas flammas, dum potiar, patiar.
Hoc modo sim vobis, vnus sibi quisque quod ipse est.
Hoc mihi vos eritis, quod duo sunt oculi.

Q. CATVLI.

Aufugit mi animus: credo, vt solet, ad Theotimum
Deuenit. sic est: perfugium illud habet.
Quid si non interdixem, ne illum fugitiuum
Mitteret ad se intro: sed magis eiiceret?
Ibimu' quæsitum. verum, ne ipsi teneamur,
Formido. quid ago? Da Venu' consilium.

GALIENI IMP.

Ite agite, o pueri: pariter sudate medullis
Omnibus inter vos. non murmura vestra columbæ,
Brachia non ederæ, non vincant oscula conchæ.

VALERII ÆDITVI.

Dicere cum conor curam tibi Pamphila cordis,
Quid mi abs te quæram, verba labris abeunt.
Per pectus miserum manat subito mihi sudor.
Si taceo subidus, duplo iterum pereo.

C. PETRONI ARBITRI.

Quid factum est, quod tu proiectis, Iuppiter, armis
Inter cælicolas fabula muta taces?
Nunc erat à torua submittere cornua fronte.
Nunc pluma crines dissimulare tuos.
Hæc vera est Danaë. tenta modo tangere corpus.
Iam tua flammifero membra calore fluent.

INCERTI AVCTORIS.
EX PLATONE.

Dum semihulco basio
Meum puellum sauior:
Dulcemque florem spiritus
Duco ex aperto tramite:
Anima tunc ægra, & saucia
Cucurrit ad labias mihi:
Orisque rictum peruium,
Et labra pueri mollia
Rimata itineri transitus,
Vt transiliret, nititur.
Tum si moræ quid plusculæ
Fuisset in coitu osculi:
Amoris igni percita
Transisset, & me linqueret.
Et mira prorsum res foret,
Vt ad me fierem mortuus:
Ad puerum vt intus viuerem.

VALERII ÆDITVI.

Quid faculam præfers Phileros, qua nil opu' nobis?
Ibimus. heic lucet pectore flama satis.
Istam non potis est vis sæua extinguere venti,
Aut imber cælo candidu' præcipitans.

At contra

At contra hunc ignem Veneris, nisi si Venus ipsa,
Nulla est, quæ possit vis alia opprimere.

C. PLINII CAECILII.

Quum libros Galli legerem, quibus ille parenti
De Cicerone dare est ausus palmamque, decusque:
Lasciuum inueni lusum Ciceronis & illo
Spectandum genio, quo seria condidit, & quo
Humanis salibus multo, varioque lepore
Magnorum ostendit mentes gaudere virorum.
Nam queritur, quod fraude mala frustratus amantem
Paucula cœnato sibi debita sauia Tiro
Tempore nocturno subtraxerit. His ego lectis
Quur posthac, inquam, nostros celamus amores?
Nullumque in medium timidi damus? atque fatemur
Tironisque dolos, Tironis nosse fugaces
Blanditias, & furta nouas addentia flammas?

C. CAESARIS OCTAVIANI AVGVSTI.

Quod futuit Glaphyren Antonius, hanc mihi pœnam
Fuluia constituit, se quoque vti futuam.
Fuluiam ego vt futuam? quid, si se Manius oret
Pædicem: faciam? non puto, si sapiam.
Aut futue, aut pugnemus, ait. Quid, si mihi vita
Carior est ipsa mentula? signa canant.

EXCVSATIO LASCIVIORIS MATERIÆ.

C. PETRONII ARBITRI.

Quid me spectatis constricta fronte Catones?
Damnatisque noua simplicitatis opus?
Sermonis puri non tristis gratia ridet.
Quodque facit populus, candida lingua refert.
Nam quis concubitus: Veneris quis gaudia nescit?
Quis petit in tepido membra calere toro?

Ipse pater vera doctus Epicurus in arte
Iussit, & hanc vitam dixit habere Deos.

IN ILLVSTRIVM VIRORVM GESTA, AC MONVMENTA.

TITVLVS VII.

IN XERXEN.

Perses magnus adest. totus comitatur euntem
Orbis. quid dubitas, Græcia, ferre iugum?
Mundus iussa facit. Solem texere sagittæ.
Calcatur Pontus. fluctuat altus Athos.

ITEM.

Hic, quem cernis, Athos, immissis sparsius vndis,
Flexibus obliquis circumeundus erat.
Accepit magno deductum Nerea fluctu:
Perque latus misit maxima bella suum.
Sub tanto subitæ sonuerunt pondere classes.
Cæruleus cana sub niue Pontus erat.
Idem commisit longo duo litora ponte
Perses: & fecit per mare miles iter.
Quale fuit regnum, mundo noua ponere iura?
Hoc terra fiat: hac mare, dixit, eat.

LAVS CLAVDII CÆSARIS OB CAPTAM, ET SVBACTAM BRITANNIAM.

Ausoniis nunquam Tellus violata triumphis
Icta tuo, Cæsar, fulmine procubuit.
Oceanusque tuas vltra se respicit aras.
Qui finis mundo est, non erat imperio.

Victa

* * *

Victa prius nullo iamiam spectata triumpho
Illibata tuos gens iacet in titulos.

* * *

Fabula visa diu, medioque recondita Ponto
Libera victori quam merito colla dedit.

* *

Eufrates Ortus, Renus recluserat Arctos.
Oceanus medium venit in imperium.

* *

Libera non hostem, non passa Britannia Regem
Æternum nostro quæ procul orbe iacet,
Felix aduersis, & sorte oppressa secunda
Communis nobis, & tibi, Cæsar, erit.

* *

Vltima cingebat Tibris tua, Romule, regna.
Hic tibi finis erat, religiose Numa.
Et tua, Diue, tuum sacrata potentia cælo
Extremum citra constitit Oceanum.
At nunc Oceanus geminos interluit orbes.
Pars est imperij, terminus ante fuit.

* *

Mars pater, & nostræ gentis tutela, Quirine,
Et magno positus Cæsar vterque polo:
Cernitis ignotos Latia sub lege Britannos.
Sol citra nostrum flectitur imperium.

* *

Vltima cesserunt adoperto claustra Profundo,
Et iam Romano cingitur Oceano.
Opponis frustra rapidum Germania Renum.
Eufrates prodest nil tibi, Parthe fugax.
Oceanus iam terga dedit. nec peruius vlli,
Cæsareos fasces, imperiumque tulit.

O Illa

Ipse pater vera doctus Epicurus in arte
Iussit, & hanc vitam dixit habere Deos.

IN ILLVSTRIVM VIRORVM GESTA, AC MONVMENTA.

TITVLVS VII.

IN XERXEN.

Perses magnus adest. totus comitatur euntem
Orbis. quid dubitas, Graecia, ferre iugum?
Mundus iussa facit. Solem texere sagittae.
Calcatur Pontus. fluctuat altus Athos.

ITEM.

Hic, quem cernis, Athos, immissis sparsius vndis,
Flexibus obliquis circumeundus erat.
Accepit magno deductum Nerea fluctu:
Perque latus misit maxima bella suum.
Sub tanto subitae sonuerunt pondere classes.
Caeruleus cana sub niue Pontus erat.
Idem commisit longo duo litora ponte
Perses: & fecit per mare miles iter.
Quale fuit regnum, mundo noua ponere iura?
Hoc terrae fiat: hac mare, dixit, eat.

LAVS CLAVDII CÆSARIS OB CAPTAM, ET SVBACTAM BRITANNIAM.

Ausoniis nunquam Tellus violata triumphis
Icta tuo, Caesar, fulmine procubuit.
Oceanusque tuas vltra se respicit aras.
Qui finis mundo est, non erat imperio.

Victa

* * *

Victa prius nullo iamiam spectata triumpho
Illibata tuos gens iacet in titulos.

* * *

Fabula visa diu, medioque recondita Ponto
Libera victori quam merito colla dedit.

* *

Eufrates Ortus, Renus recluserat Arctos.
Oceanus medium venit in imperium.

* *

Libera non hostem, non passa Britannia Regem
Æternum nostro quæ procul orbe iacet,
Felix aduersis, & sorte oppressa secunda
Communis nobis, & tibi, Cæsar, erit.

* *

Vltima cingebat Tibris tua, Romule, regna.
Hic tibi finis erat, religiose Numa.
Et tua, Diue, tuum sacrata potentia cælo
Extremum citra constitit Oceanum.
At nunc Oceanus geminos interluit orbes.
Pars est imperij, terminus ante fuit.

* *

Mars pater, & nostræ gentis tutela, Quirine,
Et magno positus Cæsar vterque polo:
Cernitis ignotos Latia sub lege Britannos.
Sol citra nostrum flectitur imperium.

* *

Vltima cesserunt adoperto claustra Profundo,
Et iam Romano cingitur Oceano.
Opponis frustra rapidum Germania Renum.
Eufrates prodest nil tibi, Parthe fugax.
Oceanus iam terga dedit. nec peruius vlli,
Cæsareos fasces, imperiumque tulit.

* *

Illa procul nostro semota, exclusaque cælo
Alluitur nostra victa Britannis aqua.

* *

Semoto, & vasto disiuncta Britannia Ponto,
Cinctaque inaccessis horrida litoribus:
Quam pater inuictis Nereus vallauerat vndis:
Quam fallax æstu circuit Oceanus:
Brumalem sortita polum: qua frigida semper
Præfulget stellis Arctos inocciduis,
Conspectu deuicta tuo Germania, Cæsar,
Subdidit insueto colla premenda iugo.
Aspice, confundit populos imperuia Tellus.
Coniunctum est, quod adhuc orbis, & orbis erat.

LAVREÆ TVLLII.

Quod tua, Romanæ vindex clarissime linguæ,
Silua loco melius surgere iussa viret:
Atque Academiæ celebratam nomine villam
Nunc reparat cultu sub meliore Vetus:
Hic etiam apparent limfæ non ante repertæ,
Languida quæ infuso lumina rore leuant.
Nimirum locus ipse sui Ciceronis honori
Hoc dedit, hac fontes cum patefecit ope.
Vt, quoniam totum legitur sine fine per orbem,
Sint plures, oculis quæ medeantur, aquæ.

P. VIRGILII MARONIS.

Nocte pluit tota: redeunt spectacula mane.
Diuisum imperium cum Ioue Cæsar habet.

M. VALERII MARTIALIS.

Cum traheret Priscus, traheret certamina Verus,

Esset

Esset & æqualis Mars vtriusque diu:
Missio sæpe viris magno clamore petita est.
Sed Cæsar legi paruit ipse suæ.
Lex erat, ad digitum positam concurrere palmam.
Quod licuit, lances, donaque sæpe dedit.
Inuentus tamen est finis discriminis æqui.
Pugnauere pares: succubuere pares.
Misit vtrisque rudes, & palmas Cæsar vtrique.
Hoc precium virtus ingeniosa tulit.
Contigit hoc nullo, nisi te, sub principe, Cæsar:
Cum duo pugnarent, victor vterque fuit.

EIVSDEM.

Concita veloces fugeret cum dama Molossos,
Et varia lyncas necteret arte mora:
Cæsaris ante pedes supplex, similisque roganti
Constitit: & prædam non tetigere canes.
* * *
Hæc intellecto principe dona tulit.
Numen habet Cæsar. sacra est vis, sacra potestas.
Credite: mentiri non didicere feræ.

EIVSDEM.

* * *
Da veniam subitis. non displicuisse meretur,
Festinat Cæsar qui placuisse tibi.
Cedere maiori, virtutis fama secunda est:
Illa grauis palma est, quam minor hostis habet.

DE AMICIS.

TITVLVS VIII.

SERRANVM, *Vegetumque simul, iunctumque duobus*
Herogenem caros aspice Geryonas.

Esse putes fratres, tanta pietate fruuntur.
Imo neges. sic est in tribus vnus amor.
Triga mihi paucos inter dilecta sodales:
Triga sodalitij pars bene magna mei.

ITEM.

Ablatus mihi Crispus est, amici.
Pro quo si precium dari liceret,
Nostros diuiderem libenter annos.
Nunc pars optima me mei reliquit.
Crispus præsidium meum, voluptas,
Pectus, deliciæ. nihil sine illo
Lætum mens mea iam putauit esse.
Consumptus male, debilisque viuam.
Plusquam dimidium mei recessit.

ITEM.

Sic mihi sit frater maiorque, minorque superstes:
Et de me doleat nil, nisi morte mea.
Sic illos vincam: sic vincar rursus amando:
Mutuus inter nos sic bene certet amor.
Sic dulci Marcus qui nunc sermone fritinnit,
Facundo patruos prouocet ore duos.

C. MÆCENATIS CILNII EQVITIS ROM.

Ni te visceribus meis, Horati,
Iam plus diligo: tu tuum sodalem
Nimio videas strigosiorem.

MVNVS-

MVNVSCVLA AVT XENIA.

TITVLVS IX.

C. ÆLII CINNÆ.

Hæc tibi Arataeis multum vigilata lucernis
Carmina, quis ignes nouimus aerios,
Leuis in aridulo maluæ descripta libello
Prusiaca vexi munera nauicula.

M. TERENTII VARRONIS.

Cape hanc caducam Liberi mollem dapem
De fronde Bromiæ autumnitatis vuidam:
Quam linfa melius e lacuna fontium
Allata, nido potili permisceat.

L. APVLEII.

Florea serta, meum mel, & hæc tibi carmina dono.
Carmina dono tibi: serta tuo Genio.
Carmina, vti Critiæ lux hæc optata canatur,
Quæ bis septeno vere tibi remeat.
Serta autem, vt læto tibi tempore tempora vernent.
Ætatis florem floribus vt decores.
Tu mihi da contra pro verno flore tuum ver,
Vt nostra exuperes munera muneribus.
Pro implexis sertis, complexum corpore redde,
Proque rosis, oris sauia purpurei.
Quod si animum inspires, dona iam carmina. nostra
Cedent victa tuo dulciloquo calamo.

M. TERENTII VARRONIS.

Lepusculi timentis hoc quadrangulum
Dedit Diana rete nexile, arcyas,
Viscum fugelæ, lineamque compedam.

L. APVLEII.

Calpurniane, salue properis versibus.

Misi, vt petisti, tibi munditias dentium.
Nitelas oris ex Arabicis frugibus.
Tenuem, candificum, nobilem puluisculum,
Complanatorem tumidulæ gingiuulæ,
Conuerritorem pridianæ reliquiæ,
Ne qua visatur tetra labes sordium,
Restrictis forte si labellis riseris.

POSTVLATIO MVNERIS.

Sic tibi florentes æquæuo germine nati
Indolis æternæ sidere, celsa petant:
Sic priscos vincant atauos, clarosque parentes
Exuperent meritis, sæclaque longa gerant.
Sic sobolis numerum transcendat turba nepotum.
Nobilibusque riges gaudia tanta toris:
Ne sterilem præstes indigno munere musam.
Vtque soles, largus carmina nostra foue:
Imperiis vt nostra tuis seruire Thalia
Possit, & in melius personet icta chelys.

IN LVXVM.

TITVL. X.

C. PETRONII ARBITRI.

NON *satis est, quod nos mergis furiosa iuuentus:*
Transuersosque rapit fama sepulta probris?
Anne etiam famuli cognata face sepulti
In testa mersas luxuriantur opes?
Vilis seruus habet regni bona. cellaque capti
Deridet festam, Romuleamque casam.
Idcirco virtus medio iacet obruta cœno.
Nequitiæ classes candida vela ferunt.

EIVSDEM.

Ales Phasiacis petita Colchis,

Et

Et pictis Atagen opaca pennis,
Atque Afræ volucres placent palato,
Quod non sunt faciles. at albus anser
Plebeium sapit. vltimis ab oris
Attractus Scarus est. & Afra Syrtis.
Quicquid naufragio dedit, probamus.
Mullus iam grandis est. amica vincit
Vxorem. rosa cinnamum veretur.
Quicquid quæritur, optimum videtur.

Q. ENNI HEDYPATHETICORVM FRAGMENTVM.

Omnibus at Clupeæ præstat mustela marina.
Mures sunt Æni, ast aspra ostrea plurima Abydi.
Mitylus, & pecten, charadrusque apud Ambraicæ amnes.
Brundusii sargus bonus est. hunc, magnus erit si,
Sume. apriclum piscem scito primum esse Tarenti.
Surrenti lopadas. glaucum Cumas apud. at quid
Scarum præterij cerebrum Ioui' pene supremi?
Nestoris ad patriam hic capitur magnusque, bonusque:
Melanurum, turdum, merulamque, vmbramq. marinam?
Polypus Corcyræ, caluaria pinguia Atarnæ.
Purpura, muriculi, mures, dulces quoque echini.

PVBLII SYRI MIMI.

Luxuriæ rictu Martis marcent mœnia.
Tuo palato lautus pauo nascitur,
Plumato amictus aureo Babylonico.
Gallina tibi Numidica; tibi Gallus spado.
Ciconia etiam peregrina, Græca hospita,
Pietaticultrix, gracilipes, crotalistria
Auis exul hiemis, titulus tepidi temporis.
Nequitiæ nidum in cacabo fecit meo.
Quo margarita cara tibi, baca Indica?

An vt matrona ornata phaleris pelagiis,
Tollat pedes indomita in strato extraneo?
Smaragdum ad quam rem viridem, preciosum vitrum?
Quo Carchedonios optas ignes lapideos,
Nisi vt scintillent? probitas est carbunculus?
Æquum est induere nuptam ventum textilem?
Palam prostare nudam in nebula linea?

SCOMMATICA, FAMOSA, LVDICRA, RIDICVLARIA.

TITVLVS XI.

L. POMPONII.

RIDICVLVST, *quom te Cascam tua dicit amica*
Fili potoni sesquisenex puerom.
Dic tu illam pusam. sic fiet, Mutua muli.
Nam es vere pusus tu, tua amica senex.

L. MANILII.

Cascom Cascam duxisse, non mirabilest.
Quoniam Charon eas faciebat nuptias.

DE DIVITE FORMOSA, GENEROSA, IMPVDICA.

Formosa es, fateor. diues, generosa, vetusta.
Confitear, si vis omnia. redde vicem.
Nempe parum casta es. nempe es deprensa. negabis?
Res venit ad lites. rursus & illa nega.
Dic potius, sed nempe semel, sed nempe puella.
Et cum deprensa quis, nisi frater, erat?
Frater erat? nihil est: fecit quod Iuppiter. illud
Sed, quod non fecit Iuppiter, hoc facitis.

DE MAGISTRI LVDI NEGLIGENTIA.

Indoctus teneram suscepit Caualo plebem,
Quam cogat primas discere literulas.

Sed cum discipulos nullo terrore coercet,
Et ferulis culpas tollere cessat iners:
Proiectis pueri tabulis Floralia ludunt.
Iam nomen ludi rite magister habes.

DE ASINO, QVI ÆNEIDEM DENTIBVS DISCERPSIT.

Carminis Iliaci libros consumpsit asellus.
Hoc fatum Troiæ est, aut equus, aut asinus.

IN C. CÆSAREM.

Gallias Cæsar subegit, Nicomedes Cæsarem.
Ecce nunc Cæsar triunfat, qui subegit Gallias.
Nicomedes non triunfat, qui subegit Cæsarem.

IN SARMENTVM SCVRRAM.

Aliud scriptum habet Sarmentus, aliud populus voluerat.
Digna dignis. Sic Sarmentus habeat crassas compedes.
Rustici, ne nihil agatis, aliquis Sarmentum alliget.

IN VENTIDIVM BASSVM.

Concurrite omnes augures, aruspices:
Portentum inusitatum conflatum est recens.
Nam, mulos qui fricabat, Consul factus est.

SVBSCRIPTVM STATVÆ C. CÆSARIS.

Brutus, quia Reges eiecit, Consul primo factus est.
Hic, quia Consules eiecit, Rex postremo factus est.

IN EIVSDEM ADVLTERIA.

Vrbani seruate vxores: mœchum caluum adducimus.
Auro in Gallia stuprum emisti: hic sumpsisti mutuum.

IN M. BIBVLVM COS.

Consule non Bibulo quicquam, sed Cæsare factum est.
Nam Bibulo fieri Consule nil memini.

C. LICINII CALVI IN CN. POMPEIVM.

Fasciola qui crura ligat, digito caput vno
Scalpit, quid credas hunc sibi velle? virum.

IN C. CÆSAREM OCTAVIANVM AVGVSTVM.

Cum primum istorum conduxit mensa choragum:
Sexque Deos vidit Manlia, sexque Deas:
Impia dum Phœbi Cæsar mendacia ridet:
Dum noua Diuorum cœnat adulteria:
Omnia se a terris tunc numina declinarunt:
Fugit & auratos Iuppiter ipse thronos.

IN EVNDEM.

Postquam bis classe victus naues perdidit:
Aliquando vt vincat, ludit assidue aleam.

IN SEMPRONIVM RVFVM.

Ciconiarum Rufus iste conditor,
Ipse est duobus elegantior Plancis.
Suffragiorum puncta non tulit septem.
Ciconiarum populus vltus est mortem.

IN C. CÆSAREM.

Gallos Cæsar in triumphum duxit. iidem in curiam
Galli bracas deposuerunt: latum clauum sumpserunt.

IN CANINIVM REVILIVM.
M. CICERONIS.

Vigilantem habemus Consulem Caninium.
In Consulatu somnum non vidit suo.

IN TIBERIVM CÆSAREM.

Aspice felicem sibi, non tibi Romule, Sullam.
Et Marium, si vis, aspice, sed reducem.
Necnon Antonij ciuilia bella mouentis,
Nec semel infectas aspice cæde manus.
Et dic, Roma perit. regnabit sanguine multo,
Ad regnum quisquis venit ab exilio.

IN EVNDEM.

Non es eques. quare? non sunt tibi millia centum.
Omnia si quæras, & Rhodos exilium est.

IN

IN EVNDEM.

Asper, & immitis: breuiter vis omnia dicam?
Dispeream, si te mater amare potest.

IN CL. NERONEM IMP.

Quis negat Æneæ magna de stirpe Neronem?
Sustulit hic matrem, sustulit ille patrem.

IN EVNDEM.

Dum tendit citharam noster, dum cornua Parthus:
Noster erit παιὰν, ille ἑκατηβελέτης.

IN CL. TIBERIVM CÆSAREM.

Fastidit vinum, quia tam sitit iste cruorem.
Tam bibit hunc auide, quam bibit ante merum.

IN EVNDEM.

Aurea mutasti Saturni sæcula, Cæsar.
Incolumi nam te ferrea semper erunt.

IN CONSTANTINVM IMP.

ABLASII COS.

Saturni aurea sæcla, quis requirat?
Sunt hæc gemmea, sed Neroniana.

IN DOMVM NERONIS.

Roma domus fiet. Veios migrate Quirites:
Si non & Veios occupat ista domus.

ASINII GALLI.

Qui caput ad læuam deicit, glossemata vobis
Præcipit, os nullum, vel potius pugilis.

IN OTHONEM IMP.

Cur Otho mentito sit, quæritis, exul honore?
Vxoris mœchus cœperat esse suæ.

IVLII FLORI.

Ego nolo Cæsar esse:
Ambulare per Britannos:
Scythicas pati pruinas.

ADR.

ADR. IMP. RESPONDET.

Ego nolo Florus esse:
Ambulare per tabernas:
Latitare per popinas:
Culices pati rotundos.

ELOGIA ILLVSTRIVM VIRORVM.

SVBSCRIPTVM IMAGINI HOMERI.

TITVLVS XII.

M. TERENTIVS VARRO.

CAPELLA *Homeri candida hoc tumulum indicat:*
Quod illi Ietæ mortuo faciunt sacra.

SVBSCRIPTVM IMAGINI DEMETRII PHALEREI.

M. TEREN. VARRO.

Hic Demetrius æneas tot aptu'st,
Quot luces habet annus absolutus.

PVBLII SCIPIONIS.

*Desine Roma tuos postes **
Nanque tibi monumenta mei peperere labores.

C. CÆS. OCTAV. AVG.

Iuppiter in cælis: Cæsar regit omnia terris.

VAL. CATONIS GRAMMATICI, ET POETÆ.

FVRIVS BIBACVLVS.

Cato Grammaticus, Latina Siren,
Qui solos legit, ac facit poëtas.

CALIGVLÆ CÆS.

In castris natus, patriis nutritus in armis
Iam designati principis omen erat.

P. TERENTII COMICI.

C. IVL. CÆS. DICTATOR.

Tu quoque tu in summis, o dimidiate Menander

Poneris,

Poneris, & merito, puri sermonis amator.
Lenibus atque vtinam verbis coniuncta foret vis
Comica, vt æquato virtus polleret honore
Cum Græcis: neque in hac despectus parte iaceres.
Vnum hoc maceror, & doleo tibi deesse, Terenti.

EIVSDEM.

M. TVLL. CICERO.

Tu quoque, qui solus lecto sermone, Terenti,
Conuersum, expressumque Latina voce Menandrum
In medio populi sedatis vocibus effers,
Quicquid come loquens, atque omnia dulcia promens.

* * *

C. CRISPI SALLVSTII.

Et verba antiqui multum furate Catonis
Crispe, Iugurthinæ conditor historiæ.

C. SILO POETA.

Ite agite, o Danai, magnum Pæana canentes.
Ite triumfantes. belli mora concidit Hector.

DE VINO.

TITVLVS XIII.

M. TERENTII VARRONIS.

Vino nihil quidquam iucundius cluit.
Hoc ægritudinem ad medendum inuenerunt.
Hoc hilaritatis dulce seminarium.
Hoc continet coagulum conuiuia.

DE VINO ET LÆTITIA.

Sic tua sit, quancunque tuam vis esse puellam.
Sic, quancunque voles, mutuus ignis edat:
Sic nunquam dulci careant tua pectora flamma:
Et sic læsuro semper amore vacent:

Vince mero curas, & quicquid forte remordet,
Comprime: deque animo nubila pelle tuo.
Nox, curam si prandit, alit. male creditur illi
Cura, nisi a multo marcida facta mero.

DE DIIS.

TITVLVS XIIII.

SVBSCRIPTVM STATVÆ CVPIDINIS.

SOL *calet igne meo: flagrat Neptunus in vndis.*
Pensa dedi Alcidæ: Bacchum seruire coegi.

Q. ENNII, XII. DII SELECTI.

Iuno, Vesta, Ceres, Deiana, Minerua, Venus: Mars,
Mercurius, Ioui', Neptunus, Volcanus, Apollo.

SANCO SEMIPATRI.

De decuma victor tibi Luciu' Mummiu' donum
Moribus antiqueis hoc pro vsura dare sese
Visum animo so. perfecit sa pace rogans te,
Cogendo dissoluendei vt felicia faxis.
Perficias, decumam vt faciat veræ rationis.
Propter hoc, atque alieis doneis des cuncta roganti.

IVNONI ARDEATINÆ.

Digne digniloqueis pictureis condecorauit
Reginæ Iunoni' supremæ coniugi' templum
Marcus Ludius Elotas Ætolia oriundus.
Quem nunc & post semper ob artem hanc Ardea laudat.

FORTVNÆ PRÆNESTINÆ.

Tu quæ Tarpeio coleris vicina Tonanti,
Votorum vindex semper Fortuna meorum:
Accipe, quæ pietas ponit tibi dona merenti.
Effigiem nostri conserua Diua parentis.
Cuius ne taceat memorandum litera nomen,

CÆSIVS

CÆSIVS *hic, idemque* TITVS, PRIMVSQVE *vocatur*
Qui largæ Cereris messes, fructusque renatos
Digerit in precium: cui constat fama, fidesque.
Et cui diuitias nectit pudor. ire per altos
Consuetus portus. cura, studioque laboris
Litora qui præstat fessis tutissima nautis.
Notus in vrbe sacra, notus quoque finibus illis,
Quos Vmber sulcare solet, quos Tuscus arator.
Omnibus hic annis votorum more suorum
Centenas adicit numero crescente coronas,
Fortunæ simulacra colens, & Apollinis aras,
Arcanumque VII. *quorum consentit in illo*
Maiestas, longæ promittens tempora vitæ.
Accipe Posteritas, quod per tua sæcula narres.
TAVRINVS *cari iussus pietate parentis*
Hoc posuit donum, quod nec sententia Mortis
Vincere, nec poterit Fatorum summa potestas:
Sed populi saluo semper rumore manebit.

A. SEPTIMII SERENI FALISCI.

IANO.

Iane pater, Iane tuens, Diue biceps, biformis.
O cate rerum sator, o principium Deorum.
Stridula cui limina, cui cardinei tumultus,
Cui reserata mugiunt aurea claustra Mundi:
Tibi vetus ara caluit Aborigineo sacello.

* * *

TVTANVS DEVS. VARRONIS.

Noctu Annibalis cum fugaui exercitum,
Tutanus hoc, Tutanu' Romæ nuncupor.
Hac propter omnes, qui laborant, inuocant.

CYBELÆ MATRI. C. MÆCENATIS.

Ades huc, ades Cybele, Dea montigena Dea.

Age tympano sonanti quate flexibile caput.
Latus horreat flagello, comitum chorus vlulet.

* * * *

EIDEM M. TER. VARRONIS.

* * *

Tibi tympana haud inani sonitu, Dea, tonimus.
Sonitum æris intonamus tibi nos semiuiri.
Teretem comam volantem Galli tibi iacimus.

* * *

EIVSDEM.

Te Anna, & Peranna, Panda, καὶ Λατῶ, Pales,
Nerienes, & Minerua, Fortuna, ac Ceres.

NEPTVNO.

Te Neptune pater, cui flumina cana sonanti
Cincta salo resonant: magnus cui præpete nimbo
Persluit Oceanus, & flumina crinibus errant.

* * *

PETRONII ARBITRI.

Nympharum, Bacchique comes, quem pulchra Dione
Diuitibus siluis numen dedit: inclita paret
Cui Lesbos, viridisque Thasos: quem Lydus adorat
Septifluus, templumque tuis imponit Hypæpis,
Huc ades o Bacchi tutor, Dryadumque voluptas:
Et timidas admitte preces. non sanguine tristi
Perfusus venio: non templis impius hostis
Admoui dextram: sed inops, & rebus egenis
Attritus, facinus non toto corpore feci.
Quisquis peccat inops, minor est reus. hac prece quæso
Exonera mentem, culpæque ignosce minori.
Et quandoque mihi Fortunæ arriserit hora,
Non sine honore tuum patiar decus. ibit ad aras

Corniger.

Corniger, & querulæ fetus suis hostia lactens:
Spumabit pateris hornus liquor. & ter ouantem
Circa delubrum gressum feret ebria pubes.

POETICA, ET DE POETIS.

TITVLVS XV.

M. TER. VARRONIS.

Vos, in theatro qui voluptatem auribus,
Huc aucupatum concurristis domo,
Adeste, adeste, quæ feramque, gnoscite,
Domum vt feratis e theatro literas.

INCERTI AVCTORIS.

Pœnico bello secundo Musa pinnato gradu
Intulit se bellicosam in Romuli gentem feram.

C. LABERII MIMI.

Necessitas, quoius cursus transuersi impetum
Voluerunt multi effugere, pauci potuerunt,
Quo me detrusit pene extremis sensibus?
Quem nulla ambitio, nulla vnquam largitio,
Nullus timor, vis nulla, nulla auctoritas
Mouere potuit in iuuenta de statu:
Ecce in senecta vt facile labefecit loco
Viri excellentis mente clemente edita
Summissa placide blandiloquens oratio.
Etenim ipsi Dij negare cui nil potuerunt,
Hominem me denegare quis posset pati?
Ego bis tricenis annis actis sine nota,
Eques Romanus ex Lare egressus meo,
Domum reuortar Mimus. Nimirum hoc die
Vno plus vixi, mihi quam viuendum fuit.
Fortuna immoderata in bono æque, ac in malo,
Si tibi erat libitum literarum laudibus

Floris cacumen nostræ famæ frangere:
Quur, quum vigebam membris præuiridantibus,
Satisfacere populo, ac tali cùm poteram viro,
Non flexibilem me concuruasti, vt carperes?
Nunc me quo deïicis? quid ad scenam adfero?
Decorem formæ, an dignitatem corporis?
Animi virtutem, an vocis iucundæ sonum?
Vt edera serpens vires arboreas necat:
Ita me vetustas amplexu annorum enecat.
Sepulcris similis, nil, nisi nomen, retineo.

Q. ENNII.

Enni poëta salue, qui mortalibus
Versus propinas flameos medullitus.

INCERTI AVCTORIS.

Adesto Iambe præpes, & tui tenax
Tenoris, adde concitum celer pedem.
Nec alterius indigens opis veni.
Sed ipse verus, integerque, gestiens:
Adulta felle qualis ante carmina
Dabas amarus, vltor impetus tui.

M. TERENTII VARRONIS.

Sed o Petrulle, ne meum taxis librum,
Si te pepigit huic modi scenatilis.
Sin displicebit tam tibi latum mare,
Tantum parato spongiam deletilem.

VOLCATIVS SEDIGITVS DE POETIS COMICIS.

Multos incerto certare hanc rem vidimus,
Palmam poëtæ Comico quoi deferant.
Eum meo iudicio errorem dissoluam tibi.
Vt, contra si quis sentiat, nil sentiat.
Cæcilio palmam Statio do Comico.

Plautus

Plautus secundus facile exuperat cæteros.
Dein Næuius, qui seruet, precio in tertio est.
At siquid quarto detur, dabitur Licinio:
Atilium post Licinium facio insequi,
In sexto consequetur hos Terentius.
Turpilius septimum, Trabea octauum obtinet.
Nono loco esse facile facio Lucium.
Antiquitatis caussa decimum addo Ennium.

IN COMMENTARIVM L. CRASSITII GRAMMATICI IN SMYRNAM.

C. HELVII CINNÆ.

Vni Crassitio se credere Smyrna probauit.
Desinite indocti coniugio hanc petere.
Soli Crassitio se dixit nubere velle,
Intima cui soli nota sua extiterint.

SENTII AVGVRINI.

Canto carmina versibus minutis
His, olim quibus & meus Catullus,
Et Caluus, veteresque. Sed quid ad me?
Vnus Plinius est mihi priores.
Mauult versiculos foro relicto;
Et quærit, quod amet, putatque amari.
Ille Plinius, ille. quid Catones?
I, nunc, qui sapias, amare noli.

P. VIRGILII MARONIS.

Nocte pluit tota, redeunt spectacula mane.
Diuisum imperium cum Ioue Cæsar habet

ITA ID DISTICHON VINDICAT.

Hos ego versiculos feci: tulit alter honores.
Sic vos non vobis nidificatis aues.
Sic vos non vobis vellera fertis oues.

Sic vos non vobis mellificatis apes.
Sic vos non vobis fertis aratra boues.

IN AVARITIAM, ET PECVNIAM.

TITVLVS XVI.

SVLPICII SERVASTI LVPERCI IVNIORIS.

HEV *misera in nimios hominum petulantia census,*
Cæcus inutilium quò ruit ardor opum?
Auri dira fames & non expleta libido
Ferali precio vendat vt omne nefas.
Sic latebras Eriphyla viri patefecit, vbi aurum
Accepit turpis materiam sceleris.
Sic quondam Acrisiæ in gremium per claustra puellæ
Corruptore auro fluxit adulterium.
O quam mendose votum insaturabile habendi
Imbuit infami pectora nostra malo!
Quamlibet immenso diues vigil incubet auro:
Æstuat augendæ dira cupido rei.
Heu mala paupertas nunquam locupletis auari,
Dum struere immodice quod tenet optat, eget.
Quis metus hic legum, quæve est reuerentia veri
Crescenti nummo si mage cura subest?
Cognatorum animas promptum est, patrumque cruorem
Fundier. affectus vincit auara fames.
Diuitis est semper fragiles male quærere gazas.
Nulla huic in lucro cura pudoris erit.
Istud templorum damno exitioque requirit.
Hoc cælo iubeas vt petat, inde petet.
Mirum ni pulchras artes Romana iuuentus
Discat, & egregio sudet in eloquio:

Vt

Vt post iurisona famosa stipendia linguæ,
Barbaricæ ingenijs anteferantur opes.
Atqui sunt quos propter honestum rumpere fœdus
Audeat inlicite pallida auaritia.
Romani sermonis egens ridendaque verba
Frangit ad horrificos turbida lingua sonos.
Sed tamen ex vultu adpetitur spes grata nepotum.
Saltem istud nostri forsan honoris habent.
Ambusti torris species, exesaque seclo
Abduntur priscis corpora de tumulis.
Perplexi crines, frons improba, tempora pressa,
Extantes malā deficiente genæ.
Simatæque iacent pando sinuamine nares:
Territat os nudum, cæsaque labra tument.
Defossum in ventrem propulso pondere tergum
Frangitur, & vacuo crure tument genua.
Discolor in manibus species, ac turpius illud,
Quod cutis obscure pallet in inuidiam.

PETRONII ARBITRI.

Nec bibit inter aquas, neque poma natantia sumit
Tantalus infelix, quem sua vota premunt.
Diuitis hæc magni facies erit, omnia late
Qui tenet, & sicco concoquit ore famem.

M. TERENTII VARRONIS.

Hospes, quid miras numo curare Serapin?
Quid? quasi non curet tantidem Aristoteles.

PETRONII ARBITRI.

Quid faciant leges, vbi sola pecunia regnat,
Aut vbi paupertas vincere nulla potest?
Ipsi, qui Cynica traducunt tempora cæna,
Nonnunquam nimis verba solent emere.

Ergo iudicium nihil eſt, niſi publica merces.
Atque eques, in cauſſa qui ſedet, empta probat.

M. TERENTII VARRONIS.

Non ſit theſauris, non auro pectu' ſolutum.
Non animis demunt curas, ac relligiones
Perſarum montes, non atria diuiti' Craſſi.

PETRONII ARBITRI.

Quiſquis habet numos, ſecura nauiget aura:
Fortunamque ſuo temperet arbitrio.
Vxorem ducat Danaen: ipſumque licebit
Acriſium iubeat credere, quod Danaen.
Carmina componat, declamet, concrepet, omnes
Et peragat cauſſas: ſitque Catone prior.
Iuriſconſultus PARET, NON PARET *habeto.*
Atque eſto, quicquid Seruius, & Labeo.
Multa loquor. quiduis numis præſentibus opta:
Et veniet. clauſum poßidet arca Iouem.

ORACVLA, ET ÆNIGMATICA.

TITVLVS XVII.

Tarpeio quondam ſedit quæ vertice cornix,
EST *bene non potuit dicere: dixit,* ERIT.

M. TERENTII VARRONIS.

Semel, minuſne, an bis minus, non ſat ſcio,
An vtrunque eorum. & quondam audiui dicier,
Ioui ipſi magno noluit concedere.

L. APVLEII.

Montis in excelſi ſcopulo deſiſte puellam,
Ornatam mundo funerei thalami.
Nec ſperes generum mortali ſtirpe creatum:
Sed ſæuum, atque ferum, vipereumque malum.

Qui

Qui pinnis volitans super æthera, cuncta fatigat:
Flamaque & ferro singula debilitat.
Quem tremit ipse Iouis, quo numina terrificantur,
Fulminaque horrescunt, & Stygiæ tenebræ.

POLLVCIS.

Quum mea me genitrix grauida gestaret in aluo,
Quid pareret, fertur consuluisse Deos.
Mas est, Phœbus ait: Mars, fœmina: Iunoque neutrum.
Quumque forem natus, Hermaphroditus eram.
Quærenti letum, Dea sic ait: occidet armis:
Mars cruce: Phœbus aquis. Sors rata quæque fuit.
Arbor obumbrat aquas: adscendo. decidit ensis,
Quem tuleram. casu labor & ipse super.
Pes hæsit ramis. caput incidit amne. Tulique
Fœmina, vir, neutrum, flumina, tela, crucem.

CITERII SIDONII SYRACVSANI.

Almo, Theon, Thyrsis, orti sub monte Pelori,
Semine disparili, Laurente, Lacone, Sabino.
Vite Sabine, Lacon sulco, sue cognite Laurens.
Thyrsis oues, vitulos Theon egerat, Almo capellas.
Almo puer, pubesque Theon, at Thyrsis ephebus.
Canna Almo, Thyrsis stipula, Theon ore melodus.
Nais amat Thyrsin, Glauce Almona, Nisa Theonem.
Nisa rosas, Glauce violas dat, lilia Nais.

SIMILE ADRIANI IMP.

Vt belli sonuere tubæ, violenta peremit
Hippolyte Theutranta: Lyce Clonon: Oebalon Alce.
Oebalon ense: Clonon iaculo: Theutranta sagitta.
Oebalus ibat equo: curru Clonus: at pede Theutras.
Plus puero Theutras: puer Oebalus: at Clonus heros.
Figitur ora Clonus: latus Oebalus: ilia Theutras.

Iphiclis Theutras: Doryli Clonus: Oebalus Idæ:
Argolicus Theutras: Maſus Clonus: Oebalus Arcas.

GNOMICA, ET DIDASCALICA.

TITVLVS XVIII.

SVLPITII SERVASTI IVNIORIS, DE VETVSTATE.

OMNE *quod Natura parens creauit*
Quamlibet firmum videas, labaſcit
Tempore, ac longo fragile, ac caducum
Soluitur vſu.
Amnis inſueta ſolet ire valle,
Mutat & rectos via certa curſus,
Rupta cum cedit male pertinaci
Ripa fluento.
Decidens ſcabrum cauat vnda tofum,
Ferreus vomis tenuatus agris
Splendet, ac trito digitos honorans
Annulus auro.

DE SPE, PER EXEMPLA.

Spes fallax, ſpes dulce malum, ſpes ſumma malorum.
Solamen miſeris, quæ ſua fata trahunt.
Credula res: quam nulla poteſt fortuna fugare.
Spes ſtat in extremis officioſa malis.
Spes vetat æternis Mortis requieſcere portis,
Et curas ferro rumpere ſollicitas.
Spes neſcit vinci. Spes pendet tota futuri.
Mentitur: credi vult tamen illa ſibi.
Improba, mentis inops, rebus gratiſſima læſis,
Quas fouet: & verti fata ſubinde, docet.
Sola tenet miſeros. inuitos ſola moratur.
Sola perit nunquam: nec perit, atque redit.

Sæpe

Sæpe bono, rursusque malo blandissima semper.
Et quos decepit, decipit illa tamen.
Instabilis, dubio deuexa ad tempora motu:
Audax: & clausum quæ putet esse nihil.
Omnia promittit mota leuitate Deorum.
Nil fixum, & casus admonet esse leues.
Naufragus hac cogente natat per fœta procellis
Æquora: cum mersas viderit ante rates.
Captiuus duras illa solante catenas
Perferet: & victos vincere posse putat.
Noxius infami districtus stipite membra
Sperat & à fixa posse redire cruce.
Spem, iussus præbere caput, paloque ligatus,
Cum micat ante oculos stricta securis, habet.
Sperat & in sæua victus gladiator arena,
Sit licet infesto pollice turba minax.
* * *Et qui decenti iugulo tinctoria moto*
Spem, quamuis lecto iam referatur, habet.
Spem recipit carcer foribus præclusus ahenis.
Spes & in horrendo robore parua manet.
Spes Marium monuit turpi se credere limo,
Et tantum furto viuere velle virum.
Hac illum Libyæ penetrare in litora victæ
Iussit: &, o Superi, quis fuit ille dies,
Quo Marium vidit supra Carthago iacentem.
Tertia par illis nulla ruina fuit.
Spes Magnum profugum toto discurrere in orbe
Iusserat, & pueri Regis adire pedes.
Spes vni nunquam potuit dare verba Catoni.
Mendacisque Deæ non tulit ille dolos.
Quid non spes audet? Priamo post Hectora mansit.
Spes fuit vxori, Protesilae, tuæ.

Orpheus infernas ſperauit tollere leges,
Tartareum & cantu flectere poſſe canem.
Spe duce per medias enauit Dædalus vndas:
Et noua mirantes terruit ales aues.
Paſiphae (quid non homini ſperare libebit?)
Sperauit toruo poſſe placere boui.
Sperat, qui curuo ſulcos perrumpit aratro.
Sperat, qui ventis vela ferenda dedit.
Spes hamis piſces, laqueo captare volucres
Erudit. hæc orbem bella cruenta docet.
Spes ſequitur grauibus raſtris mala rura domantem.
In noua ſe nulla cum ratione parat.
Semper adulatur: ſemper maleſida vagatur:
Et populos, vrbes, totaque regna capit.
Deſertos medicis ſpes numquam deſerit ægros.
Deſeßi numquam ſpem poſuere rei.
Spes eſt, quæ claſſes diuerſo ex hoſte coactas
Ducit. Spes cupidos ducit in arma viros.
Et dicit, duro. nec te præſentia iungant.
Fors varias mutat mobilitate vices.
Incerto ludit caſu Fortuna per orbem.
Et ſemper contra quæ fugit, atque redit.

C. PETRONII ARBITRI: IN SVPERSTITIONEM.

Primus in orbe Deos fecit timor: ardua cælo
Fulmina cum caderent: diſcuſſaque mœnia flammis,
Atque ictus flagraret Athos: mox Phœbus ad ortus
Luſtrata deiectus humo, Lunæque ſenectus,
Et reparatus honos. hinc ſigna effuſa per orbem,
Et permutatis diſiunctus menſibus annus
Proiecit vitium hoc: atque error iußit inanis
Agricolas primos Cereri dare menſis honores:

Palmitibus

Palmitibus plenis Bacchum vincire: Palemque
Pastorum gaudere manu. natat obrutus, omni
Neptunus demersus aqua. Pallasque cauernas
Vindicat. Et voti reus, & qui vendidit orbem
Iam sibi quisque Deos auido certamine fingit.

EIVSDEM DE VITANDO FASTIDIO.

Nolo ego semper idem capiti suffundere costum:
Nec toto stomachum conciliare mero.
Taurus amat gramen mutata carpere valle:
Et fera mutatis sustinet ora cibis.
Ipsa dies ideo nos grato perluit haustu,
Quod permutatis hora recurrit equis.

EIVSDEM DE VXORE.

Vxor legitimus debet quasi census amari.
Nec censum vellem semper amare meum.

EIVSDEM.

Inueniat, quod quisque velit. non omnibus vnum est,
Quod placet. hic spinas colligit, ille rosas.

EIVSDEM.

Nam nihil est, quod non mortalibus afferat vsum.
Rebus in aduersis quæ iacuere, iuuant.
Sic rate demersa vulsam deponderat aurem.
Remorum leuitas naufraga membra vehit.
Cum sonuere tubæ, iugulo stat diuite ferrum.
Barbara contemnit prælia pannus habet.

EIVSDEM EXHORTATIO.

Linque tuas sedes, alienaque litora quære,
O iuuenis. maior rerum tibi nascitur ordo.
Ne succumbe malis. te nouerit vltimus Ister:
Te Boreas gelidus: securaque regna Canopi:
Quique renascentem Phœbum, cernuntque iacentem.
Maior in externa sita cui descendat arenas.

EIVS-

EIVSDEM DE AVLICOLVM VANITATE.

Nam citius flammas mortales ore tenebunt:
Quam secreta tegant: quicquid dimittis in aula,
Effluit, & subitis rumoribus oppida pulsat.
Nec satis est vulgasse fidem. simulatius exit
Proditionis opus: famamque onerare laborat.
Sic commissa verens auidus seruare minister
Fodit humum, Regisque latentes prodidit aures.
Excepit nam terra sonos, calamique loquentes
Inuenere fidem, qualem narrauerat index.

P. VIRGILII MARONIS.

Humor alit segetem: segeti contrarius humor.
Quod iuuat, hoc dulce est: quod cogitur, altera mors est.

P. ARBITRI.

Heu heu nos miseros, quia totus homuncio nil est.

* * *

Sic erimus cuncti, postquam nos auferet Orcus.
Ergo viuamus, dum licet esse bene.

EIVSDEM PETRONII PROTREPTICON.

Artis seuera si quis hamat effectus,
Mentemque magnis applicat: prius morem
Frugalitatis lege pellat exacta.
Nec curet alto regiam trucem vultu,
Cliensve cœnas impotentium captet.
Nec perditis addictus, obruat vino
Mentis calorem. neue plausor in scena
Sedeat redemptus, histrionis addictus.

ITEM.

Sed seu crinigeræ arrident Tritonidis arces,
Seu Lacedæmonio tellus habitata colono,
Sirenumque domus: det primos versibus annos,
Mæoniumque bibat felici pectore fontem.

Mox

Mox & Socratico plenus grege, mittat habenas
Liber: & ingentis quatiat Demoſthenis arma.
Hunc Romana manus circunfluat. & modo Graio
Exonerata ſono mutet ſuffuſa ſaporem:
Interdum ſubducta foro det pagina curſum.
Et fortuna ſonet celeri diſtincta meatu.
Dent epulas, & bella truci memorata canore.
Grandiaque indomiti Ciceronis verba minentur.
His animum ſuccinge bonis. ſic flumine largo
Plenus, Pierio defundes pectore verba.

EIVSDEM.

Contemni, turpe eſt: legem donare, ſuperbum.
Hoc amo, quod poſſum qualibet ire via.
Nam ſane & ſapiens contemptus iurgia flectit.
Et, qui non iugulat, victor abire ſolet.

C. CÆCILII PLINII SECVNDI.

Vt laus eſt cera mollis, cedenſque ſequatur
Si doctos digitos, iuſſaque fiat opus:
Et nunc informet Martem, caſtamque Mineruam:
Nunc Venerem effingat, nunc Veneris puerum:
Vtque ſacri fontes non ſolum incendia ſiſtunt:
Sæpe etiam flores, vernaque prata iuuant:
Sic hominum ingenium flecti, ducique per artes
Non rigidas docta mobilitate decet.

AVLI SEPTIMII SERENI.

Inquit amicus ager domino, fere: plurima reddam.
Si bene mi facias, memini tibi ſoluere grates.

M. TER. VARRONIS.

Vnam virtutem propriam mortalibu' fecit.
Cætera promiſcam voluit communia haberi.

PETRONII ARBITRI.

Cui vultur iecur vltimum pererrat,
Et pectus trahit, intimasque fibras,
Non est, quem timidi vocant poetæ:
Sed cordis mala, liuor, atque luxus.

EIVSDEM.

Fallunt nos oculi, vagique sensus
Oppressa ratione mentiuntur.
Nam turris, prope quæ quadrata surgit,
Attritis procul angulis rotatur.
Hybleum refugit satur liquorem.
Et marcens casiam frequenter odit.
Hoc illo magis, aut minus placere
Non possunt, nisi lite destinata
Pugnarent dubio tenore sensus.

CATALECTORVM VETERVM POETARVM, LIBER SECVNDVS.

ASTRONOMICA.

TV *forte in luco lentus vaga carmina gignis:*
Argutosque inter latices, & musica flabra
Pierio liquidam perfundis nectare mentem.
At nos congeries obnubit turbida rerum,
Ferrataque premunt milleno milite curæ.
Legicrepi tundunt. latrant fora. clasica turbant.
Et trans Oceanum ferimur porro vsque, niuosus
Quum teneat Vasco, nec parcat Cantaber horrens.
En quibus indicas, vt crinem frondea Phœbi
Succingant, ederave comas augustius vmbrent.
En quos flammantem iubeas volitare per æthram.
Quin mage præueniens Aquilas vis pigra Elefantum
Præcurret, volucremque pigens testudo Molossum:
Quam nos rorifluam sectemur carmine Lunam.
Sed tamen, incuruus per pondera terrea nitens,
Dicam quur fesso liuescat circulus orbe:
Purpureumque iubar niuei quur tabeat oris.
Non illam, vt populi credunt, nigrantibus antris
Infernas vlulans mulier prædira sub vmbras
Detrahit altiuago è speculo: nec carmine victa
Vel rore Stygias * *
Vincibilemque petit clamorem. Quippe per æthram,

Qua

Qua citimus limes dispescit turbida puris,
Inuiolata meat. Sed vasto corpore Tellus,
Quæ medium tenet ima polum, dum lumina Fratris
Detinet vmbriferis metis: tum sidere crasso
Pallescit teres vmbra rotæ, dum transeat axem
Aggerei velox tumuli, speculoque rosanti
Fraternas reparet per cælum libera flammas.
Sed quia mira putas, quur, quum vis maxima Solis
Bis nouies maior clueat, quam terreus orbis,
Non circuncingat terrestres luminæ metas:
Sume ratum rationis opus. nanque aspice Phœbum,
Quam sublimis eat conuexa per aurea Mundi,
Quamque humilem terram collustrêt curribus altis:
Hic ingens vtcunque libet vel desuper ignes
Sparserit, obliquo vel quum radiauerit axe,
In terram radij franguntur. Cætera Solis
Lumina, quæ maior iaculis radiantibus exit,
Nil obstante globo, tendunt per inania vasta:
Donec Pyramidis peragat victa vmbra cacumen.
Per quam quum Phœbe validos agit vda iugales,
Infima vicinis nonnunquam decolor vmbris
Fratre caret, vacuoque exanguis deficit ore.
Quur autem sola spolietur lumine Luna,
Nil vero mirum est. quippe illam lucis egentem
Lux aliena fouet: quam quum pars proxima metæ
Inuidet, expectat radios male cærula Fratris.
At chorus astrorum reliquus non tangitur vmbris:
Et proprium cunctis iubar est, nec Sole rubescunt.
Sed sudum * * *
Porro vltra Solem rapitur cum vertice cæli.
Iam quur semenstri non semper palleat orbe,
Inflexi præstant obliquo tramite cursus.

Nanque

Nanque vagans errore rato quum deuia tortos
Colligit anfractus, metam Sol eminus exit,
Intorquetque peplum noctis, radiatque sororem.
Hæc eadem ratio est, subitu quur frangitur vmbris
Augusti Solis rutilum iubar: indiga lucis
Quando inter terram, & Solem rota corporis alma
Luna meat, fratrem rectis obiectibus arcens.

MENSIVM DESCRIPTIO.

Dira patet Iani Romanis ianua bellis.
Vota Deo Diti februa mensis habet.
Incipe Mars: anni felicia fata reduce.
Tunc Aries Veneri lintea serta legit.
Dulcia, Maia, tuis dulcia exagona Nonis.
Arce poli Geminos Iunius ecce locat.
Iulius ardenti diuertit lumina Solis
Aere: flammigero cuncta Leone calent.
Poma legit virgo maturi mitia Solis.
Fundit & October vina Falerna lacis.
Aret tota soli species vi dura Nepai.
Munde December amat te genialis hyems.

EORVNDEM MENSIVM PICTVRA.

IANVARIVS.

Hic Iani mensis sacer est. en aspice, vt aris
Tura micent: fumant vt pia tura Lares.
Annorum, seclique caput: natalis honorum:
Purpureos fastis qui numerat proceres.

FEBRVARIVS.

At quem cæruleus nodo constringit amictus,
Quique paludicolam prendere gaudet auem,
Dædala quem iactu pluuio circumuenit Iris,
Romuleo ritu februa mensis habet.

MARTIVS.

Cinctum pelle Lupæ promptum est cognoscere mensem.
Mars olli nomen, Mars dedit exuuias.
Tempus ver, hædus petulans, & garrula hirundo
Indicat, & sinus lactis, & herba virens.

APRILIS.

Contectam myrto Venerem veneratur Aprilis.
Lumen iuris habet, quo nitet alma Ceres.
Cereus & dextra flamas diffundit odoras.
Balsama nec desunt, quis redolet Paphie.

MAIVS.

Cunctas veris opes, & picta rosaria gemmis
Liniger in calathis, aspice, Maius habet:
Mensis Atlantigenæ dictus cognomine Maiæ:
Quem merito multum diligit Vranie.

IVNIVS.

Nudus membra dehinc solares respicit horas
Iunius: ac Phœbum flectere monstrat iter.
Lampas maturas Cereris designat aristas.
Floralesque fugas lilia fusa docent.

IVLIVS.

Ecce coloratos ostentat Iulius artus.
Crines cui rutilos spicea serta ligat.
Morus sanguineos præbet grauidata racemos:
Quæ medio Cancri sidere læta viret.

AVGVSTVS.

Fontanos latices, & lucida pocula vitro
Cerne vt demerso torridus ore bibat,
Æterno Regni signatus nomine mensis,
Latona genitam quo perhibent Ecaten.

SEPTEMBER.

Surgentes acinos, varias & præsecat vuas

September, sub quo mitia poma iacent:
Captiuam filo gaudens religasse lacertam,
Quæ suspensa manu mobile ludit opus.

OCTOBER.

Dat prensum leporem, cumque ipso palmite fœtus
October: pingues dat tibi ruris aues.
Iam Bromios spumare lacus, & musta sonare
Apparet. vino vas calet ecce nouo.

NOVEMBER.

Carbaseo post hunc artus indutus amictu
Memphidos antiquæ sacra, Deamque colit.
A quo vix auidus sistro compescitur anser,
Deuotusque satis incola Memphidiis.

DECEMBER.

Annua sulcatæ coniecti semina terræ
Pascit hyems. pluuio de Ioue cuncta madent.
Annua nunc reuocat Saturno festa December.
Nunc tibi cum domino ludere, verna, licet.

EORVNDEM PICTVRA.

Fulget honorificos indutus Mensis amictus
Signans Romuleis tempora Consulibus.
Rustica Bacchigenis intentans arma nouellis
Hic meruit Februi mensis habere Dei.
Martius in campis ludens simulacra duelli
Ducit Cinyphij lactea dona gregis.
Sacra Dioneæ referens solennia matri
Lasciuus crotalis plaudit Aprilis ouans.
Maius Atlantiados gnatæ dignatus honore,
Expoliat pulchris florea serta rosis.
Sanguineis ornans æstiua prandia moris
Iunius: huic nomen fausta iuuenta dedit.

Quintilis mensis Cereali germine gaudens,
Iulius a magno Cæsare nomen habet.
Augustum penitus torret Phaethontius ardor.
Quem recreat fessum gillo, facella, melo.
Æquales Libra September digerit horas;
Cum botruis captum rete ferens leporem.
Conterit October lasciuis calcibus vuas.
Et spumant pleno dulcia musta lacu.
Arua Nouember arans, fœcundo nomine bestiæ
Cum terit, & sentit pinguis oliua molas.
Pigra suum cunctis commendat Bruma Decembrem,
Cum solers famulis tessera iungit heros.

FRAGMENTVM P. TER. VARRONIS ATACINI, EX CHOROGRAPHIA.

Vidit & ætherio mundum torquerier axe,
Et septem æternis sonitum dare vocibus orbes
Nitentes aliis alios: quæ maxima Diuis
Lætitia stat: tum longe gratissima Phœbi
Dextera, consimiles meditatur reddere voces.
At quinque ætheriis zonis accingitur Orbis.
Ac vastant imas hyemes, mediamque calores.
Sic terræ extremas inter, mediamque coluntur.
Qua Solis calido nunquam rota ferueat igne.
Ergo inter Solis stationem, ac sidera septem
Exporrecta iacet Tellus. Huic extima fluctu
Oceani interior Neptuno cingitur ora.
Qu * *Europa* *
Clauditur Oceano, Libyco mare, flumine Nilo.

EIVS-

EIVSDEM EX EADEM, SITVS VENTORVM.

Omnivomo Oceano Hyperion fulgurat Euro.
Arctæo plaustro Boreas bacchatur ab Æno,
Hesperio Zephyro sed Orion voluitur Istro.
Fuluo, acrique Noto vaga Cynthia proruit Afro.

QVATVOR TEMPORVM PICTVRA.

Carpit blanda suis Ver almum dona rosetis.
Torrida collectis exultat frugibus Æstas.
Indicat Autumnum redimito palmite vertex.
Frigore pallet Hyems designans alite tempus.

Q. CICERONIS DE XII. SIGNIS.

Flumina verna cient obscuro lumine Pisces.
Curriculumque Aries æquat Noctisque diique.
Cornua quem comunt florum prænuncia Tauri.
Aridaque æstatis Gemini primordia pandunt.
Longaque iam minuit præclarus lumina Cancer.
Languificusque Leo proflat ferus ore calores.
Post modicum quatiens Virgo fugat orta vaporem.
Autumni reserat portas, æquatque diurna
Tempora nocturnis dispenso sidere Libra.
Et fœtos ramos denudat flamma Nepai.
Pigra Sagittipotens iaculatur frigora terris.
Bruma gelu glacians iubare spirat Capricorni.
Quam sequitur nebulas rorans liquor altus Aquarij,
Tanta supra, circaque vigent vbi flumina. Mundi
At dextra læuaque ciet rota fulgida Solis
Mobile curriculum: & Lunæ simulacra feruntur.
Squama sub æterno conspectu torta Draconis
Eminet: hunc inter fulgentem sidera septem
Magna quatit stellans: quam seruans serus in alta
Conditur Oceani ripa cum luce Bootis.

QVINQVE ZONÆ, M. TER. VARRONIS.

Mundus domus est maxima rerum.
Quinque altitonæ hanc ſpiramine zonæ
Cingunt: per quas limbus pictus
Biſſex ſignis ſtellimicantibus
Altus in obliquo æthere, Lunæ
Bigas, Soliſque receptat.

C. IVLII SOLINI POLYHISTOR. PONTICON.

Tethyn inarmoreo fœcundam pandere Ponto,
Et ſalis æquorei ſpirantis mole cateruas:
Quæque ſub æſtifluis Thetis humida continet antris
Ceptantem Venus alma foue: quæ ſemine Cæli
Parturiente ſalo, diuini germinis æſtu,
Spumea purpureis dum ſanguinat vnda profundis,
Naſceris e Pelago: placida Dea proſata Mundo.
Nam quum prima foret rebus Natura profundis
In fœdus connexa ſuum: ne ſtaret inerti
Machina mole vacans, tibi primum candidus Æther
Aſtrigeram faciem nitido gemmauit Olympo.
Te fœcunda ſinu Tellus amplexa, reſedit
Ponderibus librata ſuis: elementaque viſa
Ætherias ſeruare vices. tu fœtibus auges
Cuncta ſuis. totus pariter tibi parturit orbis.
Quare, Diua, precor, quoniam tua munera paruo
Auſus calle ſequor, vitreo de gurgite vultus
Dextera prome pios: & lumine læta ſereno
Pierias, age, pande vias: da Nerea molli
Pacatum gaudere freto: votiſque litata
Fac ſaltem primas Pelagi libemus arenas.
Vos quoque, qui reſono colitis caua Tempea cætu.

* * *

SVLPITIÆ POETRIÆ ECLOGA DE EDICTO DOMITIANI.

Musa, quibus numeris Heroas, & arma frequentas
Fabellam permitte mihi detexere paucis.
Nam tibi secessi, tecum penetrale retractans
Consilium. Quare nec carmine curro Phalæco,
Nec trimetro Iambo: nec qui pede fractus eodem
Fortiter irasci discit duce Clazomenio.
Cætera quinetiam, quot denique millia lusi,
Primaque Romanas docui contendere Graiis,
Et salibus variare nouis, constanter omitto.
Teque quibus princeps, & facundissima calles,
Aggredior: precibus descende clientis, & audi.
Dic mihi Calliope, quidnam pater ille Deorum
Cogitat? an terras, & patria sæcula mutat?
Quasque dedit quondam, morientibus eripit artes?
Nosque iubet tacitos, etiam rationis egenos,
(Quid reputemus enim? duo sunt, quibus extulit ingens
Roma caput, virtus belli, & sapientia pacis:
Sed virtus agitata domi, & socialibus armis)
Non aliter, primo quam cum surreximus æuo,
Glandibus, & puræ rursus procurrere linfæ?
An reliquas terras conseruat amicus; & vrbes,
Sed genus Ausonium, Remulique exturbat alumnos
In freta Sicaniæ, & Carthaginis exigit arces:
Cæteraque imperia, & totum simul abstulit orbem?
Deinde velut stadio victor qui solus Achæo
Languet, & immota secum virtute fatiscit:
Sic itidem Romana manus contendere postquam
Destitit, & pacem longis frenauit habenis,
Ipsa domi leges, & Graia inuenta retractans,
Omnia bellorum terra quæsita, marique.

Præmia consilio, & molli ratione regebat.
Stabat in iis: neque enim poterat constare sine ipsis.
Aut frustra uxori, mendaxque Diespiter olim
IMPERIVM SINE FINE DEDI *dixisse probatur.*
Nunc igitur qui res Romanas imperat inter,
Non trabe, sed tergo prolapsus, & ingluuie albus,
Et studia, & sapiens hominum nomenque genusque
Omnia abire foras, atque vrbe excedere iussit.
Quid facimus? Graios, hominumque reliquimus vrbes,
Vt Romana foret magis his instructa magistris.
Nunc, Capitolino veluti turbante Camillo,
Lancibus, & trutina Galli fugere relicta:
Sic nostri palare senes dicuntur, & ipsi
Vt ferale suos onus extirpare libellos.
Ergo Numantinus, Libycusque errauit in isla,
Scipio, qui Rhodio creuit formante magistro,
Cæteraque illa manus bello facunda secundo.
Quos inter Prisci sententia dia Catonis,
Scire duo magni fecisset: vtrumne secundis,
An magis aduersis staret Romana propago:
Scilicet aduersis. Nam quum defendier armis
Suadet amor patriæ, & captiua penatibus vxor:
Conuenit vt vespis, quarum domus arce Monetæ,
Turba rigens strictis per lutea corpora telis.
Ast vbi apes secura redit, oblita fauorum,
Plebs, fraterque vna somno moriuntur obeso.
Romulidarum igitur longa, & grauis exitium pax.
Hæc fabella modo pausam facit. optima posthac
Musa velim moneas, sine qua mihi nulla voluptas
*Viuere, vti quondam * Smyrnalibus * peribat*
Nunc itidem migrare velint. vel denique quiduis,
Vt Dea, quare aliud. tantum Romana Caleno

Mania,

Mania, iucundos pariterque aduerte Sabinos.
Hæc ego: tum paucis Dea me dignarier infit:
Pone metus æquos cultrix mea. summa Tyranno
Hæc instant odia, & nostro periturus honore est.
Nam laureta Numæ, fontesque habitamus eosdem.
Et comite Egeria ridemus inania capta.
Viue, vale: manet hunc pulchrum tua fama dolorem.
Musarum spondet chorus, & Romanus Apollo.

C. PETRONII ARBITRI,
TROIÆ HALOSIS.

Iam decima mœstos inter ancipites metus
Phrygas obsidebat messis, & vatis fides
Calchantis atro dubia pendebat metu:
Quum, Delio præfante, cæsi vertices
Idæ trahuntur, scissaque in molem cadunt
Robora, minacem quæ figurarent equum.
Aperitur ingens claustrum & obducti specus,
Qui castra caperent. huc decenni prælio
Irata virtus abditur. stipant graues
Equi recessus Danai, & in voto latent.
O patria, pulsas mille credidimus rates,
Solumque bello liberum. hic titulus fero
Incisus. Hæc ad fata compositus Sinon
Firmabat, & mendacium in damnum potens.
Iam turba portis libera, ac bello carens:
Iam vota properant. Fletibus manant genæ.
Mentisque pauidæ gaudium lacrumas habet,
Quas metus abegit. nanque Neptuno sacer
Crinem solutus, omne Laocoon replet
Clamore vulgus. mox reducta cuspide
Vteri notauit fata: sed tardant manus.
Lætusque resilit, & dolis addit fidem.

Iterum tamen confirmat inualidam manum,
Altaque bipenni latera pertentat. fremit
Captiua pubes intus: &, dum murmurant,
Roborea moles ſpirat alieno metu.
Ibat iuuentus capta, dum Troiam capit.
Bellumque totum fraude ducebat noua.
Ecce alia monſtra: celſa qua Tenedos mare
Dorſo repellit, tumida conſurgunt freta,
Vndaque reſultat ſciſſa, tranquillo minor:
Qualis ſilenti nocte remorum ſonus
Longe refertur, cum premunt claſſes mare:
Pulſumque marmor abiete impoſita gemit.
Reſpicimus. angues orbibus geminis ferunt
Ad ſaxa fluctus: tumida quorum pectora,
Rates vt altæ, lateribus ſpumas agunt.
Dat cauda ſonitum. liberæ ponto iubæ
Conſentiunt luminibus. igneum iubar
Incendit æquor. ſibilis vndæ tremunt.
Stupuere mentes. infulis ſtabant ſacri
Phrygioque cultu gemina nati pignora
Lauconte. quos repente tergoribus ligant
Angues coruſci. paruulas illi manus
Ad ora referunt. neuter auxilio ſibi,
Vterque fratri tranſtulit pias vices.
Morſque ipſa miſeros mutuo perdit metu.
Accumulat ecce liberum funus parens
Infirmus auxiliator. inuadunt virum
In morte parci: membraque ad terram trahunt.
Iacet ſacerdos inter aras victima,
Terramque plangit. Sic profanatis ſacris
Peritura Troia perdidit primum Deos.
Iam plena Phœbe candidum extulerat iubar,

Minora

Minora ducens astra radianti face:
Quum inter sepultos Priamidas nocte, & mero,
Danai relaxant claustra, & effundunt viros.
Tentant in armis se duces: ceu vbi solet
Nudo remissus Thessali quadrupes iugo
Ceruicem, & altas quatere ad excursum iubas.
Gladios retractant. commouent orbes manu.
Bellumque sumunt. hic graues alius mero
Obtruncat, & continuat in mortem vltimam
Somnos. ab aris alius accendit faces.
Contraque Troiam Troia inuocat sacra.

DE MALIS MATIANIS.

Hæc poterant celeres precio tardare puellas.
Hæc fuerant Veneri iudice danda Phryge.
Nam sic ingenuo flauescunt mala colore:
Vt superent auro vera metalla suo.

MISCELA M. TER. VARRONIS.

DESCRIPTIO TEMPESTATIS.

REPENTE *noctis circiter meridiem,*
Quum pictus aer feruidis late ignibus
Cæli choreas astricas ostenderet:
Nubes aquales frigido velo leues
Cæli cauernas aureas subduxerant:
Ventique frigido se ab axe eruperant,
Phrenetici Septentrionum filij,
Secum ferentes tegulas, ramos, sirus.
At nos caduci naufragij ciconiæ,
Quarum bipennis fulminis plumas vapos
Perussit alte, mæste in terram cecidimus.

AVIS

AVIS MATRICIS.

Et pullos peperit fritinientes.
Quos non lacte nouo leuata pascat,
Sed pancarpineo ocimo coacto
Libamenta legens caduca victus.
Ad quos tum volucres venit pusillos
Vsque ad limina nidica esca vilis.

PVERI FORMOSI.

Ante aures modo ex subolibus paruoli
Intorti demittuntur sex cincinnoli.
Oculi subpatuli, nigellis pupulis,
Quandam hilaritatem significantes animitus.
Quos calliblepharo naturali palpebræ
Tinctæ vallatos mobili septo tenent.
At rictus oris candidi paruissimus,
Vt refrenato risu roseo *
Sigilla in mento impressa amoris digitulo,
Vestigio demonstrant mollitudinem.
Collum procerum fictum leui marmore
Regillam tunicam diffinitur purpura.

PSALTRIÆ.

Phœnicia sum voci' suscitabulum,
Cantantiumque Gallu' Gallinaceus.
Qua mobilem Diuum lyram Sol harmoge
Quadam gubernans motibus diis veget.
Enchorda psaltica attuli psalteria,
Quibus sonant in Græcia dicteria,
Qui fabularum collocant exordia,
Vt Comici, cinetici, scenatici.
Si quis melodis naniis ὄνος λύρας,
Præsepibus se retineat forensibus:
Quibus suam delectet ipse amusiam,

Et

Et auiditatem speribus lactet suis.
Valete, meque palmulis producite.

CORONÆ.

Capitis corona fasciis tiligneis
Faciem labore flatili viridis premit.

FRAGMENTVM, DE CELEBRANTIBVS SACRA MAGNÆ MATRIS.

Animum meum mitto speculatum toto orbe, vti
Quid facerent homines, quom experrecti sient,
Me faceret certiorem: si quis sumeret
Me melius operam, vt eius consilio ocius
Vigilium adminicularem nostrum, qui videt
Alium curuantem extrema noctis tempora.
Sed nos, simulac summam in speculam peruenimus,
Videmus populum Furiis instinctum tribus,
Diuersim ferri exterritum formidine.
Auroræ ostrinum hic indutus supparum
Coronam ex auro, & gemmis fulgentem gerit,
Luce locum afficiens. * *
* * *
Nam quæ vetustas hic adest gallantibus?
*Quæ * casta ætas? quæ vestis adolescentium?*
Quæ teneris species?

ALIVD FRAGMENTVM, DE GENTIBVS CAVCASEIS.

Humanæ quandam stirpis gentem concoquit
Frigus, calore, atque humore aritudinem
Miscens * *
Dum iis subernus cortex, aut cacumina
Morientum in quercu, & aritudine
Et exangui calore euirescat colos.

Mortalis nemo exaudit, ſed late incolens
Scytharum inhoſpitalis campi vaſtitas.
Leuiſomnia mens ſonorinas imagines
Affatur. non vmbrantur ſomno pupulæ.

MISCELA PETRONII ARBITRI.

SOMNIA.

Somnia, quæ mentes ludunt volitantibus vmbris,
Non delubra Deum, nec ab æthere numina mittunt,
Sed ſibi quiſque facit. nam quum proſtrata ſopore
Languent membra, quies, & mens ſine pondere ludit.
Quicquid luce fuit, tenebris agit. oppida bello
Qui quatit, & flamis miſerandas ſæuit in vrbes:
Tela videt, verſaſque acies, & funera Regum,
Atque exundantes profuſo ſanguine campos.
Quin cauſſas orare ſolent, legeſque forumque,
Et pauido cernunt incluſum corde tribunal.
Condit auarus opes, defoſſumque inuenit aurum.
Venator ſaltus canibus quatit. eripit vndis,
Aut premit euerſam periturus nauita puppim.
Scribit amatori meretrix. dat adultera munus.
Et canis in ſomnis leporis veſtigia latrat.
In noctis ſpatio miſerorum vulnera durant.

ITEM.

Nocte ſoporifera veluti quum ſomnia ludunt
Errantes oculos: effoſſaque protulit aurum
In lucem tellus: verſat manus improba furtum,
Theſauroſque rapit: ſudor quoque proluit ora,
Candidiorque dies ſecreto ſæuit amori,
Et mentem timor altus habet, ne forte grauatum
Excutiat gremium ſecreti conſcius auri.
Mox vbi fugerunt eluſam gaudia mentem,

Veraque forma rediit: animus, quod perdidit, optat:
Atque in præterita se totus imagine versat.

SAGA MVLIER.

Quicquid in orbe vides, paret mihi: florida Tellus,
Quum volo, spissatis arescit languida succis.
Quum volo, fundit aquas scopulis: atque horrida saxa
Niliades iaculantur aquas: mihi Pontus inertes
Submittit fluctus: Zephyrique tacentia ponunt
Ante meos sua flabra pedes: mihi flumina parent,
Hyrcanaque Tigres: iussi seruire Dracones.
Quid leniora loquar? Luna descendit imago
Carminibus deducta meis: trepidusque furentes
Flectere Phœbus equos reuoluto cogitur orbe.
Tantum dicta valent. Taurorum flamæ quiescit
Virgineis extincta sacris. Phœbeia Circe
Carminibus Magicis socios mutauit Vlyssi.
Proteus esse solet, quicquid libet. His ego callens
Artibus, Idæos frutices in gurgite sistam,
Et rursum fluuios in summo vertice ponam.

DESCRIPTIO LOCI AMOENI.

Nobilis æstiuas platanus diffuderat vmbras:
Et bacis redimita daphne, tremulæque cupressus:
Et circuntonsa trepidanti vertice pinus.
Has inter ludebat aquis ludentibus amnis
Spumeus, & querulo versabat rore lapillos.
Dignus amore locus: testis siluestris Aëdon,
Atque vrbana Procne: quæ circum gramina fusa,
Ac molles violas, cantu sua rura colebant.

ITEM.

Idæo quales fudit de vertice flores
Terra parens, quum se confesso vinxit amori
Iuppiter, & toto concepit pectore flamas.

Emicuere

Emicuere rosa, violaque, & molle cyperum.
Albaque de viridi riserunt lilia prato.
Talis humus Venerem molles clamauit in herbas.

STYMPHALIDES, ET HARPYIÆ.

Tales Herculea Stymphalidas arte coactas
Ad cælum fugisse reor, sanieque fluentes
Harpyias, quum furtiuo maduere veneno
Fallaces epulæ. tremuit perterritus æther
Planctibus insolitis, confusaque regia Cæli.

EXPOSTVLATIO.

Quis furor, exclamat, pacem conuertit in arma?
Quid nostræ meruere manus? Non Troius hostis
Hac in classe vehit decepti pignus Atridæ.
Nec Medea furens fraterno sanguine pugnat.
Sed contemptus amor vires habet. & mihi fata
Hos inter fluctus, quis raptis euocat annis,
Cui non est mors vna satis? nec vincite pontum.
Gurgitibusque feris alios immittite fluctus.

LVSVS SOTADICVS.

Huc huc conuenite nunc Spatalocinædi:
Pede tendite: cursum addite: conuolate planta:
Femore facili, clune agili, & manu procaces,
Molles, veteres, Deliaci, manu recisi.

ITEM.

Ter corripui terribilem manu bipennem:
Ter languidior coliculi repente thyrso
Ferrum timui, quod trepido dabat mali vsum.
Nec iam poteram, quod modo conficere lubebat.
Nanque illa metu frigidior rigente bruma
Confugerat in viscera, mille operta rugis.
Iam non potui supplicio caput aperire.
Sed furcifera mortifero timore lusus

Ad verba magis, quæ poterant nocere, fugi.

FRAGMENTVM.

Triplici vides vt ortu
Triuiæ rotetur ignis:
Volucriq; Phœbus axe
Totum pererret orbem.

* *

Anus recocta vino
Trementibus labellis.

* *

Memphitides puellæ
Sacris Deum paratæ.
Tinctus colore noctis
Manu puer loquaci
Ægyptius choreutes.

FRAGMENTVM.

Iam nunc ardentes Autumnus fregerat vmbras,
Atq; hyemem tepidis spectabat Phœbus habenis.
Iam platanus iactare comas, iam cœperat vuas
Adnumerare suas defecto palmite vitis.
Ante oculos stabat quicquid promiserat annus.

ALIVD.

Sic & membra solent auras includere venis,
Quæ penitus mersæ, cum rursus abire laborant,
Et rigidus strictis qui regnat in ossibus horror,
Verberibus rimantur iter: nec desinit ante,
Quam tepidus laxo manauit corpore sudor.

ALIVD.

Hæc ait, & tremulo deduxit vertice canos:
Consecuitq; genas. oculis nec defuit imber.
Sed qualis rapitur per valles improbus amnis,
Cum gelidæ periere niues, & languidus Auster

Non patitur glaciem resoluta viuere terra.
Gurgite sic pleno facies manauit, & alto
Insonuit gemitu turbatum murmure pectus.

ALIVD.

Sic contra rerum naturæ munera tota
Coruus maturis frugibus oua refert.

ALIVD DE DEORVM VINDICTA.

Non solum me numen, & implacabile fatum
Persequitur. prius Inachia Tirynthius ira
Exagitatus, onus cæli tulit. ante profanus
Iunonem Pelias sensit. tulit inscius arma
Laomedon. gemini satiauit numinis iram
Telephus. & regnum Neptuni cauit Vlysses.
Me quoq; per terras, per cani Nereos æquor
Hellespontiaci sequitur grauis ira Priapi.

PERVIGILIVM VENERIS

QVOD QVIDAM CATVLLO TRIBVVNT.

CRAS *amet qui nunquam amauit; quiq; amauit, cras amet.*
Ver nouum, ver iam canorum, ver natus orbis est.
Vere concordant amores, vere nubent alites.
Et nemus comam resoluit de maritis imbribus.
Cras amorem copulatrix inter vmbras arborum
Implicat gazas virentes de flagello myrteo.
Cras Dione iura dicit, fulta sublimi throno.
Cras amet qui nunquam amauit, quiq; amauit, cras amet.

Tunc

Tuno quiuoredesuper hoc spumeopont de glouo
Cærulas inter cateruas, inter & bipedes equos
Fecit vndantem Dione de maritis imbribus.
Cras amet qui nunquam amauit, quiq; amauit, cras amet.
Ipsa gemmas purpurantem pingit annum floribus
Ipsa surgentis papillas de Faboni paritu
Vrguet in totos pentes, ipsa roris lucidi
Noctis aura quem relinquit spargit vmentis aquas.
Et me canat lacrime trementes detadum pondere.
Gutta præceps orbe paruo sustinet casus suos.
In pudorem florulentæ prodiderunt purpuræ:
Vmor ille quem serenis astra rorant noctibus
Mane virgineas papilla soluit vmenti peplo.
Ipiussit mane tuæ virgines nubant rosæ
Fusta prius de cruore, deq; amoris oculis,
Deq; gemmis, deq; flammis, deq; solis purpuris.
Cras ruborem qui latebat veste tectus ignea
Vnica marito nodo non pudent soluere.
Cras amet qui nunquam amauit, quiq; amauit, cras amet.
Ipsa nimfas diua loco iussit ire mirteo
Et puer comis puellis. nec tamen credi potest
Esse amorem feriatum, si sagittas vexerit.
Ite nimfæ, posuit arma, feriatus est Amor;
Iussus est inermis ire, purus ire iussus est,
Neu quid arcu, neu sagitta, neu quid igne læderet.
Sed tamen nimfæ cauete, quòd Cupido pulcer est,
Totus est in armis idem quando nudus est Amor.
Cras amet qui nunquam amauit, quiq; amauit, cras amet.
Compari Venus pudore mittit ad te virgines:

Vna res est quam rogamus, cede virgo Delia
Vt nemus sit incruentum de ferinis stragibus.
Ipsa vellet vt venires, si deceret virginem:
Iam tribus choros videres feriatos noctibus,
Congreges inter cateruas ire per saltus tuos,
Floreas inter coronas, mirteas inter casas.
Nec Ceres nec Bacchus absunt, nec poëtarum deus,
Detinent & tota nox est peruigila cantibus.
Regnet in siluis Dione. tu recede Delia.
Cras amet, qui numquam amauit; quiq; amauit, cras amet.
Iussit byblais tribunal stare Diua floribus,
Præses ipsa iura dicit, adsederunt Gratiæ.
Hibla totos funde flores, quicquid annus attulit,
Hibla florum rumperest equantethne camp-
Ruris hic erunt puellæ, vel puella montium,
Quæq; siluas, quæq; lucos, quæq; montes incolunt.
Iussit omnis adsidere pueri mater alitis,
Iussit & nudo puellas nil Amori credere.
Cras amet, qui numquam amauit; quiq; amauit, cras amet.
Et rigentibus vegentes ducat vmbras floribus.
Cras erit qui primus æther copulauit nuptias,
Vt pant totis crearet vernis annum nubibus,
In sinum maritus imber fluctus alma & coniugis.
Vt fletus immixtus omnis aleret magno corpore.
Ipsa venas atq; mentem permeante spiritu
Intus occultis gubernat procreatrix viribus,
Perq; cælum, perq; terras, perq; pontum subditum,
Peruium sui tenorem seminali tramite
Imbuit, iussitq; mundum nosse nascendi vias.
Cras

Cras amet, qui numquam amauit; quiq; amauit, cras amet.

Ipsa Troianos nepotes in Latinos transtulit:
Ipsa Laurentem puellam coniugem nato dedit.
Moxq; Marti de sacello dat pudicam virginem.
Romulæas ipsa fecit cum Sabinis nuptias:
Vnde Ramnes & Quirites, proq; prole posterûm
Romoli matrem crearet & nepotem Cæsarem.

Cras amet, qui numquam amauit; quiq; amauit, cras amet.

Rura fecundat voluptas: rura Venerem sentiunt:
Ipse Amor puer Dionæ rure natus dicitur.
Hunc ager cùm parturiret, ipsa suscepit sinu,
Ipsa florum delicatis educauit osculis.

Cras amet, qui numquam amauit; quiq; amauit, cras amet.

Ecce iam super genestas explicant agni latus
Quisq; tuus quo tenetur coniugali fœdere.
Subter vmbras cum maritis ecce balantum gregem:
Et canoras non tacere Diua iussit alites.
Iam loquaces ore rauco stagna cigni perstrepunt:
Adsonant Tereï puellæ subter vmbram populi;
Vt putes motus amoris ore dici musico:
Et neges queri sororem de marito barbaro.
Illa cantat, nos tacemus. quando ver venit meum:
Quando faciam vt celidon vt tacere desinam.
Perdidi Musam tacendo, nec me Phœbus respicit.
Sic Amyclas cùm tacerent perdidit silentium.

Cras amet, qui numquam amauit; quiq; amauit, cras amet.

FINIS.

INDEX TITVLORVM, QVI IN HOC OPERE *habentur.*

Eorun-

PRIMO LIBRO CATALECTORVM
VETERVM POETARVM CONTINENTVR

SECVNDO LIBRO CONTINENTVR.

FINIS.

IOSEPHI SCALIGERI IVL. CÆS. F.

IN

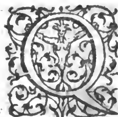
APPENDICEM P. VIRGILII MARONIS

COMMENTARII

ET

CASTIGATIONES.

IOSEPHI SCALIGERI IVL. CÆS. F. COMMENTARII ET CASTIGATIONES IN CVLICEM P. VIRGILII MARONIS.

VANQVAM hoc poematium quo anno ætatis suæ scripserit Virgilius, planè compertum non habemus: tamen maiorem natu scripsisse satis constat, quam voluerit eius vitæ auctor, ignobilis Grammaticus: qui annos tantùm quindecim natum vult hoc poematium confecisse. Cuius opinionis nostræ, vel duo maxima argumenta: vnum, quod Suetonius Tranquillus in vita Lucani, quæ adhuc formis excusa non est, ait Lucanum inter æqualium suorum plausus, quum magno successu, ac fauore poema aliquod à se compositum recitasset, vt ostenderet, quanto iùnior, quam Virgilius, Poëticam attigisset, exultabundum dixisse: quantum mihi restat ad Culicem? quum tamen quo tempore hæc dicebat Lucanus, iam eam ætatem transcendisset. Nam Statius:

Hæc primo iuuenis canes sub æuo,
Ante annos Culicis Maroniani.

Quin & Pharsaliam ante annos Culicis Maroniani cecinisse ait idē Statius. Alterum est, quod Virgilius in Culice non excusaret stili leuitatem, nisi conscius sibi esset, maiora se aut scripsisse, aut scribere potuisse: vt facilè colligas non adeo tironem hæc lusisse. Esto. Si verum est, quod ait idem Grammaticus, Virgilium Octauio prius ob Mathematices, ac Medicinæ, & Veterinariæ rei scientiam, quam ob Poëticam facultatem notum fuisse: necesse est, vt minor xv. annorum eas scientias omnes attigerit, quod & putare, ridiculum est. Aut quomodo quindecim tantum annos natus Octauio Culicem dedicauerit, quem iam grandior primum cognouit? An dicendum est non esse Octauium eum, qui postea Augustus dictus fuit? Nugæ. Sanè ille literator, quisquis est, satis habuit ex bonis auctoribus Suetonio, Pædiano, Hygeno, aliis, vitam Virgilij consarcinare, neque discrimen facere, neque, vt Lucillius ait, *signare linea alba.* Igitur quisquis es, memineris, non pueri ac tironis secundum eum Grammaticum, sed Virgilij ἀνδρὸς καὶ τελείου te opus legere: vt, quoties tanti viri rationem habueris, nihil habeas quoque, quo studium nostrum, quod in hoc poëmatio emaculando posuimus, reprehendas. Plus ei vetustas, an Correctorum audacia nocuerit, incertus sum. Vtrunque autem valde nocuisse cognoscent certo scio, qui nostras commētatiunculas cum eorum Correctorū emendationibus comparabunt.

PAG. I. P. VIRGILI MARONIS CVLEX.] In veteri libro manuscripto ita conceptus erat titulus

IVVE-

IVVENALIS LVDI LIBELLVS INCIPIT. Ita etiam Martialis de Monobiblo Propertij,

Cynthia facundi carmen iuuenale Properti.

Videtur enim conceptus titulus fuisse, Sex. Aureli Properti Iuuenalis monobiblos.

Hac propter culicis sunt] lego, *Hacpropter culicis sint carmina dicta.* Hacpropter, vt Quapropter. Varro:

Hacpropter omnes, qui laborant, inuocant.

Sed hæc leuia, ac minimi momenti. Illud vero, quod sequitur, non leue.

Omnis vt historia] Hæc sunt perturbatissima, καὶ ἀσύστατα. lego,

O mnis vt historiæ proludens consonet ordo

Notitiæ, ducam vocem licet. inuidus absit.

Vt omnis ordo historiæ notitiæ consonet; ducam vocem. Deducam vocem in te tam tenui, & humili: vt stilus conueniat materiæ. Nam historia materia dixit, non historica, poëticè, vt:

Tempus & Arcadij memoranda referre magistri: non Arcadici. & eodem modo *Galliæ mulieres* apud Sallustium, citante Nonio, pro Gallicæ, more Græcorum, qui dicunt Ἑλλάδας γυναῖκας. Sic Horatius, *Metaurum flumen, Stertinium acumen.* Vel potius dicendum: vt omnis ordo historiæ proludens consonet notitiæ. Ducere vocem, & deducere, vt ducere filum. Persistit in metaphora prima:

Atque vt araneoli tenuem formauimus orsum.

Et per illud,

— *Inuidus absit*, deprecatur, καὶ ἀφοσιοῦται inuidiam, vt in sacris — *Procul este profani. Proludens* habebat membrana quædam P. Pithœi Iurisc. eruditiss.

 Ex his

Ex his potes animaduertere, quam inepta sit vulgaris huius loci lectio.

Famaq́, feretur] lege, *feratur*.

Et recinente lita]. Repone ex veteribus manuscriptis, *Et recanente lyra*. Sallust. *Signa occanuere*; pro *occinetunt*.

Alma Chimeraeo Xanthi] *Alma*, eleganter subintelligitur vrbs. Sic apud Varronem:

Ad Sybaritanam praedam, in qua sunt tripodes, Craterra,

Anancaea populo nobilium Tarentinarum,

Subaudi vrbium. Sic & Propertius dixit *nobiles Misenas*, subintelligens vrbes.

Et temirantem Thesproto subdita regno

Proxima Misenis aequora nobilibus.

Si haec vera scriptura est (nam in aliis est, *littoribus*, non *nobilibus*) intelligit, vt dixi, per Misenas vrbes, omnes illas, quae in tractu Neapolitano erant, Cumas, Baias, Puteolos: vt Varro per Tarentinas nobiles, vrbes tractus Tarentini, in quibus Croton, & ipsum Tarentum. Propertius enim aequora vocat subdita Thesproti regno, quae ab Abantibus, qui prius Thesprotiam incoluissent, deinde in magnam Graeciam emigrassent, occupata fuerunt. Neapolin enim, & Cumas, aliasq́ue praeterea in ea regione vrbes condidisse nemo nescit. Quin & Columella in Hortulo, vbi ait,

—*Cespos a litore Cumae* ego corrigo, *Thesproto*.

Thesprotum litus vocat, quod ab Abantibus, qui ex Euboea insula in Thesprotiam, & ex ea, duce columba, in magnam Graeciam venissent, occupatum fuit. Itaque & locum Columellae emendamus, &

Pro-

Propertio lucem adferimus, qui immerito magnis viris negotium facessebat. satis enim nota res est: & quæ tanta ingenia exercere non debebat.

Xanthus] Reposuimus ex veteribus editionibus, & manuscriptis *Xanthi.* subintelligitur enim vrbs, vt suprà docuimus.

Seu nemus Asteria] Omnes antiquitus excusi, itemque schedæ Pithœi nostri, planè habent, *seu decus astriferum.* Hoc est cælum. Nam Phœbus etiam in cælo, vtpote qui idem sit cum sole. An legendum: *Seu specus æstriferum.* vt intelligatur specus, quod erat Delphis, vnde œstro percita reddebat oracula Pythiomantis. Prior coniectura melior. In libro manuscripto Contij I. C. *Seu decus astrigeri.*

Castaliaq́ sonans] Malo, vt præ se ferunt membranæ Pithœi, quanquam corrupte:

— Seu quà Parnasia rupes
Hinc atque hinc patula prætendit cornua fronte,
Castalia & resonans liquido pede labitur vnda.

Castalia pede dixit, vt Horatius:

Mollis crepante linfa desilit pede.

Quanquam ambitiose dictum cauillatur χρόνῳ πόδα Aristophanes.

Et tu sancta Pales] Non solum commentitia hæc lectio, quod à manuscripta dissentiat; sed & ineptissima, quod nullam bonam sententiam efficiat. Illa membrana Pithœi habebat:

Et tu sancta Pales, ad quam ventura recurrit
Agrestum bona sors cura secura, tenes quæ
Herbiferos saltus nemorum, syluasq́ virentes,
Te cultrice — &c. Alia item membrana eandem lectionem habet, quanquam paulo deprauatiorem.

Vna res est quam rogamus, cede virgo Delia
Vt nemus sit incruentum de ferinis stragibus.
Ipsa vellet vt venires, si deceret virginem:
Iam tribus choros videres feriatos noctibus,
Congreges inter cateruas ire per saltus tuos,
Floreas inter coronas, mirteas inter casas.
Nec Ceres nec Bacchus absunt, nec poëtarum deus,
Detinent & tota nox est peruigila cantibus.
Regnet in siluis Dione. tu recede Delia.
Cras amet, qui numquam amauit; quiq; amauit, cras amet.
Iussit byblais tribunal stare Diua floribus,
Præses ipsa iura dicit, adsederunt Gratiæ.
Hibla totos funde flores, quicquid annus attulit,
Hibla florum rumperest equantethne camp-
Ruris hic erunt puellæ, vel puellæ montium,
Quæq; siluas, quæq; lucos, quæq; montes incolunt.
Iussit omnis adsidere pueri mater alitis,
Iussit & nudo puellas nil Amori credere.
Cras amet, qui numquam amauit; quiq; amauit, cras amet.
Et rigentibus vegentes ducat vmbras floribus.
Cras erit qui primus æther copulauit nuptias,
Vt pant totis crearet vernis annum nubibus,
In sinum maritus imber fluctus alma & coniugis.
Vt fletus immixtus omnis aleret magno corpore.
Ipsa venas atq; mentem permeante spiritu
Intus occultis gubernat procreatrix viribus,
Perq; cælum, perq; terras, perq; pontum subditum,
Peruium sui tenorem seminali tramite
Imbuit, iussitq; mundum nosse nascendi vias.

Cras

Cras amet, qui numquam amauit; quiq; amauit, cras amet.

Ipsa Troianos nepotes in Latinos transtulit:
Ipsa Laurentem puellam coniugem nato dedit.
Moxq; Marti de sacello dat pudicam virginem.
Romulaas ipsa fecit cum Sabinis nuptias:
Vnde Ramnes & Quirites, proq; prole posterûm
Romoli matrem crearet & nepotem Cæsarem.

Cras amet, qui numquam amauit; quiq; amauit, cras amet.

Rura fecundat voluptas: rura Venerem sentiunt:
Ipse Amor puer Dionæ rure natus dicitur.
Hunc ager cùm parturiret, ipsa suscepit sinu,
Ipsa florum delicatis educauit osculis.

Cras amet, qui numquam amauit; quiq; amauit, cras amet.

Ecce iam super genestas explicant agni latus
Quisq; tuus quo tenetur coniugali fœdere.
Subter vmbras cum maritis ecce balantum gregem:
Et canoras non tacere Diua iussit alites.
Iam loquaces ore rauco stagna cigni perstrepunt:
Adsonant Tereï puellæ subter vmbram populi;
Vt putes motus amoris ore dici musico:
Et neges queri sororem de marito barbaro.
Illa cantat, nos tacemus. quando ver venit meum:
Quando faciam vt celidon vt taceret desinam.
Perdidi Musam tacendo, nec me Phœbus respicit.
Sic Amyclas cùm tacerent perdidit silentium.

Cras amet, qui numquam amauit; quiq; amauit, cras amet.

FINIS.

INDEX TITVLORVM, QVI IN HOC OPERE

habentur.

Eorundem duodecim Labores Herculis.
De die Natali Asmeni.
De Musarum inuentis, Ausonii.
Sirenum Allegoria, Iuliani.
Palladii Orphei Allegoria.
Basilii de Venere & Vino.
Asclepii, de Fortuna.
Euphorbii, de Liuore.
Vomani, de Laudibus Hortuli.
Duodecim Ærumnæ Herculis.
In puerum formosum, Virgilii, aut Ausonii.
Incerti auctoris Poëtæ Christiani.
Mors trium.
Pentadii Tumulus Hectoris.
Eiusdem Tumulus Achillis.
Eiusdem Acis Tumulus.
Eiusdem de Narcisso.
Regiani.
De literarum æternitate.
Tumulus Lucretiæ.
Subscriptum imagini Virgilianæ.
Ouidii Nasonis de Æneide Virgilii.
Propertii de Virgilio.

PRIMO LIBRO CATALECTORVM
VETERVM POETARVM CONTINENTVR

In viros illustres. I.
De vita tranquilla. II.
In tenuis fortunæ homines. III.
Omnium rerum vicissitudo. IV.
In exules & miseros. V.
Lasciua, & amatoria. VI.
In illustrium virorum gesta, & monimenta. VII.
De amicis. VIII.
Munuscula, & xenia. IX.
In luxum. X.
Scommatica, famosa, ludicra, ridicularia. XI.
Elogia illustrium virorum. XII.
De vino. XIII.

De

SECVNDO LIBRO CONTINENTVR.

FINIS.

IOSEPHI SCALIGERI IVL. CÆS. F.

IN

APPENDICEM P. VIRGILII MARONIS

COMMENTARII

ET

CASTIGATIONES.

IOSEPHI SCALIGERI IVL. CÆS. F.

COMMENTARII ET CASTIGATIONES IN CVLICEM P. VIRGILII MARONIS.

VANQVAM hoc poematium quo anno ætatis suæ scripserit Virgilius, planè compertum non habemus: tamen maiorem natu scripsisse satis constat, quam voluerit eius vitæ auctor, ignobilis Grammaticus: qui annos tantùm quindecim natum vult hoc poematium confecisse. Cuius opinionis nostræ, vel duo maxima argumenta: vnum, quod Suetonius Tranquillus in vita Lucani, quæ adhuc formis excusa non est, ait Lucanum inter æqualium suorum plausus, quum magno successu, ac fauore poema aliquod à se compositum recitasset, vt ostenderet, quanto iùnior, quam Virgilius, Poëticam attigisset, exultabundum dixisse: quantum mihi restat ad Culicem? quum tamen quo tempore hæc dicebat Lucanus, iam eam ætatem transcendisset. Nam Statius:

Hæc primo iuuenis canes sub æuo,
Ante annos Culicis Maroniani.

Quin & Pharsaliam ante annos Culicis Maroniani cecinisse ait idē Statius. Alterum est, quod Virgilius in Culice non excusaret stili leuitatem, nisi conscius sibi esset, maiora se aut scripsisse, aut scribere potuisse: vt facilè colligas non adeo tironem hæc lusisse. Esto. Si verum est, quod ait idem Grammaticus, Virgilium Octauio prius ob Mathematices, ac Medicinæ, & Veterinariæ rei scientiam, quam ob Poëticam facultatem notum fuisse: necesse est, vt minor xv. annorum eas scientias omnes attigerit, quod & putare, ridiculum est. Aut quomodo quindecim tantum annos natus Octauio Culicem dedicauerit, quem iam grandior primum cognouit? An dicendum est non esse Octauium eum, qui postea Augustus dictus fuit? Nugæ. Sanè ille literator, quisquis est, satis habuit ex bonis auctoribus Suetonio, Pædiano, Hygeno, aliis, vitam Virgilij consarcinare, neque discrimen facere, neque, vt Lucillius ait, *signare linea alba.* Igitur quisquis es, memineris, non pueri ac tironis secundum eum Grammaticum, sed Virgilij ἀνδρὸς καὶ τελείου te opus legere: vt, quoties tanti viri rationem habueris, nihil habeas quoque, quo studium nostrum, quod in hoc poëmatio emaculando posuimus, reprehendas. Plus ei vetustas, an Correctorum audacia nocuerit, incertus sum. Vtrunque autem valde nocuisse cognoscent certo scio, qui nostras commētatiunculas cum eorum Correctorū emendationibus comparabunt.

PAG. I. P. VIRGILI MARONIS CVLEX.] In veteri libro manuscripto ita conceptus erat titulus

IVVE-

IVVENALIS LVDI LIBELLVS INCIPIT.
Ita etiam Martialis de Monobiblo Propertij,

Cynthia facundi carmen iuuenale Properti.

Videtur enim conceptus titulus fuisse, Sex. Aureli Properti Iuuenalis monobiblos.

Hac propter culicis sunt] lego, *Hacpropter culicis sint carmina dicta.* Hacpropter, vt Quapropter. Varro:

Hacpropter omnes, qui laborant, inuocant.

Sed hæc leuia, ac minimi momenti. Illud vero, quod sequitur, non leue.

Omnis vt historia] Hæc sunt perturbatissima, & ἀσύστατα. lego,

Omnis vt historiæ proludens consonet ordo
Notitiæ, ducam vocem licet. inuidus absit.

Vt omnis ordo historiæ notitiæ consonet, ducam vocem. Deducam vocem in re tam tenui, & humili: vt stilus conueniat materiæ. Nam historia materia dixit, non historica, poëticè, vt:

Tempus & Arcadij memoranda referre magistri: non Arcadici. & eodem modo *Galliæ mulieres* apud Sallustium, citante Nonio, pro Gallicæ, more Græcorum, qui dicunt Ἑλλάδας γυναῖκας. Sic Horatius, *Metaurum flumen, Stertinium acumen.* Vel potius dicendum: vt omnis ordo historiæ proludens consonet notitiæ. Ducere vocem, & deducere, vt ducere filum. Persistit in metaphora prima:

Atque vt araneoli tenuem formauimus orsum.

Et per illud,

— *Inuidus absit*, deprecatur, & ἀφοσιοῦται inuidiam, vt in sacris — *Procul este profani. Proludens* habebat membrana quædam P. Pithœi Iurisc. eruditiss.

Ex his potes animaduertere, quam inepta sit vulgaris huius loci lectio.

Famaq; feretur] lege, *feratur.*

Et resinente lita] Repone ex veteribus manuscriptis, *Et recauente lyra.* Salluſt. *Signa occanuere*; pro *occinerunt.*

Alma Chimerao Xanthi] *Alma*, eleganter subintelligitur vrbs. Sic apud Varronem:

Ad Sybaritanam prædam, in qua sunt tripodes, Craterra,
Anancæa populo nobilium Tarentinarum,

Subaudi vrbium. Sic & Propertius dixit *nobiles Misenas*, subintelligens vrbes.

Et te mirantem Thesproto subdita regno
Proxima Misenis æquora nobilibus.

Si hæc vera scriptura est (nam in aliis est, *litteribus*, non *nobilibus*) intelligit, vt dixi, per Misenas vrbes, omnes illas, quæ in tractu Neapolitano erant, Cumas, Baias, Puteolos: vt Varro per Tarentinas nobiles, vrbes tractus Tarentini, in quibus Croton, & ipsum Tarentum. Propertius enim æquora vocat subdita Thesproti regno, quæ ab Abantibus, qui prius Thesprotiam incoluissent, deinde in magnam Græciam emigrassent, occupata fuerunt. Neapolin enim, & Cumas, aliasque præterea in ea regione vrbes condidisse nemo nescit. Quin & Columella in Hortulo, vbi ait,

— *Cespos olitore Cumæ* ego corrigo, *Thesproto.* Thesprotum litus vocat, quod ab Abantibus, qui ex Euboea insula in Thesprotiam; & ex ea, duce columba, in magnam Græciam venissent, occupatum fuit. Itaque & locum Columellæ emendamus; &

Pro-

Propertio lucem adferimus, qui immerito magnis viris negotium facessebat. satis enim nota res est: & quæ tanta ingenia exercere non debebat.

Xanthus] Reposuimus ex veteribus editionibus, & manuscriptis *Xanthi.* subintelligitur enim vrbs, vt suprà docuimus.

Seu nemus Asteria] Omnes antiquitus excusi,itemque schedæ Pithœi nostri, planè habent, *seu decus astriferum.* Hoc est cælum. Nam Phœbus etiam in cælo, vtpote qui idem sit cum sole. An legendum: *Seu specus œstriferum.* vt intelligatur specus,quod erat Delphis, vnde œstro percita reddebat oracula Pythiomantis. Prior coniectura melior. In libro manuscripto Contij I. C. *Seu decus astrigeri.*

Castaliaq́; sonans] Malo, vt præ se ferunt membranæ Pithœi,quanquam corrupte:

— Seu qua Parnasia rupes
Hinc atque hinc patula prætendit cornua fronte,
Castalia & resonans liquido pede labitur vnda.

Castalia pede dixit, vt Horatius:

Mollis crepante linfa desilit pede.

Quanquam ambitiose dictum cauillatur χρόνῳ πόδα Aristophanes.

Et tu sancta Pales] Non solum commentitia hæc lectio,quod à manuscripta dissentiat; sed & ineptissima, quod nullam bonam sententiam efficiat. Illa membrana Pithœi habebat:

Et tu sancta Pales,ad quam ventura recurrit
Agrestum bona sors cura secura, tenes qua
Herbiferos saltus nemorum, syluasq́; virentes,
Te cultrice — &c. Alia item membrana eandem lectionem habet,quanquam paulò deprauatiorem.

Quid hic purius? quid dilucidius? Inuocat Palem, ad quam ait pertinere agrestum bonam sortem, hoc est copiam lactis: quia est νομία & pastoralis Dea. Quem prouentum lactis securum ab omni cura dixit: quia sine vlla cultura ac labore illud percipiunt pastores: quum contra agricolæ maximis sudoribus terram subigant, vt ex ea percipiant fructus. Cura secura Græcorum est, γυμνασίων ἀγύμνασος, ἱερῶν ἀνίερος. Aristophaneum id paulo diuersius, sed non hoc loco alienum, τῶν μὲν προθύρων προπύλαιος. Herbiferos saltus tenere ait: quia pabulo præsidet.

Te cultrice] Mallem, *Te tutrice vagus esse.* nisi (quod verius puto) *cultrix* sit hic habitatrix. Nam sequitur ἐπεξηγητικῶς — *tenes que.*

Herbiferos saltus nemorum, siluasq; virentes.

Est autem Hellenismus. Et tu Pales, te tutrice. Et apud nescio quem, *me Consule prohibui.* In qua figura non infrequens est Plautus, & Gellius. Cuius ignorantia fecit, vt lectio mutaretur.

P A G. 2. *Oritur fiducia chartis*] In membrana Antonij Contij I. C. *castris.* recte. Tu, qui, vt veteres loquebantur, belli clues.

Sancte puer] Non ad ætatem referendum. Catullus:

— Est enim iocorum

Disertus puer, ac facetiarum. Infra:

Et tibi sancte puer —

Sancte puer] valde suspecta est lectio. Membrana Antonij Contij I. C. habebat

Triste Iouis ponitq; canit, non pagina bellum. lego haud dubitanter:

Triste Iouis, Pœniq; canit non pagina bellum.

Triste Ioui bellum, vt puto, cum Capitolium obses-

obsessum à Brenno, aut potius cum conflagrauit. Imo, *triste Iouis bellum*. Giganteum.

Phlegra Giganteo.] *Phlegra tellus*, pro *Phlegraa*, vt *Metaurum flumen*, quanquam noue dictum videtur. Puto totum hunc locum ita legendum,

Triste Iouis, Pœniq; canit non pagina bellum,
Phlegra Giganteo. &c: vt *Phlegra* coniungatur cum illis, *Triste Iouis.*

Mollia sed tenui] Mendosus versiculus. Ita lego:

Mollia sed tenui percurrere carmina versu est.

Est eadem metaphora:

Atque vt araneolis tenuem formauimus orsum:

nimirum à textura. Cuius verbum est, ordiri. Græcum est ὄρδημα, ἡ πολύπη τῶν ἐρίων. Item, ὀρδικόν, χιτωνίσκος. *Percurrere carmina*, vt,

— *Percurrens pectine telas.* ἱστὸν ἐποιχομένη.

Et tu sancte puer] Interpolatitia lectio, & inepta. Sed schedæ Pithœi bene habent:

Et tibi, sancte puer, memorabitur:
Et tibi certet &c.

Quam lectionem, quamuis deprauatam retinet Contij liber. Et tibi, inquit, memorabuntur absenti illa, quæ solent dici inter pocula, nempe ea, quæ sequuntur: *Et tibi certet &c.* Eius acclamationis meminit & Ouidius:

Et bene te, bene me, patriæ pater optime, dixi.

Itemque & Tibullus ad Messalam:

Et bene Messalam sua quisque ad pocula dicat.
Nomen & absentis singula verba sonent.

Plautus Milite:

Bene, quaeso, dicatis inter vos & mihi absenti tamen.

Idem erat & *Bene vixis*, aut *vixeris*. Quod colligo ex

verbis Dionis: ἐφ' ᾧ δὴ παραχρῆμα πάντες, in vita Commodi Imp. τοῦτο δὴ τὸ ἐν τοῖς συμποσίοις εἰωθὸς λέγεσθαι, ἐξεβόησαν, ΖΗΣΕΙΑΣ. Suidas hæc interpretans, τὸ ζήσειας, inquit, ἐπὶ τῆς τελεύτης τὴν ζωὴν φασὶν οἱ γραμματικοί. Nam quod in malam partem interpretati sint, eo ſpectat, quia, vt alibi diximus, quem actores εὐφημοῦντες volebant dicere mortuum, dicebant, VIXIT. vt Cicero de coniuratis, VIXERVNT. Plautus Bacchidibus:

Video nimia iam multo plus, quam volueram.

Vixiſſe nimio ſatius eſt, quàm viuere. Et in Captiuis:

Nũc illud eſt, cum me fuiſſe, quã eſſe nimio mauelim.

Gloria perpetuum lucis] Manu ſcripta, & antiquitus edita lectio, *lucens*, non *lucis*. ergo repone.

Et tibi ſede pia] Vt — *tibi brachia contrahit ardens Scorpius.* —

Et tibi ſoſpes] Soſpitem vitam cum omni bonorum copia precatur. quod Græci vno verbo eleganter πολυδυγίειαν dicunt.

Grata bonis lucens] Græci poëtæ, ἀγαθοῖς φλέγουσα. Æſchyl.

Igneas ætheteas] Excerpta Pithœi in illa membrana habebant, *etneas*. Ego lego, *œteas*. Nam ab OEta Oriens in Græcia.

Lurida qua.] Eadem ἐκλεγόμενα habebant

Humida qua paruulos velabant gramina flores.

Quam quur mutemus, cauſſæ profectò non eſt. Intelligit enim flores, qui ſubinde in pratis naſci ſolent. Sed membranæ Contij habebant *Lucida.* vnde *Lurida* factum eſt. *Lucida* ergo rectè, propter rorem.

Scrupea deſerta perrepunt] Membrana Contij *Scrupea deſertis arebant*, pro *barebant*: quod puto verius

eſſe.

esse. Nam hærent & pendent capræ & capreæ rupibus.

Dumosa pendent procul de rupe capella.

Densaq́ virgultis] *Labruscum* neutro genere enunciatum à Virgilio, iam olim notauit Nonius.

PAG. 3. *Imminet in riui*] Non est dubitandum hic maculas aspersas esse. Ego legò igitur:

Imminet inrigui præstanti marginis vnda.

irrigui marginis, διαῤῥύτου πλαταμῶνος.

Præstantis] Nescio an legendum *Properanti*.

Omnia luxuriæ preciis] pro *preciis* iam olim emendabamus *prauis*. Quam coniecturam cõfirmat quædam vetus membrana, in quâ paucula ex hac digressione excerpta erant. Membrana tamen Pithœi aliter habet: *Et probet illis*

Omnia luxuriæ preciis incognita, vitans

Quæ lacerant auidas inimico pectore mentes.

Quæ lectio longe optima est, modo pro *illis* legatur *illic*. Ergo τὸ *illic* est apud pastores.

Quæ lacerant] Poëtæ θυμαλγέας μελεδῶνας.

Sublaqueare] Distinguendum, *Sub laqueare.* Laquear, est lacunar.

Vere notat] In illis schedis pro *dulci* & *coloribus*, *duris*, & *ligonibus* legebatur,

Vere notat duris distincta ligonibus arua.

Recinente palustri] Membrana Contij, *recanente*, vt supra *Et recanente lira.*

Viridi cum palmite] Ex altera membrana repone:

Pollentemq́ sibi viridi cum palmite ludens

Tmolia pampineo subter coma velat amictu.

ludens à flatu venti scilicet. Varro, *Capitis corona fasciis tiligneis Faciem labore flatili viridis premit.*

Et ne-

Et nemus] Eadem altera scheda:

Et nemus, & fœcunda palus, & vallibus intus &c.

Intus est ἔνδοθεν haud dubie: creberrimum Plauto, quæ lectio etiam extat in Contiana membrana. Tamen in scheda Pithœi ἀκροτελεύτιον huius versus desinebat in — *mollis Iacchus*. Vt possis cognoscere non hodie primum hos errores incepisse. *mollis Iacchus* esset, θῆλυς ἴακχος.

Quis magis] *Qui*, non, *quis* ἀρχαϊκῶς habent, & manu scriptus codex, & antiquiores excusi. Est autem Hellenismus, *magis beatior*. Ad verbū Aristophanes: Τίς γὰρ γένοιτο μᾶλλον ὀλβιώτερος; Hoc autem archaismo vtitur sæpe Plautus, vt: *magis maiores nugas egerit*. Item,

Tum nihil inuenies magis hoc certo certius.

PAG. 4. *Huc imminet*] Non deterius erat in prisca membrana:

— *Huc mittit, & omnes*

Dirigit huc sensus — Persius:

Est aliquid, quo tendis, & in quod dirigis arcum.

Quolibet vt requie] Puto, *Qualibet vt requie*. Nisi legendum sit

Quolibet vt requies victu contentus abundet.

Requies pro *requietus*, vt *irrequies* pro *irrequietus*.

Talibus in studiis] Hic sane præter alia, grassata est Correctorum audacia: quod tamen sine ope veteris schedæ non potuissem deprehendere. In ea enim hæc dicuntur γενικῶς in illo vitę pastoralis μακαρισμῷ, non autem ἰδικῶς de nostro pastore, de quo factum est hoc opusculum. Totum igitur locum apponam, ne singula minima persequendo mihi molestiam, lectori fastidium pariam.

O pecu-

O pecudes, o Panes, & o gratissima Tempe
Fontis Hamadryadum: quarum non diuite cultu
Æmulus Ascræo pastor sibi quisque poeta
Securam placido traduxit pectore vitam
Dulcibus in studiis, baculo dum nixus apricas
Lætus agit curas: & dum non arte canora
Compacta solidum modulatur arundine carmen,
Quem circa fessæ passim cubuere capellæ,
Hu superat gelidis manans è fontibus vnda,
Quæ leuibus placidum riuis sonet orta liquorem.
At volucres patulis residentes dulcia ramis
Carmina per varios edunt resonantia cantus.
Hinc illi geminas auium vox obstrepit aures.
Hinc querulas referunt voces, quæ nantia limo
Corpora lympha fouet. sonitus alit aeris Echo.
Argutis & cuncta fremunt ardore cicadis.
Seu libet ad fontem densa requiescere in vmbra
Excelsis supra dumis: quos leniter afflans
Aura susurrantis possit confundere venti:
Anxius insidiis nullis, & lentus in herbis
Concipit hic mitem proiectus membra soporem,
Tendit vt euectus radios Hyperionis ardor,
Lucidaq; æthereo ponit discrimina mundo,
Et iacit Oceanum flammas in vtrunque rapaces.
Et iam compellente &c.

In his ergo ordini suo restituendis multum adiuti sumus illa schedula, quæ ita eo ordine disposita hæc habebat. Vt possis agnoscere quanta audacia hæc immutarant Correctores isti, quum ea non solum Pastori huic attribuerent, quæ Virgilius in genere omni vitam rusticam colenti: sed &, vt ita accommodarent, omnem ordinem peruerterunt. Est autem

tem tanti momenti hic locus, vt non solum propter luculentam sententiam suauissima digressione explicatam commendari debeat, sed & quam propter hanc insignem restitutionem nostram diligenti lectori considerare, & perpendere opus sit. Vbi etiam retraximus è fuga versiculum, qui ab omnibus editionibus aberat:

Seu libet ad fontem densa requiescere in vmbra.

Nunc ad reliqua.

Compacta solidum] *Solidum carmen*, nulla ægritudine contaminatum, nullis superuenientibus curis interpellatum.

Tendit ineuectus] Idem verbum & infra: *iret ineuectus cælum super* — Qui sane locus ansam hunc corrumpendi audacibus hominibus dedit. Nam veteres editiones habent, *Tendit & euectus*. vnde, ita postulante sententia, fecimus, *Tendit vt euectus.* Sic supra

— *Vel euectus finem transcendit habendi.*

Repetebant ad vada] ἀρχαϊσμὸς, vt Plautus: *visere ad aliquem.* mallem tamen — *repebant ad vada.* Quod Syracusanum est. Nam ἑρπῶν Syracusij, & Tarentini pro *ire* ponunt: ita semper vsurpat Theocritus. Alioquin caprarum est *repere*, vt supra — *deserta repebant ad caua rupis.* Quanquam vetus lectio repugnat.

Luco residere virenti] cogebat pecudes in vmbras residere luco virenti. Ita Horatius,

Descende Torquato iubente
Promere languidiora vina. ἑλληνισμός.

— *quo quondam victa*] Hæc omnia confusa, & corrupta puto. Nam & ordo perturbatus, & maculæ inoleuerunt. Quare ita lego:

— *quo*

— quo quondam victa furore
Venit Nyctilei, fugiens Cadmeis Agaue
Posterius pœnam natis è morte futuram.

Nam sane Agaue non fugiebat Nyctileum, quem non offenderat, cum eius ministra esset. Imo melius cessisset ei, si fugisset. Non enim eius nimius cultus iactura nati illi constitisset. Imo hoc vult poëta, in eum lucum, in quem Agaue victa furore Bacchi, metuens pœnam, hoc est ἄγος, quod imminebat eius posteritati propter interfectum Pentheum, confugerat, compulisse pastorem pecudes suas.

Posterius pœnam] Correximus ergo:

Posterius pœnam natis è morte futuram.

Pœnam futuram posterius natis è morte Penthei. ἄγος illud, quod totam posteritatem persequitur, donec expiatum esset, ex veteri superstitione veterum intelligit. Sic Horatius:

Negligis immeritis nocituram
Postmodo te natis fraudem committere. —

Nihil enim aliud, quam ἄγος illud intelligit. vbi & *postmodo natis* dixit, vt hic Virgilius, *Posterius natis.* Theognis fere, vt Horatius:

ἀλλ' ὁ μὲν αὐτὶς τῖσε κακὸν χρέος. ὃς ἢ φίλοισιν
ἄτην ἐξοπίσω παισὶν ἐπεκρέμασεν.

Inde ἐναγεῖς dicuntur piaculo nexi, οἱ νεμεσητόν τι πάξοντες.

Restantem tenuit ripis, siluasq; canendo] Contiana membrana, *riuis*, non *ripis*. Omnino legendum,

Tantum non Orpheus Hebrum
Restantem tenuit, riuis, siluisq; canendo.

Cecinit enim siluis & riuis, & riuos restantes, siluas mobiles fecit.

Quan-

Quantum te Peneu] Quia paulo ante dixerat, *tantum non Orpheus*, putarunt hic ἀνταποδοτικὸν deesse. Ita hic *Quantum* posuerunt. Atquin legendum: *Non tam te Peneu.* Comparat amœnitatem illius loci cum eo, in quo Orpheus cecinit, item cum eo, in quo nuptiæ Pelei, & Thetidis celebratæ sunt: in quo describendo imitatur Catullum, qui eas nuptias egregio carmine celebrat: adeo, vt & in arboribus describendis eiusdem vestigiis semper insistat. Totus autem versus ita legendus est:

> *Non tam te, Peneu, remorata est dia chorea.*

Nam eam choream describit luculente Catullus.

PAG. 5. *Aeriæ platani*] reponendum ex veteribus excusis, *Aeriæ platanus.* sic infra: *vmbrosa fagus.* ἀρχαϊσμὸς, & in Georgicis dixit *fagus* pro *fagos.*

impia Lotos] *Impia*; eadem figura Horatio:

> *Impiæ (nam quid potuere maius?)*
> *Impiæ. duro potuere sponsos*
> *Perdere ferro.* Et Catullo:
> *Ignaro mater substernens se impia nato,*
> *Impia non verita est diuos scelerare Penates.*

Alludit autem ad metamorphosin Loti, quam ex XI Geoponicon petas licet. Porro omnes hæ descriptiones, quanuis nil aliud sunt, quam πάρεργα; tamen meliorem partem poematis occuparunt, vt materiæ ipsius præcipuæ minima hic pars sit. Nam in Catullo totū fere tempus in descriptione puluinaris, Ariadnæ conquestione, & Parcarum carmine conteritur: nuptiarum vero ipsarum minima ratio. Hic vero circa laudes vitæ rusticanæ, pastorum bona, arborum descriptiones, inferorum argumenta, multum satagitur: de Culice vero, quantum dici potuit, tantum

tum dicitur, hoc est minimum. In pictura enim tam tenui, nisi parerga adhibueris, quid dignum oculis proponi potest?

Ambustos Phaethon] lege *Ambustus*.

Candida fundebant tentis velamina ramis] Nihil muto. Tamen aliquando putaui legendum, —*lentis sudamina ramis*. id est, electra.

Tentis velamina] Scripsimus *lentis*, non *tentis*. Paulo inferius de iisdem,

Ipsaq; excedunt ad summa cacumina lenta,

id est, ῥαδιναί.

Perfidiæ lamenta] vetus editio: *Perfida lamentandi mala*. Corrigo: *Perfida lamentanda diu mala* —*Perfidum malum*, hoc est perfidia. vt *solstitialis dies*, solstitium Ciceroni. reliquit illi lamentanda mala, quæ sæpe lacrymet. Nam eius gummi, lacryma. Tamen malim, *Perfidiæ lamentandi mala*.

Perfida multis] lego —*perfide multis*,

Perfide Demophoon.

Perfide multis, non solum mihi, sed & multis puellis. Propertius:

—*Perfide, nec cuiquam melior sperande puellæ*.

Et repetitio illa amœna. Catullus:

Siccine me patriis abductam, perfide, ab oris
Perfide deserto liquisti in littore, Theseu?

Et nunc defende puellam] Inepte, membrana Contiana *puellis*. Sane legendum,

—*Perfide multis,*
Perfide Demophoon & nunc deflende puellis.

Multis puellis perfide, & iisdem deflende, vel lamentande: quemadmodum paulo ante dixit lamentari mala perfidiæ: Et sane valde congruit huic

loco Propertianus versus, paulo ante à nobis adductus.

Fatalia carmina] fatidicæ quercus, μαντωδεῖς. Nam in Dodona reddebant oraculum.

Proceras decorat] lego:

Proceras decorans siluas hirsuta per artus.

Hirsuta per artus] Ouidius Metamorph. XI.

— Hirsutaq́ue vertice pinus.

Sed videtur hiulca oratio. Puto legendum,

Hic magnum Argoæ naui decus edita pinus
Proceras decorat siluas; hic suberis arbos,
Appetit aërius contingere motibus astra.

Scriptum erit *aruos* pro *arbos*, vnde factum *artus*, ineptissime. Quanquam suberis arbore sunt aliæ longe proceriores.

Contingere montibus] Non damno. tamen mallem motibus. ὀρέγεται ἄστρων. Intelligit quod poëtæ dicunt βλωθρόν.

Et læta cupressus] læta esset ἀμφιλαφής, quæ tamen habeat minutissima folia, & vt res ipsa docet, læta esse, & ἀμφιλαφὴς nō potest. Non omittam coniecturam optimi & eruditissimi amici nostri Oberti Gifanij, qui legit, *lethea cupressus*. Nam funebris arbor.

Quis aderat veteris Myrtus] Non est, quod putat bonus Domitius. Sed alluditur ad Myrti Metamorphosin. quam vide in XI. Geoponicon. Post hunc versum autem non qui statim (nam quo referendi erant, superius indicauimus) sed alij, qui multis interiectis sequuntur, huc reiiciendi sunt.

Pastor vt ad fontes densa requietis in vmbra
Securo pressos somno mandauerat artus,
Stratus humi dulcem capiebat corde quietem,

Ni fors

Ni fors incertos iußiſſet dicere caſus.

Nam ſolitam &c.

Et ita perturbatiſſimo loco hac via faciliime conſuletur.

His ſuberat] vetus ſcriptura: *His ſuperat*. malim, *ſuperet*. Non erat hic locus hæc explicandi, cum in alium locum reiecerimus: ſed vulgatam editionem ſequimur, vt in ſequentibus.

Quæ leuibus] Melius, *Quæ leuibus placido riuis ſonat orta liquore*.

Et quanquam geminas] Repone ex veteri: *Hinc illi geminas*.

Geminas auium vox] *geminas aures*, ἀμφιδύμους ἀκοάς. Catullus:

Roſeis vt hic labellis palans ſonitus abit,

Geminaſq; vox Deæ aures noua nuncia referit.

Ita enim deprauatus locus Catulli legendus eſt.

Hāc querulæ] Repone ex veteri ſcheda: *Hinc querulas*.

Quis nantia] Corrige ex veteri ſcriptura, *quæ nantia*. λιμναῖα κρῃνῶν τέκνα. Ariſtoph.

PAG. 6. *Argutis & cuncta*.] Vetus ſcriptura *culta*.

Aura ſuſurrantis poßit] Contianus liber *poſcit*, id eſt, πειρᾶται.

Iußiſſet ducere caſus] lego, *iußiſſet dicere*. Ni fors iuſſiſſet, vel coegiſſet nos fateri incertas eſſe, & inſtabiles vices humanas.

Tractibus hydræ] ex veteri ſcriptura & editione, *tractibus iiſdem*.

Pallebant auræ] Statius de ſerpente Nemeeo.

— percuſſæ calidis afflatibus auræ

Quà tulit ora, cadunt: moriturq; ad ſibila campus.

Vetus editio *Tollebāt*, nō *Pallebant*. Fortaſſe *ſqualLebant*.

Squallebant auræ vehementis ad omina visus.
Nam sine dubio *omina* non *omnia* legendum. *Vehementis* habent veteres editiones.

Obuia torua] quæcunque ipsi toruo obuia erant.

Sæpius arripiens infrendere] *Arrepens*, non *arripiens*. *Infrendere*, non *infringere* habent veteres editiones, & scripta membrana Contij. Itaque, vt alibi annotamus, *Defrensa* in veteri Glossario exponitur, ἄρυεσ θρειωθεῖσα, quasi fracta seges. & *Defrens*, ἄρυεσ, θρειωμός. Catullus idem exprimit:

Abit, infremit, refringit virgulta pede vago.

Cui cuncta paranti] lege: — *quo cuncta parante.* Cuius rei extant vestigia in antiquitus excusis. *Cuncta facere*, genus loquendi non vulgare in vtraque lingua. Quod fere dicebant de irrito conatu. Cicero v. de Finibus. *At vero facere omnia, vt adipiscamur, quæ secundum naturam sunt*, &c. Martialis lepide lusit:

Omnia quum fecit, Thaida Thais olet.

Euripides Eraclidis:

μόλις δὲ πάντα δρῶντες, οὐκ ἄτερ πόνων
ἐπεψάμεσθ' ἀργεῖον ἐς φυγὴν δόρυ.

Eubulus Comicus:

ἐγὼ κεχόρτασμαι μὲν, ἄνδρες, οὐ κακῶς.
ἀλλ' εἰμὶ πλήρης, ὥστε καὶ μόλις πάνυ
ὑπεδησάμην, ἅπαντα δρῶν, τὰς ἐμβάδας.

Sic infra:

Gutturis arenti reuolutus in omnia sensu. Hoc est, πάντα ποιῶν ἵνα πίῃ. Nisi sit, ἐπὶ πᾶν δίψης ἰών. Petronius apertius: *Quæ ergo dementia est, omnia facere, ne quid è nobis relinquat sepultura?*

Monet per acumina] lego cum veteribus excusis:

Et mortem vitare monet, per culmina nanque

Quæ

Qua diducta genas, &c. Culmina, τὰς κροτάφας vocat.

PAG. 7. *Qua diducta genas*] *gena* hic αἱ βλεφαρίδες. Ennius:

Pandite sulti' genas, & corde relinquite somnum.

Melius ergo *obdebant*, quam *pandebant*. Nam veteres excusi, *ponebant*. Et fortasse bene. *Ponebant*, pro *abdebant* rectum est.

Ac leuioris] lege, vt antiquitus excusi,

Ac senioris erat natura pupula. – araneosam cutem & senilem, hoc est rugosam intelligit. Nam sane senem hunc pastoré ab eo induci patet ex alio loco:

Quantumcunque sibi vires tribuere seniles.

Tum torua tenentem Lumina] Fortasse:

– *tum torua tuentem Lumine* – Sed nihil mutandum. *Tenentem lumina* est, immotis luminibus stantem.

Vix compos mente refugit] repone ex veteribus *resurgit. compos mente*, ἀρχαϊσμός. vt Plautus, *vino cupida.* vt Ennius – *studiosum robore belli.*

Nanque illi] Iste versus ὑποβολιμαῖος. neque in veteribus excusis reperitur, & sententiæ concinnitati repugnat. Namque omnino legendum:

Cui casus sociarit opem, numenve Deorum,
Prodere sit dubium.

Imo potius;

Qui (casus sociarit opem, numenve Deorum)
Horrida squamosi, &c.

Vt duo illi versus sint perperam interpositi.

Namque illi d. v. c. D. Prodere, s. d. v. s. v. t.

Illa autem: *timor obcacauerat artus*, includenda sunt parenthesi. *Qui*, hoc est; *quo trunco*, ἀρχαϊκῶς, *Qui* pro, *quo*. Siue, inquit, casus siue Deus illi opitulatus sit.

Nam ita hæc iungunt veteres; Caſus, Prouidentia, Fors, Ratio. Horatius: *Seu fors, ſeu Ratio dederit.* Hæc eſt vera lectio. Ex Epicurea ſchola eſt, Fors, Caſus; ex Stoïca, Ratio, Prouidentia. Epicurus εἰκῆ omnia, Stoici προνοίᾳ fieri ſciſcebant.

Fœdeq; petentis] lego *patentis.* patet ictibus, qui nullo modo aduerſarij ictus repellit, ſed recipit.

Cingunt quæ tempora criſtam] Legendum *criſtæ.*

Omni languore remoto.] lege, *ſomni.* Vix tum primum expergiſcebatur.

Iam quatit &] *Quatit*, ſupple flagrum. quod mulionum, & aurigarum eſt ſignum, καὶ σύνθεμα, quum profecturi ſunt. Iuuenal. — *Mota iam mulio virga*

Annuit. &c.

tamen malo: *Iam quatiens biiuges.* ſupra:

Et piger aurato quatiebat lumina curru.

Effigies ad eum] Effigiem τὸ εἴδωλον vertit. Tamen potuerat dicere ſpectrum. Sed nondum ſatis erat in vſu. Primus enim Catius Inſuber, Epicuri εἴδωλα *ſpectra* vertit. auctor Cicero. Lucillius, quia eo tempore Romani, quomodo Latine dicerent, non habebant, Græcam vocem vſurpauit:

Eidola, atque atomos vincere Epicuri volam.

Inquit, quid meritus] Mihi videtur melius legi poſſe:

Quis meritis, inquit, aut quæ delatus.

Nam etiam *meritis* erat in membrana Contiana. Quæ delatus: deferor hoc crimen, eſt ἀρχαϊσμός.

PAG. 8. *Verbera Pœnæ*] Hic pœna eſt Furia, vt infra:

Ergo iam cauſſam mortis me dicere vinctâ

Verberibus ſæuo cogunt ab iudice Pœnæ.

Sic Græce ποινή. Scriptor neſcio quis apud Suidam: πάντων ἀσεβημάτων, καὶ παρανομημάτων, ὧν εἰργάσαντο, παρέσῃ-

παρέστησαν αὐτῷ τινὰς ἐριννῦς, καὶ ποινὰς, καὶ θεραποπαίνας τῶν δι' ἐκείνων ἠτυχηκότων. & in Axiocho: λαμπάσιν ἐπιμόνως πυρώμενοι ποινῶν. Plutarchus Ἐρωτικῷ: καὶ ποινὰς καλοῦσιν αὐτὰς, καὶ τοῖς ἀνδράσιν ὀργιζομένας, ὅτι σωφρονοῦσι. In eam partem, in quam accepit Plutarchus, interpretandum apophthegma de vxore, ἣν μὲν αἰσχρὰν, ποινὴν· ἣν δὲ καλὴν, κοινήν. Terentius Eunucho *cruces* vocat.

> *— illis crucibus, qui nos nostramq́; adolescentiam*
> *Habent despicatam —*

Varro Eumenidibus:

> *Tertia Pœnarum, Infamia,*
> *Stans nexa in volgi pectore.*

Nam prius dixerat:

> *Videmus populum Furiis instinctum tribus*
> *Diuersim ferri, exterritum formidine.*

Ex tribus illis Furiis, ac Pœnis tertiam ponit Infamiam. Corrector ergo, quisquis fuit ille, non intellexit, Pœnæ nomine hic Furiam accipi debere. Quo factum, vt postea sequentem versum corruperit.

Flagrant latratibus] lege, *flagrans*. ἀπὸ κοινοῦ, *saua quatit verbera*. & ita melius concinnitati & lectioni consuletur.

Horrent cui colla] Sed non displicet id, quod in veteribus editionibus reperi, *arent cui colla*. Nam squallere, & arere pro eadem re ponebant veteres.

Præmia sunt pietatis] Concinnius puto,

> *Præmia vbi pietatis? vbi pietatis honores?*
> *In vanas abiere vices. —* Simile Catulli:
> *Omnia sunt ingrata: nihil fecisse benigne est.*

Pietatis honores?] *Hic pietatis honos? sic nos in sceptra reponis?*

Fit pœna merenti] Corruptissima hæc sunt, & perturbatissima. Ita lego: — *sit pœna merenti*;

Pœna sit exitium; modo, si cui grata voluntas,
Existat par officium —

Age plectar sane, & mihi pœna pro beneficio sit, dum tamen si cui gratus animus est, is parem gratiam mihi referat. si qua est gratia, mutuis officiis me remuneretur.

Quem circa tristes] Hinc alio diuulsi sunt versus, quos ita in suas sedes postliminio restituimus:

Quem circa tristes densentur in omnia pœnæ,
Atque alias alio densent super agmine turmas.
Terreor à tantu insistere, terreor vmbris.
Nam vinctus sedet &c.

Densentur in omnia] Sic alibi loquitur:

Gutturis arenti reuolutus in omnia sensu.

Implacabilis ira nimis] Vetus editio:

Implacabilis ita iacet viuus alitis esca.

Ex quibus lego,

Implacabilibus Diuis iacet alitis esca.
Ad stygias reuocatus &c.

Ocia quærentem frustra.] Malo ex veteribus editionibus:

Otia quærentes frustrà sub lite puellæ
Ite, quibus tædas accendit tristis Erinnys,
Sicui hymen præfata dedit connubia mortis:
Impietate fera cum cernam Colchida matrem
Anxia sollicitis &c.

Postrema enim de industria reponimus, *sub lite*. nam certatim ϰ φιλοτιμούμεναι dolia implent. Facile absoluit Danaïdas, cum videat maius scelus à Medea patrari, nimirum natorum cædem.

Sicut

Sicut hymen] Correximus: *ficui hymen.*

PAG. 9. *Vecordem Colchida*] Flagitiose hæc mutarunt. Nos ex veteribus editionibus, *— quum certam Colchida* &c. Et sic postea in libro Contij scriptum reperi.

Quarum vox Ityn] Neque sententia, neque syllaba constans. neq. ambæ illæ aues Ityn referunt, sed Procne tantum. quanquam potuit hæc confundere poëta. ex vestigiis priscæ editionis repono:

> *Quarum vox querula est. Superas quoque Bistonius Rex*
> *Orbus Epops mœret volucres euectus in auras.*

Iam truculenta ferunt, infestaq; vulnera] Puto rectius esse, quod habet membrana Contij I. C.

> *Iam truculenta ferunt infestaq; lumina corpus,*
> *Alter in alterius.*

Eheu mutandus] Hi versus alieni loci insessores sunt, & interdicto de vi eiiciendi. Quibus vindiciis in eos agamus, postea dicemus sub finem colloquij Culicis.

Ipsa suis fatis] Nihil argutius hac lectione. quæ tamen tanquam sorex indicio suo periit. Nam in obsoletis editionibus longe diuersior concepta lectio:

> *Hic Chalcedonias Admeti cura morata est.*

Næ audax nimis fuit ille, qui, quod ignorabat, id mutauit. Melius enim fuit hæc præterire, quam corrumpere. sed melius, vt puto, erit & interpretari. An opponit Chalcedonias mulieres Alcestidi, vt videatur, quomodo eius in Admetum maritum pietas insignis, sic harum nescio quod detestabile facinus in maritos suos fuisse? In historiis quidem legimus Chalcedonias mulieres, quum loquerentur cum

viris, dimidiam oris partem tegere solitas, quod puderet eas concubuisse cum peregrinis ac seruis. Videretur ergo Virgilius velle innuere, eas propter seruos, interfecisse maritos suos. quanquam Plutarchus dicit earum viros periisse in bello, quod cum Bithynis gesserant, ac cum seruis concubuisse. Ergo ita mens esset Maronis: Alcestis apud inferos caret omni cura, & pœnarum immunis est. Cuius mirum amoris exemplum in maritum omnes Chalcedonias, quibus diuersa fuit de maritis cura, remoratum est, ne in eandem sedem scilicet ingrediantur, quam Proserpina piis vxoribus, Alcestidi, Penelopæ, & Eurydicæ assignauit. Sæuam curam vocauit, quod, vt marito consuleret, sibi non pepercit. Si corrector ille hac saltem modestia auctori consultum voluisset, vt quiduis potius auderet, quam vt hoc vlcus tangeret, & plus gloriæ apud me consequutus fuisset, & inuidiæ minus. Sed hoc contenti non erimus. Putamus enim sine dubio, legendum esse,

Isthic Alcyonas Admeti cura morata est.

Exemplum Alcestidis moratum est Alcyonas. Hoc est, stupuerunt Alcyones exemplum simile Alcestidis in maritum. Alcyonis pietas in maritum nota est ex fabulis. *Alcyonas* elegantius dixit numero plurali, pro cæteris, quæ similiter ex luctu de morte maritorum perierant. qua de re eleganter disputat Dionysius Longinus περὶ ὕψυς. Quin & puto allusum ad poëma Ciceronis, cuius titulus erat, *Alcyones.* auctor Capitolinus in Gordianis.

Fœmineum incorrupta] Priores excusi *concepta.* Quæ vera est lectio. Concepta decus, ἀρχαϊσμός.

Et

Et nunc manet Orpheus in te] Lege:

Et nunc in te manet Orpheu.

Nec mœsta obtentu diro] Interpolatum ex prisca editione:

Nec mœsta obtentu ditis ferrugine regna.

Lego *obtenta* non *obtentu*. *obtenta ferrugine.*

Defossásque domos] In membrana Contiana, *Nefossásque domos*. Sane veteres Romani *Cnefosum* pro obscuro dicebant, teste Festo, παρὰ τὸ κνέφας. Sed an ita scripserit Virgilius nec ne, liquido non deierarim.

Nec faciles Ditis] Et Æneid. vj.

Nec vero hæ sine sorte datæ, sine iudice sedes.

Mallem tamen, — *nec faciles Dicteo iudice sedes.*

Dicteus iudex est Minos. ἀπαραίτητοι ἕδραι διὰ τὸν δυσπαραίτητον κριτὴν, τὸν δικταῖον.

Iudice, qui n. p. mortem vindicat acta] Vetus membrana, *Iudicat.*

Pag. 10. *Diua exorabile numen*] Veteres excusi — *diua exorabile mortis.* Ergo:

Eurydicenque vltro ducendam reddere non fas

Non erat in vitam diræ exorabile mortis.

Hæc eadem lyra potuit te vincere, o Proserpina: & iam eo res redierat, vt leges mortis non vetarent Eurydicen in lucem reddere. οὐκ ἦσαν θεσμοὶ θανάτου ἀπαραίτητοι, μὴ οὐχὶ πάλιν εἰς φῶς τὴν Εὐρυδίκην ἀνάγειν. Porro quam omnes Eurydicen, eam Mimnermus vocat Agriopen.

Corrupit munera] Repono ex antiquitus excusis, & ex membrana Contij, *Corrupit limina.* Vetuerat enim Proserpina loqui intra limina, & respicere.

Paruum si Tartara] Melius priscæ editiones, quas tamen ita interpungimus:

Dignus

Dignus amor venia, gratum si Tartara nossent
Peccatum meminisse. Graue: at vos &c.

Si Tartara nossent meminisse peccatum gratum, hoc est æqui boni consulere. imo peccatum gratum, quod est gratuitum. Sic gratum mendacium posset quis dicere, quod nulla mercede quis, sed solo garrulitatis morbo motus mentitur. quod Græci dicunt ψιθυρᾶς γλώσσης χάριν. Idem ergo extulit & in Georgicis:

Quum subito incautum dementia cepit amantem,
Ignoscenda quidem, scirent si ignoscere Manes.

Putarem tamen melius legi posse: *Peccatum minus esse.* qua figura Petronius: *Quisquis inops peccat minor est reus.* — Ita hic, quisquis in gratiam alicuius peccat, minor est reus.

Graue] Ita putamus distinguendum, vt sua periodo intercipiatur. Sic Horatius:

Durum. sed leuius fit patientia
Quicquid corrigere est nefas.

Hic *Graue*, vt in Horatio, *Durum*. Graue quidem, inquit: at vos pro hac iactura, vos, inquit, manet beatorum sedes. Orpheum & Eurydicen per apostrophen alloquitur.

Lætantur numina] Lego *munia.* id est præfecturam Aeaci, quam obtinet ille apud inferos. Telamonis virtus Græcanicum est, ἲς Τελαμῶνος, βίη Πριάμοιο.

Hunc rapuit feritas] Quia fuit ἄγριός τις. propterea ipsi fauit Virtus. sicut contra Venus Peleo, qui ἀπράγμων fuit, vt vxorem Thetidem meruerit. Quare impudenter nimis fecit ille, qui nuper edidit: *Hunc rapuit serua.* & quænam fuit illa serua? Non Hesionem putat, si sapit. At Aiacem filium rapuit

Tecmessa

Tecmeſſa ancilla. Sed quam Homerus ἠνορέην vocat, feritatem Virgilius vertit, vt & paulo poſt — *torua feritate repulſos.*

Aſsidet hac iuuenis] quam proxime potero, ad veteris editionis veſtigia accedam:

Aſsidet hac iuuenis ſociata gloria fortis
Alter, in excurſu referens à nauibus ignes
Argolicis Phrygios torua feritate repulſos.

Acer, inexcuſſus] Veteres duæ membranæ, *Alter in excidium: Alter in exciſſum.*

Videre in claſſes] Antiquitus excuſi recte habent *viderit. Hectoris ira* περιφραστικῶς more Græcorum, μένος Ἕκτορος. Quum Hector; o Troes, vos viderit paratos inferre &c. Sed quum idem antiquitus excuſi habeant, *Troas*, puto verius:

— *Cum Troas ſaui vis Hectoris ire*
Viderit in claſſes inimica mente Pelaſgas
Vulnera, tela, neces, ignes inferre paratos.

— *vis Hectoris*, idem Helleniſmus, βίη Ἕκτορος.

Ipſa iugis] Repono ex veteribus excuſis, *Ipſa magis.* ſed totum locum apponam:

Ipſa magis nanque Ida potens feritatis, & ipſa
Acta faces altrix cupidis præbebat alumnis.

Acta poſui, cum membranæ, item libri antiquitus excuſi habeant, *Datq́;. Acta* eſt ἀκτή.

At procul in ſola ſecreta Troades Acta.

Putaui & legi poſſe, *Dicta.* Nam in Troade ἴδη, καὶ δίκτη montes, vt & in Creta. Strabo. Prior coniectura magis placet. *Potens feritatis* (ita enim veteres excuſi habent) ἀγριόδενδρος. Nam *feritas*, vt *Autumnitas, oliuitas.* Ergo in qua multæ feræ arbores: vt *fera vitis* Siſennæ. & *fera oliua* ἡ κότινος Statio:

Pulue-

Puluereumq́; fera crinem deterſit oliua.

Poteſt & ferarum altrix, θηρόβοτος. quo nomine & μητέρα θηρῶν dicunt Poëtæ.

PAG. 11. *Flamma ſuperante*] Veteres illæ editiones,& membranæ *flamma lacrimante.* Quis tam ſtolidus,ſi vera erat lectio vulgata, vt hanc mallet,quæ minus vſitata eſt? Sed ſane ſubdititium eſt τὸ *ſuperante.* Equidem eruditiſſimum poëtam more Græcorum *lacrimantem flammam* dixiſſe puto. Nam illi δακρυόεσσαν φλόγα & πόλεμον δακρυόεντα.

Fulminibus cælo] Et hæc & ſequentia importuna Correctorum audacia deprauauit. Sequar veſtigia illarum obſoletarum editionum:

Fulminis vt cælo volitat fragor, editur enſe
Tegminibus, teliſq́; ſuper — Nam illæ habent:
Fulminibus cælo veluti fragor, editur enſe
Tegminibus, teliſq́; ſuper — vel potius,
Fulmineus cælo veluti fragor, — ἀπὸ κοινοῦ editur.

Imminet,inquit, enſe ſuper omnia tela, & tegmina, hoc eſt clupeos. Enſem coruſcans inter tela, & clipeos viam perrumpit. Idem xij. Æneid.

Enſe ſequens nudo ſuperimminet.

ſuperimminet, vt hic, *ſupereditur.* & apud Tibullum in panegyrico ad Meſſalam: — *celerem ſuperedere corpus Audet equum* — hoc & *emicat* vocauit eodem libro Virgilius: — *ſaltu*

Emicat in currus —

Quid ergo faciemus iſtis monſtris Correctorum?

Eriperet reditus] Homericum: νόστιμον ἦμαρ ἀπηύρα. Hic corruptæ ſunt veteres editiones.

Hoc erat Æacides] O immanem licentiam βιβλιοστρεβλῶν iſtorum! vt iſta nobis mutarunt, vt ne Virgilius

gilius quidem ipſe agnoſcere poſſit. ſaltem veterem editionem nobis reliquiſſent, quæ ita legit:

Hoc erat Æacides vultu lætatus honore.

Dardaniaq́ alter, fuſo quod ſanguine campis &c.

Ex quibus ſane legimus, nõ ex animi noſtri libidine,

Hic erat Æacides vultus elatus honore

Alter, Dardanio fuſis quod ſanguine campis

Hectoreo victor luſtrauit corpore Troiam.

Nam iſte alter Æacides, eſt Achilles: alter de quo iam dixit, Aiax. *Campis fuſis ſanguine* eſt ὑπαλλαγὴ poëtis frequentiſſima. Nam dicendum potius fuſo ſanguine campis.

Rurſus acerba fremit Paris hunc quod lædat] Repone lectionem manuſcriptam. *Paris hunc quod letat. Letare* πέφνειν, θανατῶσαι.

Alma dolis] Repone, *Alta dolis*. Alluſum ad Epigramma, in quo virtus Aiacis conqueritur:

θυμὸν ἄχει μεγάλῳ βεβολημένα, οὕνεκ' Ἀχαιοῖς
ἁ δολόφρων ἀπάτα κρέσσον ἐμεῦ κέκριται.

Hinc gerit auerſos] Priores editiones habebant:

Hinc gerit euerſos proles Laertia currus.

Quod quare mutemus? intelligo euertiſſe currus Rheſi, interfecto Rheſo ipſo, vel, ſi manis auerſos currus. Auertit enim, hoc eſt abegit ipſum currum cum equis, vt teſtatur auctor Tragœdiæ Rheſi (non enim eſt Euripides) his verbis:

—οἱ δ' ὄχημα πωλικὸν
λαβόντες ἵππων ἵεσαν φυγῇ πόδα.

Amplus Atrides] Placet ἀρχαϊσμὸς veterum editionum, *Atrida*.

Reddidit heu grauius] Miror iſtos tam ſecuros hæc preteriiſſe, cum nõ intelligerent: aut ipſis melius hæc

cognita

cognita esse, quam nobis qui hæc non intelligimus. Non enim vacant maximo aliquo mendo. Sed puto non solum ipsis Correctoribus, sed & aliis ita facile intelligi posse, si hoc modo legantur:

Heu reditus Graium pœnas tibi, Troia, ruenti
Hellespontiacis obiturus reddidit vndis:

reditus obiturus ὁμηρικῶς. — ἀπώλετο νόστιμον ἦμαρ. Reduces Graij perituri in vndis reddiderunt tibi pœnas. Subiicit enim:

Illa vices hominum testata est copia quondam &c.

Et ita Propertius lib. IIII. — *tu diruta fletum*
Supprime, & Euboicos respice, Troia, sinus.

Sed sine dubio de Achille hæc dicta sunt: quare hinc eiiciendi sunt duo hi versus, & in superiora reiiciendi, hoc est in suas pristinas sedes postliminio reuocandi.

Hic erat Æacides vultus elatus honore
Alter, Dardanio fusis quod sanguine campis
Hectoreo victor lustrauit corpore Troiam.
Reddidit heu Graium pœnas tibi, Troia, ruenti
Reddidit, Hellespontiacas obiturus ad vndas.

Nihil clarius hac lectione. Nam ad Hellespontium litus sepultus est. Græci vero non in Hellesponto, sed ad Caphareos scopulos, hoc est in mari Euboico naufragium fecerunt. *obiturus* in futuro dicit, quia de ipso adhuc raptante Hectorem loquitur. Ruentem Troiam vocat, quæ Hectore peremto facilior captu erat. — *& ademptus Hector*
Tradidit fessis leuiora tolli
Pergama Graiis.

Ait Higenus, quum Hectorem raptaret, Achillem exclamasse: *expugnaui Troiam.*

Illa

Illa vices hominum] Enumeratis sigillatim Heroibus, nunc in genere eorum naufragium narrat: & hic incipit narratio. Locus autem hic ita legitur in membrana excerptorum:

Illa vices hominum testata est copia quondam.
Cur aliquis propria fortunæ munere diues
Tendit ineuectus cœlum super?

Vt nullam satis malam crucem istis Correctoribus imprecari possim, qui ita, vt in vulgatis hodie legitur, mutarunt.

Vis Argoa] Miror hoc hominum genus, qui omnia mutare solent, adeo cæcos fuisse, vt dispicere non potuerint, quid intersit inter ἀργῷα, & ἀργεῖα. Nam Argoa ab Argo naui: illud ab Argiuis. Quare legendum esset Argiua. Sed veteres editiones admonent aliam fore lectionem, si earum corrupta vestigia sequamur. Habent enim:

Vis repetens Argo patriam. — vt malim sane:
Vis repetens Argos patrium. — *Vis, Copia*, vt infra.

PAG. 12. *Comes huic erat*] Comes aura, πόμπιμος οὖρος, πομπὸς ἀήτης. Quem ita describit Varro κοσμοτορύνῃ hac Coronide anapæstica:

Detis habenas animæ leni,
Dum ventus vos flamine sudo
Suauem ad patriam perducat.

aliter λαμπρὸς ἀήτης. *Candidus.* Petronius:

Nequitiæ classes candida vela ferunt.

Nereis ad vndas] Puto legendum — *Nereides vndis Signa dabant* — Nam de pluribus omnino loqui necesse est, cum subiungat — *Pars inflexis superacta carinis.* Deinde nescio quid ὑπερβάρβαρον ἐν λέξει esset. Et quare vnam potius Nereidem assignasset?

Pars inflexis] fortasse – *pars inflexis subit acta carinis*: vt intelligat partem præire, partem subire oneri, hoc est, naui, quod Græci ἀνέχειν dicunt.

Hic modo latum] Quare *lata* in *latum* mutarunt, cum & sententia, & veteres editiones refragentur? *Copiam* vocat exercitum, vt supra: *Illa vices hominum testata est copia quondam*. Varro I I I. rerum humanarum: *in tres partes diuisa copia. in populos* X I I. *Salentini dicti, quod in salo amicitiam fecerint*. Citat Probus V I. Bucolico Virgilij.

Heraaque late] De Heræis litoribus, ad quæ perierit Aiax Oilei, adhuc nihil legi. sed neque extare in literis puto. Si enim, qui correxit hoc, is sequutus est vestigia priscæ lectionis, vereor, ne *Gyraa* legendum sit. γυραῖαι enim πέτραι dicuntur, ad quas periit ille, quas γυρὰς Homerus vocat. In commentariis in Lycophronem, Γυραῖαι δὲ καλοῦνται αἱ πέτραι, ἐν αἷς ὁ Αἴας ἀπώλετο. In obsoletis editionibus, vt & in membranis, plane expressum est *Caica*, valde diuersa lectione. an in membranis scriptum fuit *acea*, pro *agea*? vt *subicitare*, pro *subigitare*: *inicere*, pro *inigere*: *indices*, pro *indiges*? Nam *Ægea litora* legendum esse etiam Euripides docet in Ione:

— πέτραις χαφηρείαις ἐμβαδὼν, αἰγεῖ τε.

Præda perempta] Ineptissima sane lectio. At veteres editiones recte, *præda peracta*, id est penitus auersa, & conuectata: vt *sidus peractum*, confectum.

Fluctuat omnis in aquoreo iam naufraga tractu] Pro *tractu* membrana Contij habet *luctu*. Lego *fluctu*. Sed & totus versus in ea ita conceptus erat: *Fluctuat omnis in aquoreo naufragia luctu*. Fortasse: *Fluctuat omnis in aquoreo nauifraga fluctu*. Vt – *Nauifragum Scylacaum*.

Omnis

Omnis Roma decus] Versus, qui ab hoc nonus est, huc reiiciendus est: *Iure igitur tali sedes pietatis honore est.* vetus editio ita habet: *Iure igitur tali s. p. honores.* Ex quo nostrum correximus.

Moritura Camilli] Missas fac Correctorum nugas, & cum priscis editionibus legito:

Hic & fama vetus nunquam moritura per auum
Curtius, e mediis quem quondam sedibus vrbis
Deuotum bellis consumpsit gurges inundans.

Ad verbum, ἡ μῦθος παλαιὸς ὁ κύριος. Non enim dubium, quin ea vera sit lectio. Nam famam veterem, seu Historiam vocat Curtium, quod & incertum tempus eius historiæ, & incerta, ac varia de eo tradebantur. Quod cognosces ex Varrone. Est autem Græcismus, vt indicaui, *Curtius fama vetus.* Similiter loquutus est:

Et certamen erat Corydon cum Thyrside magnum.

vide Seruium. At quur omisit Camillū omnium optime de patria meritū? Atqui Romulū, & Numam, qui priores ordine, & memoria erant, pariter omisit.

Gurgitis haustus] Illæ veteres editiones, & membranæ: *gurges in vnda.* Nos *gurges inundans.* Nam ex iis variis opinionibus de morte Curtij, sunt & quæ dicant, inundatione, dum ad hostes penetrare vult, & paludem traiicere, absorptum. vide Varronem, & quæ in illum annotauimus olim: item Dionysium. Inde *Curtilacus* vocatus est locus ille. Dicebant enim quidam subito stagnasse locum, & vbi in vndam coniecisset se Curtius, postea exiccatum gurgitem fuisse.

Legitimi cessit] Legitimum Regem vocat Porsenam. Scriba enim, qui pro Rege interfectus fuit, non

erat legitimus Rex, sed ἀδελφοπεφονευκώς.

Deuota dedit qui] Coniecit enim se tanquam in flammam, & vt Cicero loquitur, tanquam in pestem ob oculos positam, cum conflixit cum Annibale, & equo deuolutus interfectus est. Aucupatur autem argutiam ex allusione nominis, *Flaminius, flamis.*

Conscelerata pia] Sane nihil muto. Non tacebo tamen, quid de hoc loco sentio. Videtur enim melius, & commodius legi posse:

Cognita discernit scelerata piacula sede.

Nam ex *cognita scelerata* videntur fecisse *Conscelerata.* Ex *piacula* autem *pia vincula.* deinde eo ordine disposuisse, quo hodie leguntur, vt versui consuleretur. Discernit ergo piacula, & reos sedibus. hoc est, pro ratione criminum eis suas sedes assignat: vt etiam legimus VI. Æneid. lacus viduos à lumine, ἡλιοστερεῖς Sophocli.

PAG. 13. *Ergo iam caussam*] valeant Correctorum deliramenta. Tu, si verum amas, veterem lectionem, quæ in antiquitus excusis & membrana legitur, potius sequere:

Ergo quam caussam mortis, quam dicere vita
Verberibus saua cogunt sub iudice Pœna,
Cum mihi tu sis caussa mali, nec conscius adsis?
Sed tolerabilibus curis hac immemor audis?

Nam quid magis perspicuum hac lectione? quam caussam mortis, quam vitæ ex Dialogis νεκρῶν Luciani hac cognosces. Nam ibi Charon & de vitæ, & de mortis genere interrogat.

Sed tolerabilis] Importune nuper deprauarunt, *Nec tolerabilibus.* intolerabiles ipsi sane. *Tolerabilis* hic est ἀνεξίκακος. Columella lib. VII. *Quoniam sæpe frigorum*

gorum atque hiemis sæuitia pastorem decipit, & eas oues interimit, quas ille tempore Autumni ratus adhuc esse tolerabiles, non summouerat. Nam ibi *Tolerabiles*, sunt tolerantes hiemis. Ita *intolerabilis* Afranio, Priuigno:

— quod si fecissem paulo sæpius,
Didicisset ferre, & non esse intolerabilis.

ἐκ αὖ δυσωπαχετοίη. locus ille in Heautontimorumeno parum vulgo intelligitur:

— nam parentum iniuria
Vniusmodi sunt ferme. paulo qui est homo tolerabilis,
Scortari crebro nolunt —

Nam etiam, inquit, si quis inter patres patientissimus, & filiorum ingeniis æquissimus est, tamen crebro illos scortari nolit &c. Hic ergo, *tolerabilibus curis audis*, est Græcorum, ἀνεξικάκως ἔχεις περὶ ταῦτα. Dictum autem ad exemplum Græcorum. Nam Homerus dixit eadem mente τλητὸν. τλητὸν θυμὸν.

Τλητὸν γὰρ θυμὸν μοῖραι θέσαν ἀνθρώποισι.

Sic μενετὸς θεὸς pro ἀνεξικάκως Aristophanes dixit. Cum tamen μενετὸς, & tolerabilis, & τλητὸς patiendi notionem habeant, non agendi. Non absimili forma Næuius Alcestide, *intolerantibus curis* dixit.

Qua tamen vt vanis] Iam errorem errore, vel potius scelus scelere cumularunt, qui hæc mutarunt. Vetus editio:

Et tamen in vanis demittes somnia ventis.

Ego non solum amplector hanc lectionem, quanquam nonnullis maculis aspersam: sed & versum, qui hinc distractus fuit, ea duce, in suas sedes repono. Lego igitur:

Tu tamen in vanos dimittes somnia ventos,
Et mea diffusas rapientur dicta per auras.

Nam quæcunque Culex pastori dicit, dormienti & in somnis dicit. quæ qui non animaduerterunt, veram, & genuinam vocem immutarunt.

Digredior] Iam tempus est versus iam longo interuallo hinc vi pulsos, de quibus supra monuimus, in suas sedes reponere:

Tu tamen in vanos dimittes somnia ventos,
Et mea diffusas rapientur dicta per auras.
Eheu mutandus nunquam labor! auferor vltra
In diuersa magis, distantia limine certo.
Elysiam tranandus agor delatus ad vndam.
Digredior nunquam rediturus. tu cole fontes,
Et virides nemorum siluas, & pascua latus.
Dixit: & extrema &c.

Piget me has correctiones aut venditare, aut commendare, quasi excellentissimorum virorum ingeniis, aut iudiciis diffidam. Ipsi considerent, & videbunt non tam meam diligentiam, quam aliorum negligentiam: qui cum omnia suspecta haberent, hæc interim silentio prætermiserunt.

Distantia limina cerno] Lego *distantia limine certo.* inde enim nunquam exitur amplius.

Mentem ager] omnino legendum, *mentem agret.* A quo etiam *agrescere.* Alioqui valde confusa erat huius loci sententia. Sed alio nos reuocat scripta lectio, *Interius grauiter rege mentem:* quæ proba est, & tenor sententiæ continuatur vsque ad *Conformare locum capit impiger.*

Conformare locum] *Capit conformare locum.* Ita supra locutus est: — *Et in fessos requiem dare comparat artus.* Nam ibi eodem modo *comparat dare*, vt hic, *capit conformare. Capere* vero verbum Augurum, cum

locum

locum eligebant ad effandos fines templorum. Sic *captus Augur, captus iudex, captus arbiter.* Grammatici etiam veteres nugantur, qui hæc verba DE VESTALI CAPIENDA putant dicta ex more, & superstitione veteri: quod quæ primum Vestalis facta, capta sit in bello.

Quem circum] Puto:

Quem circum lapidum laui de marmore formas
Conserit &c. formas lapidum.

Conserit.] κυεωλογία. Nam crustas marmorum quas vocat *formas*, eas intelligit, quas aliter ἐμβλήματα, a conserendo dicunt.

Et violæ omne genus] vel dictum ἴων πᾶν γένος, vel ἴα παντοῖα. vt Ausonius:

Et duplici defensa putamine quinquegenus Nux.

Omne genus autem dixit, quia plura earum genera. Plinius libro XXI. Nicander vero in Georgicis duo tantum, quod miror. Ex eo optimos & luculentissimos hos versus proferemus ita, vt olim a nobis correcti sunt:

ἀλλὰ τὰ μὲν σπείροις, τὰ δὲ καὶ ὀρεῖα φυτεύοις
αὔθη ἰαονίηθε. γλίνη γὰρ μὲν ἴασι δισσά,
ὦχρόν τε, χρυσῶπε φυλλὼ εἰς ὦπα ἰδέσθαι
στοῦ. Ἰαονιάδες Νύμφαι στέφος ἁγνὸν Ἰωνι
πιζαίοις ποθέουσαι ἐνὶ κλήροισιν ὄρεξαν.
ἤνυσε γὰρ χλοῦνιν μετὰ δ' ἐσσομένος σκυλάκεσσιν
ἀλφειῷ κατὰ λῦθρον ἑῶν ἐπλύνατο γυίων,
ἑσπέριος νύμφαισιν Ἰαονίδεσσι νυχεύσων.

Spartica myrtus] τὸ *Spartica* νοθίζει. Non enim Sparticus a Sparta, sed Spartanus. An legendum *Astartica*, hoc est Venerea? Astarte enim Venus. An, de quo non dubito, *Parthica*? Sane id confirmabimus

ex Athenæo lib. xv. Ἀπολλόδωρος ὁ ἐν τετάρτῳ παρθικῶν αὐθὸς τι ἀναγράφει καλούμενον φιλάδελφον, κατὰ τὴν παρθικὴν χώραν. περὶ δὲ τάδε, φησί, καὶ μυρσίνης γένη ποικίλα, μίλαξ τε, καὶ τὸ καλούμενον φιλάδελφον. In his verbis habes μυρσίνην παρθικήν. Tamen Theophrastus in libris ἱστορίας φυτῶν aliquem agrum Sparticum Achaiæ facit, περὶ τὴν σπαρτικὴν τῆς ἀχαΐας. Sed hæc incerta sunt.

Cilici Crocus] Placet veterum editionum ἀρχαϊσμὸς *Cilico*, non *Cilici*.

Et roris non auia] Hæc lectio interpolata ex quibusdam veteribus editionibus, *nouania*. Aliæ vetustiores habent *Nonacria*. Puto, *Nonacria tura*:

— *& Rores, Nonacria tura, marini.*

vt apud Nonacrios Arcadiæ gentem vicem turis præstitisse intelligatur. Sane propterea λιβανωτὶς dicta, quia τῇ ὀσμῇ λιβανωτίζει. Et quemadmodum herba Sabina priscis Romanis pro ture adolebatur, ita etiam iustius videatur ἡ λιβανωτὶς in vsu turis fuisse. Eodem modo supra dixit:

— *illi Panchaia tura,*
Floribus agrestes herba variantibus adsunt.

Cui, inquit, pro ture, aut vice turis sunt herbæ odoriferæ. an legendum *non annua cura*. Nam non colitur quotannis, vt vitis: sed ramo depacto sponte inolescit.

Herbáque turis opes priscis imitata Sabinis] Lege ex prisca membrana, *Sabina*.

Chrysantus] Lege Chrysanthes. Ita Nicander Georgicis:

Πολλάκι δ' ἕλκεα καλά, τότε χρυσανθὲς ἀμέργων.

Ederaq; nitor] vt Vitruuius: *Neque olei nitorem, neque vitium fructum habere potuissemus*. Poëtica sunt,

τὸ πῖαρ,

τὸ πῖαρ, τὸ λίπ☉, τὸ γάν☉. Sed & *edera nitor* ita videri possit dictum, vt apud Theocritum ῥόδα ἀγλαΐα:

ἀγλαΐαν πυρσοῖο ῥόδα χείρεσσι λέγουσα.

Et Boccus] ἐπώνυμον βόκκυ. Sed quid sit, quæramus.

PAG. 14. *Buphthalmusque*] Nicander in Georgicis ex correctione nostra:

ἤ γὰρ καὶ λεπταὶ πλειάδες, καὶ παιδὸς ἔρωτες,
λάλκια τε ἀμάρην' ἐν καὶ κρόκ☉ εἴαρι μύων
* κύπειρός τε, σισύμβειον, ὅσα τε χ' οἷα
ἄσπορ' ἰαμναίοισι πόροις ἀνεθρέψατο λειμὼν
κάλλεα, βουφθαλμόν τε, καὶ ἀῶδες διὸς ἄνθ☉.

Veteres excusi & membranæ mendose, meo iudicio, omnes habent *Bumastus*. Si autem vera est, quæramus quid sit *Bumastos*.

Et semper florida] Iniuriose nimis mutarunt hunc locum, vbi antea legebatur —*semper florida pinus:* quum *Picris* etymo suo satis ostendat, inter hos delicatissimos flores locum se habere non posse. At *pinus* non est arbor, quod putauit Corrector: sed χαμαίπιτυς. Eam inter flores Columella ponit. Quin si quando nos eam legimus, ea, ac suauissimo quouis alio flore lætamur. Apollodorus inter στεφανωματικὰ ponit. Athenæus, Ἀπολλόδωρ☉ δὲ ἐν τῷ περὶ θηρίων φησί, χαμαίπιτυν, οἱ δὲ ἰωνιὰν, οἱ δὲ κατ' εὔβοιαν, σιδηρῖτιν. Non aliam intellexit Poëta noster III. Georg.
Ipse thymum, pinosque ferens de montibus altis. Post:
—*illi tilia, atque vberrima pinus.*

Qui enim putauerit ibi de arbore pinu intelligendum, toto cælo eum errare necesse est.

Elogium] *Elogium* proprie, quod Gallice *Blason* dicimus, quod tam in bonam, quam in malam partem accipiendum. Plautus Mercatore:

Meæ fores impleantur elogiorum carbonibus.

Multi putant Græcum esse: priusque dictum ἐκλόγιον. Ego vero contra putem, quemadmodum plerisque nominibus Græcis Latini præpositiones suas anteponebant: ita etiam *elogium* ex Græca voce, & Latina præpositione conflatum: vt in *prologo*, & *prologio*, & *antelogio* videmus factum: quæ qui mere Græca dixerit, is magnas nugas egerit. Sic *Pronus* primam producit. Nam compositio est Latina: origo Græca. In antiqua enim lingua fuit πρηνὸς παρὰ τὸ προνεύειν. Ex quo mansit tantum in vsu πρηνωπής. Sic etiam *Propola* ex Græco πωλεῖν. sed præpositio Latina est, vt *Prologus*: producitur enim. quod non esset, si Græca est. Si enim esset προπώλης, hoc est προξενητής, & *Pararius* Senecæ, vt nonnulli annotant ex Polluce: neque primam produceret, neque eam significationem haberet, quam nunc. Dictus enim, quod primus vendat merces: quas in portu primus anticipat: & vt Persius ait, *primus tollit piper a sitiente camelo*, vt prior vendat. quod manifesto innuit Lucillius:

Sicuti quum ficus primus propola recentes
Attulit, & precio ingenti dat primitu' paucos.

Nam quominus credam doctissimo viro, qui censet *propalam*, non *propolam* dicendum, facit, quod ea non est scriptura Etymologiæ, sed prauæ librariorum consuetudinis. Si enim, quod vnus aut alter *propala* scripserit, verum esset, eam rectam esse scripturam: quidni & ego quoque contenderem *propula* dicendum esse, qui in optimo Glossario scriptum inuenerim, *Propula*, πωλεῖς? Deinde, quare multis partibus plures libri habent *Propola*, quam *Propala*? Quid caussæ est, quur quæ vsitatior scriptura, ea vt verior

non

non sit? Quare ego puto *Propolam* esse Græcum cum Latina præpositione: quæ tamen idem valet quod Græca πρὸ. Nam eadem est in πρόλογος, quæ in *Prologus*. Sic Græci Latina vocabula cum Græca præpositione Latio abstulerunt, & sua fecerunt, vt ἐπιτήγιον. Sic Arabes addito articulo suo *Al*, pleraque Græca ad morem suum interpolarunt: vt liber Ptolemæi est *Almageste*. est enim ἡ μεγίστη πραγματεία, siue σύνταξις. Sic *Alchymia*, χυμεία & *Alchymista* χυμιστής.. Sic *Almanac* Kalendarium: μανακὸς, a Luna, & mensibus. vnde circulus Lunaris apud Vitruuium μανακός. Sic *Alembic*, a Græco ἄμβιξ, apud Dioscoridem. Itaque, vt dixi, eo modo *Propola*. Ita & de *Elogio*. Nam & sunt, qui dictum putent, vt diximus, quasi ἐκλόγιον, hoc est, paruam Eclogam: quod omnia parua poematia, quæ Græci vocant εἰδύλλια, *Eclogas* dicerent. Itaque & Bucolica sua Virgilius, Horatius Epistolas, & Satyrarum poematia, Ausonius vero & opuscula sua *Eclogas* inscripserunt: quod nimirum breuia essent, vt quæ excerpere solemus ex variis auctoribus in vsum nostrum. Quod si verum erat, & *elogium* hic, quasi *Eclogium* dixisset Virgilius: quare non & eodem modo, *Elogas*, nec *Eclogas* dixisset? Quare satis puto eorum opinionem confutasse, qui *Elogium*, quasi *Eclogium* dictum censent. Tamen non dubito, quin quod Græci ἐλεγεῖον, id dictum fuerit antea *elogium*. Hoc est epigraphe distichos.

Tacita quod format] Malo ex veteri editione, *firmat*. Nam litera est ad subsidium Elogij: est autem ὀξύμωρον *Tacita voce*. Catullus: *Nequicquam tacitum cubile clamat*.

IN

V. Barthii Not. in Claud. Fib. 1. in Ruffin. p. 252. ubi egregie defendit Scaligerum.

IN CIRIN P. VIRGILII MARONIS.

HVIVS politissimi poematij auctorem esse Virgilium vel vna ratio vicerit, versus crebro hic repetiti, qui passim in Æneide, & in Georgicis, atque in Bucolicis leguntur. Quod si propterea Virgilij non est, vt dicebat amicus noster, qui putabat Virgilium pleraque ex hoc poemate desumpsisse, & suis operibus inseruisse: at fidem fecerit vnius versiculus, *Vt vidi, vt perij, vt me grauis abstulit error.* Negari enim non potest, quin eum ex Theocrito verterit Maro, qui omnium Romanorú primus Theocritum Latine expressit. Consequens ergo, vt illius versiculi auctor secundum alios quoque versus vindicias iure postulet. Scripsit autem hoc poema, cum Megaram se contulisset, motus memoria rei, quam locus ipse ei excitabat. Nam & Grammaticus is, qui eius vitam scripsit, id propemodum innuere videtur, quum scribit: *Quum Megaram vicinum Athenis oppidum visendi gratia peteret, languorem nactus est.* Ac sane videtur id supremum Virgilij opus fuisse, tum ex illius verbis Grammatici, qui ait postea languorem nactum fuisse: tum ex ipso Virgilio canente:

In quo iure meas vtinam requiescere Musas,
Et leuiter blandum liceat deponere morem.

Principio statim poematis innuit se studiis irretitum philosophiæ, ac in hortulo Sophiæ, quæ est Epicuri schola, confidentem, non posse poeticæ, vt antea, operam dare. Profectus enim erat Athenas, vt philosophiam Epicuri perdisceret, cuius gustum à Scirone

rone tantum, vt nonnulli volunt, ego etiam à Catio Insubro accepisse puto: cum dicat idem Grammaticus Mediolani studuisse, quod erat natale solum Catio Epicureo. Ac sanè ea gratia ipsemet petiisse Athenas hoc Epigrammatio profitetur:

Ite hinc inanes Rhetorum manipli, Ite hinc &c,
Nos ad beatos vela mittimus portus,
Magni petentes docta dicta Scironis,
Vitamq; ab omni vindicauimus cura.

Quin etiam eo anno videtur Athenas ingressus, qui in Quinquatria Mineruæ inciderat: vt inde videatur nactus occasionem peplum Mineruæ describendi, qui Panathenaïcis in pompa ferebatur. Dedicat vero Val. Messalæ, viro domi militiæque claro: qui Augustum secutus fuerat in Orientem: cui reduci occurrit Megaris ipse Virgilius, vt scribitur in eius vita his verbis: *Anno quinquagesimo secundo, vt vltimam manum Æneidi imponeret, statuit in Græciam & Asiam secedere, triennioque continuo operam limationi dare, vt in reliqua vita tantum philosophiæ vacaret. Sed quũ aggressus iter Athenis occurrisset Augusto ab Oriente Romam reuertenti, vna cum Cæsare redire statuit*, &c: Est autem prorsus cultissimũ poematium, & quod nulli Latinorum neque nitore, neque elegantia cedat: atque adeo quod venustate sua merebat, vt minus ad nos deprauatum veniret. Non enim dici potest, quot mendis deformatum vix possit elegantiæ suæ dignitatem sustinere. In eo vero nihil omnino vidisse Chalderinum, apparet: qui præter multa futiliter, oscitanter, otiose dicta, tandem nobili ineptia errores suos cumulauit, cum *ciris* interpretatus sit præconium. Os hominis! Inter κείρειν, & κήρυκα nihil inter-

intereſſe putauit. Sed de his ſatis.

Et ſi me vario] Totum hoc procœmium perturbatum eſt. Apponam ita, vt & legendum, & diſtinguendum cenſeo.

Et ſi me vario iactatum laudis amore,
Irritaque expertum fallacis præmia volgi,
Cecropius ſuaues expirans hortulus auras,
Florentis Sophiæ viridi complectitur vmbra,
Nec mea quit Erato dignum ſe quærere carmen:
(Longe aliud ſtudium, atque alios accincta labores
Altius ad magni ſubtendit ſidera mundi,
Et placitum paucis auſa eſt aſcendere collem)
Non tamen abſiſtam cœptum detexere munus.

Nihil eſt lucidius, nihil expeditius hac lectione, quam poſuimus.

Expirans hortulus] Apollodorus apud Diogenem ait hortum Epicuri emptum fuiſſe ὀγδοήκοντα μνῶν. De eo Papinius:

—cultoque ſenex Gargettius horto.

Innuit ergo ſe Epicuri Philoſophiæ operam dare.

Num mea quæret eo] Reſtituimus, *Nec mea quit Erato*, leui traiectione literarum. Nec te mouerit ratio ſyllabæ in *Quit*. Quam ſæpe enim hoc commiſerint Poëtæ, oſtendere poſſem, niſi ſcirem in re nota turpe eſſe abuti otio ſuo. Quin potius ſuperſtitio ſyllabæ in cauſſa fuit ignaris hominibus, lectionem priſcam expungendi.

Altius ad magni] Pro *ſuſpendit* lego *ſubtendit*, hoc eſt, vt alibi dicit, *affectat viam Olympo. Subtendit*, ſurſum tendit. vt, *ſubiicit*, ſurſum iacit. *Quantum vere nouo viridis ſe ſubiicit alnus.* Lucillius. *Vt veles bonus; ſub vitem qui ſumicit haſtas. Sumicit*, pro ſubiicit, ἀρχαϊκῶς.

Aſcen-

Ascendere collem] Propter illud — καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτήν. Nam Philosophiam suam Epicurei solam virtutem putabant, eamque cælestem scientiam vocabant. Ad quod plane allusit Lucretius de Epicuro loquens:

Qui primus cælo est oculos attollere contra Ausus

hoc est, quod ait poeta Græcus apud Galenum:

αἰπαυγεῖν πρὸς ὄλυμπον ἀταρβήτοισι προσώποις.

Propterea dixit Virgilius hic:

Altius ad magni subtendit sidera mundi.

Nam & Epicurus ipse librũ, in quo præcepta sua descripserat, vocauit διοπτῆ, vel potius eius sectatores.

Et placidum multis] Veteres omnes editiones habent, *& placitum paucis.* quæ vera est lectio. paucis placuisse ait, quia deterriti sunt difficultate aditus, cum sit ὄρθιος οἶμος.

Quod si mirificum] Omnino & obscura & inepta lectio. Subolet ex prioribus excusis, qui hunc versum mutilum habent, legendum esse:

Quod si Maiorum, Valeri, genus omne tuorum
Mirifice seclis modo sit proferre libido: &c.

Si esset mihi libido mandare seclis, & memoriæ æternæ genus Valeriorum, ex quo Messalarum familia: non ego te acciperem hoc munere, sed longe excellentiore carmine. Mihi videtur omnino hoc voluisse Virgilium. Quanquam non satis confido coniecturæ meæ: tamen spero minimum me abesse a vera lectione.

Pangeret arce] *Arcem* dixit, vt supra *collem*. Quatuor heredes sunt Plato, Aristoteles, Zenon, Epicurus. Ideo de re non admodum obscura memini, ne cuipiam rudiori imponeret Domitius.

PAG. 15.

PAG. 15. *Peplo*] Quod peplum Mineruæ ferretur in Panathenaicis, pleni ſunt Græcorum commentarij. Sed & Plautus Mercatore meminit:

Neque niſi quinto quoque anno poſſe inuiſere
Vrbem: atque extemplo inde, vt ſpectauiſſet peplom
Rus rurſum confeſtim exigi ſolitum à patre.

In eo, vt hic videmus, pingebantur acu, ſiue intexebantur Titanomachiæ, & Mineruæ victoria in Titanas. Euripides: ἢ παναθηναΐδι ἐν πόλει τᾶς καλλιδίφρου Ἀθάνας ζεύξομαι ἅρματι πώλους. Nimium ergo tribuerit Meſſalæ Virgilius, qui peplo tali voluerit intexi geſta eius. Sed eo reſpexit, quia & ſtrennuorum quoque Ducum Athenis geſta in peplo intexta templo Mineruæ imponebantur. Ariſtophanes Ἱππεῦσι:

εὐλογῆσαι βουλόμεσθα τοὺς πατέρας ἡμῶν, ὅτι
ἄνδρες ἦσαν τῆσδε τῆς γῆς ἄξιοι, καὶ τοῦ πέπλου.

Quare & Ariſtoteles librum ſuum, quem de Heroum tumulis confecerat, Peplum vocauit. Eum nuper edidit doctus iuuenis Gul. Canterus, ſumma neceſſitudine mihi coniunctus.

Vt quondam exterruit amplius] Hic ἀνακόλουθον eſt. & proculdubio aliquod magnum monſtrum alit hæc lectio. Lego:

Impia prodigiis vt quondam exercita amoris. facile enim fuit ex *o* facere *p*, & ex *r*, *l.* *prodigiis amoris*, hoc eſt amore prodigioſo. ἓν διὰ δυοῖν. τερατώδους ἐκ μανείσα.

PAG. 16. *Scyllaeum*] σκύλλαιον ait vocatum à Græcis monſtrum in ſaxum conuerſum. Dicitur & σκυλάκαιον. — *nauifragum Scylacaeum.* σκύλλον autem, & σκύλακα, & σκύμνον eadem origine de canino genere dicebant. Vnde illum ſcopulum, quia latratus imitatur, σκύλλαν vocarunt.

Nec

Nec malus] Latet mendum in *malus*. nisi aliquem insigniter ineptum μυθολόγον intelligi voluit. Ego putem legendum esse *Lamus*. Næ quum Læstrygonum rex fuerit, potest videri pater Scyllæ.

Ipse Cratinei] Sequemur vestigia prodigiosæ lectionis,

Siue Crataeis ei mater de semine Erechthei,
Seu Lamie monstro genuit grandaua biformi.

Nam alij dicunt Cratæin matrem Scyllæ. Homerus

— βωστρεῖν δὲ Κραταίιν
μητέρα τῆς Σκύλλης, ἥ μιν τέκε πῆμα βροτοῖσι.

alij Persean, alij Lamiam, alij Cretheida, alij Ecaten. Patrem vero pars Phorcyna monstrum marinum, vt Acusilaus apud Scholiasten Apollonij. Ἀκουσίλαος Φόρκυνος, καὶ Ἑκάτης τὴν Σκύλλαν λέγει. Pars Crathin fluuium magnæ Græciæ. auctor Martianus Capella. Biforme monstrum, διφυές. est autem Phorcyn. Non me pœnitet & eius lectionis, quam aliquando commentus sum ita:

Siue Crataeis ei mater, siue & Cretheis
Sic illam monstro genuit grandaua biformi.

Qui vero alias, atque alias lectiones hic commenti sunt, videntur mihi digna ipsa Scylla, hoc est, monstrosa scribere. Mallem enim vulgatam lectionem tueri, quam sic temere aliquid immutare. Nã etiam simpliciter per grandæuam possem intelligere Hecaten. Plautus Cistellaria:

Nam si quidem ita eris, vt volo, nunquam ætate Hecata fies.

Alioqui si ex libidine nostra potius, quã ex veterum scriptis aliquid mutandum esset, libentius legerem:

Seu Luna hanc monstro genuit grandaua biformi.

Vt videatur Luna hanc genuisse monstro biformi, hoc est διφυῆ & biformem. Omnia monstra ἔκτροπα & præter naturam aut consuetudinem, veteres e Luna demissa putabant, vt Leonem Nemeæum. Lunam enim terram alteram putabant. Epimenides:

καὶ γὰρ ἐγὼ γένος εἰμὶ σελήνας ἠϋκόμοιο,
ἃ δεινὸν φρίξασ' ἀπεσείσατο θῆρα λέοντα
ἐν Νεμέᾳ ἄγουσ' αὐτὸν διὰ πότνιαν ἥραν.

Claudian.

— Taurus medio nam sidere Luna
Progenitus Dictæa Iouis possederat arua.

Idem de Dianæ curru:

— currum subiere iugales,
Quos decus esse Deæ primi sub limine Cœli
Roscida fœcundis concepit Luna cauernis.

Hæc opinio quamuis aspernanda non est, tamen alij præferenda mihi non videtur. Matrem enim Scyllæ Lamiam fuisse auctor est Stesichorus.

Inguinis est] Quod a pube canis tota fuerit, hoc significare eius immoderatam libidinem, qualis est in canibus, qui ἀναίδην coram omnibus coeunt. Itaque sæpe κύων propterea Elena dicta & Homero, & Lycophroni,

ὅταν θρασεῖα θῆρες οἰστρήσει κύων πρὸς λέκτρα.

Exactis speciem] *Exacta venena* vocat, vt Medici ἀκριβῆ πυρετόν.

Ipse pater] Neptunus. De qua re ita in Græcorum commentariis reperi: ἦν δὲ ὥς φασι, πρῶτον, ἡ Σκύλλα γυνὴ εὐπρεπὴς, ποσειδῶνι δὲ μιγεῖσα, ἀμφιτρίτης ζηλοτυπησάσης, καὶ φάρμακα ἐμβαλούσης τῇ πηγῇ, ἐφ' ᾗ εἰώθει λούεσθαι, ἀπεθηριώθη. Ouidius ait mutatam venenis Circes: sed aliam causam assignat.

Vt

Vt quum cura.] *Cura sui coniugis*: Scylla amasia Neptuni, more Græcorum, qui dicunt τεὸν μέλημα. & in Diris:

Dum mea iucundas exponet cura querelas.

Propertius:

Lynceu, tune meam potuisti tangere curam? Sappho:

ἴνα σοι, τεῖρον μέλημα, ...

Vertere pœnam] Ποινήν more Græcorum debitam mercedem. an quod noluit persoluere decumas quæstus sui, quas vouerat Veneri? sed tunc melius legeretur *auertere*. an, quod melius est, mercedē a iuuenibus accipiebat: iuuenes ipsos excludebat? Ouidius:

Hanc multi petiere proci, quibus illa repulsis
Ad pelagi Nymphas, pelagi gratissima Nymphis
Ibat, & elusos iuuenum narrabat amores.

PAG. 17. *Atque animo meretrix iactata*] *animo ferarum iactata*: hoc est, plane θηριωδῶς ἐκμανεῖσα.

Meritorum more fuisse]. Melius tu Cuiaci vir eruditissime:

Infamem tali merito rumore fuisse &c.

Vulgaris vero lectio vult his verbis, meritorum more, id est, quod ita se in iuuenes gessisset: quod ita de eis promerita esset. ita loquitur Attius Tereo:

Tereus indomito more, atque animo barbaro.

Palæphatia] vetustissimus scriptor Palæphatus. Extant & hodie Palæphati cuiusdam μυθολογικά. Non tamen huius nostri Palæphati esse puto. Hunc autem sequuti videntur Apollodorus, & Diodorus Siculus. Fuit & χρησμολόγος τις eo nomine, vt cognoscimus ex Christodori in eum Elogio.

δάφνῃ μὲν πλοκαμῖδα Παλαίφατος ἔστεφε μάντις
στεψάμενος, δόκεε δὲ χέειν μαντώδεα φωνήν.

Sane Palæphatus, qui scripsit μυθικὰ, Stoici nomine citatur a Grammaticis Græcis.

Pachynus.] Puto esse poema, seu opus μυθολογικὸν Palæphati. & verisimile est in eo multa de Siciliæ fabulosis contineri: cum & Pachynus promontorium sit Siciliæ, & Scylla ipsa in Sicilia. & nihil censeo mutandum. Nam alioqui *Papyrus*, quod hodie pro *Pachynus* legitur, est Iani Parrhasij commentum. *Papyrus* vero recte pro libro aut poematio, vt Catullo: *Velim Cæcilio papyre dicas.*

Omnia sint potius.] Sic infra: *omnia vel potius, quam te læsisse, putabo.* ἑλληνισμός.

πάντα μᾶλλον, ἢ σὲ βλάπτειν διομένη.

Et Scyllam] Et Scyllam non esse μίαν ἐκ τῶν πολλῶν, vt loquuntur Græci; hoc est, non esse ignobilem. quod sæpe vsurpatur a Seneca, *vnus ex multis.* Puto tamen genuinam lectionem esse:

Atque vnam ex multis Scyllam nouisse puellis.

Quod nihil aliud est, quam: & nosse Scyllam puellam. Nam ita loquuntur Græci. Theocritus in Epigrammatio:

Εἷς ἀπὸ τῶν πολλῶν ἐιμὶ συεγκοσίων.

hoc est, εἰμὶ συεγκόσιος.

Munere sæpe] Inficiût, κνισῶσι. κνισᾶν ἀγυιὰς Poetis.

Ridentia littora] Non temere dixit. Nam totus ille tractus maris conchis abundat: vt inde etiam lapis conchites aduceheretur. Pausan. μόνοις δὲ ἑλλήνων μεγαρεῦσιν ὁ κογχίτης λίθος ἐστὶ, καί σφισι καὶ ἐν τῇ πόλει πεποίηται πολλὰ ἐξ αὐτοῦ. ἐστὶ δὲ ἄγαν λευκὸς, καὶ ἄλλου λίθου μαλακώτερος. κόγχοι δὲ αἱ θαλάσσιαι διὰ παντὸς ἔνεισιν οἱ &c.

Deus nanque adfuit illi] Pausanias: τότε δὲ αὐτῷ (Αλκαθόῳ) τειχίζοντι, ὥς φασιν οἱ μεγαρεῖς, συνεργάζεταί γε Ἀπόλλων.

Actai

Actaei quondam munita labore Alcathoi, Phœbique] Theognis:

> φοῖβε ἄναξ, αὐτὸς μὲν ἐπύργωσας πόλιν ἄκρην,
> Ἀλκαθόῳ πέλοπος παιδὶ χαριζόμενος.

Sæpe lapis] Ouidius:

> *Regia turris erat sublimibus edita muris,*
> *In quibus auratam proles Latonia fertur*
> *Deposuisse lyram. saxo sonus eius inhæsit.*

Pausanias: Καὶ κιθάραν κατέθηκεν ἐπὶ τὸν λίθον. ἢν δὲ τύχῃ βαλών τις ψηφῖδι, κατὰ ταὐτὰ οὗτός τε ἠχεῖ καὶ κιθάρα κρουσθεῖσα. Item Ouidius:

> *Sæpe illuc solita est ascendere filia Nisi,*
> *Et petere exiguo resonantia saxa lapillo.*

Ibi vero *petere* est βάλλειν, *Malo me Galatea petit*. Item barbarus scriptor Martianus:

> *Megaris saxum ad ictum pulsu cuiuscunque fidicinat.*

Et Epigramma Græcum:

> Τόν με λίθον μέμνησο τὸν ἠχήεντα, παρέρπων
> Νισαίην· ὅτε γὰρ τύρσιν ἐτειχοδόμει
> Ἀλκάθοος, τότε φοῖβος ἐπωμαδὸν ἦρε δομαῖον
> Λᾶα, λυκωρείην ἐνθέμενος κιθάρην.
> Ἔνθεν ἐγὼ λυροειδές. κατακρούσας δέ με λεπτῇ
> Χοιράδι τῶ κείνης μαρτυρίην κόμισον.

Hospitioque seni.] Hic additi sunt tibicines ad fulciendum versum hiantem. Sed fideliores sane omnes antiquitus excusi, qui habent:

> *Hospitioque senis hypolydosa victo.*

Vt sane magno nobis adiumento fuerit ad veram lectionem indagandam:

> *Hospitio qua se Nisus Pelopeus auita*
> *Carpathium fugiens, & flumina Curetea*
> *Texerat.*

Videtur Virgilius sentire, Nisum fretum opibus suis vltro bellum intulisse Minoi, καὶ ἄρξαντα χειρῶν ἀδίκων. Quod sane sequentibus confirmatur:

—hunc bello repetens Gortynius heros &c.

repetens bello, a quo lacessitus fuerat prius. Itaque victus Nisus coactus est castra mouere, & propere vela dare in Atticam. Quocirca dixit,

Carpathium fugiens, & flumina Curetea.

Hoc est, Cretæ flumina, in quæ prius venerat lacessens bello Minoa.

Polydosa.] Mendose pro *Pelopeos.* Puto primum librarium scripsisse *Pelodeus*: vnde postea illud monstrum lectionis conflatum est. *Pelopeum* autem, nisi me fallit augurium meum, vocat, quia Megara condita fuit ab Alcathoo Pelopis filio. & quid impedit a Pelope genus ducere? Hominum fidem! quam nugaciter hic argutatur bonus Chalderinus. lege, & ridebis.

Victo.] Iam monuimus ex *polydosa victo*, legendum *Pelopeus auito*. *Hospitium* autem *auitum*, hoc est portio hæreditaria Nisi, fuit Megara. Sophocles apud Strabonem:

Πατὴρ δ' ἀπῃθεῖν ὥρισ' εἰς ἀκτὴν ἐμοί
Πρεσβεῖα νείμας τῆσδε γῆς. τῷ δ' αὖ Λύκῳ
Τὸν ἀντίπλευρον κῆπον Εὐβοίας νέμων.
Νίσῳ δὲ τὴν ἀνόμορον ἐξαίρει χθόνα
Σκείρωνος ἀκτῆς. τῆς δὲ γῆς τὸ πρὸς νότον
Ὁ σκληρὸς οὗτος, καὶ γίγαντας ἐκτρέφων
Εἴληχε πάλλας. —

Qui versus hodie mendosi, & perturbati in vulgatis Strabonis codicibus circunferuntur.

Carpathium] *Regnum Minois*, hoc est Creta insula,

ab oriente Carpathium pelagus habebat. Eo autem tempore fere totius eius tractus Minos ἐθαλασσοκρατεῖ. Diodorus.

Et flumina Ceratea] lego — *& flumina Curetea.* Græce ad verbum: καρπάθιον λείπων, καὶ νάματα κυρήτεια. Κυρήτη prius dicebatur, quæ postea per syncopen Κρήτη. auctor Strabo. Domitius ait Ceratum flumen prope Cnoſſon. Id quidem ne nos quoque ignoramus. Sed scimus κέρατον scribi. Quare ita vitiosus, & debilis esset versus. Suspicor tamen, neq. aliter mihi persuadere possim, Virgilium scripsisse:

Carpathium pelagus fugiens, & flumina Caratea:

Nam ab Eustathio κάρατος ponitur tam fluminis, quam vrbis in Creta.

PAG. 18. *Candida cæsaries*] veteres editiones habebant:

Candida cæsaries florebant tempora lauro.

Ego lego:

Candida cæsaries florebat tempore longo;
Et roseus medio surgebat vertice crinis.

Fulgebat.] repono ex antiquioribus, *surgebat*: vt apex enim extabant ij crines. infra:

Ecce repente velut patrios imitatus honores
Purpuream concussit apex in vertice cristam.

Corsellæ] Lege *Cecropiæ*. Cuius rei extant vestigia in veteribus editionibus. in illis enim disertim legitur *Corpsela*. ergo ita lege:

Aurea solenni comptum quem fibula ritu
Cecropia, tereti nectebat dente cicadæ.

Nonnus lib. XIII.

καὶ πολὺς ἀγγέλλων προτέρην αὐτόχθονα φύτλην
χρύσεος ἠλέκτρησι κόμαις ἐσφίγγετο τέττιξ.

Habes & in prooemio Thucydidis morem hunc Atheniensium τεττιγοφορούντων. Erat autem congestus capillorum in conum, qui mulieribus Romanis vocabatur *Tutulus*. Eam crinium metam τεττίγων ἐνέρσει, vt ait Thucydides, comprehendebant, vt se αὐτόχθονας hoc argumento indicarent. Nam e terra volunt cicadas procreari. Ac in viris quidem vocabatur κρωβύλος, καὶ κορδύλη. in mulieribus κόρυμβος, καὶ κοσύμβη. in pueris σκορπίος. Aristophanes ἱππεῦσι, priscum Atheniensem τεττιγοφόρον vocat.

ὁ δ' ἐκεῖνος ὁρᾶν τεττιγοφόρος, ἀρχαίῳ σχήματι λαμπρός.

Legi etiam aliquando, *Tortilis*, & *tereti*. Fuit & cum legerem, *Cypselia*. Sed neutrum verum. Priorem coniecturam veram puto.

Nec vero hac vobis] Lege: *Nec vero hac votis custodia vana fuisset*. hoc est: Nec vero hæc frustra in animo conceperant, eam ita conseruare, & custodire.

Nouo concepta furore] Aut legendum, — *correpta*: aut — *nouos concepta furores*. vt in Culice: *Fœmineum concepta decus* — qui est notus archaismus.

Et validas docuit vires] Repone ex veteribus editionibus,

Et validas docuit victas mansuescere Tigres.

Idem tum superis] Idem paruulus Superorum iras exercebat in mortales, vt Iunonis in Scyllam. Nam quum nescio quid perperam iurando, Iunonis iram in se prouocasset, non diu factum est, vt quodam die, Dea ita volente, inter æquales suas in lusu pilæ, cum, vt fit, imprudens studio prouecta longius processisset, ad ipsa vsque vrbis mœnia perueniret: vnde castra hostium prospiciens, Minoa conspicata est.

cuius

cuius amore deinde icta fuit. Quæ ei ἀρχέκακος dies, & caussa, caputque malorum extitit. Id vult accidisse Virgilius Iunonis prouidentia, cuius numen Scylla, peierando in eius templo, offenderat. Higenus non Iunone, sed Venere irata hoc Scyllæ accidisse scribit.

Iunonis magna] Hic est principium narrationis.& ita, ne quid te fallat, distinguendum:

Iunonis magna (cuius periuria, Diua,
Olim se meminisse diu periura puella
Non vlli liceat) violauerat inscia sedem,
Dum sacris &c.

Iunonis magnæ sedem inscia violauerat. Cuius puellæ periuria, o Musæ, nemini fas meminisse. Dixit vero cuius puellæ, vt intelligatur tunc, cum puella esset, ea periuria commisisse. Nam multo ante tempore hoc accidisse innuit.

Se meminisse.] ἀρχαϊσμός. vt: *omnes, qui sese student cæteris præstare animantibus:* Sallustius. Frequens Plauto, Catoni, Varroni, aliis.

Periura] *periuria periura*, duriusculum. Forsan *peritura:* quia dixit nefas efferri, & diuulgari. Sed & *periuria periura* dixerit, vt Plautus *preciosum precium*, in Epidico.

Nec dum etiam castos] An nondum initiatam sacris Iunonis intelligit, cuius ageretur ἀγὼν quidam λαμπαδοῦχος? an nondum sacra ab antistita patrata, vt nisi patratis & confectis sacris ei pila ludere fas fuerit, intelligat? an potius nondum nupsisse intelligit? Itaque pila ludentem facit: quod tantum puellarum erat, non nuptarum. vt de Nausicaa legitur apud Homerum. Nam mox nupturæ pilas cum pu-

 pis, &

pis, & strophiolis suspendebant Veneri. Varro Sesquiulysse: *Suspendit Veneri marinas pilas, reticula, ac strophia.* Quanquam & Varro de eo lusu intelligere potuit, de quo apud Ouidium:

Reticuloque pilæ leues fundantur aperto.
Nec nisi quam tollas, vlla mouenda pila est.

Marinas autem vocauit Varro, quæ non fiebant Romæ: sed aliunde deuehebantur. Sic *pastinacam marinam* Celsum dixisse puto: hoc est peregrinam. Sic *passer marinus* Plauto in Persa: & Ausonio, ὁ στρουθοκάμηλος. Alia ratione dixerunt *Ros marinus, & marinum mel*, ἀφύης φῦκος in Glossario veteri. Transmarinas ergo intellige, vel, vt veteres loquebantur, permarinas.

PAG. 19. *Aurea tam gracili*] Discinxerat enim se, quo expeditius curreret ad excipiendam pilam. O vtinam, inquit, tecum tua vestimenta haberes, quæ poterant gradum morari. Ita enim non malam rem tibi quæsiuisses. Nam ludendo, vt diximus, prouecta est vsque ad mœnia imprudens. Videtur itaque in phænomeride mansisse: quod Græci vocant φαινομηρίζειν.

Iura piasses] Piaculum commisisses: piaculo te obstrinxisses.

Timuit fratri] Et, si quis credat hoc tibi euenisse propter piaculum in periurio commissum: maluit te hoc modo punire Iuno, quam si te Ioui excruciandam tradidisset, qui solus periuria hominum, præsertim puellarum vlciscitur. Propertius:

Non semper placidus periuria ridet amantum
Iuppiter, & surda negligit aure preces.
Vidisti' toto sonitus percurrere cœlo,
Fulminaque ætheria desiliisse domo?

Non

Non hæc Pleiades faciunt, neque aquosus Orion.
Nec sic de nihilo fulminis ira cadit.
Periuras tunc ille solet punire puellas.
Deceptus quoniam fleuit & ipse Deus.

Ex omni iniuria dicto.] Dictum hic accipitur, vt Homero ἔπος: hoc est res: sic Hebræi dicunt verbum pro facto. sic Latinum RES. Nam a ῥῆσις. & veteres dicebant *Reses.* quod decurtatum in *Res*, vt alia.

Heu nimium tereti] *Tela tereti visu*, vt,
— domus sanie, dapibusque cruentis.

Tela ergo tereti visu erunt ταχέα, vel στρογγύλα ἰδέσθ. Sed in obsoletis editionibus legitur *Terei*, non *tereti*. Itaque posset legi,

Heu nimium Terei nimium Tirynthia visa.

Terei, vt Orphei, ὀρφεῖ. *Orphei Calliopea.* Quæ tela non puerilia, tametsi puer est Cupido: sed Herculea, ac nimium sæua expertus est Tereus: vt patet ex his grauissimis Attij poetæ versibus:

Tereus indomito more, atque animo barbaro
Conspexit in eam, amore vacors, flammeus,
Depositus. facinus pessimum ex dementia
Confingit. —

Sed non possum facere, quin, vt vere legendum existimo, huic chartæ commendem. Puto igitur:

Heu nimium celeri nimium torrentia nisu.

Nam etiam in excusis manifesto legitur *nisu.* quod Græce esset, ῥιπῇ. βολῇ. sicut *torrentia*, ταχύπτερα. Et ne quid dissimulem, puto hanc veram lectionem esse.

Quæ simul ac venis] ex cultissimo Catulli poematio: *— cunctâ concepit pectore flammam.*
Funditus, atque imis exarsit tota medullis.

Insignes enim locos ei⁹ poematis expressit Virgilius.

Iciave

Ictave barbarico] Nicander Alexipharmacis:

> ἢ ἅτε κερνοφόρος ζάκορος βωμίστρια ῥείης
> εἰνάδι λεοφόροισιν ἐνιχρίμψασα κελεύθοις
> μακρὸν ἐπιμϐοάᾳ γλώσσῃ θρόον. οἱ δ' ἐτρέουσιν
> ἰδαίης ῥιγηλὸν ὅτ' εἰσαΐωσιν ὑλαγμόν.
> ὡς ὁ νόον λύσσῃ ἠσφαλμένα βρυχᾶται.

Antistita] Cor. Seuerus: *Stabat ad antiquas Antistita numinis aras.* hoc est apud Nicandrum, ζάκορος βωμίστρια. &c.

Non styrace Idæo.] Tamen Idæum, seu Creticum storacem non probat Plinius. Est autem totus hic locus imitatus ex politissimo opere Catulliano:

Non tereti strophio roseas euincta papillas.

Sæua velut] Ita legitur hic versus in antiquitus excusis:

Sæua velut gelidi Sithonum Bistonis oris.

vbi sane necesse est secundam *Sithonum* produci, quæ aliter breuis erat. quod Virgilium commisisse non credo. Lego igitur,

Sæua velut gelidis Edonum Bistonis oris. Horat.

— non ego mitius Bacchabor Edonis.

est autem desumptum ex eodem Catulli poemate:

Saxea vt effigies bacchatis prospicit euoe.

Cognita non teneris] Hoc est consueta. mallem tamen *condita.* eodem modo, hoc est figura Hypallage dicuntur cōdita Sicyonia pedibus, quo Persius dixit

— inseris aures Fruge Cleanthea.

Nam potius fruges inseruntur auribus, quam frugibus aures.

Cæli speculatur amorem] Lego, *cæli speculatur ad oram.* id est, τὴν ὑπαίθριον. Cum enim iam dixerit,

Sæpe etiam tristes voluens in nocte querelas:

Con-

Consequens, vt illa diem optaret. vnde fiebat, vt crebro ad orã cæli spectaret, vnde dies solet existere.

Non accepta piis] omnino, sicut alia pleraque, desumptum ex Catulli Ariadna:

Non ingrata tamen frustra munuscula Diuis
Promittens, tacito suspendit vota labello.

Nulla colum] ἀρχαϊσμός. Terentius: — *nullus dixeris.* Plautus:

Nam mihi quem dixit, is nullus venit.

Nouit] etiam *nubit* legi poterat. Suspicor enim librarium scripsisse, *nuuit*. *Colum nubere* dicunt Græci στέφειν. Et quæ velamina, vel vellimina, vt vocat Varro, dicuntur in colu, ea στέμματα in Oreste Euripides vocat.

Libyco] Citreo, vel lotino.

Plauduntur] κροτοῦνται, σπαθῶνται, vt σπαθηταὶ ἐσθῆτες Sophocli, hoc est crebræ. vt contra Rallæ. Apud Plinium lib. VIII. *crebra papauerata*. vbi forsan melius legeretur *pauerata*, hoc est σπαθηταὶ, vt sint eædem, quæ *Pauitentes* apud Isidorum. quomodo *pauera frumenta*, multum trita, vt granum deglubatur. Sunt enim frumenta quædam, quæ vix e glumis suis euaginari possunt. *Pauera* autem a pauiendo. *Pauire* παρὰ τὸ παίειν, vt

— palmisque misellam
Depuuit me. Lucill.

Plauduntur] Propter sonum. Tibull. — *Et appulso tela sonant latere.*

— *Vbi enim pudor*] Ouidius:

Non bene conueniunt, pudor atque amor. —

PAG. 20. *Nanque hæc conditio*] Nihil muto. Subolet tamen hanc lectionem commentitiam esse: cum

cum in priscis editionibus ita legatur:

Nanque hac conditio raptori opponitur vna.

Nam quæ tanta diuersitas lectionis? Ego sane putarim ita Virgilium scripsisse:

Nanque hac condicti ratio proponitur vna.

Nam alium modum condicendi hosti, non habet. proprie proditorum est *condictum.* Nam iis, quibus arcem, aut vrbem prodituri sunt, proprie *condicere*, & *constituere* dicuntur.

Arguto detonsum] *Argutum* vocat, quicquid habet συμμετρίαν τινὰ, & elegantiam: vt, *Argutumque caput, breuis aluus, obesaque terga.* vbi sane nugatur Seruius. Plin. lib. xxxv. *Primus symmetriam picturæ dedit: primus argutias vultus, elegantiam capilli.*

Dauliades (crudele)] Non dubium est, quin legendum sit, *Dauliades gaudete* — præsertim quum toties hoc verbum antea, & post interiecerit. Quin apices ipsi literarum recte conueniunt.

Chalcheius] Ego, hoc monstri quid sit, plane ignoro. Nam Chalcis sane non est. Quod si esset, at χαλκὶς, quæ & κύμινδις Homero, inter nocturnas aues ponitur a Plinio. Quare non posset esse Falco noster. Eum enim esse Nisum alibi demonstrabo. Sed nulla controuersia legendum *Haliaetus.* Hic enim etiam ipsi apices literarum congruunt.

Deuinctus lumina] *Deuinctus lumina*, vt Theocritus, ὄμματα πεπεδημένα μελαγκῷ δεσμῷ. Posset & legi *deuictus.*

P AG. 21. *At dempta*] lege, *vt dempta.* id est, Simulac illi demptæ vires. *Caruleas* autem *vmbras* more Græcorum, κυανέαν ὄρφναν. & Albinouanus ad Liuiam, *caruleam mortem.*

Nutantia

Nutantia sidera] Vt – *nutantem pondere mundum.* Potes & legere *nictantia.* videntur enim conniuere. Cuius rei caussam reddidit Aristoteles in Meteorologicis. Porro in veteribus non *culti*, sed *cali* excusum est: vt suspicer legendum esse, *Suspicit ad celsi.*

Quam simul Ogygij] Filiam tamen Eubuli cuiusdam facit Pausanias Corinthiacis: ἐν αἰγίνῃ δὲ, inquit, πρὸς τὸ ὄρος τοῦ πανελληνίου διὸς ἰοῦσιν ἐστιν Ἀφαίας ἱερὸν, ἐς ἣν καὶ πίνδαρος ᾆσμα αἰγινήταις ἐποίησεν. φασὶ δὲ κρῆτες (τούτοις γὰρ ἐστι τὰ ἐς αὐτὴν ἐπιχώρεια) καρμάνορος τοῦ καθήραντος ἀπόλλωνα ἐπὶ φόνῳ τοῦ πύθωνος παῖδα εὔβουλον εἶναι. διὸς δὲ καὶ Κάρμης τῆς εὐβούλου βριτόμαρτιν γενέσθαι.

Viridis per viscera pallor] Sic indifferenter Latini pallorem, & virorem vsurpant, vt Græci ὠχρὸν, καὶ χλωρόν. Galenus.

Nec leuis hoc faceret] Lege, *Nec leuis hoc facere (neque enim pote) cura subegit.* Nec leuis cura te ad hoc faciendum adegit, vt timeres. Elegans est hic vsus verbi *facere* more Græcorum. Porro simile nescio quo modo videtur illud Sapphonis, vt citatur ab Aristotele in Rhetoricis:

αἰ δ' ἶχε σ' ἐσλῶν ἵμερος ἢ καλῶν,
καὶ μηδὲν εἰπῆ γλῶσσ' ἐκύκα κακόν·
αἰδώς κεν οὐχί σ' εἶχεν ὄμματ',
ἀλλ' ἔλεγες περὶ τῶ δικαίω.

Haud fallor] Inconcinna sane lectio, & tanto Poeta indigna. Sed nihil facilius, quam veterem asserere, quæ plane ita habebat: *Haud fallor: quod te potius Rhamnusia, fallar.* id est, quod potius te precor Rhamnusia, vt fallar. Sic *Te Neptune, pater*, eleganter subticetur, *precor*. de quo satis in Coniectaneis in Varronem.

Nec

Nec grauidos] *Grauidos fœtus*, γονίμους. vt,

Sed grauidæ fruges, & Bacchi Maßicus humor.

Cicero *grauiditates* τὰς κυήσεις vocat. *Ab eoque*, inquit, *Luna illuminata grauiditates, & partus adferat, maturitatesque gignendi.*

Morerere capillos.] Vetus editio *remorere*. quod non est deterius illo.

Quod nec sinit Adrastea.] *Sinit*, siuerit. Etiam frequens Plauto, vt & *sirit*. Sic Horatius *edit*, pro edat.

Edit cicutis allium nocentius.

Ladere vtrunque] Melius, meo iudicio, *ludere*. illud tritum Comicis, *ludos facere*. *Vtrunque* autem *parentem*, me, & patrem. Nam *nutrix* etiam mater Plauto in Mercatore: & *obstetrix* etiam mater. Idem Truculento.

Quod si alio] Quod si quomodocunque aliter animata amas, & non propter has caussas, quas suspicata sum. Vel, vt veteres loquebantur, Quod si cum alio animo amas. Non male etiam legere possis:

Quod si alio quouis nimio iactaris amore.

Sed non dubito legere:

Quod si alio quouis animum iactaris amore.

vel *Quod si alio quouis nimio iactaris amore.*

Nam te iactari] Legendum *nostra*, non *nostri*, & *Amathuntia*, non *Amathusia*, quanquam idem est. Catullus:

Nam mihi quam dederit duplex Amathuntia curam.

Non ita auersa mea Venere de amore iudico. Comicus aliquis licenter composuisset: οὐχ οὕτως εἰμὶ ἀπηνεροφρόδιτος.

Sin concessus amor] Non est deterius, quod habent veteres editiones, *confessus amor*. Græcanicum est

ὁμολογητὸς,

ὁμολογητὸς, tam qui in confesso est, quam qui esse potest. Sic Petronius: *Quum se confesso vinxit amori Iupiter.* Ne dubita igitur reponere *confessus.* Est autem hic ἔκλειψις ἀπίκή. Nullum enim ἀνταποδοτικόν. vt, ἐὰν μὲν ἔλθωσιν, εἰ δὲ μή. &c. Aristophanes: — εἰ μὲν οὖν τίς ἐστιν, εἰ δὲ μὴ, ἡμεῖς αὐταί γε, καὶ τὰ δικαίαια &c. ea aliquando vtitur & Plautus.

P A G. 22. *Digna atque indigna*] Digna indigna, vt Terentius, *iusta iniusta me facturum.* Quæ omnia παροιμιώδη. cuiusmodi prouerbium non animaduersum apud interpretem Æschyli:

δῦλε δεσποτῶν ἄκοντε καὶ δίκαια κἀδίκα.

Quo Plautus Captiuis allusit:

Indigna digna habenda sunt, herus qua facit.

Et scoria] Non puto Virgilium sordida verba, &, vt Gellius loquitur, maculantia ex plebis fæce huc infersisse, vt tam culto, ac tam nitido poematio, tam sordidam verbi labem inspergeret. Præterea quis credat Virgilium modulum primæ syllabæ, quæ est in *scoria*, ignorasse? Sed profecto legendum, *scabre tabescere tali.* Varro: *ager derelinqueretur, ac periret scabre, squaleque, inluuie, inculta vastitudine.* Quam scabrem intelligat, plane innuit illo, *Non styrace Idæo* &c. Significat ergo omnem neglectum munditiarum: quemadmodum & Græcis nomine ἀλουσίας idem concipitur. Euripides Oreste:

ὡς ἠγρίωσαι διὰ μακρᾶς ἀλουσίας. Quod expressit Lucillius ita: — *hic cruciatur fame,*

Frigore, inluuie, imbalnitie, imperfundie, incuria.

Imbalnitie, ἀλουσία.

Tenui succincta corona] *tenui corona*, στροφίῳ. Nam στρόφιον, & quo cingebantur, & capitis corona. *Choronam*

ronam etiam veteres ſcribebant aſpirate, conſcij ſcilicet ſibi eius etymi. Nam primum veteribus στέρα-νος, χειρωνὸς vocabatur, παρὰ τὰς χεῖρας. Simonides:

φοῖβος ἐπαγεῖ) τοῖς παισδάμησιν ἀοιδῆς,
τὴν ἀμείροι τέπλιγας ἀπρεὶ λαιτα χειρωνῷ.

Sed videamus an ſatis Latinum ſit, *cincta in ſtrophio, in zona.* Minime ſane. Hoc ergo vnum falſi lectionem conuicerit. & profecto ita eſt, Nam legendum,

Quæ prius in tenui ſteterat ſuccincta Crocota.

Crocotam etiam hodie decurtato nomine *Cotam* vocamus in tota Gallia. Scyllam ergo, ita vt ſurrexerat e lecto, crocota tantum indutam ait. Cui metuens nutricula, ne ſcilicet algeret, *Frigidulam iniecta circundat veſte puellam*, quæ prius tantum manſerat in tenui crocota. *Eſtoit demeurée en cotte*, Gallico idioiſmo.

Nec mihi notorum] Ait ſe non amicorum amore tangi, ſed quod ἄπιστον, & vix credibile, hoſtium. Hoſtem enim Minoem amare. *noti* ſunt amici: vt in Epitaphio Puppij poetæ Tragici:

Flebunt amici, & bene noti morte in mea.

Catullus: *Si tria notorum baſia reppererit.*

Deflectunt lumina.] *Deflecti lumina* iis dicebant Veteres, qui alicuius rei ſubito cupidi fiebant. Varro, *Nam qui ad eam ſunt ingreſſi integris oculis, omnes ſunt ſtrabi facti. Habet enim neſcio quid ἑλκυστικὸν formoſula prouincialis vxor.* Ergo *ſtrabum fieri*, & *deflecti oculos*, idem eſt. Quod Græci non abſimili alluſione dicunt ἰλιγγιᾶν πρός τι.

Cui Parca] Reſtitue ex veteribus editionibus:

Cui Parcæ tribuunt nullo quoque vulnere lædi.

An ſentit Minoem in eo bello nullum vulnus vnquam accepiſſe? An, quod verum eſt, ἰσχυκῶς dixit? vt idem

vt idem videatur concessum Minoi, quod Talo Cretensi. Qui, quod ἄχαλκος esset, propterea a Poetis totus æneus perhibetur.

Oppugnat] Non de nihilo dixit, *oppugnat*. Nam & mœnia quoque oppugnabat.

Perque tuum memoris] Lege *memori*, mihi memori, & gratæ. Aspiratio facit, ne sit hiatus. *Haurire pectus*, est quod *sugere mammam* Varro dixit: *& mammam lactis sugentem pascere puppum*. Vnde *suctum lactu* idem dixit γάλα θηλάζων.

— *Denique certe*
Lac fultificum daret, & mansum:
Quo venarum sanguine riuos
Compleret puer: vt crementa
Corpora fierent: vt maiora
Paruo suctu candida lactis.

Nos ita & correximus, & coniunximus.

Vt me si seruare] Simile Ouidius in sua Medea dixerat:

Seruare potui: perdere an possim, rogas?

PAG. 23. *Ante hunc conspectum*] Aut dixit pro, *Ante expectatum*: aut sane legendum *Ante expectatum*. παρὰ προσδοκίαν, ἀπροσδοκήτως. III. Georgicon:

— *& hosti*
Ante expectatum positis stat in agmine castris.

Crudelis reddite] hoc est, o mihi nunc iterum effecte crudelis. Non tamen verum puto, sed — *crudeliter addite Minos*: vt, — *& Teucris addita Iuno* Poetæ, ἐπιζαφελής, ἐπιζαχρειής. sed Seruius cum ait esse verbum antiquorum, producitq. Plauti testimonium, *Additus Ioni Argus*: vereor ne memoria lapsus sit, habueritque in mente locum ex Aulularia:

Quos si Argus seruet, qui totus oculeus fuit,
Quem quondam Ioni Iuno custodem addidit.

O iterum nostra] Ita lego hunc locum:

O iterum nostra Minos inimice senecta:
Semper & ante olim nata te propter eundem,
Ah amor insana luctum portabit alumna.

Vt olim natæ meæ Britomarti luctum portauit amor propter te, sic & alumnæ Scyllæ nuper propter te eundem. quanquam diuersa ratione. Nam olim amans, nunc vero amatus luctum portat puellæ. *Portare luctum* dixit, quod Græci κῆδος προξενεῖν. Britomartis matrem Carmen hanc fuisse superius ex Pausania docuimus, quod & apud Antonium Liberalem inuenies, quæ in manus Nisi peruenit bello captiua, vt ipsamet infra profitetur:

Tene ego tam longe capta, atque euecta, nequiui &c.

Obsistam] Hæc est veterum excusorum lectio, quam mirum quot modis cruciarint Correctores isti: cum alius *vt sistam*, alius *absistam*, alius alia monstra pro libidine confingeret. Ego vero nulla pene licentia ita lego: *Effugere obses tam exitium crudele meorum.* An non satis constat de veritate lectionis? obsidem se vocat, quæ esset αἰχμάλωτος.

Iam iam nec nobis] Nihilo secius huic vulneri manus intulerunt, vt illi peius esset: cum disertim excusum sit antiquitus:

Iam iam nec nobis ea, qua senioribus, vllum
Copia viuendi vita genus.

Iam nec nobis copia restat viuendi vllum vitæ genus, ne ea quidem, quæ senioribus superest. Nam quid est tam desperatum quam vita senum, vt quæ propior morti sit? At ea ne nobis quidem superest.

Græcum

Græcum eſt: *πᾶς βίος ἀβίωτος ἡμῖν.*

Mea ſpes vna ſalutis] Ne huic quidem loco pepercerunt. veteres habebant *— mei ſpes vna ſepulcri.* Dignum elegantia Virgiliana. Nam quæ vitam ſeniorum mortem exiſtimet, propterea maluit dicere ſpes ſepulcri, quam ſpes ſalutis. Notum enim & ſenes τυμβογέροντας vocari.

Præceps aeriis] ἓν διὰ δυοῖν: *ſpecula de montibus*, pro, *ſpecula montium*: ſic in Moreto: *grumos ſpargit ſale?* Sed ſine dubio legendum,

— aerij ſpecula de montis abiſſes. Sic in Bucolicis: *Præceps aerij ſpecula de montis in altum Deferar —*

Vnde alij fugiſſe] An, vnde alij, qui propter amoris impotentiam vellent ſe præcipites dare, præ altitudine ſaltus deterriti ſunt; & abſtinuerunt tali temeritate. Quapropter Statius vocat *temerariam* Sappho, quæ non horruerit ſaltum Leucadis, quem non fœminæ, ſed viri, ex amoris inſania ſalire conſueuerant, vt cognoſcimus ex Menandro apud Strabonem, & Anacreonte ita canente:

ἀρθεὶς δ' αὖτ' ἀπὸ λευκάδος πέτρης
ἐς πολιὸν κῦμα κολυμβῶ μεθύων ἔρωτι. Nam

ſane de Sapphone intellexit Læuius poeta vetus:

Seſeque in alta maria præcipem miſit
Inops, & ægra ſanitatis Herois.

Sed nimis alte repetita explicatio. Non dubium eſt quin hic lateat hiſtoriæ reconditus ſenſus, quæ eſt eruditio Virgilij. *Vnde alij fugiſſe ferunt*: hoc eſt, vnde aiunt te euaſiſſe, & inde Ἀφαίαν vocatam fuiſſe, παρὰ τὸ ἀφεθῆναι. Nam Britomartis a Cretenſibus Dictynna vocata eſt, ab Æginetis Aphæa, vt ego interpretor, & vt manifeſte hic canit Virgilius, quod effugerit Mi-

rit Minois vim, παρὰ τὸ ἀφεθῆναι, vt iam dixi. Hesychius: ἀφαία, δίκτυννα, ἄρτεμις. Pausanias de Britomarti: χαίρειν δὲ αὐτὴν δρόμοις τε, καὶ θήραις, καὶ ἀρτέμιδι μάλιστα φίλην εἶναι. μίνω δὲ ἐρασθέντα φεύγουσα ἔρριψεν ἑαυτὴν ἐς δίκτυα ἀφειμένα ἐπ' ἰχθύων θήρᾳ. ταύτην μὲν θεὸν ἐποίησεν ἄρτεμις. σέβουσι δὲ οὐ κρῆτες μόνον, ἀλλὰ καὶ αἰγινῆται, λέγοντες φαίνεσθαι σφισιν ἐν τῇ νήσῳ τὴν βριτόμαρτιν. ἐπίκλησις δὲ οἱ παρά τε αἰγινήταις ἐστὶν ἀφαία, καὶ δίκτυννα ἐν κρήτῃ. Idem Antonius Liberalis.

Et numina Phoca.] Lege, *& nomen Aphææ.* nam cum prius scriptum esset, *aphœa* per *œ*, vt nullum inter *æ*, & *œ* discrimen faciebant imperiti librarij, inde factum, vt ex *nomen aphœa* facile fecerint *numina phoca*. Eruditio Virgiliana hic plane elucet. Nam quum ait, *Vnde alij fugisse ferunt*, intelligit Æginetas: quum vero, *alij quo notior esses*, intelligit Cretenses. Hi enim Dictynnam, illi vero Aphœam vocabant.

Dictynnam] Quod fugiens Minois amores εἰς δίκτυα inciderit. Cuius fabulæ auctorem facit Strabo Callimachum. Ad eam allusit Aristoph.

διασπαράττειν κράτιστόν ἐστί μοι τὸ δίκτυον.
ἡ δ' ἔμοι δίκτυννα συγγνώμην ἔχοι τοῦ δικτύου.

Porro de Britomarti ita Solinus: *Cretes Dianam religiosissime venerantur, βριτόμαρτιν gentiliter nominantes: quod sermone nostro sonat virginem dulcem. Ædem virginis, præterquam nudus vestigia, nullus licito ingreditur.* Hæc ille. Sane quod ait de etymo nominis, ego inuenio in Glossario Hesychij, βριτὺ, τὸ γλυκὺ, ὡς κρῆτες. Quod vero excalceati in eius templum intrarent, puto ob id factum, quia nudis pedibus erat, quum fugeret Minoem. Etiam nescio quid tale notat Varro Pseudapolline περὶ θεῶν ἀπαρτήσεως, ita: *Quod in eius*

Dei

Dei templa calceati introeunt. Nam in oppido, in quo est ædes Apollinis; qui ibi ad Herculis introeunt, nemo se excalceatur.

Hircanos] De Hircanis canibus consule Xenophontem, Gratiuin, Oppianum, & Olympium Nemesianum.

PAG. 24. *Grauia, atque indigna*] *Indigna*, ἄφατα. Ennius, *indignæ turres* Virgilius ipse: — *indigno quum Gallus amore periret.* Ergo *indignum*, ἄφατον. Nam *Dignum*, quod æstimari, ac monstrari poterat; παρὰ τὸ δεικνύειν. Sic Attici τὸ ἄξιον vocabant, quod facile æstimari poterat. Itaque sæpe αὐτὶ τοῦ ὠνίου ponunt. Aristophanes ἱππεῦσι:

ἐπώποτ' ἀφύας εἶδον ἀξιωτέρας. Item:

ἤδοντο τὰς ἀφύας παρ' ἡμῖν ἀξίας. i. ὠνίους.

Quo nunc me infelix] τὸ *infelix* διὰ μέσου, vt loquuntur Grammatici Græci δαιμονίη. Sententia autem eadem apud Senecam Oedipode, — *Cui reseruamur malo?* Plinius videtur nomine prouerbij simile retulisse: *Fortuna multis parcit in pœnam.* Forsan Publij Mimi: *Fortuna multis parcere in pœnam solet.* Quo allusum videtur:

Vna salus miseris nullam sperare salutem.

Qua tenui patria.] Malo, *Quam tenui patria spes sit suspensa capillo.*

Inscia] Hic *inscia*, λανθάνουσα. vt: — *liquitque volatile ferrum Nescius* — Plautus Captiuis: *Si quid nesciui, id nescium tradam tibi.* Gellius lib. XIX. cap. I. *aut repentinus nescius periculi nuncius.*

Per me mea] Legendum: — *te per mea alumna.*

Per me & sacra] Lege, *Per te sacra precor.* Cuius nostræ correctionis vestigia apparent in veteribus

editionibus, *Perdere sacra.* Notissimum est semper interponi casum personæ in obtestationibus: vt apud Euripidem — πρός σε σῆς γυναικός.
Hic tamen est obtestatio πρὸς τοῦ φωσφόρου.

Per flumina] Lego *per lumina.* videtur enim iuramentum Creticum, καὶ τὰν φωσφόρον. Etiam Atticis mulieribus familiare. Sic enim illa apud Aristophanem:

Πανοῦργος εἶ νὴ τὴν ἑκάτην τὴν φωσφόρον.

Tamen non male legeretur, *Per te sacra precor perluminis Ilithyia.* vt *perluminis* eo modo dictum, & formatum sit, quo *pernoctis.* Nihil vero mutandum censeo.

Ne tantum in facinus] puto legendum esse:

Ne tantum in facinus tam molli mente ferare.

Nam veteres editiones habent *tam molli*, non, *tam nulla.*

Flectere amor] Sententia est Sophoclis:

ἔρωτι μὲν γὰρ ὅστις ἀντανίσταται
πύκτης ὅπως εἰς χεῖρας, οὐ καλῶς φρονεῖ.

Meque deosque tibi comites] vult dicere, quod expressius Græci: ὡς ἐμοῦ σὺν θεοῖς συλληψομένης σοι, οὕτω ποιοῦ.

Nihil est, quod texas] Quod fit ἀσχημοσύνη. Quo nomine extat liber Hippocratis. Xenophon Oeconomico: ἔστι γὰρ οὐδὲν οὕτως οὔτ' εὔχρηστον, οὔτε καλὸν ἀνθρώποις, ὡς ἡ τάξις.

PAG. 25. *Inuerso bibulum*] Superstitio veterum, qui lucernam non extinguebant, sed per se sinebant languescere. Plutarchus. Hic vero obruitur oliuo, ne viderentur vt hominem interficere, si tantum extinguerent, sed vt saturitate opprimere. etiam vinum

inuer-

inuergebant, quum langueret lumen, & ex crepitantis flammæ, quam mero tangebant, sonitu, omina captabant. Propertius: *Seu meruit tangi parca lucerna mero.* In epistola Heronis ad Leandrum:

Interea lumen (posito nam scribimus illo)
Stertuit, & nobis prospera signa dedit.
Ecce merum nutrix faustos instillat in ignes.
Cras erimus plures, inquit: & ipsa bibit.

Incipit ad crebros] Melius veteres editiones:
Incipit: & crebros insani pectoris ictus.

Ferre manu. Hic *ferre manu*, est χειρὶ ἀνέχειν. & quod Plaut. Casina, *contine pectus: face ventulum amaba.*

Et gelido.] Lege *Egelido. Egelido veniens mani.q.a.æta.*

Hesperium] *Hesperium diem* pro Hespero, quomodo Cicero *brumalem diem* pro bruma. cum ait odisse puellas, vt & ipsum insectantur illæ apud Catullum:

Hespere, qui cælo lucet crudelior ignis?

Nanque ipso verita est] μίμησις εἰρωνική.

Nunc alia ex aliis.] Lege *Nunc alia ex aliis (nec desunt) omina quærit.*

Componens sulp. testa] testam ad eam rem adhiberi nouimus ex Æschylo, & eius interprete. in ea enim suffimenta componebant piatrices mulieres. In veteribus Glossis ita reperio: *Tegularia, maleficia: eo quod supra tegulas sacrificent.* Nam maleficiorum nomine, sortilegia.

PAG. 26. *Hic magno*] Satis male habuerunt hunc locum in omnibus editionibus. Sed minimum omnium recedunt veteres excusi codices, qui habent:

Hinc magno generata Ioui frigidula sacra:

Prodigiosa sane oratio, sed quæ facilem viam ster-

nat nobis ad veritatem indagandam. Nam ita docet legendum esse:

Hinc magico venerata Ioui Stygialia sacra.

Stygialia sacra sunt, quæ Sagæ faciebant ad pelliciendum in amorem sui quoscunque vellent. Talia sunt illa, quæ Dido prætexit in quarto se facere velle, vt in amorem sui animum Æneæ intractabilem pelliciat. Stygialia vero ideo vocantur, quia Ioui Stygio fiebant, vt ibidem legimus:

Sacra Ioui Stygio quæ rite incepta paraui.

De iis & Porphyrio interpres Horatij: *Cocytia*, inquit, *sacrum Cupidinis esse dicit; quia maleficia hæc, quæ per inferna fiunt, ad amorem pertinere vult intelligi. Magicum* ergo *Iouem*, & *Stygium* eundem intelligo: & *Stygialia* eadem cum *Cocytiis*. In iis autem sacris aut effigies cerea similis ei, quem deuouebant, ponebatur, vt exponendum est in illo: *Effigiemque toro locat haud ignara futuri*; contra opinionem Seruij: aut laminæ in eiusdem similitudinem effictæ, quæ *ipsullices*, vt puto, vocantur Festo. *Ipsullices*, inquit, *bractea in virilem muliebremque speciem expressa.* Sed *Ipsiplices* puto legendum. Nam in veteri Glossario *Ipsiplices*, ἀυτίπλυκτα φύλλα recte exponuntur. Easdem *Auriplices* puto dictas. Et ita legendum in versibus Læuij poetæ antiquissimi apud L. Apuleium:

Philtra omnia vndique eruunt.
Antipathes illud quæritur.
Trochili, iunges, tæniæ,
Radiculæ, herbæ, surculi,
Auriplices bitortilæ,
Hinientium dulcedines.

Vbi *iunges*, ἴυγγες dicuntur. Ab illis simulatis lami-

nis

nis, vt ego censeo, *simulatrices* illæ sagæ nominabantur. Earum meminit Festus. Icciro dixit Statius:

Colchis, & Æao simulatrix litore Circe.

Nisi potius ita vocari, quod homines in feras transformaret: vt eo nomine dicatur *μερφώτεια* a Lycophrone. Quam vero *Simulatricem* vocat Festus, eandem & *Fictricem* Tertullianus de Carn. resurrect. *Et tamen*, inquit, *calicem non dico venenatium, in quem mors aliqua ructaret: sed fictricis, vel archigalli, vel gladiatoris, aut carnificis spiritu infectum*. Non solum autem laminis & bracteis in deuotionibus, & defictionibus vtebantur Sagæ: sed etiam illas pro amuletis, & prœbris adhibebant. Arnobius: *Aduersus ictus noxios, & venenatos colubrarum morsus remedia sæpe conquirimus, & protegimus nos laminis, Psyllis, Marsis vendentibus, aliisque institoribus, atque planis*. Inuenio quoque easdem piatrices mulieres etiam *Veratrices* vocatas. Apuleius: *magnaque cura requisitam veratricem quandam fœminam, quæ deuotionibus, ac maleficiis quiduis efficere credebatur, multis exorat precibus*. Vocabantur autem *veratrices*, nisi fallor, quia profitebantur se vera dicturas. vnde *verare* est verbum vatum. Ennius: *— satin vates verant ætate in agunda*.

Et quia veratores, & veratrices pro insanis habebantur, ab eo Elleborum *Veratrum*, quod eo insani purgabantur. Apud Suetonium in Vitellio pro *vernaculis, veraculis* puto reponendum. verba eius: *Nullis tamen infensior, quam vernaculis, & mathematicis*. Posset &, quod verius puto, *vericolis*. vt *vericolæ* dicantur, quod verum profiteantur. vt Iudæi apud Imperatorem dicuntur *Cælicoli*, vel *Cælicolæ*, quia, vt ait Iuuenalis, *Nil præter nubes, & cæli lumen adorant*. Eodem modo

modo in Italia, & in Aquitania vulgo *Faticola*, & *Faticolaria* mulieres Sagæ vocantur. In Apuleio tamen poteſt legi *veteratricem*: quod malo.

Nec Idæis genibus] omnes antiquitus excuſi *Idæis auibus*. De re valde tecta, & incognita prouerbialiter dicebant, *ne auibus quidem notam* eſſe. Nam quid non latebunt, ſi aues latuerint? Siquidem prouerbium Græcum eſt, οὐδεὶς με θεωρεῖ πλὴν ὁ παριπτάμενος ὄρνις. &, οὐδείς γε εἶδε, πλὴν εἴ τις ὄρνις. Tamen, ne nimium nugemur, omnino cenſeo legendum, *Idæis anibus*: hoc eſt, Sagis.

Thallo] θαλλὸς termes oliuæ. In expiationibus, & deuotionibus χύτλα, quæ vocant Græci, ſpargebantur ramo oliuæ: Theocritus ἠρύλλῳ:

— καθαρῷ δὲ πυρώσατε δῶμα θεείῳ
πρᾶτον, ἔπειτα δ' ἅλεσσι μεμιγμένον, ὡς νενόμισται,
θαλλῷ ἐπιρραίνειν ἐστεμμένον ἀβλαβὲς ὕδωρ.

Heſychius: Χύτλασον, ὕγρανον. Χύτλος δὲ κρατὸς ὀκὸς εὐχος ταφὴν ἐσπαρμένοις εἰκῇ, καὶ οὐκ ἐν τάξει μένουσι: Corrige ita: Χύτλασον, ὕγρανον. Χύτλος δὲ κρατὸς ὄχος εὔσκιος ταφῶν. Χυμένοις, ἐσπαρμένοις &c. Hic vides in illo Iambico Senario ὄχον κρατὸς nihil aliud eſſe, quam termitem oliuæ, ex quo fiebant & coronæ, quem is poeta, quiſquis eſt, χύτλον vocarit. In quarto Æneidis:

Sparſerat & latices ſimulatos fontis Auerni.

Conſentaneum eſt ſpargi ramo oliuæ. Nihil enim ſunt latices illi, quam χύτλα, vt etiam docemur ex Orphei Argonauticis. Sed & alibi mentionem fecit rami oliuæ.

Idem ter ſocios pura circumtulit vnda,
Spargens rore leui, & ramo felicis oliuæ.

Amycleum vocat; quia oliuarum prouentus magnus in La-

in Laconia. Argumento fuerit & studium palæstræ, & Statius, qui Eurotan *oliuiferum* vocat.

Defigere votis] Dictum, vt *defigere diris*. In veteri Glossario, *Defictiones*, νεκυομαντεῖαι, καταδεσμοί. vt intelligere possis καταδέσμους esse:

—Veneris, dic, vincula necto.

Stabilem fallacia] Veteres editiones constanter habent, *stabilis fallacia*. Quod non ausim mutare. Eadem enim ratione actiue *stabilis*, qua & *tolerabilis* in Culice. vide locum.

Cum longo quod] Lege: *Tum longo quod iam captet succurrere amori, Non minus illa tamen* &c. Ita sæpe loquitur Plautus: *Quod ille gallinam, aut columbam se sectari, aut simiam Dicat, disperiisti.* — τοῦ *quod* vsum vide supra.

Non minus] Corruptus locus. Scribe:

Non minus illa tamen reuehi quoque mœnia Cretes
Gaudet. at ei &c.

Quanquam studet succurrere insaniæ puellæ: tamen si eueniat id frustra tentare, gaudet, quod sibi iterum in Cretam reuertendum sit. in qua, vt supra diximus, educata fuerat, & ibi Britomartim pepererat. Sed bello capta inde Megaram auecta est.

Et cineri] Ego sum iucundus illi rei, pro, illa re lætor, nullus veterum dixit. Ne nos quoque hanc iniuriam faciamus summo poetæ, vt credamus eum ita locutum esse, quomodo nemo tum loquebatur. Nam ita potius scripsisse mihi persuadeo: *Gaudet: at ei cinis est patria iucunda sepultæ.* Huic placet, inquit, ruina patriæ suæ. vtrique caussa est, quod gaudeant: illi, quod iterum in Cretam reuerti sperat: huic vero, quod de casu patriæ certa sit. *Cinis* in fe-

minino

minino genere veteribus vsurpabatur. Caluus:

— Cum tu fulua cinis fueris. Catullus:

Troia virum, ac virtutum omnium acerba cinis.

Tum suspensa] Non hoc finxit: sed in Græcorum commentariis idem legimus: ἀνῃρέθη γὰρ ὑπὸ τοῦ Μίνωος, ᾧ καὶ προὔδωκε τὸν πατέρα, κρεμασθεῖσα τοῦ νηός. Propertius de eadem:

Pendet Cretea tracta puella rate. Et infra:

Vincta tot assiduas pendebo ex ordine luces.

PAG. 27. *Vos Numantina*] De Numanto Hispaniæ, nugæ. Quis sanus putarit Scyllam de ea sentire? Sed interpolata est lectio ex prisca, quæ habebat: *Vos o Mantina.* Nos iandudum etiam ante, quam illam videremus, legendum censebamus: *vos o Mantinea.* Nam Mantineam videbat, quum Megaris soluens Peloponnesum præterlegeret. *Mantineam gentem* dixit, vt Horatius, *Stertinium acumen, Renum flumen*: & fortassis eodem modo dixerit *Phlegra tellus* in Culice. Intelligit vero Peloponnesum: a parte totum videlicet, cui imperabat Pallas Nisi frater, Scyllæ patruus. propterea ait se iunctam illis cognato sanguine. Sed quum manifesto Scylla videatur alloqui aues, suspicor me sine vlla vi posse legere:

Vos matutina si qui de gente venitis.

Vt eleganter *matutinam gentem* volucres vocet, quæ mane integrant cantus suos. Propertius:

Et matutinis obstrepit alitibus.

Ego sane ita puto Virgilium scripsisse. Nam quin aues alloquatur, & sequens versiculus conuicerit. Itaq. nullum dubium, quin *matutina* legendum sit.

— quod ab salua] Lego — *quod ab salua liceat mihi dicere Procne.* quod pace Procnes mihi cognatæ dicere

cere

cere liceat. Procne enim Pandionis filia, soror Nisi patris Scyllæ. vel:

— *quod ab silua liceat te dicere, Procne:*

Vt & habent quædam editiones. ἀφωνῆ autem facinus Procnes. Hoc enim necesse fuit, cum & aues, & inter eas cognatam alloquatur.

Et si non accipis, audis.] Scribo, ex veteribus editionibus: — *tamen hæc, & si non accipis, audi.* Tamen hæc audi, quanquam non tibi placent. Ea nimirum sunt, quæ sequuntur: *vindicane tam magni* &c.

Verum est hæc] Lego: *Verum esto hæc, Minos,* &c. ἀλλὰ εἶεν. Nimis inepta fui, fateor, o Minos, quæ putarim Deos hæc mihi facturos, hoc est, in hoc scelere opem mihi laturos, quorum delubra ego hostibus diripienda, & incendenda tradidi. Te vero, cuius amore perdita, patrem, patriam, atque adeo ipsos Deos patrios deserui, quis putaret talem gratiam relaturum?

Addixi ignara tyranno] Scribo, *gnara.* Ita enim sententia postulat.

Coralio] Inuersus est versiculus: quem ita retexes:

Coralio fragili, ac electro lacrymoso. Apage anadiploses, quas hic quidam comminiscuntur.

Æquali corpore.] ὁμήλικες κόραι.

PAG. 28. *Nec Lybis*] *Lybis lectus*, Citrinus. Persius: — *non quicquid denique lectis Scribitur in citreis* — Sic dixit *Libyco pectine*, citreo, vel lotino.

Communis alumna] Si vera esset hæc lectio, non frustra dixisset Nonius *Alumnam* etiam ἀντὶ τοῦ ζῷου vsurpari a veteribus. Quod tamen ex illis testimoniis, quæ ille produxit, confirmari non posset. Sed suspicor emendatius lectum iri:

— *Nec*

— Nec & illa quidem communis alumnis
Omnibus — Tamen ubi [illegible]
mollis adducti [illegible]
desumpta ex [illegible]
nes coniunctione.

— nec [illegible]

Mene meae comites] Etiam totus hic locus ex eodem poetæ adumbratus: quum ait eadem Ariadna:

Si tibi non cordi fuerant connubia nostra,
Sæva quod horrebas prisci præcepta parentis:
Attamen in vestras potuisti ducere sedes,
Quæ tibi iucundo famularer serva labore,
Candida permulcens liquidis vestigia lymphis,
Purpureave tuum consternens veste cubile.

Mene duas] veteres editiones *Mendas*, quod fieri potest, ut verum sit. Nam & Arcadiam, & reliquam Peloponnesum bello vicerat Minos. ex ea & captivas abduxisse, verisimile est. Nihil tamen mutamus. *Belli lege* dixit, ut Græci ἐν χειρῶν νόμῳ.

Æquorei pisces] Repone ex veteribus, *Æquoreæ pestes*. Horatius *fraudes* vocat, *— mediasque fraudes Palluit audax*. præcedentes vero versus ita sunt legendi ex eisdem:

Et caput inflexa lentum cervice recumbit
Marmorea, adductisque labascunt brachia nodis.

Vel casu incepto] Scribe, *Vel casu incerto*. Vocat casum incertum, quod Græci ταὐτόματον. Porro similis conceptio in simili querela Danaæ ex Simonide: μεταιβουλία δέ τις φανείη, Ζεῦ πάτερ, ἐκ σέο, ὅτι δὴ θαρσαλέον ἔπος εὔχομαι τικνόφι δίκας μοι.

Cypselidæ] Cypselidarum familiam imperasse Corinthi, auctores Herodotus lib. v. Pausanias Corinthia-

rinthiacis, item Eusebius, & alij.

Infestumq; suis dira testudinis] Nō est quod diutius in his nugis immoremur. Tu meo periculo lege:

Infestumque Suis dira Theseidis exit.

Spelaeum – Nota historia de Crommyonia sue, quae cum praetereuntes omnes interceptos in via occideret, ipsa tandem Theseo poenas dedit, & ab eo interfecta est. Plutarchus de Theseo: ἡ γὰρ κρομμυωνία ὗς, ἣν φαιὰν προσωνόμαζον, οὐ φαῦλον ἦν θηρίον, οὐδ᾽ ἐμάχιμον, καὶ χαλεπὸν κρατηθῆναι. ταύτην ὁδοῦ πάρεργον, ὡς μὴ δοκοίη πάντα πρὸς ἀνάγκην ποιεῖν, ὑποστὰς ἀνεῖλε. & post, ἔνιοι γὰρ φασὶ τὴν φαιὰν λῃστρίδα γενέσθαι γυναῖκα φονικὴν, καὶ ἀκόλαστον αὐτόθι κατοικοῦσαν ἐν κρομμυῶνι, σῦν γὰρ ἐπονομασθεῖσαν διὰ τὸ ἦθος, καὶ τὸν βίον, εἶτα ὑπὸ θησέως ἀποθανεῖν. Ergo qui correxerat *testudinis antrum*, habebat in animo testudineatum, aut fornicatum opus, Virgiliumque de eo sentire existimauit.

Iamque adeo tutum] *Tutum Piraea*, ὀχυρὸν πειραιέα ἐρυμνόν.

PAG. 19. *Et notas secum.*] *Notas secum*, ἀρχαϊσμός: vt *nupta tecum, nupta mecum.* Terent.

Respectat Athenas] III. Georgicon:

Et stabula aspectans regnis excessit auitis.

Cicero de Catilina: *Retorquet oculos profecto saepe ad hanc vrbem; quam e suis manibus ereptam saepe luget.*

Florentesque videt iam] Lego:

Florentesq. videt hinc Cycladas, hinc Strophadasq.
Hinc sinus, hinc statio contra patet Hermionea.

Sementiferamq. Seriphum.] *Sementiferam* πυροφόρον. Strabonis tamen verba quum leges, miraberis, quare sementiferam vocarit. οὕτω δέ ἐστι πετρώδης ἡ νῆσος, ὥστε ὑπὸ τῆς γοργόνος τοῦτο παθεῖν αὐτήν φασιν οἱ κωμῳδοῦντες.

— *Nec & illa quidem communis alumnis*
Omnibus — Tamen nihil temere affirmamus.

Iniecta tellus] Totus hic locus, vt & alia pleraque, desumptus ex cultissimo poematio Catulli in Ariadnes conquestione:

— nec iniecta tumulabor mortua terra.

Mene inter comites] Etiam totus hic locus ex eodem opere adumbratus: quum ait eadem Ariadna:

Si tibi non cordi fuerant connubia nostra,
Saeua quod horrebas prisci praecepta parentis:
Attamen in vostras potuisti ducere sedes,
Quae tibi iucundo famularer serua labore,
Candida permulcens liquidis vestigia linfis,
Purpureave tuum consternens veste cubile.

Mene alias] veteres editiones *Manalias*, quod fieri potest, vt verum sit. Nam & Arcadiam, & reliquam Peleponnesum bello vicerat Minos. ex ea & captiuas abduxisse, verisimile est. Nihil tamen mutamus. *Belli lege* dixit, vt Graeci ἐν χειρῶν νόμῳ.

Aequorei pisces] Repone ex veteribus, *Aequorea pestes*. Horatius *fraudes* vocat, — *mediasque fraudes Palluit audax*. praecedentes vero versus ita sunt legendi ex eisdem:

Et caput inflexa lentum ceruice recumbit
Marmorea, adductisque labascunt brachia nodis.

Vel casu incepto] Scribe, *Vel casu incerto*. Vocat casum incertum, quod Graeci ταὐτόματον. Porro similis conceptio in simili querela Danaae ex Simonide: μεταιοβελία δέ τις φανείη, Ζεῦ πάτερ, ἐκ σέο, ὅτι δὴ θαρσαλέον ἔπος εὔχομαι τεκνόφι δίκας μοι.

Cypselidae] Cypselidarum familiam imperasse Corinthi, auctores Herodotus lib. v. Pausanias Corinthia-

rinthiacis, item Eusebius, & alij.

Infestumq; suis dira testudinis] Nō est quod diutius in his nugis immoremur. Tu meo periculo lege:

Infestumque Suis dira Theseidis exit.

Spelæum — Nota historia de Crommyonia sue, quæ cum prætereuntes omnes interceptos in via occideret, ipsa tandem Theseo pœnas dedit, & ab eo interfecta est. Plutarchus de Theseo: *ἡ δὲ κρομμυωνία σῦς, ἣν φαιὰν προσωνόμαζον, οὐ φαῦλον ἦν θηρίον, ἀλλὰ μάχιμον, καὶ χαλεπὸν κρατηθῆναι. ταύτην ὁδοῦ πάρεργον, ὡς μὴ δοκοίη πάντα πρὸς ἀνάγκην ποιεῖν, ὑποστὰς ἀνεῖλε.* & post, *ἔνιοι δὲ φασὶ τὴν φαιὰν λῃστρίδα γενέσθαι γυναῖκα φονικὴν, καὶ ἀκόλαστον αὐτόθι κατοικοῦσαν ἐν κρομμυῶνι, Σῦν δὲ ἐπονομασθεῖσαν διὰ τὸ ἦθος, καὶ τὸν βίον, εἶτα ὑπὸ θησέως ἀποθανεῖν.* Ergo qui correxerat *testudinis antrum*, habebat in animo testudineatum, aut fornicatum opus, Virgiliumque de eo sentire existimauit.

Iamque adeo tutum] *Tutum Piræa*, *ὀχυρὸν πειραιέα ἐρυμνόν.*

PAG. 19. *Et notas secum.*] *Notas secum*, *ἀρχαϊσμός*: vt *nupta tecum*, *nupta mecum*. Terent.

Respectat Athenas] III. Georgicon:

Et stabula aspectans regnis excessit auitis.

Cicero de Catilina: *Retorquet oculos profecto sæpe ad hanc vrbem; quam e suis manibus ereptam sæpe luget.*

Florentesque videt iam] Lego:

Florentesq. videt hinc Cycladas, hinc Strophadasq.
Hinc sinus, hinc statio contra patet Hermionea.

Sementiferamq. Seriphum.] *Sementiferam* *πυροφόρον.* Strabonis tamen verba quum leges, miraberis, quare sementiferam vocarit. *οὕτω δέ ἐστι πετρώδης ἡ νῆσος, ὥστε ὑπὸ τῆς γοργόνος τοῦτο παθεῖν αὐτὴν φασὶν οἱ κωμῳδοῦντες.*

Quin omnes Græcorum Commentarij ἀπελέσατον νησίδιον vocant. vt impendio magis mirer Ouidium, qui *planam* vocauit. Sed sine dubio *serpentiferam* legendum est: ὀφιόεσσαν. vt non solum petras, sed & angues Medusæ crinibus acceptos referre possit.

vexauit, & agros] Malo ex priscis editionibus:

Donec tale decus forma vexauit, & agram
Non tulit —

Ac velut in niueo] Reponendum ex veteribus editionibus:

Ac velut in niueo tenera quum primitus ouo
Effigies animantur, & internodia &c.

Concinnius sane.

Concrescere in vnum] Elegantissime rostrum circunloquutus est. Quod Græci vno verbo νεύειν dicunt. Oppianus de Echeneide:

— ὀξὺ δ' οἱ κεφαλῆς στόμα νέρθε νένευκε.

& ῥάμφος quadrupedum, quod in acumen productum est, νεῦσιν vocant. Galen. lib. III. de alim. facult. de Leucisco fluuiatili: ἔστι δὲ τἄλλα μὲν ὅμοιον ταύτῃ τὸ ζῶον τῷ ζώῳ, λευκότερον δὲ βραχεῖ, καὶ τὴν κεφαλὴν μικροτέραν, καὶ τὴν γεῦσιν ὀξυτέραν. Scribe, καὶ τὴν νεῦσιν, non γεῦσιν. Nam hactenus ibi interpretes hallucinati sunt. Athenæus de Galeo vulpe: ὁ δὲ ἀλωπεκίας ὅμοιός ἐστι τῇ γεύσει τῷ χερσαίῳ ζώῳ. διὸ καὶ τοῦ ὀνόματος ἔτυχε. Idem error. Nam & hic quoque νεύσει, non γεύσει legendum est. Interpres vero nugatur.

PAG. 30. *Crura nouamque*] Scribe:

Inde alias partes, minioque infecta rubenti
Crura, noua macies obduxit squallida pelli.

Illi pro pietate sua.] Ex veterum iactatione superstitiosa: Catull.

O Dij

O Dij reddite mi hoc pro pietate mea.

Nam ſæpe tepenti] Vereor vt hæc ſatis vera ſit lectio. Valde enim refragantur veteres editiones. quarum aliæ *videntur*, aliæ *nitentum* plane excuſum habent. Ego ſane auſim deierare legendum eſſe: —*nam ſæpe bidentum: Sanguine taurorum.* Nam librarius inepte videtur ſcripſiſſe *videntum*, vt eorum erat praua conſuetudo. Hoc & in Varrone commiſſum fuiſſe olim in Coniectaneis noſtris oſtendimus. *bidentes tauros*, vt & *bidentes oues* & *bidentes verres* dici poſſe cognoſcimus ex Gellio.

Haliætus] Haliætum eandem, & Niſum facit. Fere omnes inuaſit opinio *Cirin* eſſe *Alaudam* noſtram, vno criſtæ argumento: Niſum vero Accipitrem. Quin & veteribus perſuaſum video. Nam in peruetuſto Gloſſario inueni: *Circum* ἱέρακα. ἔστι δὲ ὄρνεον, μεταβληθείσης τῆς σκύλλης τῆς Νίσου μεγαρέως. fruſtra. Nam & Accipiter non eſt e genere Aquilarum, vt Haliætus. Et Haliætus, vt ipſum nomen indicat, marinas, & paluſtres aues venatur. At Alauda non eſt marina auis. tametſi audio neſcio quas marinas alaudas in Aremoricis inueniri. Eſto: non conuenit alauda cum deſcriptione Ciris noſtræ. Deinde quis neſcit Alaudam κορυδαλλίδα eſſe? Quid ergo opus eſt κείρειν vocari? Non eſt ergo Alauda noſtra. Itaq. nec Haliætus Accipiter. Quare cum parente meo puto Cirim eam eſſe, quam Egrettam vulgo vocamus. neque obſtet plumarum varietas, quæ hic ei attribuitur; non magis ſane, quam Cycno, quem ποικιλόπτερον vocauit Pratinas Phliaſius. Egrettam venatur Falco, nam accipitris congreſſus impar. Ergo Haliætus Virgilij eſt Falco

 noſter.

noster. Nam alius est Aristoteli. vt alia Echeneis est Aristoteli, & Plinio, alia Oppiano. Egrettarum cùm sint duo genera, alterum cum apice in capite, alterum careat: hoc quod caret, est Aristotelis λευκερῳδιὸς: alterum, κεῖρις. Apud Plautum:

I nunc, venare leporem, nunc Cirim tenes:

manifesto ostenditur (est autem allusum ex apologo quodam) eum, qui Cirim venari potest, posse & leporem. quod sane non faceret Accipiter. At Falco & leporem, & Agrettam, seu Egrettam capit. Quanquam posset quis reniti, & Falconem negare ex genere Aquilarum esse, & potius in genere accipitrum censere. Plerique ex nobilitate Gallica etiam Falcones ad leporis capturam instituunt. Quod sane genus aucupij mihi videtur veteribus satis leuiter notum, hodie vero apud nostratem nobilitatem ad summum gradum perfectionis peruenisse. Vt enim alia, ita & hoc ex paruis admodum initiis ad hanc, quam hodie obtinet, summam artem progressum est. Non enim veteribus illis Græcis notum fuisse, satis patet ex verbis Aristotelis in historia animalium, περὶ τὴν Θρᾴκην, inquit, τὴν ὑπὲρ Ἀμφιπόλεως φασὶ γίνεσθαί τι τερατῶδες, καὶ ἄπιστον τοῖς μὴ τεθεαμένοις. Ἐξιόντες γὰρ οἱ παῖδες ἐκ τῶν κωμῶν, καὶ τῶν ἐγγὺς χωρίων ἐπὶ θήραν τῶν ὀρνιθαρίων, συνθηρεύειν παραλαμβάνουσι καὶ τοὺς ἱέρακας. καὶ τοῦτο ποιοῦσιν οὕτως· Ἐπειδὰν προσέλθωσιν εἰς τόπον ἐπιτήδειον, καλοῦσι τοὺς ἱέρακας ὀνομαστὶ κεκραγότες. οἱ δὲ ὅταν ἀκούσωσι τῶν παίδων τὴν φωνὴν, παραγινόμενοι περισοβοῦσιν εἰς τοὺς θάμνους, ὅπου αὐτοὺς οἱ παῖδες ξύλοις τύπτοντες λαμβάνουσιν. ὃ δὲ πάντων ἂν μάλιστα τις θαυμάσειεν· οἱ μὲν γὰρ ἱέρακες, ὅταν αὐτοὶ λάβωσί τινα τῶν ὀρνίθων, καταβάλλουσι τοῖς θηρεύουσιν, οἱ δὲ παῖδες ἐκ πάντων τῶν ἁλόντων μέρος τι

τοῖς ἱέραξιν ἀποδόντες, ἀπέρχονται. Eadem verba repetuntur in Admirandis. Et Oppianus:

Ἀλλ' αὐτοῖς δὴ θυμὰ συνέμπορος ἔσσετο κίρκος.

Et Martialis:

Prædo fuit volucrum: famulus nunc aucupis idem
Decipit, & captas non sibi mæret aues.

Ex quibus cognoscimus tum apud veteres Græcos hoc genus aucupij ignotum fuisse, cum id in Barbaris admiretur Aristoteles: tum accipitrem potius illicis auis locum tenuisse, quam prædatricis. In illis tamen videmus quasi incunabula eius aucupij. Nam ætate Sidonij Apollinaris videtur maiore in cultu, ac cura fuisse: vt omnia solent ex paruis, & minimis augeri. Ita enim scribit ille in Panegyrico ad Augustum Auitum:

Quid volucrum studium, dat quos natura rapaces
In vulgus prope cognatum? quis doctior isto
Instituit varias per nubila iungere lites?
Alite vincit aues: celerique per auia plausu
Hoc nulli melius pugnator militat vnguis.

Quæ omnino industriam nostram repræsentant, qua hodie vtimur, in venandis auibus. Nam, vt iam dixi, pro illice vtebantur Accipitre. Est autem *illex auis*, quæ Aristoteli παλεύτρια. Plautus:

Esca est meretrix; lectus illex; ast amatores aues.

Quoniam damnata] Quoniam damnata est omnium Deorum iudicio, in quos impia fuit, quum patrios Deos hostibus prodiderit: tum etiam omnium filiorũ, quod pro pessima filia in patrem se gesserit: tum omnium coniugum: quod ruina patris & patriæ, coniugiũ sibi quæsiuerit: propterea infestum odium parentis ei Dij opposuerunt. Itaque sic lego:

Infesti oppofuit odium crudele parentis.

non, *appofuitque*, vt habent omnes editiones. Vel fic: quoniam damnata fuit iudicio Apollinis Iouis filij, qui cum Alcathoo Megaram condidit: vel Minois, qui Iouis filius fuit: item Iunonis coniugis. quia, vt fupra demonftrauimus,

Iunonis magna violauerat infcia fedem.

PAG. 31. *Vnum quem duplici*] *Duplex ftellarum lumen*, vt *duplex fpina*, & *duplex ficus*, hoc eft magna. Nonnihil & in hoc & præcedente verficulo deprauatum eft. Quod ego fanare non potui.

IN ÆTNAM
P. CORNELII SEVERI.

SENECA fcribens ad Lucillium hortatur eum, quod is tum effet in Sicilia, vt fibi de Ætna fcribat. Eius verba hæc funt: *Solennem omnibus poetis locum attingas: quem quominus Ouidius tractaret, nihil obftitit, quod iam Virgilius impleuerat. ne Seuerum quidem Cornelium vterque deterruit.* Itaque quum Ouidius XV. Metamorphofeos, Virgilius III. Æneidos tantum de eo tractarint, fruftra augurantur hoc poema effe Virgilij, quum ex verbis Senecæ, Cornelij Seueri effe neceffe fit. Ex quo poemate, quod nobis ex omnium illius fcriptoris operum naufragio reliquum eft, potes aduertere, quantus fuerit ille vir in penetralibus Heliconis: quamque melius nobifcum ageretur, fi ille potius iniuriam temporis effugiffet, quam ifti pingues Poetæ, Mufarum ἐκτρώματα. qui non tam metuerunt, vt in loco legitimorum habeantur,

beantur, quam ipsi, vbi legitimos desideramus, in vacuum venerunt. Nulli fere poemati magis nocuit, imo, vt ne quid dissimulem, nulli tantum nocuit vetustas. Tantæ eius sunt maculæ, quas nos breuiter indicare contenti erimus. Non enim commentarium instituimus.

Dexter mihi carminis] Non solum hic versus a recentioribus editionibus discrepat in antiquitus excusis: sed & sequens transpositus est. Quare & ex his, & ex inuocatione ipsa colligimus non leuiter deprauatam lectionem hanc esse. Nam quis Dodonam Phœbo, non Ioui afferat? Tamen hic ex Dodona, elicitur ille. Sed profecto quasi manu ducimur ad veram lectionem ex veteribus editionibus:

— dexter mi carminis auctor Apollo
Seu tua Dodona potior te cunque Phaselis,
Seu te Cythnos habet, seu Delos gratior illa
In noua Pierio &c. O carminis auctor

Apollo, vt Musas iubeas properare ad noua vota.

Dodona] Dodona potiorem Phaselida intelligit. quod oracula Phœbi Dodonæi Iouis oraculis præferri vult. Nam & nescio quis dux Epirota ea oracula aliquando falsi conuicit. Phaselis in Pamphylia. Pleraque omnis Lycia, & Pamphylia Phœbum præcipue coluit. Hinc *Lyciæ sortes.*

Cunque Phaselis] Hic *cunque* dictum vt apud Horatium:

— mihi cunque salue Rite vocanti.

Cicero II. de Legibus: *equitatum cunque qui regat.* Quam vocem qui ignorarunt, non solum ipsam, sed & sequentem mutarunt, versumque, ne vno facinore contenti essent, transposuerunt.

Seu te Cynthos] At Cynthos in Delo, quomodo ergo & Delus hic subiungitur? An non vbi Delus, ibi & Cynthos? Sed aut *Delus* hic simpliciter pro ipso oppido Deli insulæ, vbi erat nobilissimum Apollinis templum, sumetur, aut *Cythnos* legendum erit. Quanquam in Cythno nullum Apollinis cultum inuenio.

Quis nescit secula] Imitatur Virgilium:

— quis aut Eurysthea durum,
Aut illaudati nescit Busiridis aras?

Annua sed saturæ] In veteribus *sacræ*, non *saturæ*. & sane ita malim, propter aureum seculum.

Bacchus pede] Horat. *Mollis crepante lynfa desilit pede*. vel *pedem vini* rustico verbo dixit, vt *circumcidere pedem in torculari*.

Non cessit] Nemo tanti fecit nosse sua tempora, vt scilicet ad sua potius, quam ad illa remotiora tempora animum suum adiiceret.

Vltima quis] Quis in vltimis cecinit, & non omnium primam hanc materiam tractauit? Innuit Varronem Atacinum, qui paulo antea Argonautica scripserat.

Quis non Argolico] Multi τὰ ϑηβαϊκὰ scripserant, etiam temporibus Augusti: quorum aliquot tetigit Ouidius de Ponto.

Et tristi natorum] *Matrem tristi natorum funere* dictum ad exemplum illius Virgiliani: *— domus sanie, dapibusque cruentis*. Id quod aut de Medea intelligendum, cuius fabulam ediderunt Ennius, Attius, Ouidius: aut de Aerope Thyestis vxore, cuius filios epulandos patri apposuit impius frater. Eam fabulam edidit Varius Virgilij amicus, & multo antea Ennius.

Ennius. ſed præſtat intelligere de Iocaſta, quæ mutuis vulneribus confectos amiſit filios: poſtea enim Thyeſtis fabulam tangit, cum ait, *Auerſumve diem* —

Sparſumque in ſemine.] melius, *in ſemina.* Nam dentes vicem ſeminum fuerunt. Intelligit de Thebaide Pōtici poetæ, qui temporibus Virgilij ſcripſit.

PAG. 32. *Quis non periura*] Intelligit Catullum, qui Ariadnes a Theſeo deſertæ conqueſtionem poematio ſuo de nuptiis Pelei inſeruit. meminit & Tibullus:

Sic cecinit pro te doctus, Minoi, Catullus,
Ingrati referens impia facta viri.

Ita omnes poetas ſui temporis, aut qui propius ab ea ætate abfuerunt, deſignauit.

Fabula carmen] Malo, *crimen.* quicquid iactent fabulæ, nos aliud molimur.

Ignibus irriguis] Eleganter *irrigui ignes* per poros, ac meatus manantes. Ita Seneca loquitur: *Corpus noſtrum & ſanguine irrigatur, & ſpiritu, qui per ſua itinera diſcurrit.* Nam dixit *ſpiritu irrigari*, vt hic dicuntur *irrigui ignes.* Sic & infra ad eundem modum:

Carmineque irriguo magni cortina theatri.

Et Lucretius dixit *rigare lumine.*

Nec extremas] *Extremas artes*, ταπεινὰ ἐπιτηδεύματα, οὐ ποιητέον τοὺς θεοὺς ταπεινὰ ἐπιτηδεύοντας. *Seducto* vero non *ſubducto* legendum eſt.

Illis Cyclopas] Lege *illi.* id eſt, altera ſpecies vatum. Nam dixit: *Diſcrepat a prima facies hac altera vatum.* Duas ſpecies intelligit: primam eorum, qui ἐπιθειάζουσι, alteram eorum, qui μυθολογοῦσι. In illis δεισιδαιμονία, in his περιττολογία notatur.

Turpe eſt ſine pignore] Hoc ex perſona poetæ, quaſi

 ſuperiora

ſuperiora illa, vtpote fabuloſa refellentis. Eſt autem metaphora a ſponſionibus, ſeu ſacramenti more. Hoc Græci dicunt ἀνέγγυοι, cuius nomine nihil præſtetur. Ita apud Plutarchum γάμοι ἀνέγγυοι, quaſi eorum euictio non præſtaretur, id eſt illegitimi. Ita infra locutus:

— verum certo tibi pignore conſtat. Item:

— Certis tibi pignora rebus,

Atque oculis haſura tuis dabit ordine tellus. Id eſt, οὐκ ἀνέγγυον τοῦτο ἔσται. Ouidius, *— & vt credar, pignora certa dabo.* Hinc illa: *quouis pignore, quauis ſponſione contendam, certabo.*

Phlegreis fabula caſtris.] Atqui veteres editiones habebant, *campis.* Quis ignorat dictum φλεγραῖον πεδίον?

His natura ſua eſt] Si ita interpungas, *His natura ſua eſt:* erit ſenſus, Illis propria natura eſt, & ſeorſum ab aliis hominibus. Sunt enim bimembres. Id quod Græcanice dictum. Nam ἰδιάζουσαν φύσιν dicunt. Et, τὰ ζῶα ἰδιοφυῆ apud Laert. Anaxagora. Vel ſi ita, *His natura ſua eſt aluo tenus:* intellige aluo tenus ſuos eſſe, hoc eſt homines.

Sinuat veſtigia] Non auſim hanc lectionem immutare. Tamen antiquitus excuſi habent, *ſimilat veſtigia.* non male. Item iidem libri habent, *Pelion oſſa creat*, non, *terit.* Quod ſane placet. id eſt auget. ex duobus montibus creatur vnus.

Cunctos ad prælia] *Cunctoſque ad prælia.*

Pag. 33. *Hic magno.*] Lege:

Hinc magno tonat ore pater, geminantq; fauentes
Vndique diſcordes comitum ſimul agmine venti.

Porro in ſuperioribus verſibus, pro *remouet caligine mundum*, repone ex obſoletis, *renouat caligine*: id eſt,

mutat

mutat priſtinam formam mundi. ita enim ad eum ſenſum vſurpabant veteres: vnde *nouare membra*, cum radunt. Arnobius: *Quid nouatio & reuelatio pudendorum*? Eſtque verbum iuris *Nouatio*, a qua mente *nouacula* dicta eſt. Eædem editiones melius habent, *E cælo metuens*, non, vt recentiores, *e cælo admotus*.

Funduntur fulmina] Repone ex veteribus: *rumpuntur*. vt infra —*fragor tota nunc rumpitur Ætna*, &, —*ruptique cauis fornacibus ignes*. Eadem mente πυρσοὶ διεῤῥωγότες Ariſtoteli.

Atque in arma] Lego, *Æquaque in arma ruit*. Heſiodus:

— μάχlω δ' ἀμέγαρτον ἔγειραν
Πάντες, θήλειαί τε, καὶ ἄρσενες, ἤματι κείνῳ,
Τιτῆνές τε θεοὶ, καὶ ὅσοι κρόνου ἐξεγένοντο.

Et Mars ſæuus] Lege:

Et Mauors ſæuus, & cætera turba Deorum
Stant vtrinque metu — Nam *ſtare metu*, vt,
— *Stant puluere nubes*, — *Stat ſentibus pectus*.

Materque iacentis Impellens victos.] Id eſt, Et mater tellus, quæ adhuc hortabatur Gigantes, quamuis iam victos & fulmine afflictos: mater, inquam, & ipſa fulgure petitur.

Nunc redditur] Scribe, *tunc redditur*.

Hanc auget nobile carmen.] Locus deprauatiſſimus: qui ita ſine dubio legendus eſt:

— *Hinc auget nobile carmen*
Plurima pars ſcenæ. verum & fallacia vates
Sub terris nigros viderunt crimina manes.

Sic ſupra idem error, *carmen*, pro *crimen*.

Mentiti vates.] Et hic quoque locus peſſime acceptus. Lege:

Sub

Sub terris nigros viderunt crimina manes,
Atque inter cineres, Ditis pallentia regna
Mentiti, naues Stygias vndasque canesque.

Stygia canes. Eumenides. Æschylus, & quidam (nam nomen non memini) Latinus poeta.

Hic Tityon septem] Lego, *Hi Tityon septem strauere in iugera fusum*: non autem *fœdum*.

Te circum Tantale] Lego, — *te siccum.* Imo propius accedit *curuum*. hoc est pronum ad bibendum.

Sollicitantque siti.] Nihil clarius hac lectione. Tamen nuper mutarunt in, *Sollicitantque Scinim.* Quod, malum, nos tantum immutandi cacoethes habet, vt quæ scimus, nescire velimus? Sane, si mutandum aliquid fuerat, potius legerem: *Sollicitantque Sitos.* Nam *Siti* sunt mortui, vt testatur Cicero in libris de Legibus, & Gellius. Vnde *Siticines*, qui canebant ad *Sitos*, hoc est τυμβαύλαι. Sed nihil mutandum censeo. Quod *Scinim* legerint, puto eis in caussa fuisse veteres editiones, *Sollicitantque sitim.* sed illud *m*, referendum ad sequens. Itaque facile diuinare fuit legendum esse, *siti.*

Pag. 34. *Norunt abscondita*] Simile de mulieribus apud Theocritum:

Πάντα γυναῖκες ἴσαντι, καὶ ὡς Ζεὺς ἀγάγεθ' Ἥραν.

Porro legendum, *Iuppiter in Danaen*: non, *Iuppiter vt Danae.* Nam venustissimum est ἀσυνδετον illud.

Curuis incingitur vndis] Veteres editiones — *Curuis agitatur ab vndis.* Quæ vera est lectio. Crediderunt multi veterum Terram in medio Oceano σαλεύειν, ac circuniecto humore portari, velut aliquod grande nauigium, & graue. Cuius opinionis auctorem faciunt Thaletem. *Extremi* autem *maris*, id est, ἀψόῤῥου.

Nam

Nam ἀίζωαν vocabant ἀείζοντα. Quæ cum ita sint, satis patet τὸ *incingitur* ab ignaro homine, & imperito suppositum fuisse: quia caussam alterius lectionis ignorabat.

Vtque animantis] Seneca ex Aristotele: *Corpus nostrum & sanguine irrigatur, & spiritu, qui per sua itinera discurrit. Habemus autem quædam angustiora animæ receptacula, per quæ nihil amplius quam meat: quædam patentiora, in quibus colligitur, & vnde diuiditur in partes. Sic hoc totum terrarum omnium corpus & aquis, quæ vicem sanguinis tenent: & ventis, quos nihil aliud quis, quam animam vocauerit, peruium est.* Tertius autem ab his versus ita legendus:

Ad vitam sanguis omnis qua commeat idem.

Sed totis rimosa cauis] Aristoteli σηραγγώδης, ὕπαντρος, σομφὸς, σπογγώδης.

Qualis aceruus] Aceerui fiebant in quadriuiis, & triuiis ad Hermulas, quas vocabant, hoc est Mercurij statuas quadratas, iactis ex tempore lapidibus a prætereuntibus. qui aceerui Mercurio sacri erant. A quo dicti ἑρμαῖοι a Græcis. Isidorus in Glossis, quæ sunt adhuc in membranis: *Mercurij*, inquit, *lapidum congeries in cacumine collium.* eos Hermacas nunc hic intelligit: de quibus & Sibylla:

καὶ πετεινὰ σέβεσθε, καὶ ἑρπετὰ θηρία γαίης.
καὶ ἐν τριόδοισι λίθων συγχώματα. ταῦτα σέβεσθε.

Similes etiam monticelli ex lapide congesto, qui pro terminis erigebantur, ab auctoribus de agris limitandis, vocantur *Scorpiones*, quia in metam desinebant. σκορπίος enim Græcis dicitur etiam quicquid in metam, ac conum fastigiatum est, vt tutulus crinium in pueris ita vocabatur. Quemadmodum igitur

Obstantia mollit] Τὸ *mollire* verbum ad eam rem accommodatissimũ.id est τὸ κοιλαίνειν. Attius Telepho:

> —*remisque nixi properiter nauem in fugam*
> *Trudunt subter saxa ad lauam, qua montem mollibat mare.*

Mollire ergo *saxum*, *cauare*. vt, *Gutta cauat lapidem.* Varro: *Pieridum comes, quæ tenes cauata putri gelu montium saxa.* Intelligit, vt puto, τὴν ἠχώ.

Solidum exedere vapores] *Exedere* quidem verbum aptum huic rei, sed veteres editiones *solidum videre vapores*. lego: *inuidere*. Hoc est: per vapores stat quominus perpetua solida sit terra. Sic Accius:

> *Quis florem liberum inuidit meum.* Virgil.
> *Tene, inquit, miserande puer, cum læta veniret?*
> *Inuidit Fortuna mihi?* —An vero legẽdũ *minuere*.

PAG. 35. *Penitus tantos emergere*] κατασκευὴ totius disputationis: terram ὕπαντρον esse. Hoc probari ex aquis, quæ vndecunque ex ea erumpunt. Non enim non cauam esse, ex cuius sinu tanta vis aquarum tam diuersis locis exprimatur. Seneca: *Non quidem existimo te diu hæsitaturum, an credas esse subterraneos amnes, & mare absconditum. vnde enim ista prorumpunt? vnde ad nos veniunt? nisi quod humoris origo inclusa est?* Lege quæ sequuntur lib. VI. Nat. Quæst. cap. VIII.

Non ille ex tenui] Pessimis modis multatus est hic locus. quem nos ita legimus:

> *Non ille ex tenui, vacuoque agat aucta necesse*
> *Confluuia, & raptis arcessat ea vndique ab vndis,*
> *Et trahat ex pleno, quo fontem contrahat, amne.*

Necesse est, inquit, deriuet confluuia sua ex non tenui, vacuove, & arcessat ea vndique ab vndis, & trahat ex pleno amne, hoc est ex reposita aqua id, vnde fontem

fontem emissura est. Nam etiam veteres excusi habent, *ab vndis.*

Et trahat pleno] Seneca: *Non est diu probandum, ibi multas aquas esse, vbi omnes sunt. Neque enim sufficeret Tellus ad tot flumina edenda, nisi ex reposito, multoque funderet.* Quam disputationem, vt & alia ex hoc opere hausit Seneca.

Direpta] *Direpta*, non *dirupta.* Ita infra:

Praesertim ipsa suo decliuia pondere nunquam
Corpora diripiat — Seneca tamen *dirupta* dixit.

Alia torrẽtes exedere, alia aestibus magnis dirupta patuere.

Quod si diuersas] *Canales* foeminino extulit ἀρχαϊκῶς. Sic infra dixit *rigidas canales.* vide Seruium in illud —*ilignis potare canalibus vndam.* Porro totus locus ita legendus:

Quod si diuersas emittit terra canales
Hospitium fluuiorum: at semita nulla profecto
Fontibus, & riuis constet via: pigraque tellus
Conferta in solidum segni sub pondere cesset.

Quod si, inquit, ex certis canalibus, non autem ex pleno, & recondito, vt ait Seneca, emittit fluuios terra: at riuulis, & fontibus quae via tandem erit, quum aliquando erumpant, aliquando vero arescant? ergo nullam habebunt viam ipsi erumpendi, si terra non emittit de pleno. vnde consequens, vt conferta, & solida, non ὕπαντρος sit. *Hospitium* dixit pro *hospitum*, vt in Pandecte Digestorum iuris *ciuitatium*, *hereditatium*: eodem modo, *alituum*: & quod ignoratum hactenus, Sallustius dixit *hominium.* Idque in fideli exemplari cum annotatione in margine, quae omnem suspicionem mendi tolleret, inueni. in Iugurta: *Neque*, inquit, *quisquam hominium satis placebat.* Eleganter

gantēr vero *hospites fluuios* vocat, qui subito existunt. Nam ex illa hypothesi vult subito existere, si hoc concedatur.

Condita si redeunt] Restitue ex antiquitus excusis:

Condita si redeunt: si qua & iam incondita surgunt.

Argumentum superiori oppositum. *Condita si redeunt*, vt *Alpheus Olympiæ, Anas Hispaniæ. Si qua & iam incondita*: de illis intelligendum, qui subito in sua magnitudine existunt, neque vnquam absorpti fuerunt. eiusmodi est mirabilis fluuius in agro Encolismensi, qui exoneratur in Carantonum fluuium, ad oppidum Encolismam.

Atque oculis hasura vias] Lege: *hasura tuis*. Hoc est quod Græci poetæ dicunt βλέποντα μαρτύρια. Æschylus: πῶς ταῦτ' ἀληθῆ, καὶ βλέποντα δεξάσω. Plautus vero aliter extulit — *rem tibi auctorem dabo*. Sic infra:

Non illic duce me occultas scrutabere caussas.

Occurrent oculis ipsa. — eodem modo *oculatam diem* dixit Plautus.

Immensum plerunque] Valde corrupta sunt. quæ tamen non magno negotio, vt spero, a nobis restituta sunt:

Immensos plerunque sinus, ac iugera pessum
Intercepta licet, densáque abscondita nocti
Prospectare procul, chaos ac sine fine ruinæ.

χάος vocat τὸ χάσμα.

Ceruis & in siluis] Persequitur docere, quod terra ὕπαντρος sit. Nam multa, inquit, αὐτομάτως, vt quum σεισμῷ discessit terra: ex quo χάσματα illa immensa. quæ quoties subito accidebant, veteres Romani inferorum, & Deum manium ostia vocabant, secuti

Græcos, vt puto: apud quos ea ſunt χαρώνεια. Laertius in Stoicis decretis: τῶν δοκούντων παραδόξων, οἷον χαρώνεια, ἄμπωτις, καὶ πηγαὶ θερμῶν ὑδάτων. Deinde ſubiicit, quæ fiunt opere humano: qualia quæ in eruenda arena, in metallariis, & lapidariis fodinis. Quare ita legendum:

Cernis & in ſiluis ſpatioſa cubilia rutro,
Antraque demiſsis pedites fodiſſe latebris.

Quin enim de opere militari intelligat, nunc vero dubitari non poteſt. *Rutrum* eſt ligo, ſeu κρωπίον, σκάφη: vt in Varronem annotauimus. *Demiſſas latebras*, vt Columella, & alij *depreſſas ſcrobes*. *Pedites*, quos vulgo *Peones* dicimus corrupte, pro *Peditones*: qui militare opus faciunt, aggerem, foſſas.

Tantum influit.] Diſtinguendum:

Incomperta via eſt operum. tantum influit intra.

Incertum quomodo illa χάσματα acciderint. Hoc vnum certum eſt, aquas intro fluere. quod ſane non accideret, niſi caua eſſet terra.

Ignoti vera profundi] ἀρχαϊκῶς *profundi*, τὰ βάθη. Vnde *profundus* apud veteres dicebatur venter. Plautus Captiuis:

Profundum tu quidem, non fundum vendis.

Caper Grammaticus: *in profundum nummi vel in arcam conduntur.* quod ænigmatice dixit: aut prodigi, aut parci pecuniam. Eodem modo Varro octogeſima περὶ νομισμάτων. *In quo nobilius eſt Philippeum, quod accipimus, quam quod bibimus: cum alterum addamus in bulgam: alterum in veſicam.*

Nam quo liberior] Totus hic locus ita interpungendus:

Nam quo liberior, quoque eſt animoſior ignis

Semper,

Semper, & inclusus, nec vectus, sæuior illa
Sub terra, penitusque mouens: hoc plura necesse est
Vincla magis soluat, magis hoc obstantia pellat.

PAG. 36. *Nec tamen in rigidas*] *Rigidas canales*, fœminino, vt supra. Ita enim habent veteres editiones. *Rigidas*, ἀδυωπούς. vt Lucretius *rectas fauces* dixit. infra *rigidum verticem* dicet: — *rigido qua vertice surgit.* Metaphora a corpore humano. Quibus enim rigidæ ceruices, illi ὀρθότονοι.

Qua proxima cedunt] Lege, *Cadunt*. hoc est ἐκκλίνει. retardant, remorantur.

Densus hiatu.] Expressit Græcum, ἀχανὲς. est enim παρὰ τὸ χαίνειν.

Spiritus exagitat.] Et hoc quoque tralatitium a corpore humano. Aristoteli quoque in terra σφυγμὸς dicitur.

Solidoque instaret inani] Soliditate sua resisteret inani. Sed ἀμφίβολον est. Puto,

— *solidumque instaret inani.*

Pigraque & in pondus] Corruptus haud dubie versus. Lego:

Pigraque, & in pondus conferta immobile cesset.

Idem pene supra iisdem verbis:

Conferta in solidum segni sub pondere cesset.

Vt vero hic *confestim*, sic in illo *conferta* mendose legebatur. *Cessare*, vt iam annotauimus, est immobile esse. Sic paulo ante,

— *Cessantiaque vrget* &c.

Cessare in corpore humano esset ἀναισθητεῖν. sic apte *segni pondere* dixit. Nam *segnis* sine igne, vt *secors*, sine corde. *segnis* ergo, cui calor naturalis decessit. ergo immobilis. Nam Thaleti & Philolao terra in medio

Oceano mouetur. Nisi enim moueretur, aiunt, ipsa se librare non posset. Sed mouenti succurrit illa libratio ἀπάλαιστος, & æqualis semper.

Sed summis] Si putas summis caussis, & non abstrusioribus tantum opus assignandum esse: hoc est, si credis in summo ore, ac aditu ipso virium alimentum esse flammis: aut flammas ibi nasci, non in penitioribus recessibus: fallere. Nam ille ignis, qui in ipsis penetralibus agitando vires colligit, iam in liberiore, ac patentiore aditu remittit, ac languescit. Itaque illos fragores, ac sonitus, qui etiam procul nauigantibus ex Ætna audiuntur, ne putes fieri in ipsis faucibus, sed in angustiis fundi. Seneca de Ætna ad Lucillium: *Neutrum incredibile est: nec montem, qui deuoratur quotidie, minui: nec ignem manere eundem. Quia non ipse ex se est: sed in aliqua inferna valle conceptus exæstuat, & aliis pascitur. In ipso monte alimentum non habet.*

Certaque recto] Scribo – *Sed nondum tibi lumine certa carento.* Sed nondum, inquit, careant oculato testimonio. Nolo mihi disputanti credas. per te ipse oculorum sensui credere potes.

Nanque illud] Scribo:

Nanque illud, quodcunque vacat specus oris hiatu,
Est reses introitu. –

Nam in ipsis faucibus reses est opus propter liberius iter, & aditum patentem. Semper *oris hiatum* vocat τὸ κρατῆρα. *Residem ignem*, aut *reses opus* dixit, vt alibi: – *quum frigida monti Desidia est* –

Deinde sequentia ita legito:

– *soluunt se, aditúque patenti*
Conuersæ languent vires –

Quippe

Quippe vbi] Lege: *Quippe vbi, contineant ventos quæcunque morantes, In vacuo desunt, cessant.* – Vbi illæ caussæ, quæ interclusos ignes exercebant, in vacuo defecerunt, cessant ignes.

Tantumque profundi] Id est, τοσοῦτο ἀχανές. Aristoteles, ποιεῖ δὲ ψόφον ἄνευ σεισμοῦ διά τε τὴν διευρυχωρίαν τῶν τόπων. ὑπέρχεται γὰρ εἰς τὸ ἀχανὲς ἔξω, καὶ δι' ὀλιγότητα τοῦ ἀπωθουμένου ἀέρος. Vbi etiam redduntur illæ caussæ, quas hic intelligit Cor. Seuerus.

Et in ipso] Legendum est – *at in ipso limite tardant.* In cursu suo tardant, inquit. In ipso aditu euanescunt, ac languent.

Hinc furtim Borea.] Aliquando hoc, aliquando illo vento agitari, interdum etiam vtroque. Qui fit, vt acrior sit conflictus ignis vtrisque ventis spirantibus ab vtroque montis latere. De hoc quædam Strabo, loquens de Lipare insula ex Polybio: Ἐὰν μὲν οὖν, inquit, νότος μέλλοι πνεῖν, ἀχλὺν ὁμιχλώδη καταχεῖσθαι κύκλῳ φασὶ τῆς νησῖδος, ὥστε μηδὲ τὴν σικελίαν ἄπωθεν φαίνεσθαι. ὅταν δὲ βορέας, φλόγας καθαρὰς ἀπὸ τοῦ λεχθέντος κρατῆρος, εἰς ὕψος ἐξαίρεσθαι, καὶ βρόμους ἐκπέμπεσθαι μείζους. τὸν δὲ ζέφυρον μέσην ἔχειν τινὰ τάξιν. Propterea fit, vt hoc, aut illo vento flante, ex alterutro cratere spiret flamma. Cum vero fit, vt veteres loquebantur, confligium duorum ventorum, vtriusque crateris flammæ in vnum conueniunt. Atque hoc quidem alio loco idem Strabo admonet: ἔοικε δὲ λαμβάνειν μεταβολὰς πολλὰς τὰ ἄκρα τοῦ ὄρους διὰ τὴν νομὴν τοῦ πυρός, τοτὲ μὲν εἰς ἕνα κρατῆρα συμφερομένου, τοτὲ δὲ σχιζομένου. Loquitur autem de Ætna. Pro, *hinc furtim*, mallem *hinc fartim*, vt stipationem intelligat. Lucillius:

–lardum, & carnaria fartim Patrum conficeret.

Vbi vulgo contra veterem ſcripturam, pari, atque hic, errore *furtim* legitur. *Fartim* poetæ dicunt πύκα.

Solo trepidant] Legendum *ſola trepidant* – Nam poſitio fit in duabus ſequentibus conſonantibus: vt apud Catullum,

Propontida, trucemque Ponticum ſinum. Idem:
—per impotentia freta.

PAG. 37. *Penituſque quod exigit*] ἀπὸ κοινοῦ *corrigit*. Quæ extuberant, deprimit. τὰ ὑψωθέντα ὁμαλοῖ, καὶ καταβάλλει. Contrarium dixit Seneca:

Differt montes, ſubrigit plana, valles extuberat.

Inter opus] Omnino lego: *—diſcordiaque ingens*
In neruos nectunt varios, mediumque coercent,
Pars igni domita, pars ignes ferre coacta.

Errorem inde natum puto, quod ſcripſiſſet Librarius: *in nerbos*, vnde *inter opus* factum eſt. Oſtendit inæqualitatem Ætnæ. Neque diſceſſit a tranſlatione, quum artus Ætnæ attribuit, vt etiam neruos daret: vt alibi:

Denſa per ardentes exercet corpora neruos.

Nectere in neruos, νεύροις διαγαμβάνειν. Et proximi e regione Ætnæ montes, quos Siculi ὄρη νεβρώδη vocant, videntur ita ab aſperitate dicti: quomodo homines compactis viribus Sabini *Nerones* vocabant, quaſi νεύρωνας. Alij tamen eos montes ab hinnulis dixerunt νεβρώδη ὄρη. Quod ſequitur, *Pars igni domita, pars ignes ferre coacta*: eſt, pars iam ambuſta, pars adhuc ardens.

Nunc opus artificem] *Incendere locum* veteres dicebant, pro, celebriorem reddere. vt apud Varronem, *incendere annonam*, de re Ruſtica: & apud eundem τυφοῖ μωίσαις,

Edones

Edones Romam, vt turba incendat annonam.

Ita enim legendus ille locus apud Nonium. Plaut. Trinummo: *Si iſthuc, vt conare, facis indicium, tuum incendes genus.* Similiter Auguſtus Cæſar: *Nos forum aleatorium excalfecimus.* Ergo *opus artificem accendit*, eſt, admirabiliorem reddit, vt cauſſæ accuratius exquirantur. Sequitur:

Cauſſamque repoſcit] Hoc in cauſſa eſt, vt artificem admiremur, & cauſſam poſcamus ab illis ignibus, qui non ſunt exigui momenti. Nam *poſcere cauſſam aliquem* imitatione Græcorum dictum, εἰσπράττειν τινὰ τὸ ἀργύριον.

Mille ſub exiguo] Deprauatiſſimus locus. Quem ita lege:

Mille ſub exiguo ponam tibi tempore veras
Res, oculique duces certo rem credere cogent.

Ita ſemper loquitur: *Certo tibi pignore oſtendam. Oculis ipſis occurrent cauſſæ.* & ſimilia.

Quin etiam tactu.] Corrige:

Quin etiam tactu moneant contingere tuto
Scilicet: at prohibent flammæ, cuſtodiaque igni
Illi operum eſt, prohibens aditu, diuinaque rerum.

Quin etiam ipſi oculi duces manifeſto moneant te tuto poſſe tangere, tuto accedere. Sed prohibent flammæ, prohibet ignis ipſe, qui veluti operum cuſtodia ſeptus eſt. Claudianus:

Ætneos apices ſolo cognoſcere viſu,
Non aditu tentare licet. —

Ita oſtendit, non in ſuperficie Ætnæ eſſe cauſſas motus illorum ignium, ſed intus in infimis partibus.

Cuſtodiaq; igni] Et illi igni eſt quaſi quædam operum cuſtodia περιβεβλημένη, quominus eſt ἀπρόσιτος.

Diuinaque rerum] Vt Horatius; *acuta belli, acerba curarum*. Catullus, *truculenta pelagi*.

Cura sine arbitrio est] Etiam sine arbitris per te ipse iudicare potes. Frequens est in hoc genere.

Flagrantes properant] *Flagrantes moles*, hoc est μύδροι. Strabo, & in opere de mundo.

Nunc fusca] Per *incendia mista fusca ruina* intelligit, quam Virgil. *piceam nubem* vocat, Strabo λιγνύν, cum ait: τότε μὲν φλόγας ἀναφυσῶντος, τότε δὲ φλόγας, καὶ λιγνῦς, ἄλλοτε δὲ καὶ μύδρους ἀναφυσῶντος.

Heu Ditem pudeat] Id Claudianus plane describit in illa Ditis querela libro primo de Raptu Proserpinæ.

Vertat inocculto.] Ita legendum vna voce, non, vt in vulgatis, duabus, *in occulto*. Cum Tartara sint occulta, ne pro illis cælum, quod inocculturn est, eligat. Sequitur:

Tantum premit] Lege: — *tantum premit omnia terra*
Congeries operis saxorum, & putris arena.

Est ἐπιφώνημα. *Premit*, autem, κλύζει. vt, *caliciem galea premimus*. Varro:

Capitis corona fasciis tiligneis
Faciem labore flatili viridis premit.

Mox sequentia ita distingue:

Quæ nec sponte sua faciunt, nec corporis vlli
Sustentata eadem robustis viribus omnis
Exigitur: vertit vasa intera vortice sæuo.

Quæ tamen, inquit, non fiunt αὐτομάτως: nec eadem operis congeries, & putris arena foras exigitur vllius corporis viribus sustentata, hoc est, suis ipsa nitens viribus. nec suo impetu vertit vasa interna sæuo vortice, sed spiritus vi omnia impellentis

tis hoc facit. Ait enim —*nullum*

Impetus est ipsi, qua spiritus imperat, audit.

Nec corporis vlli] ἀρχαϊσμὸς *vlli*, pro vllius. vt Grammatici, Neutri generis.

Sustentata cadunt] Sine dubio illud *cadunt*, pro, *eadem*, positum est.

Vertit vada vitrea.] Ita habet melior pars antiquitus excusorum. Alij, *vasa omnia.* Ego puto, ex *vasa vitrea*, faciendum, *vasa intera. Vasa*, vt medici ἀγγεῖα in corpore humano. *Intera* dictum, vt *infera.* Cato: *Infer, superque vicinus.* hoc est, infernas, supernas, de vasibus etiam infra:

Quod si forte canis cunctatus vasibus hæsit.

Hac caussa] Non expungam lectionem, quam habent veteres editiones: *Nec caussa, expectata ruunt incendia montis.* Quæ constructio est, vt, *Nec mora.* sensus vero, vt, caussæ non est, quin, &c. *Expectata incendia*, stata, καὶ φθόνιτα. Contra superius dixit:

Atque inopinatos referunt procul edita cursus.

Ait expectari tempestatem Ætnæ, hoc est præsentiri ab incolis, quum post longum fremitum montis tandem subsequi necesse sit eruptionem ignis, vt post longos ventos, terræ motum. Quod & mari solet accidere. Prius enim auditur incertum murmur, quod Græci vocant κωλόχυμα, hoc est surdum fluctum: postea omnia ventis, omnia turbinibus sunt anxia. Præsentiri tempestatem Ætnæ ab incolis Strabo, Aristoteles, & plerique alij testantur. Hodie vero nihil tale, vtpote quum maior pars montis refrixerit. Non est recentius incendium memoria nostra, illo memorando, quod accidit anno M. D. XXXVII. horrendo, & miserabili spectaculo, non sine magno

tonitruum fragore. Maxima Calabriæ pars nigro cinere,& adusto operta. Duo pagi in ipso monte combusti, Mompiler, & Licolosi. Hodie Ætna a Siculis ipsis vulgo vocatur *Mongibello*, corrupto nomine, a Mulciber. vt & vna ex Æolidibus vocatur hodieque Vulcanus, ab incendio, quod procedit ex ea.

In densum] Lege singulariter, *In de.c. rotat,voluitque p.* Est enim semper congeries saxorum.

Spiritus inflati] Scribimus:

Spiritus inflat enim. momen languentibus aer.

Scriptum enim auguror fuisse: *Spiritus inflat.n.*quod ita fere semper in membranis *Enim* scribatur.*momen* etiam legitur apud Lucretium & Manilium.

PAG. 38. *Vt pellat corpore*] Lege, *corpora.* verum ad corpora pellenda externo indiget auxilio. Quod vero ait, *qua spiritus imperat, audit*: persistit in metaphora militari,qua infra vsus est.

Nunc princeps,magnusq. sub hoc duce militat ignis.

Huic quoniam] Quoniam huic operi præsto fauet natura & soli,& venti: soli,quod, quum sit σηραγγώδης,facile ventum admittit,aut potius concipit: venti, quod ignem moueat.

Vna ipsi venti] Lege,*vna ipsi,& venti.*— ipsius soli, & venti. Nam hic quoque *ipsi*, pro ipsius.

Digna laborantis] *Laboratu.*

Miranda fuere] Lego, *fouere. Fouere oculis rem*, eleganter,nisi fallor, ἐνατενίζειν τῷ σοῦ θαύματι. In illarum rerum contemplatione nimis indulgere oculis. Tamen in membrana quadam,vbi erant excerpta quædam ex poetis, legi, *oculis miranda videre.*Sed importune hæc in hunc locum obrepsisse infra docebimus ex eadem membrana.

Sacra

Sacra perurgentem] *Sacra*, τὰ ἄδυτα. Persius:

Ad sacra vatum carmen adfero nostrum.

Propertius: — *& Coi Sacra Philetæ.* *Perurgere* est perrumpere turbam: ὠστίζεσθαι. pro quo Horatius dixit, — *facienda iniuria tardis.* In epistola Epicuri non absimile, πολύλιστος εἰμὶ ἀπωθεῖσθαι. Plautus melius: *cubitis depulsa de via.*

Capitique attollere] Simile esset, — *caput inter nubila condit.* vt *capiti* prō *capite* dictum sit. Sed potius legendum puto, — *caput atque attollere cælo.* Contrarium illi, quod dixerat,

— *nec effusis in humum graue pascere corpus.*

καὶ οὐ ταπεινὰ φρονοῦντας: vel, vt poetæ, οὐ χθαμαλὰ πνέοντας μόνον σῶμα τρέφειν. Virgilius: — *qua te quoque possis Tollere humo* — Sed, ni fallor, alius argutior sensus ex hac deprauata lectione eruendus est:

Sacra perurgentem captiui tollere cæli.

vt dicat quod Lucretius de Epicuro, qui primus ausus est Cælo contra attollere oculos, & religionem animis hominum demere. Nam tantum hæc admirari, pecudum ait esse. Sed diligenti perquisitione cælestium rerum caussas scrutari, hoc plane est Cælum ipsum sibi captiuum facere, & illa sacra, hoc est inanem reuerentiam, qua stupemus ad rerum cælestium spectaculum, tollere, & eximere ex animis hominum. Hæc, nisi fallor, egregia coniectura est.

Cur magno talia] In excerptis poetarum, quæ in membranis inueni, & de quibus paulo ante memini, longe aliter concepta est lectio. Nam & aliter, & alio ordine:

Scire quot, & quæ sint magno natalia mundo
Principia, & rerum dubias exquirere caussas.

Non

Non dubito, quin ea vera sit lectio. Nam illud, *Nosse fidem rebus*, ὑποπτόν adeo, vt semper mihi non leuiter suspectum fuerit. Quare totus locus ita legendus:

Scire quot, & quæ sint magno natalia mundo
Principia, & rerum dubias exquirere caussas,
Sacra perurgentem captiui tollere cæli.
Cur non occasus metuunt, ac secula pergunt,
Et firma æterno religata est machina mundo.

Cur, inquit, secula æterna sint, nec intereunt.

Annuus ille monet.] Legendum fortasse, *Annuus in limom: & quæ certo* &c. *Limum* enim, hoc est obliquum, vt veteres loquebantur, esse signiferum, omnes sciunt, qui literas humaniores colunt. Propterea & *obstitus* vocatur Lunæ cursus ab Apuleio de Dæmonio Socratis: *Aliena lucis indiga, denso corpore, seu læui, ceu quodam speculo radios solis obstiti, & aduersi vsurpat.* & infra: *pro situ, & flexu, & obstito circulorum.* Sed hodie duo ij loci in vulgatis Apuleij codicibus corrupte leguntur. Atque hæc quidem coniectura nostra: quæ, cum sit iuris arbitrarij, legitimo, & ordinario iuri, hoc est scriptorum codicum auctoritati præferenda non est. Habet igitur membrana Excerptorum:

Solis scire modum: & quanto minor orbita Luna est.
Hac breuior quur bissenos cito peruolet axes,
Annuus ille meet. —

Cuius lectionis rationem qui non capiat, ego illum, quid sit ratio, nescire putabo. *Orbita luna* est linea ἑλικοειδής. Ea Tarentina voce a veteribus Latinis vocabatur *circulus Manacus*. Vitruuius lib. IX. *Circinatio circuli menstrui agatur, qui Manacus dicitur.* Nam vt Βαρδιαῖοι Illyriēses a Latinis dicti *Bardiaci*: sic μηνιαῖος *Maniacus*,

Maniacus, & *Manacus*. vnde *Almanac* dixerunt Arabes Kalendarium, addito scilicet articulo suo. Non enim, quod quibusdam persuasum audio, mera vox Arabica est, sed tantum in Arabicarum vocum familiam recepta. Merito ergo sententia doctissimi viri explodenda est, qui in Vitruuio non *Manacus*, sed *μηνιαῖος* legendum censet.

Ver prait æstatem.] Bene sane. sed non deterius membrana,

Ver æstate perit. —

Saturni quur stella tenax] *Tenax* est impediens, remorans, & vt veteres Augures loquebantur, *enebra, arcula*. Tibul.

Saturni sacram me tenuisse diem.

Quo Sirius incubet] Suspecta lectio: cum aliter habeant veteres editiones, quæ habent, *quo scauius incubet index*. fortasse *quo secius incubet*. Nam *secius* deterius. Notissimum enim eius sideris ortu maximas tempestates cieri. Membrana habebat

— *quo Lucifer incubet.*

PAG. 39. *Non digesta pati*] Hic, *Non*, negatio repetenda est, quod & alias quoque fieri solet, vt, *non solum feci, sæpius* dicebant pro, *non solum non feci*. Non pati, inquit, indigesta nec incondita aceruo rerum, sed disponere, & digerere certa sede, & nota.

Nec aceruo condita rerum.] Malo, *incondita*, hoc est indigesta, καὶ εἰκῆ πεφυρμένα, vt loquitur Aristophanes.

Sed manifesta notis] Hoc est, διάθεσις illa, de qua intelligit Hippocrates, disponere.

Diuini est animi] Huc referuntur omnes infinitiui, qui incipiunt post versum, *Digna laboratis*, &c. Nosse cursum Lunæ, discere astrorum cursus, & similia,

ſimilia, diuini animi eſt. Quod qui ſtatim deprehenderunt, verſiculum, *Non oculis ſolum* &c. & ſequentem, *More nec effuſis* &c. importuno loco inſeruerunt poſt *Digna laboratis* &c. quum poſt iſtum, *diuini eſt animi* &c. ſtatim ſequerentur. Ita ergo ex auctoritate illius membranæ, itemque ſententia ſic poſtulante, legendi ſunt hi verſus:

Non digeſta pati, nec aceruo incondita rerum,
Sed manifeſta notis certa diſponere ſede
Singula, diuini eſt animi, ac iucunda voluptas:
Non oculis ſolum pecudum miranda videre
More: nec effuſis in humum, graue paſcere corpus.

Diuini animi eſt, inquit, hæc & contemplari, & certa ſede diſponere, non autem more pecudum tantum ad ea ſtupere. nec effuſis oculis in humum terreſtria tantum ſapere. Hanc veram lectionem eſſe, itemque hanc legitimam horum verſuum ſedem, nemo eſt paulo doctior modo & æquior, qui facile mihi non conceſſerit.

Sed prior hæc hominum] Ex iſtis colligitur ſuperiora per conceſſionem, imo per confeſſionem dici. Fateor, inquit, rerum cæleſtium rationes ſciri, diuini eſſe animi. Sed cælum cognoſcere, terram vero ignorare, extremæ dementiæ eſſe iudico. Hinc ergo nos ad miraculum hoc Ætnæ conſiderandum latenter inducit.

Nam quæ mortali ſpes eſt] Et hic non leuiter graſſata eſt Correctorū licentia, cum mentem poetæ non aſſequerentur. In veteribus excuſis recte legitur:

Nam, quæ mortalis ſpecies, quæ amentia maior &c.

Illud, *quæ mortalis ſpecies*, dictum, quomodo illud, *Nam, quæ tua humanitas, illi parces*. Dictum vero εἰς ἀπλισμόν.

ἐκπληκτισμόν. Nam, inquit, si humanam speciem contemplemur, quæ nihil cæleste habet; quæ maior insania quam in cælestibus illis remotis immorari: hæc vero propiora terrestria negligere? *species*, τὸ σχῆμα: significat vero tantum id, quod extra apparet. Ergo, vt dixi, εἰς ἐκφαυλισμὸν dictum est.

Premimurque labantes] Malo, quod illa membrana habebat, — *premimurque labore*. quanquam vt ex illa lectione leuiusculè deprauata veritas indaganda sit, statim ex sequentibus patebit.

Dum sese precio] Non minimæ laudis fuerit ex eadem membrana obscurum, & intricatum huius loci sensum expedire. Ex ea igitur ita legimus:

Torquemur miseri in paruis, premimurque: labores
Vt sese precio redimant. verumque professæ
Turpe silent artes, viles, inopesque relictæ.

Hoc vnum, inquit, satagimus, vt quum ex laboribus nostris tantum prouentus, & fructus refecerimus, quantum sumptus fecimus, postea ipsi labores, & artes a nobis negligantur. Puta, Agricolæ, qui agros colendos conducunt, seu redimunt, tantisper torquent se, dum tantum percipiant ex agro conducto, quanti locatus fuit eis a domino: & hoc solum considerant, possintne fructus, pro impensa ac labore redire. Quod si modo assequuntur, omnia reliqua perfunctorie agunt. Cum ergo ex prouentu, culturæ labores reficiunt, hoc est, vt loquitur Cicero, quando non certatur cum impensis, fructibus vinearum: id nimirum est, quod ille vocat labores sese redimere precio. Illud vero *Turpe*, quod vix potuimus legere in illa membrana: dicendum διὰ μέσου. Propertius,

Et nimium remis audent, proh, turpe, Latinis
Principe te fluctus regia vela, pati.

Verumque professæ] *Verum professas* artes vocat, quæ pro sumptu & impensa pecuniam reficiunt domino. Sic elegantissime Pindarus in solatium sumptuum & impensarum Olympionicis reddi καλλίνικον λυτήριον δαπανᾶν, quum gloria illos ex victoria sequitur. Nam τεθριπποτροφία non sine maximis sumptibus erat, vt sciunt omnes, qui Græcos auctores, præsertim Aristophanem legerunt. Sic ergo τὸ λυσιτελὲς ab ea ratione dixerunt Græci: nimirum, quod sumptum æquat prouentu fructus. Id enim ita Stoici veteres ἐτυμολογοῦσι. Nempe ὅτι λύει τὰ τελούμενα εἰς αὐτό, ὥστε τὴν ἀντικατάλλαξιν τὴν ἐκ τῆς πραγματείας ὑπεραίρειν τῇ ὠφελείᾳ. Et Bias recte dixit ἐκ λυσιτελῶν εὐτελῶν, hoc est, vt ego alludens interpretor, ex vtilibus vilibus, non, vt Plinius, *ex bonis mala*. Sed, puto, hæc mens poetæ. Torquemur in agro exercendo, lucri cupiditate. Artes vero, quæ verum profitentur, id est Philosophia, iacent & negliguntur. Hæc est vera interpretatio.

Noctes atque dies] Ante hunc versum interiiciendi tres isti versiculi, qui infra alieno loco positi erant:

Torquentur flamma terræ, ferroque domantur.
Scrutamur terras, euertimus omne profundum,
Semen vt argenti quæratur, vt aurea vena.

Ex quibus cognoscis non solum loco suo motos, sed etiam inter se transpositos fuisse hos versiculos. quantum autem tenebrarum offuderint ei loco, in quem irrepserant, mox ex sequentibus apparebit.

Festinant arua Coloni] Supra: *Festinantis opus.* & Horatius: *Deproperare coronas.*

Callent

Callent rure manus] Theocritus, *μακέλῃ τετυλωμένον ἔνδοθι χεῖρας.*

Glebarum vſu experiuntur] Inepta lectio, καὶ ὑποσόλοικος. in veteribus excuſis neſcio quid κίβδηλον legitur. *—glebarum expeuimus vſu.* quod, quid monſtri ſit neſcio. in membrana illa *—glebarum expellimur vſu.* quod quamproxime accedit ad excuſorum veterum lectionem. hoc eſt: nimia agricolatione, nimioque opere ruſtico ſordeſcimus, vt a quouis expellamur & explodamur.

Hæc herbis digniſſima tellus] Sane neſcio quid ἀφυὲς in hac lectione apparet. Nam quid herbæ ad platanos? ſed vere, & eleganter in membrana exaratum fuit:

Hæc platanis humus: hæc ederis digniſſima tellus.

Exagitat ſuperfluum ſtudium arborum, quæ magis ob voluptatem, quam ob fructum inſtituebantur. In quarum numero, vt omnes ſciunt, platani ad deambulationes, ederæ ad ſedilia, & vmbracula diligenter ſerebantur.

Hæc diti melior pecori] Iam cœpi meis ſuſpicionibus aliquam fidem habere, cum hæc mihi ſuſpecta lectio antea fuerit, & ex veteri membrana falſi conuicta. Ea habet:

Hæc dura, & melior pecori, ſiluiſque fidelis.

Intelligit ergo, quæ paſtionibus melior erat. ea enim eſt, quæ durior, & ſterilior. Calles, ſaltus, *ſiluas* vocabant veteres. vide Varronem de re Ruſt.

Nullum fallere opus] οὐδὲν λαθεῖν ἡμᾶς. Ita & alibi locutus eſt: *—nec tentat fallere peſtem.*

Non multos cernere ſacros.] Hoc ſane ne Sibylla quidem intelligat. vetus editio habet *— non multis*

cernere ſacros &c. vide, an legi poſſit — *non limis cernere ſacros Ætnai montis fremitus.* Limis cernit, qui ſtupet nouitate rei, neque audet recto vultu *ἀντοφθαλμεῖν*, vt loquuntur Græci. An legendum? *non mutos.* Contemplari fremitus non mutos Ætnæ, & eorum cauſas reddere. Puto hanc interpretationem meliorem eſſe. *Sacros fremitus*, & alibi *ſacros ignes* magis ex admirantium perſona, quam ex ſua. vt ſupra: *Sacra perurgentem captiui tollere Cœli.* Vult ergo nos nouitate rei non percelli. Quod Græci eleganter dicunt ξενίζεσθαι. Quod bene expreſſit vetus poeta:

Dum ſtupet, ac nouus eſt, & adhuc non nouit amorem.

hoc eſt, dum ξενίζεται τῷ ἔρωτι, ὅτι τῷ ἔρωτι. Hoc autem πάθος in Sapientem cadere negabant Stoici: τὸν σοφὸν οὐδὲν θαυμάζειν τῶν δοκούντων παραδόξων, οἷον χαρώνεια, καὶ ἄμπωτις, καὶ πηγαὶ θερμῶν ὑδάτων, καὶ πυρὸς ἀναφυσήματα. Et illam Stoicorum ſententiam habebat in animo ille, cum ita ſcribebat:

Nil admirari, prope res eſt vna Numici &c.

Item Seneca loquens de eadem re, de qua hic noſter Corn. Seuerus: *Nihil horum ſine timore miramur. Et quũ timendi cauſſa ſit, neſcire: nõ eſt tanti ſcire, ne timeas?*

Quæritur argenti ſemen] Non ſolum hic alieno loco poſitum hunc verſum, ſed & ipſum corruptum eſſe, ante admonuimus. Ita autem in veteri membrana exaratus fuit:

Semen vt argenti quæratur: vt aurea vena.

Elegantius ſane, quam quomodo formis excuſi legunt. *argenti ſemen*, vt Lycophron, ἀργύρου γεύθος.

Non ſubito pallere ſono] Ne hunc quidem verſum intelligunt, qui eum tanquam planum, & facilem præterierunt. Sed facile eſt errorem, ſeu mendum agnoſcere

agnoſcere ex illa membrana. Nam tribus ſequentibus verſiculis in ſuam ſedem reſtitutis, & hinc exemptis, videbis ita coniungendum eſſe verſiculum hunc, cum alio, qui proximus poſt illos tres verſus ſuccedit:

Non ſubito pallere ſono: non credere ſubter
Cæleſtes migraſſe minas ſub Tartara mundi.

Iam nihil planius iſta lectione. Sed membrana iam nos defecerat, vtpote quæ tantum habet vſque ad, *Plenaque defecto. Cæleſtes minas*, θεῶν μῆνιν. Qui enim audiunt illos Ætnæ fremitus, ſtatim concipiunt in animis ſuis aliquid humano maius ibi eſſe &c.

PAG. 40. *Vnde repente quies*] Totus hic locus ita legendus eſt:

Vnde repente quies, & multo fœdere pax ſit:
Concreſcant animi penitus: neu forte cauernæ
Introituſve ipſi ſeruent: neu terra minutis
Rara foraminibus venoſis abſtrahat auras.

Illud, *Concreſcant animi*: *animos* etiam *ignis* infra dicet. Poſſet & vtcunque legi, *Cur creſcant animæ*. Sed & prior lectio defendi poteſt.

Illinc infeſtus.] *Infeſtus* & *obnoxius*, oppoſita. Nam illud pugnax, hoc vero cedens.

Seu forſan flexere caput tergoque feruntur] Id eſt, ſeu retro eunt.

Præcipiti delata ſono] Veteres excuſi: *delecta*. Lego *deiecta*. Totus autem locus ita legendus eſt:

Præcipiti deiecta ſono premit vnda, fugatque
Torrentes auras. —

Nam, vt ex ſequentibus patet, nunc apparat diſputationem, qua vult probare, ventum illum, qui ignem animat, excitari maris agitatione, quod egit ſecretos

calles sub terra. Id quod & Aristoteles quoque testatur: idque vocat *διαυλωνίζειν*. Δοκεῖ, inquit, *διαυλωνίζειν ἀπὸ τὴν γῆν ἡ θάλασσα*. Quum igitur, vt est in epitome Trogi, necesse sit, vt Sicilia per fistulosos meatus multam vim subiecti æquoris excipiat, aquarum ille concursus raptum secum spiritum in imum fundum trahit: atque ibi suffocatum tamdiu tenet, donec per spiramenta terræ diffusus nutrimenta ignis incendat. Claudianus de Ætna:

Seu mare sulfurei ductum per viscera montis
Oppressis ignescit aquis, & pondera librat. &c.

Item & Lucretius:

Præterea magna ex parti mare montis ad eius
Radices, frangit fluctus, æstumque resorbet.
Ex hoc vsque mari spelunca montis ad altas
Perueniunt subter fauces. hac ire fatendum est,
Et penetrare mare: & penitus se cogier arcto,
Atque efflare foras: ideoque extollere flammas,
Saxaque subiectare, & arenæ tollere nimbos.

Addit similitudinem ex organis hydraulicis. vt enim in illis agitatio aquæ tubulos animabat: ita etiam hic in Ætna motus aquæ subterraneæ excitat spiritum: spiritus incendium. Hoc sane, qui in Puteolano agro fuerunt, sciunt verum esse. Nam in eo tumultus ille, & fremitus montis ardentis non alia ex caussa fit, quam ex aquæ egressum rimantis agitatione. Seneca: *Ignem spiritus concitat: aquæ, si ventum detrahas, inertes sunt.*

Sonat ore diu] In antiquitus excusis, *sonitura diu.* Ego lego: *sonit aura. sonere aures* dixit Lucretius. Non probo aliorum correctionem, *— resonante diu Tritone.* Non dubium autem, quin Tritonem ponat inter hy-

ter hydraulica, qui aquarum assultu concepta aura, voces ederet, vt bucina: imo per bucinam, quam ori admotam gestabat, vocem ederet. Et sane similia habemus in Heronis Pneumaticis. In Theatris autem fuisse; & cum illis, quæ ἠχεῖα vocabant, poni solitum fuisse verisimile est. Ex huius exemplo vult probare Ætnæ spiritus illos ex aqua intus agitata excitari. Quare fallitur multarum literarum vir, qui simpliciter hic tanquam de Tritone marino dictum acceperit, non tanquam de organo hydraulico. Non enim aduertit similitudinem, qua hic vtitur poeta.

Nam veluti sonit aura diu] Subintellige τὸ *Quum.* vt postea dicitur. Perinde enim ac si dixisset: Nam veluti cum sonit aura.

Carmineque irriguo] Præter primam, hanc quoque addidit παραβολὴν ex organis hydraulicis, quæ a pneusticis hoc differunt, quod pneustica nostra follibus ventum concipiunt: illa vero aquarum agitatione. Eleganter ea ita describit Claudianus in eruditissimo carmine ad Manlium:

> *Et qui magna leui detrudens murmura tactu,*
> *Innumeras voces segetis moderatur ahenæ*
> *Intonat erranti digito, penitusque trabali*
> *Vecte, laborantes in carmina concitat vndas.*

Meminit & Seruius in illud: *Neptunus ventis impleuit vela secundis. Physice,* inquit, *locutus est. Motu enim aqua ventus creatur, vt videmus in bombis organorum. Organarius* vocabatur, qui hydraulica tractabat. Sic enim in veteri glossario: *Organarius,* ὑδραύλης. Sed obscura sunt ea, quæ de illis tradit Vitruuius lib. x. &, vt ipse ait, non est facilis ratio, neque omnibus expedita ad intelligendum, præter eos, qui in his generibus ha-

bent exercitationem. Sed & pneustica organa nostra non ignota fuisse veteribus, argumento erit doctum Epigramma Iuliani Apostatæ: quod & dignissimum duximus, vt hic, non ibi tantum legeretur:

ἀλλοίην δονάκων ὁρόω φύσιν. ἦπου ἀπ' ἄλλης
χαλκείης τάχα μᾶλλον ἀνεβλάστησαν ἀρούρης.
ἄγριοι, οὐδ' ἀνέμοισιν ὑφ' ἡμετέροις δονέονται,
ἀλλ' ἀπὸ ταυρείης προθορὼν σπήλυγγος ἀήτης
νέρθεν, ἐϋτρήτων καλάμων ὑπὸ ῥίζαν ὁδεύει.
καί τις ἀνὴρ ἀγέρωχος ἔχων θοὰ δάκτυλα χειρὸς
ἵσταται, ἀμφαφόων κανόνας συμφράδμονας αὐλῶν.
οἱ δ' ἀπαλὸν σκιρτῶντες ἀποθλίβουσιν ἀοιδήν.

Non absimile faciebant & cadi, quibus impactæ tibiæ erant. Quæ quum ex quadam parte hominis spiritu animarentur, cantum edebant distinctum foraminum varietate: id quod in pneusticis fiebat regularum motu, quas vulgo *Marcas* dicimus. Ab eo *Pithaula* dicebantur eorum τεχνῖται. Varro ὄνος λύρας:

Instet priusquam tibias in orchestra,
Domi sua Pithaula ramices rumpit.

Item Propertius lib. IIII.

Tibia Mygdoniis cantat eburna cadis.

Qui locus Propertij ita antiquitus excusus, postea ab audaci quodam interpolatus est. Et verisimile est nihil aliud voluisse Senecam, quum hæc ex Metrodoro verteret: *Quomodo in dolio cantantis vox per totum cum quadam discussione percurrit, ac resonat, & tam leuiter mota tamen circuit non sine tactu eius, tumultuque, quo inclusa est.* &c. Ascaules vero, quem Latine *vtricularium* dicimus, pene idem facit. Hoc tantum differunt: iste instigans ventum conceptum, exanimat vtrem, ac veluti exprimit cubito: vt in Copa:

Ad

Ad cubitum raucos excutiens calamos.

Cuius generis sunt præstantissimi technitæ in agro Pictauensi. Pithaula vero, quum inspiratam in cado ligneo, aut eburneo concepisset animam, per fistulam vocalem, foraminibus in ea dispositis, ita modulationes, &, vt Gellius loquitur, frequentamenta distinguebat.

Magni cortina theatri] Hoc est tholus theatri. Ennius:

Quæque freto caua cæruleo cortina receptat.

Torrentibus aura] Lege, *torrentibus auris. Submota,* subauditur *vnda.* Alioquin satis obscurum locum puto fuisse iis, qui recentioribus editionibus præfecti fuerunt.

Vt quum densa cremant] *Cremant*, cremantur. vt, *Mouet mare.* —& Catullus: — *tantum abhorret, ac mutat.* Eandem similitudinem videtur æmulatus Seneca, vt & alia, quum de eadem re tractaret. *Alij,* inquit, *in igne caussam quidem esse non ob hoc iudicant: sed quia pluribus locis ardeat, & proxima quæque consumat. Quæ siquando exesa ceciderint, tunc sequi motum earum partium, quæ subiectis adminiculis destituta labant: donec corruere, nullo occurrente, quod onus exciperet. Tunc chasmata, tunc hiatus vasti aperiuntur: aut, quum diu nutauere, super ea se, quæ supersunt stantque, componunt. Hoc apud nos quoque videmus accidere, quoties incendio pars ciuitatis laborat, quum exusta trabes sunt, aut corruptæ, quæ superioribus firmamentum dabant: tunc diu agitata fastigia concidunt: & tamdiu differuntur, & incerta sunt, donec in solido resederunt.* Hæc Seneca: in quibus expressam pene iisdem verbis eandem sententiam vides. Ad hanc rem facit, quod,

quomodo veteres partem corruptam in ædificio *vitium facere* dicebant: ita etiam, quum partes plures in ruinam procliues essent, *conuitium* vocabant. Sic legitur in quodam monumento nostræ Veronæ: CONVITIVM REFECERVNT. VALVAS, LIMEN DE SVA PECVNIA LARIBVS DANT.

Nomina tota] Lege, *Momina.* Ita vocat procliues in ruinam partes, & nutantia in se pondera. *Momen* proprie est ῥοπὴ in libra seu bilance.

Principiisque aliis.] Pessimo facinore hunc locum interpolarũt Correctores. At veteres editiones recte:

Principiis quod ab his credas consurgere ventos,
Non dubium rupes &c.

Est autem eadem locutio supra, vt annotauimus, & apud Terentium:

Quod tibi nunc vir videatur esse, magnus nebulo est.

Dixit a ventis ruinam excitari. At nunc occurrit obiectioni, siquis forte putat ex ruina ventos cieri.

Proruere ingenti sonitu] Repone ex antiquitus excusis, *Prouehere.* Prouehi cauernas vi, & impetu ventorum. deinde — *Casuque propinquas*
Diffugere, impellique minas. — non, *impellique animas. Minas* vocat, quæ iam *Momina.* hoc est nutantes ruinas.

Hinc cernere ventos] Hinc licet cernere ventos esse caussam ruinæ, non contra. Hoc volebat probare. sed lacuna facta est. quare statim post hæc asteriscus apponendus, quo inter hæc, & sequentia verba, labes facta esse notetur.

PAG. 41. *Vt campis agrisque solent*] Scribe, *solet.* Deinde: — *quos obruit amnis*

Vallibus

Vallibus exoriens — Intelligit χαράδραν.

Vis proxima vento est] Lego, *venti*. vbi enim flumina, ibi aura quædam proxima. Certum enim & ex fluminibus auras excitari. Cui rei vel fidem fecerit ille apud Plutarchum in Vitis, qui noctu ex recentis ventuli agitatione suspicatus est non procul flumen abesse.

Hoc plura efficiant] Ita legendum est:

Hoc plura efficiant intro, clusique necesse est.

His igitur caussis] Lege:

His igitur caussis extra, penitusque coacti,

Exagitant venti — sic paulo post idem error.

Ingeminat fluctus — legendum, *Ingeminant. Exhausta vnda*, ἀναβροχθεῖσα, ἀναῤῥοιβδουμένη. Homerus de Scylla, & Charybdi.

Pugnantes suffocant] Neque hoc intelligo, neque concinnus versus est. Ego puto legendum: *Pugnantes sifo catit intus. siso*, seu *sipho*, est τύφων absorbens fluctus. Quod ex comparatione sequenti explicatur: — *vt vnda profundo*

Terq; quaterq; exhausta graues vbi perbibit Euros.

Cum dicit sifone quati ventos, significat ex absorptu illo stipationem ventorum fieri: ex qua motum illum, ὁ βρυχμὸν in partibus procliuibus, & ruinosis nasci. *Catit*, pro *Quatit*.

Corpora venas.] Exoletæ editiones habebant, *neruos*. Quod dictum, vt Græcorum ἶνες. Itaque illam lectionem mutare mihi religio est.

Confluuia reuolutis] Veteres editiones, *Reuoluens*. sed mendose, pro *deuoluens*. Lego totum locum, *Confluuiis deuoluens æstibus*. vt dicat æstus confluuios. *Deuoluens* ἀρχαϊκῶς dictum, vt — *voluentibus annis*: &,

h 5 — *voluen-*

— *voluentia plostra.* Eſt autem hic τὸ *Deuoluens*, κατωφερὴς, vel vt poetæ dicunt, προδρής. Quod Latinis poetis eſt *Præpes.* vt Ennius dixit — *præpete portu*, ad Græcorum exemplum, quibus eſt προδρὲς πεδίον. & poeta vetus ἀνώνυμος, — *magnus cui præpete mento Perfluit Oceanus* — *Præpes mentum*, vnde nimis facile labant aquæ. Et Ennius:

Præpetibus hilares ſeſe, polchreiſque loceis dant.

Præpetia loca dixit, ad quæ facilis allapſus eſſet. Eſt autem vox omnino Græca προπετὲς, facile pronum ad labendum.

Quod ſi forte putas] Dixerat iandudum cauſſas incendij non in ſuperficie montis eſſe, ſed in fundo. Cui conſequens, & ἀκόλουθον nunc addit, Ætnam non agitari ab externo vento, ſed ſuo ex aquarum inteſtinis colluctationibus excitato. Idque probat ex caligine, quæ ſemper vltra Ætnæum apicem cernitur. Nam quum reſidet æſtus, tunc illa nubes agitatur ad perpendiculum. Nam ſi ita eſſet, neceſſe erat librari ab æſtu montis. Atqui illa, qua ventus cunque impellit, fertur, quum tamen Ætna non æſtuet. Idem & Seneca attingit loco, quem ſupra attigimus.

Atque iiſdem pulſis.] Repono *pulſos.* quod & confirmatur ex veteribus editionibus. Pudet me in tam minutis immorari. Sed quid facias, vbi in recentioribus editionibus nihilo correctior lectio inueniatur?

Siccus Ioue] Alij, puta antiquitus excuſi, pro *Ioue* habent, *ſic.* Ergo *Cæruleum* pro ſudo, & ſereno. Ita & alibi loquitur: — *Cum ſicco frigida monti Deſidia eſt* — Ita & Ceſennius Getulicus:

Non illic Aries verno ferit aera cornu:

Cnoſſia

Cnoßia nec Geminos præcedunt cornua Tauri.
Sicca Lycaonius resupinat plostra Bootes.

Tanquam intelligat Britanniam sudo & sereno aere esse, propter diuturnam glaciem. Quod tamen secus se habere experientia docuit nos. Eos versus Getulici apud Seruium corruptos emendauimus.

Illic obscura] De hoc ita Aristoteles, loquens de montibus ardentibus: τὸ δὲ αὐτὸ αἴτιον καὶ τοῦ εἰωθότος ἐνίοτε γίνεσθαι σημείου περὶ τοὺς σεισμούς. ἢ γὰρ μεθ' ἡμέραν, ἢ μικρὸν μετὰ δυσμάς, αἰθρίας οὔσης, νεφέλιον λεπτὸν φαίνεται διατεῖνον, καὶ μακρόν, οἷον γραμμῆς μῆκος δι' εὐθύτητι διηκριβωμένον, τοῦ πνεύματος ἀπομαραινομένου διὰ τὴν μετάστασιν. Scribit & Strabo, quosdam ausos ascendere summum cacumen, ac retulisse inter alia, quæ reperissent, fuisse μέσον βουνὸν τεφρώδη τὴν χρόαν. ὑπὲρ δὲ τοῦ βουνοῦ νέφος ὄρθιον διανεστηκὸς εἰς ὕψος, ὅσον διακοσίων ποδῶν ἐρεμοῦν. Εἰκάζειν δὲ καπνῷ. Ergo in sequentibus legendum *circunstrepit*, nō *circunstrepat*. Quod quur in *circunstupet* mutarit Antuerpensis editio, caussam non dispicio.

Placantes etiam] Quum resedit tempestas Ætnæ, incolas ad summum montis culmen ascendisse proditum a Strabone eo, quem modo citaui, loco. Etiam rem diuinam facere solitos addit hic Corn. Seuerus. Nam si nihil intestinum, inquit, irritet flammas, quæ sunt semina tantarum rerum; & stupeat profundum: sæpe in summo iugo videas incolas rem diuinam facere, vel vsque ad ipsos crateras, καὶ τὸ λεγόμενον ῥύακα.

Improspectus hiat] Hoc denotat altitudinem, ad quam prospectus hominum peruenire non potest.

Stupeatque profundum] ἐὰν ἠρεμεῖ τὰ κάτω. Quia non vult externo vento agitari. Quod & diuinus vir non

ignora-

ignorauit, quum cecinit —*fundoque exaestuat imo.*

PAG. 42. *Huic igitur credis*] Valde corruptus locus: quem ita legendum esse nullo modo dubito:

Hinc igitur quaeris, torrens vi spiritus ille,
Qui rupes, terrasque vorat, qui fulminat ignes,
Cur exit vires, & praeceps flexit habenas.

Torrens vi correximus. Sic loquitur Virgilius saepenumero: —*volat vi feruidus axis.* porro adstruit argumentum a leuitate.

Cur egit vires] Repono lectionem veterum editionum. *Cur exit vires*— Saepe veteres ita loquuntur: vt apud Statium, *exire vitam sanguine*: apud Solinum; *exire hominem*: apud Lucretium, *Profluuium porro qui tetri sanguinis acre Exierat*—

Et praeceps flexit habenas] Eleganter, vt supra:

Seu forsan flexere caput, tergoque feruntur.

Ita etiam vulgo loquimur hodieque in Gallia. Metaphora a re equestri, vt πρύμναν κρούσασθαι, a re nauali.

Corpora diripiant] Lege:

Corpora diripiat, validoque absoluerit arcu.

Cur cauernosa non diruat, & pessundet, & dissoluat a suo arcu, hoc est fornice. Nam suspensum quasi fornicibus solum saepe idē dixit: id est cauernosum.

Oculorum transfugit ictus] *Oculorum ictus*, ἀλλοιωτικῶς dixit ὀφθαλμοῦ βολάς: vel, vt D. Paulus, τὰς ῥιπάς.

Nec leuitas] Corruptus locus, legendum:

Haec leuitas. tanta est. igitur ferit aura, mouetque.

vt sit ἐπιφώνημα cum conclusione, vel epilogo.

Sparsa liquore] Iandudum occurrebat interroganti, quare ille ignis, & spiritus, quum adeo rapidus sit, non demoliatur suspensos fornices, & saxa decliuia. Id ille ait quominus fiat, in caussa esse mirām

rapidita-

rapiditatem,& torrentem impetum. Nam quum ille ſpiritus incidit in rectos canales, ac nihil obuium habet, quo, vt Seneca loquitur, ſufflaminetur, ac interpelletur: tunc propter liberrimum curſum tanto impetu fertur, vt ipſam etiam oculorum attentam aciem fallat. Addit comparationem à face luſtrali. Quum Sacerdos in luſtrationibus facem quatit, tantus inde excitatur flatus, vt ex eo repercutiantur & ora,& corpora noſtra: tamen neque aduruntur ſata, quæ proxime admota fax lambit, dum agitatur: neque cinis ex altari rapitur. Genus luſtrationis, quo de intelligit, diſertim deſcribit Claudianus v 1. Conſulatu Honorij:

Luſtralem ſic triſte facem, cui lumen odorum
Sulfure cæruleo, nigroque bitumine fumat,
Circum membra rotat doctus purganda Sacerdos,
Rore pio ſpargens, & dira fugantibus herbis
Numina, terrificumq; Iouem, Triuiamque precatus
Trans caput auerſus manibus iaculatur in Auſtrum
Secum rapturas cantata piacula tædas.

Vt etiam inde poſſis aſſequi, quas tædas innuit Ouidius, illo verſu:

Vror, vt inducta cerato ſulfure tæda. Iuuenalis: —*ſiqua darentur Sulfura cum tædis.*— Ab illa autem agitatione, quæ fiebat in orbem, manauit verbum *circunferre.* —*ter ſocios pura circuntulit vnda.*

Sparſa liquore] Nam prius abluebantur rore pio, hoc eſt, expiatorio: quod Græci vocant χερνίπτεσθαι. Ariſtophanes Εἰρήνη, αὐτός τε χερνίπτου παραδοὺς ταύτην ἐμοί. ταύτην, hoc eſt, τὴν δᾷδα, facem.

Verberat ore] Lege, *ora*. Repercutit ora noſtra, & cogit incurſare corpora eorum, ad quos accidit facis

agitatæ

agitatæ aura. Hoc ſane quotidie experimur verum eſſe in pueris a pedibus,qui noctu faces allucent heris ſuis. Quum enim languens lumen rotatione facis recreant, tantum auræ excitant, vt circunſtantium corpora trepidare faciant, nihil autem proximum vrant. id enim non ſinit celer,& rapida agitatio. Quare & Seneca,cum multa alia ex hoc poemate delumpſiſſet,nō abſtinuit hac comparatione: *Fax*, inquit,*exagitata ignes reſtituit: immota torpeſcit.*

Plantis humor] Lege *honor*. τὰ γήρεια, ϰ̀ τὰ ἐπάνθεμα florum intelligit,aut folia. Tale illud —*ſiluis decuſſit honorem.*

Surgit adoratis] Melius, *odoratis*, propter turis incenſum. Altera probatio. Ignis ararum tametſi liberrime ſurſum effertur: tamen innoxius eſt, neque proximas arborum frondes adurit.

Et pax innoxia parti] Scribe,vt & nonnulli codices habent,*rapti*. tanta eſt illi pax innocens rapinæ. Magis placet, *fax*,vt & nonnulli habent.

Siue peregrinis] Scribe:

Siue peregrinis igitur, propriiſue potentes
Coniurant animæ cauſſis. —

Eſt conceſſio, συγχώρησις. ἀλλ' ἔιεν. vt vt habet ille ſpiritus,ſiue ab ipſo fundo Ætnæ,ſiue a peregrinis cauſſis aliunde excitatur: certum eſt ex violentia,ac impetu ſpiritus inter ſe collidi ſaxa, & poſtea ignes excudere: vt in ſiluis,inquit, euenire ſolet. Nam arboribus inter ſe ventorum vi colluctantibus, ex grauiſſimo illo flictu ſæpe ignes exprimuntur. Id quod poſtea exemplis confirmabit.

Ille impetus ignis] Interpunge poſt, *ignis*. illa,inquit, eſt vis ignis,vnde vnde erumpit.

Et montis partes atras] Scribe, *atra. atra arena.* Infra:

— atque atra sonant examina arena.

Haud aliter] Hoc Lucretius ante dixerat, vt lib. I.

At sæpe in magnis fit montibus, inquit, vt altis
Arboribus vicina cacumina summa terantur
Inter se, validis facere id cogentibus Austris:
Donec fulserunt flammæ fulgore coorto. Item li. v.
Et ramosa tamen cum ventis pulsa vacillans
Æstuat in ramos incumbens arboris arbos,
Exprimitur validis extritus viribus ignis.
Et micat interdum flammai feruidus ardor,
Mutua dum inter se rami, stirpesque teruntur.

Thucydid. ἤδη γὰρ ἐν ὄρεσιν ὕλη τριφθεῖσα ὑπ' ἀνέμων πρὸς αὑτὴν ἀπὸ ταυτομάτου πῦρ, καὶ φλόγα ἀπ' αὐτοῦ ἀνῆκε. Eiusdem notæ quod ait Plinius: *Teritur lignum ligno, ignemque concipit attritu, excipiente materia aridi fomitis.* Eius rei inuentum Mercurio attribuitur in hymno ad eum:

σὺν δ' ἐφόρει ξύλα πολλὰ, πυρὸς δ' ἐπεμαίετο τέχνην.
δάφνης ἀγλαὸν ὄζον ἑλὼν ἐπέλεψε σιδήρῳ
ἄρμενον ἐν παλάμῃ, ἀνὰ δ' ἄμπνυτο θερμὸς ἀϋτμήν.
Ἑρμῆς τοι πρώτιστα πυρήϊα, πῦρ τ' ἀνέδωκε.

Eodem modo Vestales Virgines sacrum ignem extinctum reparabant. Festus: *Ignis Vestæ siquando interstinctus esset, Virgines verberibus afficiebantur a Pontifice. Quibus mos erat tabulam felicis materiæ tandiu terebrare, quousque conceptum ignem cribro æneo Virgo in ædem ferret.* Quanquam corrigendum illum locum puto: *Quibus mos erat clabulam felicis materiæ tandiu terere.* Nam atteritur lignum ligno, qui inde excudatur ignis. Quid sit *clabula*, vel *clauola*, non ignorant, qui auctores rei Rusticæ legerunt. Est autem Græcis

σκύταλον

σκύταλον, ἀποκοειστικῶς a claua. Cato *mateolam* vocat. Poterat & legi, *taleam*. Sed prior emendatio mutanda non est.

Hac serpunt] Lege, *& serpunt.* Tamen, vt verum fatear, non puto eam esse lectionem legitimam, sed conflatam fuisse ex hac vitiosa scribendi consuetudine, *ecsculpunt*. hoc est, ἐκθλίβουσιν, excudunt, extundunt. —*Vt varias vsus meditando extunderet artes.*

Vt rapiant vires] Malo, *vt reparent.*

Pelle nefas] *Nefas*, τὸ ἀδύνατον. Horatius, *Quicquid corrigere est nefas.* Græcis ἀθέμιτον sæpe est ἀδύνατον, vt Euripidi, οὐ θέμις. & Plutarchus in Paulo, θεμιτὸν οὐκ ἔστι μὴ βάλλοντα κατάσχειν.

Nec paruas mendicat] Melius antiquæ editiones:

Nec paruo mendicat — Lego totum versum ita:

Nec paruo emendicat opes, neque conrogat auras.

Præsto sunt operi] Lege etiã ex antiquitus excusis:

Præsto sunt operæ, ventorum examina, semper.

Eleganter ventorum examina vocat operas, tanquam fabriles operas, aut rusticas.

Caussa latet] Locus pessime acceptus. Qui sine dubio ita legendus est:

Caussa latet, quæ rumpat iter, cogatque morari.

Rumpere iter etiam Horatio: *Rumpat aut serpens iter institutum.* Dixit caussam certam latere: nam vt dubius, multas eius rei caussas reddit. quanquam nonnullæ editiones habent, *Caussa patet.*

PAG. 43. *Sub pondere præsto est*] Legendum fortasse, —*sub pondere pars stat.* vel, *sub pondere restat.* Nam procliuia ruentis tecti pondera tandiu deuoluuntur in ruinam, donec in stabili constitere.

Haud secus ac] Ita legitur in antiquitus excusis.

Haud

Haud secus ac teneros cum sicco frigida monti
Desudat. — Ego lego:
Haud secus, ac cernens cum sicco frigida monti
Desudat.

Haud aliter, inquit, ac cum desudat, & liquata percolatur de monte congeries illa scilicet cernens, hoc est minutatim cribrata. vt infra, *fluctus succernens* eodem modo. Metaphora a fusoriis. Nam dum accenditur ignis, coquitur metallum: vbi fundendum est & liquandum, remouentur fomenta ignis. Ergo frigidam congeriem vocat, cum elanguit ignis, & desudat, hoc est colatur materia. Hic sane est verus huius loci sensus.

Discedere montes] *Discedere montes* esset, vt *discedere terram* Senecæ: & *discedere cælum* Ciceroni. Esset itaque hæc mens poetæ: Quum tuto partes montis erosi ruunt, subducentibus sensim se partibus, quæ ruentes exciperent. Sed non ita est. Nam de ventis agit, non de montis vitiosi partibus. Quare lego:

— *tutoque licet discedere ouantes.* hoc est, quum liberum aditum habent venti. Nam sequitur:

Post vbi continuere moram. —

Si cessant a rure] Nihil magis rusticum hoc rure. Nam quid habebant in animo, qui hoc mutarunt? quid aliud erant, quam, vt Catullus ait, pleni ruris, & infacetiarum? Veteres formis excusi recte habent, *Si cessant a iure.* — Tralatitio dixit ventos remittere de iure suo, quum cessant: quomodo & Cicero sæpe loquitur. Quin & eodem modo Seneca de spiritu loquens: *Soluit enim quodcunque vinculum, & omne onus fert secum, infususque per minima laxamenta superat indomita natura potentia liber, at vtique quum*

concitatior ius suum sibi vindicat. Quum igitur, inquit, cessant venti, auferunt simul spectacula: hoc est cogunt cessare ignes illos, quos mirabundi spectamus. *Ferunt*, vt Virgilius: *Omnia fert atas.* —

Nunc superant] Legendum ita:

Nunc superent quacunque regunt incendia silua,
Qua flāmas alimenta vocent, quod nutriat Ætnā,
Incendi poterunt. —

Si superet, inquit, materia igni, & id genus alimenti, quo incendium nutriri potest, tunc flamæ viuunt, quandiu materia suppetit. In veteribus excusis legitur, *Qua flammis alimenta vocent.* Non male legeretur, *Qua flammis alimenta vacent.*

Oppositumque igni] Lege — *appositumque igni genus vtile torrent: appositum igni,* τὸ ἐνδεχόμενον, καὶ πεφυκὸς καίεσθαι.

Nunc spissus crebro] *Prabetur vimine*, eleganter: percolatur, διηθεῖται. Et dixit *Prabetur*, vt ostendat perpetuo suppeditari materiam. *Vimen* vero tralatitio ἠθμὸς, ὑλιστήρ. Pro quouis enim textu, & eo, quod Græci dicunt πλέγμα, sumebant Veteres. Manilius:

Incautosque trahunt macularum vimine thunnos.

Nam non nassas, sed retia ipsa intelligit. Quin & Virgilius id, quod cratis formam habet, ita vocat:

Arbuteis texunt virgis, & vimine querno.

Item in Ityphallico:

Tectam vimine iunceo, caricisque maniplis.

Crebrum, est πολύοπον. Plautus, *Cribro crebrius. Spissus succus* est lentor, ἡ γλισχρότης, vel potius λιπαρότης. vt magis aptum ad torrendū ostendat. Sic paulo post:

— *in pingui feruent incendia succo.*

Atque hanc materiam] Ita lego:

Atque

Atque hanc materiam penitus discurrere fontes
Infectos. rumpunt & aqua radice sub ipsa.

aqua, infectæ scilicet.

Quæ corpore dura est.] Non audeo priscarum editionum fidem eleuare, quæ habent: *—rubet, ipsaque dura est.* a colore, & a densitate probat.

Quin etiam varie] Veteres editiones:

Quin etiam vario quædam sunt vimine saxa. Lego:
—sub vimine saxa.

Hic quoque, vt supra, *vimen* vocauit, per quod percolantur liquefacta saxa. Ex quibus, vt obriguerunt, fiunt molares lapides: quos & Theophrastus quoq. putat ἐκ διηθήσεως, καὶ ἐκκαύσεως fieri. Sed & Strabonem audi de hoc ita scribentem: ὁ δὲ ῥύαξ, inquit, εἰς τὴν πῆξιν μεταβάλλων ἀπολιθοῖ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ἐφ' ἱκανὸν βάθος, ὥστε λατομίας εἶναι χρείαν τοῖς ἀνακαλύψαι βουλομένοις τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐπιφάνειαν. Τακείσης γὰρ ἐν τοῖς κρατῆρσι τῆς πέτρας, εἶτα ἀναβληθείσης, τὸ ὑπερχυθὲν τῆς κορυφῆς ὑγρὸν, πηλός ἐστι μέλας ῥέων κατὰ τῆς ὀρεινῆς. εἶτα πῆξιν λαβὼν γίνεται λίθος μυλίας. Posidonius quoque apud eundem, quum de illo insigni incendio Liparæ insulæ loqueretur, quod accidisse testatur temporibus suis, quum Flaminius Prætor Siciliam regeret: postea de molari lapide hæc addit: πολλαῖς δὲ ἡμέραις ὕστερον ὡραθῆναι πηλὸν ἐπιπαγέντα τῇ θαλάσσῃ, πολλαχοῦ δὲ καὶ φλόγας ἐκπιπτούσας, καὶ κάπνους, καὶ λιγνύας. ὕστερον δὲ παγῆναι, καὶ γενέσθαι τοῖς μυλίαις λίθοις ἐοικότα τὸν πάγον. Iccirco diuinus Poeta cecinit de Ætna, liquefacta saxa sub auras glomerare. Nam, vt diximus, ex illis fit silex, aut molaris lapis.

Illis custodia flammæ.] Ideo vocatus est πυρίτης. Plinius: *Molarem quidam πυρίτην vocant, quoniam sit plu-*

rimus ignis illi. Sequentia autem ita legito:

— Sed maxima quippe molaris
Illius incensi lapidis sibi vindicat Ætnam.

Vult enim maxima parte Ætnam ex illo lapide constare. Quod verum est.

Sed simulac ferro] Et Plinius: *Pyritarum etiamnum aliqui genus vnum faciunt, plurimum habens ignis: quos viuos appellamus, & ponderosissimi sunt. Hi exploratoribus castrorum maxime necessarij: qui clauo vel altero lapide percussi scintillas edunt: quæ excepta sulfuratis, aut fungis aridis, vel foliis, dicto celerius ignem trahunt.*

Atque exue robur] *Robur lapidis, robur ferri* dixit, vt Lucretius, *ferri potestas.* Etiam Græcis δύναμις σιδήρου, & Poetæ, μένος χάλκου. *Exuere* proprium verbum ei rei. Sic alibi:

Sic veluti in fornace lapis torretur: & omnis
Exuitur penitus venis. — alibi:
Lentitiem plumbi non exuit?

Fundetur ferro] Vult probare τηκτοὺς esse silices, modo non leniori, sed fortiori igne coquantur. Ita & Simfosius Poeta in suis Ænigmatis ita silicem de se loquentem inducit.

Virtus magna mihi duro mollitur ab igne.
Cessantique foco, virtus tamen intus adhæret.
Semper inest in me, sed raro cernitur ignis.

Rationem eius rei mox ipse apponet in sequentibus.

PAG. 44. *Non tutior haustu*] Lege *— non tutior haustis Vlla domus —* Etiam huius coniecturæ vestigia retinent veteres excusi, vbi legitur *haustu.* Simul, inquit, hausit flammas, nulla domus tutior haustis, nihil æque fideliter flammas seruat. Nulla domus, aut custodia fidelior igni recepto, quam ille lapis,

vtpote

vtpote qui minime σομφὸς, neque μανὸς sit, sed denso stipatus robore.

Seruans aciem] Vocat *aciem* τὸ στόμωμα. Sic Plinius de Cotibus loquens: *reperta sunt & in Italia, aqua trahentes aciem, acerrimo effectu.* τὸ στομοῦσθαι Martialis vocat *gelari*. alij, vt Plinius, *rigere*. *Ferri rigor* τὸ στόμωμα Virgilio.

Duramque tenaci] Corrige, — *duramque tenaci Septa fide* —

Tutum est illi.] Lege, — *tanta est illi patientia victo.* ἐπιφώνημα.

Vix vnquam redit] Lege: *Vix vnquam perdit vires.*

Et sine semine terra est.] Vt terræ semen, sic in Græca Tragœdia σπέρμα πυρός. Pumices intelligit, qui succo carent. iccirco *sine semine*, tanquam ἄγονος.

— *Quacunque est fertilis igni*] ἀρχαϊκῶς dictum. Sic Plautus:

Amor & felle, & melle est fœcundissimus. Infra, — *& sacro nunquam non fertilis igne.*

Quam leuis excocto defecit] Aut *defectus* legendum, aut quod magis puto, *defetis*. hoc est ἄπυρος, *sine face*, exuctus. & mihi videtur elegantissime dictum. vt *defrens*, pro segete demessa. In vetere Glossario, *Defrens*, ἄρχεσθαι διαθεῖσα. *frendere*, est rumpere.

Delapsus arenas] Omnino *dilapsus*. Horatius: *Dilapsam in cineres facem.*

Illic materiæ nascentis] Eleganter τὸ γόνιμον, *nascens* dixit.

Sed genus hoc lapidis] Sed certissima sunt signa, & argumenta coloris in lapide hoc genus, hoc est pumice. certissimo, inquam, argumento est color ipse, quod nullas opes adiunxerit, hoc est, quod nullo

præsidio munitus sit ad reparandas vires suas, vt silex, qui millies liquefactus redit ad pristinum ingenium. Pumex ergo Ætneus, cum nigerrimus sit, ostendit colore suo nihil se reliquum fecisse igni. nam quum, vt dixi, niger sit, nihil aliud, quam vstus est: vt si iterum torreatur, totus in cineres dilabatur, vt carbo. At non ita molaris. Quod autem niger sit pumex Ætneus, testatur & Theophrastus de pumicibus loquens: διαφορὰς δὲ ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας, καὶ χρώματι, καὶ πυκνότητι, καὶ βάρει. χρώματι μὲν, ὅτι μέλαινα ἡ ἐκ τοῦ ῥύακος τοῦ ἐν Σικελίᾳ, πυκνή τε, καὶ βαρεῖα αὐτή, καὶ μυλώδης. Ita enim corrigimus in Theophrasto.

Dicitur insidiis] Hæc est mens huius loci: Quondam Ænariam insulam, de qua & Festus mentionem fecit, arsisse, vt Ætnam: tandem defecisse in pumices. Quare τὸ *insidiis* suspectum mihi est. fortasse legendum *indiciis*. vt ex solis pumicibus Nautæ probent quondam arsisse: & pumices dicantur indicia veteris incendij.

Nunc extincta] Lege: *Nunc extincta superq; satisq;*—

Neapolin inter] Ita hæc lego — *Neapolin inter,*

Et Cumas, locus est, multis iam frigidus annis.

Cuius ab æterno pinguescens vbere sulfur

In mercem legitur. —

Nec obesa cacumine] Lego: — *nec obesa cauamine terra est.* Lapis, quem dicit relegendis ignibus aptum, hoc est, excudendis, est igniarius silex. Ex quo lapide silice partim, partim sulfure Strongylen constare. Ea enim est, *cui nomen facies dedit ipsa rotunda.* Quæ tota hodie ardet.

Et lapis accretus] *Accretum lapidem* hoc est πυκνὸν, opponit pumici, qui est spongiosus. Vnde nomen habet.

habet. Nam *Spumex* prius dictus fuit. Nihil enim aliud, quam spuma & fæx quædam lapidum liquefactorum est, vt scoria aliorum metallorum. *Accretus*, est *ναστὸς* respectu pumicis, qui est *σομφὸς καὶ μανός*. Semper Plinius *τὸ ναστὸν concretum* vocat. vt præter alios locos, in lib. VII. *Quibus*, inquit, *natura sunt concreta ossa, qui sunt rari admodum, cornei vocantur*. Vult dicere, vt obiter Plinium interpreter, qui sunt natura torui, rigidi, & inflexibiles, quos paulo ante *ἀπαθεῖς* a Græcis dici scribit, eis aliquando ossa concreta, hoc est, sine medulla esse, & corneos vocari. Ergo licet colligere, cur *corneã fibram* dixerit Persius. Nam τὸ *ἀπαθὲς* intelligit. Sic lib. XXI. idem Plinius ait *cornea piscatorum corpora fieri*, hoc est omnium τῶν *ἔξωθεν ἀπαθῆ*, vtpote quæ sole, & sale durata sint.

PAG. 45. *Insula durata*] Lego, *Insula durat adhuc*. Vulcaniam intelligit. etiam pars eius ardet hodie.

Quæ restat] Variant hic impressi veteres. Vnde suspicari licet diuerse tortum hunc locum fuisse a Correctoribus. Præterea non video, quare Liparen minorem dicat, quæ & princeps, & maxima Æolidum insularum est. Strabo de Æoliis insulis: *εἰσὶ δὲ ἑπτὰ μὲν τὸν ἀριθμόν. μεγίστη δὲ ἡ Λιπάρα, Κνιδίων ἄποικος, ἐγγυτάτω τῆς Σικελίας κειμένη*. Quare lego: *Quæ restat, maiorque, & diues, & vbere terra est*. Diuitem & vbere terra esse auctor idem Strabo: *ἔχει δὲ καὶ τὴν γῆν εὔκαρπον, καὶ στυπτηρίας μετάλλων πρόσοδον, καὶ θερμὰ ὕδατα, καὶ πυρὸς ἀναπνοάς*.

Ni furtim generet] A verbo *Geno*, quo sæpe vtuntur Lucretius, & Varro. Vlpia. *Si quis mihi filius, aut filia genitur, hæres esto*. Recentiores editiones hunc locum, de quo nunc agimus, corruperunt.

Materiam, filuamq; suam] ταυτολογία. Nam vtrunque est ὕλη.

Res ipsa nota est.] Est argumentum.

Nec tentat fallere pestem] Lege, *pestu.* οὐδὲ ὅπως δὲ, οὐδὲ τεχνάζεται λανθάνειν ἡμᾶς.

Haud equidem] Primum sic lectionem restituo:

Haud equidem mirum factu, quod cernimus extra,
Si lenitur opus reses, at magis vritur illic,
Sollicitatque magis &c.

Quando tempestas Ætnæ detumuit, tunc magis nutriri incendium. Quod verum esse colligo ex simili argumento, quum meminj me in Scotia videre fossiles illos carbones, quibus omnis ea natio vtitur in vsum ligni, per se paulatim accendi minimo ignis adiumento: sufflatione vero nihil profici.

Nam simulatque] Pessime torta lectio. Ego lego:

Nam simulatque mouet curtus, turbatque minutus,
Diffugit, extemploque solum trahit —

Curtos ignes. vt infra, *— Curtis nihil ignibus obstat.* Vocat ieiunos, vt ipse paulo ante locutus est, & languentes, quales diximus carbonum fossilium. Sunt vero ij subtiliores, quam adulti, &, vt ita loquar, ouantes. Nam curtus ille ignis inter carbones semisopitus pascitur tantum, non assurgit. Cui opponunt Græci ὀρθὴν φλόγα, & Poetæ — ὀρθίαν πρὸς φλόγα.

Turbatque minutus] Iam monui corrigendum esse: *— turbatque minutus.* mouet, & turbat, more Varronis, qui dixit *mare turbat, verba mutant.* vt supra annotauimus.

Ictaque ramis] Lege: *ictaque rumpit.* Simulac, inquit, ille minutus ignis, qui est, vt aliquod ἔκαυσμα, & quasi ζωπύρειον, sensim præteriit densas saxorum ambusto-

ambuſtorum congeries, extemplo ſolum, per quod euaſit victor,conuellit,ac dirumpit. Hoc fit, quoties inoleſcens minus libero aere fruitur.

Et graue ſub terra] Prius enim murmur,ac fremitus auditur, quam oculis vſurpetur incendium, vt alibi docuimus. Iccirco paulo ante dixit:

Certaque venturæ præmittit pignora flammæ.

Solinus: *in Ætnæ vertice hiatus duo ſunt, Crateres nominati, per quos eluctatus erumpit vapor, præmiſſo prius fremitu, qui per æſtuantes cauernarum latebras, longo mugitu intra terræ viſcera diu voluitur: nec ante flammarum globos attollit, quam interni ſtrepitus antecedant.*

Sacris tum credere rebus] Et hæc quoque vix agnoſcat Corn. Seuerus ipſe. adeo perturbata ſunt. Ad veteres editiones confugio. earum aliæ habent; *ſacris recedere*: aliæ, *ſacris decedere*. Ego lego: *ſecedere. ſecedere Deo, ſecedere ſacris* elegantiſſimum eſt. Sulpitia Romana Sappho:

Nam tibi ſeceſſi, tecum penetrale retractans

Conſilium. — *Sacras res* Latine dixit τὰ θεῖα, vt Lucretius *Veneris res*, τὰ ἀφροδίσια. Sed totus locus ita concinnandus:

Tum pauidum fugere, & ſacris ſecedere rebus

Par erit. e tuto &c. Tum confugere, inquit, ad ſacra,& preces opus erit, vt pacem Deorum immortalium expoſcas, quotieſcunque auditur ille inteſtinus fragor. Nunquam enim auditur, quin ſubſequatur magnum incendium,vt iam dixerat.

Et tuto] *E tuto*, vt iam monui. E ſpecula videbis tuto omnia, nempe terrificas Ætnæ ruinas contemplaberis.

Onerosa incendia ruptis] Mihi legendum videtur:

Nam subito efferuent neruis incendia ruptis.

Vt alibi neruos attribuit illi monti:

Densa per ardentes exercet corpora neruos.

Putaui & legendum, *cameris incendia ruptis.* Quod non displicet.

Nec recipit flammas] Eadem figura Virgilius de aheno bulliente: *Nec iam se capit vnda.*

Mons hic defessus] Etiam Virgilius *fessum* pro fatiscente accepit.

Atque aperit se hostis] *Hostis*, ignis. Malo tamen, *hosti*. præsertim quum sentiat montem fatiscere.

PAG. 46. *Et castra sub ipsa*] Puto melius lectum iri — *& strage sub ipsa.* Nam error natus ex vitiosa scriptura, *strace*, pro *strage*: vt *subicitare*, pro *subagitare*. *Prona iacens campis acies*, vt ipse loquitur, nihil aliud est, quam Strages: est enim, vt in Varronem annotauimus, arborum cæsarum *strages*, vt segetum, *Calamitas.* πάθος est hic, quum stragem Ætnæ, postquam deferbuit, aciei deuictæ in castris comparat.

Asperior sopita] Vitiosa lectio. Ne veteribus quidem excusis sua constat fides:

Asperior sobaris, & quadam sordida fax est.

Non dubium quin legendum sit:

Asperior scabres, & quadam sordida fax est.

De *scabre* supra in Ciri.

Qualem purgato] Id est ἡ σκωρία σιδήρου. Totus autem versus ita legendus: *Qualem purgato cernis decedere ferro.*

Sic veluti in fornace] Debebat dicere, veluti quum in fornace. Sed eleganter τὸ QVVM subintelligitur, vt alibi:

Nam

Nam veluti ſonit aura — plenum enim erat: Nam veluti quum ſonit aura. Porro vt hunc illuſtres, lege Vitruuium lib. I I. cap. V I.

Leuis ſine pondere] Scribe, *leuis, & ſine pondere.* Dixit autem *Excutitur*, vt notet verbum aptum cribrationi. Sic Perſius: *& populi cribro decuſſa farina.*

Liquor ille magis ſeruare] Legendum haud dubie, *feruere.*

Et primis] Lege: — *& priuis demittit callibus vndas.* *Priuum* ἕκαστον. Lucil. — *abdomina tunni*

Aduenientibu' priua dabo, Cephaleaque Atarna.

Callibus, διαυλωνισμοῖς. quod eſt verbum Ariſtotelicum. Lucretius:

Secretos egit calles mare —

Quippe nihil reuocat] Diximus curtos ignes ſubtiliores eſſe, & nihil eis obſtare, quo minus viam perrumpant. quod etiam intelligitur, quum ait, *omnia purgans.* Nam *purgare viam*, eſt omnia impedimenta amoliri. & area pura, & locus purgatus, vbi ſcilicet nihil immolitum eſt. Nam qui legunt, *ſimul omnia pugnant:* neque purgatum cerebrum habent, & omnes rationes cum illis pugnant. Sed & improbe ſequentia coniungunt:

Nunc ſiluas, rupeſque vorat hæc tela, ſolumque:

Cum periodus ſit poſt *vorat.* ſequentia vero

— *hæc tela ſolumque:*

Ipſa adiutat opes; ſunt pro epiphonemate. Et, vt Cicero dixit *parſimoniam non mediocre telum eſſe ad virtutem*, ſic hic omnia adiumenta vocat *tela*, elegantiſſime ſane. Quod ad Græcorum imitationem dictum. ἡ φειδὼ οὐ φαῦλον ὅπλον πρὸς τὴν ἀρετήν. Ita loquitur Dionyſ. Halicarn. Plautus Epidico: *Opus eſt homine,*

homine, qui illo argentum deferat pro fidicina. Nam telo non æque opus facto est. —

Ipsa adiutat opes] Hic portentosa versuum transpositio, ac perplexitas fecit, vt non solum sensus perturbatior, sed & lectio mendosior euaserit. Primum igitur consulamus ordini. Deinde ad ipsum stabulum Augiæ nos conferamus. Ita enim digerenda hæc sunt:

Ipse adiutat opes, facilesque sibi induit annos.
Quod si forte cauis cunctatus vasibus hæsit:
Vtpote inæquales voluens perpascitur agros,
Ac primum tenues sinuans cit Mulciber orbes:
Paulatimque ignes coeunt, ac flamea messu.
Sicuti quum curuo rapidum mare cernitur æstu,
Progrediens late diffunditur, & succernens
Ingeminat fluctus, & stantibus increpat vndis.
Flumina consistunt ripis, ac frigore durant.
Exuitur facies tunc prima, vt quæque rigescit.

Ipse adiutat] Ipsemet ignis suopte ingenio sese adiuuat, ac reparat se. Hoc enim est annos induere. non secus ac, vbi in messes ignis incubuit. Primum tenues orbes, inquit, sinuat. Deinde quum plus aridioris materiæ amplexus fuerit, paulatim late crescit, ac totam segetem corripit, vt videmus sensim æstum maris crebrescere.

Vt pote] Et hic quoque τὸ QVVM subauditur, vt bis supra. Quod si, inquit, inferioribus partibus stupescens, ac piger hæsitet ignis: non aliter se promouere solet, ac ignis, quum in segetes incubuit. Iam diximus.

Ac primum tenues] Ex hoc monstro lectionis hæc eruimus:

Ac

Ac primum tenues sinuans cit Mulciber orbes.

Id quod vno verbo Græci dicunt ἑλυφάζειν. Inæquales agros, propter quos nunc languescit, nunc assurgit ignis, quum vbique non æqualis sit culmorum seges.

Sicuti quum curuo] *Curuum æstum* vocat, quum adhuc, vt poetæ loquuntur, non κορύσσεται, vel κορθύεται, sed curui maris adhuc faciem retinet. Mallem tamen *toruo*, non *curuo*.

Progrediens late] Catullus:

Procedunt leuiterque sonant plangore cachinni.

Et succernens] *Fluctus succernens*, non mare. vt *mare mutat*, *mare turbat*. hoc est spisse crispatus fluctus. Metaphora a cribro. Plautus:

Pol quidem hic gradus succretu'st cribro pollinario.

Flumina consistunt] Metaphorice dixit super liquefacto saxorum robore. Continuat enim, quod supra dixerat:

— liquor ille magis feruere, magisque
Fluminis in morem mitis procedere tandem.

Nam *mitis* ibi est liquefactus: more Græcorum, qui dicunt μειλίσσειν πυρὶ, vt Homerus. Sic Latini *mulcere ferrum*: a quo *Mulciber*. Hic igitur ait tandem veluti ripis quibusdam flumina liquefactorum saxorum cohiberi: postea πήγνυσθαι τὴν τακεῖσαν ὕλην, καὶ τὸ πάγον fieri μυλίτην λίθον.

Cum solido inflexa] Lege, *inflixa*, ἀρχαϊκῶς pro *inflicta*. Sic indifferenter dicebant *Afflictus*, *Affixus*, vt Varro. Mox lego, *& qua displosa est.*

Emicat examen plagis] Hoc est examen plagarum. vt — *grumos spargit sale* — Propertius:

Desit odoriferis ordo mihi lancibus — ἐν διὰ δυοῖν.

PAG. 47.

PAG.47. *Procul esse fide*] Et lectio, & interpunctio vitiata. Ita lege, ita interpunge: *— ardentia saxa*

Scintillant. procul ecce fide procul ecce ruentes

Incolumi feruore cadunt vtrinsecus ignes.

Procul fide, vt *procul dubio*. Est mira δεινότης. quasi in subito tumultu, ac inopina consternatione hoc dixerit. vt, *Ecce manus iuuenem* &c.

Verum impetus] Non male, quantum iudicare possum, diuinaui, *vtrinsecus*. ex duobus scilicet crateribus. Nam duo ῥύακες præcipui fuerunt. auctor Lucretius, & Solinus. Alij tres faciunt. Strabo etiam quartum nouum addidit.

Si fumant] Non melius huic loco est, quam superiori. Sed haud dubie ita integritati restituetur:

Sic fumant, quondam vt ripas traiecerit amnis

Vix iunctus — More redundantis amnis, qui ripas suas transcenderit, ait furere liquidos flammarum torrentes. & dixit amnem vix iunctum, vt Virgilius: *— pontem indignatus Araxes.* Nam proprie iuncti fluuij sunt, qui pontem patiuntur. Quod si mihi non credis, audi Senecam quasi digito hæc demonstrantem: *Nam quandiu*, inquit, *non impeditur, facile fluit. quum offendit, & retinetur, insanit, & moras suas abrumpit: non aliter, quam ille pontem indignatus Araxes. Quandiu illi facilis, & liber alueus, primas quasque aquas explicat.* Quanquam Seneca de fluuio pontem abrumpente, Virgilius vero de fluuio iugum seruile detrectante intellexit.

Quisquam fixo] Non ergo hoc Lernæo monstro defuncti sumus. Nam quæ capita mendorum subnascuntur? Quis hanc lectionem intelligat? Ergo legendum:

— quis-

—*quisquam vix olim nouerit illas.* Vt enim vix agnoſcuntur margines fluuij, quem imbres ſuper notas aluere ripas, vt canit Horatius: ita vix locus in illa incendij ſtrage agnoſcitur, quum perſæpe vicenos dies obruta moles iaceat.

Vicenos] Obtinet vicem ἐπιφωνήματος.

Materiã vt credas] Interpolatitia lectio, cum vetus fuerit: *Materiamve aliam credis furere igne fauillam.* Et credis fauillam furere materiam aliam igne. hoc eſt: ſi credis illam fauillam, quæ furit, aliam materiam eſſe, quam ignem. Nam propterea vocauit Virgilius *candentem fauillam*, vt eam oſtenderet ex vere flammante igne erumpentem: quum etiam fauilla mortua, quam μαρίλην vocant Græci, poſſit emitti ex pigris, & ſopitis ignibus. Sed ignis Ætnæ eſt vegeta flamma, non tantum λιγνύς. Quare immerito reprehenditur Virgilius ab illo Græculo, cuius quum nugas in Commentarios ſuos retulerit Gellius: non tantum illi, ſed & ſibi quoque ἀβλεψίαν περιβάλλεται. Porro dixit *aliam igne*, vt Horat.

Neve putes alium ſapiente, bonoque beatum.

eſt ἑλληνισμός. Sed conſultius ſi pro *furere*, legamus *furuo*: *Materiamue aliam credis furuo igne fauillam.* Hæc ſane vera eſt & certa coniectura.

Plurima proprietate] Repete *Si*. ſi plurima etiam in ipſis præterea περιυπάρχειν putas. Hoc eſt, vt loquitur Ennius, plurima præterpropter concreſcere. nimirum præter προκαταρκτικὰς αἰτίας.

Sicque] Lege, *ſique.*

Commiſtum lento] Veteres editiones habent conſtanter *Commiſtum vento*. Fortaſſe *Commiſtum Veneto.* Nam bitumen Venetum vocari puto, quod Martialis

Venetum

Venetum lutum dixit. *Resina, Veneto vel resecare luto.* Nihil tamen affirmo.

Nam post exhaustam] Lego:

Nam post, exusta creta quoque robora fundit.

Robur creta, vt alibi *robur ferri.*

Et figulos huic esse] Et figlinas huius rei fidem certam facere. nam ibi esse figlinas. quæ non essent, si creta ibi non erueretur.

Verum vbi certo] Lege: — *Verum tibi certo pignore constet.* Nam pignore, hoc est sequenti comparatione confirmat.

Nam velut arguti] Legendum omnino:

Nam velut arguti natura est æris, & igni
Quum domitum constat, eademq; & robore saluo,
Vtram vtram vt possis æris cognoscere portam.

Hoc est, vt ferri eadem natura est, & quum fusum est, & ante quam funderetur: vt vna eademque vis sit illi.

Vtranque vt possis] Veteres editiones: *Vltra quam possis.* Suspicatus sum posse legi non incommode, *vtram vtram vt possis.* Nam *vtrutram* compendiose scriptum fuisse auguror. Plena sententia esset, vt nescias vtram possis cognoscere. Tamen illud *Portam* suspectum mihi est.

Haud aliter lapis ille tenet] Putem Græcanice dictum, *lapis haud aliter tenet*, ἕτως ἔχει.

Seu forte madentes] Ambitiosius liquidas flammas *madentes* vocauit, ὑγρὸν μένος πυρὸς, dixit Empedocles. Vereor tamen ne legendum sit, *domantes.* πανδαμάτωρ πῦρ.

Conseruatque notas] Hoc est, ἐκ ἀλλοιοῦται. vt vinum perdere notam, quum aut acuit, aut alio quouis casu alteratur.

alteratur. Nam dicebatur *nota vini*. Horat.

— Chio nota si commista Falerni est.

Quod tamen non vini, sed numorum proprium est. Nam malæ notæ numi πονηροῦ κόμματος, παράσημοι, κίβδηλοι, παρακεχαραγμένοι Aristophani. Hinc tralatitio *homines de meliore nota* Ciceroni, & Catullo. De vino vero, & fructibus proprie *nomen* dicebatur, a quo dixit Cato, *Ne vinum nomen perdat*. Virgilius:

Nec Baccho genus, aut pomis sua nomina seruant.

Nec vultu] Etiam ipso vultu indicat ignes. Nam πυῤῥὸς est ille lapis. Sed non male legeretur

— nec vultum perdidit igne.

Nam dixit conseruare notas.

Quin etiam externam] Nondum illam hydram confecimus. Lege:

Quin etiam externum nil iis color ipse resoluit,
Non odor, aut leuitas: putris magis ille, magisque.
Vna operis facies &c.

Quin etiam color ipse nihil eis externum admiscet. hoc est, ne colore quidem suo indicant sibi quicquam externi admistum esse. neque aut odor, aut leuitas eos distinguit inter se, vt iste sit putris illo magis, ille minus. Vna facies quippe eis est, eadem per omnia terræ materia.

Imposuere fricas] Hoc verbum non est nauci. Esset aliquid *Phrycas* παρὰ τὸ φρύγειν. Sed oporteret illos in sartagine frigi, & verius dici ταγηνιστοὺς, vt pisces Athenæi. Quare omissis nugis *Chytas* legendum esse mihi persuadet fusilium apud Græcos communis & vnica appellatio. omnes enim χυτοὺς λίθους vocant. Plato Timæo: τυγχάνει δὲ ταῦτα τὰ μὴ ἔχοντα ἔλαττον γῆς ἢ ὕδατος, τά, τε περὶ τὸ ὕαλον γένος ἅπαν, καὶ ὅσα χυτὰ λίθων

γίνη χαλεῖ). Vide Theophrastum περὶ λίθων, & alios. Nisi esset *Rhytas*, ῥυτάς. sed non puto.

Quamuis materies] Iam sæpe docuit humorem, quem in se habent χυτοὶ λίθοι, esse pabulum ignis. τὸ γὰρ τηκτὸν, inquit Theophrastus, ἔνικμον ἀεὶ, καὶ ὑγρότητα ἔχει πλείω.

P A G.48. *Heracleti*] Suppositum a Correctoribus nomen *Heracleti*.quasi etiam non tacito nomine κατ' ἐξοχὴν obscurus ille liber, hoc est σκοτεινὸς vocaretur. Veteres editiones pro *Heracleti*, habent:

Et dicet vero nihil insuperabile gigni.

Quare lego audacter:

Et discet vero nihil insuperabile ab igni.

Nam est ea sententia Heracleti: ἐκ πυρὸς τὰ πάντα συνίσταται, καὶ εἰς τοῦτο ἀναλύεται. Cuius sententiæ vltimum membrum eo versiculo expressum vides. Et sane non satis erat dicere, nihil gigni insuperabile, cum ea disputatio non sit: sed cum de igne tractetur, & de igne quoque hic mentio desiderabatur.

Omnia quæ rerum] Scribe, *Omnia quo rerum natura semina iacta*. Ex quo igne, inquit, omnia constant. An non igitur his duobus versibus continetur sententia Heracleti?

Et discet vero nihil insuperabile ab igni,
Omnia quo rerum natura semina iacta.

ἐκ πυρὸς τὰ πάντα συνίσταται, καὶ εἰς τοῦτο ἀναλύεται. Cuius rei caussæ videntur tractatæ fuisse in illo Commentario Physico, qui vulgo σκοτεινὸς notissimo nomine vocabatur, vt necesse non sit, sicuti iam admonui, Heracleti nomen addere.

Sed nimium hoc mirum] εἰς πῦρ πάντα ἀναλύεσθαι. est obiectio. Sed hoc mirum, inquies.

Densissi-

Densissima corpora] Respondet obiectioni, quam confirmat exemplis. Eaque puto omnia petita ex illo obscuro Commentario.

Nec lapis] Repone ex antiquitus excusis: *Nam lapis ille riget*. Non potest, inquit, ἐλαυνεσθαι, & malleo duci, si tundatur: sed omnino resistit ictibus, & riget. Item si exiguo, & leni igne, patente cælo, nec inclusum teras, resistit ignibus. Sed agedum patere in obturatis fornacibus candere, & coqui, haud dubie durítiam exuet, nec durabit in ignem. Hæc, vt iam dixi, exempla non dubito quin hauserit ἐκ τ̃ σκοτεινοῦ βιβλίου. Silicem vero *fusilem* vocamus vulgo; & ab eo omnia igniaria, *Fusilia*.

Sed nō qui nostro feruet] Lege. *feruat*. *Feruere Leucatem*.

Spiritus additus] Vel, *abditus*.

Fabriles operas] Lege, *opera*. χειρουργοι.

Rudibus contundere massis] Lego:

Fabriles operæ tudibus contundere massas
Festinant — *Tudes*, sunt mallei. Festus. Inde verbum *tuditare* Lucretio: pro extundere.

Hac operis fama est] Posset legi, *summa est*. nihil muto. Est autem totius operis Epilogus. Ætna ardet. quare? In fistulosa terra spiritus excitatur, ex spiritu ignis. Pabulum ignis maxima saxa, quæ vocauit molaria. Ita breuiter complexus est totius disputationis summam. Quam & Lucretius quoque ita exequitur:

— Primum totius subcaua montis
Est natura, fere silicum suffulta cauernis.
Omnibus est porro speluncis ventus, & aer.
Ventus enim fit, vbi est agitando percitus aer.
Hic vbi percaluit, calefecitque omnia circum

Saxa ferens, qua contingit, terramque: & ab ollis
Excussit calidam flamis velocibus ignem,
& quæ sequuntur. Sed in his verbis Lucretij tertius a fine versus mendosus est. Legendum enim:

Hic vbi percellit, calefecitque omnia circum
Saxa terens— Percellit, ἀρχαϊσμὸς pro *perculit*, vt apud Virgilium — *Cynthius aurem Vellit.* — Vide Priscianum, & Diomedem. Nam non calescit spiritus ille, qui fit aeris agitatione. Quod si concedamus, non illum calorem ea agitatione acquirere potest, qui saxa accendat. Sed ex mutuo attritu saxorum, quæ ipse inter se percellit, excuduntur scintillæ: quæ exceptæ materia sulfurea, qua totus ille mons abundat, accendunt ignem.

Spiritus incendit viuus] Hæc est veterum excusorum lectio. Quæ mirum quantum nos iuuat ad verum indagandum.

— Vrget in arctum
Spiritus, incendi cui vis per maxima saxa.

Hoc est, qui accendendi vires acquirit ex mutuo maximorum saxorum attritu. *Maxima saxa*, vt iam admonui, vocat molares lapides.

Pag. 49. *Magnificas laudes*] Pulcherrima coronide Epilogum claudit. quæ tota constat ex narratione veterum monumentorum. Sed & hæc quoque corrigenda sunt:

Magnificas laudes, operosaque visere templa
Diuitiis hominũ, aut sacra marmora, resve vetustas
Traduce materia tetris per proxima fatis
Currimus—

Terris per proxima] Scribimus, *tetris per proxima fatis*. Hoc est per summa discrimina, vt infra:

Hæc

Hac visenda putas dubius terraque marisque.

Dixi quod potui ; neque enim satis confido huic le-ctioni. *Opera traduce materia* eleganter vocat ea, quæ Græci ἀρχέτυπα. vtpote, ex quibus multa similia ad exemplum deriuata sunt, vt ex rumpis, & traducibus vitium multæ aliæ. Porro vt hic *Traduce materia*, sic apud Tertullianum *producem mutui coitus*, libro de carne Christi.

Cernereque & fratres] Reponendum ex veteribus editionibus:

Cernere: quod fratres, ille impiger, iste &c.

Ille canorus] Scribo, *ille canoris.*

Cordeis Fenices alieno interseris aeo.

Cordeis, pro cordis. vnde fecerunt *condere*. *Fenices*, *Phœnices*. hoc est Thebanos, qui ex Phœnicia oriundi sunt, propter Cadmum. Vel fortasse nihil mutandum, vt *canorus condere felices*, sit ea figura dictum, qua Horatio *celer sequi*, & similia: condit felices poeta aut hymnologus eos, quos carminibus suis, & musica celebrat. *Alieno aeo*, id est, longiore, quam quo viuimus. Nam breue est, quod viuimus.

Nunc gemina] De fratribus Thebanis: quibus quum hostiis parentarent quotannis ciues Thebani, fumus in diuersa dissiliebat. Pausanias Bœoticis, ἑξῆς δέ ἐστι τῶν Οἰδίποδος παίδων μνήματα, καὶ τὰ ἐπ' αὐτοῖς δρώμενα, ἃ οὐ θεασάμενος, πιστὰ ὅμως ὑπείληφα εἶναι. φασὶ γὰρ καὶ ἄλλοις τῶν καλουμένων ἡρώων οἱ Θηβαῖοι, καὶ τοῖς παισὶν ἐναγίζειν τοῖς Οἰδίποδος. τούτοις δὲ ἐναγιζόντων αὐτῶν, τὴν φλόγα, ὡσαύτως καὶ τὸν ἀπ' αὐτῆς καπνὸν διχῆ διΐστασθαι. Itaque manifesto legendum:

Nunc gemina ex vno fumantia sacra vapore.

non *saxa*. Nam intelligit ἐναγίσματα, quæ fiebant

illis. Statius: *Exundat diuiso vertice flumen.*
Eius Historiæ testem citat Callimachum Ouidius his versibus:

Sensus inest igitur nebulis, quas exigit ignis.
Consilium fugiunt cætera pene meum.
Consilium: commune sacrum quum fiat in ara
Fratribus, alterna qui periere manu.
Ipsa sibi discors, tanquam mandetur ab illis,
Scinditur in partes atra fauilla duas.
Hoc, memini, quondam fieri non posse loquebar.
Et me Battiades iudice falsus erat.
Omnia nunc credo &c.

Vide Epigramma Bianoris I I I. Ανθολογίας. Titulo εἰς ἡρωΐας.

Raptumq; profundo] Amphiaraum. De cuius morte extant magnifici versus, in Thebaide Statij Papinij.

Et sparsa Lycurgi] Lege, *Sparta*. Leuis sane error vel puero notus: tamen in recentioribus editionibus, etiam in Antuerpensi, hactenus non animaduersus.

Et sacer ad bellum] Alioqui *Numerus* ad contemptum.

Nos numerus sumus, & fruges consumere nati.

Ex Græcorum Prouerbiis, ἀριθμός. Quod etiam de vno dici, non tantum de pluribus, annotauimus apud Euripidem Heraclidis;

Εἰδὼς μὲν οὐκ ἀριθμὸν. ἀλλ' ἐτητύμως
ἄνδρ' ὄντα τὸν σὸν παῖδα. —

Sua turba recenti] Lege *regenti*. penitus deuoti Regibus suis, ac Ephoris. non sui, sed Reipublicæ, & Regum, *Regens*, στρατηγός. In Culice:

— quo flamma regente
Doris Erichthonias prostrauit funditus arces,

Quo

Quo regente, οὗ στρατηγοῦντος.

Gaudentque sua] De Mineruæ & Neptuni certamine hæc accipienda. Quare *victricem Mineruam* vocauit, quod eius olea præposita fuit equo Neptuni.

Permittere vela] Omnino legendum, vt in veteribus, *præmittere.* Nam præmittenda erant vela candida patri, vt essent nuncia reditus.

Tu quoque Athenarum] Ita legendus totus hic locus deprauatissimus:

Te quoque Athenarum carmen iam nobile sidus
Erigone: sedes, Pandioni, vestra canoris
Te vocat in siluis: & tu, soror, hospita tectis
Acciperis. — Tres Atticas puellas alloquitur. quarum primam sideribus, alteram siluis, tertiam tectis acceptam scribit. o Erigone, te nobile sidus vocat. o Pandioni Philomela, te sedes in siluis vocat. o Procne, tu tectis acciperis. Hæc est, nisi fallor, huius loci vera interpretatio.

Solus Tereus ferus] *Ferum* vocat, quod neque tectis, vt Procne, neque siluis, vt Philomela, acceptus fuerit, sed in præruptis rupibus degat. Hoc plane ex politissimis Æschyli versibus illustratur, qui habentur apud Aristotelem lib. I x. de Historia animalium. sed quia ita deprauati leguntur, vt ne minimum quidem ipsos interpretari potuerit magnus vir Gaza, hic eos ego, quantum iudicare possum, correctos, & emendatos apponam:

Τοῦτον δ' ἐπόπτην ἔποπα τῶν αὐτοῦ κακῶν
πεποικίλωκε, κἀποδηλώσας ἔχει
θρασὺν πετραῖον ὄρνιν ἐν παντευχίᾳ.
ὃς ἦρι μὲν φαιὸν τι διαπάλλει πτερὸν
Κίρκου λευκάργου. δύο γὰρ οὖν μορφὰς φανεῖ.

παιδός γε τ᾽ αὐτοῦ νηδύος μιᾶς ἄπο.
νέας δ᾽ ὀπώρας ἡνίκ᾽ αὐξανθῇ στάχυς,
τίκτει νιν αὖτις, κἀμφινωμήσει πτέρυξ.
ἀεὶ δ᾽ ὁ μίσει τοῦδε Παλλήνης τόπου
δρυμοὺς ἐρήμους, ἢ πάγους ἀποικίσει.

In quibus versibus primum allusum ad nomen Epopis: tanquam ἐπόπτης fuerit malorum suorum. deinde alium plumarum colorem illi Vere attribuit, alium Æstate. Nam ἦρι φαιδὸν πτερὸν illi dat κίρκου λευκάργου. Ait habere pennas accipitris. qui est λεύκαργος, hoc est, ventre albo, & habet φαιὸν πτερὸν, fuscas pennas. Vbi sane considerandum est Æschylum sine dubio confudisse Cucullum cum Epope, seu Vpupa. Nam non Epops, sed Cucullus φαιὸν ἀμπάλλει πτερὸν κίρκου λευκάργου. In qua sane animaduersione mirum in modum mihi placeo: cum & mentem Æschyli plane odoratus sim, & menda ex eam deplorato loco sustulerim. Fefellit Æschylum, quod Epops eandem fere vocem cum Cucullo emittit. Propterea eundem Epopem cum Cucullo fecit, qui, vt nemo ignorat, tam similis est accipitri, vt quidam in genere accipitrum posuerint, & nescio quid tale tetigerit Aristoteles. Porro ἡνίκα αὐξανθῇ στάχυς, hoc est, cum adulta est Æstas, τίκτει νιν αὖτις πτέρυξ, rursus renouat, & quasi alium facit pennas: hoc est mutatus pennarum color, alium videri facit. Odio vero Pallenes, vbi ea metamorphosis agitur, eum in tesca inhospita relegabit Iuppiter. hoc enim est τὸ ἀποικίσει. Hoc sane extra ordinem. Sed, quum ipse Corn. Seuerus ne sine corollario quidem opus suum egregium de Ætna concludere voluerit, quur non & ego quoque cum hoc corollario hunc locum absoluam?

ſoluam? Comparent ergo correctionem horum verſuum cum vulgata Ariſtotelis lectione: & videbunt, qua alacritate tam luculentos tanti poetæ verſus a nobis emendatos accipere debeant.

Hectora primum] Locus deprauatiſſimus. veteres editiones:

— Extinctoſque ſuos Phrygas Hectora paruum.

Lego:

— extinctoſque ſuo Phrygas Hectore. Paruum
Conſpicimus magni tumulum ducis.

Simul cum ſuo Hectore extinctos Phrygas. Horatius ad verbum ex Homero:

— & ademptus Hector
Tradidit feſſis leuiora tolli
Pergama Graiis.

Extinctos ſuo Hectore. Hellenismus: αὐτῷ τῷ ἕκτορι διεφθαρμένους. hoc eſt, σὺν αὐτῷ ἕκτορι.

Fixos tenuere] Expreſſit Horatianum:

Suſpendit picta mentem, vultumque tabella.

Rorantes parte] Scribe ex coniectura noſtra, quæ & poſtea confirmata eſt veterum aliquot editionum auctoritate: *rorantes arte* — vt in epigrammate in eandem ἀναδυομένην:

καὶ τὰν ἐκτύπωσε διάβροχον ὕδατος ἀφρῷ &c.

Sub truce] Ouidius: *Inque oculis facinus barbara mater habet.* Vterque intellexit de Timomachi tabella.

Nunc triſtes] Parrhaſius pinxit.

Velatúſque pater] Attribuunt induſtriæ Pictoris. Et in eam partem interpretati ſunt poſteri. Ego vero puto Pictorem Euripidem ſecutum hoc feciſſe. Cuius verba de Agamennone ſacrificio filiæ adſiſtente hæc ſunt:

— ἔμπαλιν στρέψας κάρα

δάκρυα προσῆγεν, ὀμμάτων προσθεὶς πέπλον.

Viua minoris] *Myronis*. Et non omisit Antuerpensis editio.

Turbaque morantem] Hoc non est vnius assis. Veteres editiones: *— turbaque minaces*. Lego: *— turresque, minaeque*. *Minae*, sunt ἐπάλξεις. auctor Seruius in illud *— Minaeque Murorum ingentes*.

PAG. 50. *Sirius ardens*] *Ardet*. Et tamen hæc mihi suspecta sunt.

Quanquam sors] Editiones veteres: *quam sors &*. Lego:

Nec minus ille pius, quam forset nobilis ignis.

Forset. Vide doctissimos D. Lambini in Horatium commentarios.

Nam quando] Hic luculentissimis versibus orditur historiam fratrum Cataneorum: qui ex incendio Ætnæ vtrunque parentem eduxerunt. Eorum de nominibus varia apud scriptores opinio, aliis Philonomum, & Calliam vocantibus: aliis Anapiam, & Amphinomum: quibusdam etiam Æmanthiam, & Critonem. Cuius historiæ plurimi meminerunt, Strabo, Pausanias Phocicis, Val. Maximus, Solinus, Ælianus, Martialis, alij. Sed omnium maxime Claudianus: qui eos egregio carmine celebrauit. cuius initium:

Aspice sudantes venerando pondere fratres,
Diuino meritos semper honore coli.
Iusta quibus rapidæ cessit reuerentia flammæ:
Et mirata vagas reppulit Ætna faces:
Complexi manibus fultos ceruice parentes
Attollant vultus, accelerentque gradus.

Memi-

Meminit & Ausonius in Catina de claris vrbibus. Locus, in quo eorum erant statuæ, in quas id carmen scripsit Claudianus, vocabatur ab indigenis ἀσεβῶν χῶρος. Porro locum hunc ita lege:

Nam quando ruptis excanduit Ætna cauernis,
Et, velut euersis penitus fornacibus, ingens
Euecta in longum rapidis feruoribus vnda.

Dixit *vndam*, vt Pindarus, de eadem re ποταμὸν πυρός.

Cælum caligine torquet] Melius, *torpet*. Aliter dicebant, *Cælum stat caligine.* Ab ea metaphora *frontem caligare* dicebant Veteres: vt Sophocles ζοφερὸν πρόσωπον. Pacuuius Atalanta:

Quis istic voltus caligans? quæ tristitas?

Ita locus ille Pacuuij apud Nonium legendus est. Imitatione Græcorum dixit *vultum caligantem.*

Et mollia culta] Non reiicio veterum editionem, *millia culta.*

Vixdum castra] *Castra mouere*, & *signa mouere* ad conserendas scilicet manus. Virgilius:

Signa mouet, præcepsque aduersum fertur in hostem.

Nam *hostem* ignem vocauit, qui improuisos aggressus sit. supra, *atque aperit se hosti.* igni scilicet.

Portas euaserat] Imo *inuaserat.* & ita reponito.

Rapina] Vetus editio *—viresque rapinæ.* quantum rapere possunt. Si legis *rapina*, erit, raptim conuasare, vt loquitur Terentius: Græci συλλαφεῖν.

Hic velox nimium] Repone *minime*, auctore Aurato nostro.

Et præmia captis] Nihil potuit argutius dici. Prædones, & latrones captis inclamant præmia. Tibullus:

Sæuaque de rapta præmia veste petat.

Vulgo

Vulgo dicimus *Mettre a rançon.* hoc est imponere precium pro redemptione. Ergo *ἀλλῃγρικῶς* dixit ignem eos ante expectatum opprimere more prædonis. Quædam editiones habebant *concrepat.* ex qua lectione Auratus noster legebat *cõcremat.* Vtrum malis, tibi liberum esto eligere.

Amphion] Lege, *Amphinomus.* Et quædam editiones ita correxerunt.

Matremque senemque] Lege:

Adspiciunt pigrumque patrem, matremque senecta
Heu heu defessos posuisse in limine membra.

Senecta membra.

Parcite auara] *Parcite auara manus dites attollere prædas.*

Ipsa dante fidem] Tanquam ipse ignis daret, qui pro se fideiuberent.

Pag. 51. *Felix illa dies*] Eadem acclamatio in Ciri:

Felix illa dies, felix & dicitur annus &c.

Dextra saua] Ex opinione eiusdem maximi Aurati lege:

Dextra saua tenus, læuaque incendia feruent.

Dextra sæua tenus. Ego vero ita defendebam, *Dextra sæua tenent.* τὰ δεινὰ ἐκ δεξιῶν. Simile prouerbium Horatio:

Hac canis, hac lupus.

Illæsos posuit] Lege: *Illos seposuit claro sub nomine Ditis.* Ditis recto casu. Petronius:

Has inter sedes Ditis pater extulit ora.

In veteri Glossario, *Ditis pater*, πλούτων.

Sed iure] Auratus *pure.* alij *vere.* Atque hæc quidem hactenus in Ætnam. quo neque post tempora Tiberij Cæsaris cultius poema, neque mendosius

vllum

vllum ad nos peruenit. Sed oro, obtestorque omnes, qui post messim nostram aliquod spicum, vt ille ait, a nobis relictum inuenerit: ne id potius mihi vitio, quod reliquerim, quam sibiipsi gloriæ, quod inuenerit, verti velit. Quod enim hæc tumultuaria opera conscripsimus, sciunt illi satis, qui non ignorant, quantis temporis angustiis hæc conscripsimus: & quod vnus mensis, in quo hæc omnia opuscula recensuimus, omnes errores nostros excusare poterit. Id quod inuiti scripsimus. Dicendum tamen fuit, vt a quorundam fastidio laborem hunc nostrum, quantus quantus est, vindicaremus.

IN MORETVM

INCERTI AVCTORIS.

PAG. 52. MORETI nomine omne intritum intelligitur. Sic in optimo veteri Glossario *Moretum τρίμμα* exponitur. Etymi ratio a Græca lingua. In ea enim *μυσσωτὸν*, & Attice *μυττωτόν*. Inde *Mosetum*, *v*, in *o*: vt *φύλλον*, *folium*: *μύλη*, *mola*. Deinde pro *Moseto*, *Moretum*: vt *Papisius*, *Papirius*: *Valesius*, *Valerius*. *Mosetum* potius, quam *Mosotum* dixerunt, vsitato scilicet *o*, in *e* mutandi more: vt *Elera*, *Apello*, *hemo*. Græci igitur *Μυσσωτὸν* nomine nihil aliud, quam alliatum intritum intelligunt: vt & Latini quoque. Vnde *moretarium alliatum* Donato, quo Vascones fere semper pro condimento vtuntur. Idem Donatus in Prouerbio, *Tute hoc intristi, tibi omne exedundum est*: ait de Moreto intelligendum. Mihi quoque videtur & Callimachus eodem allusisse,

fisse, ex quo citant Grammatici ... ἣν ἐτρίψατο μυσωτόν. vt supplendum plane mihi videatur:

Τοὺς χρῆν ἐγκάπτειν, ἣν ἐτρίψατο, μυσωτόν.

Ad verbum:

Exedere hos decuit, sibi quod triuere, moretum.

Dixit autem ἡ μυσωτὸς, non τὸ μυσωτὸν, vt annotant Grammatici. Græci Critici volunt μυσωτὸν, παρὰ τὸ μυσάττεσθαι dictum. Quo nomine fortasse ad etymon alluserit Poeta noster. — *simo damnat sua prandia vultu.* hoc est μυσάττεται. Vt igitur moretarium alliatum vocabant: ita etiam pilam, hoc est ἀλετρίβανον, vbi tunderetur, eodem nomine *moretarium*, mox extrita litera *mortarium* dixerunt. Item quod subigitur ex calce, aut arena, aut marmorato: præterea & locus ipse, in quo tereretur, aut pinseretur, *mortarium* Architectonibus dictum fuit. Atque hæc quidem de ratione etymi. De auctore vero huius elegantissimi Catalecti, non constat. Neque enim Virgilij esse, satis norunt, qui Virgilium magis, quam Grammaticos nostros triuerunt. Valde enim confutat eorum iudicium stilus tam diuersus a Virgiliano. Quid dicam de homine erudito, summoque amico nostro, a quo extorquere nunquam potui, ne hoc opusculum Virgilio adscriberet? Profecto ita est: nisi valde ingenium in hac exercitatione subegeris, necesse est perperam de his rebus sæpe iudicare. Quod si mihi quoque coniectandi locus detur in re tam incerta, ego libentius Aulo Septimio Sereno, poetæ Falisco (non Afro, vt nugatur more suo Crinitus) qui opuscula pleraque rustica composuit luculentissimis versibus, attribuerim. Sed ista θεῶν ἐν γούνασι κεῖται. Sane eruditum admodum, & politum poematium: & non nisi

nisi talis poetæ, qui, quum eius nomen adhuc lateat, meruerit propter præstantiam suam Virgilio subdititius esse. Id nos olim totidem versibus Græcis reddidimus: in quo stilum aptum, & conuenientem materię tenuimus. Scripserat & Moretum ante hunc Succius Poeta vetus, ex quo versus aliquot producit Macrobius. Stilus ipse planus, & candidus. Nihil tumidum: nihil insolens: omnia æquabilia. Præterea non multum librariorum incuria deformatum est. Quo minus in eo nobis laborandum erit.

Prædixerat ales] In vna veteri membrana legebatur, *Praeuenerat ales.*

Cultor quum rusticus horti] Vetus membrana habebat, *cultor quum rusticus agri.* Quæ vera est lectio. Nam olitorem tantum fuisse frustra somniarunt Correctores, ducta ex eius hortulo, qui hic describitur, coniectura: sed colonum pauperem fuisse indicio esto vltimus versiculus:

— Et terra condit aratrum.

Remanebat stipite fumus] Non damno hanc lectionem. Puto tamen auctorem scripsisse,

— remanebat stipite fomes.

Nam vitiose, vt puto, scriptum fuerat *fumes.* vnde *fumus* manauit. *fomes*, est igniculus, ἔναυσμα, ζωπύρειον.

Et producit acu] In acum producit stupas. *Acus* nomine, vel, vt apud Corn. Celsum legitur, & in veteri Glossario, *acia* nomine intelligitur quicquid ex lino, aut lana, aut stupa, similibusve carpebatur, vt linamenta, καὶ μοτάρια, καὶ πλατὰ Chirurgorum. Noster ergo rusticus stupam produxerat in acum ad lucubrum. Vocabant enim *lucubrum*, quicquid ex materia arida erat, ad excipiendum ignem: vt sunt sulfurata,

furata, & arborum fungi putres ad ignem arefacti, vel insolati. Quod vero hic facit Simulus, quum stupa accendit ignem, id *Canaptura* dicebatur Veteribus. In vetere Glossario inuenio, *Canaptura*, λυχναψία. videlicet, quod ex cannabis stupa accenderetur ignis. Quod tamen perperam a librario scriptum putarem, pro *Carptura*. Nam ex carptis linamentis, aut stupis lucubrum fiebat.

Tandem concepto] Optima sane sententia: sed vereor, vt vera sit, propter diuersam membranæ optimæ scripturam. Ea autem sic habet:

Tandem concepto sed lux fulgore recedit.

Putarim legendum esse:

Tandem concepto se lux fulgore recepit.

Vt dicitur, *recipere se*. Et sane bona metaphora ab illis, qui ex longo deliquio recipiunt se, cum diu a circunstantibus excitati fuerint. Et vix aliter mihi persuadere possum, quin ea sit vera lectio.

Et reserat clausa] *Clauem clausam* vocat, vt puto, quæ intus aperiebat, aut forinsecus claudebat. Quales erant Laconicæ. Nam, vt ait Theon, οὐχ, ὡς νῦν, ἐκτὸς ἦσαν αἱ κλεῖδες, ἀλλ' ἔνδον τὸ παλαιὸν παρ' αἰγυπτίοις, καὶ λάκωσι. Quæ iccirco κρυπταὶ κλεῖδες dicuntur Aristophani θεσμοφοριαζούσαις:

— Οἱ γὰρ ἄνδρες ἤδη κλειδία
Φορῶσι κρυπτὰ, κακοηθέστατα, λακωνικά.

Sed λακωνικὰ videtur esse glossema, ita versus ratione postulante. Videntur ita vocatæ, quod impactæ claustris vix apparerent. Quin & Festus Auienus difficilem locum Arati interpretans, quum hebetem lucem Cassiopeæ denotare vellet, ait non magis eam apparere, quam clauem Cariam foribus impactam.

Lux

Lux hebes est matri, vix qualem Caria quondam
Nouerit intrantem per claustra sonantia clauem.

Ergo *clausa clauis*, & χρυπτὴ, fuerit ea, quæ intus aperiebat. Nam contraria ei est ὀπῆς κλεὶς. vt in illo senario versu apud Athenæum:

κλεῖδες μὲ ὀπῶν, ἢ παρεσκευασμέναι.

Alioqui apud Homerum κλεὶς est vectis: vt & apud Plautum Casina:

Vbi intro hanc nouam deduxi, via recta clauem
Obduxi. — Quæ & *sera* dicitur Ouidio: *Excute poste seram.* In membrana optimi & doctissimi Pithœi legebatur:

Et reserat claue, qua peruidet ostia clauis.

Forsan legi posset: *Et reserat cala.* Nam *cala*, μόχλος, vectis. Lucillius: *Scinde, puer, calam, vt caleas.* — In veteri Glossario: *Cala*, ἐπικοπὶς, ἐπιγλυφίς. Intelligit ἐπίξηλον coquorū. inde *Calones*. Sed hæc incerta sunt. Quare cum alia longe melior membrana habuerit:

Et reserat clausa, qua peruidet ostia, clauis.

Puto inuersum esse *clausa* pro *casula*. *Ostia clauis* vocat, τὴν ὀπὴν, vbi inseritur clauis. Sic infra bis casulæ meminit. Tres veteres membranæ, quas mihi videre contigit, habebant, *qua peruidet.* Et significat, peruium lumen ostij, & pertusum fuisse. *percé a iour.* Sed ego næ abutor otio meo. Et versiculum, qui ita conceptus est in membrana, sic interpretor, *Et reserat clausa, qua peruidet, ostia clauis. Ostia clausa clauis*, τὴν ὀπὴν τῆς κεκλεισμένης κλῄθρου. Nam, vt dixi, κλῇθρον, seu μόχλον vocat *clauem*, vt Plautus.

Quantum mensura petebat] Non est mutanda hæc lectio. Sed non contemnenda altera, *quantum mensura patebat*, ὅσῳ ἐχώρει.

PAG. 53. *Quæ bis in octonas*] Ne hæc quidem loco mouenda. Sed indicanda ſcripta lectio:

Quæ bifido octonas ex p. l. Lego:

Quæ bifido octonis excurrit pondere libris.

Vt duplex pondus intelligat vnumquodque octo librarum. Nam octonus, & ſimilia ſunt nomina diſtributiua.

Tegmine capræ] Legit vetus ſcriptura, *tergore capræ*. Quod puto verius eſſe. Natus error ex illorum ignorantia, qui inter *tergum*, & *tergus* non diſtinguebant.

Peruerrit cauda] *Cauda*, peniculo. Ad excutiendum puluerem nos vtimur magis vulpinis caudis: Veteres, vt alicubi me legere memini, etiam bubulis. Quin & peniculos ad extergendas menſas bubulos fuiſſe puto. Nam fuerunt & pictorij. Afranius:

Lares ludentes peni pinxit bubulo. Plautus:

Quis iſte eſt peniculus? qui extergenter baxea?

Ab eo *penitulamentum* pro cauda. Arnobius lib. v. *Peniculantem decurtamenta canteriorum: innectentem laqueos mobiles.* Vbi legendum, *peniculamenta decurtantem.* Nam paulo ſuperius dixerat ex ſetis fuiſſe illud vinculum: hoc eſt, ex peniculis canteriorum. quod ipſe vocat *peniculamentum*. Ennius quoque per peniculamentum lacinias tractas veſtium intelligit.

Pendent peniculamenta vnum ad quodque pedule.

Non ſolum ad peniculorum, ſed & ad muſcariorum quoque vſum caudis bubulis vtebantur. Ælianus, βοῶν δὲ γένη δύο, δρομικούς τε καὶ ἄλλους ἀργοὺς δεικνῦσι. ἐκ τούτων γε τῶν βοῶν καὶ τὰς μυοσόβας ποιοῦσι. Quemadmodum Plautus Paraſito, quod menſas extergeret, nomen indidit *Peniculo*: ita etiam Theopompus

Comi-

Comicus anum, quæ lances lingendo detergebat, σπόγγον λεκάνης, καὶ πτερὸν λεπαστῆς vocauit. Nam & spongiis quoque mensas detergebant.

Admouet inde manus] Vetus scriptura, itemque veteres editiones: *Aduocat inde manus.* Quod quare mutandum sit, non video.

Partitus vtranque] Lege ex manu scriptis: —*partitus vtrique.* scilicet opus, & munus suum. Nam barbarismus erat, *partiri manus.*

Hac rotat assiduis] Concinnius manu scripta lectio, *assiduum.*

Trita Ceres] *Tusa Ceres* habet scripta lectio. Et ita repone. *Tusa Ceres* olim in versione nostra expressimus μυλήφατος ἀκτής. Nam nihil præterea memini.

Decurrit ab ictu] *Ictu* ergo erit, τρίψις, vel θλίψις. Sed, ni fallor, legendum *actu.* hoc est, vt poetæ dicunt, ἀγῇ. vt —περιδινέος ἀγῆς. Petronius:

— *Quæ facili vilis rota finxerat actu.*

Idem intelligit per *gyros.*

Interea clamat] Ego malo ex veteri scriptura, itemque ex antiquitus excusis: *Interdum clamat.* Nam iam ea repetitio venustatis caussa affectata est.

Cybalen] *Scybalen* habet semper vetus scriptura. παρὰ τὰ σκύβαλα ridicule formatum nomen.

Tota patriam] *Tota figura,* vt pedibus, cruribus, aluo, mammis, & aliis. singillatim enim totam figuram describit. Ego vero per figuram intelligo tantum vultum, aut colorem vultus. Icciroo legendum putem —*tosta patriam* &c. *tosta figura.* Sunt enim colore vsto Afri. Quam, inquit, facile ex ipso colore Afram agnosceres. Nam sane quæ sequuntur singulorum membrorum descriptiones, non Afrorum,

ſed ipſius Scybales ſunt. Idem, vel potius ſimilis error in Martiali in Epigrammate ad Traianum:

Dignus es, vt totum poſſis ſeruare clientem.

Legendum enim *tortum*. Nam de torquendis ex accuſatione libertorum, aut ſeruorum dominis intelligit; quod quum liceret tempore Domitiani, Nerua Imperator ſuſtulit. Et ita Epigramma obſcurum luce clarius erit.

Poſtquam impleuit] Melius membranæ:

Poſtquam impleuit opus iuſto verſatile fine.

Similus ſcilicet. *verſatilis*, περιακτός.

Transfert inde manu] Lege ex veteri membrana:

Transfert illa manu. — Et ita ſane legendum eſt. Nam aliter neſcio quid ὑποβάρβαρον relinquebatur. Sequitur:

Fuſas per cribra farinas Et quatit] Lego, *Decutit*. Ita nihil clarius hac lectione. *Decutere farinam.* ſupra ex Perſio — *Cribro populi decuſſa farina.*

Componit tabula] Supra *tabella* erat πέτευρον. —*paruaque tabella Lumina fila locat* — hic vero πλατάνη, vt olim vertebâmus: aut κόπανος, vbi ſcilicet ſubigebantur placentæ, aut formabantur. Ita τρισκοπάνιστος ἄρτος in Batrachomyomachia, ter ſubáctus panis. hoc eſt multum ſubactus. Quod tamen perperam Grammatici hactenus ἐτυμολογοῦσι.

Liquidoque coacto] Corruperunt hunc locum. Neque hoc contenti deſtiterunt. Nam & cum ſequentibus coniunxerunt. Ego lego:

Contrahit admiſtos nunc fontes, atque farinas
Tranſuerſa durata manu, liquidoque coacta.

Vbi & pro *tranſuerſat*, quod in omnibus vulgatis legitur, *tranſuerſa* correximus. *Fontes atque farinas*

durata

durata transuersa manu. Videor mihi videre pistorem farinas inspergentem, & manu subigentem. Ea est huius descriptionis luculenta ὑποτύπωσις.

Format opus] Repone ex veteri membranarum scriptura:

Leuat opus. — hoc est, vt ipse interpretatur, dilatat palmis in suum orbem.

Et notat impressu] Quod panis in quadras dissectus esset, & hinc patet, & Horatius innuit illo versu:

Et mihi diuiduo findetur munere quadra. Martialis:

Secta plurima quadra de placenta.

Quare & Romani eos panes vocabant *Quadratos.* Athenæus: βλωμιαίους τε ἄρτους ὀνομάζεσθαι λέγει τοὺς ἔχοντας ἐντομάς, οὓς ῥωμαῖοι κουαδράτους λέγουσι. Idem voluit Hesiodus:

ἄρτον δειπνήσας τετράτρυφον, ὀκτάβλωμον.

Dabant autem quadram vnicuique, vt ex loco Horatij iam citato colligitur: & ex Iuuenale alludente:

— *aliena viuere quadra.*

In veteri Glossario perperam legitur, *Quadra* τόπος. legendum τόμος. Quare & Horatius dixit *findere quadram,* & Martialis *scindere.*

Vnguentum, fateor, bonum dedisti
Conuiuis here: sed nihil scidisti.

Quam sententiam Epigrammatis, vt id quoque exponamus, Lucianus ita expressit: τὸ γὰρ λιμῷ ζυνόντα, καὶ τὰ δία διψῶντα μύρῳ χρίεσθαι καὶ στεφανοῦσθαι τὴν κεφαλήν, ἤρεμα καὶ γελοῖον. vt ab hac mente potius manasse prouerbium crediderim, ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον. Alludit & illud: τὸν στέφανον ἔχων, αὐτὸς δὲ δίψῃ ἀπολωλώς.

PAG. 54. *Cybale*] Repone semper *Scybale,* ex veteri membrana.

Testisque tegens] Iucundior prisca lectio, *testisque tegit.* est enim ἀσύνδετον non inuenustum.

Trunciq; vacabant.] Quid faciat hic loci, aut quam sententiam obtinere possit hoc verbum, non video: quanquam olim in versione nostra quomodocunque id sequuti sumus. Veteres editiones habent,

— *truncique rigebant.* Nam quæ sale durata sunt, vere ea rigent & arida sunt, & inflexibilia. Significat ergo ne per facultates quidem ei licuisse vel salsamentum suillum, aut offam possidere: sed in eorum locum caseum tantum habuisse.

Durati sale] Tamen hoc loquendi genus reprehendit in Claro Oratore Quintilianus: *Nec video,* inquit, *quare Clarus Orator duratos muria pisces nitidius esse crediderit, quam ipsum id, quod vitabat.* Sane, vt ego puto, Quintilianus ambitionem hominis carpit, qui, quum salsamenta; hoc est τὰ ταρίχη, vno verbo dicere posset, περιφραστικῶς maluerit *duratos muria pisces.* Sic infra — *sale durus adeso* Caseus.

Munibat] Atqui viminea, & arundineta muniendis hortis, aut sepibus obtendendis vsum præstare non solent. Deinde *munire*, quanuis excusari potest, tamen minus proprie dictum puto. Quare malim, *minuebat*: vt ostendat bonam hortuli partem arundineto, & vimineto occupatam esse, &, vt Horatius loquitur, denormatam.

Et calamo redimita] Quid est, obsecro vos, *arundo calamo redimita*? nihil sane aliud, quam μάκτρα κάρδοπος apud Aristophané. Sed optime vetus scriptura, itemq. antiquitus excusi, *rediuiua.* hoc est παλιμβλαστής. Intelligit septum hortuli ex arundine innata esse, hoc est ex ea, quæ esset αὐτοφυὴς, & quotannis cæderetur

retur in vſum pergularum: quæ quia reſtibilis eſſet, vocauit eam rediuiuam. Tamen, ne quid diſſimulem, ſunt veteres editiones, quæ pro *rediuiua* habebant *recidiua.* Quod nihil aliud eſt, quam veſtigium corruptum priſcæ lectionis.

Hic cicer] Malo, quod in veteri ſcriptura reperi: *Hic ſiſer*: & ſane ſiſer inter κηπευτὰ, non *cicer* ponitur. Neque dubium, quin *ſiſer* vera ſit lectio.

Debentia cæpe] Scripta lectio — *Et nomen capiti debentia porta.* Nam πράσιον κεφαλωτὸν porri ſpeciem eſſe quis ignorat?

Hic etiam nocuum] Hic verſus in manu ſcripto deſideratur. Non tamen mihi damnandus eſſe videtur.

Grataque nobilium] In manu ſcripto poſt hunc verſum ſequebatur iſte:

Plurima ſurgit ibi, creſcitque in acumina radix.

Itaque ſiſer, porrum, & radix, hoc eſt ῥάφανος, ſunt omnia ex iis, quæ κατάῤῥιζα vocat Theophraſtus. hoc eſt, vt verbis huius verſiculi vtar, creſcentia in radicem, vel quæ ſunt ſingulari radice. Porro lactuca requies ciborum dicitur, quod eo tempore adhuc lactucis claudebant cœnas ſuas. Martial.

Claudere quæ cœnas lactuca ſolebat auorum,
Dic mihi cur noſtras inchoet illa dapes?

Athenæus: οἱ μέντοι ἀρχαῖοι πάντες πρὸ τοῦ δειπνεῖν οὐ παρέφερον οὔτε μάζας, οὔτε θρίδακας, οὔτε ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ὥσπερ νῦν γίνεται.

Certiſque diebus] Membrana optimi Pithœi noſtri, itemque aliæ præ ſe ferunt, aut *notis*, aut *nonis.* & ſane *nonis*, eſt vera lectio. Intellige Nundinas, quibus ad mercatum proficiſcebantur ruſtici.

Sed populi prouentus erat] Malo, quod vetus mem-

brana habet, *profectus.* ἀφέλεια. *Le peuple s'en ressentoit.*

Venales olerum] Restitue ex scripta lectione, *Venales humero fasces.* Innuit ne asellum quidem habuisse, quo ad olerum, & aliarum rerum vecturam vteretur. Sic & infra manifesto significat illum eas res gestare solitum, cum ait, *Inde domum ceruice leui, grauis ære redibat.*

PAG. 55. *Vix vnquam vrbani.*] Vetus scriptura:

Vix vnquam vrbani vacua mercede macelli.

Id est, vix percipiens ex suo olerum fasciculo, vnde de macello aliquid emeret.

—Tellure refossa] Vetus scriptura: *—tellure refusa. Fundere terram* esset implere scrobem. contra *refundere* erit exhaurire. Sed potest videri error librarij, *refusa* pro *refossa.* Nam ita peccatum est sæpe in veteribus libris; vt apud Paterculum: *Collusa inter se duo Reipub. capita, effusúmque alterum Romani imperij lumen.* perperam pro, *effossum*: vt dicat alterum oculum Reipub. Pompeium.

Rutamque virentem] Inuenio in veteri scriptura: *—rutamque rigentem.* hoc est, ἀφροδισιαστικήν.

Numeroso cortice] Vetus scriptura, *nodoso corpore.*

Spoliat coriis.] Intelligit summum corticem cæparum. Nam interiores tunicas, vnde *tunicatum cæpe* Horatio, *Tallas* vocabant, vt est apud Sex. Pompeium, & veterem Glossarium manu scriptum. Itaque apud Lucillium:

—lacrumosaque ordine talpa: legendum, *Talla.* Aliud vero est *Thallus* cæpæ Columellæ: hoc est scapus, seu colis cæparum viridium, & porrorum.

Sale durus adeso] Atqui potius illa, quæ sale aspersa sunt, dicuntur *adesa.* sed & corpora dicuntur *vesca,*

& ipsum

& ipsum sal quoque *vescum*.

Dicit conuicia fumo] Vocat τὰ δριμύτητα fumum, vt nos vulgo.

PAG. 56. *Species nomenque moreti*] Falluntur, qui putant, atque adeo in Commentarios suos, & annotationes retulerunt, Moretum constare ex pane, & herbis. Quo ex pane amabo? an quia hic quoque coquitur panis? Sed sciant isti confectionem tantum Moreti incipere ab illo, *Hortus erat iunctus casulæ* &c. constareque ex alliis, apio, ruta, coriandro, bulbo, & caseo, oleo, & aceto, neque requiri in illo, vt coquatur: panem vero illum non esse de ista confectione, sed ad illum Moretũ, tanquam obsonium, adhiberi.

Quem lotis recipit] Legit vetus membrana: *Quem latus recipit*. neque ausim illud mutare, quum deterius non sit eo, quod habent vulgati libri.

IN DIRAS

VAL. CATONIS.

HVIVS poematij auctor est Val. Cato Grammaticus. Quod deprehēditur ex iis, quæ de eo scripsit Suetonius Tranquillus: nempe patrimonium suum amisisse bello Sullano: tum amasiam quandam Lydiam celebrasse carminibus suis. Vtrunque in hac Ecloga apparet. Nam & Lydiæ eius sæpe meminit, & amissa bona sua deplorat. Quæ fuit vnica caussa, quare hoc eidyllion Virgilio attribueretur, quod & ipse quoque bello ciuili agros suos prope Mantuam amisisset. Sed quis sanus vnquam hoc poema attribuat Virgilio, etiam si non constaret de

nomine auctoris? Hoc dico, non quod malus fuerit poeta Val. Cato (Dij melius) sed quod dissimilis Virgilio. Bonum enim poetam fuisse qui mihi non credet, audiat de eo elogium tale Furij Bibaculi:

Cato Grammaticus, Latina S[illegible],
Qui solus facit, ac legit poetas.

Etiam Catullus eum amice appellat eo Hendecasyllabo:

Ride quicquid amas Cato Catullum.

Scripserat & alium librum continentem similem conquestionem de agris amissis, cui titulus erat *Indignatio*, vt inquit idem Suetonius. Itaque in hoc, quem posterius scripsit, manifeste innuit de illo altero, quum ait:

— repetamus carmine voces.

Ostendit enim etiam antea se de eadem re scripsisse. Diuiditur autem hoc opusculum in duas partes. Prima continet deuotum carmen, plenum imprecationum, & vere quas vocat Horatius Thyesteas preces. Secunda tota ad amasiæ Lydiæ amissionem spectat. Quæ quidem quanuis egregia sint & luculenta, tamen eorum nitori maxime officiunt menda, quæ in illis iniuria temporum inoleuerunt. Nam quid eis vetustas non nocuit, quum & auctorem quoque abstulerit? Sed & nos huic poematio parum prodesse possumus, ope bonorum codicum destituti.

Battare] Videtur *Battarus* nomen fluuij, non, vt voluit Domitius, arboris. Satis enim differre inter se puto *Battarum*, & *βάκχαριν*, quæ ne ipsa quoque arbor est, sed herba. Alloquitur autem eum tanquam numen. Nam fluuij Deorum appellatione inuocabantur. Hoc, qui diligenter totum opus perlegerit, facile

facile colligere poterit cum ex aliis, tum ex illo:

Battare fluminibus tu nostros trade dolores.

Cũ enim, ne Neptuni vindice inundatione indignũ quid protulerit, veretur, mandat Battaro fluuio, vt saltẽ vicem Neptuni ipse agros suos diluuio operiat.

Cycneas] Qui omnem prorsus salutis spem abiecerunt, dicuntur prouerbialiter τὸ κύκνειον ᾄδειν. Iulianus παραβάτης. ἐνταῦθα τί πράττειν ἐχρῆν ἄνδρας τοὺς πλάτωνος, καὶ ἀριστοτέλους ζηλωτὰς δογμάτων; ἆρα περιορᾶν ἀνθρώπους ἀθλίους τοῖς κλέπταις ἐκδεδομένους, ἢ κατὰ δύναμιν αὐτοῖς ἀμύνειν, οἶμαι, ὡς ἤδη τὸ κύκνειον ἐξᾴδουσι διὰ τὸ θεομισὲς ἐργαστήριον τῶν τοιούτων. Est ergo desperantum, τὸ κύκνειον ᾄδειν. Sed in Iuliano plus est ἐξᾴδειν, vt *Decantare* apud Ciceronem, & *Depræliari* apud Horatium. An, quum dicat Suetonius bello Sullano patrimonium amisisse, eius agri in Corsica insulá fuerunt, quum in eam *Haleriam* Coloniam deduxerit Sulla, ibique agros veteranis suis assignauerit, propterea dicemus legendum esse *Cyrneas*, non *Cycneas*? Sane & ipse infra agros suos mari allui indicat illis:

Vndæ, quæ nostris pulsatis litora linfis.

Et Haleriæ nomen satis demonstrat, maritimum locum fuisse, cum id nominis non nisi maritimis ciuitatibus imponeretur, vt annotat Festus. Quid quod Guattarus adhuc fluuiolus est in Corsica insula inter oppidulum Coassinum, & Haleriam? vt sane Battarus esse videatur, qui hic appellatur a poeta. quod si verum est, omnia conueniunt, cum & Haleria possit esse ea Colonia, de qua innuit poeta, & certum sit deductam a Sulla, vt & certissimum est agros huius poetæ assignatos fuisse Sullanis militibus.

Diuisas] Subinde intercalatur τὸ *Repetamus*: vt innuat

nuat se olim in Indignatione hæc iam dixisse. *Sedes diuisas* : vel quod veteranis Sullæ assignati fuerunt eius agri: vel *diuisas* intelligit deuotas. Sic Propertius:

— an me Deus obruit? an quæ
Lecta Prometheis diuidit herba iugis?

Diuidere ergo *maledictis*, & *differre* veteres dicebant, vt Græci ἐνδατεῖσθαι. Sophocles Trachiniis: κἀ πλεῖστα τὸν ἐνδατούμενον γάμον. & Catullus similiter:

Non si me infestis discerpant sidera dictis.

Montibus] Imprecatur καὶ δένδρων καὶ ἀμπέλων ἐκκοπὴν, ab exemplo Lycurgi Thracis, qui furore correptus securi omnes arbores vitibus maritatas cædebat. Vnde *securiger* dictus Senecæ in OEdipode. Idque etiam persequitur, quum ait *— Trinacria sterilescant gaudia vobis. vobis* enim, non *nobis* legendum est. Neque, inquit, τροφοφορείτω. Ne ferat ager frumenta, qualia in Trinacria.

Nec fœcunda senis] Lego:

Nec fœcunda, sinus nostri. —

Nam sinum, nisi fallor, dixit, quod, vt iam monuimus, maritimi fuerunt eius agri. Id quod ex multis aliis huius poematij locis constat. O sinus nostri felicia rura, ne segetes ferant semina fœcunda. Ita enim distinguendum, vt *fœcunda* referantur ad *semina*, non ad *rura*. Idque melius pateret, si ita legeretur:

Nec fœcunda, sinus nostri o felicia rura, Semina &c.

Non arbusta nouas fruges] Etiam Cicero in libro de senectute vitem in frugibus ponit.

Effœtas Cereris] *Effœtas auenas*, quæ defrugant segetem; vt in Moreto *adesum sal*, quod ipse scilicet efficiat, non patiatur. id est, quod efficiat adesa corpora, quibus inspersum est.

Pag. 57. *Ludimus*] Prodigiosa lectio: quam ita expiandam puto:

Tu nemus, & multum nostris cantata libellis
Optima siluarum.—

Tondemus] Lego,

Non demum virides vmbras, nec lata comantes
Iactabis molles ramos inflantibus auris.

Illud autem *molles* Græci per ῥαδινὸν explicant. vt Virgilius:

Belgica vel molli melius feret esseda collo.

molli, ῥαδινῷ: vt ῥαδινῆς ἐπεμάξατο χειρὸς Homero.

Succedet dextera] *Succedere ferro*, vt *succedere oneri*. Malim tamen *succidet*.

Ipsa cades] Lego:

Ipsa cades: iterum domini felicis alumna
Necquicquam, nostris potius deuota libellis
Ignibus atbereis flagrabit.—

Nam ex veteribus editionibus *iterum*, & *potius*, in quorum vacuum venerant *veteris*, & *toties*, reposuimus. iterum alumnam suam siluam vocat, quod, vt verisimile est, iterum sata sit ab illo, & instituta. Sed id frustra, & nequicquam, inquit, cum ea potius deuota nostris libellis ardeat oportet. Ego non dubito, quin propius a veritate absit hæc coniectura nostra.

Iuppiter hanc aluit] Lege, *Iuppiter hanc alito*. Insultans in desperatione hoc dicit. Eadem figura: *Insere nunc Melibœe piros.*

Cum tua Cyaneo] *Cyaneo*, cæruleo, vt in Ciri *cæruleas vmbras*. Tamen hic quoque *Cyrneo* legi posset, vt supra *Cyrneas voces*.

Non iterum dicens] Ita habent omnes antiquitus excusi, quod in recentioribus impudenti audacia in nescio

nescio quod monstrum sententiæ mutatum fuit. Ego vero *dicent*, non *dicens* lego, vt non opus sit tot verba interpolare. Cùm amplius, inquit, nemo dicet *tua silua*. Nam crebro Lydia dixit *tua silua*. Auget inuidiam a memoria rei amissæ, vt, *fuimus Troes*. &, *Campos, vbi Troia fuit*.

Coniungat & arbor] Lege

— contingat & ardor aristas.

Pertica qua] *Pertica qua*. Et ita nonnullæ editiones. *Pertica*, Propertius: *Abstulerat miseras pertica tristis opes*. In Italia, vt & pueri sciunt, perticis antiquitus metabantur agros: Barbari vero funibus: vt est in sacris literis, & apud Herodotum. vnde σχοινίῳ μετρῆσαι. Postea hunc funem etiam Romanis *aruipendium* nominatum inuenio. In veteri Glossario exponitur, σχοῖνος γεωμετρικός. Quare quum in Gallia diceretur *Arpennium* pro iugero: non puto magis Gallicam vocem esse, quam Latinam Gallis receptam, quasi *aruipennium*. Sic Plauto *dispennere*, pro dispendere. In Gallia Belgica, & Celtica etiam hodieque iugerum *Arpen* vocant. Quin & in eodem peroptimo Glossario integra vox legitur, *Arpendia*, πλέθρα, non *Arpennia*.

P AG. 58. *Qua Volcanus*] Locus corruptissimus. Lego:

Quo Volcanus agro pastus Iouis ignibus ardet.

Quo agro Volcanus Iouis ignibus, id est ignibus fulminis accensus agrum meum populatur, in eo, inquam, agro fulgurito existat Syrtis similis ei, quæ est in Libya.

Nigro multa] Dixit *portenta monstra*, vt Cicero *tibicini modi, ancile scutum, rete iaculum &c.*

Atrum conuertens] Lego, *conuertens*, Συμπαύρων. *Atrum æstum*, vt μέλαινα φεὶξ poetis.

Si minus heu] Lego:

Si minus hac, Neptune, tuis infundimus iris.

Si minus hæc euomimus digna tuis iris. Si non satis digna sunt vindicibus vndis tuis, quæ imprecamur: tu, o Battare flumẽ ades, & trade diluuio fluminum nostros dolores, hoc est agros nostros: quorũ amissione dolemus: vt amores nostros, quem amamus.

Et aduersi rursum] Veteres editiones, *cursum*. Lego igitur:

— Et auersi cursum diffundite campis.

auersi cursum, παλίσροφοι. Ouidius:

— auersis solque recurret equis.

Diffundere campos, κατακλύζειν. infra:

— Diffusos gurgite campos.

Nec nostros] In priscis editionibus non legitur *seruire*, sed *exire*. quod est verbum alienationum: *exire in ius*, *exire in potestatem*. Lego autem *erronibus*, non *erroribus*. Veteranos intelligit, quibus eius agri erant assignati. est enim conuicium in militem infrequentem, sicut & *Emansor*. Tibullus:

Vre, Puer, quæso, tua qui ferus ocia liquit.

Atque iterum erronem sub tua signa voca.

Vtcunque igitur erit tolerabilis lectio. Sed ea, quam modo reponam, longe mihi verior videtur:

Nec nostro exire sinant erronibus agro.

Optat amnes per totum agrum diffundi, vt omne exeundi iter obsessis militibus intercludatur. Quibus displicebat hiatus ille, *Nec nostro exire*, immutarunt lectionem.

Quis dominis] *Qui dominis.*

Vnde relapsa] Veteres editiones: *Vnde elapsa.* Malim ergo legere:

Vnde elapsa meos agros peruenerit vnda,
Dicetur nostris in finibus aduena arator?
Aduena, ciuili qui semper crimine creuit?

Nam non *Piscetur*, vt in recentioribus, sed *Discetur* legitur in illis antiquis. Vnde, inquit, ego deduxi fluuios, & irrigaui agros meos, in illis finibus, vel intra illos fines, quos ego colui, dicetur esse aduena dominus? Simile est Virgilianum:

Impius hæc tam culta noualia miles habebit?
Barbarus has segetes?

Pratorum crimina] Lego *raptorum.* vt malæ fidei possessores, & alieni insessores denotet.

PAG. 59. *Tuque inimica tui*] Et Virgilius:

— en quo discordia ciues
Perduxit miseros. —

Hinc ibo in siluas] Interrogatiue seu ἐρωτηματικῶς hæc omnia legenda sunt. Nec mihi, inquit, adire licebit campos, tanquam colles mihi obstent, aut montes?

— Et felix nomen agelli] Græcanice enunciatum, *nomen agelli*, hoc est, *agellus.* Æschynes, σὺ δὲ τὸ μὲν Θηβαίων ὄνομα, καὶ τὸ τῆς δυστυχεστάτης συμμαχίας ἐνοχλεῖς ἀεὶ λέγων &c. Albinouanus in Epicedio Drusi:

Fluminaque, & fontes, & nomina magna locorum.

Cæcilius Comicus:

Nomen virginis, nisi mirum est, deintegrauit.

Tuque resiste] Corruptissimus locus, & alieno loco positus. Puto primum eum post hunc versum reponendum:

Siue eris, & si non, mecum morieris, vtrunque:

Tuque

Tuque eris isti par, & prima nouissima nobis.

Deinde ita interpretor: Siue eris, & si non, Græcismus: ἀμφότερον, ἢ ἔσται, ἢ μὴ ἔσται. vt illud:

Ἀμφότερον, ῥητῆρά τ' ἔμεναι πρηκτῆρά τε ἔργων.

Tuque eris isti par. Eris semper compar mihi. idem iugum trahemus, vt iam dixit, *mecum morieris. Isti*, id est, isti homini Comice dictum, pro mihi, δεικτικῶς. Exempla occurrunt apud Terentium, & Plautum. Vt, *isti homini debentur viginti minæ.* id est, mihi. Ergo, vt interpretatus sum, ita lego:

Tuque eris isti par — pro, *Tuque resiste pater.*

Et prima nouissima] Nam mecum viues, mecum morieris. Propertius:

Cynthia prima fuit: Cynthia finis erit.

Rura valete]. *Salue*, & *Vale* dicebant iis, quos nunquam visuri erant. Iccirco ita & mortuos alloquebantur. Plautus, Virgilius.

Siue eris & si non] *Esse*, hic sumitur, vt apud Plutarchum, & Appianum: εἰ δεῖ χαρχηδόνα εἶ). Cætera iam supra exposui. *Fuisse*, est mori. Plautus Truc. *Pene tibi fuit Phronesium.* hoc est: pene mortua est: parum abfuit, quin moreretur.

Quamuis ignis eris] Prouerbialiter dixit ex illo:

— ἀλλ' ὑμεῖς μὲν ὕδωρ, καὶ γαῖα γένοισθε.

Eadem sententia cum superioribus: *siue eris*, *& si non* &c.

Tacite vestrum suspirat] Veteres excusi: *tacite vestri.* Malim igitur

— *tacite vestri suspirat amore.*

Mihi qua cantabat in aurem] ὀαρισμοί.

PAG. 60. *Tardabunt riui*] Lego:

Tardabunt riui labenti currere lymfa.

Noua pabula fastidire] *Tadulos*, & *fastidiosos* veteres vocabant, quibus palatum nouis cibis reficiendum erat. Nam fastidiosi stomachi vt consuetis cibis grauantur, ita nouorum gustu leuantur. Ergo eleganter dixerit in eum sensum, *fastidire noua pabula.* Ita Plautus:

Omnes homines ad suum quaestũ callent, & fastidiunt.

hoc est, quod vulgo dicimus, *delicati sunt.* Putaui & aliquando legi posse:

— noua pabula sat sit adire.

vt dictum sit, sat tibi est adire, vt in comparatiuo, *satius est tibi adire.* Sed vulgatam lectionem coniecturæ meæ præfero.

Cur non & nobis] Ita hunc versum ego lego:

Cur non & nobis facilis natura fuisset:
Cur ego crudelem &c.

vt, *Verum anceps fuerat belli fortuna. fuisset:*
Quem metui moritura? —

Inque vicem excurrunt] Hæc valde deprauata sunt. Nam τὸ *Phœbe* conflatum ex *Ephebus*, quod erat in fine versus. Itaque sic lego:

Sidera per viridem redeunt quum pallida mundum,
Inque vicem excurrunt: atque aureus orbis Ephebus
Luna tui tecum est: quur non est & mea mecum?

τὸ ATQVE eandem habet significationem, quam & apud Virgilium:

Atque illum prono præceps agit alueus amni.

εὐθὺς γοῦν. Hoc vult dicere: Statim ac surgunt sidera, tunc ephebus tuus tecum est: quur similiter & mea non est mecum? Ephebum intellige τὸ πρόσωπον ἐμφαινόμενον ἐν κύκλῳ σελήνης. De quo Agesianax poeta apud Plutarchum loquens de luna:

Πᾶσα

Πᾶσαι μὲν ἤδη πλεῖαι πυρὶ λάμπονται. ἐν δ' ἄρα μέσση
Γλαυκότερον κυάνοιο φαείνεται, ἠΰτε κύκλος
ὄμμα, καὶ ὑγρὰ μέτωπα. οὐδ' ἱερὰ θεοί αὔτα ἔοικεν.

Luna dolor] Ita lego:

Luna, dolor nosti quid sit. miserere dolentis.
Phœbe, geres in te laurus: celebrabis amorem.
Et quem pompa Deum, non siluis fama sequuta est,
Omnia, vos testes, secum sua gaudia gestat.

De Luna primum: Historia Endymionis. Deinde: o Phœbe quotiescunque lauream gestabis, celebrabis amorem tuum in Daphnen. Qui amor tuus, quum in pompa Deorum celebretur, neque tantum in siluis fama notus sit (nam non solum siluæ lauri extant; quæ sunt monimenta amoris Phœbi in Daphnen: sed etiam Deorum quoq. pompæ, & victoriæ, & agones hac arbore insigniuntur) Ille, inquam, amor pro amissa potiundi spe hoc magno solatio fruitur, quum vbique locorum inspersa videt lauri nemora, & lucos. Melius in præsentia comminisci non potui, qui huic obscurissimo loco lucem adferrem. Interea eruditiorum quisque pro sua copia symbolam in illum conferat.

PAG. 61. *Conditio similis*] Doleo hæc a recentioribus editoribus interpolata fuisse, cum bene habeant veteres excusi:

Conditio similis fuerat mortalibus illis
Hæc quoque. præterea notum Minoidis astrum.

Quæ durior esset] *Qui durior esset.*

Vitam tentare] Lego, *vittam.* pudorem intelligit.

Noxa soluere] *Nexa. Nexam* clientam vocat. Ausus ego meæ clientæ soluere fata, hoc est attentare pudorem, ante quam fata sinant: prius quam liceat.

Ilium atque vtinam] Atque vtinam primus hoc malum exemplum posteris reliquissem, vt dicerer auctor occulti amoris. vt apud Horatium:

— *culpa potare magistra.*

Sic infra:

Auctor vt occulti noster foret error amoris.

Auctore errore meo alij auderent furari dulcem fructum amoris. *Auctor error*, & *magistra culpa*, idem.

Semper mendacia furti] Veteres editiones, *semper mendacia factus*. Lego:

— *sempermendacia fastus.*

Primum *sempermendacia* ὑφ' ἓν legendum est, vt apud Terentium *semperlenitas*, ἀειπρεπότης. & Lucretius

— *semperflorentis Homeri*

— ἀειζώοντος ὁμήρου

— ἀειθάλλοντος ὁμήρου.

Deinde *sempermendacia fastus* significat serio dissimulasse amorem suum in sororem, & fastu, vt integumento frontis semper illum celasse, cum tamen furtim aliud agerent. Et huc allusit elegans vetus Epigramma:

Et cum deprensa quis, nisi frater erat?
Frater erat. nihil est. fecit quod Iuppiter. illud
Sed quod non fecit Iuppiter, hoc facitis.

Gaudia libauit] τῶν ἀφροδισίων ἀπήρξατο. allusum ad Homeri locum, Ἰλιάδος ξ.

οἷον ὅτε πρώτιστον ἐμισγέσθην φιλότητι
εἰς εὐνὴν φοιτῶντε φίλους λήθοντε τοκῆας.

Et mecum tenera] Lege, *&* *secum*. scilicet Iuno.

Ludere in herba] Lege:

— *gauisa est ludere in herba*
Purpureos flores — vt supra,

Membra reclinarit, teneramque illiserit herbam.

Purpureos flores] In eadem historia, eadem descriptione vtitur Petronius:

Idæo quales fudit de vertice flores
Terra parens, quum se confesso vinxit amori
Iuppiter, & toto concepit pectore flammas:
Emicuere rosæ, violæque, & molle Cyperum;
Albaque de viridi riserunt lilia prato. &c.

Tum credo fuerat] Hæc omnia εἰρωνικῶς. Contra enim sentit. Iam puto, inquit, eo aureo seculo Martem districtum fuisse bellis: Vulcanum autem ensibus & telis fabricandis. Quasi dicat: Non. Non enim armis opus erat eo tempore, in quo voluptati tantum & otio studebant homines.

Tristi turpabatque] In hoc versiculo plus est fuliginis, quam in barba Vulcani: quæ ita abstergenda est: — *& illi*

Tristi turpabat malas fuligine barba.

& hæc omnia, vt iam monui, εἰρωνικῶς. Contra enim sentit.

Nunquid minus aurea] Nunquid minus digne de illo aureo seculo loquor?

P A G. 262. *Tanta mea vita cordis*] Lego:

Tanta mea vita cum Diis fecere rapinam.

Sic Græci semper ξὺν θεοῖς Ennius. — *volentibus cum magnis Dis.* Sed hic in malam partem, vt Græci non raro. *Tanta*, Græcismus est, τόσα, hæc omnia. Est ἐπιφώνημα. *Cordis*, pro *cum dis.* vt apud Varronem *Cordo*, pro *condo* &c. Neque, vt puto, alia melior lectio. Putaui tamen aliquando, posse legi:

Tanta mea vita excordis.

Græci in eum sensum ἀκήρι̏. vt ὄνειρ̏ ἀκήρι̏.

Apollonio Rhodio: hoc est *ἀμιμνός*. Cognatum illi ex Prometheo Attij:

Sic me ipse viduus noctes excipio anxias.

Me viduus ἐγὼ κένανδρος, puto fuisse in Græco: quod inueni in commentariis Grammaticorum. Et in Tragœdia quod scriptum fuit: *Ita me destituit nudum*, est eiusdem sententiæ, alludens nimirum ad illud Homericum:

ὄφρα με γυμνωθέντα κακὸν, καὶ ἀνήνορα θείης.

& Hesiodus:

— *ὅτ' ἀνέρ' ἀνήνορα θείῃ.*

Nam *Me viduus*, κένανδρος, ἀνήνωρ, idem. Sed in Tragico illo κακέμφατον commisit ille, qui dicit se destitutum nudum a Virgine: vtpote quod in obscœnum sensum detorqueri possit. Itaque sic illustramus locum ex Tragœdia, in erudita Ciceronis epistola ad Pætum. Sed vt ad rem redeamus, non censeo mutandam lectionem in *excordis*, sed, vt dixi, in *cum dis*. Atque hæc in Diras satis. quas qui ex correctione nostra legerit, tantum abest, vt ex illis aliquid boni expiscari possit, vt secundum illum Terentianum, incertior multo discedat, quam prius. Nihil enim aliud præstare potui. Quod tamen æquos lectores, quidquid laboris est, boni consulant, etiam atque etiam oro.

IOSE-

IOSEPHVS SCALIGER IVL. CÆS. F.

SEBASTIANO SENNETONIO SVO S.

ANNVS *hic est plus minus, mi Senneto-ni, cum liber iste iam Typographorum manibus teritur, neque tamen caussam mutare potuit. Semper enim eadem illum, quæ superioribus bellis ciuilibus, tempestas iactauit. Semper eandem fortunam iniquam & aduersam expertus est. Nam superiorum temporum calamitati expositus fuit, quod & id commune cum hominibus habuit: postea vero & hominum & meæ etiam iniuriæ. Parum enim abfuit, quin periculo, quod ei homines vltro creauerant, praepostero quodam iudicio, prudens sciensque subscripserim: vt indicta caussa pene illum damnarem. Scis enim quæ sequuntur poematia eiusmodi esse, vt eorum omnes fere, nisi si qui penitus pudorem amiserunt, pudeat, pigeatque: flagitiosa, petulantia, obscœna. Equidem sic omnia confiteor: scelestissimi, qui hæc in vulgus ediderunt. Execrandum porro seclum illud, in quo turpia scribere hominibus licuerit, cum & turpia facere non prohiberentur. Nam quis hæc negare audeat? Cur ergo, inquies, hæc*

vulgas? cur interpretaris? quid minus utile fuit, quam hoc vlcus tangere? Prius dicant velim: an possum ea supprimere, quæ tot iam editionibus publicata sunt? deinde quare non licebit mihi, quod omnibus licuit, etiam sanctissimis & doctissimis viris? Postremo quid in interpretatione nostra aut ita suspectum est, vt non tecte, aut ita aperte dictum est, quod non necessario dicendum fuerit? Oro te, mi Sennetoni, qui & vitam, & mores nostros penitus & in cute notos habes, vt caussam nostram defendas, non dico apud doctissimos viros: satis enim illis perspecta & mea, & scriptorum meorum integritas, atque innocentia: sed apud genus hoc hominum, qui neque me norunt, neque scripta mea intelligunt. Hoc pro nostro inter nos amore, ac beneuolentia facies, certo scio. Cupio enim talem amicitiæ nostræ cumulum accedere, vt quem tibi suauissimis moribus tuis antehac præsentem deuinxisti, eum etiam sedulitate, & officio tuo absentem tueare. Vale. Lugduni, XI. Kal. Septemb.

IOSEPHI SCALIGERI IVL. CÆS. F. IN PRIAPEIA DIVERSORVM POETARVM.

SCRIPSERVNT huius argumenti poematia plures veterum, Catullus, Tibullus, Ouidius, Petronius Arbiter, alij. Itaque ex illorum Epigrammatis totus hic liber concinnatus est, & conflatus ab eo qui Epigramma illud libro præposuit, *Carminis incompti* &c. Et, *Ludens hæc ego* &c. Nam ne adscriberent hæc Parthenia nostro, poterat eos monere os hominis probum, vita pudica, integri mores. Sane Petronium huiusce argumenti, & nominis quædam lusisse auctor Sidonius:

Et te Massiliensium per hortos
Sacri stipitis, Arbiter, colonum
Hellespontiaco parem Priapo.

Quidam etiam ex Græcis libros singulares eiusdem materiæ scripsere. Inter quos maximi nominis Euphronius poeta. Strabo, quum de vrbe Orneis scri-

 beret,

beret, ait templum Priapi in ea fuisse, ἀφ' ὧν, inquit, καὶ ὁ τὰ πριάπεια ποιήσας Εὐφρόνιος ὀρνεάτην καλεῖ τὸν θεόν.

Carminis incompti] Hinc Ausonius accepit illud proœmium:

Carminis incompti tenuem lecture libellum
Pone supercilium.

PAG. 63. *Obscure poteram*] Est Ouidij hoc Epigramma, vt ex Seneca colligimus, qui illum versiculum ex eo citat:

Dum tinget alterius pulnus inepta loci.

Cuius sensum ita quoque expressit Plautus Casina:

Illa haud verbum facit, & sepit veste id, qui estis.
Vbi illum saltum video obseptum, rogo, vt altero sinat ire.

Latine dicere etiam Martialis *Latine loqui* vocat vnamquanque rem non circuitione, sed simpliciter nominare, & Romane loqui.

Absoluis lepidos, nimirum, Auguste, libellos,
Qui scis Romana simplicitate loqui.

Quid faciam?] Τί πάθω; ἄγροικος καὶ ἄγροικος εἰμι. Aristoph.

ἄγροικός εἰμι, τὴν σκάφην, σκάφην λέγω.

Vnde iocus maximi Principis, Philippi Macedonis. Quum ij, qui prodiderant Olynthum Philippo, conquestum & expostulatum ad eum venissent, quod iniuriose nimis vocarentur proditores ab aliis Macedonibus: *οἱ Μακεδόνες*, inquit, *ἀμαθεῖς, καὶ ἄγροικοί εἰσι. τὴν σκάφην, σκάφην λέγουσι.*

Elephantidos] Quæ scripsit *σχήματα συνουσιῶν.*

Si picta opus] In veteri Epigrammate:

Inque modos omnes, dulces imitata tabellas
Transeat: & lecto pendeat illa meo.

Quod

Quod tuus hortus] Κῆπος pro obſcœna mulierum parte apud Diogenem. quod & annotat eruditus P. Victorius. Hic verò pro puerili. Heſychius quoque, κῆπος, τὸ ἐφήβειον γυναικεῖον. & poteſt illud prouerbiale huc alludere: γλυκεῖ ὀπώρα, φύλακος ἐκλελοιπότος. Ariſtophanes quoque πεδίου nomine:

— νὴ δί' ὦ βοιωτία,
καλόν γ' ἔχουσα τὸ πεδίον. λα. ϰ νὴ δία
κομψότατα τὰν βλαχὼ γε περιεσπλμένα.

Vbi ſimul alluſum ad pulegium, quo abundabant Bœotij: & ad ipſos quoque Bœotios, qui hortorum culturæ valde dediti erant. Euripides quoque Cyclope λειμῶνα vocat.

ἵν' ἐστὶ τοῦτο τὸ ϛέρθον ἐξανιϛάναι.
μαϛοῦ τε ϑλιγμὸς, ϰ παρεσκευασμένου
ψαῦσαι χεροῖν λειμῶνος —

Tormento citharaque] *Tormentum*, eſt funis tenſus, vt in Ergatarum ſuculis, & aliis eiuſcemodi, quin ſimpliciter funis. Nam *funem torquere*, eſt σχοῖνον πλέκειν. Propertius:

Dignior, obliquo funem qui torqueat Ocno.

Tormentum itaque funis. Et rectè in Apuleio: *Capillus ipſe, quem iſti aperto mendacio ad lenocinium decoris promiſſum dixere, vides quam non ſit amœnus, ac delicatus, horrore impexus, atque impeditus, ſtuppeo tormento aſſimilis* &c. Neque quicquam mutandum. Sed pro eo, quod hodie legitur, *honore implexus*, lego, *horrore impexus*. & ſane verum eſt.

PAG. 64. *Quur obſcœna*] Puto eſſe Ouidij.

PAG. 65. *Quadam ſenior*] Claudicat verſus. Puto ita reſtituendum: *Quadam ſerior*, ὀψιαιτέρα. Quod ſane placet. Ita enim interpolatum inueni in manu-

ſcripto

ſcripto quodam, quanquam malæ notæ libro. Et Tibullus ita loquutus eſt:

Vidi ego iam iuuenem, premeret quum ſerior ætas,
Mærentem ſtultos præteriiſſe dies.

Theſeus repperit] Eſt Hecale. Petronius:

Qualis in Actæa quondam fuit hoſpita terra,
Digna ſacris Ecale: quam Muſa loquentibus annis
Battiadæ veterũ viuendo tradidit æuo.

Huc huc quiſquis es] Veteres concubitu abſtinebant rem diuinam facturi. quod Latine dicebant, *Pure habere*, vt Græcè ἁγνεύειν, ἁγνῶς ἔχειν. Plautus Aſinaria:

Si forte pure velle habere dixerit,
Tot reddat ſpurcas, quot puras habuerit.

Deus Κηπουρός ait, vt ad ſuum ſacellum diuertant prætereuntes, non eis opus eſſe, puras noctes habuiſſe.

Nos vappæ] *Vappas*, τοὺς ἀχρείους ac homines nihili vocant Latini. Catullus: *ſatiſne cum iſto*

Vappa, frigora & famem tuliſtis?

Græci quoque ὀξίνην ad eam rem vſurpant. Nam ὀξίνης *Vappa*. Ariſtoph. Ἱππεῦσι:

ἄνδρα μοχθηρὸν πολίτην, ὀξίνην, ὑπέρβολον.

vbi ſane nugatur interpres.

Nigra fornicis] Catullus quoque meretricem vocat, *Oblitum lupanar*. Ita enim meliùs interpretabimur, quam olim fecimus. Sic C. Cæſar *Bithynicus fornix*, & *ſtabulum Nicomedis* dictus fuit.

PAG. 66. *Magnis teſtibus*] *Teſtis*, ὁ μάρτυς ex antiqua lingua Græca δέστωρ & μάρτυρας. Διδύμους τοὺς διδύμους vero (quos eleganter *Pares* vocat Plinius) ita nominatum, quod & ipſi μάρτυρές τῆς ἀρρενότητος. Icçirco

ambigue

ambigue lusit Plautus Amphitruone:

> AL. *Mihi quoque assunt testes: qui illud, quod ego dicam, assentiant.*
>
> AM. *Qui testes?* AL. *Testes.* AM. *Quid testiculare?*

Nam, vt erat mos veterum, verbum formauit ex re, quam non intelligebat: ex teste, *Testiculari.* vt Aristophanes διαμφοσεαζόμας.

> — ἐχθὲς ἔφαγον κάρδαμα.
>
> χλ. τί καρδαμίζεις; —

At dedita opera *testiculari* dixit pro eo, quod Græci ὀρχιπεδίζουσι. Aristophanes:

> οὐκ ἔκυσας, οὐ περιέπτυξας, οὐ προσηγάγου.
>
> οὐκ ὠρχιπέδισας. —

Sicut & κλειτοριάζειν dicebant a pudendo muliebri. quod Laberius, vt ego puto, *puellitari* interpretatus est:

> *Quænam vos dementia suppolitores facit*
>
> *Cum cane eugio puellitariet?*

Nam *Eugium* (quod & Græcum ipsum quoque est, εὐγεῖον) est τὸ κλειτόριον. Vnde *Colei Cliternini* Ciceroni. quia videntur alludere non ad Cliternum oppidum Italiæ, sed ad κλειτόριον. Nam sicut ab oppido Lanuuio, Lanuuinorum Coleorum familia erat: at non ita a Cliterno Cliternini. Quin & nomen familiæ Lanuuinos fuisse ex eo colligo, quod aduersarius Terentij Lanuuinus nominabatur. Alij apud Donatum legunt, *Lauinius.* At *Lauinium*, & *Lanuuium*, idem.

Circitor] Custodem, qui hortum frequenter obit, ne fures intrent, *Circitorem* vocat. Eodem modo ex vigilibus, qui Græce dicuntur περιπολούμενοι, *Circitores* ad verbum possunt dici: quos & *Fraxatores* vocatos esse alibi annotauimus.

Hic

Hic quando] Lege: *Ecquando.* Porro & hic, & in Martiale perperam scribitur *Theleitusa.* Aut enim θαλέθουσα, aut τηλέθουσα. Videtur autem idem auctor illius carminis fuisse:

Nota Suburranas inter Telethusa puellas &c.

Crissabit] Proprie prurire. Verbum Tarentinum, κνισσᾶν, & κνιτλᾶν. Non a κνίσσα. Sed quod alij dicunt κνιζᾶν, ipsi κνιτλᾶν, vel κνισσᾶν. vt ἐπιχαριτλᾶν, ἀντὶ τοῦ ἐπιχαρίζεσθαι. κνισσᾶν *Crissare.* ν, in r, vt μονὰ, *mora.* φονία, *Furia.* φονᾶν, *furere.* κνέφας, *Crepus, crepusculum:* κνίσσος, *Crispus,* vt λίσσος. Γνῶμα; *Groma.* γνωματικὸς, *Gromaticus.*

PAG. 67. *De sacra nulli*] Ouidius:

Dum bene diues ager: dum rami pondere nutant:
Afferat in calatho rustica dona puer.
Rure suburbano poteris tibi dicere missa
Illa, vel in Sacra sint licet empta via.

Propter olus] Omnino mutuatum ex Leonida:

Ἀλλ᾽ ὡς ἐντέταμαι, φῶς, ἔμβλεπε. τοῦτο δ᾽ ἐρωτᾷς,
Τῶν ὀλίγων λαχάνων εἵνεκα; τῶν ὀλίγων.

Hoc sceptrum] Festiuissime παρῳδιάζει ex Homero:

Ναὶ μὰ τόδε σκῆπτρον, τὸ μὲν ἔποτε φύλλα καὶ ὄζους
Φύσει, ἐπειδὴ πρῶτα τομὴν ἐν ὄρεσσι λέλοιπεν.

Virgilius:

Vt sceptrum hoc (dextra sceptrũ nam forte gerebat)
Nunquã fronde leui fundet virgulta, neq; vmbram,
Quum semel in siluas imo de stirpe recisum
Matre caret, posuitque comas, & brachia ferro.

Sed & Val. quoque Flaccus idem imitatus est. quod tamen, ne in hac re nimius sim, non ponam.

Ad pubem capulumque] Plautus Casina:

Gladium ne haberet, metui: occœpi quærere.

Dum gladium quaero ne habeat, arripio caplum.

Caplum pro Capulum.

PAG. 68. *Porro, nam quis*] Exclamatio quiritantium, *Porro Quirites*, vt illud Laberij: *Porro Quirites, libertatem perdimus.* Et *Quiritare* verbum. Vnde vulgo dicunt *Cridar* Italice, Hispanice, & Gallice. Quare quum princeps Iurisconss. omnique humanitatis genere præstantissimus Iac. Cuiacius id olim Turnebo indicasset ex optimo scriptore Tertulliano, vix tandem homini persuasit. At ego semper illud Laberij in illam partem interpretatus sum.

Quod totũ mihi] Aut flagitiosa inequitatio mulierum: vt Mutuni Titinij apud Festum, & Arnobium: aut est id, quod alibi dicit:

Oscula dat medio siqua puella mihi.

PAG. 69. *Ad fontem*] Solent aduenæ, qui aquaturi eunt, sciscitari obuios de fonte. Vnde Cicero prouerbialiter dicit, *Digitum ad fontem intendere*: pro eo, quod est, δεικτικῶς, &, vt Æschylus loquitur δακτυλοδείκτως, & quasi manu ad aliquid ducere. Iccirco ita intelligendus insignis locus Iuuenalis:

Nec monstrare vias eadem nisi sacra colenti,
Quæsitum ad fontem solos deducere verpos.

Id est: Moses vetuit nisi sacra eadem colentes, hoc est ius Iudaicum, ad mysteria illa admitti: vt qui eam doctrinam quærunt, excludantur, nisi eandem legem colant. Vnde apparet Grammaticos perperam ad fabulosum fontem Corn. Taciti hæc retulisse: quum sit prouerbium, *quærere fontem*. Hic vero nõ est prouerbium, sed simplex sensus. Qui autem ignotus, & ignarus viarum a custode hortorum quærit viam ad fontem, quum ipse custos intra septa horto-

rum

Hic quando] Lege: *Ecquando*. Porro & hic, & in Martiale perperam scribitur *Theletusa*. Aut enim θαλέθουσα, aut τηλέθουσα. Videtur autem idem auctor illius carminis fuisse:

Nota Suburranas inter Telethusa puellas &c.

Crissabit] Proprie prurire. Verbum Tarentinum, κνισσᾶν, & κνιττᾶν. Non a κνίσσα. Sed quod alij dicunt κνιζᾶν, ipsi κνιττᾶν, vel κνισσᾶν. vt ἐπιχαριττᾶν, ἀντὶ τοῦ ἐπιχαρίζεσθαι. κνισσᾶν *Crissare*. ν, in r, vt μονὰ, *mora*. φονία, *Furia*. φονᾶν, *furere*. κνέφας, *Crepus*, *crepusculum*: κνίσσος, *Crispus*, vt λίσσος. Γνῶμα; *Groma*. γνωματικὸς, *Gromaticus*.

Pag. 67. *De sacra nulli*] Ouidius:

Dum bene diues ager: dum rami pondere nutant:
Afferat in calatho rustica dona puer.
Rure suburbano poteris tibi dicere missa
Illa, vel in Sacra sint licet empta via.

Propter olus] Omnino mutuatum ex Leonida:

Ἀλλ' ὡς ἐντέταμαι, φῶρ, ἔμβλεπε. τοῦτο δ' ἐρωτᾷς,
Τῶν ὀλίγων λαχάνων εἵνεκα; τῶν ὀλίγων.

Hoc sceptrum] Festiuissime παρῳδιάζει ex Homero:

Ναὶ μὰ τόδε σκῆπτρον, τὸ μὲν ἔποτε φύλλα καὶ ὄζους
Φύσει, ἐπειδὴ πρῶτα τομὴν ἐν ὄρεσσι λέλοιπεν.

Virgilius:

Vt sceptrum hoc (dextra sceptrũ nam forte gerebat)
Nunquã fronde leui fundet virgulta, neq; vmbram,
Quum semel in siluas imo de stirpe recisum
Matre caret, posuitque comas, & brachia ferro.

Sed & Val. quoque Flaccus idem imitatus est. quod tamen, ne in hac re nimius sim, non ponam.

Ad pubem capulumque] Plautus Casina:

Gladium ne haberet, metui: occœpi quærere.

Dum

Dum gladium quæro ne habeat, arripio caplum.

Caplum pro Capulum.

PAG. 68. *Porro, nam quis*] Exclamatio quiritantium, *Porro Quirites*, vt illud Laberij: *Porro Quirites, libertatem perdimus.* Et *Quiritare* verbum. Vnde vulgo dicunt *Cridar* Italice, Hispanice, & Gallice. Quare quum princeps Iurisconss. omnique humanitatis genere præstantissimus Iac. Cuiacius id olim Turnebo indicasset ex optimo scriptore Tertulliano, vix tandem homini persuasit. At ego semper illud Laberij in illam partem interpretatus sum.

Quod totu mihi] Aut flagitiosa inequitatio mulierum: vt Mutuni Titinij apud Festum, & Arnobium: aut est id, quod alibi dicit:

Oscula dat medio siqua puella mihi.

PAG. 69. *Ad fontem*] Solent aduenæ, qui aquatuiri eunt, sciscitari obuios de fonte. Vnde Cicero prouerbialiter dicit, *Digitum ad fontem intendere*: pro eo, quod est, δεικτικῶς, &, vt Æschylus loquitur δακτυλοδείκτως, & quasi manu ad aliquid ducere. Iccirco ita intelligendus insignis locus Iuuenalis:

Nec monstrare vias eadem nisi sacra colenti,
Quæsitum ad fontem solos deducere verpos.

Id est: Moses vetuit nisi sacra eadem colentes, hoc est ius Iudaicum, ad mysteria illa admitti: vt qui eam doctrinam quærunt, excludantur, nisi eandem legem colant. Vnde apparet Grammaticos perperam ad fabulosum fontem Corn. Taciti hæc retulisse: quum sit prouerbium, *quærere fontem*. Hic vero nō est prouerbium, sed simplex sensus. Quit autem ignotus, & ignarus viarum a custode hortorum quærit viam ad fontem, quum ipse custos intra septa hortorum

Hic quando] Lege: *Ecquando*. Porro & hic, & in Martiale perperam scribitur *Theleiusa*. Aut enim θαλέθουσα, aut πλέθουσα. Videtur autem idem auctor illius carminis fuisse:

Nota Suburranas inter Telethusa puellas &c.

Crissabit] Proprie prurire. Verbum Tarentinum, κνισσᾶν, & κνιττᾶν. Non a κνίσσα. Sed quod alij dicunt κνιζᾶν, ipsi κνιττᾶν, vel κνισσᾶν. vt ἐπιχαριττᾶν, ἀντὶ τοῦ ἐπιχαρίζεσθαι. κνισσᾶν *Crissare*. ν, in r, vt νονά, *nona*. φονία, *Furia*. φονᾶν, *furere*. κνέφας, *Crepus*, *crepusculum*: κνίσσος, *Crispus*, vt λίσσος. Γνῶμα, *Groma*. γνωματικός, *Gromaticus*.

PAG. 67. *De sacra nulli*] Ouidius:

Dum bene diues ager: dum rami pondere nutant:
Afferat in calatho rustica dona puer.
Rure suburbano poteris tibi dicere missa
Illa, vel in Sacra sint licet empta via.

Propter olus] Omnino mutuatum ex Leonida:

Ἀλλ᾽ ὡς ἐντέταμαι, φῶρ, ἔμβλεπε. τοῦτο δ᾽ ἐρωτᾷς;
Τῶν ὀλίγων λαχάνων εἵνεκα; τῶν ὀλίγων.

Hoc sceptrum] Festiuissime παρῳδιάζει ex Homero:

Ναὶ μὰ τόδε σκῆπτρον, τὸ μὲν οὔποτε φύλλα καὶ ὄζους
Φύσει, ἐπειδὴ πρῶτα τομὴν ἐν ὄρεσσι λέλοιπεν.

Virgilius:

Vt sceptrum hoc (dextra sceptrũ nam forte gerebat)
Nunquã fronde leui fundet virgulta, neq; vmbram,
Quum semel in siluis imo de stirpe recisum
Matre caret, posuitque comas, & brachia ferro.

Sed & Val. quoque Flaccus idem imitatus est. quod tamen, ne in hac re nimius sim, non ponam.

Ad pubem capulumque] Plautus Casina:

Gladium ne haberet, metui: occœpi quærere.

Dum gladium quaro ne habeat, arripio caplum.

Caplum pro Capulum.

PAG. 68. *Porro, nam quis*] Exclamatio quiritantium, *Porro Quirites*, vt illud Laberij: *Porro Quirites, libertatem perdimus.* Et *Quiritare* verbum. Vnde vulgo dicunt *Cridar* Italice, Hispanice, & Gallice. Quare quum princeps iurifcoss. omnique humanitatis genere præstantissimus Iac. Cuiacius id olim Turnebo indicasset ex optimo scriptore Tertulliano, vix tandem homini persuasit. At ego semper illud Laberij in illam partem interpretatus sum.

Quod totū mihi] Aut flagitiosa inequitatio mulierum: vt Mutuni Titinij apud Festum, & Arnobium: aut est id, quod alibi dicit:

Oscula dat medio siqua puella mihi.

PAG. 69. *Ad fontem*] Solent aduenæ, qui aquaturi eunt, sciscitari obuios de fonte. Vnde Cicero prouerbialiter dicit, *Digitum ad fontem intendere*: pro eo, quod est, δεικτικῶς, &, vt Æschylus loquitur δακτυλοδείκτως, & quasi manu ad aliquid ducere. Iccirco ita intelligendus insignis locus Iuuenalis:

Nec monstrare vias eadem nisi sacra colenti.
Quæsitum ad fontem solos deducere verpos.

Id est: Moses vetuit nisi sacra eadem colentes, hoc est ius Iudaicum, ad mysteria illa admitti: vt qui eam doctrinam quærunt, excludantur, nisi eandem legem colant. Vnde apparet Grammaticos perperam ad fabulosum fontem Corn. Taciti hæc retulisse: quum sit prouerbium, *quærere fontem*. Hic vero nō est prouerbium, sed simplex sensus. Quùt autem ignotus, & ignarus viarum a custode hortorum quærit viam ad fontem, quum ipse custos intra septa horto-

rum

rum esset? Sciendum Priapos, & Hermas, vel Hermulas & Marsyas etiam in compitis, triuiis, & quadriuiis poni solitos; cum virga in manu, quæ monstraret iter ad fontem. Et quantum ad Deos viales, vt vocat Plautus, nihil intererat, Mercurij, an Priapi essent. Quin & Mercuriis ipsis & Terminis vialibus veretra longa, & immania, vt Priapis, attribuebantur. Quod & ego Romæ in ædibus Cardinalis de Cæsiis vidi, & patet ex dicto Philosophi; qui in gulosum, & libidinosum adolescentem tempestiue lusit, quod similis esset τοῖς ἑρμαῖς, qui nihil nisi caput, & penem haberet. Ergo Priapi, seu Hermæ Dij viales, qui & digitum intendebant ad fontem. In numismate argenteo ab vna parte Mercurius petasatus, ab altera viator cum pedo, & cane insculptus est. Quare hic Priapus, quem interrogat viator, non magis est custos vitium, quam viarum, vel potius vtrorunque.

Quur aliter sumas] Eodem recidit & alia lectio, *Quas aliter sumas, hospes, habebis aquas.* Minatur illi τ̃ στόματος μόλυνσιν. Quare opus ei lotione ad os. Iccirco Martialis:

Qua tibi parte opus est, Gellia, sumis aquam.

Nam & illa quoque τὸ στόμα ἐμολύνετο, καὶ ἐλεσβίαζε. Igitur, aliter sumes aquam, quam institueras. Nam quæ tibi ad bibendum, ea ad eluendum os opus erit. Non ignoro quomodo alij interpretati sint. Ego sane ita simpliciter malo.

Sis pudicior Vesta] Pudica matrona, quæ marito contenta est. At hic pudica, quæ omnino virum ignorat. Plautus:

Tam a me pudica est, quam si soror siet.

Et

Et *signatam virginem* in eum sensum dixit Lucillius, illæsam, inuiolatam. Terentius dixit *integram a viro.* Cui respondet contrarium, *imminuta virgo.* Imminuere virginem διαπαρθενεύειν. Apuleius: *Coram virginem imminuisset parata constantia.* & Plautus: *imminuere pudorem.* vtitur & Arnobius scriptor eruditissimus, neq. magistellorum auribus commendandus.

Vuis aridior] Etiam Græci hominem exuctum ἀσταφίδα vocant. Lucillius *passos senes* dixit, Persius *apricos.*

Buxo pallidior] Etiam Græci τοὺς ὠχροὺς πυξίνους vocant.

Nouaque Cera] Aliter Catull. *Hospes inaurata pallidior statua.*

Cuius viscera] A Plauto accepit:

Quin exta inspicere in Sole etiam viuo licet.

Ita is pellucet, quasi laterna Pœnica.

Aperta viscera intelligit, quum apertus est venter. Nam alioqui rimari exta, hoc est θυοσκοπεῖν vocabant *Fissiculare*, a fisso iecoris: vt a misso *Missiculare.* Apuleius de Dæmonio Socratis: *vel somniis confirmandis, vel extis fissiculandis.* Martianus: *fissiculatis extorum proficiis.* Idem alibi: *Hac aruspicio exta fissiculant admonentia quadam.* Dolendum autem in vtroque scriptore falso *Physiculare* scriptum esse, tanquam παρὰ τὴν φύσιν esset. Porro *Fissiculare* Græci vocarunt καρδιουλκεῖν: & καρδιουλκίαν *Fissiculationem.* Videndum tamen, an *Physiculare* sit ἀπὸ τοῦ φυσικεύειν. Nam aruspicina rimans exta idem facit, quod ἡ ἀνατομική, & medicina quæ pertinet ad φυσικήν.

Vt putrisque pumex] *Putrem pumicem* dici recte non ignoro. sed τὸ QVE nihil quam tibicen est ad fultu-

ram versus. Veteres editiones, ad quas semper confugio, habent *atque putris pumex.* lego:

Quæ succo caret, atque petra pumex.

Etiam ita vulgo vocamus. Quin & petras ipsas, & tophos, *pumices* vocabant, vt patet ex lectione Poetarum, qui antra subinde describunt *topho laqueata, ac pumice viuo.* Vt autem dicimus eleganter, *amo te atque fratrem germanum*: sic hic,

Quæ succo caret, atque petra pumex.

Est autem petita ὑπερβολὴ ex eodem Plauto:

Pumex non æque est aridus, atque hic est senex.

Larualem] Lego cum doctissimo Turnebo *laruialem.* Est enim ἐπένθεσις Poetica, vt apud Ennium:

Hostem qui feriet, mihi erit Carthaginiensis.

Nam analogia, & vsus postulat *Carthaginensis.* Quare errat Priscianus, & qui eum secuti, qui semper *Carthaginiensem*, non *Carthaginensem* ex illo Ennij versu dicendum esse colligunt.

Ductor ferreus] *Ducere* ἐλαύνειν. *Insularis*, quia in insulis multa metalla, ad quas deportabantur damnati ad opus in metallis faciundum. Igitur tanquam χαλκεργός τις videor mihi ferrum ducere: aut tanquam laternæ fricare cornu. Est autem Eclipsis in vtroque versu. Nam *ductor ferreus*, intellige, videor mihi fricare ferrum. &, *Laternæ videor fricare cornu,* subaudi Laternarius, aut laternæ opifex, videor mihi fricare laternæ cornu.

Fricare cornu] Nam laterna ex cornu. & Plautus de cornea laterna intelligit: *Totus pellucet, quasi laterna pœnica.*

PAG. 70. *Vena subiret*] *Vena*, ἡ φωλή. Persius:

Quum morosa vago singultiet inguine vena.

Et in

Et in Epigrammate: — ἀλλ' ἀπὸ τηλοῦ

φῶς ἴδη, μὴ κλαύσῃς τὴν φλέβα δεξάμενος.

Viros peregit] Martialis: *Et quæ te faciet prima puella virum.*

Frontem comatos] In veteribus editionibus: *Frontem crinitos.* Sed neque versus constat, neque Fauni criniti pingebantur: neque hic frons pro parte, sed pro tota facie: τὸ πρόσωπον. Lego:

Frontem cruentos Arcadas vides Faunos.

Id est, rubentes. vt, *mora cruenta.* Nam quod rubenti facie pingeretur Pan, aperte docet Seruius. Virgilius quoque, sed βουκολικῶς allusit:

Pan Deus Arcadiæ venit, quem vidimus ipsi
Sanguineis ebuli baccis, minioque rubentem.

Porro, vt dixi, Fauni, & Sileni nunquam criniti pingebantur, sed ἀναφαλαντίαι καὶ σιλανοί. Et quum vnicuique Deo suum habitum attribuat: quare non distinxisset Bacchi formam a Satyris, & Faunis, si verum erat Faunos, & Bacchum comosos esse? Sed Fauni semper calui. Quocirca Panes, Siluani, Satyri semper pingebantur manum obtendentes fronti pro vmbraculo ad arcendum calorem Solis. quod non facerent, si comati essent. Glossarius Hesychij id testatur his verbis: ἀπόσκοπον χεῖρα. Αἰσχύλος. ὥσπερ οἱ ἀποσκοποῦντες. οὕτω κελεύει σχηματίσαι τὴν χεῖρα, ὥσπερ τοὺς πᾶνας ποιοῦσι. σχῆμα δέ ἐστιν ὀρχηστικὸν ὁ σκῶψ. Vbi Hesychius non ἀποσκοποῦντα ἀπὸ τοῦ σκοπὸς deducit, sed innuit τὸ σχῆμα, quod vocabatur σκῶψ, fieri manibus fronti obtentis: vel, manus fronti obtendere, id dici σκῶπα. Iccirco pro σκοπὸς bene in Hesychio correximus σκῶψ. Sic alibi: σκωπευμάτων. σχῆμα τῆς χειρὸς περὶ τὸ μέτωπον τεθειμένης, ὥσπερ ἀποσκοπευόντων. Quod &. Ari-

ſtoteles indicat,loquens περὶ τοῦ σκωπός. Silius Italicus de Pane:

Obtendenſque manum, Solem inferueſcere fronti
Arcet,& vmbrato perluſtrat paſcua viſu.

Inde lux affertur Plinio, qui ait Antiphilum pictorem celebratum nobiliſſimo Satyro cum pelle Pantherina,quem ἀποσκοπεῦντα appellant, id eſt manum fronti apponentem.

P A G.71. *Cuius tu pater*] Interpungendum ita:

Cuius tu, pater, ipſe par videris.

Par, συγγενής. Ennius:

Corpore Tartarino prognata paluda Virago,
Quoi par imber,& ignis ſpiritus, & graui terra.

Sidonius:

Helleſpontiaco parem Priapo.

Græcanicum eſt. Nam illi dicunt alicui rei συγγενῆ eſſe, cui maxime quis adhæret. Sic in Ariſtophanis Equitibus, δικαςαὶ συγγενεῖς τριωβόλου, quod trioboli valde ſtudioſi eſſent.

Parque conſimiliſque] Lege,

compar,conſimiliſque —

Natura eſt quoniam] Etiam Græci φύσιν in eam partem accipiunt. Et in eo dicto Mimi ita accipiendum:

Hircus vetulus naturam capreis ligurit.

P A G.72. *De cera facta*] Lego, *de cera facili.* vt Tibullus:

— *de facili compoſuitque luto.*

Feruenti caput] *Feruens ferrum*, Calamiſtrum.quod, vt inquit Varro,calfaciebatur in cinere, qui torqueretur capillus. Quare apud Arnobium, optimum & erudititiſſimum ſcriptorem, mendum eſt libro ſecundo, his verbis: *Nec in formas erubeſcerent maſculo-*

rum

rum Calamistris vibrare cæsariem. Legendum enim: *Nec ij formis erubescerent Calamistris masculorum vibrare cæsariem. Formis calamistris*, vt hic, *Feruenti ferro.* Nam veteribus *Formus*, Calidus: & *Formucapes*, quæ postea *Forcipes*: quod forma, id est calida caperent: ἀπὸ πυράγρα. Qui iñ cinere calfaciebant calamistra, *Ciniflones*, & *Cinerarij* dicti.

Quam sunt M. quos habet] In manu scripto infimæ notæ libro legebatur, *Qua sunt*, non *quam sunt*. An prior, inquit, es puella, id est melior, ea parte, qua pili sunt? Stultus, qui ex illius partis depilatione videri vellet puella. *Prior*, melior. Horatius:

Et, nisi cœna prior, potiorque puella Sabinum
Detinet, assumam. —

Persius etiam pro aliis pilis *Capillos* vsurpat.

— *& positis bicolor membrana capillis.*

Manes hic licet] Lege:

Mandes his licet, vt lubenter ires.

hoc sensu: Si istis Statoribus, & Circitoribus, qui latus meum tuentur, vt fures arceant, mandare vis te lubenter ituram; si illis constituere, & condicere vis, per me quidem eis clunem submittas licet. Nam mihi quidem non satis virium suppetit ad explendam libidinem tuam. *Mantes*, quod hic comminiscitur Alciatus, nequaquam mihi placet: neque illa expositio, *vt lubenter ires*, pro, me lubente ires. Non enim ita Latine loqui consueuimus. Et sane infeliciter fere omnia emendare conatus est Alciatus.

PAG. 73. *Erucis*] Non frustra accipiendum de erucis, non solum propter vim herbæ; quod notissimum est: sed quia ipsa herba ei Deo dicata erat, & propter eum serebatur. Columella:

Et quæ frugifero seritur vicina Priapo,
Excitet vt Veneri tardos Eruca maritos:

Illud vero, *satis paratus*, ita accipiendum, vt in Propertio:

Nec te decipiat, quod sit satis illa parata.

Per quam significer] Et Varro ita loquitur:

Per id, quod discernitur, homo mas, an fœmina sit.

Ita Plautus Casina:

Illa haud verbum facit, & sepit veste id, qui estis.

Loquitur enim mulieri seruus, & de muliere.

Sed quod sponte] *Sponte sua*: Hesychius, ἀυτομάτιτα, σπέρμα ἀνδρός. Arnobius lib. v i. *Tunc sancta, & feruentia Numina vim vomuisse Lucilij.* Vbi *vim* ἀυτομάτιτα illam intelligit: quum voluit exprimere ad verbum Græcorum θόρον. Nam etiam θόρος est vis, & inde θυρὸς violentus. Et Nonnus Dionysiacis ita ἀυτομάτιτα illam disertim describit:

ἐ τόσον ἱμείρων ἐπεμαίνατο κυπρογενείη,
ὤ παθέων ἀκίχητα γονὴν ἔσπειρεν ἀρούρη,
θορμὸν ἀκοντίζων ἀυτόσυτον ἀφρὸν ἐρώτων.

Lingua Africana, semen humanum in terram profusum, cuiusmodi fuit Volcani ἀχεροσία, dum colluctatur cum Minerua renitente, *Bilbis*, aut *Bilbil* vocabatur, vt scribit Sex. Pompeius. Quod sane, qui sciunt Syriace, intelligunt *Bilbul* esse: hoc est, fœditatem, & confusionem.

Circa tentoria] Scribo *tectoria*: *Tectorium* κονίαμα. Nam parietibus templorum Priapi, quicunque intrabant, pro symbola quisque carbone Epigramma exarabat, vt etiam denotatur illis:

Ergo quicquid id est, quod otiosus,
Templi parietibus tui notaui:

Tectorium

Tectorium ergo hic τοῖχος κεκονιαμένος.

Totam comparibus] Lege, *cum paribus*, ζῶ ἡλικιώταις.

PAG. 74. *Flaua non legit Crete*] Lege ex veteribus excusis, *Arete*.

Pyrumve tanto] Ad eum modum Catullus:

— quandoquidem meos amores
Cum longa voluisti amare pœna.

Quam vocant Auellanam] Nam auellanarum duo genera. alterum rotundum, alterum longum. auctores Geoponicon commentarij. Theophrastus de auellana: γένη δὲ δύο ἀμφοῖν. αἱ μὲν γὰρ στρογγύλον, αἱ δὲ περίμακρον φέρουσι τὸ κάρυον. Sed suspecta est mihi lectio, propter veteres editiones, quarum pars habent, *qua vocatur alua*. pars *— qua vocatur Alana.* An legendum *Albana*, vt eadem sit cum *Albensi* apud Plinium? Sane in veteribus Glossis legi: *Albana, nuces Prænestina.* An *— qua vocatur & calua*? *caluam nucem*, βασιλικὸν κάρυον, alias ποντικὸν interpretatur vetus Glossarius noster, ea lectio mihi penitus respuenda non videtur.

Flore purpureo] Hic fit ζεῦγμα. vt

— villo spectabilis aureo.

Amygdalum flore purpureo. ἀμύγδαλον πορφυρανθές.

Non braßica fero] Vetus editio:

Non braßicarum fero gulosior caules.

Ego meliorem in præsentia comminisci nō possum.

Alliumque furatum] Quin & hic quoque locus corruptus sit, puto satis persuasum habere, qui elegantioris ingenij sunt. Sed minima labes hic omnem auctoris sensum obscurabat. *Furatum* pro *furatum*. hoc est, *fibratum*. Veteres editiones huic suspicioni suffragantur, habent enim:

— alliumque phullatum.

quod scilicet scriptum fuisset *Phibratum. allium fibratum* eleganter dici satisdabo ex loco Moreti

— cum spissis allia fibris

Quatuor educit.

Quæ cuncta quanuis] Corruptum hunc locum esse satis conuicerit vetus lectio, aliter in excusis cõcepta:

Quæ cuncta nostro vt habeamus in septo.

Minima licentia legerim:

Quæ cuncta nostro vt ambiamus in septo.

Quæ quanquam ambiantur in nostro septo, inclusa sint in nostro septo.

Stator] Quem supra *Circitorem* vocauit. *Statores* proprie sunt carcerum, aut ædium custodes. Nam *Stare* est verbum eius rei. Manilius lib. v.

— immitis veniet, pœnaque minister,

Carceris & duri custos, quo stante superba

Prostrata iaceant miserorum in limine matres.

Ergo optiones, & mancipes carceris designat, qui & vltimis temporibus *Commentarienses* dicebantur. Hic vero tantum sunt custodes, quos, vt & admonui, supra *Circitores* vocauerat. Quod sequitur: *Accedent duo, qui latus tuentur.* nihil aliud quam *Latrones* eo designantur: qui prius *Laterones*, quod latus tegerent. Hi & *Statores* quoque ipsi sunt. Petronius: *Quadam enim fœminæ sordibus calent: nec libidinem concitant, nisi aut seruos viderint, aut Statores altius cinctos.* Ita enim habet manu scriptus codex: non, vt ille, quem citat Turnebus, *diutius cinctos.* Qui tamen codex, quo vsus est Turnebus, ex eo ipso exemplari veteri, quod hodie est in manibus Clariss. Iurisconsulti Dn. Iac. Cuiacij, descriptus fuerit.

PAG. 75.

PAG. 75. *Pensilibus peculiati*] *Peculium* etiam ad eam rem vsurpatur a Plauto in Pseudolo:

Quid domino? quid somniatis? mea quidem hercle habeo omnia.

Meo peculio emta. BA. *Nempe quod femina summa sustinent.*

Petronius Arbiter: *prolatoque peculio stuprum rogare cœpit.* In vita Heliogabali: *Homines bene vasatos & maioris peculij.* Vasa quoque in eam partem dicebant. vnde *vasati* Lampridio, qui hic *bene peculiati.* Plautus allusit in Pœnolo:

Facio, quod manifesto haud mœchi solent.

MI: *Quid est?* SY. *Refero vasa salua.* —

Græcorum imitatio. Nam apud Medicos ea pars τὸ σκεῦος vocatur. Dicebant & *Res.* Arnobius lib. v. *Artificij curas tum rebus adhibuisse perituris*: id est genitalibus. In eodem: *Ocriculam imperauisse captiua, vt intelligeret, & cognosceret, quid sibi res vellent.* Loquitur de illis veretris, quæ in foco a Tanaquile, aut Tanaquilis ancilla inuenta fuerant. Idem in versione Orphei carminum:

Obiecitque oculis formatas inguinibus res.

Etiam in Gallia vulgo ita loquimur, honeste rem fœdam circunloquentes.

Nihil deterius] Scribe, *Nihilo deterius*: vt Horatius: *Nihilo deterius dominæ ius esse.* Postremus versus παρῳδιάζεται ex Catullo:

Quam tantum sciet esse basiorum.

Gallus ero] Martialis:

Gallo turpius est nihil Priapo.

Vetusque bustum] Ita etiam Græci τυμβογέροντας.

PAG. 76. *Effœminato*] *Effœminatos* vocabant, quos

Sallustius *muliebria patientes*. Deinde lego vltimum versiculum: *Puella nulli veneat*. Ne quæstum faciat apud vllum. Ne stupro lucrum mereat. Ouidius:

Stat meretrix certo cuiuis mercabilis ære.

Potes & legere:

Puella nullum inuenerit &c.

Sed prior lectio magis arridet.

Impudicus ibis] *Impudicum* vocat, quem paulo antea *effœminatum*. Festus: *Impudicatus*, *stupratus*, *impudicus factus*. Alio nomine dicebatur *flagitatus*. Apuleius: *nudatum*, *supinatumque in ventrem execrandis vredinibus flagitabant*. Cato, *intercutibus stupris flagitati*. Dicebantur & *Intercutiti*: item *internuculi*. Omne enim medium, *nucleum* vocabant Veteres: vt apud Vitruuium. Cætera dicere vetat pudor.

Aquosus anser] *Aquosus*, φίλυδρος. vt *mulierosus* φιλογύναιος, γυναιμανής. *vinosus*, οἰνόφλυξ. Ouidius de Thetide:

— per numina matris aquosæ.

Alioqui *aquosus*, est ὑδατώδης. Mirum autem hoc Epigramma, quod Priapeium non est, huc alieno loco immissum esse: vt & illud:

Securi dormite canes. Custodiat hortum &c.

Nam tametsi est κηπευτικὸν, tamen non κηπουροῦ θεοῦ, hoc est πριήπου.

P AG. 77. *Parum est*] Puto legendum:

Parum est, amici, fixerim quod hic sedem.

Parum quod imi] Repono ex antiquitus excusis:

Parumne, quod superfluunt sinus imbres.

Quod me terribilem] Puto prius fuisse, *fuste terribilem*. Corrigo igitur, *— fuste de rudi vilem*. hoc est αὐτόξυλον τέχνημα φαυλουργοῦ χερός, iambico senario.

Quot

Quot Philanis] Scripsit hæc libros περὶ ποικίλων σχημάτων ἀφροδισίων. sicut & Elephantis, & Cyrene, quæ δωδεκαμήχανος dicta fuit. item Astyanassa quædam, vt ait Hesychius. De Philænidis libris Athenæus lib. VIII.

Quadam mollior] Ex Catullo:

Cinæde Thalle mollior cuniculi capillo,
Vel anseris medullula, vel imula oricilla.

PAG. 78. *Hac pœna*] Pœna hic ἀντὶ λύτρων. ποινή. vnde ἄποινα. sic in Ciri: *Et dictam Veneri votorum auertere pœnam.* Λύτρα veteres Latini vocabant *lustra.* Nam Tragœdiam ἕκτορος λύτρα quum verteret Ennius, inscripsit, *Ectoris lustra.* Ita enim habent omnes Nonij Marcelli tam scripti, quam antiquitus excusi codices. Ergo λύτρα, *lustra.* & sane ratio est apud Varronem, qui ait *lustrum* dictum a luendo: & proprie *lustrum*, quod pendebatur quinto quoque anno. *lustrum* a luendo: vt a fluendo *flustrum.* ἡ ἐν θαλάσσῃ μαλακία. & *frustrum* a frio. & *transtrum* a transeo. *monstrum* a moneo. *rostrum* a rodo. *plostrum* a plodenda terra &c.

Rusticus] *Rusticum* vocant Veteres τὸν ἀφυῆ. Martialis: *—si nescis, Rustice, redde pilam.*
& Græci: ἄγροικός εἰμι, τὴν σκάφην, σκάφην λέγω. Suspicor Ouidij esse hoc Epigramma.

Constiti mericas] Lego, *Institi*, *Homeriacas edidicique notas. Institi*, Catullus:

Et qui principio sub terra frangere venas
Institit, & ferri frangere duritiem.

Afranius:

Iccirco hac agere tecum secrete institi.

Græcum est. Aristophanes, ὅσον τὸ πρᾶγμα τοῦτ' ἐνεστήσαντο

σωτο. Dicitur & in alium ſenſum, vt *inſtare merces*. Nonius Atellana:

Inſtat mercaturam. credo rem faciat. frugi eſt homo.

Inde *Inſtitores*. Nec longe ab hac mente Virgilius:

Parte alia Marti currumque, rotaſque volantes
Inſtabant. —

Pſoleon] Nam ψωλεὸς, & ψωλὸς verpus. & ψωλὴ verpa. παρὰ τὸ ψᾶν. Cui αἰδοῖον ἀποψώμενον, ἢ ἐσκολυμμένον. Inuenio & δρύλλον vocari.

Culeon] κολεὸς vagina. Et ſane pars illa in nobis, quæ honeſte nominari non poteſt, & quæ hic intelligitur, inde dicta eſt. Et videtur Plautus alludere in Pſeudolo:

Conueniebatne in vaginam tuam machæra militis?

Smerdaleos] σμερδαλέος dictum cenſeo παρὰ τὸ σμέρδειν. Quod idem eſt cum ἀμέρδειν, & μέρδειν. Itaque plus erit σμερδαλέος, quam φοβερὸς, quum tamen cathedræ Grammaticorum fere omnes φοβερὸν tantum interpretentur. Non obſcurum, quid ipſe velit. Vt autem ſuis, bouis, muris ſtercus *sucerda*, *bucerda*, *mucerda*, ſic hominis prius *Homerda* dicta fuit. Porro rotundiora ſtercora vulgo *ſtrunios* vocamus. Idque in peroptimo Gloſſario inueni Latine dictum, *Struntus*, στρῆλος. quod verbum in idiotiſmo Gallico & Teutonico remanſit.

Error fallentis] *Fallentis*, δολομήτεω. Niſi mauis *palantis*. πλανωμένε, ὃς μάλα πολλὰ πλάγχθη.

PAG. 79. *De qua flos aureus*] Poterat dixiſſe *lacteus* cum Homero:

ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος,
μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοί. —

Sed *aureum* dixit *florem*, quomodo χρυσῆ ἀφροδίτη dicitur.

citur. & non aliter *purpureum*, & *aureum* Poetæ vſurpant pro pulchro. vt *nix purpurea* Albinouano, & *Cycni purpurei* Horatio: vt alibi me annotare memini.

Ad me respice fur] Sic & Græcanicus Priapus in Epigrammate:

ἀλλ' ὡς ἐντέταμαι φῶρ ἔμβλεπε. —

Molaque fuſa] Scribe, *molamque fuſam*. expreſſit ὀλοχύτας. quæ ſunt ordea toſta. Quod autem *mola* ordeum ſignificet, docet & Varro: *Grunnit lepido lacte ſatur, mola mactatus porcus. Mola mactatus*, eſt auctus ordeo. hoc eſt κριθιῶν.

Quare partibus] *Partes* vocat in libo, quæ proprie in victima *proſecta*, & *proſicia* dicerentur.

Pag. 80. *Tutelam pomarij*] Hæc verba nihili eſſe, neq. vllum in eis verſuum ordinem apparere, etiam mediocriter docto pater. Quare ita digerantur:

Pomarij tutela diligens, rubro
Priape furibus minare mutino.

Mutinum enim ſecundam producere contra, quam huius ætatis literatores putarunt, probatur ex his Lucillij verſibus:

Nam quid mœtino, ſubiectoque eſt huic opu' ſigno,
Vt lurcaretur lardum, & carnaria fartim
Patrum conficeret? — *Mutinum* enim in Lucillio, ſeu *Mœtinum*, eſt σφραγὶς, vel φυλακτήριον. Nam pudenda pro amuletis ſuſpēdi e collo pueris, auctor Varro. Ex Lucillio vero cognoſcimus etiam ſignis notam veretri apponi, velut σφραγιδοκαύτην quoddam. In veteri Gloſſario legitur *Mutonium*, σφραγιδοκαύτην, ὡς λυκίσκος. vt manifeſte appareat eum in animo hunc locum Lucillij habuiſſe. In Lucillio tamen non eſt *Mutonium*, ſed *Mutinum*.

Per

Per medios ibit] Hoc distichon est Epigramma singulare. Itaque a superioribus est distinguendum.

Quod moueat non est] Hoc Epigramma ego sane non intelligo. Nam quod nonnulli legendum censent, *μακρὰ βραχεῖα dabo*: quis mediocriter Græce doctus βραχεῖα pro βραχία probet? Itaque potius legendum erat *Μακρὰ dabo βραχία*. verum esto: at quomodo *grandis* opponitur τῷ βραχεῖ? Nam sane *Grande* hic constituit argutiam Epigrammatis, quæcunque illa est. Quare non solet Deus salax interminari furibus hoc modo: quos potius libidine aliqua, quam malo cruciatu accipere solet. Itaque aliud nescio quid hic potius innuitur. *Sane grandia* poma Rustici vocabant τὰ δίαυξῆ, vt Virgilius *grandes fruges*, hoc est δίαυξεῖς Æschylo. & ἁδρὸν σῖτον. Contra *vegrandes messes*: quæ, vt inquit Ouidius, male creuerunt. Rusticus apud Plautum Casina manifesto docet, quid sit *grande*. —*profecto hercle non fuit*

Quicquam olerum: nisi quicquid erat, calamitas

Profecto attigerat nũquã: ita quicquid erat, grãde erat.

Ergo *grandia mala*, τὰ δίαυξῆ. vt contra *macra* γλισχρά. Inde ergo captanda fuit argutia. Sed quid dicam, nescio. Nam quid opponeses *grandi*, nisi *vegrande*, & *macrum*? In multis veteribus editionibus disertim excusum est, *braccica macra*. An ita genus agrestium malorum ridicule vocatum est *braccicum*, a braccis Gallorum: sub quibus nescio quid ἀισχρὸν subintelligatur? An legendũ *Bacchica macra dabo*? Nam *mala Bacchi*, vel μῆλα Διονύσου videtur esse genus minutorum malorũ: fortassis quas nos vulgo in Aquitania *Auarcas* dicimus. Ea in amoribus tantũ valere putabant, vt iis ad concubitum pellicere posse sperarent. & co-

ronæ

ronæ ex illis ſtatuæ Bacchi imponebantur. Philetas:

μᾶλα φέρων κόλποισι, τὰ ἅ ποτε κύπρις ἑλοῖσα
δῶρα Διωνύσου δῶκεν ἀπὸ κροτάφων.

Et Theocritus: *μᾶλα μὲν ἐν κόλποισι Διωνύσοιο φυλάσσων.* Et quum ſcribat Arnobius Nanam Nympham mala tenentem in manibus concepiſſe: videntur fuiſſe Bacchi mala hæc. De qua re puto accipiendum illum verſiculum ex Annalibus Attij poetæ:

Mala manu retinens grauida concepit in aluo.

Citant Nonius, & Priſcianus. Quin etiam malorum nomine aliquid *αἰσχρὸν* ſubintelligi apud Veteres ſolitum, auctor Seruius in illud,

Ipſe ego cana legam tenera lanugine mala.

Hic igitur ſtuprum interminatur cinædo Deus hortorum. quia ſub illorum malorum nomine, vt dixi, tale quid intelligeretur. Multa dixi, nihil tamen dixi. Quare verbum non amplius addam.

PAG. 81. *Perforare poſsim*] Τὸ τετραίνειν. Nam flagitioſum verbum fuiſſe docemur ex Plauto: *Me quidem hercle non inforabis.* Tarentini, & Syracuſani, vt alibi annotauimus, hoc *μυλλεῖν* vocabant. hoc eſt *ſuere.* Vnde *Mullare, τὸ καττύειν.* & *Mullei,* calcei.

Salaxque quondam] Græciſmus eſt. hoc eſt: non perago eſſe ſalax. Ariſtophanes Σφηξίν. οὐκ ἐκτελέσαι φησὶν ἐπαφθείς. hoc eſt, φησὶν οὐ τελέως ἐπαφθῆναι. Ergo ſalax quondam non vitam perago, eſt, *πάλαι διὰ παντὸς λαγνευόμενος οὐ νῦν διατελῶ. ὁ πάλαι πάνυ σατυριαστικὸς, οὐ διὰ παντὸς τοῦτο ποιῶν τελευτῶ.* Et ita Perſius:

Varro reguſtatum digito terebrare ſalillum
Contentus perages.

Vt luſu Citharœdus] Videtur prouerbium fuiſſe. *Abſtinerem* autem melius, quam *abſtineret.* Elegantius enim,

enim, si in se transferat prouerbium.

Pag. 82. *Misella Landace*] Lego, *Labdace*. λαϐδάκη. De industria finxit nomen de ea, quæ λεσβιάζῃ, hoc est, μολύνῃ τὸ σόμα. Dictum a Labda litera, quæ prima est in λείχειν, vel λεσβιάζειν. Quia Lesbij ea infamia flagrarunt. Ausonius quoque allusit:

Cui ipse linguam quum dedit suam, Labda est.

Huiuscemodi quoque detestandæ libidinis homines *Labdas* vocat Varro Margopoli περὶ ἀρχῆς:

Depsistis, dicite Labdæ?
Victos contemnite viui: an —
ticipate, atque addite calcar.
Stultos contemnite docti.

Vt Lesbij, ita Campani quoque male de hac re audiebant. Ausonius:

Et quam Nolanis capitalis luxus inussit.

Iccirco ita locus Horatij exponendus:

Campanum in morbum, in faciem permulta locutus.

Id veteres Latini vocabant, *offendere buccam*. Varro Marcipore: *Deinde mittit virile veretrum in frumen: offendit buccam Volumnio.* hoc est, μολύνῃ τὸ σόμα. *Illudere ori* dixit Suetonius.

Ambulare præ fossis] Vt supra,

Fossas inguinis vt teram. —

& in Iambo:

Voret profunda fossa lubricum caput.

laxam significat. & Iuuenalis:

Inter Socraticos notissima fossa Cinædos.

τὸ λακκόπρωκτον expressit. Nam λάκκος fossa. Pluraliter dixit *fossas*: quod, vt loquitur Ausonius, per vtranque cauernam moleretur. Lysias Orator: αὕτη πόρνη ἡ ἀμφοῖν τοῖν ὀπαῖν τῇ μίξει χρωμένη. Sed quod Ausonius

sonius addidit, non contentam duabus illis fossis, etiam ore abusam; hoc mordaciter ἐν τῷ χθ' νεαίρας obiicitur: ἀπὸ τριῶν ὀπῶν ἐργάζεσθαι τὴν ἐργασίαν. At de viro, qui, vt de Heliogabalo dixit Lampridius, libidinem per omnia caua corporis exceptaret, dictum apud Ciceronem: *Si tu & aduersus, & auersus impudicus es.* Quod de Agathocle Siculo iactatum fuit: hoc enim voluit, quisquis in eum dixit: πάντων τῶν βουλομένων τοῖς ὄπισθεν, καὶ τοῖς ἔμπροσθεν γινόμενος.

Non est poeta] Scribo: *non es poeta fascinosior nostro.* Quam coniecturam meam veteres editiones confirmant.

At non longa] Antiquæ editiones melius: *Vt non longa satis bene, non stat m. c.* Cui persimile Erycij poetæ in Epigrammate ad Priapum:

ὡς βαρὺ τοῦτο πρίηπε, καὶ εὖ τετυλωμένον ὅπλον &c.

Dum viuu] Hoc distichon est singulare Epigramma, & seorsim separandum est. Neque dubito, quin ex Satyrico Menippeo Petronij acceptum fuerit. Nam alia ad huius intelligentiam opus sunt, quæ, vt verisimile est, in prosa sua tractabat Petronius.

Villicus ærari] Quidam nomine *Perspectus*, qui ærarij dominici primum custos, hoc est dispensator, postea rusticationi operam dabat, hoc Epigramma fecit Priapo. Quod nomine Tibulli in antiquis Tibulli codicibus inueniri, & alij in editionibus suis admonuerunt, & nos inter opera Tibulliana in optima scheda reperimus. Dicunt tamen nonnulli repertum in agro Patauino, literis vetustate pene consumptis. Quod tamen non impedit, quin Tibulli esse possit. Primus versus diuerse concipitur in editionibus. nam aliæ,

Ærari quondam cuſtos, nunc cultor agelli. aliæ,

Ruſticus ærarij quondam, nunc ruſticus horti. aliæ,

Villicus ærari quondam, nunc cultor agelli.

Et hæc vltima vera lectio. *villicus* enim eſt cuſtos: Iuuenalis:

Pegaſus attonita poſitus modo villicus vrbi.

Hunc tu ſed tento] Veteres excuſi, item & optima ſcheda Tibulli habent, *Hunc tu, ſed taceo.* & melius ſane.

Quid hoc noui eſt?] In veteribus excuſis Tibulli nomine editur hoc politiſſimum poematium: itemque in veteri membrana Tibulliana, quæ eſt penes te Iacobe Cuiaci, vir eruditiſſime. Totumque ex puris Iambis conſtat. & ſane multum ſpirat illam venuſtatem, quæ hodie percipitur in Elegiis illius ſuauiſſimi Poetæ. Quod ne cui mirum videatur, Tibullum Priapeia conſcripſiſſe, iam puto ſatis confirmari ſuperiore Epigrammate. Sed & clarius Martialis:

Quam qui compoſitos metro Tibulli
In Stellæ recitat domo libellos.

PAG. 83. *Placet Priape?*] Itane Priape? Elegans loquendi modus: vt in illa expoſtulatione, *Placet hoc ergo? & leges diligentißima pudoris cuſtodes decumas vxoribus dari, quantas meretricibus, iubent?* Græcis eſt, ἄληθες; Ariſtophanes, ἄληθες ὦ 'πίτεκτε; Martialis:

Hoc Labulle verum eſt?

Reuinctus pampino] Claudicat verſus. Legendum vocandi caſu: *—reuincte pampino caput.* Et ita non raro veteres loquuntur. Tibullus ad Bacchum:

Huc venias hodierne, tibi dum turis honores,
Libaque Mopſopio dulcia melle feram.

hodiernus

hodiernus enim dicendum erat. Albinouanus in Epicedio Mecœnatis:

Impiger Alcide, multo defuncte labore
Te memorant curas sic posuisse tuas.

Nam dicendũ erat *defunctum*. Plautus Curculione:

Haud male meditate male locutus es. — Theocritus: ὄλβιε κῶρε γέροιο — Debuit enim ὄλβιος. Persius:

Stemmate quod Tusco ramum millesime ducis,
Censoremque tuum vel quod trabeate salutas.

Ausonius:

Distinctas interne vias mirere domorum.

hoc est, *internus*. Propertius: *Sic mihi te referas leuis.* Nam *leuem* dicere debuit.

At o Priape] In illa optima scheda liquido exaratum erat: *At o Tripalle*. hoc est, τρίφαλλε. Nam τρίφαλλος, & ἰθύφαλλος, cognomina Priapi. Quin & *Triphallus* περὶ ἀρρενότητος inscripta fuit Menippea Varronis, de generatione scilicet. licet aliter vir doctissimus interpretatus sit. Ergo *At o Triphalle* reponendum est. In veteri Glossario: *Trepallos*, τρίαπος.

Abegimusque] Ille Horatianus Priapus, si sciens fallit, imprecatur sibi hæc

— *merdisque coinquiner albis Coruorum* —

Iccirco μηνίσκοι imponebantur statuis, ne ab auibus conspurcarentur. Aristophanes Auibus:

ὡς ἢν μὴ κρίνητε, χαλκεύεσθε μηνίσκους φορεῖν
ὥσπερ ἀνδριάντες. ὡς ὑμῶν ὃς ἂν μὴ μήνην ἔχῃ,
ὅταν ἔχητε χλανίδα λευκὴν, τότε μάλισθ' οὕτω δίκην
δώσεθ' ἡμῖν πᾶσι τοῖς ὄρνισι κατατιλώμενοι.

Hi μηνίσκοι adhuc, hodieque in templis Christianorum imponuntur capitibus statuarum. Cuius tamen rei caussam ignorantes Pictores, dum putant

honoris cauſſa imponi debere, non ſolum non omnibus ſtatuis imponunt: ſed & imaginibus quoque pictis adhibuerunt: quæ tamen illis opus non habent, vt ſtatuæ.

Iacebis inter arua] In Græcia proiectis ſimulacris ita inſultabant, vt ea ſcillis herbis impeterent. Theocritus Thalyſiis:

> κἢν μὲ ταῦθ' ἔρδοις ὦ πὰν φίλε, μήπι τυ παῖδες
> ἀρκαδικοὶ σκίλλαισιν ὑπὸ πλευράς τε, καὶ ὤμους
> τανίκα μαστίσδοιεν, ὅτε κρέα τυτθὰ παρείη.

Ita enim ſolebant exigere καθάρματα, καὶ φαρμακούς. Hipponax

> Βάλλοντες ἐν χειμῶνι, καὶ ῥαπίζοντες
> Κράδῃσι, καὶ σκίλλῃσιν, ὥσπε φαρμακόν.

Squallidus ſitu] In membrana. — *Pallidus ſitu*. Nam etiam *pallor* pro ſquallore, vel carie. Lucillius:

> — *pallor, tinea omnia cadunt.*

Canis aut tibi] In quibuſdam ſchedis mediæ vetuſtatis, quas nobis amicus noſter P. Pithœus commodauit, quæque habebant hoc ſolum Epigramma exaratum, ita legebatur iſte, & alter verſiculus:

> *Caniſve ſaeuus vſque imminget, aut tibi*
> *Fricabit oblitum latus aper lutoſus.*

Ex quibus deprauatis hanc lectionem eruimus:

> *Caniſve ſaeuus vſque minget, aut tibi*
> *Aper fricabit oblitum latus luto.*

Sed in alia longe melioris notæ ſcheda aliter concepta erat lectio:

> *Caniſque ſauus vſque ligneo tibi*
> *Lutoſus affricabit oblitum latus.*

Non magni negotij erit illa corrigere.

> *Caniſque ſaua, ſuſque ligneo tibi &c.*

Hora-

Horatianus ille Priapus ſibi imprecatur:

— in me veniat mictum, atque cacatum
Quicquid cornorum eſt. —

Et apud Ariſtophanem de ſtatua Lyci Herois, iudiciorum præſidis, loquitur φιλόδικος quidam. κ' ἐ μή ποτε ζῶ πα ρὰ τὰς κάννας ἐρήσω, μηδ' ἀποπαρδῶ. In contemptum enim immingebant in ſtatuas vel Deorum, vel Magnatum. Iuuenalis:

Effigiemque Deæ longis ſiphonibus implent. Item:
Cuius ad effigiem tantum non meiere fas eſt.

Vbi *tantum non* eſt μονονυχί.

O cui meum malum] In ſcheda Pithœi noſtri:

— o meum malum graue
Licet querare — Theocritus:

ἔξω ἀπώχεο θᾶσσον ἐμὸν κακὸν, ἔ τυ ἀρέσκω.

Sed in illa altera optima ſcheda interiiciebatur verſiculus, qui & in quibuſdam excuſis reperitur:

Graui, piaque lege noxiam lues.

Noxiam & *noxam* idem eſſe vult Seruius in Virgilium. Et annotandum, quod hodie in Gallia iurgium vocatur *noiſe*, id a *noxia* detortum eſſe: quod aliquando notat iurgium, ac diſſidium. Petronius: *in mediam noxam perfertur.* Auſonius:

Sæpe in coniugiis fit noxia, ſi nimia eſt dos.

Lucidum femur] In iiſdem ſchedis P. Pithœi: *— lubricum femur.* hoc eſt λεῖον. Martialis:

Dum puer es, redeas: dum vultus lubricus. —

Horatius:

Et vultus nimium lubricus aſpici.

Vacuaque pelle] Lego, *vagaque pelle.* Perſius:

Quum moroſa vago ſingultiet &c.

Error inde natus, quod illi imperiti librarij ſcripſerant,

 rant,

rant, *vaguaque pelle*. In altera peroptima membrana præcedebat hunc versiculus iste:

— inter atra cuius inguina,
Latet iacente pancie abditus specu &c.

Ego nullo labore lego:

Latet iacente pantice abditus specus.

De panticibus vide quid inCatalectis annotauimus. A pantice, vulgo ventrem vocamus *panciam*. Nisi sit a pane, quasi *paniciam*: quod facile credo.

Tectus inguinum] In optima membrana

— tectus annuo gelu.

Persistit in metaphora. vt de locis Septentrionalibus, aut montibus editissimis dicimus eos annua niue damnatos esse. Vt sane horum versuum lepor, & elegantia, satis commendari a me non possit.

Aut languentior] Legeram olim iamdudum, *angue lentior.* quam coniecturam meam gaudeo confirmari manu scripta lectione, quæ extat in scheda illa optima. *Lentus* flexibilis, vt *lentum vimen*, & *lentare remum* Virgilio, *κάμπτειν*. & *lenta membra*, *γναπτοῖς μελέεσσι*. & pulchre *angue lentiorem*. Talis enim anguis gradiens. & prius Aristophanes accepit ὄφιν pro pudendo remisso in Concionatricibus:

ἐκπέσοι σου τὸ τρῆμα
Τὸ, τ' ἐπίκλιντρον ἀποβάλοις
βουλομένη σποδεῖσθαι.
κἀπὶ τῆς κλίνης ὄφιν εὕροις.

Nam nisi *ἀλληγορικῶς* accipias, refrixerit omnis lepos huius sententiæ.

PAG. 84. *Neruos excitet*] *Neruos ἀρχαϊκῶς*, pro *neruus* recto casu. *Excitet* vero *παθητικῶς*. vt Varro, *mutat mare*. & Catullus,

— tantum

— *tantum abhorret, ac mutat.*

non *nutat*, vt in vulgatis. Item Gellius lib.2.cap.23. *quantum stupere, ac frigere, quantumque mutare a Menandro Cæcilius visus est.* At editiones hodiernæ perperam habent *nutare*. Hic vero *neruus excitet*, est στύοιτο. At membrana illa fidelissima habebat: *Rigente nerum excubet lubidine.* quæ vera est lectio. in excubiis sit. Sic vulgo Galli, *soit aux aguets*. Non potuit elegantius dici.

Neque mutare] Non constat versus. Vetus illa bona membrana,& nonnullæ editiones habent: *Neque incitare cesset.* Quod & imitatum est in Iambis puris Græcis,quibus fere ad verbum hoc poematium redditum est.

PRIAPEIVM ALBII TIBVLLI EQVITIS ROMANI,

Totidem Iambis puris redditum.

ἔα, τί χρῆμα; τί χρέος θεόσυτον;
ἐμοὶ μὲν ἄρτι πρῶτα παιδικῶν κόρος
ἐπεὶ νυκτὸς ἀγκὰς ἀμφεθάλπετο.
φάλητος οὐ μὲν ἔργον οὐδέν. οὐδ' ἅμα
ἄκικυς αὐτάειρε ζωότονον κάρα.
ἄληθες ὦ πρίηπ' ὃς ἐν δρυὸς σκιᾷ
ἐρυθρὸς ἐξέρυθρον ἀστεπτὴς πέος
κάθῃ, πυκασὸς ἀμπελοστεφὲς κάρα;
στίφαλγε, σοὶ γὰρ τῇ μὲν αἰθέμῳ φόβη
ἔδησα δυσκτένιστα βοστρύχων πλέκη.

τόδ' αὖ ἀθλῶν ἔκυρον, εἴτε σοι πάλαι
πρόχυς κολοιὸς, εἴτε πέμπελος κόραξ
κάρα κόλαπτε χείλεσ' ἀγκυλοστόμοις.
ἄπερρε· καὶ γὰρ οὐδὲν εὖ πεπόνθαμεν.
ἄπερρ', ἄπερρέ μοι τὰ τῶν πέους φρουδύς.
χαμαιρριφὴς γὰρ, διαπινής τε κείσεται.
κύων δ' ὀπισθίουρος, ἠὲ βορβόρου
ἐθὰς καθυβρεῖ σε σῦς ὀρεινόμος.
ἄπις' ἄπιστε φάλλ' ἐμὸς μέγας φθόρος,
κακῶ, σάφ' ἴσθι, τίσεαι νόμῳ δίκην.
κλάοις ἄν. οὐ δέ σοι φίλου κόρου ποτὲ
χάρις γένοιτ' ἄν, ὃς λυγισμὸν εὖ μάλα
στροφοῖτο λυσίπυγον ἐμμεμηκέσατα.
σὲ δ' οὔτε χροσὶν οὐ φιλοσόβος κόρη
τεθάλψετ' οὐ γὰρ χρῶτα συμπλακήσεται.
χαμαιτύπη γὰρ νωδὸς, ἡ παλαιγενὴς
παρές', ἐφ' ἧς γε δυθερῶς διασφαγὸς
πολυστρόφοις ἑλικτὰ ῥυτίδων διὰ δ' αἷς
ἀραχνίων πέφλιδε τειπυχῶν ῥάκη.
ἰδοὺ παρές' ἵν' ὥς σε τετράκις μάλα
ἄζυγον αὖ βέρεθρον ἐγκάτῃ κάρα.
κηφηνοβαφὴς γένοι' ἄν, ἔκτονός τ' ὄφις.
ἀτὰρ παλιντριβής γε φεῦ τάλαν τάλαν
ἐπιστρεφὲς τέταρτα πληθύνεις κύτος.
ὑπέρφρονος δ' αὖ οὐκ ὄναιο λήματος
τότ' οὖν, ἐς ἴλεων, ἢ ἀχανὲς βύθος πεσών.
τί δ'; οὐ φρένας σ' ἔφικε τῆς ἀθυμίας;
τοιῶν ἀθῷά μου καταπροΐξεο.
ὅταν γὰρ κοινὸς ὧδε παῖς ἀφίξεται,
ψόφος δέ σ' ὥστ' ἀπαρτίου ποδὸς βάλλει,
σύνοιτ' αὖ ὀρθόπρεμνος ὄρχεαν τόνος,
τά, τ' ἄρθρα τυμπανισμὸς ἐμμενοῦς συόρου

λάζω

λάβοι αὖ ἀσφάδαστος. ὥστε μὴ χαμεῖν,
φρινή στε τέρμα λαιθίῳ δάμη κόπῳ.

Hæc Græca expreſſa ſunt ex priore editione, quæ correcta eſt ex ſcheda Pithœi noſtri. Quod quam difficile, & arduum ſit, neminem puto ſcire, niſi eum, qui ſcit primum, quid ſit iambis puris ſcribere, deinde, qui Græce Latina reddere. dico Latina. Nam non omnium eſt Latine loqui.

Vere roſa] Non hinc incipiunt Catalecta Virgilij, ſed hoc cum duobus ſequentibus Epigrammatis inter Priapeia ponendum.

Æſtate frequentor] Priapo quoque, vt Cereri, corona e ſpicis imponebatur. Quare & Columella *frugiferum* nominat:

Et quæ frugifero ſeritur vicina Priapo.

Ne ligneus ignem] Lego *igne*, pro *igni*. Sic Ouidius:

Nocte Dea Noctis criſtatus caditur ales. Propert.

Dum temere anguineo creditur ore manus.

Lucillius:

Eſuriente Leoni ex ore exculpere prædam.

Quod autem veretur Priapus, idem ei minatur & Martialis:

Et ſiluam domini focis reſerues.

Si defecerit hæc, & ipſe lignum es.

Ego hæc] Catulli eſſe hoc, itemque ſequens poematium & doctiſſimi iam viri admonuerunt, & mihi non inuito perſuadent. Cuius eo elegantia maior eſt, quo difficilius fuit eam in iambis puris conſequi poſſe, totidem Iambis puris.

CATVLLI PRIAPEIVM,

Totidem Iambis puris Græce redditum.

ἐγὼ τέχνημα φαυλοτέκτονος χερός.
ἐγὼ δὲ φιτρὸς ἀζαλῆς, ὁδοιπόρε,
ἰδοὺ τὸ γήδιον τόδ' ἐξ ἀριστερῆς,
ἔπαυλιν ἀνδρὸς, ὄρχατόν τ' ἐπισκοπῶ
πένητος, ἐκ δὲ φωρὸς ἁρπαγὰς τρέπω.
ἐμοὶ μὲν ἦρ ἄγηρεν ἄνθεμος πλόκος,
ἐμοὶ δὲ πυρσόφλοιος ἄσταχυς θέρει.
ὀπωρινῷ τε λαρὸς ἀμπέλου βότρυς,
χακῷ τε χείματ' ὠμὸν ὄμφακος στέφος.
χίμαιρ' ἐμοῖσιν ἴξαλος νομεύμασι
πόλιν δ' ἀμολγὰς οὔθατ' εὐγλαγῆ φέρει.
ἐμοῦ ἄπ' ἀμνὸς εὐθαλὴς ἐπαύλεων
δόμονδε βριθυκέρματον χέρ' εἰσάγει.
τέρεινα πόρτις αἰνομήτορος βοὸς
χέει προνάος αἱματοσφαγὲς λίβος
θεοῖσι. Τόνδε τὸν θεὸν σέβου ξένε,
χέρας δὲ χωεὶς ἴσχε. σοὶ τόδ' ἀσφαλές.
ἕτοιμος ἀσκέπαρνον αἰκία πέος.
λέγοις, θέλοιμ' ἄν. ἀλλ' ἰδοὺ προσέρχεται.
ἀγροῖκος οὗτος. ὧν γ' ἀποσπάσας τόδε
πέος τυλωτὸν ὅπλον ἐμπρέπει χερί.

Hoc tibi expedit] Attici dicunt: καὶ γὰρ ἄξιον. Vnde Euripides Telepho, —ἄξιον γὰρ Ἑλλάδι. Quod in legationibus ſemper apponi, & concludi ſolebat. Salluſtius in Iugurthino: *cenſere eos ab armis diſcedere. ita ſeque*

seque illisque dignum esse. vt in principiis edictorum dicebant, *Bonum factu' est.*

PAG. 85. *Parata nanque*] Secuti sumus lectionem Mureti nostri: *crux sine arte.* Proinde Græce est redditum ἀσκέπαρνον. Ita enim vocant Græci nõ quidem quod omnino sine ascia factum est, sed rude, & impolitum. Columella in eandem sententiam:

—sed truncum forte dolatum
Arboris antiquæ numen venerare Ithyphalli.

truncum forte dolatum, αὐτόξυλον, αὐτοσχέδιαστόν.

Hunc ego] Hoc quoque Ithyphallicum Catulli esse, placet doctis hominibus, tum propter stili affinitatem, tum quod eum tali carmine lusisse in Priapum auctor est Maurus Terentianus. Ithyphallicum quoque metrum a magistris Priapeium vocari, idem politissimus, & eruditissimus Grammaticus docet nos. quemadmodum & φαλλικὰ ᾄσματα (nam differunt ab Ithyphallicis) Priapo quoque canebantur. Scholiastes Aristophanis: ᾄσματα λέγεται φαλλικὰ τὰ ἐπὶ τῷ φαλλῷ ᾀδόμενα μέλη: ἔστι δὲ εἰς Διόνυσον, ἢ εἰς ἄλλο καρπόν. Lege, ἢ ἄλλοτι εἰς πρίαπον.

Nutriui magis] Hæc non sunt nauci. Lego, *Nunc tuor magis.* Deinde sequentem versum puto ita explendum: *Pauperis tuguri pater, filiusque coloni.*

IN CATALECTA
PVB. VIRGIL. MARONIS.

PAG. 86. HINC potius incipiunt Catalecta Maronis: quum tria superiora Epigrammata, inter Priapeia, vt dixi, censenda sint. Quæ qui collegit, κατάλεκτα vocauit, quæ putauit citra controuersiam

uersiam

uersiam Virgilij esse, a delectu scilicet. Nam est vox castrensis κατάλογος, & καταλέγειν. Sic & opusculum panegyricum Lucani ad Pisonem, in veteri codice manu scripto, Catalecton Lucani inscribitur.

De qua Tucca] Corruptissimum Epigramma. quod ita nobis legendum videtur:

Delia sæpe tibi venit, sed, Tucca, videre
Non licet. occulitur limine clausa viri.
Delia sæpe tibi venit, neque adhuc mihi. nanque
Si occulitur, longe est, tangere quod nequeas.
Venerit aut iam iam tibi: sed mihi nuncius iste
Quid prodest? illi dicito, quæ rediit.

Salsissimum, & argutissimũ epigrammatium. Nam quam non videbat, vtpote quæ dura mariti custodia asseruaretur, frustra eam venisse dicebat, tanquam rem factam haberet, & iamiam complexibus eius fruiturus esset. Venit quidem, quantum tu dicis: sed non ego credulus. nam longe est, quod tangere non potes. Esto, venerit. credo. At quid mihi prodest hæc scire? ipsi potius Deliæ gratulare præsenti ob reditum. Hic est totum sal Epigrammatis. Nam si exagitat eum, quod, quam redisse gaudebat, eam videre non poterat, quomodo remittit ad eam, quam non videbat? Quasi dicat insultans: I nunc, alloquere eam. importune sane, quæ diligenter a marito asseruaretur.

Corinthiorum] Non solum Virgilij esse hoc Epigramma, sed & in Tullium Cimbrum Rhetorem factum esse, auctor Fab. Quintilianus. Iste Cimber fratrem veneno sustulit. vnde salsus iocus Ciceronis: *Cimber Germanum occidit*. Deque ea nece hic intelligitur in hoc Epigrammate multis mendis deforma-

formato. Quod non prius assequeris, quam ab iisdem mendis purgatum fuerit. Primum tam in antiquitus excusis Catalectis, quam in omnibus Quintiliani exemplaribus illud *Corinthiorum* non habetur. Sed in Catalectis quidem *Hormetiorum* legitur, in Quintiliani vero libris, *Ethormetiorum*. Ex quibus deprauatissimis verbis duas lectiones eruimus. quarum priori non confido, alteram, quam apponam suo loco, puto veram esse. Prior igitur:

Rhetor metrorum amator iste verborum,

Iste iste Rhetor.

Iste, inquit, est Rhetor ille, qui poetica verba in suis Declamationibus tam auide consectatur. Nam eo citasse hoc Epigramma Quintilianum, facile locum legenti patere potest. vbi ait non affectanda esse ea verba, quæ magis poetica sunt, quam forensia. Quæ quia affectabat Cimber iste, eo nomine a Virgilio deridetur. *Metra verba*, vt *pallium peristroma* Vlpiano, *aruus ager*, *laniena taberna* Varroni apud Nonium, *ancile scutum*, *rete iaculum*, *lapidem silicem*, *tibicini modi* apud Ciceronem, *pœna mulcta*, apud eundem. *Phlegra tellus* in Culice. *fidicina fides* apud Plautum, *ventus turbo* apud eundem, *manubia machæra* eidem Truculento:

Nisi si te mea manubia machæra, & hunc vis emori.

Ita enim legendum in Plauto. *manubia machæra* vel ex manubiis comparata: vel potius fulminatrix, a manubiis Iouis. Altera coniectura propius a vero abesse mihi videtur. ea hæc est:

Rhetor meiorum amator iste verborum.

Meiorum, est μειόνων. μείονα verba vocat decurtata: *al, tau, min.* pro *allio, tauro, minio.* Quod ex sequentibus patebit.

patebit. Primam in μείκρον corripuit etiam Maurus Terentianus. vt in *chiragra* fecerunt Persius, & Martialis: & in *Phidia* Ausonius, φιδίας. & in Solœcismo. dixit enim Solicismum, non Solœcismum:

Dic rectum casum, iam Solicismus erit.

σολικισμὸς inquam, non σολοικισμός.

Thucydides tyrannus] In Quintiliano legitur: *Thucydides Britannus.* Ergo Britannum, aut Gallum eum fuisse necesse est. Poterat & legi *Thucydidis tyrannus:* vt vocet eum ita, quod dum ineptus Thucydidis imitator est, ipsum totum σπαράττειν, & membratim discindere videtur. Eadem figura *Attica febrim* vocat, quod ψυχρὸς ἀττικιστὴς esset. Sed melius *Thucydides Britannus.* Nam *totus Thucydides*, est totus in Thucydidis imitatione.

Atticæ febris] Quod, vt iam monuimus, frigidus ἀττικιστὴς esset. Ita Theognin quendam poetam *frigidum*, χιόνα cognominabant vulgo Athenienses. In cuius frigiditatem ita ludit Aristophan. ἀχαρνεῦσι.

εἰ μὴ κατένιψε χιόνι τῆς θράκης ὅλης,
καὶ τοὺς ποταμοὺς ἔπηξ' ὑπ' αὐτὸν τὸν χρόνον,
ὅτ' ἐνθάδ' ὁ θέογνις ἠγωνίζετο.

Cui consentaneum & illud Horatij in Furium & ipsum etiam frigidum poetam.

Furius hibernas cana niue conspuit Alpes.

Quod παρῳδίαι ex ipso Furio. *Iuppiter hibernas* &c. Nam leuissima mutatione mos est παρῳδιάζειν.

Tau Gallicum] In veteribus excusis ita conceptus est hic versiculus, etiam in Fabij codicibus:

Tau Gallicum mina ipsemet male illisit.

Sequemur apices illius corruptæ editionis; & a vestigiis minimum discedemus:

Tau

Tau Gallicum, min ipsum, & al ei illisit.

Quod Ausonio duce inuestigauimus. qui ita Grammaticum interrogat in Monosyllabis suis, ingeniosissimo opusculo:

Dic quid significent Catalecta Maronis in his, al,
Et quod Celtarum posuit non lucidius tau,
Et quod Germano mistum male letiferum min?

Ita enim & legendus ex correctione nostra, & supplendus ex veteri libro Ausonius nostras, poeta post tempora Domitiani omnium eruditissimus, & in cuius lectione nemo operam suam luserit. Vides, vt Ausonius disertim in animo hunc locum habuerit, vt quasi manu ad ipsum fontẽ nos ducat? Sed quod ipse ignorat, aut, quod verius puto, sciscitabundus quærit tanquam ænigma proponens, non tanquam ænigmatis ignarus, illud nos explicemus. Quatenus, inquit, ille magnus Rhetoricorum verborum volutator, verba, quæ more gentis suæ decurtata pronunciat, quasi illidit Rhetoricæ, quemadmodum & in Gallia vulgo ludimus in sermone communi de eo, qui solœcismos committit, eum nempe rhapismate, & alapa ferire Priscianum: quatenus, inquam, illis truncis verbis tanquam talitro quodam ferit Atticam, hoc est Græcos Rhetoras: quod inepte & more gentis suæ, vt dixi, declamans verba ipsa decurtaret, vt pro allio, *al*: pro tauro, *tau*: pro minio, *min* efferat: quia in argumentis Scholasticorũ de veneno trito sæpe tractatur: illa, inquam, omnia venena, quæ in illis Declamationibus quotidie iactat, miscuit fratri, & cum potione sustulit. *Tau Gallicum* dixit, quia Gallus dimidiatas tantum voculas proferebat (quanuis non Gallus, sed Britannus, vt supra

ſupra dixi, fuerit, ſed propter vtriuſque gentis vicinitatem ita vocat, vt Perſam pro Medo, & contra.) Sic hodieque omnes, qui veterem linguam Gallicam matricem, aut eius dialectorum propagines loquuntur, Britanni, Germani, & Flandri ita verba ſolent decurtare, vt Germani quidem, & Britanni multa non ſolum ſuæ linguæ monoſyllaba habeant, ſed & quæ a Latinis acceperunt, & aliis linguis, monoſyllaba faciant, quanuis non omnia: & quæ ſæpe in vocalem terminant ſcribendo, ſine ea proferant. Britanni vero ridiculi, quos, quum Latina pronunciant, non Latina, ſed Britannica loqui putes, *aqs*, *pups*: pro *aquas*, & *puppis*. Quum igitur Cimber iſte in ſcholis declamaret de morte Themiſtoclis, qui epoto taurino ſanguine extinctus eſt, pro tauro dicebat *tau*. Quum tractaret argumentum de illo, qui, quum patri in mortario alliatum tereret, a nouerca minium iniectum imprudens triuit, vt veneficij mox accuſaretur a nouerca, aut neſcio quid tale; pro allio, *al*: pro minio, *min* dicebat. Minium enim, vt & Aſclepiadæ ſciunt, præſentaneum venenum. Sane non mediocriter gaudeo me tam eleganti Epigrammati lucem tuliſſe, pulſis iis, quas librariorum incuria offuderat, tenebris.

Tuque nunc] Lege:

Tuone nunc puella talis, heu tuo
Stupore preſſarus abibit? hei mihi,
Vt ille verſus vſquequaque conuenit.

Stuporem vocat Noctuinum, vt & Catullus ipſe.

Talis hic meus ſtupor, nil videt, nihil audit.

Sic *ſtolonem* pro ſtolido dixit Auſonius. Vnde *ſtolidus* & *ſtolitus*, qui poſtea *Stoltus*, *ſtultus*.

Rus abibit] Quia ære alieno obruti. Iccirco illud Catullianum subiunxit:

Gener, socerque perdidistis omnia.

Significat Noctuinum inquilinum cogi emigrare rus ex ædibus conductitiis, quod, vnde pro pensione solueret, non haberet. quæ migratio fiebat Cal. Quintilib. quia is erat conductionũ dies. Martialis:

O Iuliarum dedecus Calendarum.
Vidi, Vacerra, sarcinas tuas, vidi.
Quas non retentas pensione pro bima
Portabat vxor —

Gener, socerq.]Notissimus versiculus Catullianus:

*Eone nomine Vrbis**
Gener, socerque perdidistis omnia?

Hirneam] Non solum hic, sed & in multis aliorum auctorum manu scriptis exemplaribus ita exaratum perperam pro *hernia* vidi. Lasciuia quadam *hernia* nomen παρὰ τὸ ἔρνος formarunt, vt & *Ramicis*. Vtrunque enim, quod cum intestinum incipit in scrotum decidere, videtur ramum facere. Dicitur autem in hoc Iambo duas habere filias Atillius: nempe filiam, sponsam Noctuini, & herniam. Ergo vterque alendus Noctuino, socer herniosus, & filia, vxor ipsius Noctuini. Et videtur tritum in communi sermonis lasciuia fuisse. Nam & Atellana Pomponij inscripta fuit, *Hernia sponsa Pappi.* Si retines *Hirneam*, vt vulgo excusum est, intellige de ebriosa filia Atillij: quæ, vt est simile in Epigrammate Græco, nunquam a se amphoram semouebat, adeo vt ipsam sororem suam vocaret. Ergo duæ filiæ, ipsa, & eius soror, *Hirneá.* Est autem *Hirnea*, vel potius *Irnea*, vt apud Plautum Amphitruone, genus vasis

vinarij. Antiquitus *Erneum*, vnde & ita genus libi ei simile, aut ad eius formam fictum, vocabatur: παρὰ τὸ ὄρνεον, quod auis figuram haberet: vt quod Musculi formam, μυόβαρβον. vnde *Myobarbum* Ausonij. Nam βάρβος, vasis genus. Sic quod scarabæo similis, κάνθαρος, & similia. *Erneum* potius, quam *Orneum* dixisse non mirabitur, qui meminerit & *Apellinem*, *Elera*, *hemonem* quoque vsurpasse.

Iacere me] In Lucium quendam cinædum scribitur hoc poematium, maledicentiæ, & probrorum plenissimum. Quod non ausim Virgilio attribuere, licet elegans, & eruditum. Videtur enim secundum ætatem Augusti scriptum fuisse.

PAG. 87. *Iacere*] Eadem mente, qua & in Epigrammatio Petronij:

Rebus in aduersis quæ iacuere, iuuant.

Et nescio quis dixit *iacentem gustum.* Et Gellius: *Oppido quam iacere, ac sordere incipiunt, quæ Latina sunt.* Est, quod Græci, ἀπονεῖν.

Et lingua qua] Lego, *& lingua, qua sat sim tibi.* hoc est, qua tibi sufficiam, qua tibi supersim.

Et helluato] Allusum ad Hesiodium

— δεινὴ δ' ἐνὶ πυθμένι φειδώ.

Et inscio repente] Vt de liberto impuro impuri Neronis, quem in fœminæ naturam mutare volebat herus: & ei Epithalamium accini iussit. Forsan ille versus Anacreontis apud Ammonium de talibus nuptiis accipiendus est: καὶ θάλαμος, ἐν ᾧ κεῖνος οὐκ ἔγημεν, ἀλλ' ἐγήματο. Nisi sensit Anacreon de vxorio homine. Nam qui sub vxoris imperio viuebant, eos *nubere* dicebant. Pomponius Atellanus:

Herus meus nupsit quoidam vetulæ varicosæ Afræ.

Tha-

Thalassio. hic bis repetitum est, vt in quodam Epigrammate Iambico ter repetisse Virgilium auctor Marius Victorinus: *Thalassio, Thalassio, Thalassio*.

Pulchra per Cotyttia] Corintho Romam inuecta hæc. Eisque solæ fœminæ intererant, adeo vt conqueratur Canidia Horatium ea in vulgus extulisse.

Inultus vt tu riseris Cotyttia
Vulgata, sacrum liberi Cupidinis.

Eorum præses erat *Cotytto* Dea impudicitiæ. Cuius & non absimilis alia nomine *Cicinnia*, quæ in veteri Glossario exponitur θεὰ κιναίδων. ab eo, puto, quia cinædi cincinnati. Vnde prouerbium: οὐδεὶς κομήτης, ὅστις οὐ ψηνίζεται. Apud Horatium tamen vetus interpres Porphyrio legit *Cotytia*, accipitque pro infernis sacris, quæ solebant facere maleficæ mulieres ad amorem conciliandum. Quæ nos in Ciri *Stygialia* dici annotamus.

Ad feriatos] Etiam vetustioribus temporibus Romæ Mutuno Titinio inequitabant fœminæ. Vide Festum, Arnobium, Augustinum: quorum sane me pudet, pigetque.

Nec dein mouere] Transposita, & corrupta. Puto ita:

Mouere lumbos nec dein, crocotula
Prensis videbo alaribus.

Alaria vestis exemplo Græcorum, πτερύγια: quæ & *ala* dicuntur. Sane qui talarem vestem haberet, in saltando ei subducenda erat, vt expeditius moueret corpus. Notat eum θηλυδρίαν, καὶ καταπύγωνα, qui veste muliebri, hoc est, crocota saltaret. Et satis morbum notauit, cum ait:

Quid palluisti fœmina? —

Flauum prope] Desperatus locus, cui opem ferre

non possum. an potest: *Flauumque ripæ Tibrim olentis nauticum Vocare. — Tibrim flauum ripæ olentis nauticum*: quæ olet nauticum: vt litora portuum, & ostia fluuiorum, quæ olent picem, sentinam, & nauteam: vel, vt ludit Aristophanes, *λώπης ὄζῃ πρωκτοσκαδῆς νεῶν*. Nec videbo te vocare me ad Tibrim flauum ripæ olentis, ad festum Fortis Fortunæ, aut ad diem Annæ Perannæ: vbi pleraque licentia *ἀνέδην* vagabatur. Vide Ouid. in Fastis. An vero?

Fallum ad Priapi turbulenti neutiquam
Vocare? —

Turbulenti: explicat Iuuenalis de eadem re:

— Cum tibia lumbos
Incitat, & cornu pariter vinoque feruntur
Attonitæ, crinemque rotant vlulante Priape.

Non amplius te videbo hæc & hæc facere? neque vocaris amplius ad Phallum, hoc est ad feriatos fascinos Priapi? Hæc mihi inter scribendum exciderunt. Nam melius comminisci non potui.

Neque in culinam] Quem in sensum accipienda sit culina hoc loco, docet Sex. Pompeius: *Culina*, inquit, *vocatur locus, in quo epulæ in funere comburuntur.* Aggenus Vrbicus de agrorum controuersiis: *Culinæ vocantur in suburbiis loca inopum funeribus destinata.* Vnde *inquilini*. eæ, nisi fallor, sunt, quas *εὔστρας* Aristophanes *ἰπνῦσα* vocat. Puto & *καυστήρια* ab Artemidoro dici: *γυναιξὶ δὲ ἑταίραις τὸ ἐπὶ καυστηρίοις ἑστώσαις μίγνυσθαι, μικρὰν αἰσχύνην, καὶ βραχὺ ἀνάλωμα σημαίνει.* Nimirum sentit Artemidorus eas, quas Catullus ait in sepulcretis, aut in vstrinis, ipso rapere e rogo cænam. Nihil autem intelligitur per culinam, quam *εὔστρα*. Erant & in ædiculis Herculis culinæ, ad quas

peregre

peregre profecturi sacrificabant, vt patet hac inscriptione:

HERCVLI SAXANO SACRVM SER. SVLPITIVS TROPHIMVS ÆDEM, ZOTHECAM, CVLINAM PECVNIA SVA A SOLO RESTITVIT. IDEMQ. DEDICAVIT K. DECEM. L. TVRPILIO DEXTRO M. MÆCIO RVFO COSS. EVTVCHIVS SER. PEREGRINANTIB. CVRAVIT.

Certum est enim peregre profecturos Herculi sacrificare solitos: quod dicebant *propter viam sacrificare*: hoc est, quod Græcis Historicis subinde dicitur, *τὰ ἐξιτήρια θύειν*. Et inde iocus Catonis apud Macrobium, de eo, qui, postquam bona comederat, domum suam incenderat. Nam in culinis Herculis quicquid ex pollucta dape reliquum erat, igne absumebatur.

Et vncta compitalia] In Compitalibus enim culinæ illæ erant, ad quas epulum Laribus ponebatur, quod a pauperibus diripiebatur. Talis ἑκάτης δεῖπνον apud Græcos.

Quibus repletus] Dimeter, qui sequitur, alieno loco irrepsit. sequenti enim subiiciendus: vt sequens huic, ita:

Quibus repletus vt saliuosis aquis
Os vsque lambis sauiis.

Saliuosas aquas dicit, vt *Saliuatum* apud Columellam, quicquid ἀναστομοῖ, hoc est, quicquid gustum reficit. *Saliuam mouere* dixit Seneca, hoc est gustum facere. Vnde etiam Persius

— *turdorum nosse saliuam.*

Facete *os vsque lambis sauiis*, tanquam si aliqua adiiciali cæna acceptus esses, *os lambis sauiis*, hoc est, more canum, qui aliquid ligurierunt, labra etiamnum lambis. Hoc enim canes facere, cum sapidum aliquid gustarunt, videmus. *Sauia* enim sunt labra, vt Plauto:

— valgis ductant sauiis. *Valga sauia*, labra distorta. Ita enim labris conformatis, ridebant militem. Nam ibi *sauia*, labra. ne, si osculа interpretaris, sit, quod Græci στρεπτὸν φίλημα vocant. Hesych. στρεπτὸν, φίλημά τι ποιὸν σκολιόν.

Et æstuantes] Iam admonuimus præcedentem Dimetrum huic Trimetro subiiciendum: sed & Trimeter ipse mendis non caret, quæ ita tolli possunt:

Et æstuantes nocte solui pantices
Obesam ad vxorem redis.

Et redis ad obesam vxorem solui æstuantes pantices: vt soluas pantices. figura Horatio familiaris. *Pantices* sunt, quod vulgo vocamus *farcin*, corrupte a farcimine. Nam ita vocat Vegetius. Plautus Pseudolo:

— improba vino modo cupida estis.
Et vos, vestrosque pantices madefacitis.

Et Martialis:

Qui cum panticibus laxis, & cum pede grandi
Et rubro pulmone vetus. —

Vbi pulmonum φθίσις hominem laborantem intelligere, nihil vetat. Sed ego puto *pulmonem* ibi, & *pantices* idem esse, quemadmodum & *pulmunculum* apud Vegetium de re Veterinaria. quod pantices pulmonum ruborem referant. Itaq. sic locus Plauti in Epidico accipiendus est:

— pedibus

— pedibus pulmoneis
Qui perhibetur, prius venisset, quam tu aduenisti
mihi.

Vt pedes pulmoneos intelligat, qui panticibus vlcerosi sunt. nisi referatur ad prouerbium πλεύμων, de stupido. vel potius dixerit pedes pulmoneos, tumidos. sicuti Plinius pulmonea quædam poma vocata ait, id est, vt ipse interpretatur, stolide tumentia. In veteri Glossario *Pantices* ἕλκη ἐπὶ τραχήλου τῶν κτηνῶν exponuntur.

PAG. 88. *Nunc lædе*] Manifesto hæc ostendunt superiora per insultationem dicta esse, quasi ab exprobrante, & per interrogationem efferenda esse ita:

Non me vocabis pulchra per Cotyttia
Ad feriatos fascinos?
Mouere lumbos nec dein, crocotula
Prensis videbo alaribus?
Fallum ad Priapi turbulenti neutiquam
Vocare, vbi adpulsæ rates
Stant in vadis cano retentæ sordido,
Macraque luctantes aqua?
Neque in culinam, & vncta compitalia
Dapesque ducis sordidas?

Et nomen adscribo] Legendum sine vlla controuersia:

Et nomen adserito tuum.

Improbe enim appellauit, cùm cinædum dixit.

Fameque genuini] Vt famelicis canibus crepare solent. Plautus Milite:

Venter creat omnes has ærumnas: auribus
Peraudienda sunt, ne dentes dentiant.

Græci id dicunt μυλιᾶν. vt Hesiodus: δεινὸν μυλιόωντες. In eadem significatione *Dentire* Varroni ἕως ποτὲ περὶ φρῶν, vt & Plauto:

Teges ruina, ne iacentem sub Deo
Ambesset algus dentientem frigore.

Hipponax, βαμβακίζειν.

δὸς χλαῖναν ἱππώνακτι. κάρτα γὰρ ῥιγῶ,
καὶ βαμβακίζω —

Ad quos versus Hipponactis allusit Aristoph. ὄρνισι.

σοῦ, σὺ μὰν τοι σπολάδα, καὶ χιτῶν' ἔχεις.
ἀπόδυθι, καὶ δὸς τῷ ποιητῇ τῷ σοφῷ.
ἔχε τὴν σπολάδα. πάντως δέ μοι ῥιγῶν δοκεῖς.

Quod tamen Scholiastes assequutus non est.

Scissumque ventrem] *Scindere ventrem* ἐπ' αἰσχρῷ dictum est. Laberius:

Puero nostro billas cædit.

Idem intellexit Plautus Casina:

Effodere hic volt, credo, vesicam villico.

Sic accipiendus iocus Martialis:

Aluum dixit habere se solutam.

In quem enim sensum Martialis dixit *aluum solutam*, in eundem noster poeta *scissum ventrem*.

Hirneosi] Repone *hernioſi*. Idem error, qui supra.

Pedes inedia] Cur inferiores partes famelicis tumeant, vide Aristotelem Problematis. Hesiodus Fragmento μεγάλων ἠοίων per γυνοπαχῆ idem αἰνιγματικῶς intelligit:

πὰρ δ' ἀχλὺς ἑστήκει ἐπισμυγερή τε, καὶ αἰνή,
χλωρή, ἀΰσταλέη, λιμῷ καταπεπτηυῖα,
γυνοπαχής. —

eodem ænigmate:

— λεπτὴ δ' παχὺν πόδα χειρὶ πιέζοις.

Hoc

Hoc eſt, ne fame pereas. Sed τὸ γονυπαγὲς in Fame eleganter Ouidius deſcribit:

—genuumque tumebat
Orbis, & immodico prodibant tubere tali.

Si mihi ſuſceptum] Votum Maronis pro ſuſcepto Æneidis opere ſuſpenſum pro templo Veneris Surrentinæ. Eſt autem elegantiſſimum poemation & Virgilio digniſſimum.

Et maxima taurus] Idem ἀκροτελεύτιον inuenitur & in Georgicis:

Hinc albi, Clitumne, greges, & maxima taurus
Victima.—

Vides doctiſſimum poetam, *victimam* de magnis dixiſſe, certus veteribus illis, qui pure loquebantur, ita obſeruatum fuiſſe. Quod verum eſſe, manifeſto Plautus docet in Pſeudolo, ex verbis lenonis:

Nolo victimas: minimis med extis placari volo.

Nam *minima exta* oppoſuit *victimis*. Sed luſit Comice in voce *minimis*, reſpiciens ad minas viginti, quibus ſibi litari volebat. Adoleſcens vero iocum non percipiens, iubet arceſſi agnos. quia eæ ſunt minimæ hoſtiæ, & quæ vere victimæ dici non poſſunt, quum ait:

Propera: quid ſtas? arceſſe agnos. audin' quid ait Iuppiter?

Itaque apud Plautum male hodie legitur *agninis extis*. quum pleræque calamo exaratæ membranæ habeant, *mininis extis*. vbi ſane vere Plautinus latet iocus. At non ita in vulgata lectione.

Tinget honore] Scio *inſtaurare aris honores* dictum a Virgilio, ſed παθητικῶς. Itaq. hic lego, *tanget odore*. Græci ὄζειν τῇ κνίσῃ. *Tanget*, vt Varro, *tangere tectoria.*

Marmoreusque] Lego:

Marmoreusque tibi diuersicoloribus alis &c.

Alas Amori attribuere recentiores poetæ, vt aiunt Græci, quum vetustissimi nihil tale de eo prodiderint. At fuit, quum non solum alatum, sed etiam barbatum pinxerunt: quod minus vulgare est. Ita enim eum de se loquentem inducit Theocritus: aut quisquis is poeta fuit, qui scripsit πτερύγιον.

μὴ ἢ τρέσῃς, αἰ πυσὸς ὢν δ' ἁσκια βέβειδα λάχνα γῶξα.

Ita enim legendū in Theocrito. vbi πυσὸς Dorice pro πυθός. Sed malo legere hic in nostro Epigrammate:

Marmoreusque tibi, Diua, ignicoloribus alis &c.

Ite hinc inanes] Transposita sunt:

Ite hinc inanes Rhetorum manipli, ite hinc.

Scripsit hoc Epigramma, quum Athenas proficisceretur, vt Philosophiæ Epicuri operam daret. Quod alibi notamus.

Inflata] Lege: *Inflata rore non Achaica turba.*

Sic enim olim adolescentes emendabamus. Significat loquaces, quales sunt cicadæ, quæ rore victitant. Prouerbium, τέττιγος λαλίστερος. Etiam rore victitare dicebatur in macilentos. Callimachus:

ὦ κενεῷ κενεαὶ πρωὶ πρῶκες ἔραζε πεσοῖσαι
ἐνδυκέως αἰεὶ προίκιον εἶδαρ ἔδων.

Ita correximus. Elegantissimum distichum.

Et vos] Potest legi:

Et vos Stilo Æli, Tarquitique, Varroque.

Sed aliter excusus est antiquitus versiculus iste:

Et vos seliquir, arquitique. an,

Et vos Seli, Curi, Arquitique, Varroque? an potius?

Et vos Seli, Irri, Tarquitique &c.

Tarquitius est ille qui scripsit Ostentarium librum, hoc

hoc est, περτοκεπικόν. vt nuper docuit eruditissimus P. Pithœus noster. valde placet prior coniectura, *Stilo Æli.* de quo Grammatico vide Suetonium.

Madens pingui] *Madens* hic, non tinctus, sed penitus imbutus. Martialis:

Iure madens, varioque togæ limatus in vsu.

διάβροχος. Græci item dicunt purpuram bene imbutam, δευσοποιόν. Metaphorice dixit Aristophanes δευσοποιὸς χαχοῖς, vt hic dicitur *madens pingui.* Sic Cicero poetas Cordubenses ætatis suæ pingue nescio quid redolere dixit.

Cymbalum] Videtur prouerbialiter tritum. Nam & Tiberius Cæsar Cymbalum mundi vocauit Appionem Grammaticum. Apud Gellium vbi bis Appion polyhistor appellatur, in manu scripta membrana *Appion pistonices* exaratum est.

Nos ad beatos] Vel portus dixit simpliciter Athenas ipsas, quas petebat Philosophiæ Epicureæ discendæ studio: vel potius ἀλληγορικῶς e fluctibus vitæ, & Reipublicæ, & religionis se ad id studium, tanquam ad portum recipi, vbi ab omnibus vitæ tempestatibus æterna quies est. propterea subiicit ἐπεξηγηματικῶς, *vitamq; ab omni vindicauimus cura.* Nihil enim, nisi ἀόχλησιν (sic) καὶ ἡδονὴν promittit Epicurus.

PAG. 89. *Ite hinc Camœnæ*] Olim legebamus:

Ite hinc Camœnæ vos quoque, ite lasciuæ.

Neque eius me coniecturæ pœnitet. Sed propius ad vestigia veterum excusorum accedit:

Ite hinc Camœnæ vos quoque, ite Misenæ
Dulces Camœnæ —

Vt Misenas Camœnas intelligat, propter secessum Neapolitanum, & Surrentinum.

Dulces

Dulces Camœnæ] In veteribus editionibus excusum fuit:

Dulces Camœnæ. animum fatebimur verum.

Lego sane:

Dulces Camœnæ, (an infitebimur verum?
Dulces fuistis) —

Sabinus ille] Parodia est, ex Phaselo Catulli, quem nos olim adolescentes totidem Iambis puris Græce vertimus. Veterum ludicra exercitatio fuit παρῳδία, vt Archestrati versus ex Homero, & innominati auctoris ex Bucolicis Virgilij:

Tityre, si toga calda tibi est, quo tegmine fagi?

Item:

Dic mihi Damœta, cuium pecus? anne Latinum?
Non: verum Ægonis. nostri sic rure loquuntur.

Quod quia ex vita Virgilij desumptum est, & nihil nocet de tanto auctore scire, imo necesse est scire: corrigam locum insigniter deprauatū ex deprauata tamen manu scripta lectione, sed quæ propius absit a veritate. Igitur ita lego: *Obtrectatores Virgilio nunquam defuerunt. Nec mirum. Nam nec Homero quidem. Prolatis Bucolicis, innominatus quidam rescripsit Antibucolica, duas modo Eclogas, sed insulsissime παρῳδήσας. quarum prioris initium est:*

Tityre si toga calda tibi est, quo tegmine fagi?

sequentis:

Dic mihi Damœta &c.

In quibus nullum vulgatæ lectionis vestigium agnoscas. adeo omnia perturbata sunt. Vt etiam *Paro* quidam pro poeta (si diis placet) acceptus sit. Conferant ergo nostram ex veteri manu scripta correctam cum vulgata lectione: ac quantum intersit, videbunt.

videbunt. Scripta eſt hæc feſtiuiſſima parodia in Ventidium Baſſum: qui ex mulione poſt aliquot ſtipendia, Prætor, mox Conſul factus eſt, vt hæc in illum famoſa oſtendunt:

Concurrite omnes Augures, Aruſpices.
Portentum inuſitatum conflatum eſt recens.
Nam mulos qui fricabat, Conſul factus eſt.

Et contumelioſe dixit Plancus ad Ciceronem: *Ventidij mulionis caſtra proſpicio.* Sed amplius de eo Gellius, Val. Maximus, & Plinius.

Neque hoc negat] Lege: *Et hoc negat*, vt in Catullo.

Inſulamue Cæruli] An per Cærulum intelligit Benacum, qui aſſurgit fluctu marino? per inſulam vero, Sirmionem eius lacus peninſulam venuſtiſſimam, quondam Catulli poetæ, & aliquando etiam, dum fata manebant, SCALIGERORVM PRINCIPVM amœniſſimum ſeceſſum? An vero eſt id, quod narrat Strabo lib. VI? Fuiſſe quendam Tryphonem cognomine διόδοτον, qui Apameam nobilem Seleuciæ Syriæ vrbem occupauit, ſeſeque regem totius Pieriæ declarauit. Qui poſtea cum duabus legionibus Romanis a Baſſo quodam obſeſſus, tandem in deditionem venire coactus eſt. Hæc omnia conueniunt Baſſo noſtro, qui & ad illas partes Syriæ, & ad Parthos, & Euphraten ſæpius miſſus fuit ab Antonio. Ac inſulæ formam habuiſſe Apameam vrbem, auctor idem Strabo. De Tryphone vero ex præcedentibus ſatis conuenit. Sed non poteſt eſſe. Nam quid faciemus illa voce *Cæruli*? Deinde iſtum Baſſum non ὀυεντίδιον, ſed καικίλιον vocat Strabo. An *inſula Cæruli* erit Britannia magna? Nam ſeu mare interius, ſiue Oceanus *Cærulum* κατ᾽ ἐξοχὴν voca-

tur.

tur. Varro Marcipore:

Propontis vnda, quam liquante Cærulo
Aqua natantem nempe perfundat, cape.

Ad insulam vero Britanniam secutus est Cæsarem Bassus. Nam & Gellius ait ad vltimas vsque Gallias cum Cæsare venisse eum etiam tum, quum mulio esset. *Domus ergo Tryphonis* erit, domus Mamurræ. Mamurra enim habuit prædium nobilissimum in agro Firmano, vt ait Catullus. Bassus vero fuit ex eo agro, hoc est Picentinus. auctor Gellius. Quare in eo verisimile est mulioniam exercuisse Bassum. Fuit enim illi natale solum. Iam *Tryphonis* nomen meruisse Mamurrā, quem hic noluit nominare Virgilius, quod Caio Cæsari amicus fuerit, non mirabitur, quisquis eius luxum cognoscet ex Catullo. Sic Ptolemæus vnus ex Regibus Ægypti propter luxum *τρύφων* vulgo cognominatus. auctor Ælianus. Quare hic intelligeretur Ventidium & in Galliis, & in natalibus Picentinis exercuisse mulioniam. An superiora illa omnia falsa sunt; illud vero, quod sequetur, certissimum? Tryphonem pro nomine mulionis accipiendum: quem iccirco æmulum Ventidij dicit, hoc est, eiusdem quæstus exercitorem. sicut & *Cærulum* nomen proprium esse, Latinum quidem illud, sed non Romanarum gentium. Est enim nomen serui insularij, hoc est custodis insulæ cuiuspiam in vrbe. Ergo *insulam cæruli*, cuius Cærulus custos fuit. *Insularium* vocat Vlpianus seruum insulæ custodem. Salse ergo hominem notat: vtpote quem dicat notum fuisse Tryphoni mulioni, & Cærulo insulario: ac cum eis quæstum de mulionia fecisse. Hæc sine vllo dubio firmissima est coniectura.

Quin-

Quinctio] Mulas Quinctij mulionis ait totondisse: cuius Bassus fuerit submulio: aut cuius perpetuarium mulum conduxerit. Itaque propterea vocauit eum Cicero *Subfarraneum mulionem*, vt est apud Plinium. Nam Quinctius, vt & alij serui, ab hero far, & demensum suum accipiebat, a quo rursus & Bassus acciperet, tanquam eius submulio. vt omnino Quinctius fuerit ordinarius mulio: Ventidius vicarius. Sic in Factionibus *Succonditor* appellabatur, qui Conditori parebat. Siquidem *Conditor* ἀλείπτης ἵππων optimus Glossarius exponit. De quo & ita in veteribus inscriptionibus. M. VIPSANIO QVARTIN. SVCCONDITORI. Quanquam ego puto conditores factionum esse eos, qui factionem ederent, & missus suppeditarent. vt Factionum dicerentur Conditores, quemadmodum munerum, hoc est gladiatorum editores in vita D. Antonini Pij. legendumque in optimo Glossario, *Conditor* ἀλείπτης πίθων. vel, ἀλείπτης, πιθῶν. qui pice illinit cados, quos postea condat, & infodiat terræ. Horat.

— Græca quod ego ipse testa

Conditum leui — Sed ad Ventidium, hoc est ad rem. Fuit igitur subfarraneus, & submulio Quinctij: & forsan quartarius: quod trientem caperet de toto asse quæstus, & dodrantem redderet Quinctio, a quo mulas conducebat.

Bidente dicit] Claudicat versus. Fortasse legendum:

Bidente dicit attodisse forcipe.

vt sit *attodisse*, vt *attigo, pago*. Nisi sit,

Ait bidente tonsitasse forcipe.

Comata colla.] Iubata. *Recutita colla mulæ* contra Martiali, τὰ ἀποκεκαρμένα.

Vulnus

Vulnus ederet] Hoc nos *Panticem* vocari inuenimus in illo optimo Glossario toties a nobis laudato, vt supra admonuimus. In eo enim ita scriptum fuit: *Pantex*, ἕλκος ἐπὶ τραχήλου κτηνῶν.

In voragine] Et Catullus: *Ferream vt soleam tenaci in voragine mula.* *Vorago* igitur τὸ τέναγος.

Deposuisse sarcinas] ἀρχαϊκῶς legendum, *deposisse.* integrum *deposiuisse*. Catullus: *Quam mater prope Deliam Deposiuit oliuam.*

Strigere mulas] Hæc non sunt vnius assis. Lego: *Strigare mula. laua, dextera mula*, vt in quandrigis, *læuus, dexter equus. Strigare* dicuntur equi quoties interquiescunt. Dictum a *Striga*, quod erat μεταίχμιον, & spatium turmarum, in quo equi stringebantur. a quo nomen habet, vt docet Charisius. Hinc factum, vt, quoties interquiescunt equi, & iumenta, dicantur *Strigare*. Sicut in vulgari sermone Thusco, & Germanico *stallare* equos dicunt perorigæ, quum ad vrinam emittendam quiescunt. Quia quum recenter veniunt in stabulum, quod nunc *stallam* vocant, tunc fere vrinam solent emittere. Ergo *strigare* a *striga*: quod est castrense vocabulum. Nam etiam Rustici *Strigam* vocant in arando sulcum, qui vno ductu prorsus peragitur in longitudinem. Atque vt *strigare* equi dicuntur in actu intermittendo: sic cum continuant actum, hoc dicitur *protelo ducere.* Lucilius:

Quem neque Lucanis oriundi montibu' tauri
Ducere protelo validis ceruicibu' possent.

Protelum enim est continuatio, & tenor. Lucret.

Vndique protelo telorum continuato.

In vetere illo Glossario: *Protelum*, ἔπλαμπρον. Lego,

ζάγλαμ-

ζεύγλαμπριν, vel ἔξαμπρον. hoc eſt, ζεύγλης ἄμπρευμα. *Cobum* vocari ait Feſtus. Et quod Lucillius dicit *protelo ducere*, eſt ἐξαμπρεύειν Ariſtophani Lyſiſtrata. Sed omittendum nō eſt, eodem modo *ſtrigoſum* dictum a Lucillio, non ἰσχνὸν, vt vulgo accipimus, ſed in hanc ſignificationem, hoc eſt, morabundum, & tergiuerſatorem. poſtea vero iumenta macilenta ita dicta: quaſi ſtrigare cogantur præ macie, & quia male curata. Eius verba ſunt:

Hice ſtrigoſu' bouinatorque, ore improbu' duro.

Bouinator enim ibi eſt tergiuerſator, vt interpretatur ille apud Gellium: nimirum a bubus, qui in medio actu ſtrigare ſolent, neque vno protelo continuare. Atque hæc de verbo Strigare. Porro & *Striga* in veteri Gloſſario exponitur ἡ κιμωλία, hoc eſt creta. ab eo, puto, quod ſtringuntur ea veſtimenta apud Fullonem. In eodem Gloſſario *Striga*, λαιστρυγὼν, καὶ γυνὴ φαρμακίς. Etiam hodie in multis locis Italiæ *Striglam* vocant veneficam mulierē, a Strigibus auibus. quas Plinius ait in diris, & imprecationibus Græcorum eſſe: intelligens, puto, verſus, quibus eas deuouebant. στέγγ' * ἀποπέμπειν νυκτιβόαν, τὰν στέγγ' ἀγελαίαν ὄρνιν ἀνώνυμον ἐνθένδ' ὠκυπόρους ἐπὶ νῆας. Et ita verba Heſychij deprauata reſtitue: στεγγὸς, τὸ νυκτικόρακος, νυκτιφοίτου. καλεῖται δὲ καὶ νυκτιβόα. οἱ δὲ καὶ νυκτικόρακα. Quod Strigas νυκτιφοίτους vocari ſolitas ait, propterea etiam Latini volaticas vocabant: In Gloſſis Iſidori: *Harpyiæ, virgines volaticæ.* quod non intelligit, quia eis eſſent alæ, ſed ab ea ſignificatione.

Semitalibus Deis.] ἐνοδίῳ, καὶ ἐνοδίᾳ. hoc eſt, ἑρμῇ, καὶ ἑκάτῃ. Iulianus ὁ παραβάτης in Epiſtolis: ἄξει δέ σε ὁ δημόσιος δρόμος ὀχήματι χρώμενον ἑνὶ, καὶ παρίππῳ. εἰ δὲ

χρή τι καὶ ἐπιδέξασθαι τὴν ἐνοδίαν δαίμονι σοι, καὶ τὴν ἐνόδιον προσκεκλήκαμεν. Sed & alij Dij peculiares ſemitales: quos *Lares Viales* vocat Plautus. Eſt & *Biuia Dea* Arnobio. Nam in ambiuiis, & triuiis olim carri, & ciſia conducebantur. Varro Marcipore: *Hic in ambiuio nauim conſcendimus paluſtrem: quam nautici equiſones per viam quum ducerent, loco.* Hinc igitur *Semitales Dij.* Sed & *Dij Vij* poſſunt intelligi: ad quos decumæ lucri omnes deferebantur, vt patet ex Epigrammate Fortunæ Prænestinæ: vbi de mercatore decumas Fortunæ perſoluente, hæc, & de Deo Vio habentur:

Omnibus hic annis votorum more ſuorum
Centenas adicit numero creſcente coronas,
Fortunæ ſimulacra colens, & Apollinis aras,
Arcanumque Vij. —

Seruius commento VII. Æneidos, de Præneſte loquens: *Ibi*, inquit, *erant Pontifices, & Di indigetes, ſicut etiam Romæ.* Lege, *Dij Vij.* Apud Solinum quoque perperam legitur *fratrum Digitiorum.* Lege, *Fratrum Indigetum Viorum.* In duobus tamen Solini calamo exaratis codicibus, qui ſunt penes Pithœum noſtrum, eandem ſcripturam corruptam vidi.

Paterna lora] *Lora* τὰ ἐύλημα, quæ vocat Homerus. *Paterna*, vt oſtendat Baſſum πατρόθεν, καὶ ἀνέκαθεν a mulionibus genus ducere. Subintelligendum autem, *dedicat*: vt in illo, *Æneas hæc de Danais victoribus arma.* Semper enim fere in eum ſenſum reticetur verbum. In quo creberrimi ſunt poetæ Græci. Adponam etiam Epigramma, quod Romæ aliquando in peruetuſto, ac pene corroſo marmore vix me legere poſſe memini; in ædibus Maſſæorum:

φλαβιανῷ ἥρωϊ πατὴρ Δῶρος τόδε σῆμα

ἐξ

ἓξ δὴ τοῖς δέκ' ἔτη μοῦνα βιωσαμένῃ.
μοῖρα γὰρ Ἀγρολίδος πάτρης ἀπάνευθε Μυρίνης
θάψε τε, καὶ μοιρῶν ἔσχεν ἔθη, χάριτος.

Reticetur enim verbum ἐκπνεῖ, aut ἀνέθετο. & in hoc genere, vt dixi, frequentissimi Græci.

Proximumque pectinem] Quid pectine mulioni opus, cuius mularũ colla recutita, vt est apud Martialem: manni vero detonsi, vt apud Propertium:

Huc mea detonsis aucta est Cynthia mannis.

Puto *pectinem* hic non κτένα, sed τὴν μάστιγα esse. Cui simile plectrum Citharœdorum, vt — *& pectine pulsat eburno*. In veteri Glossario, *Pecten*, πλῆκτρον. Lucanus — *eburno verbere*: — & *Pectere verberibus* Plauto. Posset & legi *ploximum*, non *proximum*. Nam *Ploximum*, ait Festus, quo vsus Catullus, Capsum in Cisio. hoc est vulgo, *Tumberellum*. Estque transpadanum vocabulum. Iste vero Bassus & Cisia duxit, & a transpadano poeta incessitur. *Cisium* vero proprium fuit Galliæ Cisalpinæ: vt *petoritum* Oscorum. quod ita dictum, quod quatuor rotas haberet. Nam πίτορα pro τέσσαρα Tarentini dicebãt. *Pilentum* vero Thuscorum. Apud Nonium Dictione *Carrum*, ita legito: *Varro* ἀεὶ λεξῶν: *Gallica petorita, carros, adcerras, Tusca pilenta*. Gallorum etiam fuit *Reda*: sicut Britannorum *Couinnus*. vetus Glossarius: *Couinus*, κάῤῥιον καθιδρωτόν. Belgarum vero *Benna*, qua etiamdum hodie vtuntur. Festus ait, qui vna in eo curru veherentur, *Combennones* dictos. Etiam in eodem Lexico Latinograeco scriptum fuit: *Conuennit*, συμβαδίζει. perperam, pro *Combennit*. In eodem: *Bennarius*, σκληνάρχης.

Nunc eburnea] Nam Prætor, & postea Consul fuit.

PAG. 90. *Perdidit iste potum*] Ait se amore incensum pueri, quem nequiuscule volebat appellare, sed legibus carminis prohiberi. Nam ad nequitiam intererat *potum*, non *puerum* appellare. Siquidem *putus*, seu *putus* ὑποκόρισμα nutricum. In veteri Glossario: *Putus*, μικρὸς. *Puti*, μικροί. Etiam puerum hodie ita vocant in Italia. & Galli pusillum vocant, *petitum*, detorta voce a *putito*. Lasciuia inest, vt in vsu vocis, ita & in etymo. *Puta* enim πόσθη. Argumento *praputium*, quasi προπόσθιον, non a præputando. Nam & syllabæ modulus refragatur, & prius ei parti id nomen imposuerunt Romani, quam scirent a Iudæis eam præsecari solitam. Sed sigma inde extritum est, vt a πυσὸς, *putus* prima correpta: aurum *putum*. πόσθεν enim seu πόσθη est aurum explorare. — χρυσὸν πόσθον δ' ἀμοιβόν. Theocritus. Ergo πόσθη *puta*, προπόσθιον *praputium*, vt πυσὸς *putus*, *putum aurum*. Ergo lasciuia in Græcis nutricibus παρὰ τὸ πόσθω pueros πόσθωνας vocare, eadem & in Romanis a *puta putos*, seu *potos*: vnde & hodie pars in muliere, quæ honeste nominari non potest, vulgo in Italia eo nomine nota est. Sic ὑποκόρισμα nutricum imitatus est Catullus, cum Caluum *salaputium* vocarit: plus est enim, quam si pusillum, aut puerum: erat enim breuis staturæ. Cum igitur omnia tam Catulli antiquitus, quam etiam Senecæ excusa exemplaria fideliter retineant *salaputium*, multum negotij exhibuit primæ huius temporis notæ Grammaticis. Sed Seneca ipse manifesto demonstrat nihil quam in eius staturam exiguam allusum fuisse: non autem, quod Cippum ascendisset. Sicut & Augustus, vt ait Suetonius, Horatium inter alia blandimenta *purissimum*

penem vocat, hoc est, vt ipsemet interpretatur, *homuncionẽ lepidißimum.* quod Græce nihil aliud esset, quam πόσθων. ergo similiter Catullus Caluum *salaputium*, hoc est ποσθώνια. ficto a *puta*, hoc est ποσθῇ, & salacitate nomine. Apud Plautum quoque Asinaria blandimenta mulierum sunt. *—dic me tuam*

Hirundinem, monedulam, passerculum, putillum.

Putillus ποσθωνίσκιον, πόσθων. non *pusillum*, vt perperã immutarunt. Apud Horatiũ vetus lectio asserenda est:

Putam, & putillam appelles.—

Nam *puta*, & *putilla*, ὑποκόρισμα in puellas. a parte scilicet, qua puellæ fœminæ sunt: quæ, vt dixi, ab Italis ita hodieq. vocatur. *Putillam* Græcæ nutrices dicebant χοιρίον. Nam χοῖρος ea pars in puellis, de qua iam dixi, & annotauerat M. Varro. Aristophanes:

ἐγὼ δ' ἐπειδὰν ἐμὸς ἐμοὶ ἀποδείξῃ

αὐτὰ μὲν ὁ ἔξω περιγενόμενος, ὦ χοιρίον.

χοιρίον putilla. Non igitur mirum, si Catullus, quem exiguum voluit vocare, eum salaputij nomine insigniat, more nutricum, salse nimis, & nequiter: quasi nondum ἀδρός, sed παιδάριον esset. Non enim (pace doctissimorum virorum dixerim) *salicippium*, neque κηλαβώτιον, sed *salaputium*, vt habent vetera exemplaria, legendum. quanquam *salicippium* esset, vt *Crucisalus* Plauto Bacchidibus. Sed quia multis eruditis viris extorqueri non potest, quin Catullus alluserit in cippum, quem ascenderat Caluus, non in breuem eius modulum corporis: audi verba Senecæ: *Erat paruulus statura: propter quod etiam Catullus in Hendecasyllabis vocat eum salaputium disertum.* Vides nullam allusionem ad cippum. Sed melius Catulli verba fidem facient:

Di magni salaputium disertum.
Othonis caput oppido pusillum:
Etri rustica semiplota crura.
Subtile, & leue peditum Libonis.

Nam eum Othonis cuiusdam insigniter exigui caput habere dixit: crura vero breuia, sed obesiuscula (hoc enim est *semiplota*) Etrij cuiusdam tum ob surarum crassitiem vulgo notissimi: vocem vero similem ei sono, quem edebat a postica parte Libo, qui eo vitio facile laborabat. Quare *salaputium*, quæ germana est lectio, iterum in sedes suas vindicandum est. Quod, vt dixi, more nutricum lusum est, a *salaputa*, quæ caudam salacem (honor sit auribus) significat. Aliud vero est *salapitta* in veteri Glossario: *Salapitta, ῥάπισμα.* Quam vocem ego in Arnobio offendi, sed valde dissimulatam: eius hæc verba ex lib. VII. cum loquitur de Mimis: *Delectantur (Dij) vt res est, stupidorum capitibus rasis: salpictarum sonitu, atque plausu: factis, & dictis turpibus: fascinorum ingentium rubore.* Non enim ibi σαλπικτῶν intelligendum est, sed *salapittarum.* hoc est, ῥαπισμάτων. Nam ad excitandum risum Histriones sibi os percidi, & batui alapis patiebantur. Martialis:

Os tibi percisum est, quanto non ipse Latinus
Vilia Panniculi percutit ora sono. Idem:
O quam dignus eras alapis, Mariane, Latini.
Te successurum credo ego Panniculo.

Tertullianus libro de spectaculis: *Insuper contumeliis alaparum sic os obiicit, quasi de præcepto Domini ludat.* Cyprianus item de spectaculis idem innuit: *Ictibus infelix facies locatur.* Inde fluxit prouerbialis loquendi mos, *os prabere alicui*: hoc est morigerum esse, Terentio,

rentio, & Liuio. Hoc igitur ἐν παρέργῳ monuimus, ne *salaputa* & *salapitta* idem crederes. Quod vocabulum vtrunq. nos nunc primum e tenebris eruimus.

Villula] Puto hoc Epigramma scripsisse, quum ex agro Mantuano propter assignationem agrorum secederet Romam. Non dubitandum autem eundem Scironem esse, cuius mentio aliquando fit apud Ciceronem.

Pauca mihi] Scribit hoc elegans poematium ad Val. Messalam, virum toga, & sago clarissimum. Eum celebrat ob res gestas. Praeterea & quaedam de eius siue amasia, siue sperata. Hoc enim nescimus. Quod Virgilij sit haec elegia, facile probatur istis:

Moeris pastores, & Meliboeus erant. Item:

Qualia Trinacriae doctus amat iuuenis.

Nam Theocritum studiose imitatus est. Praeterea:

Non nostrum est, inquam, tantas attingere laudes:

est effictum ex illo:

Non nostrum inter vos tantas componere lites.

Victor adest] Innuit, vt puto, de triumpho Gallico Messalae. De quo haec extat vetus inscriptio:

M. VALERIVS M. F. M. N. MESSALA A. DCCXXVI. CORVINVS PROCOS. EX GALLIA VII. K. APR.

De eodem Tibullus:

Hunc cecinere diem Parcae fatalia nentes
Stamina non vlli dissoluenda Deo:
Hunc fore, Aquitanas posset qui fundere gentes:
Quem tremeret forti milite victus Atax.
Euenere. nouos pubes Romana triumfos
Vidit, & euinctos brachia capta Duces.
At te victrices Laurus, Messala, gerentem

Portabit nitidis currus eburnus equis.
Non sine me est tibi partus honos. Tarbella Pyrene
Testis, & Oceani litora Sanctonici.
Testis Arar, Rodanusque celer, magnusq; Garumna,
Carnuti & flaui carula linfa Liger.

In quibus versibus correximus *Tarbella Pyrene*, pro, *tua bella Pyrene*. Ait Tibullus non sine se partum honorem Messalæ, vt qui eo bello Aquitanico militauerit, & donatus sit a Messala militaribus donis: vt in eius vita manu scripta me legere memini.

Horrida barbarica] *Barbaricos* vocat Cantabros, de quibus ipse triumfauit. Poterat & legi, *Horrida Cantabrica*. Ac fortasse non inanis est ea coniectura.

Magnus vt Æneides] Lege, *O Eneides*. Diomedes. Non enim ἐκ τῷ Αἰνείας fit Αἰνείδης, sed Αἰνεάδης.

Maximus] *Maximi* enim in gente Valeria. Primus Maximus vocatus fuit in ea gente L. Val. Potitus, qui de Volscis triumfauit. Ex eadem videtur fuisse Val. Maximus historicus, ineptus affectator sententiarum, quanquam non inutilis propter exempla.

Carmina cum lingua] *Carmina sale Cecropio* dixit, vt
— domus sanie, dapibusque cruentis.

Molliter hic viridi] Ergo & Bucolica scripsit Messala.

PAG. 91. *Qualia Trinacria*] ἀμοιβαίοις enim delectatur Theocritus:

— amant alterna Camœnæ.

Iuuenem eum vocat Virgilius, at Statius senem:

— quantumque pios ditarit agrestes
Ascræus, Siculusque senex. —

Sed de his non est putanda ratio cum poetis.

Heroida] Amasiam Messalæ. Cuius tamen nomen ad

ad nos non peruenit: nisi, quod facile credo, fuerit Sulpitia Serui filia. eam enim deperiit Messala. id quod ex appendice Tibulli colligitur. Vbi illa ita amantem Messalam alloquitur:

Iam nimium Messala mei studiose quiescas,
Non tempestiua saepe propinque via.
Hic animum sensusque meos abducta relinquo,
Arbitrio quamuis non sinis esse meo.

De ea poemata scripsisse Messalam innuit eo versu:

Faelicem ante alias tanto scriptore puellam.

Alter non] Lego:

Altera non fama, dixerit ipse, prior.

Vt praecedens versus Meliboeo dictus sit, huic autem ἀμοιβαίως succinerit Moeris. Ipse Moeris dixerit: Non vlla alia famae celebritate, aut nomine prior est. Quin ita loquitur Propertius:

Saepe imprudenti Fortuna occurrit amanti
Crudelis Minyis dixerit Ascanius.

Ita enim legimus, non: *dux erit*: quod est ineptissimum. Ascanius crudelis Minyis testis esse potent huius sententiae. quaenam illa est?

Saepe imprudenti Fortuna occurrit amanti.

vel saepe Fortuna crudelis occurrit amanti, vt testis Minyis esse potest Ascanius.

Immitti expectant] Lege:

Immitis experta fulmine & imbre Iouem. hoc est, ὄμβρῳ, καὶ βροντῇ τ̃ Δία δεξάμεναι.

Donauit praemia] Veteres excusi, *donauit mater*. hoc est Roma. & ita reponendum.

Tam procul hoc nato] Lego, *natos*. hoc, scilicet *solo*. Quanquam & legi posset, *Tam procul hinc*, fortasse melius.

Nunc frigora] Repone ex veteribus, *iam sidera, iamque calores.*

PAG. 92. *Non nostrum est*] Tibullus idem ad eundem Messalam:

Non ego sim satis ad tanta praeconia laudis.

Si laudes aspirem] Desperaui omnino me huic loco remedium afferre posse. Quin & omnem prorsus spem sanandi tollit monstrosa lectio antiquitus excusa:

Si laudem aspirem humilis sed adire sirenas.

Fortasse:

Si laudem Ascra humilis, si doridas eroinas.

Optima sane sententia. Nam qui non ausit gesta heroica tractare, vnum optat, posse imitari Hesiodum Ascræum, & eius poema, Doridas Heroinas, hoc est μεγάλας ἠοίας. cuius hodie fragmentum extat argumento Clipei Herculis. & hoc opus sibi proponit, vt, quemadmodum Hesiodus exemplis omnibus præstantissimarum Græciæ Heroidum vndique historiarum conquisitis Dominam suam celebrauit: ita etiam Virgilius desideret eius operis imitatione dominam Messalæ ornare. & sane μεγάλας ἠοίας imitatur cum ait: *Non illa, Hesperidum* &c. *non edita Tyndaris* &c. *Non supero fulgens* &c. *Non defensa diu* &c. *Regia non Semele* &c. Hesiodus vero semper exempla sua incipiebat, ἢ οἵη. vt & noster Auratus docuit. vnde ἠοῖαι vocatur illud poema. Quod vero præcedit, *Nos ea* &c. subintelligitur, *tantum conabimur*. Tantum ea, quæ tu in Heroida tuam lusisti, conabimur.

Aspice, quem valido] An de Pompeio dictum? de quo & Petronius:

Ille tremor Ponti: saui quoque terror Hidaspis,

Et

Et piratarum scopulus. modo quem ter ouantem
Iuppiter horruerat. quem fracto gurgite Pontus,
Et veneratus erat submissa Bosphorus vnda,
Pro pudor, imperij deserto nomine fugit,
Vt Fortuna leuis Magni quoque terga videret.

Item & Pedo Albinouanus rerũ Romanarum lib. I.

Ille, cui ternis Capitolia celsa triumfis
Sponte Deum patuere: cui freta nulla repostos
Abscondere sinus: non tuta mœnibus vrbes.

An hæc non conueniunt Pompeio, quum ipse Romam seruitio opprimere nunquam voluerit, & potius de Mithridate hæc accipienda? Sane non video, cui magis hæc accommodem.

Tale Dea numen] Et Ennius VIII. Annali:

— multa dies in bello conficit vnus,
Et rursus multa fortuna forte procumbunt.
Haudquaquam quenquam semper Fortuna secuta est.
Quin & mortalem summum Fortuna repente
Reddidit, e summo vt regno famul optumus essit.

Est autem *essit*, pro *sit*. vt in lege XII. Tab. *Si morbus, auitasve vitium essit.*

Quocunque ire] Ad Antonium Musam medicum Augusti scribit hoc epistolium. Fuisse autem elegantissimi, & politissimi ingenij tum his versibus ostenditur:

Cui Venus ante alias, Diui, Diuumque sorores
Cuncta neque indigno, Musa, dedere bona.

Tum etiam cognomen ipsum *Musa*: quod ob elegantiam ingenij patronus ei imposuisse videtur. Hoc enim nomen quibusdam libertis impositũ fuisse fidem facit illa inscriptio Romæ ante portã Latinam:

MVSA

MVSA HOSPITIS LICINIANI.
VIX. ANN. XXXV.

Ita etiam Palamedem vocauit Euripides, ob solers & politum ingenium: vt in hac monodia chorus ex Nauplio Tragœdia canit:

ἐκάνετ' ἐκάνετε
ταὶ πάνσοφον, ὦ Δαναοὶ,
τὰν οὐδ' ἐν ἀλγύνουσαν
ἀηδόνα μουσᾶν.

Meminere Antonij Musæ Horatius, Plinius, Dio.

Cuncta quibus] Concinnius puto sic:

Cuncta quibus gaudet Phœbi chorus, ipseq; Phœbus.

PAG. 93. *O quis te in terris loquitur*] Propterea & Musam, non tantum ob solers ingenium, vocatum putem. Nam & Xenophon, *ἀττικὴ μοῦσα.*

Quis Deus, Octaui,] Inuersum est hoc Epigramma: & ita, ni fallor, ordini suo restituendum:

Quis Deus, Octaui, te nobis abstulit? an quæ
Dicunt, ah nimio pocula dura mero?
Scripta quidem tua nos multum mirabimur, & te
Raptum, & Romanam flebimus historiam.
Sed tu nullus eris. peruersi dicite Manes,
Hunc superesse patri quod fuit inuidiæ
Vobis: si culpa est bilis, sua quenque sequantur
Fata. quid immeriti crimen habent cyathi?

Age peruersi Manes, si inuidistis Octauio superesse patri suo, & ita amicum vobis fuit, vt bile inter pocula illi spiritus interceptus fuerit: sane quenque sequantur sua fata: hoc est, esto, non querimur mortuum esse: sed hoc tantum immeritis cyathis adscribi. Nam quid illi, qui in vsum lætitiæ nati sunt, meruere, vt tanto crimine male audiant? Apparet hunc

hunc Octauium inter pocula subito excanduisse: vnde expirauerit. Hoc nonnulli in deterius interpretati sunt, & non bile, sed nimio vini haustu periisse iactitabant. Quare non iniuria hic poeta quærit, vel potius dubitat, merone, an bile extinctus fuerit. τὸ QVOD vsum supra in Cirin explicauimus.

Sed tu nullus eris] Persius

— iam fies fabula, Manes.

Et *nullus est*, mortuus est. Plautus:

Anima est amica amanti: si abest, nullus est.

Et illa tritissima in Comœdiis, *Nullus sum.*

IN COPAM.

Ne hoc quidem opusculum ausim ad Virgilium auctorem referre, quanquam Priscianus eius auctorem laudat Virgilium. Sed quid ad nos Grammatici in hoc præsertim negotio, in quo tam nulla sunt eorum iudicia, vt verendum sit, ne parum fidei illi generi hominum, qui se Criticos profitentur, habeatur, ob hoc vnum, quod Grammaticorum numero censeantur. Sed non hoc nunc agimus. Copæ autem nomen videtur Calderinus ἀπὸ τῆς κωπαΐδος λίμνης expiscari. Sed ignoscant mihi amabo manes iuuenis eruditi, cuius etiam nunc memoriam propter VERONAM nostram amo. Non enim hic de Bœotiis anguillis agimus. Minus ferendus stupor eius, qui nuper in noua editione sua ausus est admonere, Copam proprium nomen esse libertæ Mæcenatis. Quid illum mouit, vt etiam crederet hoc poema ad Mæcenatem potius, quam ad alium quequis scriptum esse? Nos in nostris in Varronem Con-

 iectaneis

sectaneis monuimus *Copam* esse καπηλίδα. siue a Græco dictum est, vt ibi disputabamus, siue a copibus rebus. Illi veteres, vt *cludam*, *claudam*: sic & *copam*, *caupam*, & *cupam* dicebant. Sic in Pisoniana quod est, *Panis, & vinum de propola, & de cupa*: ibi cupam admonuimus esse τὴν καπηλίδα, vt & propolam, τὴν μεταβολέα. Neque recte sentiunt, qui pro cuppa ingenti vase vinario accipiunt. Est enim omnino hoc ex eorum animis euellendum. Porro, vt illud admoneam, *Syrisca* potius, quam, quomodo multi codices habent, *Syrissa*, mihi legendum videtur. Sic Ausonio *Syriscus*. Sic Iulio Capitolino, *Threciscus*: θρηκίσκος.

Graia redimita] Per hoc significat anum esse. Nam propria vetularum erat mitra. Antipater Sidonius:

ταν μὲ ἀεὶ πολύαυθον ἀειλάλον, ὦ ξένε, κλῶσα
φάσι. ταν δὲ μέθας σύντροφον ἅδε κύλιξ.
ταν κρῆσσαν δὲ τὰ πέζα. τά δ' οἰκία ταν φιλόβρων
ἄνδεμα δ' αὖ μίτρας ταν πολιοκρόταφον.

Propertius in anum:

Exequiæ fuerant rari furtiua capilli
Vincula, & immundo pallida mitra situ.

Ouidius:

— *Simularat anum, mitraque capillos Presserat.*

Alibi:

Illa modo mitra canos incincta capillos
Fingebat tremula rustica liba manu.

Crispum sub crotalo] *Crotalum* quid sit, disce ex Apuleio. Nam pauci animaduertere: *Nam dextra*, inquit, *ferebat aeneum crepitaculum: cuius per angustam laminam in modum balthei recuruatam traiecta media pauca virgulæ, crispante brachio tergeminos ictus, reddebant argutum sonum.* Sed & ex arundine scissa fiebat:

vt,

vt, quum quateretur digitis, sonus ederetur. Itaque legitur in Commentariis Græcorum: *κρόταλον κυνέως ὁ σχιζόμενος κάλαμος, ὁ κατασκευαζόμενος ἐπίτηδες, ὥστε ἠχεῖν, εἴ τις αὐτὸν δονοίη ταῖς χερσὶ, καθάπερ κρότον ἀποτελῶν*. Sed non de hoc nunc accipiendum. Testulæ quoque, & officula vsum crotali præstabant, quæ vocabantur *Crumata*. Martialis:

Edere lasciuos ad Batica crumata gestus,
Et Gaditanis ludere docta modis.

Quod & apud ipsos Gaditanos, & Cantabros hodie in vsu est. Meminit & Iuuenalis:

— audiat ille
Testarum crepitus cum verbis, nudum olido stans
Fornice mancipium quibus abstinet. —

Aristophanes *βατράχοις*:

— πέσιν ἢ τοῖς ὀστράκοις Αὕτη κροτοῦσα;

Neque aliud intellexit Arnobius per *scabillorum* crepitus. Quam vocem hodie Hispani & Aquitani retinent pro similibus crepitaculis. Dicunt enim paulo deprauatiore inflexu, *cascabillos*. Apud Lutatium in Thebaida Statij lib. VII. ad illum locum,

— Et ad insperata rotari Buxa. —

Buxa, inquit, *tibia vel scabellum, quod in sacris tibicines pede sonare consueuerunt*. Extat quoque ea vox apud Suetonium, sed vulgo non intelligitur.

Ad cubitum raucos] Intelligit vtrem inflare. *Vtricularij* erant *ἀσκαῦλαι*. Qui igitur inflat vtrem, & retinet manu calamos, per quorum foramina moduli distinguuntur, ille pressum vtrem, & instigatú exanimat, quatiens cubito, ita vt calami vibrentur ex vexatione assidua. Vide quæ *περὶ ἀσκαυλῶν*, & *πιθαυλῶν* in Ætnam annotamus. Non enim iniucunda, neque

neque inutilia esse spero. Porro Copa nostra, quum Syra sit, id quod nomen Syriscæ satis conuincit, non male *Ambubaia* dici potest. Nam Syriace *ambubaia*, ἡ ἀυλητρίς. ne interea doctissimo viro credamus, qui putat a Baiis dictam. At ego nolo illi credi, linguæ Syriacæ ignaro: sed illis, qui eius peritissimi sunt. Nam quod illi persuadere non potui, quum id in Commentarios meos in Varronem retulissem, non tam me mouet quam quod adeo illi mirum videretur, nos ex vltima vsque Syria id nomen petere. Non enim illis, qui Syriace sciunt, mirum videri debet: quod ille eius linguæ nescius, adeo eludere voluit.

Quid iuuat] Campestrem exercitationem intelligit, & *assum Solem*, vt vocat Cicero: qui nihil aliud est, quam ille torridus Solis feruor in meridie: ad quem exercebant in campo. *Assare*, est σταθεύειν, & *assus* σταθερός. Vt igitur *assus Sol* Ciceroni, ita etiam σταθερὸς Platoni in Phædone, si bene memini, ἐκ ἀρχῆς, inquit, ὡς σχεδὸν ἡ μεσημβρία ἵστα) ἡ καλουμένη σταθερά; Sed & *assum* quoque *Solem* potuit vocare in campestribus exercitationibus, pro eo, quod dixit idem Plato ἱδρῶτας ξηρὰς in Phædro, quum ait πόνων ἀνδρείων καὶ ἱδρώτων ξηρῶν ἄπειρον. In Dialogo Epicteti, & Adriani imp. id est *assa perferentaria*. Quid igitur, inquit Copa, vos iuuat potius fessos ad Solem exercere, quam huic diuersorio succedere? Ita etiam loquuntur temulenti iuuenes in oratione C. Titij apud Macrobium. *Eunti in consilium hæc est oratio*: *Quid mihi negotij est cum istis nugatoribus, quam potius potamus mulsum mistum vino Græco?*

Quam potius] *Quam potius* veteres Latini dicebant pro potius quam: vt in exemplo C. Titij paulo ante

a nobis

a nobis citato. item & Propertius.

Illum sæpe suis decedens fouit in vlnis,
Quam prius abiunctos sedula lauit equos.

Atticum est, ἢ πρὶν, pro πριν.

Aristophanes:

ἢ πρίν γε τ̃ μισθωτὸν ὑμῖν ἐγχέαι;

Et sane apud Plautum Trinummo omnino legendum *quam prius*, non, *quin prius*, vt vulgo legitur.

—lacrumas hæc mihi, quum video,
Eliciunt: quia ego ad hoc genus hominum duraui,
quam prius
Me ad plures penetraui.—

Tolerabilis quidem vulgata lectio, *quin prius*: non tamen, vt veram putem.

Bibulo] *Bibulum torum* vocat, in quo plurimum biberetur. At contra Aristophanes πότιω λύχνον, qui multum oliui consumeret.

Sunt cupæ] Cuppæ quidem vasa vinaria: sed quæ mustum e torculari excipiunt, non quibus ad bibendum vtimur: quanquam hodie in vulgari sermone nomen cupparum in generibus poculorum vsurpamus. Quo factum, vt iam olim hanc lectionem suspectam semper habuerim, donec incidi in quasdam schedas, quarum copiam nobis fecit P. Pithœus noster. In illis exaratum fuit:

Sunt tophi, calibes.—

In alia scheda, quam nobis videre contigit: *Sunt topia, & calibes*. Quæ sane ego amplector, & lubenter probo. Nam *topia* vel *topos* vocat, nisi fallor, non topiarium opus, sed Syrorum tympana. quæ ita eorum lingua vocantur: *Tup* enim vocant. Vnde Græcum τύμπανον. & verbum τύπῳ. Non mirum est mulierem

Syrissam patrium tympanũ pulsare. Quo ne verum quidem ipsum verius est, ne cui videatur mirum, vt de *Ambubaia*. Certissimum est vestium, eduliorum, instrumentorum musicorũ genera simul cum ipso nomine in alias nationes inuecta esse. Sic Hispani tympanum crotalisticum, quod ab Arabibus, vel Mauris acceperint, Mauritana voce *Atabal* vocant. Sic & ab Arabibus magnum item tympanum *Altambor* simul cum ipsa Arabica appellatione acceperunt. *Chalibes* sunt æra ad crotala, & crepitacula: quorum quam fuerint studiosi orientales illi populi, satis nouit, qui in veterum lectione diligenter versatus sit. Ea sunt, quæ Hebræi, nisi fallor, vocant *zilzalim* צלצלים: hoc est, vt ego interpretor, σεῖστρα, quæ & πλαταγὰς vocabant. Sine tibicine autem, & crotalis nunquam fere tabernæ erant: vt apud Propertium in taberna *Nileus tibicen erat, crotalistria Phyllis*. Sed in membrana Contij legitur. *Sunt topia & calybæ*. Recte. *calybæ* siue καλύβη, est sonus, siue crepitus crumatum, de quibus alibi diximus, ex Aristophane, Iuuenale, aliis. In libro III. Ἀνθολογίας capite εἰς Γυναῖκας. ἡ καλύβη καὶ δεῖπνον ἐνέπρεπεν. Καλύβη, τὰ κρούματα vel κρούσματα. Et in sequẽti Epigrammate,

ἢ κροτάλοις ὀρχηστὺς ἀείστον, ἢ παρὰ φλιαῖς
καὶ καλύβη πλοκάμους ῥίψαι ἐπισταμένη.

Nam in istis legitur vulgo κυβέλη pro καλύβη. Hoc nomen penitus in Gallia retinemus. Nam *Calybarium* in omni Gallico idiomate est crepitus æris, aut vasorum æreorum rudi ænea, aut radio pulsatorum.

Et trichila] Trichilæ nomine intelligit pergulas, quæ & *vmbella*, & *vmbracula* vocabantur. σκιάδες Theocrito Syracusiis. Columella:

At qui sub trichila manantem repit ad vndam.

Apud Cæsarem III. de bello Ciuili idem vocabulum inueniri in vetustis exemplaribus indicauit mihi Obertus Gifanius, vir eruditissimus, mihique ob raras excellentissimi ingenij dotes carissimus. Vbi enim hodie legitur, *triclinia mensis instrata*, quæ absurdissimam sententiam efficiunt, ibi liquido, & disertim in omnibus exemplatibus manu scripta lectio exaratum habet: *trichila mensis instrata.* Quin & Cælius Rhodiginus eandem lectionem agnoscit: sed perperam stragulum subtilissimum interpretatur, Egnatius vero Thericleum poculum. Est ergo *trichila*, vitium, aut cucurbitarum iugamentum, aut cucumerum compluuiata pergula. Quam vocem nos, quanquam aliquantum detorta pronunciatione, hodie in Gallia retinemus. *Trillas* enim dicimus. Apud eundem Columellam quod vulgo legitur:

Tum modo dependens trichili, modo more chelydri
Intortus cucumis — non intelligitur de trichila. Sed legendũ *trochili*. Ita enim vocatur torulus in apophysibus columnarũ. Itaq. longum, & teretem cucumerem dixit similem torulo columnarũ, & colubro serpenti. *Trichilam* autẽ Græcam esse vocem si nihil aliud, certe *ch* aspiratũ demonstrat. dictũ a densitate foliorum, quasi *trichina*, *n* in *l*. vt *nympha linfa*. τρίχινον Tarentini dicebant pro spisso, à pilis. Varro, *Quod trichinus quæstus erat, nunc etiã vberrimus. Trichinum quæstum* vocat spissum. *Spissum* enim veteribus erat tardum. Vnde *spissigradissimi* senes, & *spisse venire*, hoc est, βραδέως Plauto. & multa præterea talia. Significat iis Varro quæstum tardum, & sero venisse. Ergo τρίχινος spissus. & *Trichina*, postea *Trichila*, ἡ δασύφυλλος.

Non est dubium, quin ea sit ἐτυμολογία.

Est & vappa] *Vappa* non solum οἶνος ἐξεστηκὼς, sed & quoduis ἀτελὴς vinum dicebatur. siquidem hic ita accipiendum. Apud Suidam, ὀξύτης, κικὶς. Corrige, ὀξίνης, κικίς. ὀξίνης est vappa, κικὶς, Galla atramentaria. Nam *Galla* etiam pro atro, & aspero vino. Lucillius:

> *Quæ Gallam bibere, ac rugas conducere ventri*
> *Farre aceroso, oleo decumano, pane coegit*
> *Cumano.* —

Ergo vinum asperum, quod Gallæ, ex qua fit atramentum, similitudinem referat, *Gallam* vocauit Lucillius. Talia hodie in Longobardia, & Hetruria bibuntur. quæ vere sunt, quæ *Crucia* vocauit idem Lucillius. *Vappa* igitur οἶνος ἐξεστηκώς. At languidum, καὶ ἐκλελυμένον vinum *sublestum* vocabant. *Sublesta pictura*, est tantum primis lineamentis deformata, ac nullis coloribus adumbrata. Eaque Græce dicitur μονόγραμμος. *Lista* est γραμμὴ, teste illo vetere Glossario. Sic & hodie lineam vulgo vocamus, in Gallia. Dicta *lista*, a λίστη, *p*, in *t*: vt σάδιον, στάδιον, *spatium*. σπουδὴ, *studium*. hinc λιστόλιστοι picturæ primum, hoc est ad verbum, *sublesta*. Inde ad alia translatum sumitur pro euanido, tenui, languido. Vt *vinum*, de quo iam satis diximus, *sublestum*. Erat & καπνίας οἶνος, *improbum vinum*. Vnde, puto, Martialis pessima vina Massiliæ, *fumos Massilitanos* vocauit. nisi intellexerit de vinis, quæ, vt vitium exuerent, ebibere instituebantur fumum, in loco quem vocat *Nebularium* Columella. At non sane nostratia, quæ nascuntur in Biturigibus Vibiscis, alium fumum ebibunt, quam tempetatissimam illius cæli coctu-

cocturam. Ex qua potius ipsa fumum bonum emittunt, quam malum desiderant. Inuenio & Græcis infimæ vetustatis *fugiens vinum* ἐκφαντίδην dictum. hoc est, ἐξίτηλον, & euanidum. Tale igitur vocarunt *vappam* Latini, Æolica voce. Nam vt Æoles pro ὄμμα dicebant, ὄππα: sic, vt ego puto, pro βάμμα, βάππα. quod ita vocarent, quicquid non merum, sed dilutum esset. Vnde vinum spurcum & fugiens eo nomine Latinis dicitur. Quod autem vappam fœminino genere dixerunt, est eadem ratio, qua & *schemam* eodem genere declinarunt. Plautus

—Cum seruili schema.

Sic *syrma* fœminino genere apud Turpilium. *Schema* vero, vt Plautus vsurpat, est penulæ seruilis genus. Id & in Syracusana lingua inuenitur. Theocritus:

τὼς αὐλὼς μὲν ἔχοισα, καὶ ἢ ῥόδον, ἢ τύγε μᾶλον.
σχῆμα δ' ἐγώ, καὶ καυνάκ' ἐπ' ἀμφοτέροισιν ἀμύκλας.

Diffusa] Lego *Defusa*: quemadmodum etiam habet membrana Contij. Vinum defusum pateris. Sed & tibi de hac re satisfaciet doctissimus Lambinus noster in commentariis suis in Horatium.

PAG. 94. *Huc Alibida*] In membrana Contij, *Huc Calybita veni*. Recte *Calybita* qui edit crumata testulis, æra, aut alia quauis re; ex iis quæ paulo ante explicauimus.

Vestrum delicium] Vetus mēbrana, *nostri delitium.*

Nunc vere in gelida] Vetus membrana,

Nunc vero in gelida sede locusta sedet.

Sed prima syllaba *locustæ* repugnat.

Nunc prolue] Correximus *—te prolue*. hoc etiam confirmat scripta lectio. item illud

—toto se proluit auro.

Formosus] Legit manu ſcripta membrana,

Formoſum teneræ decerpens ora puellæ.

Anne coronato] Lapides inſcriptos qui tumulis imponebantur, item & cippos coronis honorari adeo notum eſt, vt exemplis opus non ſit.

IN ELEGIAM

DE OBITV MÆCENATIS.

Hoc opus Epicedium ſcripſit idem, qui & de morte Druſi ad Liuiam, hoc eſt C. Albinouanus Pedo. Nam ſane nimium ſiniſtre quidam iudicarunt, qui id non ab vllo illius feliciſſimi ſeculi poeta, ſed ab alio potius, qui multo poſterior ætate fuerit, exercitationis gratia ſcriptum eſſe contendunt. Extiterunt &, qui Lactantio propter ſtili, ſi Diis placet, affinitatem attribuerent. Primum ego neque Lactantij eſſe dicebam: neque verum eſſe, quod ipſi adſtruunt, ſtilum ſimilem eſſe Lactantiano. Aliter enim, vt ille ait, catuli longe olent, aliter ſues. Deinde ſcriptam eſſe bono illo ſeculo non obſtare humilem, ϰ̀ λιτλὼ λέξιν. Non enim propterea non pure Latinam eſſe conſequens eſt. Deinde in hac elegia multa ſunt cognitu digna, quæ illis Scholaſticis poetis in mentem venire non potuiſſent, certo ſcio. Præterea de præſenti re loquitur, tanquam teſtis. Nam de Lollio, qui fuit amicus Horatij, mentionem facit, vt & propter ſermones, quos de Mæcenate cum Pedone Albinouano ille faciebat, propterea excitatum ſe ad hanc elegiam ſcribendam teſtetur, cum alioqui Mæce-

Mæcenati ipsi de facie notus nō fuisset. Sic enim ait:

Nec mihi, Mæcenas, tecum fuit vsus amici.
Lollius hoc ergo conciliauit opus.
Fidus erat vobis nam propter Cæsaris arma,
Cæsaris & similem propter in arma fidem.

Quid quod huiusmodi tam exactè ἐν μελέταις fingi non possunt? Quare eo seculo scriptam esse dubitare nullo modo possumus.

Defleram iuuenis] Epicedium suum de morte Drusi non intelligit, qui iuuenis in Germania periit, vt ibi annotamus. Non enim potest esse, cum post Agrippam mortuus sit. Quare puto Marcelli Octauiæ filij Epicedium intelligi.

Vt iuuenis] Lege ex manu scripta membrana:

Vt iuuenis deflendus enim tam candidus, & iam
Longius annoso viuere dignus auo.

Nam Mæcenas non minus, inquit, deflendus, quam quiuis acerba morte iuuenis præuentus: vtpote qui quouis sene dignior erat longius viuere.

PAG. 95. *Non oblita*] Vetus membrana:

Non oblita tamen sed repetitque senes.

putarem:

Non oblita tamen subripit atque senes.

Nam *subrepet* scriptum fuisse facile mihi persuadeo, quæ fuit illorum librariorum oscitantia.

Lollius hoc] *Maximus Lollius.* Horatius:

Troiani belli scriptorem Maxime Lolli.

In vetustioribus excusis non *Lollius*, sed *Ilius* legitur. Posset, *Ailius*. Nam *Ailius*, & *Aimilius* scribebant pro *Ælius*, *Æmilius*. Hic & amicus Horatij fuit, estque *Ælius Lamia*.

Æli vetusto nobilis ab Lamo.

Sed vetus codex calamo exaratus retinet *Lollius*. Quare nihil mutandum.

Fidus eras] Lege ex veteri manuscripto:

Fidus erat vobis nam propter Cæsaris arma.

Nam vobis amicissimus fuit Lollius, tibi, & Cæsari, quo magis illi de te narranti fides haberi potuit.

Regis eras] Reponendum ex veteri membrana:

Regis eras, Etrusce genus tu Cæsaris almi
Dextera. —

Tu Etrusce, genus regium, eras Cæsaris dextera, hoc est, primus secundum Imperatorem. Statius:

— *vidi omni te pridem in flore iuuentæ*
Te magna propius, propiusque accedere dextra.

Habebant enim gradus quosdam amicorum illi summates viri, vt & vina primæ, aut secundæ notæ. Seneca lib. v. de Beneficiis: *Habuerunt itaque isti amicos primos, habuerunt & secundos, nunquam veros.* Sed sine dubio significat assiduum comitem Cæsaris. Martialis de cane Lydia:

Lydia dicebar domino fidissima dextra.

Regium genus Mæcenati fuisse qui nescit, Horatium non legit. filius enim Menodori fuit, qui Cæsari contra Pompeium affuit. Illi vero Menippus pater, filius siue, vt alij, nepos Cæcinnæ Regis Etruscorum. Horatius: *Mæcenas atauis edite Regibus.* Nam Cæcinna Rex Etruriæ, atauus Mæcenatis.

Vincit vulgares] Occurrit hic duabus obiectionibus, quæ in Mæcenatis cum studium lapillorum, tum luxum, & delitias iactabantur. Nam de studio lapillorum respondet hoc versiculo:

Vincit vulgares, vincit Beryllus arenas.

de luxu & animi mollitie, illo: *Quod discinctus eras* &c.

Ac

Ac quum lapillorum studiosissimus fuerat Mæcenas, videtur habuisse in delitiis beryllos. Ergo ita diluit obiectionem poeta. eum gestasse beryllum, non immerito, quum scilicet illa gemma omnibus præcellat. Quare enim obiiciant illi quod rem preciosissimam, nec vulgatam in precio habuerit? Nam sane studium suum in lapillos ipsemet hoc Epigrammatio de morte Horatij Flacci ita profitetur:

Lugent, o mea vita, te smaragdus,
Beryllus quoque: nec nitentes
Nuper, candida margarita, quæro,
Nec quos Thynica lima perpoliuit
Anellos; nec Iaspios lapillos.

Quod discinctus] In alteram obiectionem. Iam diluebat, quod illi obiiciebatur luxus in vestitu, & lapillis. Nunc, quod & animo quoque, nedum corporis cultu discinctus dicebatur, defendit ab eius simplicitate. Seneca, postquam produxit in medium Mæcenatis versiculum: mox, *alte cinctum*, inquit, *putes dixisse*. Neque solum cultum eius mollem, & dissolutum, sed & orationem quoq. τρυφῶσαν fuisse annotat idem Seneca: vt etiam eius μυροβρεχεῖς, καὶ βοστρύχους orationis cauilletur Augustus. Sed melius ex hominis oratione noueris: vt illa; *Amne, siluisque ripa comantibus vide vt alueum lintribus arant, versosq; vado remigant hortos.* Voluit enim dicere, quod Virgilius:

Viridesque secant placido æquore siluas.

Sane non minus ambitiose hic de aqua, quam de aere apud Aristophanem ὄρνισι:

ἀλίμενον αἰθέρος αὔλακα τέμνων.

Item, *Fœminæ cirrocrispata labris columbatur: incipitq; suspirans, vti ceruice laxa ferantur.* Tamen *columbiatim*

serere basia dixit Cn. Martius: & περιστερὰ εἶδος φιλήματος apud Græcos. Item de domo, quæ diriperetur: *Tyranni irremediabilis factio rimantur epulis, lagœnaque tentant domos, & sæpe mortem exigunt.* Nam *Tyranni irremediabilis*, Græcissat ambitiose, τυράννου ἀνηκέστου. pro quo optimus Poeta, *implacabilis, implacatus.* *Rimari* autem *domos lagœna*, aut *epulis* in direptione, quum milites omnia ἄνω κάτω ferunt, aguntque: vt quicquid esculenti, aut poculenti inuenerint, diripiant. Illud vero, *mortem exigunt*: cum etiam interficiunt, nec, vti alij, pecuniam exigunt. Item tenuitatem familiæ quum describit: *Genium festo vix suo testem, tenuisque Cereris fila, & crepantem molam. Focum mater, aut vxor inuestiunt.* Magna sane hyperbole, vt Genius a tã tenui familia absit in suo festo, sine quo festum esse non potest. & farinam in molendino per fistulam manantem vocauit *fila tenuis Cereris*, quod tenuis eius ductus, vt fili. Deinde *inuestire focum*, pro fouere, & calfacere, ambitiose nimis a Vesta vocauit: & melius legeretur, *inuestiant*, quam *inuestiunt.* Hæc vix intellecta a multis, itemque valde corrupta apud Anneum Senecam, & simul cum ipsius Senecæ verbis conturbata ideo adduxi, & exposui, vt lectori de Mæcenatis oratione gustũ darem: quantum ex eius his pauculis reliquiis, & analectis colligere potui: & vt apud Senecam emendatiora legerentur.

Inuide] Vetus membrana, *Liuide.*

Num tibi non tutas] Vetus scriptura, *Nunc tibi.* Corrigo, *Nuncubi.* Interrogat vero quasi de nocturno insessore, & præmiatore. Pro *Cæsaris hospes*, calamo exarata membrana habebat, *Cæsaris obses*, item & antiquitus excusi. Ea verior est lectio. Reliquerat enim

Mæce-

Mæcenatem in vrbe Auguſtus tanquam obſidem, & pignus ſui, cum in Orientem proficiſceretur. Quocirca ſubiungitur

— Romana tu vigil vrbis eras.

Corn. Tacitus lib. v. *Cæterum Auguſtus bellis ciuilibus Cilnium Mæcenatem equeſtris ordinis cunctis apud Romam, atque Italiam præpoſuit.*

Spoliauit amantem] Κωμάζοντα ad amicam.

Quis tetigit] *Tangere latus ferro* prouerbialiter dixit. & Plautus Bacchidibus:

Perij hercle: lembus ille mihi lædit latus.

In latere enim ſunt partes καίριαι. A quo dicitur *tegere latus* alicui, τὸ δορυφορεῖν.

Maius erat] Semper enim contentus fuit manere priuatus. Seneca. Item Propertius:

Mæcenas Eques Etruſco de ſanguine Regum,
Intra fortunam qui cupis eſſe tuam.

Paucaque pomoſi] Intelligit hortos Mæcenatianos ad Eſquilias. Subiungit enim:

Pieridas Phœbumque colens in mollibus hortis.

PAG. 96. *Marmora Maonij*] Legebam, *Marmorea Aonij*. Sed manu ſcripta lectio aliter docet legendum. Ea habet *Marmora Minæi*. Lego, *Marmora Smyrnæi*. Nam ſane prius ſcriptum puto *mirnei*. *Marmora monumenta* dictum, vt, *rete iaculum*, *lapide ſilice* &c. vt in Catalectis annotamus.

Illum piſcoſi.] De pugna nauali, quæ commiſſa eſt in freto Siculo cum Sex. Pompeio Cn. F. Propertius lib. II. Eleg. I. & Appianus.

Ignibus] Lego,

Ignibus hoſtilis tradere ligna ratis.

Quam tener] Melius vetus membrana:

Iam

Iam nunc ille tener, tum grauis hostis erat.

Ille, qui nunc tener, & fluxi animi incessitur. Græcis melius exprimitur, ὁ θηλυδρίας, ὁ ἡδυπαθής.

Actius] Apollo. De Actiaca victoria constat agere.

Argentata.] Vt aurata. Sed, ne quid dissimulem, malo *amentata*. *Amentati calcei* veteribus dicebantur, & *Obstrigilli*.

Sandalia talos] Semper suspecta mihi fuit hæc lectio, cum *sandalium* secundam a prima correptam habeat. Sed recte vetus membrana habebat *talaria*. Ita repone.

Mollius es solito] Vetus membrana, *Albus es solito*. Lego, *Balbius es solito*. Balbutientem ex ebrietate intelligit, vt,

ἀνὴρ πιὼν τὸν οἶνον, ὡς ὕδωρ ἵππος,
σκυθιστὶ φωνεῖ, μηδὲ κάππα γινώσκει.

Verba fuere noua] Insolita, ἄτοπα, καὶ ξένα, tanquam allucinantis ex crapula. Atque ita Maro in Ciri:

— Plurimus ergo
Virginis insolitæ sermo nouus errat in ore.

P A G. 97. *Lenisti morsu*] Idem voluit Catullus:

Atque ita decerpens æquabat semper opus dens,
Quæ prius in tenui fuerant extantia filo.

Hoc Atticis erit κροκοδίζειν. Philetærus Comicus:

— κροκοδίζουσαν αὐτὴν κατέλαβον.

Pollux exponit, ἐκλέγουσαν τὸ τραχύ.

Percussit] *Percutere*, σπαθᾶν. Verbum textorium. Et σπαθηταὶ ἐσθῆτες, densæ, contrariæ rallis. vide, quid in Ciri de hoc annotamus.

Premeret cum iam impiger] Vetus membrana, & antiquitus excusi:

— cum iam premit impiger.

puto

puto legendum — *cum rumperet impiger infans.*

Fudit Aloidas] Vetus ſcriptura multum diſcrepat: *Fudit OEnidas.*

Dicitur in nitidum p. bouem] Inepta lectio. Vetus membrana, & antiquitus excuſi: *Dicitur in nitidum percubuiſſe diem.* pernox ſtertuit ad clarum mane.

Vina referre] *Vina*, οἰνοχόος. Poſtea inueni in antiqua membrana: *ſigna referre.* id eſt, ſignifer Iouis eſſe. Et mallem:

Poſſet amaturo ſignifer eſſe Ioui.

Quod ſignifer Iouis ſit Ganymedes, docet doctiſſimus Mythologus Fulgentius lib. I.

Formoſe ſacerdos] Ganymedes, ab ea imitatione veterum Latinorum, qui pueros ſacrorum miniſtros *Camillos* vocabant. Sacerdotem igitur, & Camillum, hoc eſt miniſtrum Iouis vocat, vtpote & quem iam ſigniferum Iouis dixit. Ganymedes veteribus Latinis *Catamitus* dicebatur. Plautus Menæchmis:

Vbi aquila Catamitum raperet, aut vbi Venus Adoneum.

Nam videtur a γαδαμείδης, quod idem eſt cum γανυμήδης, detortum eſſe. γάδεος enim, & γάνυος, idem. Vt prius diceretur *Gadamidus*, inde *Catamitus*. Sic *Laumedo*, pro *Laomedon*. quanquam Feſtus legit *Alumento*, ſed mirum ni in corrupta exemplaria Liuij Andronici inciderit. Nam *Laumento*, non *Alumento* dictus Laomedon videtur. Sic Petronius dixit, *Laucoonte nati*, pro Laocoonte. Sic in epiſtolis Cæcilij Plinij *Laudiceni*, pro *Laodiceni*, vt alludatur ad Laudem. & *Laotomiæ*, *Lautumiæ* Senecæ.

Et preſſo] Martialis:

Illæſum timidis vnguibus hæſit onus.

Victor

Victor potiatur] Vetus membrana, *patiatur*. Lego *spatietur*.

Victorem victus] Vetus tam scriptura, quam editio:

Victor amet, victusque metat.

Quod sane postulat sententia.

Pag. 98. *Verberat egelidos*] Virgilius:

Aut arguta lacus circumuolitauit hirundo.

Suspicor tamen legendum esse:

Verberat egelido garrula vere lacus.

Vt intelligat lacunaria domorum. Lucillius,

— resultantes ædesque, lacusque.

Id est, ædes laqueatas, ἐν διὰ δυοῖν.

Indulsit merito] Melius, *Indulsit: merito.*

Viscera dissecti] Legeram olim:

Viscera dissecti mutauit Aetias agno

Arietis: & succis &c.

Quam quur reiiciam, caussæ non est. Tamen alia est in membranis scriptura:

Viscera directi mutauerat arietis agni

Aetes facis omne perita suis.

Quæ cum aliquot maculis aspersa sit, ita eluenda mihi videtur:

Viscera directi mutauerat arietis agno

Aetis fucis omne perita suis.

Aetis, est ἀιητῆς, & Euenis, δίλωϊς Propertio. *Fucis*, θρόνοις. τὰ θρόνα, sunt φάρμακα. Nam ita vocat Theocritus, qui hic fuci dicuntur. *Omne perita* ὑφ' ἓν legendum. Est enim Græcorum πολυΐδρις. *Directi*, id est, dissecti, vt *Elephantum dirigere* Plauto; *Gallinam dirigere* Nigidio, id est dissecare.

Redditur arboribus] Hanc ipsam sententiã Moschus in Epicedio Bionis poetæ Bucolici extulit:

αἲ αἲ, ταὶ μαλάχαι μὲν ἐπὰν κατὰ κᾶπον ὄλωνται,
ἢ τὰ χλωρὰ σέλινα, τό, τ' εὐθαλὲς οὖλον ἄνηθον,
ὕστερον αὖ ζώοντι, καὶ εἰς ἔτος ἄλλο φύοντι.
ἄμμες δ' αὖ μεγάλοι, καὶ καρτεροὶ, οἱ σοφοὶ ἄνδρες,
ὁππότε πρῶτα θάνωμες, ἀνάκοοι ἐν χθονὶ κοίλᾳ.
εὕδομες εὖ μάλα μακρὸν ἀτέρμονα νήγρετον ὕπνον.

Idem & Horatius: *Diffugere niues &c.*

Ergo non homini] τὸ *Ergo* habet hic eum locum, quem apud Propertium:

Ergo Musarum, & Sileni patris imago &c.

Plautus Casina:

—nempe tute dixeras
Tuam arcessiturum hinc esse vxorem meam.
ST. *Ergo arcessiuisse ait: sed dixisse te*
Eam non missurum. —

In Bacchidibus:

Non hic placet mihi ornatus. PI. *Nemo ergo tibi*
Hæc apparauit. mihi paratu'st, quoi placet.

Viuere cornices] Hoc primum dixisse Theophrastum morientem, & ea de re ad naturam conquestum, memoriæ proditum est.

Pascitur aurora] Melius vetus scheda, *Nascitur*, hoc est reficitur, renascitur.

Vt tibi vita foret] Scilicet, perpetua. Malo tamen

Vt tibi victa foret —

nempe senectus.

Et modo puniceo] Restitue ex veteri scriptura:

Et modo pœniceum rore lauante torum.

Respicientis equi] Ad versuram scilicet. Nam peracto actu suo, quod veteres vocabant *protelum*, equus ad versuram respicit. & hoc est finitum spatium. Putaui & aliquando legi posse, *respatiantis equi.*

hoc

hoc est, qui finiuit curriculum, & spatium suum. *Spatiari* proprie est in stadio currere. Nam *τὸ ςάδιον*, Æoles vocabant *σπάδιον*, vnde Latini, qui multum Æoles imitantur, fecerunt *Spatium* suum. Statius: *iam satis longo spatiata campo.* Nam perperam vulgo legitur, *satiata.*

Quaesiuere tori] Vetus scriptura, *Quaesiuere chori.* Nempe stellarum chori. Nam & ita Varro dixit, *cæli choreas astricas.* Totum Distichon ita legimus:

Quæsiuere chori iuuenem sic Hesperon olim,
Quem necdum medio soluit in igne Venus.

Quem, inquit, necdum medio curriculo soluit, & dimittit Venus. Nam Vesperum citissime conficere cursum suum, id est, occidere cum vix alia astra apparuerint, notissimum est. Iccirco Venus eius amore capta citissime soluit eum in medio cursu: cum interim chorus astrorum ipsum, qui princeps chori est, & primus apparet, desiderent.

Quem nunc] Est *ἀποςροφὴ* ad Mæcenatem cælo iam receptum. Quem tu cælo receptus contrario cursu vides ire alio nomine, nempe Luciferi.

PAG. 99. *Nunc ego quid possum?*] Scribe:

Nunc ego quod possum, Tellus leuis ossa teneto.

Nihil aliud in præsentia tibi possum, quam vt precer hoc, Terram tibi leuē esse. Ille erat semper *ἀφορισμὸς* in mortuos. a qua superstitione Euripides Elena:

— εἰ γὰρ εἰσιν οἱ θεοὶ σοφοὶ
εὔψυχον ἄνδρα πολεμίων θανόνθ' ὕπο
κούφῃ καταμπίσχουσιν ἐν τύμβῳ χθονί.
κακοὺς δ' ἐφ' ἕρμα στερεὸν ἐμβάλλουσι γῆς.

Sic est Mæcenas] Sine dubio est alia Elegia a superiore diuersa. & inscribenda mihi videtur: VERBA

SVPRE-

SVPREMA MÆCENATIS. quod enim eiusdem auctoris sit,& de eadem re, propterea cum superiore coniuncta.

Primaeui turpiter] Non *turpiter*, sed *Iuppiter* habet membrana. Id quod verum puto,estque διὰ μέσου dictum. Catullus:

Doctis, Iuppiter, & laboriosis. Idem:
Iuppiter, vt tristi lumina saepe manu.

Et magnum magni] Educauit enim,& sustulit Brutum C. Cæsar, quem etiam in bonis suis hæredem scripserat,habuitque filij loco. adeo,vt quum in Senatu trucidaretur ab homine ingrato,ad eum dixerit καὶ σὺ τέκνον; Videtur autem ex Tragœdia quadam, dictum ex persona Clytemnestræ ad Orestem, quum ab ipso interficeretur: aut Eriphylæ ad Alcmæonem.

Discedo vellemque] Melius vetus tam scriptura, quam editio: *Dissidio vellemque prius.* est ἀποσιώπησις. Quare subiungit, —*non omnia dixit.* Vtinam,inquit, prius decessissem, quam illud dissidium gliscere inciperet. *Vellem mori*, ἑλληνικῶς dixit pro,vtinam mortuus fuissem. ὡς ὤφελον θανεῖν.

Sed manifestus erat] Purus putus Hellenismus.
ἀλλὰ δῆλος ἦν λειποψυχῶν, λειποθυμῶν.

Quaerebat amata] Terentiæ ei nomen erat. Ea fuit mulier morosissima, & importunis moribus. Cum ea sæpe lites habuit, sæpe rediit in gratiam Mæcenas.Itaque salse dixit Seneca,eum millies vnam duxisse vxorem. vt ex hac historia interpretanda sit lex LXIIII. de don. inter virum & vxor.

Dum moriorque, satis] Τὸ *satis*, conclamatum est. Plautus Captiuis:

Liber captiuos auis fera consimilis est.
Semel fugiendi si data est occasio,
Satis est: nunquam postilla possis prendere.

Fuisse tibi] Hoc est tuus fuisse. Val. Cato in Diris,
Et vobis nūc est, mea quæ fuit ante voluptas. Item,
— mea quod formosa puella Est vobis.—

Me potuisse velim.] Vetus scriptura *— te potuisse.* Hoc est, nec vltra aliud a te peto, quam vt per te liceat mihi iacere sub terra æqua. Legendum vero, & sententia, & eadem veteri scriptura, postulante: *Hoc mihi contingat.*

PAG. 100. *Exemplum vixi*] Putarem legendū esse:
Exemplum vixi te propter nobile, & ob te
Vnus Mæcenas, teque ego propter eram.

Pete sidera sero] Ouidius:
Optaui peteres cælestia sidera tarde. Horatius:
Serus in cælum redeas.

Et tibi succrescant] Tibullus ita loquitur:
At tibi succrescat proles, quæ facta parentis
Augeat, & circum stet veneranda senem.

Metaphora a stolonibus, seu pullis arborum, earum stipitibus adnascentium. Hoc enim est subcrescere, & subolescere. vnde *Soboles*, παραφυάδες.

Et tradant porro] Sane si lego, *Et trudant porro.* Vt persistat in metaphora subcrescendi. Nam porro trudi dicuntur gemmæ arborum, & stolones, cum incipiunt existere e cortice.

Sic secura tibi] Vetus editio:
Et tibi securo cumprimum Liuia coniunx. Puto:
Sit tibi securo supremum Liuia coniunx.

Supremum εἰς τέλος.

Iuuenes bis] C. & L. Agrippæ. Hi adoptati fuerūnt ab

ab Augusto. Bis Cæsare dignos dicit, primum quod Agrippæ generi Augusti filij: deinde, quod ab ipso Augusto adoptati.

Expleat amissi] Expleat defectum amissi Marcelli Agrippa, cuius filios tu adoptasti. Manifesto ergo intelligit filios Agrippæ, qui adoptati fuerunt ab Augusto, & Cæsares declarati, vt ait Tacitus. Et Ouidius de iisdem intellexit:

Cæsare victuro, Cæsaribusque precor.

Quare errat bonus Domitius, qui de Tiberio, & Germanico intelligendum putat.

IN ELEGIAM C. PEDONIS ALBINOVANI DE MORTE CL. DRVSI GERMANICI AD LIVIAM AVGVSTAM.

HVIVS quoque Elegiæ idem auctor, qui & superioris. Quanquam enim superius mollem virum Mæcenatem, & discinctum pari, ac ipse vixit, licentia, hoc est molli, ac remisso stilo prosecutus est: hic vero principem matronam accuratiore, ac grauiore dicendi genere alloquitur: non tamen in omnibus sui dissimilis est. Quod enim hic legitur:

Nec nocuisse vlli, & fortunam habuisse nocendi:

quid aliud est, quam id, quod supra dixerat?

Omnia quum posses tanto tam carus amico:
Te sensit nemo posse nocere tamen.

Item, quod hic de Fortuna:

Illa rapit iuuenes, sustulit illa senes.

Idem extulerat de morte:

Illa rapit iuuenes prima florente iuuenta:

Non oblita tamen & rapit illa senes.

Quanquam hic pro *sustulit*, quidam veteres codices habent, *sustinet*. Videtur autem Neronum vel potius Drusorum familiæ cliens fuisse C. Albinouanus. Nam & is eiusdem Drusi Germanici nauigationem in Oceano carmine conscripsit. cuius hodieque fragmentum extat. Deinde Tiberij fratris Drusi comes, & scriba fuit, vt ex Horatio odorati sumus. Quod enim Ouidio hanc Elegiam attribuerunt, frustrati sunt. Nihil enim dissimilius. Quanquam versiculum, qui hic legitur,

Altius & vitiis exeruisse caput:

Inuenias in Fastis:

Altius humanis exeruisse caput.

Sed hæc non mirabitur, qui scit & Tibullianum versiculum in Ouidio reperiri:

Cum cecidit fato Consul vterque pari.

Et multa talia. Quare quum hanc opinionem ex hominum mente sustulerimus, extorquenda & alia quoque iis, qui putant hæc scripta esse de morte Drusi eius, qui in Germania periit, filij. Quum contra sit is Drusus, qui in Germania occidit. Nam quum Liuia conuenit in manum mariti Augusti erepta priori viro Tiberio Neroni, non multo post eum enixa est, iam grauida ex priore viro, ex quo & antea Tiberium Claudium Neronem, qui postea rerum potitus est, primo partu ediderat: postea in domo Augusti hunc Drusum, nulla postea sobole. Est ergo is Drusus frater Tiberij, qui postea, vt dixi,

rerum

rerum potitus eſt. Is, quum poſt partam de Sueuis, ac Sicambris victoriam Conſul abſens factus eſſet, morte præuentus nec triumphum, nec honorem inire potuit. Vide Epitomen Liuij,& Dionem. Sunt quædam pauca admodum hic animaduertenda. In cæteris, diutius nobis immorandum eſſe non duximus.

Hei mihi quam facile eſt] Eam ſententiam prius extulerat Æſchylus Prometheo:

> ἐλαφρόν, ὅστις πημάτων ἔξω πόδα
> ἔχει, παραινεῖν, νουθετεῖν τε τοὺς κακῶς
> πράσσοντας. —

Dio hiſtoricus: ὅθεν που πάνυ καλῶς εἴρηται, ὅτι ῥᾷον παραινέσαι ἑτέροις ἐστὶν, ἢ αὐτὸν παθόντα καρτερῆσαι. Terentius:

> *Facile, quum valemus, recta conſilia ægrotis damus.*

P A G. 101. *Perceptaque mente*] Lego, *præceptaque mente.* Virgilius:

> — *Si lac præceperit æſtas.*

Cæſaris illud opus] Ita vocat inſtitutum, & formatum a Cæſare. In Mæcenatis Epicedio:

> *Et magnum magni Cæſaris illud opus.*

Ergo ſe ipſe imitatur.

P A G. 103. *Et incaſſum tua nomina*] Incaſſum, & fruſtra Conſul inſcriberis. infra:

> *Nunc primum aſpiceris Conſul, victorque parenti?*
> *Sic mihi, ſic miſeræ nomina tanta refers?*

Nec tu tot verba bonorum] Lege:

> *Multi in te amiſſi. Nam cui tot turba bonorum,*
> *Omnis cui virtus contigit, vnus eras.*

P A G. 104. *Congelat interdum*] Homerus de lacryma, ὥστε κέρα ἕστατο.

PAG. 105. *Et vidi euersos*] Vt

— Et versis Arcades armis.

PAG. 106. *Consuluit fractis*] Lege,

Consul init fractis &c.

PAG. 108. *Et dux pro patria*] Lege:

Et lux proh patriæ funere clausa latet.

PAG. 109. *Cur adeo fratres*] Ego lego:

Cur adeo, frater, heu sine fratre tuo es?

Sic infra:

Cur sine me, cur sic incomitatus abis?

PAG. 110. *Nec minor*] Lego:

Nec minor & magni coniuge visa Iouis.

PAG. 111. *Ecce necem in tantam*] Alij, *intentam*. Lego ergo:

Ecce necem intentam cælo, terræque, fretoque

Caussarum triplex vaticinatur opus.

Opus Lucretij. Ouidius:

Explicat vt causas rapidi Lucretius ignis,

Caussarumque triplex vaticinatur opus.

Multa enim alia scripsit Lucretius: ex cuius XXI. lib. citat Varro: *Aetheris, & terræ genitabile quærere tempus.*

PAG. 112. *Vita data est vtenda*] Sine dubio imitatione Lucretij dixit:

Vitaque mancipio nulli datur, omnibus vsu.

Testis Iturgus] Dicitur & *Visurgus* pro varietate idiomatum linguæ Germanicæ. Nam Saxones, & omnes Oceani accolæ T vsurpant: alij duplex *ß*, θάλαττα, θάλασσα. Sic, *Wasser*, *Water*, aqua.

Danubiusque capax] Bene. Sed & *rapax* legi potest.

Appulus] Valde deprauatus locus. Lego:

Danubiusque rapax, & Dacius orbe remoto

Angu-

Angulus: hinc hosti perbreue pontis iter.

Veteres scribebant *aggulus*. Vnde *appulus* fecerunt. Dacia tunc finis imperij Ro. Danubio terminata. Itaque pons iungens Danubium fuisset perbreue iter hosti ad fines imperij Romani.

PAG. 113. *Et mergi St. nob. numen*] Lege, *lumen*. Nam sidus supra vocauit.

PAG. 114. *Acta senem faciunt*] Martialis:

Dum palmas numerat, credidit esse senem.

IN ECLOGAM.

M. ANNEI LVCANI AD C. PISONEM.

PAG. 116. HANC Lucani Eclogam esse, fidem fecerit & scheda calamo exarata, in qua ita scriptum inueni: LVCANI CATALECTON DE LAVDE PISONIS: tum & Piso iste, ad quem scribitur. Qui cum primoribus nobilitatis Romanæ iuuenibus conspiratione in Neronem facta signiferum eius consilij delegit Lucanum, multis iam sibi beneficiis deuinctum. Scripsit & alia Lucanus, vt Orpheum: quod testatur Statius. Et ex eo poemate citant Grammatici:

—gaudent a luce relictam
Eurydicen, iterum sperantes Orphea Manes.

Item Hectoris Lytra. Statius:

Ac primum teneris adhuc in annis
Ludes Hectora, Thessalosque currus,
Ac supplex Priami potentis aurum.

Item Catacausmon Iliacum. Ita enim legendum apud Placiadem, ex quo hæc proferuntur analecta:

Haud aliter raptum transuerso limite anheli
Flammatum Phaethonta poli.

Nam Nero, quum τροίας ἅλωσις ageretur, Romam incendit. Ad quod poema allusit Statius:

Dices culminibus Remi vagantes
Infandos domini potentis ignes.

Item scripsit Catologum Heroidum instar Hesiodi, qui scripsit ἠοίας & καταλόγον. Ex eo Lutatus hæc citat:

Thebais Alcmene quam cum frueretur Olympi
Rector Luciferum ter iusserat Hesperon ire.

Atque de his hactenus.

PAG. 117. *Humida*] Magis placeret *Fumida*. Nam prius torrebantur: deinde saxo frangebantur.

Cum tua mœstos] Corn. Tacitus, de Pisone: *Nanque facundiam tuendis ciuibus exercebat: largitionem aduersus amicos: & ignotis quoque comi sermone, & congressu.*

PAG. 118. *Sic auriga*] Hic *auriga* tantum eques. Nam *Aurea* τὰ ἡνία. In veteri Glossario, *Autex*, *solitarius*, ἱππαστής. Videtur autem initium huic poematio deesse. Nam ita in manu scripto incipit:

– nihil est, quod texas ordine, longum.
Vnde prius cœpti surgat mihi carminis ordo.

Et sane non dubito hic principium deesse, quemadmodum diu finis quoque abfuit, quem ego inueni in illo codice, & non omisit Antuerpensis editio. Videtur autem prouerbiale fuisse

– nihil est, quod texas ordine, longum.

nam in Ciri quoque reperitur. Solitarium vocat, qui equo singulari vehit: hoc est, ὁ κέλητι, qui & *Singulator* in eodem Lexico dicitur.

Turbida

Turbida prolatu] Apud Ciceronem pro Murena, & Plautum Captiuis.

Testis Acidalia] Statius:

Tu ductor populi longe emigrantis Apollo.
Cuius adhuc volucrem longa ceruice sedentem
Respiciens blande felix Eumetis adorat. Item:
Nostra quoque & propriis tenuis, nec rara colonis
Parthenope. cui mite solum trans aequora vectae
Ipse Dionea monstrauit Apollo columba.

Quare ait Pisonis eloquentiæ testem esse Neapolim? Intelligit de quinquennali ludicro Neapolitano. in quo Poetæ, Oratores, & Musici, aliique certabant. De eo sæpe Statius in Siluis.

PAG. 119. *Et digna suu*] Corn. Tacitus: *Aderant etiam fortuita, corpus procerum, decora facies* &c.

Iuuat indulgentia] Cor. Tacitus: *Lenitati, ac magnificentiæ, aliquando luxui indulgebat.*

PAG. 122. *Calculus*] Calculorum ludus, & latrunculorum, idem est. Ouidius:

Siue latrocinij sub imagine calculus ibit.

Lucillius lib. XIIII.

Naumachiam licet hac, inquam, alueolumque putare, &
Calces: delectes te, hilo non rectiu' viuas.

Nam *calces* sunt calculi, vt alicubi notat Festus. Hodie alludunt ad vetus nomen Itali, & Galli. *Scalculum* enim vocant. Puto artis verbum fuisse *Excalculari*, de eo, qui vinceretur: vt *excuriari*, & *excuneari* Varroni. vnde & eadem etymi licentia videntur dicti *Axedres*, vt Hispani vocant, quasi *exquadri*. Nam *squadrones* quadras Phalanges vocant. Calculorum vero ludus, nihil aliud, quam castra, & instructa

acies. Sed caue, ne duodecim scriptorum ludum cum latrunculis confundas. Alius enim est. Cuius inuentorem tradiderunt Palamedem. Ouidius de arte lib. III.

Est genus in totidem tenui ratione redactum
Scripula, quot menses lubricus annus habet.

Ita enim legendum; non, vt vulgo, *spicula*. Mox nostrum hunc ita describit:

Parua tabella capit ternos vtrinque lapillos:
E quibus hic labor est, continuare suos.

Qui manifesto lusus hodie a pueris obseruatur. Nam qui lapillos in linea continuat, is vincit. Vulgus Aquitanum *Madrellum* vocat: Galli *Madrellas*. a materulis. *Materes* veteri lingua Gallica, virgæ, & baculi. Nostrates autem pueri sæpius materum, aut bacillorum capitulis pro lapillis in eo lusu vtuntur. De materibus Sisenna apud Nonium. Apud Strabonem lib. IIII. de Gallorum armis: καὶ μερὶς παλτοῦ τι εἶδος. Lego: καὶ ματερὶς. Fuit enim compendium scripturæ, vt μέρος, pro μητέρος.

Et fracta prorumpat] *Mandræ* sunt iumenta, aut carri. Iuuenalis:

—stantis conuicia mandræ.

In lusu latrunculorum dicuntur Equites. Martialis:

Mandris, & vitreo latrone clusos.

Nisi potius quadrigas eburnas intelligas, quarum & factiones ad imitationem quatuor illarum celebriorum factionum in ludo Calculorum repræsentabantur. Nam & Neronem quadrigis eburnis lusitasse auctor Suetonius.

IN

IN CATALECTA

VETERVM POETARVM.

PAG. 184. IMPIVS *infanda*] Legendum aut *Impius infanda religionis Aper*: aut, *Impius infanda religione Sapor.* Nam *Sapor* Perſicum nomen. Perſæ autem magicis ſacris impendio dediti.

PAG. 187. *Victorem & victum condidit.*] *Condere & collocare feras* Martiali eſt conficere.

PAG. 188. *Poſtquam eſt morte datus*] Ita habent meliores codices M S. & ita legendum. *Morte* autem pro morti, vt Lucill. *Eſuriente leoni* pro *eſurienti.* Horatius: *Fundos Aufidio Luſco pratore libenter*
Linquimus. id eſt, prætori.

PAG. 188. *Nemo me lachrymis decoret*] Meliora exemplaria Ciceronis habent:

Nemo me lachrymis decoret neque funera fletu.
Faxint, quum volito viuo' per ora virum.

Quæ ſane retinenda ſunt: Tamen pro *fletu* legimus *fletum.*

Nemo me lacrumeis decoret, neque Funera fletum
Faxit, quum volito viuo' per ora virum.

Funera eſt ea, ad quam funus pertinet, quales erant, mater, auia, vxor, ſocrus, filia, neptis, ſoror, fratris & ſororis filia. Hæ omnes vocabantur *Funera.* ex lege Solonis, qui vocat eas ἐπικηδείους ad verbum. Nam κῆδος eſt funus; & quia ad has funus pertinet, propterea & κῆδος etiam pro affinitate ſumptum. Eas Solon terminat ἐντὸς ἀνεψιαδῶν, id eſt citra fratris aut ſororis nepotes, vt ſcilicet vltra illas non ſit κῆδος, neq. vlla funera. Igitur Decem-viri, cum leges Solonis, adiuuante interprete Hermodoro Epheſio in Latinum

Latinum conuerterent, τὰς ἐπικηδείας Solonis, elegantissime *Funeras* verterunt. Vnde Virgilius:

— Nec te tua Funera mater
Produxi, pressive oculos.

Ea igitur producebant funus, & quoddam carmen lamentabile decantabant, quod Xviri dixerunt *Lessum facere*: hic vero apud Enniũ dicitur *fletum facere*.

Quum volito] Ineptissime vulgo, *quur? volito*.

PAG. 189. *Orcino traditus thesauro*] *Thesaurus* proprie quod Graeci λάκκον vocant. Vide in tertio Coniectaneo in Varronem.

PAG. 194. *Aretine calix*] Nullum dubium est, quin ita legendum sit:

Aretine calix mensis decor ante paternis.
Magij mendici, quam bene sanus eras.

Quis nescit Virgilij patrem Magium Figulum fuisse? Potes & legere *Maij mendici*, quod propius accedit ad corruptam lectionem. Nam *Magius* pro *Maius* dicebant, vt *Sergius* pro *Seruius*.

PAG. 197. *Corduba solue comas*] Senecæ, vt sane maior pars horum versuum.

PAG. 198. *Corsica Phocaio*] Ita v. c. & ita legendum. Sic in veteri inscriptione LITORE PHOCAIŌ.

Porrectior Ilua] Ita recte emendatum, cum codex haberet, *porrectior illa*. Sequentia omnia, & fere omnia præcedentia sunt Senecæ.

PAG. 204. *Crede ratem ventis*] In multis veteribus codicibus adtribuitur Ciceroni.

PAG. 205. *Par in amore*] Corruptissimus hic versus omnino legi debet ita:

Par in amore meo viga tibi remanens.

Viga perperam scriptum pro *biga*. O biga remanens par

par tibi in amore meo, quæ scilicet non trahis dispar iugum (quod Græci dicunt ἑτεροζυγεῖν) in amore meo, sed æquo iugo me amas. Sic eadem metaphora dicitur infra *Triga sodalitij*.

PAG. 208. *Iußit & hanc vitam*] Quidam codices: *Iußit; & hoc vitam dixit habere telos*. vel τέλος. quæ vera est lectio.

PAG. 211. *Lex erat ad digitũ posita concurrere palma*] Ita sine dubio legendum, cum missionem vellet dare Cæsar vtrique gladiatori, quorum alteruter ab altero vinci nunquam potuit, hac lege dedit, si alter a carceribus, alter a metis eodem momento temporis profectus, ita curreret, vt in concursu alter in alterius palmam digitum imponeret. Quod euenit, & vterq. palmarium habuit, tanquam inuictus. Oportebat igitur, vt vterq. digito indice manus dextræ infesto, sinistræ autem palma explicata curreret. Ita alter in alterius palmam in concursu immittebat. Elegans vero Epigramma & Martiale dignum.

PAG. 212. *Ablatus mihi Crispus*] Senecæ, vt & sequens.

PAG. 215. *Q. Ennij Hedepathetica*] Ita corrigendum ex corrupto *Hedesphagetica*.

Omnibus at Clupea] Clupea vrbs in ora Africæ.

Myylus & pecten] Melius ita meo indicio, quam *Mitylena est pecten*. tametsi non ignoramus, Archestratum dixisse τὰς δὲ κτένας ἡ μιτυλήνη.

Surrenti Chemas] Ita emẽdamus ex corrupto quod circumfertur, *Surrentes fac emas*. χήμη genus ostrei.

PAG. 216. *Quoniam Charon eas faciebat nuptias*] Recte, non vt vulgo, *Quoniam canoras faciebat nuptias*.

PAG. 217. *Gallias Cæsar subegit*] Si quis Dionem

petat

petat loquentem de his in Cæſarem ridicule dictis, mirabitur ſummam hallucinationem Dionis.

PAG. 231. *Vite Sabine, Lacon ſulco, ſue cognite Laurens*] Puto: *Scrobe cognite Laurens.* Vt Almo vinitor, Theon arator, Thyrſis foſſor intelligatur. Nam ridiculum eum ſubulcum, aut ſcrophipaſcum facere, cum ex ſequenti verſu appareat caprarium fuiſſe.

PAG. 236. *Si quis hamat effectus*] Elegantiſſime, vt Cicero apud Nonium, *adhamare honores*, quod mira elegantia enunciatum. Contra quam frigidum eſſet, *adamare*? Neque ſane Latinum eſt *adamare honores*, pro captare honores. Quare qui Nonium reprehendunt, ipſi potius reprehendendi.

Prius morem Frugalitatis lege pellat exacta] Morem luxus pellat, noua frugalitate. Nihil clarius hac emendatione, quæ ſane vt veriſſima, ita optima.

PAG. 242. *Latona genitam*] ἀνιστογησία. Nam vno partu edita cum Phœbo τῇ ἕκτῃ Θαργηλιῶνος ἱσταμένου, qui menſis incidit in Maium Iulianum.

PAG. 243. *Quem recreat feſſum gillo, facella, melo*] *Gillo* aliter dicitur *baucalis* in Gloſſis. Nomen retinet in Italia & Gallia. Eſt autem ampulla vitrea. *Facella*, vt puto, eſt acetarium. Vnde in vitis imperatorum, *facellaria* ſunt vaſa, in quibus reponuntur acetaria. *Melo* non eſt melo noſter præſtantiſſimus fructus, qui veteribus omnino ignotus fuit. Nam melones veterum ſunt in generibus cucumerum, & oneroſos ſtomacho ſcribit Plinius. Nihil eorum, quæ veteribus melonibus & peponibus ſuis, conuenit melonibus noſtris, quibus & omnis ambroſia & nectar cedat licet.

FINIS.

NOTÆ

NOTÆ

FRIDERICI LINDEN-BRVCH

IN

APPENDICEM

P. VIRGILII MARONIS

ET

VETERVM POETARVM

CATALECTA.

LECTORI.

Cvm sæpius audiuissem, beniuole lector, optimi huius libri, pauca admodum, imo propemodum nulla, exemplaria haberi, tandem typographo auctor fui vt denuo eum prælo committeret. Quod cum ille facere suscepisset, summa ope adnixus sum, vt quantum maxime fieri posset, prioribus editionibus melior & emendatior prodiret. id quod mihi feliciter cessit. Nactus enim sum exemplar, in quo ab Illustrissimo Domino Iosepho Scaligero Iul. Cæs. Filio, plurima addita, quædam etiam mutata erant, quæ omnia in vtriusque nostrum vsum hic sedulo exhibui. Poteram sane solus isto libro frui, sed publice prodesse malui: qua etiam vnica de causa notas hasce meas addi passus sum, non gloriolæ dulcedine instinctus. Hoc te monere volui, ne inscius esses. Vale.

NOTÆ

NOTÆ
FRIDERICI LINDEN-BRVCH
IN
CVLICEM
P. VIRGILII MARONIS.

QVÆ horum temporum ratio eſt; non defuturos arbitror qui Notas haſce meas vitilitigent, culpentque quod ego, qui primum hoc ſpecimen ſtudiorum meorum exhibeo, tam leuia, tam pæne nullius momenti adferam, cum merito docta deberem, & non niſi laudabilia; quippe cui iuuenilis ætas, ingenium integrum eſt; nec longo vſu aut iugi labore exhauſtum. Ita fateor, & quo me tuerer vix haberem, niſi inſuſurraſſet Apollinaris, *Donec ſcientiam natura combiberit, non maior eſt gloria dixiſſe quod noueris, quam ſiluiſſe quod neſcias.* Et profectò, ſi rem rectè conſideres, boni aliquid in hos ſcriptores poſt illuſtriſſimum I. Scaligerum dicere oppidoquam difficile videbitur: tanta ſummi viri in eorum maculis delendis diligentia & felicitas fuit. quæ tum demum rectè apparebit, ſi quis hanc noſtram editionem, cum retrò aliquot editionibus contenderit. Negari tamen non poteſt, aliquos adhuc reſtare næuulos: eos ego, etſi non valebo omnes, adtingam vel paucos tamen: nec hoc mihi vitio erit ſi quoſdam reliquero.

Nõ enim curſim aut remiſſe tã minuta acumina

Adſequi quicunque poterit, ſed moroſa intentio. Hæc præfanda duxi, nunc ad rem.

PAG. 2. *Lurida quæ patulos*] Niſi iam eleganter hic locus a Domino Scaligero emendatus eſſet, legerem, *Plurima quæ patulos*; & profectò non male.

PAG. 3. *Gemmantes picta per herbas*] Sic in Peruigilio Veneris: *Ipſa gemmeis purpurantem pingit annum floribus.*

PAG. 4. *Libera ſimplicibus curis.*] Puto mendum in his eſſe. nam melius meo iudicio dixiſſet, Libera magnis vel grauibus curis. Non tamen, quam huic ſubſtituam comminiſci vocem queo.

PAG. 6. *Argutis & cuncta f. a. cicadis*] *Argutum grillum* dixit V. Cato in Diris, vnde Nouius Exodio: *Quando ad ludos venit, alij cum tacent totum diem argutatur quaſi cicada.*

Proiectus membra ſoporem] Lego *Porrectus.* conueniens huic rei vox. Sic Plautus in Pſeudolo:

Eccam in tabellis porrectam, in cera cubat.

Humoris alumnus] Ita Culices deſcribit, quod humore naſcantur. Plinius lib. IX. cap. XV. *Areſcente humore culices* (ſcilicet *proueniunt.*) Inepte alij hæc legunt & explicant.

PAG. 7. *Naturæ pupula telo icta leui*] Eleganter Tertullianus quod cum telo ſemper volet *Culicis tubam & lanceam* dixit. Ælianus quoque de Animal. lib. XIIII. cap. XXII. Κώνωπι δὲ αἱρεῖται μόνῳ πονηρῷ μετὰ ζώων, καὶ μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ ἀνθρώποις ἐχθρῷ καὶ δακεῖν καὶ βοῆσαι.

Cecinit conuicia] Lucanus Panegyr:

Stridula cum rapido faciunt conuicia ſoli.

Antiqui hoc *occentare* dicebant. Feſtus: *Occentaſſint antiqui dicebant, quod nunc conuicium fecerint dicimus,*

quod

quod id clare & cum quodam canore fit, vt procul exaudiri poßit.

PAG. 9. *Post mortem vindicat acta.*] Monuit D. Scaliger veterem membranam habere *iudicat.* Ego malim τὸ *vindicat:* Præclare Manilius lib. v.

Quæsitor scelerum veniet vindexque reorum,
Qui commissa suis rimabitur argumentis.

PAG. 10. *Menstrua virgo*] Luna. Sic Martianus Capella lib. ix. dixit *menstruam lampadem*, lunam intelligens, quæ modulationibus menstruis variat, æquali vicissitudine, lucem semper atque obscuritatem resumens.

PAG. 12. *Vnda sideribus certat consurgere*] Virgilius *Sidera verberat vnda.*

PAG. 13. *Telluris tumulus formatum creuit in orbem*] Nobilissimus doctissimusque iuuenis Ianus Douza legendum putat *cumulus.*

IN CIRIN.

PAG. 14. V*NDE hominum errores*] Videtur sumtum ex Lucretij lib. II.

Sed nil dulcius est, bene quam munita tenere,
Edita doctrina sapientum templa serena,
Despicere vnde queas alios, paßimque videre
Errare, atque viam palanteis quærere vitæ.

Quo etiam Claudianus allusit in Panegyr. Mallij:

— Ex alta mortalia despicit arce.

PAG. 15. *Peplo*] Bene de hoc peplo Suidas: Πέπλος τὸ ἄρμενον τῆς παναθηναϊκῆς νεώς. ὃν οἱ Ἀθηναῖοι κατεσκεύαζον τῇ Ἀθηνᾷ διὰ πενταετηρίας, ἣν καὶ τὴν πομπὴν διὰ τοῦ Κεραμεικοῦ ἐποίουν μέχρι τοῦ Ἐλευσινίου. πέπλον δὲ τοῦτο

ἐκάλουν, διὰ τὸ ἐρεοῦν αὐτὸν εἶναι. ἐνεγέγραπτο δὲ ἐν αὐτῷ ὁ ἐγκέλαδος ὃν ἀνεῖλεν ἡ Ἀθήνα. ἦν δὲ τῶν γιγάντων εἷς, ἢ ὅτι νικήσαντες οἱ Ἀθηναῖοι πέπλον ἐποίησαν τῇ Ἀθηνᾷ, καὶ ἐνέγραψαν τοὺς ἀρίστους ἐν αὐτῷ. Id peplum Athenis, quinto quoque anno, hoc est, quarto completo, & quinto incipiente, circumferebatur, vt ex Plauti exemplo ab Illustrissimo Scaligero citato, & aliis scriptoribus patet. Et fallitur Lutatius, Statij vetus & doctus interpres, qui tertio quoque anno id factum putat. Cuius verba hæc sunt: *Peplum est vestis candida, aureis clauis picta sine manicis, quod simulachris fiebat. Sed hoc peplum primum est ab Atheniensibus institutum, quod matronæ suis manibus faciebant, & inter triennium numinibus offerebant.* Nisi quis *inter quinquennium*, legendum dicat; quasi non Lutatij error sit, sed exscriptorum, qui sæpe nobis huiusmodi portenta monstra pepererunt; quod equidem crediderim.

PAG. 18. *Indomita virtute r. m.*] *Indomitas virtute r. mentes.*

Roseus fulgebat vertice crinis] Hunc infra *Purpureum crinem* vocauit, quomodo & Statius Silua IIII. lib. III.

Hinc & purpurei cedat coma saucia Nisi.

Cuius quam seruata diu.] Ouidius lib. VIII. Metamorph:

— quam Nisus habet cui splendidus ostro
Inter honoratos medio de vertice canos
Crinis inhærebat, magni fiducia regni.

Hyginus Fabul. CXCVIII. *Nisus Martis filius, siue vt alij Deionis* (malim *Pandionis*, vt apud Apollodorum lib. III.) *filius, rex Megarensium, in capite crinem purpureum habuisse dicitur. Cui responsum fuit, tamdiu eum*

regnatu-

regnaturum, quamdiu eum crinem custodiisset.

PAG. 19. *Sæpe r. p. ascendere prodita muros*] Nobilissimus Dominus Ianus Douza pater, *Perdita* legere mauult.

PAG. 20. *Vigilumque procul custodia primis Excubias foribus.*] Absque dubio rectum erit si legatur, — *primas Excubias foribus studio* &c. Diuidebantur enim Vigiliæ in quatuor partes. Censorinus de die Natali cap. x. *Alij diem quadripartito, sed & noctem similiter diuidebant; id similitudo testatur militaris, vbi dicitur, Vigilia prima, item secunda, & tertia, & quarta.* Vise Vegetium lib. de Re militari III. cap. VIII. Et seruatur hic ordo non solum in militia, sed etiam in principum domibus. Apuleius de Mundo: *Ante fores viri fortes, stipatoresque regalium laterum, tutela peruigili, custodiam per vices sortium sustinebant.* Nec minori cura hoc fiebat in nauibus. Petronius Arbiter: *Illud miror, Encolpi, tibi non succurrisse vnum nautam stationis perpetuæ interdiu noctuque iacere in scapha, nec posse inde custodem, nisi aut cæde expelli, aut præcipitari viribus.* Quod & ex legum Naualium Rhodiorum verbis intelligitur, in quibus præfecti vigilum mentio fit, quem βιγλίων φρουρὸν vocant, vnde & ἡμεροβίγλιον apud Curopalatam ἀπὸ τῆς βίγλης, ex Latio, qui eius sæculi mos erat, sumto vocabulo. Verba legis hæc sunt: εἰ δὲ καὶ ὁ ἀρμενιστὴς ἀμελήσας, καὶ ὁ βιγλίων φρουρὸς ἀποκοιμηθῇ ὡς διαβραχεὶς ἀπώλετο ὁ ἀρμενίζων, καὶ ὃν κρούσῃ ἀζήμιος φυλαττέσθω. Vocabantur huiusmodi vigiles *Noctiani* antiquis. Glossarium Græco-latinum: Νυκτοφύλαξ, *Noctianus, Nocte custos, Vigilis.* Hij autem qui in nauibus excubabant, etiam Ναυφύλακες & *Diatarij* Vlpiano L. 1. §. 3. D. Nautæ, caup. stab. Paulo

lib. III. Tit. VII. *Zetarij*, (quomodo *Zabulon* pro Diabolon) vocantur, nimirum a Diæta, quæ erat custodum non solum in nauibus, verum & domibus. Planum hoc ex inscriptione lapidis Tiburtini. AD ID SEPVLCHRVM HORTVS QVI EST CINCTVS
MACERIA, ET DIÆTA AIVNCTA IANVÆ CVSTODIÆ CAVSA SEPVLCHRO CEDAT.
Nam custodes post ianuam locatos paucos puto esse qui ignorent. Vnde etiam *Ianizari* apud Turcas. Calchondilas de eorum gestis lib. I. *Othomannici generis principem satellites sibi adhibuisse & allegisse, quos Ianizaros, id est ianuas regis seu principis appellauerit.*

Suspensa leuans digitis vestigia primis] Sic Apuleius Milesiarum lib. III. *Suspenso & insono vestigio me perducit.* Maximianus Elegia III.

Fallere sollicitos suspensos ponere gressus,
Et tota nullo currere nocte sono.

Sed optime Tibullus, vt me monuit Nobilissimus Douza Fil. *Vestigia furtim*
Suspenso digitis fert taciturna gradu.

PAG. 25. *Terque nouena ligat*] Multi huius rei meminerunt. Horatius Sat. VIII. lib. I.

Herbas atque incantata lacertis
Vincula cum magno risuque iocoque videres.

Nemesianus Ecloga IIII.

Hæc eadem nobis varieque coloria fila
Et mille ignotas Mycale circumtulit herbas.

In quibus versibus maximum poetam imitatus est in Pharmaceutria:

Terna tibi hæc primum triplici diuersa colore,
Licia circumdo. — De venefica quoque ita scribit

bit Petronius Arbiter: *Illa de sinu licium protulit varij coloris filis intortum, ceruicemque vinxit meum.* Polyæni scilicet, cuius, vt ipse loquitur, inguinum vires funeratæ erant. Morbos enim venefici ligamentis sanabant. Marius Victorinus in Ciceronem: *Medici officium curare est, sed quia multi & incantatione & ligaturis curant, curare, inquit, sed apposite ad sanitatem.* Sed præcipue morbos inguinum: quod & Plinius docet lib. XXVIII. cap. IIII. *Inguinibus medentur aliqui licium tela detractum alligantes nouenis septenisve nodis, ad singulos nominantes viduam aliquam, atque ita inguina adligantes licio.* Cornelius Celsus: *Imponendum licium ex vino est, aut amurca cocta cum eodem.*

Ter in gremium mecum, inquit, despue] Est & hoc ex arte venefica. Theocritus. εἰδ. ζ. χαία τι παρεῖν:

Α῎πις ἐπιφθύσδοισα τὰ μὴ, καλὰ νόσφιν ἐρύκοι. Vbi vetus eius Scholiastes, εἰώθασι δὲ αἱ γραῖαι ὅταν ἐπάδωσιν ἐπιπτύειν. Erat autem ingens veterum in hac re superstitio. Nam & cædes dolo malo perpetratæ expuendo expiabantur. Scholiastes Apollonij lib. IIII. sectione XXXIII. οἱ δολοφονοῦντες ἀρχαίως ἀκρωτηριάσματά τινα ἐπάνω τοῦ ἀναιρεθέντος. καὶ ταῦτα λαβόντες ἐξήρτων τοῦ τραχήλου αὐτῶν. ἔπειτα τοῦ αἵματος αὐτοῦ λαβόντες, τρὶς εἰς τὸ στόμα ἔπτυον. Ad fascinum quoque arcendum in sinum spuebant. Probus commentator Iuuenalis ad illum Satyræ VII. versum: *Conspuiturque sinus. Propter fascinum*, inquit, *verborum ter sibi in sinum spuunt, & videntur fascinum arcere.* Theocritus: ὡς μὴ βασκανθῶ δὲ, τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον. Vise Tibull. lib. I. Eleg. II. In medicina quoque solebant despuere. Plinius lib. XXVIII. cap. IIII. *Veniam a deis spei alicuius audacioris petimus in sinum spuendo. Etiam eadem*

ratione terna despuere deprecatione in omni medicina mos est. quod & apud Petronium Arbitrum anus illa obseruat. *Mox turbatum sputo puluerem medio sustulit digito, frontemque repugnanti signauit. Hoc peracto carmine ter me iussu expuere.* Vbi & de sputo addit quo frontem notabant. cuius etiam sic meminit Persius Satyra II.

— Frontemque atque vda labella
Infami digito, & lustralibus ante saliuis Expiat.

Vise Propertium lib. IIII. Elegia VII.

PAG. 26. *Capiti Scylla est inimica paterno*] Ouidius Metamorph. lib. VIII.

— Thalamos taciturna parentis
Intrat, & (heu facinus) fatali nata parentem
Crine suum spoliat.

Hyginus Fabula CXCVIII. *Nisum Minos Iouis filius oppugnatum cum venisset, a Scylla Nisi filia, Veneris impulsu est amatus, quem vt victorem faceret, patri dormienti fatalem crinem pracidit.*

Tum suspensa n. r. de nauibus altis] Eustathius in Dionysium Alexandrinum ad temonem suspensam fuisse, ait: Μίνως λαβὼν τὰ Μέγαρα διὰ Σκύλλης τῆς Νίσου θυγατρὸς ἐρασθείσης αὐτοῦ, καὶ ἀποτεμούσης τὴν τοῦ πατρὸς κεφαλὴν, ἐνενοήσατο ὅτι ἡ τὸν πατέρα προδοῦσα, οὐδενὸς ἂν ῥαδίως φείδοιτο, καὶ διὰ τοῦτο προσδήσας τῷ πηδαλίῳ νηὸς τὴν πατροδότιν καὶ πατροφόντιν, ἀφῆκε σύρεσθαι διὰ θαλάσσης. καὶ αὐτὴ μὲν εἰς ὄρνεον μετεβλήθη. Neutrum agnoscit Hyginus, qui ita scribit: *Illa se in mare pracipitauit, ne persequeretur.*

Cara Iouis soboles] Versus totus ex IIII. Virgilij Ecloga: nisi quod ibi pro *Iouis* legatur *Deum.*

PAG. 28. *Tellus tumulauit arena*] Malim *Tumulabit.*

Deserit angustis inclusum faucibus Isthmon] Plane ita hæc coniungit Statius Thebaid. I.

Præ-

Præterit hinc arte ſcopuloſo in limite pendens
Infames Scyrone petras, ſcyllæaque rura
Purpureo regnata ſeni, mitemque Corinthon
Linquit, & in mediis audit duo littora campis.

PAG. 29. *Cymba velut magnas ſequitur*] Phaſelli ita ad maiores naues religabantur. Statius Silua II. lib. III. *Quæque ſecuturam religent poſt terga phaſelon.* Leges Nauales Rhodiorum Καράβους & ἐφόλκια vocant. Vnde etiam conuiuæ, σκίαι alias dicti, ἐφόλκοι vocantur. Ariſtophanes: Οὐ μὴν προτοῦ γ' ἐφολκὸς ἦν. Vbi Scholiaſtes: ἔφολκις κυρίως λέγεται ἡ λέμβος, ἤτοι ἡ μικρὰ ναῦς, ἡ ὑφ' ἑτέρας μεγίστης νεὼς ἑλκομένη διὰ βραδυτῆτα. φησὶ γοῦν κἀνταῦθα ὅτι οὐχ ὑπό τινος ἑλκόμενος ἐξώρχετο, ἀλλὰ πρῶτον ἡγεῖτο ἡμῶν: νυνὶ δὲ τί παθὼν οὐκ ἐξέρχεται. Latini hos *Vmbras* vocant. Horatius lib. II. Serm. vltimo: *Quos Mæcenas adduxerat vmbras.* Et *Iſcurras*. Iſidorus: *Iſcurra vocatur qui cauſa eſcæ quemlibet conſectatur.* Plautus Pœnulo:

Faciunt ſcurræ quod ſolent, pone ſeſe homines locant.

PAG. 29. *Facti de nomine Ciris*] Cirin a tondendo dictam etiam Ouidius vult lib. VIII. Metamorph: *Plumis in auem mutata vocatur*
Ciris, & a tonſo eſt hoc nomen adepta capillo.

Κείρειν enim tondere ſignificare ſatis notum. Heſychius Cirin ita interpretatur: Κεῖρις, ὄρνεον ἱέραξ, οἱ δὲ ἀλκυόνα. Alij aliter interpretantur. In auem Cirim mutatam omnium quod ſciam opinio eſt, a quibus tamen diſſentit Hyginus, qui eam in piſcem transfiguratam ait; Fabula CXCVIII. *Niſus dum filiam perſequitur, in auem halieton, id eſt, aquilam marinam conuerſus eſt. Scylla filia in piſcem Cirim quem vocant,*

hodieque si quando ea auis eum piscem natantem conspexerit, mittit se in aquam, raptumque vnguibus dilaniat. Κιεὶς est qui & ἄδωνις dicitur. Hesychius Κιὸς, λύχνος, ὄρνεον, ἢ ἄδωνις, λάκωνες. Vide Suidam.

PAG. 30. *Et pedibus teneris vngues suffixit acutos*] Similiter Apuleius libro Milef. III. de muliere maga, quæ sese in bubonem plumabat: *Membra tremulo succussu quatit. Quis leniter fluctuantibus, promicant molles plumulæ, crescunt fortes pinnulæ, duratur nasus incuruus, coguntur vngues adunci, fit bubo Pamphile.*

IN ÆTNAM.

PAG. 31. DOMITIS *nemo Cererem iactaret in aruis.*] Philostratus Icon. lib. II. in Cyclope: Οἱ θερίζοντες τὰ λήια, καὶ τρυγῶντες τὰς ἀμπέλους, οὔτε ἤρωσαν ὦ παῖ ταῦτα, οὔτε ἐφύτευσαν, ἀλλὰ αὐτόματα ἡ γῆ σφίσιν ἀναπέμπει ταῦτα. εἰσὶ γὰρ δὴ κύκλωπες, οἷς οὐκ οἶδα ἐξ ὅτου τὴν γῆν οἱ ποιηταὶ βούλονται αὐτοφυᾶ εἶναι, ὧν φέρει. *Domitis* autem *aruis* dixit, quemadmodum Petronius: *Aratro domefacta tellus nitet.*

PAG. 32. *Et ructet ab imo*] Plinius lib. II. cap. CIII. de Ætna loquens: *Quinquaginta & centena millia passuum arenas flammarum globus eructet.*

PAG. 33. *Funduntur fulmina*] Hesiodus Theogonia, οἱ δὲ κεραυνοὶ ἴκταρ ἅμα βροντῇ τε καὶ ἀστεροπῇ ποτέοντο χειρὸς ἄπο στιβαρῆς &c. Vbi lege reliqua, nam huc pertinent.

PAG. 37. *Glomeratus nimbus arenæ*] Lucretius lib. VI. — *Extollere flammas*

Saxaque subiectare, & arenæ tollere nimbos.

PAG. 38. *Sacra perurgentem capitis adtollere cæli.*]

Ita

Ita recte emendatum Scaligero. & firmandæ coniecturæ fecerint ista Manilij lib. II.

Quis neget esse nefas inuitum prendere mundum,
Et velut in semet captum deducere in orbem.

Idem lib. IIII. *peruidimus omnem:*
Et capto potimur mundo.

Hæc monuit amicissimus I. Douza Filius.

Nautæ quo sidere lintea tendant &c.] Inuentores huius artis primi Phœnices fuere. Plinius lib. VII. cap. LVI. Sed Tiphyn fabulantur poetæ. Valerius Flaccus lib. I.

Peruigil Arcadio Tiphys pendebat ab astro
Hagniades, felix stellis qui segnibus vsum
Et dedit æquoreos cælo duce tendere cursus.

Quod ille ex Apollonij lib. I. sumsit:

Τῖφυς Ἀγνιάδης σιφαέα κάλλιπε δῆμον
Θεσπιέων, ἐσθλὸς μὲν ὀενόμενον προδαῆναι
Κῦμ' ἁλὸς εὐρείης ἐσθλὸς δ' ἀνέμοιο θυέλλας
Καὶ πλόον ἠελίῳ τε καὶ ἀστέρι τεκμήρασθαι.

PAG. 39. *Et quæcunque iacent tanto miracula mundo.*] Douza legit *toto m. m.*

Nam quæ, mortales, spes est] Posset legi: *Nam quæ, mortales, res est.* Vt sæpissime apud Comicos. Plautus Milite: *Sed quid hoc? quæ res est? quid video.*

Ante pedes transire] Autor vetus apud Donatum in Adelphis: *Quod ante pedes est non videt, cæli scrutatur plagas.* Quod ilocalariter dictum fuit in Thaletem; qui, cum siderum cursum contemplaretur, in puteum decidit. Diogenes Laertius: Σὺ γὰρ ὦ Θαλῆ τὰ ἐν ποσὶν οὐ δυνάμενος ἰδεῖν, τὰ ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ οἴῃ γνώσεσθαι. nec longe ab his abit illud Minutij Felicis in Octauio, *Desinite cæli plagas, & mundi fata & secreta rimari,*

rimari, satis est pro pedibus aspicere.

Euertimus omne profundum.] Douza *euerrimus.*

PAG. 40. *Præcipiti delata sono.*] In V. C. *delecta* legitur. quod Illustrissimus I. Scaliger in *deiecta* mutat. Mihi tamen illud *delecta* etiam probum videtur. *Deligere* enim antiquitus pro deiicere vsurpatum apud Terentium legitur. Plautus quoque Asinaria ea voce vsus: Scena, Cur me retentas:

Huic quod dem nusquam quicquam est
Hinc me clamore ex adibus delegit huius mater.

Sic enim malo ex V. C. Florentino legere, quam vt alij, *Hinc me amantem eiecit. Clamor* hic conuicium, vt & apud Pacuuium: *Vbi illic est, me miserum quia nam clamore eliminat.* Sic etiam dicebant *eligere* pro eiicere. Lycon apud Rutilium Lupum: *Interea alium contumeliose extra ianuam electum, vacillantem puer sustentat.* nec puto mendosum locum esse.

PAG. 45. *Vulcani nomine sacra.*] Gratius:

Est in Trinacria specus ingens rupe, cauique
Introrsum reditus, circum atra mania silua
Alta premunt, ruptique ambustis faucibus amnes
Vulcano condicta domus, quam subter eunti
Stagna sudant venis, oleoque madentia viuo.

Vide Cassiodorum lib. III. Variarum XLVII.

PAG. 48. *Follesque trementes Exanimant.*] Lego *tumentes.* Quæ enim sufflata sunt tumida dicuntur. Vnde *sufflare se*, pro irasci posuit Plautus: eadem etiam de causa *in fermento esse*, quia qui irascuntur tumidi fiunt. Et *tumentes* pro iratis dixit Plinius Panegyrico Traiani: *Principes ad odium sui leniendum tumentibus plebis animis obiectabant.* Ergo, vt dixi, verum esse puto *tumentes.* nam fere semper ita coniunge-

iungebant hæc duo, adeo vt & ſeparatim *Follicare* pro tumere vſurparent, vt Hieronymus ad Euſtach: de cuſtodienda virginitate *Follicantes caligas*, id eſt diſtentas ſeu tumidas. Et eleganter in Gloſſario *Follis* exponitur ἀσκός. quo ſignificatu legitur apud Apuleium & alios. ideoque etiam corpus humanum *Folliculum* dixerunt. Lucillius apud Nonium in Folliculo. Arnobius lib. 11. *Nihil eſt nobis promiſſum ad hanc vitam: nec in caruncula huius folliculo conſtitutis, opis aliquid ſponſum auxiliique decretum.* Sic Græci θύλακον vſurpant. Theodoretus de Martyrib. lib. VIII. οὐδέ γε ἀνάξαρχος ἐκεῖνος ὃς ὑπέροις πτισσόμενος σιδηροῖς ἔλεγεν, ὥς φασιν. πτίσσε τὸν ἀναξάρχου θύλακον. ἀνάξαρχον γὰρ οὐ πτίσσεις. quod ex Diogene Laertio ſumſit lib. IX. in Anaxarcho, vbi ita legitur: πτίσσε τὸν ἀναξάρχου θύλακον, ἀνάξαρχον δὲ οὐ πτίσσεις. Ad verbum expreſſit Tertullianus Apologetico cap. vltimo: *Anaxarchus cum in exitium ptiſſana pilo contunderetur, Tunde, tunde, aiebat, Anaxarchi follem, Anaxarchum enim non tundis.* Atque vt hi *follem* dixere, ſic Varro *corticem* in Tithono περὶ γήρως. *Sic inuitata matura anima corporeum corticem facile relinquit.*

IN OBITVM M. T. CICERONIS.

PAG. 51. VINDEX *ille fori, legum ritusque togæque.*] In V. C. corrupte legitur, *virusque.* Scribo, *legum iurumque.* Sic Cato apud Chariſium Soſipatrum lib. 1. *iurum legumque cultores.*

IN MORETVM.

PAG. 52. EXCITAT & c. l. *flatibus ignem.*] Hoc Tertullianus de spectaculis cap. XXV. *Conflabellare scintillas* dixit. *Inter se de commercio scintillas libidinum conflabellant*. Glossarium *Flabello*, ῥιπίζω: quod itidem apud Tertullianum de Pallio cap. IIII.

PAG. 53. *Fessa succedit laeua sorori*] Eleganter *sororem* vocat. Sic Plautus Pœnulo:

Nunc obsecro te Milphio hanc per dextram,
Perque hanc sororem læuam.

Torta comam labroque tumens] Propria hæc facies Æthiopum, quam & Petronius Arbiter tangit: *Age nunquid & labra possumus tumore teterrimo implere? numquid & crines calamistro conuertere?* quo etiam pertinet Plautinum illud, *Totam te faciam pugnis vt sis morula.*

Continuis rimis calcanea scissa rigebant] Iuuenalis Satyra III. — *Si rupta calceus alter*
Pelle patet; vel si consuto vulnere crassum
Atque recens linum ostendit non vna cicatrix.

Quomodo etiam Martialis lib. I. Epigram. CIIII.
Calceus est sarta terque quaterque cute.

Calciamenta ista rupta qui resarciebant, vltimis temporibus vocabantur *Veteriualli*. Glossarium: Παλαιοῤῥάφος *Veteriuallus*. Ibidem Παλαιοῤῥάφιον, *Sutriballum*. sic etiam vetus commentator Iuuenalis interpretatur illa verba, *Consuto vulnere*, id est, *a Sutriballo sutus.*

PAG. 54. *Et calamo redimita*] V.C. *Et calamo recidiua.* non male. Arnobius lib. III. *Quicquid prior ætas abstu-*

abstulisses, recidiua substitutio subrogaret. Corippus de laudibus Iustini lib. I. — *A busto recidiua suo.* Hinc nomen *recidiuatus* formauit Tertullianus de Resurrectione carnis cap. I. *Certe recidiuatum animæ corporalem prænunciauerunt.* Et capite XXX. *Recidiuatus Iudaici status de recorporatione & readunatione ossium figuratur.*

PAG. 54. *Testisque tegens superaggerat ignes.*] Vise Porcium Catonem de Re Rustica.

Grauis ære redibat] Virgilius Bucol. Eclog. I.

Non vnquam grauis ære domum mihi dextra redibat.

Columella lib. X.

Ære sinus gerulus plenos grauis vrbe reportet.

PAG. 55. *Vires infundit aceti*] Apicius de re culinaria lib. I. cap. XXXV. *Moretaria. Mentham, rutam, coriandrum, fœniculum, omnia viridia; ligusticum, piper, mel, liquamen si opus fuerit acetum addes.* Vide Colummell. lib. XII. cap. LVII.

PAG. 56. *Quem lotis recipit manibus.*] Est hoc præceptum Porcij Catonis: *Panem depsticum sic facito. manus mortariumque bene lauato.*

Sub iuga parentes cogit lorata] Hæc Vitruuius. *Subiugiorum lora* vocauit lib. X. *Eadem ratione iumenta, cum iuga eorum subiugiorum loris per medium temperantur, æqualiter trahunt onera.* Porcius Cato de Re Rustica *subiugia lora*, quomodo & Glossarium: ὑποζύγιον *iumentum subiugium.* Restituenda hæc vox Apuleio lib. VII. Milesiarum: *Nequissima illa mulier, mola machinaria subiugem me dedit.* Sic enim legendum docuit me vir summus. Vulgo corrupte *sub iugum me dedit.*

IN

IN DIRAS.

PAG. 56. MONTIBVS *& siluis d. t. f. Lycurge*] Sæpe in scriptoribus huius Lycurgi facti mentio fit. de quo etiam Philippus, qui sibi secures eius optat, vt vites abscindat, Antholog. lib. I. cap. II. ΕΙΣ ΑΜΠΕΛΟΝ:

> Δίζημαι Λυκοεργὲ τεὰς χέρας, ὡς ἀπὸ ῥίζης
> Κλήματος ὠμοτόκου βλαστὸν ὅλον θερίσῃς.

Plura de hoc Lycurgo scire qui voluerit, legat Apollodorum Biblioth. lib. III. Iul. Firm. de errore profan. rellig.

Ipsa non silua frondes, non flumina montes] Absque dubio legendum, *Non flumina fontes*. Quod rectum esse probat quintus ab hoc versus, vbi eadē repetit:

> *Desint & siluis frondes & fontibus humor.*

PAG. 59. *Hoc formosa magis*] Nobilissimus Douza Pater ita duos hos versus legendos existimat:

> *Hoc formosa magis; mea quod formosa puella est*
> *Vobiscum, & tacite nostrum suspirat amorem.*

Douza autem Filius: *Nostri suspirat amore*. Mihi nihil mutandum videtur. Sic enim locutus Tertullianus Apolog. cap. XV. *Cybele pastorem suspirat fastidiosum erubescentibus vobis.*

PAG. 60. *Veneris stipendia*] Douza pater mauult *Dispendia*.

IN PRIAPEIA.

PAG. 62. SED *ruber hortorum custos*] *Ruber* dicitur propter fascinum rubrum. Catullus: *Sedet reuinctus cum rubenti fascino.* & alibi in Priapeis,

Rubro

Rubro Priape furibus minare mutino.

Horat. lib. I. Sat. VIII.

Obscœnoque ruber porrectus ab inguine palus.

PAG. 63. *Cum teget obsessas inuida barba genas*] Malim, *Ninguida barba.* Sic infra,

— canis cum barba caput albicet capillis.

Ex Elephantidos libellis] Martia. lib. XII. Epig. XLIII.

Quales nec Didymæ sciunt puellæ,
Nec molles Elephantidos libelli,
Sunt illic Veneris nouem figuræ.

Vbi nouem figuræ illæ sunt, de quibus Philænis librum conscripsit. Infra:

Tot figuras, quot Philænis enarrat.

Ex Elephantidos libellis Tiberius, qui libidinosissimus fuit, figuras depingi curauit, quibus cubiculum instruxit, ne cui in opera edenda, vt Suetonius de eo loquitur, exemplar imparatæ scenæ deesset.

Quod meus hortus habet.] Imitatum in Epigrammate veteri:

Quod meus hortus habet gratanti suscipe mente.
Sic frueris lætus quod tuus hortus habet.

Quemadmodum hic *hortus*, sic etiam apud Græcos νάπ☉- vsurpatur. Hesychius νάπ☉-, γυναικὸς αἰδοῖον. Latine ad verbum *Saltus.* Plautus Casina:

— Tegit veste id qui estis, [*ire.*
Vbi illum saltū video obseptum rogo vt altero sinat

PAG. 64. *Non me Praxiteles Scopasve fecit*] Columella lib. X.

Non tibi Dædaliæ quærantur munera dextræ,
Nec Polycletea, nec Phragmonis, aut Ageladæ
Arte laboretur, sed truncum forte dolatum
Arboris antiquæ numen venerare Ithyphalli.

Et dixit mibi] Indicat ita impolite fabricatum fuiſſe, vt neceſſum habuerit dicere, Tu Priapus eſto; alioquin in ea cauſa fuiſſe vt ignoraretur, Priapus ne eſſet, an putre & inutile lignum. Sic pictores rudi adhuc ſæculo, & cum nondum magna iſta ars ad tantam excellentiam perueniſſet, picturis ſubſcribebant, hic homo, hic aſinus. Ælianus Variarum lib. x. cap. x. Ὅτε ὑπήρχετο ἡ γραφικὴ τέχνη, καὶ ἦν τρόπον τινὰ ἐν γάλαξι, καὶ ἐν σπαργάνοις, οὕτως ἄρα ἀτέχνως εἴκαζον τὰ ζῶα, ὥστε ἐπιγράφειν αὐτοῖς τοὺς γραφέας, τοῦτο βοῦς, ἐκεῖνο ἵππος, τοῦτο δένδρον.

PAG. 65. *Barbatum furem tertia pœna manet*] Scilicet oris ſtuprum: ita enim hoc vocat Arnobius lib. II. *Nihil pati renuentes ad oris ſtuprum parata.* Nec debet hic locus mutari, quod quidam nuper tentauit. Horatius *ore adlaborare* dixit Epod. VIII.

Minuſve languet faſcinum,
Quod vt ſuperbo prouoces ab inguine,
Ore adlaborandum eſt tibi.

Sic apud Pauſaniam, vt me monuit vir doctiſſimus, Συναμωρείδης ſumitur. τὴν Ἀθαλάντην συναμωρημένην, quod tamen Ariſtophanes ſimpliciter pro virum pati vſurpat, ἐν νεφέλαις. γυνὴ δὲ συναμωρημένη χαίρει.

PAG. 66. *Fulmina ſub Ioue ſunt.*] Secundus Antholog. lib. IIII. ΕΙΣ ΘΕΩΝ ΚΑΙ ΘΕΑΙΝΩΝ ΑΓΑΛΜΑΤΑ. cap. ιβ.

Τύμπανα καὶ θύρσον Βρομίου. Ζηνὸς δὲ κεραυνόν,
Ἀσπίδ' ἐνυαλίου καὶ κόρυν ἠΰκομον,
Φοίβου δ' εὔτοξον φαρέτρην, ἁλίου δὲ τρίαιναν,
Καὶ σθεναρῶν χειρῶν Ἡρακλέους ῥόπαλον.

Quia vero Hercules ſemper cum claua pingebatur, interdum etiam cum claua, ſagittis & pelle leonina, ideo

ideo Tertullianus, vna voce hæc omnia comprehendens *Scytalosagittipelligerum* eum vocat, libro De pallio cap. IIII. *Adoratur a vobis qui erubescendus est, Scytalo sagittipelliger ille, qui totam epitheti sui sortem, cum muliebri cultu compensauit.*

Laterna videor fricare cornu.] Laternæ olim, vt & nunc, ex cornu fiebant. Plautus in Aulularia: *Quis Vulcanum in cornu conclusum gerit?* fiebant etiam ex vesicis. Martialis Apophoretis, Lemmate *Laterna ex vesica* LXII.

Cornea si non sum, numquid sum fuscior? aut me
Vesicam, contra qui venit esse putat.

PAG. 70. *Phœbus comosus.*] Stat. Sil. IIII. lib. III. *Intonsoque ostende patri.* Phœbo scilicet, qui pater Æsculapij.

Hercules lacertosus] Philostrat. Icon. II. in Anthæo, ita Herculem depictũ scribit: Γέγραπται δ' ἰσχὸς, οἷος, καὶ τὸ τέχνης ἔμπλεως, δι' ἁρμοστίαν τοῦ σώματος. εἶνδ' αὖ καὶ πλώειος, καὶ τὸ εἶδος ἐν ὑπερβολῇ ἀνθρώπου ἐστὶν αὐτῷ καὶ αὖθος αἵματος, καὶ αἱ φλέβες, οἷαι ἐν ὠδῖνι θυμοῦ τινος ὑποδεδυκότος αὐτὰς ἐστί.

At fronte crinita.] Eleganter hæc vt omnia emendat D. Scaliger. Posset tamen etiam legi: *At fronte cornuta Arcad.* Cornuti enim Satyri, nihilque hominum habent nisi faciem, dicit M. Capella. Quare autem cornuti pingantur, docet Fulgent. Mythol. lib. III. *Ideo Satyri caprinis cornibus depinguntur, quia nunquam nouere saturari libidine.*

PAG. 71. *De quæstu libera facta suo est*] Plautus,

Libera eris actutum, si crebro cades.

Nam *cadere* inter verba Romana: quod si crebriuscule facerent, summulam pecuniæ corradebant, qua

se in libertatem (sæpe hoc apud comicos habetur) vindicabant. Eodem modo apud quasdam gentes virgines liberæ dotem sibi comparabant. Sextus Empiricus Pyrh. Hypot. lib. III. quem vide. Plautus id Thuscis adtribuit, Cistellaria:

—Tusco modo

Tute tibi indigne dotem quæras corpore.

Augustinus de Ciuitate Dei lib. IIII. cap. X. etiam Phœnicibus: *Phœnices donum dabant de prostitutione filiarum, antequam iungerent eas viris.*

PAG. 74. *Porta te faciet patentiorem*] Etiam *Portam* inter obscæna vocabula fuisse constat. Catullus:

— Patente porta

Percurrent raphanique mugilesque.

Quo pertinet & illud:

Portam ingredi nefas qua exieris.

Sic etiam apud Græcos θύρα vsurpatur, vnde Bacchus Διθύραμβος vocatus, παρὰ τὸ δὶς θύραζε βαίνειν: ita enim malo interpretari, quam ab antro διθύρῳ, in quo eum enutritum fabulantur, cuius etiam opinionis Scholiastes Apollonij est lib. IIII. διὰ τοῦτο διθύραμβος ὁ διόνυσος ἐκλήθη, διὰ τὸ δύο θύρας ἔχειν τὸ ἄντρον.

Qui latus tuentur] Inde etiam *Latrones* antiquitus dicti σωματοφύλακες. Varro de Lingua Lat. lib. VI. *Latrones dicti ab latere, qui circum latera erant regi, atque ad latera habebant ferrum, quos postea a stipatione stipatores appellabant.* Glossarium *stipator*, σωματόφυλαξ. Apuleius de Mundo: *Ante fores viri fortes, stipatoresque regalium laterum.* Recte vero Varro dicit Latrones inde dici, quod ad latera habebant ferrum: ea namque de causa δορυφόροι Græce vocantur. Hesych.

ſych. δορυφόρος, ὁπλοφόρος ὑπασπιστὴς, ἢ φύλαξ τῶν τυράννων καὶ προσώπων. Gloſſarium, δορυφόρος *ſtipator*, *ſatelles*. Vltimis autem temporibus dicti *Scribones*. Agathias lib. III. εἷς δέ γε ἦν ἐκ τῶν ἀμφὶ τὰ βασίλεια δορυφόρων, οὓς δὴ σκρίβωνας ὀνομάζουσιν. Suidas tamen non ipſos ſatellites Scribones vocatos ſcribit, ſed τῶν σωματοφυλάκων ὑποφερομένους. *Scribones* etiam vocatos, qui antea *Deputati*, refert Leo Imperator in Excerptis, quæ accepta debemus V. C. Bon. Vulcanio: Δαιπυτάτοι δὲ προσηγορεύοντο τὸ παλαιὸν, οἱ νῦν λεγόμενοι σκρίβωνες, οἵτινες παρακολουθοῦντες τῇ παρατάξει, τοὺς ἐν τῇ μάχῃ τραυματιζομένους ἀναλαμβάνονται ὡς ἰατροὶ, καὶ περιποιοῦντες. Adeo vt non vnum eorum officium fuerit.

PAG. 75. *Quare qui ſapiet malum cauebit*] Errat ſi quis emendandum putet: *Qui ſapiet malo cauebit*. Qua enim de cauſa malum cauere perperam dicatur non video.

PAG. 78. *Mentula ſmerdalea eſt*] Sic in Epigrammate veteri:

Non mihi laudanturque manus; hæ namque rapaces:
Et non laudatur mentula, merdacea eſt.

Cithara tenſior ipſa ſua] Sic ſupra:

Tormento citharaque tenſiorem.

Incipit Ilias ira.] Notus verſus Homeri: Μῆνιν ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος. Atque hæc erat prima fabula, quam in ſcholis antiquitus diſcebant; Theodoretus ſermone de Fide: τούτων δέ γε οἱ πλεῖστοι μὲν, οὐδὲ τὴν μῆνιν ἴσασι τοῦ Ἀχιλλέως. ἐξ ἧς ἄρχεσθαι τῶν ἐλλογίμων μαθημάτων εἴωθε τὰ μειράκια. Ideo etiam lepide in Epigrammate veteri, Antholog. lib. I. cap. XVII.

ΕΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥΣ:

Ἀρχὴ γραμματικῆς πεντάστιχος ἐστὶ κατάρα;
Πρῶτος μῆνιν ἔχει.

Qui libum dederat.] Calpurn. Ecloga II.

Fundere liba Priapo.

PAG. 79. *Nidorem p. prosecuta fumi.*] *Nidor* κνίσσα. Homerus & alij. Sic semper Theodoretus aduersus Græcos, vt lib. VII. Σφόδρα γὰρ αὐτοὺς χαίρειν οἱ ποιηταὶ φασὶ τῇ λοιβῇ καὶ τῇ κνίσῃ. Retinuit vocem Græcam Arnobius lib. VII. *Pasciturque de cnißu quas euomunt ardentia exta.* Nec de veritate eius lectionis dubitandum est.

PAG. 80. *Dodona est tibi Iupiter.*] Sidonius Apollinaris in docto Panegyrico ad Priscum Valerianum:

Non diuos specialibus fauentes
Agris, vrbibus, insulisque canto:
Saturnum Latio, Iouemque Creta,
Iunonemque Samo, Rhodoque Solem,
Ænna Persephonem, Mineruam Hymeto,
Vulcanum Lypare, Papho Dionem,
Argis Prescea, Lampsaco Priapum,
Thebis Euchion, Ilioque Vestam,
Timbra Delion, Arcaden Liceo,
Martem Thracibus, & Scythis Dianam,
Quos fecere deos dicata templa.
Thus, sal, far, mola, vel superfluarum
Consecratio cerimoniarum.

Iunoni Samos, & Mycena Diti:] Lego, *Iunoni S. & Mycena: Diti Vnda Tanaros, æquorisque Regi.* Statius Thebaid. lib. I.

Et Samon & veteres armis excinde Mycenas.

Vbi commentator: *Samos & Mycena atque Sparta Gracia ciuitates Iunoni sacrata sunt.* Tænarum vero Plutoni

Plutoni dicatum, quis nescit? Apul. Milesf. VI. *Quare Tanarum inibi spiraculum Ditis.*

PAG. 81. *Ennaa Cererem.*] Stephanus de vrbibus, Εννα, πόλις σικελίας, κτίσμα συρακουσίων, μετὰ ἔτη συρακουσῶν. ὁ πολίτης ἐνναῖος, καὶ ἐνναία. Semper apud Iul. Firmicum *Henna* legitur, non *Enna*: & male apud Sidonium *Ænna*, per *Æ*.

Hoc est ladere dum iuuatis.] Ouidius Tristium lib. I.

Tantum ne noceas, dum vis prodesse, memento.

IN CATALECTA.

PAG. 87. QVID *palluisti fœmina? an ioci dolent.*] Ianus Douza, Dominus Nordowix, hoc modo legendum censet: *Quid palluisti? feminane an loci dolent.*

Flauumque propter Thybrim] Idem Douza legit:

Flauumque propter Tybrim olentes nauticum.

id est, nautas ipsos Tyberinos nauteam olentes.

PAG. 91. *Immoderata pati nunc frigora.*] Vnice cum his conueniunt elegantissimi poetæ Claudiani versus, Paneg. de tertio consulatu Honorij Augusti:

Frigora saua pati, grauibus non cedere nimbis;
Æstiuum tolerare iubar, transnare sonoras
Torrentum furias.

Communem belli Deum.] Sic Virgilius in Ciri: *Communemque timere Deum.* Auctor Panegy. Maximiano Aug. dicti: *Nec vereri dubia bellorum, nec Martem, vt dicitur, putare communem.*

IN COPAM.

PAG. 94. *Iuncea fiscina*] Φορμὸν σχοίνινον Polluci. quo etiam vtebantur cum ad forum, seu macellum irent, & Latine *Fiscum* vocabant. Glossarium, *Fiscus* κύρτος ἀλιάδικος. Asconius etiam nummorum receptaculum (quod pauci non sciunt) esse ait. in Verrem II. *Fisci, Fiscinæ & fiscellæ, spartea sunt vtensilia, ad maioris summæ pecunias capiendas* &c. hic *fiscella* forma est vbi casei exprimuntur. inde *Fiscellus*, mollis casei appetitor. Festus, & Glossæ Isidori.

Grauidum necte caput strophio] Nimirum mos hic potatorum erat, vt caput coronarent. Tertullian. de Resurrect. carnis XVI. *At enim calix bene sibi conscius, & de diligentia ministerij commendatus, de coronis quoque potatoris sui inorabitur* &c. quod ideo faciebant ne cito vino deponerentur; hoc enim coronas prohibere putant; imo etiam ebriacos (vt loquitur Plautus) iam factos, sobrios reddere. Auctor Geopon. lib. VII. cap. XXXIII. καὶ στέφανοι (sc. ἀνανήφειν ποιοῦσι τοὺς μεθύοντας.) ἀπὸ ποικίλων ἀνθῶν ἐπιτιθέμενοι τῇ κεφαλῇ. Hisce coronis Ægyptij auiculas alligabant, quas *Dacnades* nominant, quæ fritinniendo morsicandoque eis somnum inter potandum excutiebant. Vise Festum.

IN C. PEDONIS ALBINOVANI

ELEGIAM DE MÆCENATIS OBITV.

PAG. 95. IN *mollibus hortis Sederat argutas.*] Ianus Douza pater ita legit:

In mollibus hortis, Sidere & argutas, &c.

PAG. 96.

PAG. 96. *Potasti galea*] Poculum militis galea est. Statius libro Thebaidos III.

Hostilem Hismenon galeis Dircemque bibemus.

Lucanus: *— concitus ira*

Excussit galeam, suffecitque omnibus vnda.

IN EIVSDEM ELEGIAM
DE MORTE DRVSI.

PAG. 104. VNGERE *nate manus.*] Respicit ad morem antiquitus vsitatum, videlicet vt mortui vngerentur. Virgilius: *Corpusque lauant frigentis & vngunt.* Dicebatur hoc *pollingere.* Glossarium *Pollingo,* περιστέλλω νέκρον σοροπλοκέω, ἐνταφιάζω. Videtur confundere cum Vespillonibus: (eorum enim officium mortuos sepelire,) in quo tamen subscriptorem habet Sidon. Apollinarem lib. III. Epist. XIII. *Moxque sidente strue torrem deuolutum reddere pyra fastidiosus pollinctor exhorret.* Tertullianus quoque aduersus Gnosticos cap. VII. sic inquit: *Si noster quoque Deus, propria hostia nomine martyria sibi depostulasset, quis illi exprobrasset funestam religionem, & lugubres ritus, & aram rogum, & pollinctorem sacerdotem, & non beatum amplius reputasset quem Deus comedisset.* Obscurior paulo locus, & vt mihi videtur corruptus, quem tamen sic restituendum puto: *Et aram sacerdotis, & rogum pollinctoris.* sacerdotes enim arã tractant, quod eleganter funestam religionem vocat: pollinctores rogum, quod lugubres ritus. Et sæpius ita ab exscriptoribus erratum, curioso harum rerum deprehendere licet. Velut in hoc Panegyrici Max. Augusto dicti loco: *Concursare inter se agricola, nunciare*

totis visa (sic Tertull. de Spectac. cap. 16. *Nunciant inuicem quod simul ab omnibus visum est) aræ incendi, thura poni, vina libari, victimas cadi.* Legendum enim, *aræ poni, thura incendi.* Eodem modo & in Apuleio erratum de Deo Socratis libro: *Tranquillitas maris, & clementia ventorum, per fibrarum notas, & alitum vias, & serpentum escas explorata.* Malim legere, *Alitum escas & serpentum vias.* Quid enim magis vsitatius fuit, quam ex auium esu omen captare? vnde etiam priua illa ad hanc rem nata vocabula, *Solistimum* & *soniuium tripudium*, nimirum quæ dicebantur cum pullo puls ex ore cecidisset: de quibus legendus Festus. Ominosum etiam fuisse, si serpens in via occurrisset, vel vnus Horatij versus fidem fecerit: *Rumpat vt serpens iter institutum.*

Posset tamen, vt ingenue quod sentiam fatear, Apuleij recepta lectio aliquo modo tueri, hisce Propertij versibus lib. IIII. Eleg. VIII.

Lanuuium annosi vetus est tutela Draconis;
Hic vbi Tartareæ non perit hora moræ &c.
Ille sibi admotas a virgine corripit escas.
Virginis in palmis ipsa canistra tremunt.

Quo pertinet etiam Tertullian. libro ad vxorem, cap. VI. *Roma quidem, quæ ignis illius inextinguibilis imaginem tractant, auspicia pœnæ suæ cum ipso Dracone curantes, de virginitate censentur.* Qui locus absq. Propertio non facile poterat explicari; nec minus Propertius absque hoc Tertulliani. Sed hæc extra ordinem dicta sunto. Ergo Vespillonum, vt monui, officium, quæ ad lugubres ritus, hoc est rogum spectant curare. vnde Glossarium *Vespillo νεκροθάπτης.* In alio Glossario *Vispinio νεκροδότης.* Lego, *Vispillo νεκροθάπτης.*

De

De Pollinctoribus Fulgentius Planciades ita: *Pollinctores qui funera morientium accurant. Plautus Pœnulo, Quia mihi pollinctor dixerat, qui eum pollinxerat. Dicti pollinctores quasi pollutorum vnctores,* Vbi etiam vides mortuos pollutos dici: vnde domus polluta, in qua mortuus, quæ idcirco expiatione indigebat. Flamini etiam Diali mortuum tangere non licebat; causa, ne quid morticinum eum contaminaret, quod non vetitum, nisi mortuos pollutos putassent. Gellius lib. x. cap. xv. *Locum in quo bustum est, nunquam ingreditur, mortuum nunquam adtingit; funus tamen exequi non est religio.*

PAG. 105. *Et vidi euersos.*] Lego, *inuersos*. Mos hic priscus, nempe in funere magnorum virorum insignia & imagines eorum anteferre. Horatius Epod. VIII. *— funus atque imagines*
Ducant triumphales tuum.

Vbi vetus commentator, *Solebant in funere nobilissimi cuiusque imagines maiorum præferri ad ostentationem nobilitatis, quod adhuc obseruari videmus in funeribus principum virorum.* Obseruabant autem ne erecta sed inuersa gererentur: id quod hic factum vides, & apud Statium Thebaid. VI.

Tunc septem numero turmas (centenus vbique
Surgit eques) versis ducunt insignibus ipsi
Graiugenæ reges, lustrantque ex more sinistro
Orbe rogum.

PAG. 106. *Gentibus aduersis forma sit illa precor*] *Aduersis* ἀντὶ τοῦ *Aduersariis.* Ammianus Marcell. *Aduersos fortius oppresserunt.* Dixerunt etiam *Aduoses.* Festus, *Aduosem, aduersarium, hostem.* Glossarium, *Aduores* ἐναντίοι. Est autem in his verbis formula sol-

lemnis

lemnis; qua vtebantur, quando hostibus mala imprecabantur. Plautus de eo qui malum nuncium adferebat: *Principium inimicis dato.* Apuleius: *Hostes & omnes inimici tam duram imo vero Vlyſſeam peregrinationem incidant.*

Incerti clauduntque domos] Tacitus Annal. lib. II. de hoc ipſo agens ſic ſcribit: *Hos vulgi ſermones audita mors adeo incendit, vt ante edictum magiſtratuum, ante ſenatus conſultum, ſumpto iuſtitio desererentur fora, clauderentur domus, paſſim ſilentia & gemitus, nihil compoſitum in oſtentationem.* Non ſolum autem domos in quibus mortuus ſeruabatur, claudere moris erat, ſed ne focum quidem in iiſdem facere. Apuleius Mileſ. lib. II. *Abi, inquit, fatue, qui in domo funeſta cenas & partes requiris, in qua totiiugis iam diebus ne fumus quidem viſus eſt vllus.*

Durauitq; animum] Id eſt, obfirmauit. ſic Paulus I. C. l. XVIII. de Quæſtion. *Repeti in quæſtionem poteſt, maxime ſi in tormenta animum corpuſq; durauerit.* Quintilianus Declamat. CCLXXIX. *Non omnium animos maritorum durare ad ſanguinem: eſſe quoſdam mitiores, qui ne conſpicere quidem cruorem ſufficerent.* Et alibi paſſim hoc verbum ita vſurpatum reperitur.

PAG. 107. *Cæruleum magna legit ab ore manu*] Scribe: *Cæruleo magna l. a. o. m.*

PAG. 108. *Penſa ſeuera trahunt*] *Trahere penſa,* eleganter. Martial. in Xeniis, *Improba cum morſu fila manuque trahes.* Hinc *Tracta.* Gloſſarium *Tracta* ἑλκύσματα, μηρύματα. Varro *Lanea tracta miniſtraſſet infectori.* contrarium huic *Retractare.* Apuleius Mil. XI. *Qui fatorum etiam inextricabiliter retractas licia.*

PAG. III. *Turba vix ſatis vna ratis*] Petronius Arbiter:

Arbiter: — *vix nauita Portmeus*

Sufficiet simulachra virum traducere cymba:

Classe opus est. —.

Causarum triplex] Videtur significare hic tria volumina illa Sibyllæ Cumanæ a Tarquinio mercede comparata, & magna cum veneratione in Capitolium reposita, vnde XVuiri Fatalium librorum, si quid forte durius incideret, oracula ac sortes rerum futurarum peterent sibi. Dicit ergo secundum illorum vaticinia mundum hunc, & quicquid sub ipso est, finem suum aliquando sortiturum. Hæc Ianus Douza Pater.

PAG. 115. *Denique laudari*] Suetonius in Claudio Cæs. cap. I. *Augustus tantopere & viuum* (Drusum) *dilexerit, vt coharedem semper filiis instituerit, sicut quondam in senatu professus est: & defunctum ita in concione laudauerit, vt Deos precatus sit, similes ei Cæsares suos facerent.*

IN LVCANI PANEGYRICVM.

PAG. 117. *Cum pinseret hordea*] Seruius in Fragmentis legit *Pindere*. *Pindere*, inquit, *significat pilo tundere*. Glossarium *Pisat* πτίσσει. Hinc *Piso*. quod vocabulum pro mortario vsurpat Marcellus Empiricus cap. VIII. *Radices beta maxime nigra ex aqua tepida lauabis, & expressas sabano siccabis, deinde tundes in pisone marmoreo.*

Seu trepidos ad iura decem c. h. v.] Statius lib. IIII. Silua IIII. *Cessat centeni moderatrix iudicis hasta*. Vide Principis Iurisconsultorum Iacobi Cuiacij Obseruationum lib. III. cap. XXXIII.

PAG. 118.

P AG. 118. *Sed calce citat*] Statius Silua II. lib. V.

Pendentem cursus vexantemque ilia nudo
Calce ferocis equi.

P AG. 119. *Patiuntur dicta iocorum*] *Dicta* hic vt apud Plautum Capteiuis: *Dixi vnum de dictis melioribus.* Martialis lib. I. Epig. V.

Consueuere iocos vestri quoque ferre triumphi,
Materiam dictis nec pudet esse ducem.

Varro *Dicteria* vocauit:

Et orthopallica adtulit psalteria,
Quibus sonant in Gracia dicteria.

P AG. 122. *Vitreo peraguntur milite bella*] Fiebant vtplurimum ex vitro. Martialis:

Vitreo latrone clusos.

Apud Petroniũ in conuiuio Trimalcionis Chrystallinæ sunt tesseræ. cuius verba digna sunt quæ adscribantur: *Sequebatur puer cum tabula terebinthina, & chrystallinis tesseris: notauique rem omnem delicatissimam. Pro calculis enim albis aut nigris, aureos argenteosque habebat denarios.*

Fracta perrumpat in agmina mandra] Posse etiam simpliciter mandram septum interpretari puto. vt & Glossarium, *Μάνδρα hic septum.* Hesychius, *Μάνδραι, ἕρκη, φραγμοί, ὗλαι, σηκοὶ βοῶν καὶ ἵππων.* Sicque eo magis, quia sequitur,

Clausaque deiecto populetur mœnia vallo.

Forsan meliora tenemus] Scribe *canemus.*

P AG. 124. *Succiso poplite membra*] Petron. Arbiter, *Date mihi ducem qui me ducat ad liberos meos, nam succisi poplites membra non sustinent.*

I N

IN P. VIRGILII MARONIS VITAM.

PAG. 136. *In somnis animus ventura repingens*] Sic *pingere somnium* dixit Apuleius de Deo Socratis: *Neque enim pro maiestate Deum cælestium fuerit, vt eorum quisquam vel Annibali somnium pingat, vel Flaminio hostiam corroget, vel Accio Nauio nauem velificet.* Quæ postrema verba mendosa sunt. quis enim vnquam legit vel fando audiuit, Accium Nauium ex nauium cursu omen sumsisse? Quare scribendum, *Accio Nauio auem velificet.* sic supra de eodem Accio, *Accio Nauio auguria miraculum cotis addicant.* quæ historia ex Liuio, Dionys. Halicarnasæo & aliis scriptoribus satis nota est. Nec vero turbet aliquem quod *auem velificare* dixit: est enim hæc Phrasis Apuleiana, qua & in Floridis lib. 1. vsus, cum de aquila scribit: *Velificatas alas quo libuit aduertens modico cauda gubernaculo.*

PAG. 137. *Phœbei nemoris ramum*] Præter Fulgentium, Donatum, & alios, etiam huius somnij meminit Iun. Philargyrius ad Eclogam III. Virgilij, his verbis: *Fertur mater Virgilij Maia, cum eundem paritura grauis esset, somniasse lauri fructum variis floribus ornatum genuisse.* Vbi legendum *lauri frondem.* nam τὸ *fructum* non est nauci.

In vmbris grassari solitum] Hos Petronius Arbiter *Nocturnos percussores* vocat. alibi tamen etiam *nocturnos grassatores. Notauit me miles, siue ille planus fuit, siue nocturnus grassator.* Plinius Panegyr. Traian. *Vidimus delatorum iudicium quasi grassatorum, quasi latronum.* Grassatores sunt λωποδύται. Sic optime explicat glossarium, λωποδύτης *grassator.* λωποδυσία

Grassa-

Grassatio, grassatura. Grassatores etiam vocatos latrones vias obsidentes, docet Festus. Arnobius lib. v. *Grassatores obruerit fulmine.*

PAG. 41. *Noster Apollo veta.*] V.C. *Pulcher A. v.* melius. Apollo enim proprio quasi cognomine Pulcher vocatus. Claudian. de VI. Consolatu Honorij:

— Cum Pulcher Apollo
Lustrat Hyperboreas Delphis cessantibus aras.

Lucillius in Fragmentis Seruij:

Apollo pulcher dici non vult.

PAG. 142. *Suprema voluntas Quod mandat f. i. parere necesse est*] L. 5. D. Testam.quem.aper. *Publice enim expedit suprema hominum iudicia exitum habere.*

Errauit in morte dolor.] Vtitur colore quo solent ij, qui se iniuste exheredatos causantur. Iustinianus Tit. de inoff. Test: *Quaeruntur aut inique se exheredatos, aut inique praeteritos, hoc colore quasi non sana mentis fuerint, cum testamentum ordinarent.*

Sit vetuisse meum] Plinius lib. VII. cap. XXX. *Diuus Augustus carmina Virgilij cremari contra testamenti eius verecundiam vetuit.*

IN M. TVLLII CICERONIS TVMVLVM.

PAG. 157. *Aeternis vulneribus lacerat.*] Vell. Paterculus lib. II. *Hac sunt tempora quibus M. Tullius continuis actionibus, aeternas Antonij memoriae inussit notas.*

PAG. 158. *Viuus i. a. d. per ora volat.*] Ennius:

— volito viuu' per ora virum.

IN

IN QVATVOR TEMPESTATVM ANNI DESCRIPTIONEM.

PAG. 161. VERE *sinum tellus aperit f. m.*] Bion Idyll. VI. Εἴαρι πάντα κύῃ, πάντ' εἴαρος ἅδεα βλαστεῖ. Minutius Felix: *Ver aque cum suis floribus, & aestas cum suis messibus, & autumni maturitas grata, & hiberna oliuitas necessaria.*

Albentes hac durat.] V. C. *labentes*. Bene. sed nec male *albentes*, id est, quæ antea albebant. Sidonius Apoll. *candentes* dixit.

PAG. 161. *Temporaque Autumni cingunt tua Bacche racemi*] Lego: *Temporaque Autumnus cingit tua Bacche racemis*, quia in V. C. legitur *Autumno* & *racemis*.

IN SIGNORVM CÆLESTIVM DESCRIPSIONEM.

PAG. 163. CAVDA QVE *timendus adunca*.] Nicander: Σκορπίον ἐκ κέντροιο τεθύγμενον. Eleganter Tertullianus aduersus Gnosticos cap. I. *Proinde scorpij series illa nodorum venenata intrinsecus venulâ subtilis arcuato impetu insurgens, hamatile spiculum in summo tormenti ratione restringens.*

IN IRIDIS DESCRIPTIONEM.

PAG. 165. CVM *sol a radios i. n. iecit.*] Iridis causam vise, vt omittam cæteros, apud Amm. Marcell. qui de ea docte disputat lib. XX. Lutatius Statij interpres Gyrum Irim vocat: Thebaid. I.

Et cælum variis miranda coloribus ornat.] Ab hoc

iridis vario colore, *iricolor* nomen deduxit Ausonius:

Iricolor vario pinxit quam pluma colore.

Et *iride magis varius*, adagij speciem habet apud Philostratum, Icon. lib. I. in Amphi: Οὐ γὰρ ἀφ' ἑνὸς φέρεται χρώματος, ἀλλὰ τρέπεται, καὶ κατὰ τὴν ἶριν μεταυθεῖ.

IN AMNEM GLACIE CONCRETVM.

PAG. 168. PVPPIS *adunca cucurrit*] *Aduncam* dixit *nauem*, vt Propertius, Statius & alij *curuam*, propter embolum nauis, quod aduncum erat: & propterea Rostrum a Latinis scriptoribus vocatur. Petronius Arbiter Græcam vocem retinuit: *In postibus triclinij fasces erant cum securibus fixi. quorum vnam partem quasi embolum nauis aneum finiebat.* Ex hac forma Rostrum in foro ἔμβολον nominant. Appianus καὶ αὐτὸν ὁ σύλλας ἐν ἀγορᾷ περὶ τῶν ἐμβόλων ἔθηκεν.

IN XII. LABORES HERCVLIS.

PAG. 172. COMPRESSA *est Nemea*] Expressum puto ex vetere Epigrammate Anthol. lib. IIII. Titul. VII. in quo ad verbum eadem habentur. Vbi etiam decimus tertius eius agon describitur, quomodo videlicet vna nocte virgines quinquaginta imminuerit: de quo Theodoretus lib. VIII. ἵνα γὰρ τὴν ἄλλην αὐτοῦ πᾶσαν ἀκρασίαν παρῶ. φασὶν αὐτὸν ἐν μιᾷ νυκτὶ πεντήκοντα μιγῆναι παρθένοις, τὸ τρίτον καὶ δέκατον ἴσως ἀγωνισάμενον ἆθλον. Poeta sic:

Τὸ τρεισκαιδέκατον, τοῖον λυχὸν ἔσχεν ἄεθλον,
Μιᾷ νυχὶ πεντήκοντα ξυνελέξατο κούρας.

Hydra

Hydra secundo.] Isidorus lib. XI. cap. III. *Dicunt & hydram esse serpentem cum nouem capitibus, quæ Latine scedra dicitur, quod vno caso tria capita excrescebant.* Vbi scribendum: *Quæ Latine excetra dicitur.* Simile mendum latet in Mamertini Panegyrico Maximiano Aug. dicto: *An non illud malum simile monstrorum biformium & hisce terris fuit, quod tua Cæsar nescio vtrum magis fortitudine repressum, an clementia mitigatum.* Sic habet tam noua H. Stephani, quam Frobeniana vetus editio. Plane autem dubium non est, quin corrigendum sit: *Simile monstrorum biformium & excetris fuit.* Nam & Herculis monstrorum domitoris supra meminerat, de quo etiam sic Plautus, eius ærumnarum bonam partem enumerans, in Persa:

Cum leone, cum excetra, cum ceruo, cum apro Ætolico,
Cum auibus Stymphalicis, cum Antæo deluctari mauelim,
Quam cum amore.

Tertius euictus sus est.] V. C. *enectus.* melius. ἐρυμάνθιον ἔκτανε κάπρον.

DE MVSARVM INVENTIS.

PAG. 173. CLIO *gesta canens*] Versum ex Græco Anthologiarum lib. I. Titulo LXVII. ΕΙΣ ΠΟΙΗΤΑΣ.

Hac tutos sola] V. C. *Solita.* Malim ergo: *His tutos solita.*

DE VENERE ET VINO.

PAG. 174. *Nec veneris nec tu vini.*] Versus antiqui:

BALNEA, VINA, VENVS, CONSERVANT CORPORA NOSTRA.
CORRVMPVNT VITAM, BALNEA, VINA, VENVS.

Cum quibus belle conuenit vetus poeta ἀνθολογίας lib. I. Titulo XXXVII. ΕΙΣ ΘΑΝΑΤΟΝ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΘΑΝΟΝΤΑΣ.

Οἶνος, καὶ τὰ λοετρά, καὶ ἡ περὶ κύπριν ἐρωή,
Ὀξυτέρην πέμπει τὴν ὁδὸν εἰς ἀΐδην.

Et tentat gressus] Plautus:

Vinum dolosus captator est, pedes captat primum.

IN LAVDES HORTVLI.

PAG. 176. *Flores nitescunt discolore gramine*] Discolor gramen quid sit, nescio; ideo malim, *discolore germine.*

Pinguntque terras gemmeis honoribus] Auctor Peruigilij Veneris:

Ipsa gemmeis purpurantem pingit annum floribus.

PAG. 177. *Prohibentque d. f. s. comis*] Eleganter comam siue crines adtribuunt arboribus. Statius Silua v. lib. IIII.

Nunc cuncta veteris frondibus annuis
Crinitur arbos. — In Peruigilio Veneris:
Et nemus comam resoluit de maritis imbribus.

Statius quoque comantem humum, pro herbosa, dixit Thebaid. lib. v. Quemadmodum autem siluæ τριχοφυεῖν dicuntur; sic versa vice crines siluescere.

Arno-

Arnobius lib. III. *Capillos imminuant siluescentium crinium velleribus inuolutos.*

IN TVMVLVM ACHILLIS.

PAG. 179. ILLE *interfectus subiit m. v. pœnas*] V. C. *Ille Menætiada soluit, m. i. p.* Sed & *subiit* rectum esse potest. *Subire* enim *pœnam*, est puniri. vt apud Luciferum Calaritanum Episcopum: *Cain subit sententias*; pro damnatur.

IN ACIS TVMVLVM.

NOMEN *& exultans vnde*] Puto scribendum *Vnda.* Posset etiam: *Ne exudans vnda, p. v.* vt Apuleius *Fons diues exudat.*

DE NARCISSO.

SE *Narcissus amat captis lenonibus vndis*] Lucillius Antholog. lib. II. Titulo XIII. ΕΙΣ ΔΥΣΕΙΔΕΙΣ:

> Καὶ σὺ γὰρ ὡς νάρκισσος, ἰδὼν τὸ πρόσωπον ἐναργὲς
> Τεθνήξῃ, μισῶν σαυτὸν ἕως θανάτου.

Lenonibus vndis, id est fraudulosis, quia lenones in fraudē solent amatores illicere. qua eadem de causa maris perfidiam *Pellaciam* Lucretius vocauit lib. v.

> *Nec poterat quemquam placidi pellacia ponti*
> *Subdola pellicere in fraudem ridentibus vndis.*

DE LITTERARVM ÆTERNITATE.

PAG. 180. INGENIO *mors nulla iacet*] Scribo *nocet.* Callimach. Epigram. II.

Αἱ δὲ τεαὶ ζώουσιν ἀηδόνες, ᾗσιν ὁ πάντων
Ἁρπακτὴς ἀΐδης οὐκ ἐπὶ χεῖρα βαλεῖ.

Ouidius Tristium lib. III.

— *Nil non mortale tenemus,*
Pectoris exceptis ingeniique bonis.

IN TVMVLVM LVCRETIÆ.

PAG. 181. QVVM *foderet ferro*] Citantur etiam hi versus ab Ottone Frisingensi Episcopo, lib. II. Chronic. cap. IX. ex quo colligi poterit non adeo recentis auctoris esse. Versus autem iste,

Testetur cunctis me non violasse pudorem &c.

sic ibi scriptus est,

Procedant testes me non fauisse tyranno,
Sanguis apud manes, spiritus ante deos.

Quomodo eos etiam in veteri membrana scriptos reperi, in qua & alia Epigrammata erant; sed quæ non tanti momenti duco, vt debeant edi.

IN VETERVM POETARVM CATALECTORVM LIBRVM PRIMVM.

PAG. 184. VNO *non p. t. i. solo.*] Petron. Arbiter:

Tres tulerat Fortuna duces, quos obruit omnes
Armorum strue diuersa feralis Enyo,
Crassũ Parthus habet, Libyco iacet æquore Magnus,
Iulius ingratam perfudit sanguine Romam,
Et quasi non posset tot tellus ferre sepulchra
Diuisit cineres.

PAG. 187. *Si fas endo plagas*] Sic emendauit clarissimus doctissimusque Petrus Pithœus I.C. quem vide

vide Aduerſar. lib I. cap. II. Antea nimis quam corrupte legebatur *Si fas cadendo cæleſtia ſc.* &c.

PAG. 189. *Thrax puer adſtricto*] Sumtum eſt hoc Epigramma ex Græco Philippi, Anthologiarum lib. I. Titul. XXIII. ΕΙΣ ΔΥΣΠΡΑΓΙΑΝ. cui nec abſimile eſt Flacci Epigramma Antholog. lib. III. Titulo XXII. ΕΙΣ ΝΑΥΑΓΗΣΑΝΤΑΣ. Martialis lib. IIII. Epigr. XVIII.

Qua vicina pluit Vipſanis porta columnis,
Et madet aßiduo lubricus imbre lapis,
In iugulum pueri, qui roſcida templa ſubibat,
Decidit hiberno pragrauis vnda gelu:
Cumque peregiſſet miſeri crudelia fata,
Tabuit in calido vulnere mucro tener &c.

Lucilli columella] Veteres ſeruos, quod eos negotiis ſuis heri præfulciebant, *Columellas* vocabant. vnde & illud Plautinum *Columen familiæ*. Ideo in hanc rem hic verſus Lucillij citatur a Donato, ſed mire corruptus, & longe rectius apud Martialem, lib. XI. Epigram. XCI.

Et tibi Mæonio quod carmine maius habetur;
Lucilli Columella hic ſitus Metrophanes.

PAG. 191. *Turpe eſt nil domino turpius eſſe ſuo*] Apuleius de Deo Socratis, *Villas opipare extruunt, & domos ditißime exornãt, & familias numeroſißime comparant; ſed in iſtis omnibus, in tanta affluentia rerum, nihil eſt præterquam ipſe dominus pudendum.*

PAG. 192. *Iliadas armatas*] Aliæ editiones habent *Iliadum*. Videtur legi poſſe, *Naiadas armata ſollicitare manu*. Sed nihil certi adfirmo.

PAG. 193. *Qui mauult pro parte mori.*] V. C. *propare*. Fortaſſe *properare mori.* quod elegantiſſime

dictum eſt, vt apud Flauium Vopiſcum in Probo:

Fatalem properauit neceſsitatem.

Ouidius Halieutico:

Atque ſuo properat ſibi robore fatum.

Inſcriptio vetus:

HEIC VIRIDIS ÆTAS CVM FLORERET ARTIBVS, CRESCENTI ET ÆVO GLORIAM CONSCENDERET, PROPERAVIT HORA TRISTIS FATALIS MEA.

& alibi ſæpe.

PAG. 195. *Citius quam aſcendis, decides.*] Seneca in Procemio Controuerſ. lib. 1. *Ad ſummum perducta, rurſus ad infimum, velocius quidem quam aſcenderant, relabuntur.*

Tereti lino pauidum ſubducere piſcem] Martial. lib. 1. Epigram. LVI.

Et piſcem tremula ſalientem ducere ſeta.

PAG. 199. *Pectora nigra magis.*] Quid ſi *malis*? mihi ſane rectius videtur.

PAG. 204. *Et linguam t. laſſet in ore*] Hoc Plautus eleganter dixit: *Fac me proſerpentem beſtiam, duplicem linguam vt habeam.*

Cuſtodes ouium.] Eiuſdem argumenti eſt hoc Epigramma Græcum, Antholog. lib. 1. Capite XXVII.

ΕΙΣ ΕΡΩΤΑ:

Αὐτὸ τὸ πῦρ καύσειν διζήμενος ὧδε, ὁ νύκτωρ
Τὸν καλὸν ἱμείρων λύχνον ἀναφλογίσαι,
Δεῦρ' ἀπ' ἐμῆς ψυχῆς ἅψον σέλας. ἔνδοθι γάρ μοι
Καιόμενον, πολλὴν ἐξανίησι φλόγα.

PAG. 206. *Anima tunc ægra.*] Meliora exemplaria Gellij habent, *Animula, ægra.*

Niſi ſi Venus ipſa.] V. C. *ſi non*, quod malim.

PAG. 207. *De Cicerone dare eſt auſus*] In quibuſdam

dam Plinij editionibus ſcriptum eſt, *Auſus de Cicerone dare.* pro quo doctiſſimus Iſaacus Caſaubonus legit, *Dare eſt.* Vetus autem editio habet *daret:* quod ego reponendum cenſeo.

PAG. 110. *Quod tua Romana*] Douza Pater legit, *Quo tua.* Referendum enim ad verbum *loco.*

PAG. 211. *Lex erat ad digitum poſita concurrere palma*] Huc pertinet fortaſſe exemplum illud, quod Quintilianus Oratoriar. Inſtitut. lib. VIII. cap. V. recitat: *Contra eundem ſermonem gladiatoris, cuius modo feci mentionem. Ad digitum mihi pugna eſt.* Sed propter nimiam breuitatem diſpicere certi nil queo.

PAG. 212. *Pro quo ſi precium dari liceret.*] Sic in veteri Epigrammate:

Si penſare animas ſinerent crudelia fata,
Et poſſet redimi morte aliena ſalus,
Quantulacunque mea debentur tempora vitæ
Penſaſſem pro te cara Homonæa libens.

Nimio videas ſtrigoſiorem.] Nihili hæc lectio. Rectum autem, *Ninnio videas. Ninnius* ſiue *ninnus* eſt paruus equus, Heſychius: Νίννον τὸν καβάλλην ἵππον. Gloſſarium *Popus,* Νίννιον. Nam vt, *potus, putus:* ſic etiam *popus pupus:* vnde ὑποκοριστικὸν *pupula* & *pupilla* apud Apuleium & alios. Ninnus autem etiam *Hinnus* dicebatur, & Græce γίννος, vt D. Scaliger ad Manilium docuit. Et bene Suidas: οἱ κολοβοὶ τῶν ἵππων γιννοὶ, οἱ πλείους τῶν ὑστέρων γυιοὺς τούτους γράφουσι.

PAG. 213. *Florea ſerta meum mel*] Nihil hic debet mutari, & errarunt qui ἀντὶ τοῦ *meum, merum* voluerunt legere. Eſt autem hic *meum mel,* vt ſæpiſſime apud Plautum, & hunc ipſum Apuleium Mileſ. lib. V. *Imprimens oſcula ſuaſoria, & ingerens verba mul-*

centia, & iungens membra cohibentia, hic etiam blanditiis adstruit, Mi mellite, mi marite, tua Psyches dulcis anima. Ita enim inibi ex V.C. lego, non vt alij, *Mellite mi marite.*

PAG. 214. *Scarus est, & Afra Syrtis.*] Aliæ editiones habent, *atque arata Syrtis*; *Arata Syrtis*, vt Mæcenas apud Senecam: *Vide vt alueum lintribus arant.* Pertinent autem huc Horatij versus:

Non me Lucrinis iuuerant conchylia,
Magisue Rombus aut Scari,
Si quos Eois intonata fluctibus
Hyems ad hoc vebat mare.

Et egregie Latinus Pacatus Panegyr. Theod. Aug. dicto: *Illis demum cibis acquiescebant, quos extremus oriens, aut positus extra Romanum Colchus imperium, aut famosis naufragiis maria misissent, quos inuita quodammodo reluctantique natura hominum pericula rapuissent.*

PAG. 221. *Hoc ægritudinem ad medendum inuenerunt*] Asclepiades scilicet. Apuleius Floridorum IIII. *Asclepiades ille inter præcipuos medicorum, si vnum Hippocratem excipias, cæteris princeps, primus etiam vino opitulari ægris repperit.* Quem etiam de eo dando volumen conscripsisse, ab eo cognominatum, Plinius docet lib. XXIII. cap. I.

PAG. 224. *Latus horreat flagello*] Flagellum hoc graphice depingit Apuleius lib. VIII. Milef. *Arrepto denique flagro, quod semiuiris illis proprium gestamen est, contortis tæniis lanosi velleris prolixe fimbriatum, & multiiugis talis ouium tessellatum, indidem sese multimodis commulcat ictibus.*

Comitum chorus vlulet] Apuleius *Absonis vlulatibus constre-*

constrepentes fanatice peruolant, denique capite demisso, ceruices lubricis intorquentes motibus, crinesque pendulos in circulum rotantes.

PAG. 226. *Si te pepigit huic m. s.*] Lego, *Si te pigebit.*

PAG. 228. *Hoc cælo iubeas vt petat, inde petit.*] Petronius Arbiter: *Ne quis dubitet pecuniam concupiscere, Iouem quoque peculio exorat.*

PAG. 232. *Decidens scabrum cauat vnda tofum*] Epigramma vetus Anthologiarum lib. III. Tit. ιδ. ΕΙΣ ΗΡΩΑΣ.

Ψήχει καὶ πέτρην ὁ πολὺς χρόνος, οὐδὲ σιδήρου
Φείδεται, ἀλλὰ μιῇ πάντ' ὀλέκει δρεπάνῃ.

Tofus est, quem *Porum* Plinius vocat. vt & Glossarium: Πῶρος, ὁ λίθος *Tofus, tofum.*

Spes fallax] Vise Tibullum, lib. II. Elegia VI.

PAG. 233. *Victos vincere posse putat*] Melius est *victus.* Iuxta versum Græcum:

Ανὴρ ὁ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται.

Tertullianus de Fuga in Persecutione cap. X. *Illum magis Græcum versiculum sæcularis sententiæ sibi adhibent, Qui fugiebat rursus præliabitur: vt & rursus forsitan fugiat. Et quando vincet, qui cum fugerit, victus est?* Quod & Ennodius in Panegyrico imitatus est: *Pallantes visi sunt mutata sorte victores.* Dixerunt hoc antiquitus Latini *Osculanam pugnam*; quod postea in prouerbium abiit, de quo vide Festum. Græcis est παλίωξις. Agathias lib. I. Καὶ ἐς παλίωξιν τὰ τῆς φυγῆς μετεχώρει. Contrarium προΐωξις. quæ duo coniunxit Hesiodus Scuto Herculis:

Εν δ' προΐωξίς τε παλίωξίς τε τέτυκτο.

Huc pertinet locus Virgilij in XI. Æneid.

Orsilo-

Orsilochum fugiens, magnumq; agitata per orbem,
Eludit gyro interior, sequiturque sequentem.

PAG. 234. *Nec te præsentia iungant.*] Ianus Douza Pater legendum censet; *Nec te præsentia tangant.*

PAG. 235. *Renascentem Phœbum cernuntque iacentem*] Legendum *cadentem*, vt me monuit I. Douza Filius. confirmabat autem coniecturam suam hoc Manilij, — *Quaque cadit Phœbus.*

PAG. 238. *Nam turris prope qua quadrata surgit*] Sextus Empiricus Pyrrhon. lib. I. Ἀντιτίθεμεν δὲ ἢ φαινόμενα φαινομένοις, ἢ νοούμενα νοουμένοις. ἢ ἐναλλὰξ, οἷον φαινόμενα μὲν φαινομένοις, ὅταν λέγωμεν, ὁ αὐτὸς πύργος πόῤῥωθεν μὲν φαίνεται στρογγύλος, ἐγγύθεν δὲ τετράγωνος. Tertullianus de Anima, cap. XVII. *Itaque mendacium visui obiicitur, quod remos in aqua inflexos vel infractos adseuerat aduersus conscientiam integritatis, quod turrem quadrangulatam de longinquo rotundam persuadeat* &c.

IN CATALECTORVM LIBRVM SECVNDVM.

PAG. 239. LEGICREPI *tundunt*] Glossarium *Legiscrepa* Νομοδίφης.

Infernas vlulans mulier prædira sub vmbras Detrahit.] Statius lib. VI. Thebaid.

— *Attonitis quotiens auellitur astris*
Solis opaca soror, procul auxiliantia gentes
Æra crepant, frustraq; timent: at Thessala victrix
Ridet anhelantes audito carmine bigas.

Vbi Lutatius eius interpres: *Solis opaca soror: quod carminibus Lunam cœlo eripiant, quam opinionem executus Virgilius ait, Carmina vel cœlo possunt deducere Lunam,*

nam:& alibi significat eam indutam esse velleribus, dicendo: Munere sic niueo lanæ si credere dignum est, Pan Deus Arcadiæ captam te luna fefellit: si credi fas est de tanti numinis maiestate ad amorem Endymionis descendisse, quod lex sphæræ, & cursus motusque astrorum non patitur. Hæc optimus ille Grammaticus. Vocabant autem hanc lunæ e cælo euulsionem καθαίρεσιν Græci, quod vocabulum inde pro solis & lunæ Eclipsi cæptum vsurpari, durauitque ad tempora Democratis, vt scribit Scholiastes Apollonij, lib. III. Argonaut. sectione XII. Τινὲς δὲ καὶ τὰς ἐκλείψεις ἡλίου καὶ σελήνης καθαιρέσεις ἐκάλουν τῶν θεῶν, τὸ παλαιὸν ᾤοντο αἱ φαρμακίδες τὴν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον καθαιρεῖν. διὸ καὶ μέχρι τῶν Δημοκράτους χρόνων πολλοὶ τὰς ἐκλείψεις καθαιρέσεις ἐκάλουν.

Detrahit altiuago e speculo] Ianus Douza pater, ita legit: *Detrahit altiuaga e specula.*

Vincibilemque petit clamorem] Hoc est quod Statius dicit, *Procul auxiliantia gente*
Æra crepant.

Solebant enim Pagani laborante luna æra percutere, validoque nisu clamare, putantes se hoc modo deliquio eius posse succurrere: cuius rei sæpe meminerunt auctores. De clamore etiam plura scire qui voluerit, legat D. Ambrosium, qui de eo integram pene orationem conscripsit.

PAG. 240. *Intorquetque peplum noctis.*] Hoc Martianus Capella *astrificum peplum* dixit lib. VI.

Texerat exterior qui fulget circulus orbis
Ætheris astrifico lumina multa peplo.

Fulgentius Mytholog. lib. I.

Tum nox stellato mundum circumlita peplo

Catula

Cærula rorigenis pigrescere iusserat alis.

PAG. 243. *Quem recreat fessum gillo.*] Legitur hæc vox apud Cassianum Institut. lib. IIII. cap. XVI. *Si quis gillonem fictilem, quem baucalem nuncupant, casu aliquo fregerit.* Alias *baucalem* dici etiam habetur in Glossis Isidori, quas mihi dedit summus vir, & meis elogiis maior Iosephus Scaliger: vbi legitur *Gello, baucalis*: Glossarium Latino-Græcum, *Gillo* βαυκάλιον. Fuisse fictile vas Cassianus ait, quod tamen ex ære interdum fiebat. Nicarchus Anthologiarum lib. I I. cap. λϛ. ΕΙΣ ΜΙΛΙΑΡΙΟΝ:

Εἰς τὸ θέρος χάλκειον βαύκαλιν ἠγόρασας.

PAG. 245. *Supra, circaque vigent vbi flumina.*] Pacuuius apud Varronem de Ling. Latin. lib. IIII. *Hoc vide circum supraque quod complexu continet terram.* Ita etiam Minutius Felix locutus: *Cum oculos in cælum sustuleris, & quæ sunt infra circaque lustraueris* &c. Vbi tamen legere mallẽ *quæ sunt supra circaq;.*

Purpureis dum sanguinat vnda profundis] *Sanguinat* αἱμάττει. Ita explicat Glossarium; αἱμάττω *Cruento, sanguino, sanguinor.* Sed ita hic versus legendus, *Purpurei dum sanguinat vnda profundi.* Est enim ex fabula quæ refert Venerem e spuma maris natam, quam puto satis notam esse, ideoque pluribus verbis non debet explicari.

PAG. 246. *Tu fatibus auges Cuncta suis*] Lucretius lib. I. *Per te quoniam genus omne animantum*
Concipitur, visitque exortum lumina solis.

Nec trimetro Iambo] Dolendum tam doctos procul dubio versus periisse, & ex quibus tantum superest vnicum hoc fragmentũ, quod a veteri Commentatore Iuuenalis ad Satyram Sextam, citatur:

Ne me

Ne me cadurcis destitutam fasciis
Nudam calano concubantem proferat.

Est autem *Cadurcum* funis quo lecti intendebantur antiquitus, qui & *instita* dicitur. Glossæ Isidori: *Instita grabati resticula.* Interpretatur etiam membrum mulieris obscænum. vt & Glossæ Isidori. sed ibi *cadurda* legitur, non *cadurca.*

PAG. 251. *Et continuat in mortem vltimam somnos*] I. Douza Fil. legendum putat aut *vltimos somnos*, aut *noctem vltimam*, id est, mortem. eligat lector alterutrum.

PAG. 255. *Ideo quales fudit de vertice flores*] Similis locus, vt me monuit Douza Fil. apud Philostratum in Epistolis: Καὶ τοῦ Διὸς ὅτε ἐκοιμᾶτο ἐν τῇ Ἴδῃ τοῦ ὄρους, ἄνθη ἡ γῆ ἀνῆκεν λωτὸν, καὶ ὑάκινθον, καὶ κρόκον.

PAG. 257. *Tinctus colore noctis*] Isidorus lib. XIX. cap. XXIII. *Mauros habet tetra nox corporum.*

Puer manu loquaci] Eleganter de his loquacibus digitis Philostratus Icon. lib. I. in Como. adeo vt etiam doceat quomodo digiti collocandi sint, vt consoni fiant. Verba eius hæc sunt: Καὶ ἡ δεξιὰ τοῖς δακτύλοις ὑπεσταλμένοις, ὑποκειμένην τὴν ἀριστερὰν πλήττει ἐς τὸ κοῖλον, ἵν᾽ ὦσιν αἱ χεῖρες ξύμφωνοι, πληττόμεναι τρόπῳ κυμβάλων. Sidonius Apollinaris lib. IX. Epist. XIII.

Digiti quibus canentes
Pariter sonante lingua.

Qui tamen versus etiam aliter explicari poterunt. Meminit quoque loquacium digitorum. A. Cassiodorus lib. IIII. Variarum LI. *His sunt additæ orcistrarum loquacissimæ manus, linguosi digiti, silentium clamosum, expositio tacita, quam Musa Polymnia repperisse narratur.* sed addubito, hucne pertineat is locus,

cus, an de iis notis digitorum intelligendus potius, quibus taciti distantes inter se loqui consueuerant. De quo videndus Isidorus lib. I. cap. XXV. De notis digitorum.

Ægyptius choraules] Cantabant enim optime Ægyptij pueri. Ideoque eos *loquaces delicias* vocat Statius Silua vltima lib. v.

Non ego mercatus Pharia de puppe loquaces
Delitias, doctumque sui conuicia Nili.

Trimalcio quoque apud Petronium, propter excellentiam vocis, eos conuiuio adhibuit. Receptum enim hoc ab antiquo fuit, vt delicatiorum conuiuiis cantatores & symphoniaci interessent. Claudianus de Laudibus Stiliconis lib. II.

— Nullo cithara conuiuia cantu,
Non pueri lasciua sonant.

Vide Clementem Alexandrinum Pædagog. lib. II. cap. IIII. Nec solum in hoc eorum luxus stetit, imo etiam fercula ad symphoniam inferre mos erat. Serenus Sammonicus in Fragmentis apud Macrobium: *Dignatione vestra cum intersum conuiuio sacro, animaduertam hunc piscem a coronatis ministris cum tibicine intro ferri.* Eodemque modo rursus auferebantur. Petronius Arbiter *Subito signum symphonia datur, & gustatoria pariter a choro cantante rapiuntur.*

Atque hic Notarum mearum finis esto: in quibus si inscius quid peccaui, obtestor vos, qui harum iudices eritis, pro noxa bono modo vt luam.

FINIS.

VARIÆ

VARIÆ LECTIONES, IN APPENDICEM P. VIRGILII MARONIS, ET VETERVM POETARVM CATALECTA.

PAG. I. PLAVDENTE chorea] *al'* ludente.

PAG. 3. Tangit auarum] *al'* angit.

Gemmanteis picta] *al'* geminanteis.

Vere notat dulci] *al'* pulchris.

Vitea Pampineo] *al'* Tmolia.

PAG. 6. Pastor vt ad fontem] *al'* fonteis.

Tollebant auræ venientis] *al'* pallebant a. liuentis.

Fulgoribus,& se.] *al'* & fert.

Ceruice rapit] *al'* caput.

PAG. 10. Diuæ exorabile numen] *al'* diræ, e. mortis.

Hunc rapuit seruа] *al'* feritas.

PAG. 14. Et placitum paucis] *al'* multis.

PAG. 15. Vota Mineruæ] *al'* dona.

PAG. 16. Ipse pater timidam] *al'* nudam.

Spoliaret amantes] *al'* popularet.

PAG. 18. Moplopio tereti] *al'* Corsellæ.

PAG. 19. Cumque relapsa.] *al'* relant.

Tirynthia visu] *al'* nisu.

Virginis in tenera] *al'* interea.

Plauduntur pectine] al' clauduntur.

PAG.20. Credere q. scelere] al' tanti sceleris.

PAG.23. Atque vtinam Cereri.] al' Cereri non.

PAG.24. Per me & sacra] al' per te.

PAG.25. Mani quatiebat] al' mane.

PAG.26. Hinc magno] al' Inde Ioui geminat magno f. s.

Cara Iouis soboles] al' suboles.

Lumina tollens] al' tendens.

PAG.27. Vos Numantina] al' vos o Mantina.

Verum est hoc] al' esto hoc.

PAG.28. Æquorei pisces] al' Æquoreæ pestes.

PAG.30. At mollis varios] al' membris.

Crura nouamque aciem] al' noua macies o. s. pelle.

PAG.33. Dextramque coruscâ.] al' dextramque coruscam.

Flamma remouet] al' flammam renouat.

Increpat & facto] al' I. & victor.

Impellens victos] al' amplexa est gnatos.

PAG.35. Cum fluit, errantes] al' confluuia.

PAG.36. In ipso limine tardat] al' limite tardat.

PAG.37. Varium, mediumque coercent] al' varios mediosque.

PAG.38. Nunc quoniam] al' Hunc.

PAG.41. Siccus sic frigeat] al' siccus Ioue.

PAG.42. Surgit adoratis] al' odoratis.

Magnis extructa ruinis] al' exhausta.

PAG.43. Secum frigida monti] al' sicco f. monte.

Desidia est, tutoque] al' desudant, totoque.

Sine nomine saxa] al' vimine.

PAG.44. Quam leuis excocto] al' exhausto.

PAG.47. Nam post exhaustam] al' exustam.

PAG. 48. Omnia quæ rerum] *al.* Omniaque.
Magnificas laudes] *al.* M. ædes.
PAG. 49. Turbæque morantem] *al.* minacem.
PAG. 50. Solis parsura piis] *al.* deis.
PAG. 54. Hic cicer & capiti] *al.* ficer.
Certisque diebus] *al.* Nonisque diebus.
PAG. 55. Salis inspergit micas] *al.* adspergit.
PAG. 56. Multa prius fuerit] *al.* fient.
PAG. 57. Mittant pestiferos] *al.* Mutent.
Tondemus virideis vmbras] *al.* frondes. *al.* herbas.
Cum succedet dextera] *al.* succidet.
PAG. 58. Prætorum crimine agelli] *al.* Prætorum.
PAG. 60. Tardabunt riui] *al.* T. riui, labentes currite lymphæ.
At mihi tabescunt] *al.* Heu male tab.
PAG. 61. Et quem pompa] *al.* Et quæ Pana Deum.
Omnia vos estis] *al.* nostis.
PAG. 62. Et fera libido] *al.* quo fera libido.
PAG. 67. Inuicta dextera claua] *al.* inuicti.
Hæc quæcunque tibi] *al.* quæque tibi posui tanquam, v. p.
PAG. 68. Porro, nam quis] *al.* Oro: nam &c.
PAG. 69. Quas aliter] *al.* Cur aliter s. h. h. aquam.
Nil mihi manu carpes] *al.* nil mei m. carpas.
Sin hæc mei.] Sin *pro si minus, si non, accipitur.*
PAG. 70. Trahitque Bacchus] *al.* Trahit figuram virginis tener Bacchus.
At fronte crinita] *al.* Frontem comatos.
PAG. 72. O sed mollior] *al.* sed morbosior.
PAG. 73. Et non dat] *al.* Et nec dat.
PAG. 75. Quare qui sapiet] *al.* sapit, hoc.
Cum tantum hic] *al.* cautum sciet.

PAG.77. Vilius Deos numen] al' vltimum D. n.
Quæ tot figuris.] al' Vt tot figuras.
Non inuentis] al' inuenit.

PAG.78. Hunc quoque mouit] al' hanc.

PAG.79. Hinc legitur radix] al' Hic l. r.
Hinc legimus] al' Hic l. C.

PAG.80. Cura Priape] al' Tutelam pomarij diligens Priape facito.
Furi rubricato] al' Rubricato furibus.

PAG.81. Negant amicas c. vicine] al' N. amice cunnilinge vicinas.

PAG.83. Canis aut tibi] al' Canesque fædas vsque ligneo tibi.
Tectus inguinum gelu] al' annus.

PAG.88. Et vos Sile, Albuti] al'. Seli, Cati.

PAG.89. Limite sæuæ] *Forte*, hinc Leteos ite.

PAG.90. Scilicet hoc] al' Si licet hoc.

PAG.94. Iuncea fiscina siccat] al' scirpea.
Sunt autumnali.] al' autumnalis c. p. Deæ.
Huc Alibida veni] al' Huc ad liba veni.
Eia age] al' Hic age.
Candida formose] al' Formosus teneræ.

PAG.95. Spoliauit amantem] al' violauit.

PAG.97. Fudit Aloidas] al' F. & Eolidas bouem.
Victor odorata] al' Victus.
Victorem victus] al' Victus aret, victusque metat.

PAG. 98. dissecti mutauit] al' mutauerat arietis agno.
Ætias, & succis] al' Æctias. *Medea Æcteæ regis Colchorum filia.*

PAG. 99. Dicebant t. h. n.] al' dicebantque tamen non.

PAG. 100.

PAG.100.Tunc ego non potero] *al* Tunc quoq.
PAG.103.Iam iam nutantia] *al* iamque nutantia.
PAG.104.Sed flebilis orsa.] *al* sic f. orsa.
PAG.107. Rumperet ossa dolor] *al* orsa dolor.
PAG.108.Lenta sibi vsque toro] *al* Lenta sub v.t.
PAG.125. Trita voluptas] *al* tracta voluptas.
Assyria concham] *al* Hesperia coccum. l. m. i. ora.
Quare se natam] *al* Quærit se natura. nec inuenit.
Quæque virum quærunt] *al* quærit.
PAG.126.Vendunt conchylia] *al* condunt.
Namque hoc dedecus] *al* N. h. dedecori populo.
Deprensam gurgite pridem] *al* prædam.
Funeris illuuies] *al* fœnoris.
PAG. 128. Vix nauita Porthmeus] *al* Protheus.
PAG. 129. Optauitque locum] *al* Intrauit, *vel* Orauit.
PAG.130. Ite ferentes] *al* frequentes.
Mitique quieuit honore] *al* mitiq. horrore quieuit.
PAG.133. Mauortius hastam] *al* Mars obuius.
PAG.136. Quis fecunda] *al* facunda.
Hæc stupeat] *al* Hic.
Enituit] *al* emicuit.
Data Maroni] *al* clara Maroni.
PAG.138. Tegitur Ballista] *al* premitur.
Tuta per auras] *al* oras.
Tum tibi Sironem.] *al* Scironem.
PAG.139. Volumina sacrum] *al* sacro.
Fata micantia.] *al* minantia.
PAG. 140. Nomen in Ænea.] *al* numen.
PAG. 141. Ah scelus indignum.] *v. c.* Ah scelus hoc dignum.
Dignumque operi.] *v. c.* ductumque operi seruauit amo-

amorem, *id est, seruabit.*
Quid daret Autumn.] *v. c.* Quid pater Autum.
Arua reformauit] *v. c.* Arbuta formauit.
PAG. 142. Veneranda potestas.] *al'* reuerenda.
Iussa parentis.] *v. c.* verba.
Si forte furenti] *v. c.* s. f. superbum.
In morte dolor.] *v. c.* piger.
Hoc opus æternum] *v. c.* Iam sacrum soluetur opus, tot bella, t. e?
Nemorum per lustra.] *v. c.* date flumina cuncta sorores.
PAG. 144. Didonis, cuncta] *v. c.* Didus per cuncta.
Fata recensebat Troiæ] *al'* patriæ.
PAG. 151. VOMANVS] *al'* VOVIANVS.
Troianosque vagos] *v. c.* Troianis Libycasque vagos.
EVFORBVS. 11.] *al'* EVFORBIVS.
Præceptaque dicit.] *v. c.* sumit.
Ætneum Cyclopa] *v. c.* Et cæcum.
PAG. 152. Sub antro.] *v. c.* atro.
Itala turmas.] *v. c.* Turnum.
PAG. 153. Impellitur inde] *v. c.* vi pellitur. inde.
Et obuia virgo] *al'* cum.
PAG. 154. VOMANVS] *al'* VOVIANVS.
PAG. 158. Lingua Latina vocet] *al'* micat *vel* nitet.
PAG. 160. Frigore at hiberna] *v. c.* Frigidus hiberna.
Tempore ventis] *v. c.* Frigore ventis.
PAG. 161. Autumni cingunt] *v. c.* Autumno.
Racemi] *v. c.* racemis.
Ver agrum gemmis] *v. c.* Ver agros nitidum gemmis stellantibus.

PAG. 162.

PAG.162. Pomiferi vuas.] v. c. vmbras.
Nemees, atque innuba] v. c. Nemeeus & innuba.
PAG.163. Corniger astrorum] v. c. Laniger.
Gemmantis imago] v. c. Fulgentis.
Troianusque puer] v. c. Troiadesque.
Nubigenæ iuuenis.] al. Nubigenum iuuenum.
Pelagique procella.] v. c. Capella.
PAG.164. Cornigeri ductor] v. c. Lanigeri.
Signa sub vno] v. c. imo.
Ouium sator] v. c. pater.
Caudaque ferens] v. c. gerens.
Aurea cælo] *lege ex v. c.* Aureaque Io.
Amphion, Cancrique] v. c. Orion.
Virginis astrum] v. c. astra.
PAG.165. Veste figuras.] v. c. refulgens.
Cum sol ardentes] v. c. Iris & insigni decorat curuamine cælum.
Cum sol horrifico] v. c. Cum sol ardentes radios in nubila iecit, al. Cumque colorifico nimb.
Varij radiis distincta] v. c. variis distincta coloribus Iris.
Spectantibus arcu] v. c. Spectaculis, i. spectabilis.
Thaumante creatæ] *Puto legendum* Thaumantias arcu.
PAG.156. Apparet, quam] v. c. existit, *melius.*
Spectantis in vnda] v. c. vilentis.
Obiecto quales] v. c. quales obiecti.
PAG.167. Ex orbe reducit] *id est*, relucet.
Mundissimus assimilat] v. c. nitidissimus.
Generatur] v. c. geminatur.
EORVNDEM AMNIS] v. c. DE GLACIE.
PAG.168. EVSTHENIVS.] *al.* EVPHORBVS.

EVPHORBVS. XI] *al.* EVSTHENIVS.

PAG.169. Oriente polum] *v. c.* rubente.
Sub limine] *v. c.* sublime rubore.
Inficit & cælum] *v. c.* Infecit cælum.
Illustrata nitent] *v. c.* Illustratque nitens.
Aurea fulgebat] *v. c.* Lutea.

PAG.170. Tethyos vndiuagæ] *v. c.* Vndifuga.
Micante fereris] *v. c.* gerens.
Aurora sedebat] *v. c.* aura rubebat.
Subruit ipsa pedes] *lego*, subrubet ipsa dies. *tamen v. c.* ipse Polus.
Tum Phœbus] *v. c.* cum.
Fulgentibus] *lege ex v. c.* cingentibus.
Depulit e tenebris.] *lege ex v. c.* Depellit tenebras.

PAG.171. Eorundem singuli] *Ita Vetus codex.*
Vexat mentes] *v. c.* versat.
Credite doctis] cedite doctis.
Irasci victos.] *vulgo*, Pone malas, quoties ludendo vinceris, iras.
Inito Furias] *lego*, Inrito.
Flecte truces] *v. c.* Plecte.
Compressit Nemeæ] *v. c.* oppressit.

PAG.172. Vndecimo abstractus] *v. c.* extractus.
ASMENI] *in v. c.* HILASII.

PAG.173. Miseros ore] *lege* miros *ex v. c.*
Rauca queruntur] *v. c.* fuere *male.*
Magnus Vlysses] *v. c.* venit.
Hac tutos] *v. c.* Et tutos solitas.

PAG.174. Bellum sæpe parit] *v. c.* ciet.

PAG. 176. Aut tradat Ganymedes] *falsa syllaba.*

PAG. 177. Factus es.] *v. c.* natus.

PAG. 179. Hostilem pressi.] *v. c.* Compressi hostilem

ſtilem. *lege*, cum preſſi.

PAG. 180. Et calidas æques] *al* validas.

PAG. 181. Πλείους δ' ἐταίρους] *al* πλείον.

Πάτρειος ἠχώ] *al* πατρίδος.

PAG. 185. Patria diuerſos] *vel* diuerſo.

PAG. 186. Socerumque petit] *mallem*, Socerum ille petit.

Ciuis erit] *al* erat.

Maculatus cæde] *al* maculato.

PAG. 188. Tametſi properas] *v. c.* tamen etſi.

PAG. 189. Vterque later] *v. c.* iacet.

PAG. 190. Sillæque rurales] *al* ſellæque curules.

Gaudia mente.] *v. c.* grandia.

Nigra crocis] *al* comis.

PAG. 191. Namque premunt] *lege*, tremunt.

Precioſa locum.] *al* lacum.

Batate tuos.] *lego* Bataue. *nam primum ſcriptum videtur*, vatane; *niſi ſit* veate *pro* beate. *& ſane verum eſt.*

PAG. 192. Videre gemmas] *lege*, virere.

Secatur auro] *lege* aruo: *id eſt* *cultum*.

Rure ſolebam] *al* luce.

Perluit omne] *lege*, amne.

PAG. 193. Abluit vnda] *al* obruit.

Contexere præterea] *al* opertam.

In e & vitæ.] *al* ſinceræ vitæ.

PAG. 194. Decorate paternis] *al* decor ante.

PAG. 195. Inidum non.] *v. c.* Non nitidum.

Finxerat aſtu] *lego* actu.

Stilla latus.] *lege* lacus.

Vimineæ lances.] *v. c.* Vlmineæ.

Inter adoratas.] *v. c.* odoratas.

Battiadæ veteris] *v. c.* Bacchineas veteres mirando.
PAG. 196. Regnaque partitis] *al.* Regia part.
PAG. 199. An tu cui] F. *al.* An tua Cyrneæ.
Res est atra] *al.* sacra.
PAG. 203. Sed & ornate] *al.* Sedit: & ornata simpl.
Discussa soluti] *al.* discissa.
Et coram faciem] *al.* nec ceram in facie mel habet.
Deprensa] *al.* Deprensa melius potes potiri.
PAG. 207. Seria condidit] *al.* condiit.
PAG. 208. Nerea fluctu] *v. c.* vultu.
Non erat imperio] *al.* nunc erit.
PAG. 209. Quam merito] *al.* iam modo.
PAG. 210. Cæsar habet] *v. c.* habes.
PAG. 211. Positam conc. palmam] *al.* posita c. palma.
PAG. 213. C. ÆLII.] *al.* HELVII.
PAG. 214. Luxuriantur] *al.* Luxurientur.
PAG. 215. Ciconia etiam] *v. c.* Ciconia etiam grata, peregrina hospita.
PAG. 216. Canoras] *al.* Charoneas.
Caualo plebem] *al.* Calculo.
PAG. 220. Desine Roma] *al.* Desine Roma tuos postes ornare tropæis.
PAG. 221. Neque in hac] *al.* neque enim.
DE VINO] *Ita vetus codex.*
PAG. 224. Septifluus, templumq.] *lego* vestifluus.
Arriserit hora] *al.* aura.
Querulæ fetus] *v. c.* festus.
PAG. 227. Cum Ione Cæsar habet] *v. c.* habes.
PAG. 228. Neque poma natantia] *v. c.* poma aut pendentia.
Omnia laté] *v. c.* Omnia cernens Qui timet.
PAG. 229.

PAG.229. Abduntur priscis] *In v.c.* abtuntur.

PAG.230. Eques, in causa] *v.c.* in ceras.

PAG.231. Orti sub monte] *v.c.* colle.

PAG.232. Iphiclis] *v.c.* Æphyclij.

Doryli Clonus] *al'* Dorus.

Tota futuri] *al'* futuris.

PAG.234. Et semper contra] *al'* Et semper, contra, quaf. a.r.

PAG.235. Pallasque cauernas] *al'* tabernas.

Barbara contemnit] *al'* contemni.

Maior in externa] *al'* Externam sit qui descendat arenam.

PAG.236. Seruare minister] *Fulgentius* reserare.

Excepit nam terra] *Fulg.* Concepit n. t. sonum.

Inuenere fidem] *Fulg.* Midam.

Narrauerat] *Fulg.* conceperat.

Sed seu crinigeræ] *Ita v. c.*

PAG.237. fiat opus] *v.c.* fingat.

PAG. 241. Lintea serta] *in alio codice* lutea.

Exagona Nonis] *al'* Lucent exagona Nonis.

Munde December] *in alio codice*, vnde, *puto*, vde.

Quem iactu] *al'* cinctu.

PAG.242. Tempus ver] *al'* vernum.

Lumen iuris] *al'* veris.

Alma Ceres] *al'* Thetis.

PAG.243. Coniecti semina] *al'* cum iecit.

Arma nouellis] *al'* popellis.

Mensis habere] *al'* nomen.

Campis ludens] *al'* campo.

Ornans æstiua] *al'* ornat.

PAG. 244. Nomine bestiæ] *al'* Numine Vestæ.

Cum

Cum terit.] *al'* conterit.

PAG.245. Redimito palmite] *lego*, redimitus.

Magna quatit stellans] *lego*, stella.

PAG.249. Figurarent equum] *v.c.* figurabant.

Ingens claustrum] *v. c.* antrum.

Et in voto] *v. c.* in suo voto.

Mendacium in damnum] *v. c.* mendacio.

PAG.250. Pontoiubæ] *v. c.* pontem.

Pias vices] *v. c.* pictas. *lego* pietas *&* vtrique.

In morte] *v. c.* iam morte pasti.

PAG.252. Tinctæ vallatos] *al'* cinctæ.

PAG.253. Quæ casta ætas] *al'* castitas.

FINIS.

INDEX

INDEX AVCTORVM QVI IN HIS COMMENTARIIS ET NOTIS

citantur & emendantur.

Caci-

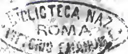
MACRO-

M.

N.

O.

P.

INDEX

INDEX

RERVM ET VERBORVM

NOTABILIVM,

quæ in his Commentariis & Notis continentur.

A.

z 2 Assaro

Ερυσμοι

Iura

N.

Nilus

Paui-

Πεg-

Sub-

Ventus

ERRATA.

Pagina 6 lin 9. Ad Sybaritanam, *hæc vno contextu scribe*. P. 11. 9. pendere capellæ. P. 13. 4. traducit. 10. sonat. P. 18. 3. μαντεύεσθε. P. 21. 7. & *fortasse* τὸ ponebant, *pro* obdebant *rectum est*. P. 27. 13. Dictæo. 14. Dictæus. P. 42. 21. primas P. 48. 10. πόλεις. P. 49. 11. Persæan. p. 50. 2. καὶ τὰ ἴχνια. p. 54. 13. ponitur nomen tam. p. 55. 12 *dele* fugiens. p. 65. 10. παρεγγυῶσι. p. 71. 15. τὰς. p. 76. 16. νενόμισται. p. 78. 8. Cretæa. p. 85. 3. δρομά. p. 90. 3. ἀνέγγυον. 4 ἀνέγγυοι. p. 150. 1. exundant flammæ. p. 164. 20. πλαθάνῳ. p. 189. 27. non idem. p. 194. 23. Ellipsis. p. 233. 14. certum. p. 297. 9. ἐφολκοί. p. 314. 3. victimæ. p. 320. 16. Queruntur. p. 323. 12. excetræ. p. 327. 17. *pro*, Plautinum, *scribe*, Terentianum. 19. rectior.